R.P. LAVRENTII DE PORTEL,

ORDINIS P. N. FRANCISCI DE OBSERVANTIA,

Prouinciæ Algarbiorum in Portugallia quondam Miniſtri Prouincialis & Lectoris Theologi in eadem Prouincia,

RESPONSIONVM MORALIVM

Tomus Secundus.

Cum duplici Indice, vno Caſuum, altero Rerum & verborum copioſo.

EDITIO NOVISSIMA.

VENETIIS, M.DC. XXXXV.

Apud Paulum Baleonium.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

AD PIVM LECTOREM.

DIVVS Paulus 2. ad Corinth. 11. dixit Corinthijs : *Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ : sed & supportate me*. Quòd si Paulus plenus sapientia infusa, qui vidit arcana verba, & iuxta D. Petrum scripsit epistolas secundùm datam sibi sapientiam à Deo, talia de se verba protulit. Quid faciam ego miser homunculus, ò pie lector, nisi dicere tibi: Sustine hoc modicum insipientiæ meæ, & supporta me, patienter legens contenta in hoc rudi libello. Modicum est totum, quod illo continetur, fateor. Sed memini, Deum Exod. 25. præcepisse vt omnes illius populi offerrent aliquid pro ornatu, & fabrica Tabernaculi: siue aurum, siue argentum, æs, byssum, purpuram, & pilos caprarum. Itaque acceptabat Deus pilos caprarum, ex quibus fiebant operimenta ad cooperiendum tectum Tabernaculi ad propulsandos imbres. Tabernaculum Dei est anima ho-

minis, in qua Deus habitat. Alij Doctores pro ornatu huius animæ scripserunt, & scribunt libros, qui sunt aurum, argentum, byssus, & purpura. Ego ex insipientia mea ad defendendum animæ tabernaculum ab imbribus peccatorum, ac dubiorum offero tibi, Lector, hoc modicum, & hos pilos caprarum: imitare Deum qui lætus modica acceptat. Et memento dixisse Poëtam quendam, *Forsan & hæc olim meminisse iuuabit*. Forsitan in hoc modico libello aliqua inuenies, quæ aliquando pro iuuandis animabus prodesse poterint. Quod si euenerit, ex nunc refero ad laudem omnipotentis Dei qui viuit, & regnat in sæcula. Amen.

SE-

SERIES CASVVM QVI IN HOC LIBRO DISCVTIVNTVR.

88. De

R.P.

R.P. LAVRENTII DE PORTEL RESPONSIONVM MORALIVM

Tomus Secundus.

CASVS PRIMVS.

De quadam professione Nouitij professi in quadam Religione, qui recepit habitum in Ordine Patris nostri Francisci.

FVIT iste casus publicus in tota Olysippone, imò & ferè in toto regno. Et quia casus difficilis est, & ex illius resolutione possunt colligi multa documenta pro resoluendis dubijs professionis nullæ, libuit hic inserere pro doctrina Religiosorum.

1 Casus iste fuit: Quidam Religiosus professus in quadam Religione approbata, de licentia sui Prælati generalis recepit habitum Nouitij in quodam conuentu P.N. Francisci. Et mense vndecimo nouitiatus, Prælatus conuentus congregatis capitulariter omnibus Religiosis cõuentus, excepit suffragia, illisq; recensitis, & examinatis, maior pars communitatis suffragata est contra Nouitium, ita vt illi deesset maior pars suffragiorum. In quo casu statutum generale Ordinis Minorum disponit, vt Nouitius statim expellatur ab Ordine sine recursu ad superiorem: & sic de facto Guardianus Nouitium expulit à cõuentu sine habitu Franciscano.

2 Nouitius appellauit ad Prouincialẽ; eoque adito, Prouincialis eundem restituit ad habitum Minorum, eumque reposuit in alio conuentu prouinciæ minus capaci, disponens vt in hoc secundo conuentu continuaret nouitiatum, vt computato tempore nouitiatus in secundo conuentu cum tempore nouitiatus prioris conuentus admitteretur ad professionem in secundo conuẽtu. Hoc vbi primum innotuit Guardiano prioris conuentus, à quo fuit expulsus, recurrit ad Commissarium generalem superiorem ipsius Prouincialis: qui Commissarius accessit ad priorem conuentum, à quo fuerat expulsus, & per seipsum excepit secunda vice vota, seu suffragia singulorum Religiosorum: & denegata sunt Nouitio multo plura suffragia, quàm fuerunt denegata in prima vice. Ita vt ferè ex tribus partibus suffragiorum plusquam duæ partes Nouitio fuerint denegatæ.

3 Quo viso prædictus Commissarius priorem expulsionẽ approbauit, & per litteras patentes mandauit Guardiano secundi conuentus, vt Nouitium præ-

dictum statim expelleret à conuentu, illique habitum nostrum auferret: inhibens simul, ne eundem Nouitium amplius ad habitum, vel professionem admitteret, protestando quod si secus faceret, professio foret nulla. Et sic Nouitius fuit expulsus à secundo conuentu cum habitu suæ prioris Religionis. Nouitius tamen appellauit: idem etiam Commissarius per particulares litteras monuit Prouincialem, illique mandauit ne prædictum Nouitium ad habitum admitteret, neq; ad professionem, cum eadem protestatione.

4 Nouitius sic expulsus à secũdo conuentu, mansit cum habitu suæ primæ Religionis, in domo cuiusdam secularis per quinque menses. Quibus mensibus transactis, contigit vt vacaret officium Commissarij generalis; illoque officio vacante, Prouincialis idem per litteras suas remisit prædictum Nouitiũ antiquum ad eundem conuentũ secundum, iniungens Guardiano dicti cõuentus, vt denuò conuocaret Religiosos illius, & exciperet suffragia singulorum pro dicti Nouitij professione. Cumque maior pars conuentus pro illo suffragata fuisset, Guardianus ex mandato Prouincialis admisit prædictum Nouitium ad professionem, de qua est quæstio. In quo secundo conuentu non fuit Nouitius per mensem integrum; defuerunt enim sex dies ad menses integrum atque ita nouitiatus illius in primo, & secundo conuentu non fuit annus integer, sed defuerunt illi sex dies ad annum integrum nouitiatus, sic interrupti, & interpolati.

Quo supposito, quæruntur duo. Primum. *An prior expulsio à primo conuentu fuerit iusta, & licita?* Secundo. *An prædicta professio facta in secundo cõuentu concurrentibus prædictis circũstantijs, fuerit valida?*

5 Quod attinet ad primum Quæsitum, videtur quod prædicta expulsio à priori conuentu fuerit iniusta, & proinde nulla. *Primò*, quia in prima receptione suffragiorum in primo conuentu, examinatis suffragijs susceptis per fabas in vrna, inuẽtum est vnum suffragium supra numerum Religiosorum suffragantium: cùm enim suffragatores essent, verbi gratia, centum, inuentum est vnum suffragium supra centum: & proinde illud suffragium excrescens, & abundans videtur reddere suspectam, imò nullam receptionem suffragiorum, vtpote factam per animum maleuolum alicuius suffragatoris. *Secundò*, quia ante receptionem suffragiorum, (ait Nouitius) aliqui Religiosi solicitárunt alios Religiosos, vt Nouitio suffragium negarent: quę solicitatio videtur esse conspiratio quædam, & subornatio: facta autem per conspirationem, vel subornationem sunt nulla: vel saltem annullanda. *Tertiò*, quia prędictus Nouitius in prima expulsione conuentus primi, statim appellauit ad Prouincialem ob causas proximè dictas, & illius appellatio non fuit recepta; cùm sit de iure communi ciuili, & canonico, imò & de iure naturali, quod debitè appellans audiatur.

Conclusio prima.

6 EXpulsio istius Nouitij à primo conuentu, cui defuerunt suffragia, fuit valida, & licita. Probatur, quia facta secundum legem valida sunt, & licita: argumento sumpto à cõtrario sensu per regulam iuris in 6. vbi dicitur: *Quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.* Ergo à contrario sensu, quæ secundum ius fiunt, debent pro validis haberi. At ista expulsio facta fuit secundum statutum Religionis Minorum, in quo præcipitur vt si Nouitius ad professionem non habuerit vltra dimidiam partem suffragiorum, statim expellatur ab Ordine, idque absque vllo recursu ad superiorem: ergo illius expulsio à primo conuentu fuit valida, & iusta. Neque obstant tria argumenta in oppositũ adducta, ex quorum solutione præsens conclusio amplius confirmata manebit.

7 Ad *primum argumentum* dico, quod illud suffragium excrescens in prima receptione suffragiorum supra numerum suffragatorum, non annullauit suffragiorum receptionem, seu electionem.

Pro-

Probo imprimis per regulam iuris in 6. dicentem: *Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum*. At illud suffragium superabundans non sortiretur effectum, siue daretur pro Nouitio, siue contra illum: ergo non præbuit impedimentum electioni. Probatur minor, quia Nouitio denegata sunt vltra decem suffragia supra dimidiam partem communitatis: ergo illud suffragium abundans illi non nocuit. Noceret quidem si supra medietatem communitatis negantis suffragia illud vnum votum excresceret, & electio, seu expulsio penderet ab vno tantum suffragio: quod secùs accidit. Idem probari potest ex alia regula iuris in 6. dicente: *Vtile non debet per inutile vitiari*. At illa negatio suffragiorum multò vltra dimidiam partē suffragiorum fuit vtilis conuentui; ergo non debet vitiari per illud suffragium inutile crescens supra numerum suffragantium. Probatur hoc ipsum optimo exemplo adducto à Rodriguez *tom. 3. addit. ad sum. cap.* 148. *conclusione* 2. vbi postquam quæsiuit an fuerit valida electio, in qua duo, vel tres excommunicati suffragati fuerant, qui suffragium dare non poterant; respondet hæc verba: *Si excessus suffragiorum ex parte electi fuit tantus, quod licet cum illis iungantur suffragia excommunicatorum, & inhabilium manet sufficiens numerus ad validitatem electionis, electio valida est secundum ius*. Et citat in margine cap. *Cum Vintoniensis*, de electione Quod optimè quadrat ad præsens intentum, vbi illud suffragium crescens, additum alijs nihil obesset.

Hoc denique colligitur ex Camillo Borello *tom. 1. Decisionum tit. 30. num.* 307. vbi docet quod si plures iudices ordinarij sententiam tulerunt, & vnus eorum, erat inhabilis, sententia valida est, & citat ad hoc Hostiensem, Anton de Butrio, Panorm. Felinum, & alios, cuius rationem ibi assignat similem rationi suprà à nobis proximè datæ.

8 Ad *secundum argumentum*, Respondetur Primò nō constitisse de subornatione, nec de conspiratione contra Nouitium ante receptionem suffragiorum: imò potiùs per testes iuratos constitit quod pro fauore illius facta fuit subornatio. Secundò respondetur, quod dato, quod aliqui Religiosi ante suffragiorum receptionem sollicitassent alios Religiosos, ne darent suffragium Nouitio, illa non fuit subornatio culpabilis, & impediens; sed fuit admonitio bona, & necessaria. Pro quo noto cum Rodriguez *tom. 1. qq. q. 56. art.* 1. quod est duplex subornatio in electionibus, vna illicita, & mala: altera licita, & bona. Subornatio mala est quādo persuadetur vt eligatur indignus; vel ne eligatur dignus: & hæc subornatio est prohibita in iure. Subornatio bona est quādo suadetur vt eligatur dignus, vel ne eligatur indignus: & hęc subornatio nec est prohibita, neque mala, imò est bona, & laudabilis, vt ibidem probat Rodriguez. Quo supposito, Dico prædictum Nouitium habuisse defectus morales, imò & naturales in sanitate, & viribus corporeis, itaut non posset vitā ordinariam Ordinis Minorum tolerare in vestitu, & potu, nec proinde ducere vitam communem. Cùm ergo inhabilis esset ad seruandam vitam in Regula præceptam, non fuit culpabilis subornatio, neque prohibita, sed potius bona, si aliqui Religiosi alijs persuaderent ne illi darent suffragium, eo quòd esset inhabilis ad Religionem: imò qui id persuaderent, bene facerent in bonum Religionis. Neque itē hæc persuasio ad negandum suffragium prædicto Nouitio dici potuit conspiratio: Nam, teste Petro Vēdrameno *Addition. ad Repertorium Inquisitorum*, verbo, *conspiratores*, ex leg. 1. §. *Cùm patronus ff. de offic. præfect.* sic definitur conspiratio: *Vt tunc dicatur conspiratio quando aliqui cum inimicis meis coeunt improbè in meam perniciem*. Nota verbum, *improbè*: ad conspirationem enim requiritur, vt multi coeant *improbè*, & iniustè in malum alterius. Si enim probè, & iustè id faciant, non dicetur conspiratio, sed potius zelus bonus. Et proinde citato loco idem Petrus Vendramenus dicit aliquando conspirationem accipi in bonam partem, pro quo citat duas leges iuris ciuilis, & Ciceronem 2.

de off. dicentem: *Magnas vtilitates adipiscimur conspiratione hominum, atque consensu*. Cùm ergo, vt dixi, hic Nouitius haberet defectus, & inhabilis esset ad seruãdam regulam fratrum Minorum, non fuit conspiratio facta contra illum suadere fratribus ne pro illo ferent suffragium, illud enim suadentes non improbè fecerunt, sed probè, & cum zelo ne admitteretur ad Ordinem inhabilis.

9 Ad *tertium argumentum* respondetur, appellationem Nouitij nihil obstare. *Primò*, quia appellauit à mero executore: Guardianus enim illum expellens à primo conuentu fuit merus executor legis, seu statuti Ordinis iubentis expellere Nouitium, pro quo maior pars conuentus non suffragata fuerit. A mero autem executore non potest appellari, nisi excedat modum executionis, vt habetur cap. *Quoad consultationem, de re iudicata*, & cap. *Sub illo*, 2.q.6. §. *Sunt quorum*, & per alios textus citatos à glossa in cap. *Pastoralis*, de offic. & potest. iudic. deleg. §. *Cum autem*, verbo, *Et si sciat*. *secundò*, quia in substantia ista appellatio fuit appellatio à lege, vel à pœna legis: appellatio autem à lege, seu à pœna legis non valet, cùm à lege iusta non possit appellari, iuxta Panormit. *super cap. fin. de constit.* vbi ait quod ab statuto non potest appellari. *Tertiò*, quia illud statutum Ordinis iubens expelli Nouitium, pro quo maior pars conuentus non est suffragata, tollit appellationem Nouitij. Cùm enim iubeat illum expelli absque vllo recursu ad superiorem; per hæc verba interdicit appellationem Nouitij. Nam appellatio definitur quod sit recursus ad superiorem, *&c.* Si verò dicas statutum Ordinis non posse tollere appellationẽ, quæ est de iure naturali. Respondetur, quod vniuersitates, seu communitates, quæ superiorem non habent, benè possunt condere statutum omni appellatione remota circa res, quæ sunt ipsius communitatis. Sic tenet Camillus Borellus *tom. 1. Decision tit. 3. nn. 1234. cum seq.* vbi citat duas leges iuris ciuilis, & Bartolum, Rolandum à Valle, Afflictum, Franchis, Losæum, & alios. Quod fundatur in hanc rationem: nam ego possum rem meam non dare, nisi cum certa conditione. Communitas etiam res suas non vuult dare nisi sub certa conditione: qua conditione nõ extante, potest non admittere appellationem, vel replicam. Iam verò Religio Minorum condens illud statutum, vt non detur professio Nouitio, cui maior pars conuentus suffragia denegauit, sed expellatur absque appellatione, est cõmunitas non habens superiorem, nisi Papam; & disponit de rebus suis, idest de professione, quam dare potest, vel negare: ergo potuit illud statutũ facere. Confirmatur hoc exẽplo clarissimo, sumpto ex Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 19. de Regular.* vbi statuit, quod si aliquis Religiosus professus prætendat probare suam professionem fuisse nullam, eo quod facta fuerit per metum, vel ante legitimã ætatem, talis reclamans non audiatur, nisi reclamauerit ante quinquennium transactum à die professionis. In quo verbo, *Non audiatur*, denegat appellationem iam professo non reclamanti ante quinquennium. Hæc autem negatio appellationis, teste Sãchez *lib. 7. de matrim. disp. 3. q. 2. num. 19.* inducta est à Concilio ob bonum commune Religionum, ne aliàs Religiosi post decem & plures annos lites mouerent contra Prælatos circa valorem suæ professionis, & sic turbarẽt pacem Religionis. Quid ergo mirum si Religio P. N. Francisci faciat statutum, vt Nouitius non habens maiorẽ partem suffragiorum conuentus, statim expellatur, omni appellatione remota, cùm hoc cedat in bonum commune Religionis? Nam aliàs quicumque Nouitius cui conuentus suffragia denegaret, posset lites mouere contra conuentum, prætendens sibi iniustè fuisse negata, & sic pacem Religionis turbaret. Vltimò responderi potest ad hoc tertium argumentum, hunc Nouitij appellationẽ fuisse friuolam, & sine fundamento, vt constat ex solutione horum trium argumentorum: iudex verò non tenetur admittere appellationem friuolam, c. *Cum appellationibus*, de appell. in 6.

QVÆ-

QVÆSITVM II.

An professio facta in secundo Conuentu fuerit valida?

10 ANtequam ad secundum quæsitum principale respōdeam, Præmitto primò ex Concilio Trident. *sess. 25. capit. 15. de Regular.* Nouitium non posse admitti ad professionem nisi steterit per annum vnum in probatione nouitiatus, & quòd professio antè facta sit nulla. Secundo Suppono in Ordine P.N. Francisci dari statutum generale, quo statuitur vt annus nouitiatus sit continuatus fine interpolatione: ita quod si Nouitius exierit à conuentu aliqua ex causa, quæ non sit translatio ad alium cōuentum cum habitu, & postea redierit, non computetur illi tempus, quod antea in probatione stetit, sed denuo annū probationis incipiat. Quod statutum probabo infrà esse de mente Concilij Tridentini. Tertio Præmitto Prouincialem, Guardianum secundi conuentus istius Nouitij post expulsionem à primo conuentu, fuisse inhibitos per particularem inhibitoriā Commissarij generalis tūnc regentis, ne prædictum Nouitium expulsum à primo conuentu ad professionem admitterent, cum protestatione quod professio aliàs facta, foret nulla. Quartò Præmitto, quod in Ordine Minorum datur statutum generale, per quod præcipitur, vt si aliquis Religiosus appellauerit ab aliquo Prælato inferiori ad superiorem, iudex ad quem fuerit appellatum, non procedat ad causæ cognitionem, nisi priùs iudex à quo fuit appellatum, transmittat processum causæ, seu informationem; vel si ipse appellans processum præsentauerit. Si verò secus Prælatus, ad quem appellatum est, fecerit, omnia sic per ipsum facta, sint irrita. Quod in substantia est, velle, vt Prælatus ad quem appellatur, non procedat in causa nisi prius audiuerit Prælatum, à quo appellatur, vt infra ostendam decretū esse à iure canonico, & à Concilio Tridētino. Hoc posito, sit secunda conclusio principalis in hoc casu.

Conclusio secunda.

11 ISta professio facta in secundo conuentu cum circunstantijs suprà positis *num. 1. & seqq.* fuit omnino irrita, & nulla. Hoc probatur euidenter ex quatuor præmissis in numero proximè præcedente. Primum est, quod ex Concilio Trident. citato *cap. 15.* decernitur vt Nouitius stet in probatione per annum; quod omnes Doctores explicant debere esse annum omnino integrum: ita vt sit annus computandus de momento ad momentum, id est, ab hora, in qua suscepit habitum, vsq; ad horā, in qua fit professio: & ex consequenti si deficiat vnus tantùm dies, professio erit nulla. Ita tenet Sanchez *lib. 2. de matrim. disput. 24. num. 16.* citans textus, & Doctores: idemque tenet ibidem, *num. 22.* Idem tenet Azor *tom. 1. lib. 5. c. 28.* vbi probat ex iure, quod quando lex requirit aliquod tempus, & loquitur cum prępositione, *Per*, vt, per vnum annum, vel mensem talis annus, vel mensis debet esse completus; ad quod citat legem *Non putabam*, & legem *Si annos, ff. de condit. & demonstr.* Idem tenet Bonacina *tom. 1. q. 2. de clausura, puncto 10. difficult. 2. §. 2. num. 1.* & Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 15. n. 1.* ait, annum nouitiatus ita debere esse integrum, & computandū de momento ad momētum, vt si illi desit vna tantùm dies, professio secuta sit nulla; pro quo ipse citat Sanchez à nobis suprà citatum *lib. 2. disput. 24.* At huic Nouitio defuerunt tres dies, vt minimùm, ad annum completum nouitiatus, computato tempore nouitiatus primi conuentus cum tempore nouitiatus secūdi conuentus: & præterea defuerūt illi sex dies, quos consumpsit adeūdo Prouincialem, vt constat ex processu. Neq; obstat quod ipse respondet, se suppleuisse illos dies in tempore quinque mensium, per quos stetit extra conuentum secundum, præcedente etiam appellatione: Nam appellatio reponit omnia in antiquo

 statu,

statu. Non obstat, quoniam in primis illud poterit intelligi de appellatione licita, & vera, non verò de friuola,& nulla, qualem diximus hanc fuisse suprà, in *tota solutione ad* 3. Secundò respondetur quod annus nouitiatus debet fieri in habitu Religionis, & sub obedientia Prælati, vt statim dicam in secundo premisso, seu fundamento. At iste Nouitius per illos quinque menses, per quos mansit extra secundum conuentum, neq; habuit habitum Religionis Minorũ,neq; ibi fuit sub obedientia Prælatorum Ordinis, imò fuit exclusus ab obedientia nostri Ordinis. Vide infrà *nu*.14.

12 *Secunda* causa nullitatis istius professionis sumitur ex secundo premisso suprapofito, quod scilicet annus nouitiatus debet esse continuus, & non interpolatus. Nouitiatus verò iste fuit interruptus per quinque menses, ac proinde non fuit continuus.Quòd verò annus nouitiatus debeat esse cõtinuus,sine interpolatione, vltra dictum statutum Ordinis, tenet Nauar. *consilio* 52. *tit. de Regular. num*.2. Henriq.*in sum.lib*.13.*cap*. 40.§.2. Flaminius *de Resig.qu*.13.*num*.11. Farinac.*tom*.1. *Decis. Rota, decisione* 125.*n*. 2.citans text. & Doctores. Bonacina *to*. 1.*titulo de clausura quæst*.2.*puncto* 10. *difficult*.2.*q*.2.*punct*.10.§ 2.*nu*.3. citans Conar. & Gutierres, & Sanchez *lib*.5. *Decalogi cap*.4.*nu*.10. vbi pro se citat 24. Doctores Iuristas, & Bonacina citato loco dicit interpolationem duorum dierum vitiare integritatem, vel continuationẽ anni: iste verò interpolauit per quinque menses. Et quod maius est, Nauar.*tom. de consilijs consilio* 37. *de Regular*. ait se vidisse in tribunali sacræ Pœnitentiariæ declarari nullã professionem cuiusdam Nouitij, qui fuit in quodam conuentu per decem menses, à quo exiuit, & postea iuit ad alium conuentum eiusdem Ordinis, vbi mansit Nouitius per duos menses, & fecit professionem cum suffragijs totius conuentus: & ait Nauarrus prædictam professionem fuisse iudicatam nullam in prædicto tribunali. Præterea Farinacius *in suo* 4 *tom. declarationum Cardinalium tit*. 12. *decis*. 102. & Marzilla *in tomo declarationum Cardinal. libro* 1. *tit*.12. *de Regular. super cap*. 16.*Concilij Trident. de Regular. sess*.25. citant ambo quandam declarationem Cardinalium, dicentem, quod annus nouitiatus debet esse continuus, non interpolatus, & quod ad hoc nullum priuilegium suffragetur. Itaque sunt hac de re duæ declarationes; vna Pœnitentiariæ relata à Nauarro; alia Cardinalium citata à Marzilla.

13 Ex secũda verò declaratione Cardinalium relata à Marzilla dicente, *quod ad hoc nullum priuilegium suffragetur*, manet impugnatum quod pro se respondere potest Nouitius, videlicet Iulium Secundum concessisse priuilegium prælatis Minorum, vt possent recipere ad professionem Nouitium, qui exiuit ab Ordine, & postea redijt, non obstante interpolatione, dummodo postea compleat annum nouitiatus. Hoc non obstat, quia tale priuilegium abrogatum est per dictam declarationem Cardinalium, dicentem, quod nullum priuilegiũ ad hoc suffragetur. Adde quod licet nõ extaret talis declaratio Cardinalium, prædictum priuilegium Iulij II. abrogatum est per Concilium Tridentinum, vt probat Sanchez *lib*.5 *Decal. cap*.4. *num*. 35. per rationes ibi allatas. Idem tenet Villalobos 2.*part. sum.tract*.35.*difficult*.15. *numer*.9. Et in particulari dico quod nostra Religio Franciscana renuntiauit huic priuilegio Iulij II. quod sic probo: Nam in compendio Mendicantium, verbo *Generalis* §. 24. Leo X. concessit Generali nostri Ordinis, quod de cõsensu capituli generalis possit statuere, ne Religio vtatur aliquibus concessionibus Papalibus sicut sibi visum fuerit. Cùm ergo capitulum generale Segouiæ statuerit, quod annus nouitiatus sit continuus, & non interpolatus, per hoc statutum, seu factum, renunciauit clarè dicto priuilegio Iulij II licet statutum non dicat clarè quod Religio tali priuilegio renunciat. Nam renuntiatio non solum potest fieri verbo, sed etiam facto contrario, vt doctè probat Azor *tom*.2.*lib*.7. *cap*.19.*q*.2.ad quod ponit multa exempla

renun-

renunciationis facta solo facto sine verbis, & assert Doctores, & textus. Cùm ergo illud statutum Ordinis Segouiense, sit factum contrarium priuilegio citato Iulij II. clarum est Religionem per tale statutum renunciasse dicto priuilegio. Neque facit contra hoc quod refert Nauarrus consilio 4. de Regular. vbi refert quendam Nouitium fuisse in quodam conuentu solum per mensem cum dimidio mensis, indeque exiuisse de mandato Prælati ad facienda certa negotia extra conuentum, quibus finitis rediit ad conuentum, & fecit professionem validam. Non obstat quoniam Nouitius ille, de quo loquitur Nauarrus exiuit cum obedientia Prælati & cū habitu Religionis, & proinde manens extra conuentum cum habitu Ordinis, & sub obedientia Prælati, non interpolauit annum nouitiatus. Noster verò Nouitius per quinque menses mansit extra conuentum sine habitu nostri Ordinis, & exclusus ab obedientia Ordinis per Commissarium generalem.

14 Hic recurrit occasio addendi illud quod suprà promisi in fine *num.* 11. videlicet quod annus nouitiatus, vt sit integer, debet fieri totus nouitiatus cum habitu Religionis, & sub obedientia Prælati. Tenet hoc expressè Syluest. verbo *Religio* 5. q. 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *q.* 9. Rodr. *tom.* 3. *qq* q. 15. *art.* 9. Sanchez *lib.* 5. *Decalog. cap.* 4. *num.* 29. & alij multi graues Doctores, quos citat, & sequitur Bonacina *tom.* 1. *tit de clausura, q.* 2. *puncto* 10. *diffic.* 2. §. 2. *num.* 5. vnde præsens Nouitius, de quo agimus, cui ad annum integrum defuerunt dies citati suprà *nu.* 4. *&* 11. non potest allegare pro se, quod illos dies deficientes ad integritatem nouitiatus suppleuerit validè tempore quinque mensium, quibus mansit extra conuentum: mansit enim sine habitu Religionis, & sine obedientia Prælatorum, & proinde sic existens non potuit integrare, seu supplere tempus requisitum ad integritatem anni. Æquiparantur enim in hoc integritas anni, & continuatio anni, vt vtraque fieri debeat cum habitu, & obedientia Ordinis, & hoc deducit Bonacina *num.* 5. *proximè citato* ex Concilio Trident. citato *cap.* 15. *de Regular.*

Quod verò obijcitur pro Nouitio, quod per illos quinque mĕses extra conuentum mansit, præcedente appellatione, & sic nō amisit ius ad professionem; iam ad propositum est suprà *numero* 11. Quibus adde quod licet appellatio conseruet appellantem in statu antiquo, nō tamen dat ius appellanti circa futura, nisi postquam fuerit iudicatum per iudicem *ad quem*, appellationem fuisse iustam. Hic verò Nouitius quando fuit expulsus à secundo conuentu per sententiam Commissarij generalis, & appellauit ad P. Generalem Ordinis, neque illius appellatio fuit acceptata, neque fuit declaratum ab aliquo Prælato Generali iustè fuisse appellatū: imò post secundam expulsionem à secundo conuentu Prælatus generalis per suum iudicem delegatum sententiam tulit, professionem prædictam fuisse nullam.

15 Tertium præmissum positum suprà *numero* 10. continet *Tertiam* causam nullitatis istius professionis. Admissa est enim professio à Guardino secundi conuentus de mandato Prouincialis, cùm ambo per particularē inhibitionē essent antea inhibiti, ne prædictum Nouitium post secundam expulsionem à secundo conuentu amplius reciperent ad habitum, vel professionem, cum protestatione, quod secus factum foret irritum, & inane, sicut constat ex processu, qua inhibitione interpositâ constat & Prouinciali, & Guardiano secundi conuentus ademptam fuisse iurisdictionē dandi habitum, vel professionem validè prædicto Nouitio. Nam inhibitio iudicis superioris aufert iurisdictionem iudicis inferioris, & quidquid facit iudex inferior inhibitus contra inhibitionem, dicitur nullum, & attentatum. Sic docent communiter Doctores, Riccius 1. *p. decisionum decisione* 214. citans Piguerium: idem tenet Camillus Borellus *tom.* 2. *decis. decisione, seu tit.* 35. *nu.* 82. vbi citat ad hoc quinque capitula iuris Canonici, & quatuor graues Doctores, vt proinde

non sit necessaria vlterior probatio. Et quamuis non essent prædicti textus, & Doctores, nobis Minoritis sufficiebat decretum Nicolai tertij in cap. *Exijt, de verb. signific. in 6.* vbi decernit quod licet Prouinciales, iuxta nostram regulam habeant iurisdictionem ad recipiendos Nouitios: posse tamen Generalem Ordinis prædictam iurisdictionem illis coarctare sicut viderint expedire. At Commissarius generalis, qui Prouinciali, & Guardiano secundi conuentus inhibuit, ne illum ad professionem admitterent, habebat in hoc regno omnem iurisdictionem, & authoritatem delegatā Generalis. Et præterea habuit iustam causam ita inhibendi, quia plenè informationem acceperat de insufficientia Nouitij. Imò addit Sanchez *lib 5. Decalogi cap. 4. num. 71.* quod non solum Generalis Ordinis, sed etiā Prouincialis absque priuilegio potest mandare Prælato conuentus ne admittat ad professionem talem Nouitium, si Prouincialis habeat iustam causam. Quod si Prælatus localis secus faciat, ait Sanchez professionem fore nullam, etiamsi Prouincialis in sua prohibitione non addat decretum irritans. Probat hoc Sanchez claris, & efficacibus rationibus: inter quas ponit hoc exemplum. Nam licet parochus habeat iurisdictionem ordinariam ad coniungendos aliquos Matrimonio: hoc non obstante potest Episcopus prohibere parocho ne illos Matrimonio iungat ob causam, quam Episcopus habet iustam. Quod si parochus non obstante Episcopi prohibitione illos ad Matrimonium admittat, tale matrimonium erit nullum ex defectu iurisdictionis in parocho. Eodem modo, quamuis Prælatus localis, & Prouincialis habeant iurisdictionem ordinariam ad dādam professionem Nouitio, si tamen Prælatus generalis ob iustam causam illis prohibeat ne talem Nouitium admittant ad professionem, illique secus fecerint, professio erit nulla ex defectu iurisdictionis illis ablatæ per inhibitionem. Quòd vero facta per iudicem inhibitum, vel prohibitum sint nulla, vltra Doctores citatos id asserentes, Probatur hac ratione Theologica: nā inhibitio suspendit iurisdictionem iudicis inhibiti, & proinde inhibitio est quasi quædam suspensio partialis: constat verò, quod si suspensus exerceat officium à quo suspensus est, illius factum est irritum, imò & punibile, vt Doctores dicūt in materia de censuris, & Guardianus secundi conuentus, inhibiti, & prohibiti facere, id est, admittere dictum Nouitiū ad professionem, nulliter fecerunt, vtpote carentes, quo ad hoc iurisdictione.

16 Neq; obstat contra hoc, quod allegatur; videlicet, dari in nostro Ordine statutū generale decernens, quod mortuo, vel vacante officio Prælati, mandatum prius Prælati sit irritum, & vires non habeat. Quando verò illa professio facta est in secundo conuentu, cessauerat officium dicti Commissarij generalis, & proinde cessauerat officium, & mādata illius, videlicet inhibitio de non admittēdo illo Nouitio ad professionem. Non obstat, quia illud statutum, quod cessante Prælato cesset illius mandatum, intelligitur de mandato simplici, & ordinario nō verò de sententia lata à Prælato precedente. Si enim intelligeretur de sententia lata à Prælato præcedente, pareret inquietudinem, & turbationem magnam in Religione, vt constat. At mandatum, seu inhibitio Commissarij generalis præcedentis, non fuit mandatum purum, sed fuit sententia lata cum cognitione causæ; accessit enim ad primū cōuentum, vnde Nouitiùs fuerat expulsus, & per modum visitationis cepit informationem casus: & iterum audiuit suffragia singulorum Religiosorum, & tunc fecit prædictam inhibitionē Guardiano secundi conuentus, & Prouinciali, ne prædictum Nouitium ad professionem admitterent: quod in rigore, & in substantia fuit ferre sententiam, & non simplex mandatum. Et quod dicta inhibitio Commissarij, fuerit sententia, patet ex definitione sententiæ posita a Cuiacio Iurista, quam refert Camillus Borellus *tom. 2. decis. tit. 30. nu. 14.* quæ sic habet: *Sententia est decisio iudicis super re controuersa habens rei absolutionem, vel condemna-*

demnationem; quod contigit in hoc casu; præcessit enim cognitio causæ,& secunda receptio suffragiorum; & tunc declarauit Commissarius primam expulsionem à priori conuentu fuisse validam,& iustam: & super hoc fundatus fecit prædictam inhibitionem. Adde quod præcessit querela primi conuentus exhibita Commissario quæ habuit vim accusationis necessariæ ad proferendam sententiam.

17 In quarto præmisso,seu fundamẽto suprà posito continetur *Quarta* nullitas istius professionis. Habet enim Religio statutũ generale, quo cauetur vt si Religiosus appellauerit, Prælatus ad quem appellauerit non procedat in casu, nisi prius audito Prælato, à quo fuit appellatum, sibique transmittatur processus à dicto Prælato: & si hoc non promisso Prælatus,ad quem appellatur, processerit ad causæ cognitionem, vel aliquid decernat, omnia inde secuta irrita censeantur, & nulla. Quod statutum desumptum est clare ex iure Canonico, *cap. Ecclesia lib.2.de elect.* Et clarius in *cap. venerabilibus, de sententia excommunic. in 6.* in quo cùm quidã appellasset ab Episcopo ad Archiepiscopum, respondit Papa his verbis: *Quod conueniendus est ipse suffraganeus* (id est, Episcopus, à quo appellauit) *coram Archiepiscopo, quia ipsius interest defendere causam suam*. Idem ferè iisdem verbis decernit Concilium Trident. *sess. 24. cap. 20. de reform.* vbi postquam docuit quemodo, & quando appellari debeat, ab Episcopo ad Archiepiscopum,& quod iudex ad quem appellatur non cognoscat de causa, nisi prius audito iudice, à quo appellatur, ponit Concilium hæc verba: *Eodem Episcopo prius admonito: & si quid ei pro causa instructione videbitur, possit iudici appellationis significare.* Et sunt alij multi textus, & Doctores affirmantes. At in isto casu Nouitius appellauit à Guardiano primi conuentus, & à primo conuentu & Prouincialis ad quem appellauit, non audiuit Guardianum primi conuentus, neque ipsum conuentum, vt possent significare causas, ob quas expulsus fuit Nouitius, sed conuentu, & Guardiano non auditis, Nouitium expulsum recepit ad habitum, & professionem in secundo conuentu: ergo talis receptio, & professio fuerunt irritæ, vtpote factæ contra tot iura, & contra clarum citatum statutum generale Ordinis. Ad idem facit lex istius regni *lib.3. ord.tit.68.* vbi traditur forma appellationis,& mandatur vt coram iudice,ad quẽ appellatur, compareat appellans, & pars appellata,& vterque exhibeat causas appellationis, & causas defensionis. In hoc verò casu Guardianus, & conuentus prior, à quibus fuit appellatum, non potuerunt offerre causas suæ defensionis, quia non fuerunt citati, neque auditi à Prouinciali cum Nouitium ad habitum secunda vice recepit, neque quando illum ad professionem admisit.

18 Neq; obstat quod Prouincialis pro se adducit, quod scilicet ipse antequam reciperet Nouitium ad habitum, & professionem in secundo conuentu inquisiuit, ac recepit testes aliquos in secreto, de quorum testimonijs sibi constitit in receptione suffragiorum primi conuentus interuenisse subornationem, & conspirationem contra Nouitium, & alia quæ pro se illi Nouitius allegauit: ob quæ testimonia Prouincialis ad habitum, & professionem Nouitium admisit. Non, inquam, obstat, quia hoc non fuit audire Guardianum, & primum conuentum à quibus fuit appellatum, sed audire Nouitium appellantem, & causas illius solius, non verò causas ipsius primi conuentus. Oportuit verò iuxta tot iura citata, audire conuentum, à quo fuit appellatum: & ad hoc necessarium erat vt Prouincialis accederet ad primum conuentum, & in forma visitationis de casu inquireret, sicut ego vidi fieri in hac prouincia in casu omnino simili, qui talis fuit. In quodam conuentu denegata fuit maior pars suffragiorum cuidam Nouitio ad professionem: Guardianus conuentus inhærens supracitato statuto Nouitium expulit a conuentu. Nouitius expul-

expulsus adiuit prælatum generale Ordinis per modum querelæ, & appellationis. Hic Prælatus commisit causam cuidam Religioso graui eiusdem prouinciæ, mandans vt adiret conuentum, à quo Nouitius fuit expulsus, vt conuenuentum visitaret, & à singulis inquireret de moribus, & vita Nouitij, & causas cur illi suffragia dederint, vel negauerint; & ita factum est. Et iuxta resultantia ex visitatione Prælatus generalis tunc disposuit. Et hoc fuit audire conuentum, & Guardianum, à quo Nouitius fuerat expulsus. Quod idem debuit fieri in isto casu, si Prouincialis volebat iura, & statuta seruare.

Vidimus huc vsque quatuor causas nullitatis istius professionis adeò claras, & efficaces, vt vna tantùm illarum sufficeret ad prædictam professionem annullandam. Nunc addo paucas alias, quę licet non sint ita euidentes, nimis tamē coadiuuant ad dictam professionem infirmandam.

19 *Quinta* ergo ratio contra professionem, est, quod cùm Commissarius ad Prouincialem scriberet statim postquā Nouitium expulsum recepit ad habitū in secundo conuentu, & a Prouinciali quæreret causas cur illum sic expulsum receperit: Prouincialis respondit se desistere ab illa causa. Et quamuis assignauerit aliquas causas admissionis, dixit nihilominus se à causa desistere, illique renūciare. Ita secretarius Commissarij scripto testimonio firmauit. Qua desistentia, & renunciatione non obstante, postea idem Prouincialis, vacante officio Commissarij, & Nouitio manente extra conuentum sine habitu nostri Ordinis, Prouincialis eundem Nouitium tertiò recepit ad habitum, illumque admisit ad professionem. Cōstat autem quod postquam aliquis per scripturam publicam fecit desistentiam, & renunciationem circa aliquod opus, vel actum non potest postea validè ad prædictum actum redire sine nouo titulo, vel iurisdictione superioris. Ita probat Nauarrus in cap. *Si quando, de Rescriptis, nu. 23. in Actuario*, ponens hæc verba. *Per renuntiationem perditur titulus, cap. quam periculosum 7. q. 1. & l. quæritur §. Si venditur, ff. de Ædific.* &c. At in hoc casu postquam Prouincialis renūciasset causæ, admisit prædictum Nouitium ad habitum, & professionem, ac proinde admisit illum non habens iurisdictionem, quam abdicauerat à se per renunciationem, & amiserat per inhibitionē Commissarij, durantem etiam post vacationem officij illius, vt probatum manet in præcedentibus.

20 *Sexta* ratio est, quia quando Nouitius fecit professionem in secundo conuentu, iam non habebat licentiam Prælati suæ primæ Religionis ad professionem emittendam. Quod probatur, quia in illis quinque mensibus, per quos Nouitius mansit extra nostrum Ordinem, & sine habitu nostro in domibus sæcularibus, Prælatus illius Nouitij prioris Religionis fecit diligentiam ad prædictum Nouitium comprehendendum, & ad suam priorem Religionem reducendum. Bis enim Prouincialis illius primæ Religionis, mandauit illum quærere, & comprehendere in duabus ciuitatibus, maximè in vna, in qua Nouitius manebat absconditus in domo cuiusdā viri nobilis, qui Nouitium abscondit, noluit illum tradere suæ primæ Religioni, quod ægrè tulit Prælatus suæ primæ Religionis, vt constitit ex propria epistola ipsius. Ex quibus duabus diligentijs factis à Prælato primæ Religionis circa comprehensionem illius post expulsionem à secundo conuentu nostro, clarè constat Prælatum suæ primę Religionis reuocasse licentiam, quam illi dederat ad profitēdum in nostro Ordine. Nam, sicut suprà diximus ex Azorio, renunciatio potest fieri absque verbis, sed cum facto contrario. Quod si Prælatus primę Religionis per illos duos actus perquirendi, & comprehendendi illum, reuocauit illi licentiam datam ad profitendū in nostra Religione, non potuit Nouitius validam professionem emittere in nostro Ordine absque licentia Prælati suæ primæ Religionis: nam sua prima Religio habet priuilegium Papæ, ne vi-

vllus Religiosus illius transeat ad aliam Religionem sine licentia sui Generalis, vel Prouincialis, cui Generalis id commiserit. Quod autem mandatum, siue licentia reuocetur solo facto contrario absque verbis, probatur exemplo Testatoris condentis testamentum. Si enim quis faciat prius vnum testamentum, & postea in fine vitæ faciat aliud secundũ testamentum contrarium primo, per illud testamentum secundum contrariũ censetur reuocari prius testamentum, etiamsi testator in secundo testamento non exprimat verbis, quod per illud secundum reuocat primum: ita Doctores cõmuniter in materia de testamentis, maximè Iulius Clarus *lib. 3. sententiarum. §. Testamentum quæst. 99. num. 1.* Clarè ergo constat Prælatum primæ Religionis facto contrario, bis quærendo Nouitium ad reducendum illum ad suã primam Religionem, reuocasse licentiam, quam illi dederat ad profitendum in nostra.

21 *Septima* ratio esse potest, quoniam suffragia ad professionem Nouitij in secundo conuentu, possunt dici dubia, & suspecta: primò quia Guardianus conuentus secundi erat valdè affectus, & amicus Prouincialis, & alterius grauis Religiosi, qui nouitium mordicus defendebant: & ita Guardianus prædictus facilè poterat inducere suo subditos pariores conuentus ad danda suffragia prædicto Nouitio. Secundò principaliter id probatur, quia Nouitius in secundo conuentu, in quo professionem emisit, non mansit ante professionem vno mense integro, per quod breue tempus non poterant Religiosi illius conuentus perfectam sumere notitiam, & informationem naturæ, morum, & conuersationis illius, sicut habuit primus conuentus, à quo fuit expulsus, in quo moratus est per menses vndecim; & in quo viuebant Religiosi seniores, doctiores, & magis zelatores boni communis Religionis, quam erant Religiosi secundi conuentus, qui illi ad professionem suffragia dederunt. Constat autem ex Doctoribus communiter, quod Concilium Tridentinum assignans Nouitium annum integrum nouitiatus, habuit respectum, & intentum, vt per annum integrum posset Nouitius experiri asperitates vitæ Religiosæ: & per eundẽ annum posset Religio experiri mores Nouitij, & conditiones illius. Quos mores, & consuetudines non potuit experiri conuentus secundus, in quo iste Nouitius non mansit integro mense, vt patet ex supradictis, & ante vnum mensem experientiæ admisit illum conuentus secundus post quinque menses, quibus mansit extra conuentum sine habitu, & sine obedientia Prælatorum. Ex quibus constat suffragia denegata Nouitio in primo conuentu fuisse plura numero, & grauiorum Religiosorum in ætate, litteris, & zelo; quam fuerint suffragia illi data in secundo conuentu, qui mores illius per paruum tempus infra mensem fuit expertus. Quantùm verò attendenda sit qualitas eligentium, seu suffragantium, videatur capitulum *Ecclesia de electione, c. 2.* vbi Papa cassauit electionẽ factã a septẽdecim, & approbauit electionẽ factã à quattuordecim, eo quod illi quatuordecim suffragatores erãt seniores, & cõcurrebant in illis potiores qualitates; & in nostro casu suffragia ad professionẽ fuerũt plura numero, vtpote ferè centum, & Religiosorum, qui erant doctiores, seniores, & habebant experientiam Nouitij per menses vndecim: suffragia verò ad eandẽ professionem in secundo conuentu fuerunt pauciora numero, videlicet quinquaginta. Et suffragati sunt in illa Religiosi minus docti, minus senes, minus zelatores: & qui Nouitij qualitates, nec per vnum mensem explorauerant. Finis autem Concilij Tridentini assignantis annum integrum ad nouitiatum est, vt Religio habeat tempus ad explorandos Nouitij mores, & qualitates. Consonat cum hoc statutum generale Ordinis titulo de Nouitijs, quo præcipitur, vt Nouitius, ad professionem non admittatur, nisi ex tribus partibus cõuentus habeat pro se duas partes suffragiorum. Si verò contingat quod habeat pro se maiorem

par-

partem communitatis, vtpote vnum suffragium supra mediam communitatem, & non habeat duas partes suffragiorum totius conuentus, tunc Prælatus considerato zelo, & qualitatibus suffragiorum, decernat secundum Deum quod melius viderit expedire. Ex quibus omnibus colligitur in hoc casu standum esse suffragijs primi conuentus receptis ad professionem; non verò suffragijs secundi conuentus receptis ad eandem professionem. Et proinde professionem factam cum suffragijs secundi conuentus fuisse nullam, & pro nulla declarandam, sicut de facto declarata fuit.

Respondetur rationibus pro parte Nouitij adductis.

22 POstquam Nouitius in secundo conuentu professionem emisit cum prædictis circumstantijs, primus conuentus, à quo primò fuit expulsus per modum appellationis, recurrit ad Prælatum generalem Ordinis, qui statim commisit causam cuidã alteri Prouinciali eiusdem Ordinis, illum constituens iudicem delegatum in causa, cum potestate plena inquirendi, & sententiam ferendi. Prouincialis delegatus venit ad primum conuentum, & cœpit de casu inquirere. Primus conuentus pro se constituit procurationem in causa contra Nouitium, quemdam Religiosum grauem eiusdem conuentus primi. Prouincialis delegatus citauit, & fecit comparere coram se Nouitium taliter iam professum, illique exhibuit articulos resultantes ex processu, mandãs vt ad propositos articulos responderet in ordine ad sententiam proferendam. Nouitius pro se multa friuola respondit, quæ ferè omnia iam impugnata manẽt in supradictis sufficientissimè. Ne tamẽ aliquid omittamus in hoc casu, ad singula singulatim sic respondemus.

23 Allegauit ergo primò quod procurator primi conuentus cõtra se assignatus, non poterat esse procurator in ista causa, eo quod erat incola primi conuentus, & suffragium tulerat, quando in primo conuentu recepta sunt priora suffragia ad suam professionem: sic enim maneret testis, & procurator simul, quod in iure non permittitur. Dico primò quod per hanc tam friuolam exceptionem, conijci potest quàm friuolæ aliç illius obiectiones sint. Respondeo secundo procuratorem istum benè potuisse exercere officium procuratoris, nõ obstante quod suffragium dederit in prima receptione suffragiorum primi conuentus. Nam ferre suffragium in electione, neque est esse iudicem, neque testem, vt patet. Nam ferens suffragiũ non profert sententiam, neque audit partes. Item dans suffragium non est testis, cum non recipiat iuramentum, quod est de essentia testis; quid ergo impedit quò minus ferens suffragium possit esse procurator in causa, in qua dedit suffragium? Prohibet quidem ius ne aliquis possit esse simul index, & testis: sed hic procurator neque fuit index, neque testis. Addo quod etiamsi iste procurator esset clarus inimicus Nouitij, non poterat illum repellere ratione inimicitiæ. Nam accusatori non potest opponi exceptio inimicitiæ, cùm vt plurimùm accusator non sit amicus accusati, & accusator non sit testis, neque iudex. Et eadem de causa non poterit opponi procuratori accusatoris, quod sit inimicus recusantis. Facit ad hoc optimè quod tradit Mascardus *tom. 2. de probation. conclus. 951. num. 9.* vbi ait, quod ille qui fuit index in vna causa, potest, finita causa, per appellationem, esse procurator in eadem causa, vel Aduocatus post appellationem. Et citat Mascardus quandam decisionem Rotæ, & Speculatorem, idem affirmantes.

24 Obijcit secundò Nouitius, quod in receptione suffragiorum primi conuentus, à quo fuit expulsus, inuentum est vnum suffragium crescens supra numerum suffragantium, per quod videtur fuisse nulla, vel suspecta talis electio, seu suffragiorum receptio. Ad hãc obiectionem iam supra responsum est *nu. 7.*

vbi

vbi clarè probauimus per tale suffragiū excrescens non fuisse nullam talem suffragiorum receptionem. Quibus nunc addo, quod ad tollendum illud dubium Commissarius generalis, qui tunc erat, venit ad eundem primum conuentum, & in propria persona, secunda vice suffragia recepit exactissimè sine eo quod aliquod suffragium cresceret, vel deficeret. Imò tunc plura suffragia sunt denegata. Nouitio, quàm antea in prima receptione suffragiorū facta per Guardianum eiusdem primi conuentus. Et sic non habet locum dicta obiectio de suffragio excrescente.

25 Tertiò obijcit quod in primo conuentu recepta sunt aliqua suffragia secretò in cubiculis aliquorum Religiosorum, qui non descenderunt ad capitulum in claustro, quæ suffragia videntur suspecta. Respondetur id nihil obstare, est enim consuetudo antiqua Religionis vt in recipiendis suffragijs Nouitiorum præses capituli mittat duos, vel tres Religiosos scrutatores ad Religiosos ægrotantes in valetudinario, & ad senes graues, qui non solent descendere ad capitulum, & ab illis vota recipiant pro Nouitio, cum magno secreto: & illa sic afferentes mittunt in vrnam suffragiorum. Cùm enim prædicti infirmi, & senes habeant suffragium in illa suffragatione, & non possint venire ad capitulum, necessariò illorum vota sunt audienda modo prædicto. Pro quo etiam facit alia consuetudo Religionis, per quam si aliquis Religiosus paulò ante receptionem suffragiorum pro Nouitio exit à conuentu non reuersurus tempore, quo suffragia recipienda sunt, prædictus Religiosus exiens relinquit suum suffragium scriptum in schedula, quod postea connumeratur cum cæteris suffragijs conuentus, & ita prædictus Religiosus dat suffragium in absentia. Imò est maius, quod dicitur in c. *Quia propter, de elect.* videlicet quod potest vnus elector absens, qui non venit ad electionē, committere alteri electori præsenti in tali electione, vt pro se absēte ferat suffragium in dicta electione, & quod tale suffragium erit validum. Quod à fortiori valebit in suffragijs receptis pro Nouitio datis à Religiosis ægrotis, vel à senibus eiusdem conuentus, qui sunt in valetudinario, vel cubiculis eiusdem conuentus, & non possunt ad capitulū claustri descendere commodè.

26 Quartò obijcit, quod in receptione suffragiorum primi conuentus interuenit subornatio, & ferè conspiratio contra se. Ad hanc obiectionem iam suprà sufficienter respondimus *num.* 8.

27 Quintò obijcit, quod statutum nostri Ordinis supracitatum decernens vt Nouitius, cui defuerit aliquod suffragium infra medietatem conuentus, statim expellatur absque recursu ad superiorem, per hæc verba statutum non prohibere appellationem: possunt enim Religiosi etiam appellare iuxta Bullam Gregorij XIII. quam citat. Ad hoc iam responsum est suprà *num.* 9. Et circa illud quod ibi dictum est posse Religionem facere statutum, circa res suas, per quod prohibeat appellationem; addi potest hoc exemplum. Si aliquis possideat rem clarè alienam, sed bona fide, idque per tempus sufficiens ad legitimā præscriptionem: transacto illo tempore, nō datur vero domino rei illius actio vel appellatio contra dictum præscribentem, vt notum est in iure, & in praxi. Et interdicitur talis appellatio propter bonum commune, ne quotidie moueātur lites ad vindicandas res antiquissimas. Eodem modo potest Religio condere statutum circa res suas, per quod interdicat appellationem ob commune bonum Religionis, cum cæteris quæ dixi citato suprà *num.* 9. Bulla verò Gregorij XIII. quam citat, non est contra nos, quia in illa Papa concedit, vt Religiosi possint appellare à sententia lata per iudicem cum processu, & à iudice grauante iniustè. In illa verò receptione suffragiorum primi conuentus non interuenit processus, neque factum est illi grauamen iniustum, quia executio legis neminem grauat, cum cæteris dictis eodē *n.* 9. Addo quod citata Bulla Gregorij XIII. nō prohibet reijci appellationem

lationē friuolam Religiosorum, quæ de iure communi Canonico potest reijci, vt suppono clarum in iure communi canonico, & ciuili. Et ista appellatio fuit friuola, vt patet ex supradictis à nobis, & ex infra dicendis. Addo ex Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. de ingressu Societatis cap. 2. num. 4. & seqq.* vbi quærit, an quoddam statutum suæ Religionis, quod non videtur conforme iuri communi, sit licitum? Respondet, prædictum statutum factum fuisse à viris Religiosis, & doctissimis; & esse in praxi: neque credendum est tot, ac tantos viros errasse in statuto condendo, & seruando. Et addit Suarez, quod Papa Paulus III. confirmauit constitutiones suæ Societatis, *hactenus factas, & faciendas* in posterum, dicens quod prædicta statuta suæ Societatis facienda, eo ipso *Authoritate Apostolica confirmata censeantur.* Quo priuilegio nostra Religio per communicationem gaudet. Et proinde dico, prædictum nostrum statutum de expellendo sic Nouitio absque recursu ad superiorem, factum esse in capitulo generali, & seruatum in praxi à viris valde doctis, & Religiosis, quos non est credendum errasse. Et præterea dictum statutum confirmatum esse per dictū priuilegium Pauli III. Et ad idem intentum videatur Suarez citato loco *num. 5. fol. 435. col. 1.* vbi ponit alia ad hoc intentum cōducentia.

28 Sextò obijcit, quod ille in anno nouitiatus primi conuentus vixit laudabiliter. Ad hoc respondetur, quod habuit defectus sufficientes ad suffragia illi deneganda, eo modo, quo suprà dixi *num. 8.* & constat ex visitatione primi conuentus facta per secundum Prouincialem delegatum in hac causa.

29 Septimò obijcit, quod Guardianus primi conuentus non poterat illum expoliare habitu, eo quod appellauerat ad Prouincialem, qui poterat acceptare appellationem à Guardiano. Et addit quod eodem modo appellauit in secundo cōuentu, quando ab illo fuit expulsus de mandato Commissarij. Ad primum horum responsum manet suprà *num. 9.* vbi abundè probaui potuisse, ac debuisse Guardianum primi conuentus post negationem suffragiorum, illum à conuentu expellere, erat enim Guardianus merus executor legis, & à mero executore, siue à lege non appellatur, vt copiosiùs dictum est citato *num. 9.* Ad secundum dico multò minùs potuisse appellare in secundo conuentu, quando Commissarius generalis eum iussit expelli: nam Prouincialis, qui illum primò restituerat ad habitum, inualidè restituit, cùm non audiuerit primum conuentum, à quo appellauit, sed eo non audito processit in causa, & habitum restituit: quæ omnia inualida fuerunt non audito conuentu, & Guardiano, à quo appellauit, iuxta dicta suprà *num. 17. & seqq.*

30 Octauò obijcit, quod quando in primo conuentu Guardianus, & Discreti illum expulerunt à conuentu, ipse petijt ab illis, vt sibi darent scripto testimonium suæ appellationis, & illi dare noluerūt; ac proinde Prouincialem adiuit. Ad hoc respondetur primò, oportere vt huius petitionis denegatę illi testes adducat: nam ipsi soli non est credendum in propria causa. Secundò respondetur, quòd, supposito quod Guardianus, & Discreti primi conuentus non tenebantur acceptare appellationem supradictam, propter citatum recursum prohibitum in sæpius citato statuto, non tenebantur etiam dare testimonium appellationis non acceptatæ. Respondetur tertiò hoc testimonium Guardiani, & Discretorum circa appellationem negatum, illi non nocuisse, cùm Prouincialis illius appellationem acceptauerit absque illo testimonio, illùmque in statu pristino reposuerit. Neque item denegatio illius testimonij, circa appellationem facta à primo Guardiano, & Discretis, fec it, vt præcedentis habitus priuatio, & expulsio fuerit iniusta, & inualida: iam enim prius facta fuerat secundum statutum & legem, & proinde validè & iustè. Respondetur quartò ex Quaranta *in sua sum. Bullarij*, verbo, *Archiepiscopi*: vbi citat quandam declarationem Cardinalium, dicentem, quod si appellans afferat sententiam, aut appellatio-

pellationis exemplum culpa iudicis, vel actuarij habere non potuisse, non ideo recipienda erit appellatio: sed iniungendum est illis, ad quos spectat, vt appellationis exemplum tradatur. Quod à Prouinciali non fuit obseruatum.

31 Nonò dicit Nouitius, quod Prouincialis non tenebatur in prima appellatione à primo conuentu audire Guardianum, & Discretos eiusdem conuentus, eo quod iam functi fuerant suo officio iudicandi in illa causa. Ridicula sanè responsio. Nam licet illorum iurisdictio cessauit, ita vt non possent amplius esse iudices in illa causa expulsionis: numquid cessauit ius Canonicum, & Tridentinum, & statutum Ordinis, clarè disponentia vt iudex ad quem appellatur, teneatur audire iudicem *à quo*, & processum illius expectare? sicut fusè multis probatum est suprà *num.9.* videatur ibidem dicta. Et quantũ ad id quod dicit, statutum Generale Ordinis *tit. de Nouitijs*, committere Prouinciali, vt quãdo Nouitio defuerint suffragia ad professionem, faciat secundum Deum, quod melius videbitur expedire: malè citat, & malè intelligit statutum. Nam quando ibi statutum id committit arbitrio Prouincialis, clarè loquitur quando Nouitius pro se non habuit, ex tribus partibus communitatis duas partes: sed habuit aliqua suffragia vltra dimidiam partem communitatis: tunc enim committitur arbitrio Prouincialis ad quem mandatur in illo casu recurri, vt faciat quod viderit secundum Deum expedire. Si verò Nouitius pro se non habeat aliquod suffragium vltra dimidiam cõmunitatis, tunc statutum id non committit arbitrio Prouincialis, sed expressè iubet illum excludi à conuentu, absque recursu ad Prouincialem.

32 Decimò allegat pro se quod professio sua in secundo conuentu fuit valida, eo quod fuerat iam restitutus ad habitum per Prouincialem, & continuabat nouitiatum in secundo conuentu de mandato illius. Ad hoc patet responsio ex dictis *in proximo numero precedente, & in num.9.* Nam Prouincialis illum secundò admittens ad habitum, non audiuit conuentum primum à quo appellauit; & proinde acta sequentia fuerunt nulla iuxta suprà citata. Professio autem facta in secundo conuentu fuit nulla, quia facta fuit stante inhibitione facta à Cõmissario generali, vt fusè manet probatum supra *num.15 & sequentibus*. Et quoniã pro se sępius Nouitius allegat quod conuentus, à quo appellauit, tenebatur mittere processum intra 30. dies ad Prouincialem. Respondetur primò hoc locum habere potuisse quando appellatio foret acceptata, & non esset friuola. Hęc autem appellatio fuit friuola, & reiecta, vt patet ex dictis. Secundò respondetur Prouincialem id non expectasse, quia intra quindecim dies Nouitio habitum restituit in secundo conuentu, non expectans processum primi conuentus. Tertiò dico quod licet primus conuentus non miserit processum, tenebatur Prouincialis illum petere, & sine illo non procedere in causa, vt clarè constat ex capitulo *Venerabilibus*, & Tridentino suprà citatis.

33 Vndecimò dicit: quod quando Cõmissarius generalis misit inhibitoriam Prouinciali, ne illum reciperet ad habitum, iam ille erat vestitus habitu, & sic iam inhibitoria non habebat locum. Respondetur, quod si per hoc allegat possessionem habitus, mala possessio non est possessio, vt dicitur in iure, sed intrusio. Hæc verò secunda habitus restitutio fuit facta contra statutum Ordinis, & contra iura suprà citata dicentia, quod iudex appellationis nihil innouet antequam audiat iudicem *à quo*. Addo, quod si hęc eius responsio esset vera, probaret etiam quod prædictus Commissarius nõ posset postea illum à secũdo conuentu expellere, eo quod iã esset habitu Religionis indutus, quod est falsũ.

34 Duodecimò ait, quod quando dictus Commissarius iussit illum expelli à secundo conuentu, iam non erat iudex causæ, quia iam fecerat desistentiam, dicens, se ab illa causa desistere. Iudex verò per desistentiã, seu renunciationem, desinit esse iudex. Respondetur, dictum Com-

Cōmissarium nunquā destitisse à causa, vt cōstat ex testimonio, scripto illustrissimi Domini Collectoris, quod seruatur in processu: in quo prædictus Dominus fidem facit, quod prædictus Pater Commissarius à causa nunquam destitit: imò potius eundem Dominum dicto Commissario mandasse vt in causa procederet.

35 Decimotertiò ait, quod Pater Cōmissarius cum iuit ad conuentum primum pro sumenda informatione, & recipiendis secundis suffragijs, nec dixisse in capitulo se ad id habuisse authoritatem Domini Collectoris, & proinde inualidè processisse. Friuola omnino responsio. Nam dictus Commissarius ex officio id poterat abundè facere: erat enim delegatus ad vniuersitatem causarum per Patrem Generalem constitutus in toto regno, & præterea fuerat ad id requisitus à primo conuentu, ac proinde quoad hoc non indigebat authoritate Domini Collectoris, ex eo maximè in ista causa non fuerat appellatum ad Dominum Collectorem, nec proinde causa ad eum fuerat deuoluta, vt posset Commissarius cum ipsius licētia in causa se intromittere. Quod insuper addit, debuisse prædictum Commissarium priùs monere, & audire Prouincialem, antequam dictus Commissarius in primo conuentu suffragia secunda, & informationem reciperet. Respondetur, quod Commissarius hoc nō omisit: imò priùs Prouincialem monuit vt sibi causas remitteret, ob quas Nouitium expulsum iuxta Ordinis statuta, secundò ad habitum admiserit, vt constat ex processu. Imò facit contra Nouitium, quod Prouincialis renunciauerat causæ, dicēs quod illam remittebat ad Commissarium: & dictus Commissarius acceptauit desistentiam, & renunciationem Prouincialis, vt patet ex eodem processu: & ex consequenti non poterat postea Prouincialis procedere in causa cui renunciauerat: nec proinde potuit postea prædictum Nouitium ad professionem admittere in secundo conuentu, sicut admisit post causam à se renunciatam.

36 Decimoquartò addit quod est cōsuetudo Religionis, quod quando suffragia pro Nouitijs recipiuntur, ponitur vrna separata extra capitulum, ad quam accedentes Religiosi inijciunt fabam nigram, vel albam, & sic suffragantur liberè secundùm suum arbitrium. At Commissarius quando recepit secunda suffragia in primo conuentu, posuit ante se vrnam, in qua inijciendæ essent fabæ, & dabat vnicuique Religioso in propria manu vnam fabam nigram, & alteram albam, vt ex illis inijceret in vrnam, quā vellet, & alterum reponeret coram se in altera vrna non approbatiua: in quo videtur & electionem publicasse, & ferè libertatem suffragandi ademisse. Respondetur neutrum illorum ibi interuenisse. Non primum, quia ex eo Religiosi in capitulo non videbant pro quo suffragium dabatur, neque ipse Commissarius id sciebat, & proinde electio non publicatur, seu vota suffragiorum non est electio vera, propriè loquendo, vt debeat esse secreta, ita quod nomina suffragantium non publicentur, quin potius consuetudo fuit antiqua Religionis, vt Nouitiorum vota sine fabis reciperentur; sed dicebat propria, & alta voce quilibet Religiosus; *Do illi suffragium*, vel *Nego illi suffragium*. Nō item per id quod fecit Commissarius vim inferebat libertati suffragandi: quia non dedit vnam tantum fabam cuilibet, sed duas, albam, & nigram, vt quam vellet inijceret. Sed vsus fuit illa exacta cautela, ne posset in illa votorum receptione excrescere aliquod votum, sicut contigerat in prima suffragiorum receptione.

37 Decimoquintò allegat se annum nouitiatus nō interpolasse per illos quinque menses, quos mansit extra secundū conuentum. Rationem assignat, quia mansit ibi sub obedientia Prælati, qui erat Prouincialis: & quod ibi per quinque menses agebat suam causam, & negotium. Ad primum respondetur, quod si per illos quinque menses manebat sub beneplacito Prouincialis: at manebat sine obedientia, imò contra obediētiam Commissarij generalis, qui illum

ab

ab Ordine expulerat. Item mansit sine habitu nostræ Religionis, cùm sit de essentia nouitiatus vt fiat sub obedientia superioris, & cum habitu Religionis, vt suprà manet probatum *n.14.* ex multis: Doctoribus, quibus adde Suarez *to. 3. de Relig. lib. 5. de ingressu Ordinis c. 13. n. 3.* vbi citat Gloss. Turrecrem. Syluest & Angelum, & ait colligi ex cap. *statuimus.* de regul. Idem tenet Lessius *lib. 2. de statu Religiuso dub. 7. §. Tertio hanc*, & Sanchez *lib. 5. Decalog. cap. 4.* vbi citat alios *num. 27.* Rodrig. *tom. 3. qq. q. 15. art. 9.* Rodriguez iunior *in suis resolutionibus resol. 101. num 43.* Ad id verò quod ait quod per illos quinque menses extra secundum conuentum agebat suum negotiũ, & prosequebatur causam suam. Respondetur primò quod in quinque mensibus poterat adire Romam, & in quinque diebus poterat adire Collectorem huius Regni: & ipse neque à Collectore, neque à Summo Pontifice impetrauit recursum. Imò neque hodie post nouem mẽses ab vltima expulsione Ordinis facta per sententiam Prouincialis, prosecutus est appellationem, neq; impetrauit aliquẽ recursum Apostolicum. Quæ sũt clara signa appellationis desertæ. Sicut tradit Mascardus *tom. 1. concl. 117.* cũ alijs ibi: vbi dicit appellationem censeri desertam quando per appellantem stetit, quòd litis certamina non terminentur. Quod item ait appellationẽ suspendere omnia, & reponere appellantem in statu antiquo, se verò appellasse ab expulsione primi, & secũdi conuentus. Respondetur quod attinet ad appellationem quando fuit expulsus à primo conuentu, iam manet responsum *suprà num. 9.* vbi vidimus illam appellationem fuisse nullam. Quod attinet ad secundam appellationem, quam fecit expulsus à secũdo conuentu, dico, quod hanc appellationem non poterat illi acceptare Prouincialis, cum esset inferior Cõmissario generali: inferior enim non potest acceptare appellationem factam à suo superiore; neque ipse Nouitius vltimo citatus à Prouinciali delegato ostẽdit quisnam iudex superior acceptauerit suam secundam appellationem, neque quomodo illam fuerit prosecutus per quinque menses. Adde quod appellatio in secunda expulsione à secundo conuentu, fuit omnino nulla, eo quod iã tunc non erat Nouitius verus. Nam Prouincialis cum illum secundò recepit ad habitum in secundo conuentu, id nõ potuit validè facere non audito Guardiano primi conuentus cũ suis Religiosis, vt suprà manet probatum *nu. 17.*

32 Decimosextò respondet litem hãc iam fuisse iudicatam, & terminatam à Prouinciali prouinciæ, qui professionẽ approbauit, & est Prælatus ordinarius, & sic negotium transisse in rem iudicatam. Nihil minus. Nam conuentus primus, à quo fuit expulsus, statim appellauit à Prouinciali, cùm restituit habitũ Nouitio secunda vice in secundo conuentu, & appellauit ad Commissarium generalem Prælatum superiorem legitimum, qui acceptauit appellationem, & processit in causa. Item post factã professionem in secundo conuentu, primus conuentus statim recurrit ad Generalẽ Ordinis, qui acceptauit appellationem, & dedit iudicem delegatum in causa. Quo modo ergo potuit transire in rem iudicatam resolutio litis, quam dicit terminatam fuisse à Prouinciali à quo bis fuit appellatum iustè, & validè, & appellationes fuerunt receptæ? Nam vt sententia dicatur transire in rem iudicatam necessarium est quod ab illa non appelletur, & quod non sit lata contra ius. A decisione verò Prouincialis fuit bis appellatum. Et preterea illa facta fuit cõtra tot iura suprà citata à *num. 11. cum seqq.*

39 Decimoseptimò allegat Nouitius, quod Commissarius non potuit auocare ad se causam à prima instãtia à Prouinciali, qui illi habitum restituerat in secundo conuentu inhibendo ne dictũ Nouitium ad habitum restitueret, iuxta Concilium Tridentinum *cap. 20. de refor.* prohibens ne superiores auocent causas in prima instantia. Respõdetur prædictum Commissarium post restitutionẽ habitus factam à Prouinciali in secundo conuentu, scripsisse ad Prouincia-

lem, vt sibi mitteret causas, ob quas prędictum Nouitium ad habitum restituerit, vt patet ex dictis. Per hoc autem mandatum non auocauit Commissarius causam à prima instantia, sed solum accepit informationem negotij. Et postea visa nullitate causarum, allatarũ à Prouinciali, mandauit Nouitium ab Ordine expelli, & amplius ad habitum non admitti. Secundò respondetur, potuisse Commissarium absolutè prohibere ne Prouincialis prædictum Nouitium ad habitum, & professionem admitteret, in quocumque statu Nouitius existeret. Probatur *ex cap. Exiit, de verb. signific. in 6.* vbi Papa Nicolaus III. concedit Generali Ordinis Minorum, vt possit restringere Prouincialibus iurisdictionẽ recipiendi Nouitios, ponens hæc verba: *Sicut viderit expedire.* Si ergo Generalis potest Prouinciali mandare ne recipiat Nouitium antequam Nouitius Religionem ingrediatur, à fortiore potuit Commissarius Generalis mandare Prouinciali ne reciperet ad habitum illum qui fuerat expulsus à Religione ob defectus, & iuxta Ordinis statuta: sic enim Commissarius generalis videt expedire. Constat autẽ quod prædictus Commissarius generalis habebat in hoc regno totam Generalis iurisdictionem. Tertiò respondetur, & clariùs, quod Commissarius generalis in illa inhibitione non auocauit causam in prima instantia, sed post sententiam definitiuam Prouincialis. Cùm ergo Prouincialis Nouitium ad habitum restituerit post expulsionem à primo conuentu, & post appellationem, per hanc habitus restitutionem, Prouincialis in substantia sententia definitiuam tulit in causa, quia in hac causa de nullo alio quærebatur, nisi de spoliatione habitus facta à primo conuentu. Et ab hac sententia definitiua Prouincialis appellauit primus conuentus ad Commissarium. Et sic Commissarius non auocauit causam à prima instantia, sed à sententia Prouincialis, à quo à se fuerat appellatum.

40 Decimooctauò allegat, quod Prouincialis potest sequi partem minorem in suffragijs datam pro Nouitio & sic constare ex statuto Ordinis. Item ait, quod Prælatus solum tenetur audire suffragia conuentus pro Nouitio, sed non tenetur illa sequi, illisque non obstantibus in contrarium potest Nouitium ad professionem admittere: quia inquit suffragia pro Nouitio sunt solùm consultiua, non verò decisiua. Ad horum primum dico in nostris statutis circa hoc solum dari statutum in titulo *de Nouitiorum votis*, §. *Si autem*, in quo decernitur, quod si Nouitius ex tribus partibus conuentus habuerit quidem suffragia vltra mediatatem conuentus, sed non habuerit duas partes ex tribus partibus conuentus, in tali casu poterit Prælatus dispensare secundùm Deum iuxta zelum, & qualitatem suffragatorum. Si verò maior pars conuentus pro Nouitio non fuerit suffragata, statim Nouitius à conuentu expellatur. Quod statutum nihil fauet Nouitio, sed repugnat; neque aliud statutum ostendetur in quo dicatur id quod prætendit Nouitius. Ad secundum, quod ait, Prælatum non teneri sequi suffragia data pro Nouitio, sed solùm audire; dico quod est dictum falsum & ferè temerarium in materia Religiosa. Tenetur enim Prælatus sequi suffragia cõuentus pro Nouitio, vel contra Nouitium, ita si illum admittat ad professionem absque maiori parte suffragiorum conuentus, professio futura sit nulla. Scio aliquos paucos Doctores olim fuisse illius opinionis, quod Prælatus non tenetur sequi suffragia data pro Nouitijs, sed solùm audire. Huius opinionis fuit olim Rodriguez *in sum. verbo Nouitios, cap. 8. concl. 8.* sed de hac opinione ipse se retractat *tom. 3. qq. q. 17. art. 3. & 7.* dicens quod si Prælatus non fuerit secutus maiorem partem suffragiorum conuentus in suffragiorum receptione, professio erit nulla. Idem tenet Sanchez *lib. 5. Decalogi cap. 4. nu. 65. & num. 63.* citat Doctores pro se. Assignat ibi Sanchez hanc rationem: quia licet præses nõ teneatur sequi consilium consulentis, tenetur tamen sequi

con-

consilium collegæ, qui sibi datur vt collega. At suffragatores conuentus, non solum sunt consulentes cum Prælato, sed etiam collegæ cum illo in suffragijs dandis. Hoc ipsum tenet expressè Nauar. *tom. consiliorum consilio 62. de Regular.* asserens non posse Generalem Ordinis facere professionem cuidam Nouitio sine consensu maioris partis conuentus. Idem tenet ipse Nauarrus *eodem titulo, vt lite pendente, consilio vltimo. num.* 12. vbi citat glossam *cap. final. de Regular. in* 6. quam glossam ibidem dicit recipi à septem grauibus Canonistis, quorum nomina apud Nauarrum videri possũt Deniq; hoc ipsum tenet nouissimè Suarez *tom. 3. de Religione lib. 5. de ingressu Religionis, cap.* 10. *num.* 8. vbi postquam probat, quod suffragia pro Nouitijs non solum sunt consultiua, sed decisiua, ponit hæc verba. *Imò rarò, vt existimo, inuenietur Religio, in qua receptio sit facienda cum suffragys capituli, & illa recipiantur tantùm vt consultiua, & non etiam vt decisiua.* Sic ille. Addo quod opposita opinio esset causa multorum abusuum, & scandalorum. Ex illa namq; sequeretur, quod si maior pars conuentus suffragia denegaret Nouitio inhabili, scandaloso, & defectuoso, posset nihilominus Prælatus localis illum ad professionem admittere cum scandalo communi conuentus, & cum damno notabili Religionis; quod nullo modo est admittendum: nam scandalis obuiandum est, vt ait Sixtus in Extrauaganti *Graue nimis, de Reliq. & vener. Sanctorum*. Et absurda vitanda sunt, cap. *cum inter priorem, de except. & cap. dudum, de prebend.*

41 Vltimò facit contra Nouitiũ, quod licet ille appellauerit etiam à secunda expulsione à secundo conuentu, hanc tamen appellationem non est prosecutus quinque menses, quos mansit extra secundum conuentum. Quod si respondeat, in Clementina, *sicut appellationem, de appellat.* concedi vnum annum appellanti ad prosequendam appellationem. Ad hoc respondemus primò, quod illa concessio anni ad prosequendam appellationem, non est substantia iuris, sed apex iuris, vt idem Papa Clemens V. declarauit in Clementina *sæpe contigit*, de verb. signif. dicens: *Inter apices iuris censentur dilationes*. Et proinde illa dilatio anni ad prosequendam appellationem, est apex iuris: constat verò ex priuilegio Bonifacij VIII. nostro Ordini concesso, quod nostra Religio in causis Religiosorum non tenetur seruare apices iuris, sed solam substantiam iuris. Nec potest esse intentio Sum. Pontificum, vt Religioso appellanti detur annus ad prosequendam appellationem: sequerentur enim inde multa inconuenientia, & inquietudo magna Religionum. Sufficiet ergo Religioso appellanti dare tempus sufficiens ad arbitrium boni viri ad prosequendam appellationem. Hic verò Nouitius habuit quinque menses post appellationem factam in secundo conuentu, in quibus abundè poterat adire Romam, vel habere recursum Sum. Pontificis: & nihil horum fecit. Videatur glossa *in Clementina citata, si appellationem*, in verbo, *Colligo*, vbi multa congerit dicens, quod si appellans non prosequatur appellationem, sententia præterita transit in rem iudicatam, ac si nunquam appellatum fuisset. Addo quod illa prima appellatio facta in secundo conuentu, cùm appellauit à Commissario generali illum expellente à secundo conuentu, fuit clarè friuola & nulla, ob multas causas iam supradictas, & proinde non indigebat tempore ad prosequendã appellationẽ.

Qui tandem Nouitius ait multos, & graues Doctores per scriptum testimonium approbasse suam professionem, ac dixisse fuisse validam. Dico non minores numero Doctores, nec minus doctos approbasse quod dicta professio fuit nulla, quorum Doctorum nomina citare omitto. Hoc vnũ tantùm aduerto, quod Doctores præcipui viuentes, à quibus Nouitius consilia impetrauit, sũt Iuristæ, & sæculares, vnus præcipuè, cui nimium fidit. Et ad hoc ego dico, quod licet illi sint doctissimi in euoluendis suis textibus vtriusque iuris, tamen in causa professionis Religiosæ, non habent ex-

perientiam sicut Religiosi, qui fuerunt lectores Theologiæ, & sciunt priuilegia Religionum, & statuta earum, quæ vt plurimum ignorant Doctores Iuristæ: & aliquando illis proponuntur falsæ informationes.

CASVS II.

De eadem professione.

APPENDIX

Ad casum primum.

Qui debeant esse iudices huius nullius professionis?

1 FActa professione istius Nouitij in secundo conuentu à Prouinciali inhibito, Pater Generalis Ordinis ad querelam primi conuentus, cõmisit causam alteri Prouinciali eiusdem Ordinis tanquam iudici delegato, vt causas nullitatis inquireret, & sententiam definitiuam proferret. Ex ista delegatione ortæ sunt duæ quæstiones. Prima, quia instabat Nouitius quòd in iudicanda illa vltima causa nullitatis professionis, cũ Prouinciali delegato, debeat assistere simul Prouincialis ordinarius prouinciæ qui Nouitium ad nouitiatum primò, & secundò, & ad professionem admiserat in primo, & secundo conuentu. Probabat ille, quia in causa nullitatis professionis, cum Ordinario est iudex superior professi, vt clarè dicitur in Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 19. de Regular.* At Prouincialis prædictus est verus superior prædicti Nouitij: ergo ille debuit causã iudicare cũ Prouinciali delegato.

2 Ista quæstio facilè repulsa est: & dictum fuit quod Prouincialis ordinarius, qui Nouitium ad habitum & professionem admiserat cum illis defectibus, de quibus in primo casu, non poterat esse iudex in causa nullitatis istius professionis. Constat clarè, quia cum in ista sententia iudicandi essent defectus, & nullitates, quæ in professione concurrerunt; & horum omnium causa fuerit præteritus Prouincialis ordinarius qui ad habitum, & professionem admiserat: non poterat Prouincialis esse iudex in propria causa, seu iudex suorum defectuum. Sequeretur enim, quod posset esse simul iudex, & reus: contra expressum capitulum *Nullus 4. q. 4.* vbi dicitur, quod in iudicio quatuor personę distinctæ debent interuenire, ita distinctæ, vt vna non possit simul esse alia, videlicet iudex, reus, accusator, & testis. Prouincialis verò præteritus, & Ordinarius, erat in hac causa reus, vtpote cuius defectus iudicandi erant: ergo non potuit esse iudex in illa. Ad id verò quod adducitur ex Concilio Tridentino, respondetur, patere solutionem ex ipso Concilio loquitur enim clarè quãdo nullitas professionis iudicanda committitur Ordinario, id est, Episcopo. In hoc verò casu, nullitas professionis non est commissa Episcopo à prælato generali Ordinis, sed alteri Prouinciali extraneo, sicut poterat facere, & proinde Prouincialis ordinarius, qui ad habitum, & professionem admiserat, non poterat esse iudex in causa cùm esset propria sua causa. De quo videatur Valerius Cartuxanus *lib. de differentijs vtriusque fori, verbo, iudex, differentia 9.* Addo quod cũ hęc causa esset delata ad prælatum generalem Ordinis per appellationem primi conuentus à Prouinciali; non poterat iam Prouincialis esse iudex causæ, cùm esset iam iudex *à quo* appellationis. Constat verò quod iudex, a quo appellatur, non potest amplius esse iudex in causa appellata, maximè quando superior iudicis *à quo*, acceptauit appellationem, vt contigit in hoc casu.

3 In hac materia pro Nouitio aliqui dixerunt validitatẽ istius professionis iudicãdã fuisse à solo Episc. ordinario Nouitij, pro quo adducta est quędã declaratio Cardinaliũ paucis abhinc annis decreta in hũc modũ super hoc casu simili. Quidã vir matrimonio copulatus cuidã fęminæ, sciens illam sibi fecisse adulterium, dimisit illam, & abiẽs in regionẽ remotã sumpsit habitum cuiusdam Religio-

ligionis, & in illa professionem emisit. Procedente tempore, iste sic professus, antequam illam Religionem intraret, habuit copulam carnalem cum quadam muliere. Coniux prima hoc sciens accusauit illum coram suo prælato regulari, qui illum spoliauit habitu Religionis, iniungens, vt ad suam vxorem rediret. Casus delatus est ad sacram Congregationem Cardinalium, qui declararunt vt Episcopus vxoris causam iudicaret. Et solum Episcopum iudicem causæ constituerunt, non verò superiorem Religionis. Et sic videtur faciendum in nostro casu, qui videtur omnino similis. Respondetur hunc nostrum casum esse omnino dissimilem illi casui Cardinalium: nam in illo casu professio coniugati, causa erat prima, & præcipua Matrimonialis, fecerat enim ille diuortium authoritate propria, absque sententia Ordinarij, & præterea post adulterium vxoris ipse etiam adulterium commisit ante ingressum Religionis, propter quod ius perdidit accusãdi vxorem, & faciendi diuortij, & sic causa præcipua erat Matrimonialis. Constat verò quod causæ Matrimoniales ad solum Episcopum pertinent, non ad prælatos regulares: vt constat ex cap. *Accedentibus, de excess. prælatorum*, & cap. *Multorum* 35. *q.6.* causa verò professionis erat ibi quid consequens, & accessorium, pendens à causa Matrimoniali. Et proinde iudicata causa Matrimoniali, decisa manebat causa professionis, iuxta regulam *Accessorium, de reg. iuris in 6.* cùm ibi notatis à glossa citante duas leges dicentes quòd *perempto principali, perit accessorium*, & proinde meritò DD. Cardinales illam causam soli Episcopo commiserunt tanquã iudici causarum Matrimonialium. In nostro verò casu non cõtrouertitur causa Matrimonialis, sed solius professionis Religiosæ, quam iudicare potest prælatus regularis: & proinde non fuit committenda soli Episcopo.

4 Secundò fuit obiectum, quod saltem in isto casu Episcopus debebat iudicare causam istius professionis cum Prouinciali delegato, iuxta Concilium Tridentinum *sess.25.c.19.* vbi expressè iubetur quod si aliquis prætendat probare suam professionem fuisse nullam, proponat causas nullitatis coram suo superiore, & ordinario. Respondetur ibi Concilium solum loqui de volente exire à Religione ob nullitatem professionis. Et in nostro casu agitur de volente manere in Religione, & probante quod professio fuerit valida, qui duo casus sunt nimis diuersi, & proinde statutum in vno, non tenet in alio, cùm à separatis non fiat illatio. Huius rei causa potest assignari: quia liberare professum à votis solemnibus post professionem emissis, est res grauissima, & magna discussione indigens, & proinde in hoc casu voluit Concilium assistere Episcopum cum Prælato regulari. In secundo verò casu quando quis vult probare se esse Religiosum, & obligare Religioni, cùm sit casus minùs grauis, & minùs periculosus, non videtur requiri assistentia Episcopi, sed solius Prælati regularis.

5 Post expeditum hunc casum, libuit hic inserere rem nouam positam à Bonacina *tom.1.tit.de clausura difficult. 3. nu. 2. fol. 522.* vbi ait quod quando iuxta Concilium Tridentinum Episcopus, & Prælatus regularis debent iudicare nullitatem professionis, ibi per Prælatum Religionis non intelligitur Prouincialis, sed Prælatus localis, qui admisit Nouitium ad professionem, vel successor istius Prælati localis. Nomine verò Episcopi intelligitur Episcopus illius diœcesis, in qua Nouitius ante nouitiatum domicilium habebat. Hoc apud alium Doctorem non reperi. Et puto quod praxis stat in contrarium: & quod Prouincialis id debet iudicare, cùm sit absolutè superior prouinciæ. Et quod Episcopus, in cuius diœcesi reclamatur, id poterit iudicare, & quod non sit adeundus Episcopus, in quo Nouitius antea habebat domicilium: id enim praxis non obseruat.

CASVS III.

Vtrùm Religiosi per Bullam Cruciatæ possint eligere confessorem, & absolui à reseruatis.

1 CAsus iste quinque antea annis magnam habuit alterationem in hoc regno, & magnam causauit perplexitatem Religiosis vtriusque sexus. Fuerunt enim editi aliqui tractatus impressi à personis doctis, in quibus constanter affirmarunt posse Religiosos per Cruciatam eligere confessorem, & absolui à reseruatis per statuta suæ Religionis. Quinimo Commissarius generalis Cruciatæ per edicta publica affixa ad fores Ecclesiarum idem declarauit, posse Religiosos vti Cruciata quoad illa duo; & sub pœna excommunicationis reseruatæ Summo Pontifici, præcipiebat Prælatis Religionum ne suos subditos in hoc directè, vel indirectè impedirent quominus dicta Cruciata vti possent quoad illa duo. Quod autem dictus Commissarius generalis possit declarare dubia eiusdem Bullæ, & quod illius declarationi standum sit, tenet Henriquez *tom.* 1. *sum. lib.*7. *cap.*29.§. 3.postea crescente querela, & supplicatione Religiosorum apud Sedem Apostolicam, D. Papa Vrbanus VIII. particulari Bulla in hoc prouidit, cuius tenorem hic apponere libuit, quia multum inseruit pro tollendis multis difficultatibus præteritis, & futuris. Bulla ergo talis est.

Innouatio constitutionis felicis recordationis Clementis Papæ VIII. super Bulla Cruciatæ, & Regularibus quoad sacramentum Pœnitentiæ.

Vrbanus Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam.

IN specula Militantis Ecclesiæ, nullo licet meritorum suffragio diuina dispositione constituti, & attentè considerantes sacros Regularium Ordines tantas Ecclesię Dei omni tempore vtilitates attulisse, vt ad eas conseruandas, & instaurandas Romani Pontifices prędecessores nostri magnam iure optimo diligentiam semper adhibuerint; dignum, quin potius debitum reputamus, vt eorumdem Pontificum vestigijs inhærentes, ad ea pastoralis vigilantię partes iugiter intendamus, vt in eisdem Ordinibus regularis obseruantia sarta, tecta conseruetur: & si qua illi obesse dignoscuntur, opportuna constitutionis ministerio salubriter remoueantur. Aliàs felicis recordationis Clementi Papæ VIII. prędecessori nostro per procuratorem generalem fratrum de Monte Carmelo nuncupatorum. Exposito, quod cùm in Bulla Cruciatę sanctę & alijs priuilegijs ab Apostolica Sede concedi solitis detur facultas eligendi confessarium idoneũ, ab Ordinario approbatum, qui possit Christi fideles absoluere à casibus, Ordinario, & Sedi Apostolicæ reseruatis: Religiosi prædicti Ordinis, seu eorum nonnulli, etiam prędictis facultatibus vti præsumebant in detrimentum eorum regularis disciplinæ. Quare idem Clemens prædecessor sua perpetuò valitura constitutione declarauit, facultatem, & concessionem sanctæ Cruciatę, & aliorum indultorum prędictorum, quantum ad prędictum articulum eligendi confessarium, & absoluendi à casibus reseruatis, non habere locum in fratribus, & sororibus Monialibus quorumcunque Ordinum, & Congregationum cuiusuis instituti Mendicantium, & non Mendicantium, tam in prouincia Hispana, quàm extra eam vbilibet constitutis, neque eis suffragari; sed eiusdem Clementis prędecessoris intentionis fuisse, quod ijdem fratres, & moniales quantùm ad sacramentum Pœnitentię, seu confessionis administrationem dispositioni suorum Prælatorum subiecti essent, prout in dicti Clementis prędecessoris in simili forma Breuis desuper sub die 22. Nouemb. anni 1599. Pontificatus sui anno octauo, expeditis litteris, quarum tenores pręsentibus pro expressis haberi volumus, pleniùs continetur. Nihilominus, sicut nobis, non sine animi molestia, innotuit, nonnulli Ordinis fratrum Prædicatorum professores prętextu Bullæ eiusdem sanctę Cruciatę, ac dictorum indultorum, Confessorum eiusmodi, qui eos, vt pręfertur, absoluant, eligere posse prętendant, & forsan

eligant

eligant ad presens, postquam littera nostre sub die 14. Iunij anni 1624. Pontificatus nostri anno primo, super facultate eisdem Regularibus confessarium ad effectum huiusmodi eligendum ad quinquennium tunc proximum concessa, emanata, pridem ab vno, & vltrà expirauerint, in maximum status, & Regularis obseruantia preiudicium. Nos, premissis, quantùm nobis ex alto conceditur, obuiare, ac felici tam eorumdem fratrum Pradicatorum, & B. Maria de Monte Carmelo Religiosorum, quàm omnium, & quorumcunque aliorum cuiuslibet Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti, etiam speciali mentione, & nota digni, vtriusque sexus, tam Mendicantium, quàm non Mendicantium statui, atque directioni, & aliorum Christi fidelium saluti consulere volentes, prefataque Clementis praedecessoris declarationi inherentes; illùmque tenore presentium innouantes, ac quatenus opus sit ampliantes; motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolica plenitudinis potestate, concessionem sancta Cruciate, que respectu facultatis huiusmodi etiam laicis, & clericis secularibus cuiuscumque status, gradus, & qualitatis, & conditionis, etiam speciali nota digne, quoad casus reseruatos, etiã in Bulla Cœne Domini (heresi excepta) contentos, non nisi in foro conscientia, non autem in foro externo suffragatur, aliorumque indultorum huiusmodi, quantum ad predictum articulum eligendi Confessarium, & absoluendi à casibus reseruatis, etiam in Bulla Cœna Domini contentis, cum fratribus, & Monialibus predictis fratrum Pradicatorum, ac aliorum quorumcunque Ordinum, & Congregationum, societatisque, & instituti predictorum, Mendicantium, & non Mendicantium, tum prouincie Hispanie, quàm extra eam, vbilibet constitutorum, locum minimè habuisse, neque habere, neque illis vllo modo suffragari potuisse, neque posse; excepto dumtaxat illo quinquennio, quo litterę nostre huiusmodi, vt prefertur, durauerunt; siquidem die 14 mensis Iunij 1629. proximè preteriti, iam expirauerunt. Sed nostrę intentionis fuisse, & esse, quod ijdem fratres, & Moniales quantum ad Sacramentum Pœnitentię, seu confessionis administrationem, ordinarię dispositioni suorum prelatorum, & Sedi Apostolicę quoad sibi reseruata subiecti sint, earumdem tenore presentium declaramus, Decernentes, prasentes nostras litteras de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis intentionis vitio; seu nostro aut alio quocunque defectu, à quoquam impugnari non posse. Sicque & non aliter, in omnibus, & singulis pramissis, per quoscunque iudices ordinarios, & delegates, etiam causarum, palatij Apostolici, Auditores, ac sancta Romana Ecclesia Cardinales; etiam de latere Legatos, ac Sedis Apostolica Nũcios, ac Cruciata Commissarios, & quosuis alios quauis authoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quauis alia iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, interpretari, ac iudicari deberi: ac irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus pramissis, ac omnibus, & singulis illis, qua in predictis Clementis pradecessoris concessa sunt non obstare, caterisque contrarijs quibuscunque. Quibus omnibus, & singulis illorum omnium, & singulorum tenores presentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque cõtrarijs quibuscunque. Vt autem presentium tenor omnibus innotescat, volumus eas in valuis principis Apostolorum Basilice, & in acie campi Flore de Vrbe, vt moris est publicari, ipsasque sic publicatas omnes, ac singulos vbique existentes ita afficere, ac si omnibus personaliter intimata essent. Quodque prasentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo persona in dignitate Ecclesiastica constituta munitis, eadem prorsus vbique fides adhibeatur, qua prasentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibita, vel ostensa. Datum Roma, apud S. Mariam Maiorem sub annulo piscatoris die 19. Iunij 1530. Pontificatus nostri anno septimo.

M.A. Maraldus.

Notanda quædam super Bullam proximè positam, valdè necessaria.

Circa præcedentem Bullam, & illius textum occurrunt aliqua consideranda pro aliquibus dubijs resoluendis,

B 4 &

locum minimè habuisse, nec habere, &c. Vnde Religiosus qui talem librum prohibitum legerit, non potest per Cruciatam ab ista culpa absolui, sed debet recurrere ad suum prælatum, vel ad habentem illius commissionem; quem prælatum suppono posse absoluere subditum ab hoc reseruato, & ab aliis contentis in Bulla Cœnæ, excepta hæresi, vt dixi in primo tomo dubiorum Regularium, verbo, *Prælati potestas ad absoluendum*, num. 22. & seq.

5 Aduerto etiam, Papam in hac Bulla bis dicere quod à tempore Papæ Clementis VIII. nunquam potuerunt Religiosi per Cruciatam eligere Confessorem, nec à reseruatis absolui. Ait hoc Papa primùm ibi loquens de Clemente VIII. dicens de illo: *Sed intentionem illius fuisse quod iidem fratres quoad Sacramentum pœnitentiæ*, &c. Declarat insuper Papa in hac Bulla, quòd Cruciata, quo ad illa duo prohibita Religiosis: *Locum non habuisse, neque habere in Religiosis: neque vllo modo eis suffragari potuisse, vel posse*. Vnde clarè dicit quod saltem à tempore Clementis VIII. qui similem Bullam edidit anno 1599. non potuisse Religiosos vti Cruciata quo ad illa duo prohibita, ita declarante Papa in ista Bulla Vnde constat non potuisse Commissarium generalem Cruciatæ anno 1621. declarare, & præcipere prælatis regularibus ne subditos impedirent quominus per Cruciatam eligerent Confessorem, & absoluerentur à reseruatis. Nam inferior non potest declarare legem contra expressam declarationem superioris: sicut nec inferior potest condere legem contra legem superioris: Clementina, *Ne Romani*, de electione.

6 Hinc non leuis, neque contemnenda oritur quæstio: an scilicet illi qui à tempore Clementis VIII. vsque ad hanc Bullam D. Vrbani, vel post illam virtute Cruciatæ elegerunt Confessorem, vel à reseruatis sunt absoluti, si sint Religiosi, teneantur repetere, & iterare sic factas Confessiones? Et est validum argumentum quod teneantur. Nam licet prædictas Confessionis fecerint bona fide, talis bona fides non sufficit. Nam bona fides potest excusare à peccato operantem cum bona fide. At bona fides non dat iurisdictionem illi qui non habet iurisdictionem, vt patet. Et Summus Põtifex in hac Bulla in verbis suprà citatis clarè docet quem habet Confessarium electum à Religioso virtute Cruciatæ non habere iurisdictionẽ ad absoluendum, neq; illam habuisse à tempore Clementis VIII. Constat verò apud omnes, quod actus pendens à iurisdictione si fiat sine tali iurisdictione, est nullus: vt si confessor non approbatus, & carens iurisdictione absoluat aliquem nihil faciet. Et ob hanc vrgentem, & claram rationem, ego intelligo quod prædicti Religiosi, qui à tempore Clementis VIII. virtute Cruciatæ elegerunt confessorem, vel absoluti sunt à reseruatis, tenentur prædictas Confessiones iterare. Scio tamen quod Bonacina *tomo 1. disp. 5. de Sacramento pœnitentiæ q. 7. §. 4. num. 4.* dicit, quod sacerdos, qui opinionem habet probabilem de sua iurisdictione ad absoluendum, potest absolutionem conferre, etiamsi fortè adsit opinio probabilis in contrarium: nam interueniente probabili opinione, Ecclesia supplet iurisdictionem, iuxta legem *Barbarius* ff. de offic. prætoris, & Lessium, Reginal. Suarez, Henriquez, & alios tres Doctores, quos ibi citat. At à tẽpore Clementis VIII. vsque ad hanc Bullam D. Vrbani, fuerunt Doctores habentes opinionem, quod possent Religiosi per Cruciatam eligere confessorem, & absolui à reseruatis: quibus accessit declaratio Commissarij generalis Cruciatæ idem mandantis, & declarantis, ob quæ videtur posse quietari Religiosos, qui à tempore Clementis VIII. Cruciata vsi sunt quo ad illa duo, cùm ob prædicta possent habere opinionem probabilem se sic posse facere. Quibus tamen nõ obstantibus ego nõ acquiesco neque auderem prædictos Religiosos à scrupulo liberare, neque à confessionibus iterandis: moueor, quia contra expressã Bullam Clementis VIII. & cõtra

istam

stam D. Vrbani non potest dari opinio probabilis, imò non potuit dari opinio probabilis contra expressum Papæ mandatum. Clemens verò VIII. clarè, & expressè prohibuit ne Religiosi Cruciata vterentur quo ad illa duo. Et D. Vrbanus VIII. in hac Bulla declarat Clementem VIII. sic disposuisse, eiusque dispositionem nunquam cessasse: vt constat ex verbis istius Bullæ, vbi Papa dicit, *Se cum animi molestia audisse aliquos Religiosos vti Cruciata, quo ad illa duo, non obstante prædicta Bulla Clementis VIII.*

7 Dato ergo quod aliquis scrupulum non deponat: quæris quid faciet Sacerdos, qui electus fuit confessarius à Religioso, vel illum absoluat a reseruatis virtute Cruciatæ, sciens nunc id facere non potuisse? Ad hoc respondeo ex Reginaldo *tomo 1. lib. 8. num. 29. & 30.* vbi quærit quid facere debeat confessarius, qui pœnitentem nulliter absoluit propter casum reseruatum, quem habebat, vel simile impedimentum? Et respondet Reginaldus cum alijs ibi citatis: primò, quod si talis confessarius probabiliter timet scandalum si conueniat pœnitentem, vt quia is conquesturus est de eo, quod reuelet confessionem suam; debet illum relinquere, & Summo Sacerdoti Christo committere. Si verò nullum notabile scandalum Sacerdos timeat, debet conuenire pœnitentem, & docere grauem errorem in audientia suæ confessionis interuenisse, ideòque petere vt velit iterum sibi confiteri, vel facere sibi potestatem, vt sub sigillo cōfessionis ipsum de veritate admoneat. Et in tali casu, addit teneri pœnitentem consilium sacerdotis capere: aliàs culpa sacerdotis in pœnitentem transfundetur. Si verò pœnitens acquieuerit, ait Reginaldus cum Victoria, quod satisfaciet pœnitens, dicendo: Confiteor de omnibus peccatis, quæ tibi in tali confessione aperui: & declaret si quæ alia peccata commisit: quia in illa confessione contigit talis defectus, ex quo fuit inualida. Vide alia ibidem apud Reginaldum *num. 32. & 33.*

8 Noto præterea hanc Bullam D. Vrbani fuisse expeditam motu proprio, & ex certa scientia, ac de plenitudine potestatis. Quæ tria verba in paucis Bullis Pontificijs inuenientur, & valde ostendunt robur, ac firmitatem, quam illi D. Papa conferre voluit. Nam vt Doctores dicunt, in materia priuilegiorum, vnum solum verbum ex his tribus, si ponatur in confirmatione priuilegij, dicendo, *ex certa scientia*, confirmat illud omnino: quanto magis addendo, vt hic additur: *Motu proprio, & de plenitudine potestatis.*

9 Derogat Papa in hac Bulla quibuscumque contrarijs, dicens: *Quorum tenores præsentibus habemus pro expressis sufficienter.* Quæ clausula, & reuocatio vim magnam habet, vt enim præter alios tradit Riccius *tom. 2. suarum decis. 4. pare. decis. 949.* Quando princeps in sua lege reuocatoria dicit: *Quorum tenores habemus in præsentibus pro expressis*, inter alios effectus, factos ab illa clausula, est hic vnus, vt deroget, & abroget priuilegia, & indulta habentia clausulam derogatoriam ad futura priuilegia.

10 Aduerto vltimo in hac Bulla Papā dicere, quod, ex die qua illa publicata fuit Romæ, mense Iunio anni 1630. obliget vbique in omnibus regnis, & in omni Ecclesia, etiam absentes, ac si illis personaliter fuisset intimata: propter quæ omnia, nescio quid posit vlterius desiderari ad Bullæ istius confirmationem, & corroborationem: vel quomodo de illius valore posit dubitari.

CASVS IV.

Respondetur aliquibus obiectionibus, quibus de valore istius Bullæ dubitatur.

NOn obstantibus claris & efficacibus verbis, & clausulis prædictæ Bullæ, non defuerunt aliqui, qui scripto, & verbis de illius valore dubitantes, dixerunt illam in Hispania non abrogare priuilegia Cruciatæ, ac proinde Religiosos

giosos posse vti priuilegio Cruciatæ, quo ad illa duo eligendi confessorem, & vt possint absolui à reseruatis, cum illud priuilegiũ sit concessum omnibus Christi fidelibus in Bulla Cruciatæ. Probabat hoc Author cuiusdam tractatus impressi multis rationibus; quarum potissima, & Achilles erat hæc. Nam (aiebat) Rex Hispaniæ habet priuilegium Papæ cum pacto, & contractu oneroso, ex quo cõtractu Rex singulis annis soluit Romæ duodecim millia ducatorum aureorum vt dicunt esse notorium. Priuilegium verò datum à principe per modum cõtractus onerosi, non potest reuocari, vt Doctores dicunt in materia de priuilegijs. Et dato quod posset a principe reuocari tale priuilegium, annullando cõtractum, debebat Papa facere expressam reuocationem talis priuilegij, dicendo, *non obstante priuilegio Regi Catholico à nobis concesso*, quod Papa non fecit in hac Bulla, neque alius Papa in aliqua alia Bulla. Ad hoc citabat ille Author multos textus, & multa futilia congerebat. Et ad probandum, quod nullus Papa hactenus reuocauit dictum priuilegium Regis Catholici per modum contractus onerosi, *in num. 16.* illius tractatus, affert quamdam responsionem datam à D. Papa Vrbano V III. (non refert in quo anno, neque ad cuius instantiam:) qui Dominus Papa cum rogatus fuisset an per Iubilæa generalia à se suo tempore concessa, fuisset suspensa Bulla Cruciatæ, dicitur Papa in hæc verba respondisse: *Nos quibus præcipuè curanda sunt ea, quæ ad fidem Catholicam tuendam, & adiuuandam Domino aliquando propagandam, pertinent: Quique eo animo, eaque voluntate nunquam fuimus, vt indulgentiæ, facultates, concessiones, & indulta quæcumque intuitu dictæ expeditionis, & Cruciata impedirentur, aut reuocarentur, declaramus*, &c. Hoc est præcipuum illius tractatus argumentum præter alia leuiora, quæ infra videbimus, & soluemus. Nunc verò ad hoc tantum argumentum contractus onerosi respondebo.

1 Ad hoc igitur argumentum constãter, & indubitanter dico, inter D. Papã, & Regem Catholicum non dari contractum onerosum, licet Rex de redditibus Cruciatæ soluat Papæ singulis annis prędictam pensionem. Imò censeo talem propositionem esse dignam censura, & correctione, vt infrà dicam fusius. Moueor ad hoc primò, quia non bene, nec piè sonat hodie in auribus Catholicis asserere, quod Papa in concedendis indulgentijs, habet contractũ onerosum, cum Rege Hispaniæ (pecuniarium scilicet duodecim millium ducatorum.) Probatur hoc, nam hæretici huius temporis, maximè Caluinus, teste Bellarmino *tractatu de indulgentijs lib. 2. cap 2.* dicunt (falsò tamen) quod indulgentiæ in Ecclesia Romana seruiunt ad emungendas pecunias; cùm verò nos teneamur non dare occasionem erroribus hæreticorum: hæc propositio, dicens, *Papa in concedendis indulgentijs Cruciata habet contractum onerosum pecuniariũ cum Rege Catholico*, fauet illi errori hæreticorum. Et proinde videtur omnino damnanda, vel saltem reijcienda. Pro quo consideranda sunt illa verba D. Pauli *2. ad Corinth. 6. Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum.* Item illa *ad Titum 2. Verbum sanum, & irreprehensibile, vt is qui ex aduerso est vereatur, nihil habens dicere de nobis.*

2 Secundò probo, quod Papa imponens Regi Catholico certam pensionẽ pecuniæ in redditibus Cruciatæ soluendam pro fabrica templi D. Petri Romæ, in hoc non contrahat contractum onerosum cum Rege Catholico; probo, inquam: nam contractus non initur inter duas personas nisi quando vtraque persona dat, vel promittit id, ad quod aliàs non erat obligata, vt patet in contractu emptionis, & cæteris. At quando Papa dat, vel dedit Regi Catholico redditus Cruciatæ non tenebatur illos dare, & potuit non dare: ergo ibi non facit contractum: neque Rex Catholicus soluens illam pensionem de redditibus Cruciatæ sibi liberaliter concessis, dat aliquid de suo. Imò potest ac debet Rex soluens hanc pensionem dicere Summo Pontifici illud quod Salomon 1. Paralipom.

pom. cap. 29. dixit Deo: *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi*. Confirmo hoc exemplo clarissimo. Concedit Papa alicui quoddam beneficium, verbi gratia, Episcopatum, idque liberaliter, cùm posset non concedere: & simul in redditibus Episcopatus imponit Episcopo pensionem pro aliquo opere pio, vel pro aliqua persona grauis & paupere soluendam quotannis: quis dicet Papam in hoc facere contractum onerosum cum tali Episcopo? Idem omnino cernitur in pensione posita à Papa in redditibus Cruciatæ, quod poterat non dare Regi Catholico, & imponit illam pensionem pro opere pio, vt videlicet pro fabrica Templi D. Petri. Tertiò probatur, nam dato, & concesso, quod in hac materia interuenerit prædictus contractus inter Papam, & Regem Catholicum, erat omnino necessarium videre formam concessionis, qua Sum. Pontifex dicitur concessisse Regi Philippo II. redditus Cruciatæ. Debuit enim ad interuentionem contractus dicere in illa: Concedo tibi redditus Cruciatæ pro expeditione belli contra infideles, & simul me obligo ad concedenda priuilegia Cruciatæ etiam Religiosis, & nunquam me illis prohibiturum vsum talis Cruciatæ. Et præcedente tali clausula, vel conditione, foret talis contractus, & non posset postea Papa oppositum licitè facere. At talis clausula, vel conditio non intercessit, non enim solet Papa ligare sibi manus ad futurum: sin minus ostendatur talis concessio cum tali clausula. Ergo Papa prohibens Religiosis vsum Cruciatæ quoad illa duo, non violat contractum onerosum cum Rege initum, cùm Papa non se obligauerit ad Cruciatam cõcedendam etiam Religiosis cum præiudicio Religionum. Addo, quod prædictus Rex Catholicus Philippus II. & successores sciunt, vel scire debẽt, quod Religiosis interdictum fuit vti Bulla Cruciatæ quoad illa duo, vt in particulari interdixit Leo X. fratribus minoribus, earumque Monialibus apud compendium Mendicantium verb. *Cruciata*, §. 5. & ibidem §. 2. cum ibi citatis, & in eodem compendio verbo, *Absolutio ordinaria quoad fratres*, §. 16. Idem fecerunt alij successores Põtifices circa alias Religiones. Scientes ergo, vel debentes scire Reges Hispaniæ has prohibitiones Pontificum factas Religiosis circa Cruciatam, & nihilominus acceptantes redditus Cruciatæ cum illa pensione, cedũt iuri suo, si quod habent, imò non habent nec possunt cõqueri de Papa, quod Religiosis interdicat vsum Cruciatæ, quoad illa duo. Declaratur exemplo emptionis, & venditionis. Nam licet venditor teneatur manifestare emptori defectum occultum rei venditæ, non tenetur tamen manifestare emptori defectum publicum rei, quem defectum ipse videt, vt cum communi probat Azor *tom. 3. lib. 8. c. 23. §. His positis*, citans D. Thom. Cùm ergo sit publicum Religiosos per multos Pontifices fuisse prohibitos ne Cruciata vterentur quoad illa duo, non possunt Reges Hispaniæ conqueri, eo quod hodie Papa illis idem prohibeat, etiamsi prædictus contractus onerosus in hac materia interuenisset, vt patet ex proximè posito exemplo võditionis.

3 Cùm ergo cõstet ex prædictis, quod inter Papam & Regem circa priuilegia Cruciatæ non sit cõtractus onerosus, sed solum priuilegium gratuitũ, benè, ac licitè id potest à Papa reuocari: nam princeps potest reuocare priuilegium, quod dedit subdito, interueniente causa iusta, vt fusè & efficaciter citans multos probat, Suarez *tom. de legib. lib. 8. c. 37. n. 7. & seqq.* Vt autem Papa reuocet hoc priuilegium Cruciatæ quoad Religiosos, datur causa iusta, illa scilicet, quã suprà diximus, præiudicium magnum Religionum. Neque est necessarium quod ista causa sit vniuersalis pro tota Ecclesia, vt contendit Author tractatus contrarij, sed sufficit quod sit causa publica tangẽs omnes Religiones, quæ sunt melior pars Ecclesiæ. Neque Suarez loco citato requirit quod ad hoc sit necessaria causa ad totam Ecclesiam pertinens.

4 Quartò sic arguo. Multi Romani Ponti-

Pontifices, etiam recentiores, vt Clemens VIII. & D. Vrbanus VIII. scientes redditus Cruciatæ à Sede Apostolica concessos esse Regi Catholico pro expeditione belli contra infideles; nihilominus id scientes prohibuerunt Cruciatam Religiosis quo ad illa duo, vt patet ex Bulla Clemẽtis VIII. & Vrbani VIII. At nõ debemus cogitare quod tales duo Pontifices errauerit in facto, vel quod ignorauerint se posse facere talẽ reuocationem Cruciatæ quoad Religiosos, vel denique quod voluerint violare cõtractum onerosum, si daretur, & ad illũ se obligatos intelligerentur. Nam si bene præsumendum est de quocumque iudice, multo magis id debemus præsumere de iudice omnium iudicũ, qui est Sum. Pontifex, cuius decreta debemus venerari, & non condemnare: iuxta illud quod dicitur in cap. *Absit* 11.q. 3. vbi Papa Anterus sic ait. *Absit vt quidquam ministrum de his arbitremur, qui Apostolico gradui succedentes, &c.* Et in cap. *Nemini* 17.q.4. dicitur: *Nemini est de Sedis Apostolicæ iudicio iudicare, aut illius sententiam retractare permissum*. Maximè cùm Papa habeat omnia iura in pectore, vt dicitur cap. 1. *de constit.* & hoc modo argumentandi, videlicet: *Papa hoc iam fecit: ergo potuit facere* vtitur Sanch. *lib.* 8. *de Matrim. disputat.* 8. *num.* 7. in medio Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 6. cum alijs ibi citatis, ad probãdum quod possit Papa dispensare in voto solemni castitatis, vt possit Religiosus professus cõtrahere matrimonium. Et sic arguit ibi Suarez. Papa hoc iam fecit, & dispensauit cum aliquibus Religiosis vt nuberẽt: (quos Religiosos ibi refert Suar.) ergo Papa id potuit facere. Nam, vt proximè citato loco ait Sánchez, in dubio pro gestis Papę pręsumendũ est, qui in ecclesiæ gubernatione ducitur ab Spiritu sancto. Nam aliàs possemus arguere aliquando Papam, vel de malitia, vel de ignorantia, quod esset temerarium affirmare.

5 Quintò id ipsum probatur claris exemplis potuisse scilicet Papam de redditibus Cruciatæ quasi lædere Regẽ Catholicum in illa pecunia, quæ obuentura erat si Religiosi Cruciatam acciperent quoad illa duo, talemque pecuniam à Rege auferre, etiamsi illi deberetur ex vllo titulo, idque pro causa iusta. Probatur exemplo clarissimo. De iure diuino, saltem positiuo, & secundum aliquos, de iure naturali est, vt soluantur decimæ Episcopo, & ministris Ecclesiæ, tanquam ministris publicis, qui orant, & laborant pro Ecclesia Dei, vt tradit inter alios, Azor *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 34. §. *In his igitur*. Et tamen hoc non obstante, Papa cum sit Dominus, & supremus dispensator omnium bonorum decimarum, potest, imò de facto iubet aliquando vt aliquæ decimæ non soluantur Episcopo, vel clericis, sed soluãtur alicui Monasterio, vel commendatario, vt patet experientia: ergo à fortiori id poterit facere Papa in redditibus Cruciatæ, iubendo indirectè ne Religiosi Regi Catholico aliquid soluant pro Bulla Cruciatæ, cum tales redditus Cruciatæ non debeantur Regi Catholico ex iure naturali, vt patet, neque ex iure diuino, sed ex pura liberalitate Sum. Pontificis. Secũdum exemplum sit: Papa potest auferre beneficium Ecclesiasticum iam obtentum à beneficiario, ita vt factum valeat: sicut habetur in ca. *per principalem, cum gloss. ibid.* 9.*q.*3. per cap. etiam *In memoriam. dist.* 19. & alios textus, & Doctores citatos ab Azor. *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 35. §. 24. Ergo poterit etiam Papa auferre à Rege ius aliquod si haberet, vt sibi Religiosi soluerent redditus ex vsu Cruciatæ quo ad illa duo prohibita: qui redditus non sunt beneficium Ecclesiasticum, neque ad illos Rex habet ius, nisi ex Papæ liberalitate.

6 Neque obstat responsio authoris tractatus oppositi, dicentis, quo ad hoc vt Papa reuocet dictum priuilegium Regis concessum per contractum onerosum, non sufficere quod Papa prohibeat Religiosis accipere Cruciatã quoad illa duo: sed necessarium esse, quòd Papa claris verbis exprimat se ad hoc reuocare priuilegiũ Regi concessũ per contractum onerosũ. Nõ obstat primò quia

quia iam probauimus euidenter hic nõ dari contractum onerosum inter Papã, & Regem, & proinde non est necessaria specialis illa reuocatio. Secundò dico quod in citata Bulla D. Vrbani VIII. satis euidenter reuocatur illud priuilegium, si extaret. Nam in illa Papa dicit: *Non obstantibus contrarijs quibuscumque, quorum tenores hic habemus pro expressis*. Quod verò hæc clausula sufficiat ad reuocanda omnia priuilegia in contrarium, præter opinionem communẽ Doctorũ fatetur ipse Auctor tractatus contrarij, num. 5. Et est hoc adeò verum, quod teste Reginaldo *tom. 1. nu. 239. lib. 13.* cum Syluest. Panorm. Tabiena, si priuilegium prius habet clausulam, vt non possit reuocari à successore per verba generalia plenissima, qualia sunt ista: *Non obstantibus quibuscumque priuilegijs, etiamsi de verbo ad verbum de illis facienda sit mentio*. Nihilominus prædictum primum priuilegium posse validè reuocari per secundum priuilegium, vel secundam Bullam Papæ successoris, continentem verba generalia reuocatoria plenissima, per quæ satis constet de intentione principis volentis ipsum reuocare. Assignat rationem Reginaldus, quia cùm priuilegia in facto consistant, ideoque Papa possit illá probabiliter ignorare, impossibile est vt de omnibus faciat specialem de verbo ad verbum mentionem: sicque Papæ adimeretur potestas reuocandi quæcunque priuilegia. Facit ad hoc quod Papa præcedens non potest ligare manus Papæ successoris, neque illi potest præscribere modũ quo debeat priuilegia antecessorum reuocare. Satis ergo est, quod Papa successor in sua reuocatione priuilegij præteriti ponat verba clara, euidentia, & efficacia, per quæ ostendat mentem suam esse reuocare antiquum priuilegium, sicut D. Vrbanus clarè fecit in ista Bulla, & fecerat antea Clemens VIII. Imò dedit Ramonius in suis consilijs *consilio 45. nu. 13. & 14.* citans Crauetam, Socinum, Menochium, Ruinũ, quo ad hoc vt Princeps censeatur reuocare aliquod priuilegium, seu constitutionem, non indiget clausula derogatoria, sed sufficit quod sciat de opposito priuilegio, vel constitutione, & nihilominus contra illam aliquid decernat: per hoc enim cõtrarium decretum clarè significat se illud prius derogare: videantur ad hoc quæ ego dixi in meo libro responsionum, siue consiliorum *casu 32. n. 4. fol. 248. col 2.* vbi alios cito. Denique addo cum Bonacina *tom. 1 disp. 2. de excommunicatione in genere, q. 2. puncto 2. num. 8.* dicente quod ad hoc vt reuocetur decretum aliquod Concilij Tridentini, non est necessarium quod Papa reuocans faciat expressam mentionẽ talis decreti, dicendo: Non obstante Concilio Tridentino; sed sufficere quod Papa aliquod aliquid decernat contrarium tali decreto, ad hoc vt illud decretum censeatur manere derogatum; quod ibi probat ex quadam declaratione Pij V. & ex alia declaratione Cardinalium. Maius autem multo est decretum contentum in Concilio Tridentino, quod est ius commune, & Concilium generale Ecclesiæ præ omnibus Concilijs celeberrimum, quam sit priuilegium illud Regi Catholico onerosum, si extaret. Et proinde si decretum Concilij Tridentini potest reuocari decreto cõtrario sine expressa reuocatione Tridentini: multo melius posset reuocari priuilegium Regis, de quo quærimus, sine expressa mentione illius.

7 Quod verò attinet ad illa verba posita supra in hoc casu ante numerum, quæ Author tractatus oppositi dixit respondisse D. Vrbanum VIII. se nõ reuocasse indulta, & concessiones sanctæ Cruciatæ. Dico primò Papã ibi interrogatũ fuisse in genere, an per Iubilæum reuocauerit concessiones, & indulgentias Cruciatæ, quoad fideles Catholicos. Ad quod Papa respondit negatiuè, vt enim infra dicemus, per Iubilæum generale non suspenduntur indulgentiæ Cruciatæ: non verò fuit Papa interrogatus de illis Bullis, in quibus Papa clarè, & expresse solis Religiosis prohibuit vsum Cruciatæ, vt fecit clarè Clemens VIII. & idem Vrbanus VIII. Secundò dico,

dico, quod Papa dicens se non reuocasse indulta, & concessiones Cruciatæ, non per hoc dixit, quod Religiosi possent illa vti quoad illa duo quos sciebat prohibitos esse ab illius vsu per Clementem VIII. cuius Bullam hic Papa dicit semper robur, & firmitatem habuisse. Itaque D. Vrbanus VIII. dicendo se nunquam indulta Cruciatæ reuocasse quoad clericos & sæculares:& in substātia voluit dicere, quod Cruciatam possent accipere sicut antea, personæ habiles, non prohibitæ prohibitione speciali Papali, cuiusmodi non erant tunc, neque sunt hodie personæ Religiosæ. Neque debet hæc solutio displicere Authori tractatus oppositi. Nam ille simili solutione soluit argumētum quod sibi vidit posse offerri, quo probatur Religiosos non posse vti Cruciata quoad illa duo. Argumentum verò tale est. Pius IV. in sua Bulla Cruciatæ concessit Religiosis omnibus vt possent vti Cruciata quo ad illa duo. At cæteri omnes subsequentes Pontifices in suis Bullis Cruciatæ prædictam clausulam, & licentiam abstulerunt, quod signum est clarissimum nolle Summos Pontifices, vt Religiosi Cruciatam quo ad illa duo recipiant. Ad hoc argumentum respondet Author citato tractatu num. 15. quod sequentes Pōtifices auferendo illam clausulam, & licentiam Pij IV. non per hoc voluerunt abrogare prædictam licentiam Pij IV. quo ad Religiosos, sed reliquerunt causam intra terminos iuris; ostendentes non esse necessariam clausulam derogatoriam. Idem ego dico in nostro casu. Nam licet D. Papa Vrbanus dixerit suprà citata verba; & licet diceret quod omnes Cruciatam reciperent (quod non dixit,) non idcirco concessit licentiam Religiosis vt Bullam Cruciatæ reciperent quo ad illa duo: sed remisit se Papa ad terminos iuris Pontificij, Bullæ scilicet Clementis VIII. & aliorum idem prohibentium, Leonis scilicet X. de quo in præcedentibus diximus.

8 Sed quia, vt diximus, argumentum præcipuum partis oppositæ, est quod inter Papam, & Regem datur contractus onerosus, quem Papa neque intendit, neque potest dissoluere, quamuis ad hoc argumentum iam abundè responderimus in præcedentibus: quia tamen Sanchez Author grauissimus innuit, vel clarè docet in concessione Cruciatæ interuenire contractum: vt ipse Doctor melius intelligatur, & exinde magis confutetur cōtractus onerosus assertus à parte contraria, dico sequentia. Igitur Sanchez *lib. 8. de Matrimon. disp. 33. num.* 10. ait per Iubileum magnum non suspendi priuilegia Cruciatæ: quia (inquit) priuilegia Cruciatæ conceduntur per modū contractus. Vbi videtur clarè innuere quod in concessione Cruciatæ interuenit contractus. Respondeo primò, prædictum Authorem non dicere absolutè ibi interuenire contractum, sed modum contractus, seu similitudinē contractus: quę similitudo nō est cōtractus. Dico secundò, prædictum Doctorem non asserere prędictum quasi contractūm interuenire inter Papam, & Regem, sed inter Papā, & recipientem Bullam: quatenus Cōmissarius Cruciatæ nomine Papæ dicit illam accipienti: *Et quoniam tu Fullane dedisti taxatam eleemosynam, consequeris indulgentias Cruciatæ*. Tertiò dico, prædicta verba Bullæ non continere contractum. Probo clarè ex definitione contractus: nam contractus definitur esse obligatio vltro citroque obligans, vt habetur in lege *Labeo 2. ff. de verb. signif.* At recipiens Bullam dicitur in Bulla, quod dat eleemosynam: ergo non dat ex obligatione cōtractus, cum eleemosyna liberaliter detur, & non ex obligatione, neque ex contractu. Secundò, quia Papa petens illam elemosynam à recipiente Bullam non petit illam tanquam ob pactum, vel tanquam ob causam principalem dandi indulgētias, sed tanquam ob conditionem, sine qua nō. Eo nempe modo, quo Sacerdos promittens Missam se dicturum pro dante stipem, siue eleemosynam, non facit contractum cum petente Missam, neq; illam potest dicere ob prædictam stipē tanquam ob causam principalem, alias

fores

foret simoniacus: sed dicit Missam ob stipem tanquam ob conditionem sine qua non. At conditio sine qua non, non facit pactum, neque contractum: neque dat formam actui. Potest hoc adhuc confirmari ex D. Chrysostomo, qui ad illa verba Isai. 1. *Venite, & arguite me*, sic ait sanctus Doctor in persona Dei. *Quidam ipsi facite, & quod reliquum fuerit, ipse addam. Exiguum aliquid mihi date, & solidum rei totius sum nam vobis impertiar gratuito*. Quae verba directè fauent ad nostrum intentum.

CASVS V.

Soluuntur aliæ obiectiones minores contra citatam Bullam.

DEstructo argumento principali citati contractus appositi, visum fuit etiam soluere in summa alia minora argumenta ferè futilia, quæ Author adducit ad suum intentum probandum.

1 Igitur *fol. 2. num. 3.* ait ex Henriquez, quod aliquando Religiones permiserunt Religiosis accipere Cruciatam quoad illa duo. Respondeo: esto. quid facit illa permissio ad intentum, quando postea Papa id expressè prohibet, & Religiones ipsæ coram Papa reclamarunt? Imò ferè omnes Religiones per propria statuta id prohibuerunt, maximè Religio Minorum, quæ peculiari statuto decernit vt carceri mancipetur Religiosus, qui dixerit posse aliquem Religiosum Ordinis per Cruciatam eligere confessorem, & absolui à casibus reseruatis.

2 *Folio 2. pag. 1. & 2.* dicit quòd Bulla plumbea Cruciatæ reuocat priuilegia Mendicantium cum clausula, *Quorum tenores pro expressis habemus in præsentibus*. quam clausulam non habet Bulla Clementis VIII. Respondetur, eandem clausulam, *Quorum tenores*, contineri in ista Bulla Vrbani VIII. vt vidimus in te xtu illius: & ista Bulla Vrbani VIII est posterior illa plumbea, illique contraria & proinde plumbeam reuocat, si forte in plumbea aliquid côtinetur quod contrarietur isti Bullæ Vrbani VIII. vt colligitur ex Nauar. *lib. 5. consiliorum tit. de pœnis, consilio 1.* & habetur in *cap. 1. de constit.* vbi glossa verbo, *Reuocare*, & verbo, *Nofcatur*, multa citat ad hoc intentum.

3 Eodem loco *num. 6.* ait Papam posse reuocare priuilegia Mendicantium. Dico id verissimum esse. Sed retorquetur hoc dictum contra Authorem, & dico quod etiam Papa potest reuocare priuilegia gratuita Regum, & sæcularium, & quod priuilegium Mendicantium quod non recipiant Cruciatam quoad illa duo, est confirmatum per Clementem VIII. & alios Pontifices. Imò addo quod priuilegium Mendicantium ad non recipiendam Cruciatam quo ad illa duo, non est verè, & propriè priuilegium, sed pura prohibitio.

4 *Num. 7.* ait, quod licet Papa Gregor. XIII. prohibuerit Patribus Societatis Iesu, ne reciperent Cruciatam quoad illa duo, illi eligunt confessorem tempore Iubilæi publici, & idem faciunt alij Religiosi tempore Iubilæi; & ex consequenti id poterunt facere virtute Cruciatæ, cuius priuilegijs per Iubilæum nô derogatur. Ad hoc argumentum respondet Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 16. fol. 133.* vbi primò dicit, quod in aliquibus Iubilæis in quibus Summi Pontifices volunt hanc gratiam facere Religiosis, specificat Papa quod poterunt eligere confessorem. In quo clarè innuit Suarez, quod si Papa id non expresserit in Iubilæo, non poterunt Religiosi illum eligere. Secundò ait Suarez, quod licet Summi Pontifices id concedant Religiosis in Iubilæis, ista concessio est per modicum tempus, & vna tantum vice, & proinde facit modicum præiudicium Religionibus, idque concedit ob bonû commune totius Ecclesiæ, pro quo bono concedit Iubilæum. Quod non eueniret, si per Bullam Cruciatæ eligerent confessorem, tunc enim per totum annum, imò per totam vitam id possent facere cum magno, & continuo præiudicio Religionis.

5. Num.

5 *Numero* 8. ait quod Sorbus Capuccinus *in compendio* tenet, quod Religiosi cum licentia prælatorũ possunt vti Cruciata quoad illa duo. Respondeo, quod citatus Sorbus ad compendium verbo, *Cruciata*, §. *Vnde concludo*, resolutè tenet non posse, & dato quod id assereret, alij plures, & grauiores Doctores affirmant non posse, quos videbimus infrà.

6 *Numero* 9. ait, quod ex eo quod Religiosi vtantur Cruciata quoad illa duo, non inde relaxatur Religio, imò succurritur aliquibus animis, vel animabus afflictis, & in graui necessitate constitutis. Respondeo, quod ab opposito per talem vsum Cruciatæ Religionum decus, & regularis disciplina relaxatur, vt suprà ostendimus ex DD. Clemente VIII. & Vrbano VIII. dicentibus id cedere in magnum Religionum præiudicium: & pro hoc sufficit videre vnum Gordubã in Nationibus ad compendium verbo *Cruciata*, §. *Et hoc est fundamentũ*, vbi multa doctè, & efficaciter congerit ad probandum per vsum Cruciatæ quo ad illa duo periclitari decus, & bonũ Religionum occasionaliter; ad quod citat Leonem X. & Sixtum IV. & addit Cordubà non esse credendum tot prælatos Religiosorum relationem falsam prædictis Pontificibus fecisse de dissolutione Religionis per tales Bullas, mentitosque fuisse dicentes se id per experientiam comperisse. Quod verò dicitur in argumento, per talem vsum Cruciata quo ad illa duo, succurri aliquibus animabus miseris, & afflictis. Respondeo huic necessitati satis succurri per decretum Clemẽtis VIII. in decreto de casibus reseruatis, vbi mãdat quod in quouis conuentu Religiosorum, vltra prælatũ ordinarium assignentur duo Religiosi per Prouincialem, qui habeant authoritatẽ absoluendi à reseruatis, sicut seruatur in nostra Religione Minorum: & sic debet fieri in alijs religionibus: per quod satis abundè succurritur prædictę necessitati.

7 *Numero* 10. ait, quod Bulla Clementis VIII. expirauit cum illo, & quod ille non ligauit manus successorum Pontificum. Omissis alijs responsionibus, dico falsum esse quod Bulla Clementis VIII. cum illo expirauerit. Eius enim Bulla non fuit lata pro tempore limitato, sed absolutè, & ad perpetuã rei memoriam, vt patet ex initio Bullæ. Et præterea lex de sua natura est perpetua, nisi reuocetur à potente reuocare: & prædicta Bulla Clementis VIII. nunquam fuit reuocata per aliquem successorem Pontificem: imo Vrbanus VIII. in ista Bulla clarè innuit prædictam Bullã Clementis, semper in suo robore mansisse. Et dato, & non concesso quod prædicta Bulla Clementis cum illo expirauerit, satis innouata, & confirmata est per hanc Bullam Vrbani VIII.

8 *Numero* 11 & 12. ait, quod clausula Bullæ Cruciatæ dicens: *Præter facultates concessas Religiosis*, &c. non debet referri nisi solùm ad indulgentias, non verò ad priuilegia Religiosorum: ita quod sensus sit, Papam, vel Commissarium Cruciatæ, non reuocare indulgentias Religiosorum, quoad ipsos Religiosos: reuocare tamen priuilegia Religiosorũ de non recipienda Cruciata quoad illa duo. Huius rei causam assignat cum multis Iuristis, quia, inquit, clausula posita in fine dispositionis non semper refertur ad omnia suprà contenta: & cum in Bulla in præcedẽtibus fiat mentio indulgentiarum, facultatum, & priuilegiorum, ait quod clausula exceptiua in fine Bullæ, non refertur ad ambo, id est, priuilegia, & indulgentias: sed ad solas indulgentias, vt sit sensus: non reuocamus indulgentias, quas habẽt Religiones erga suos subditos: sed derogamus priuilegijs, quæ habent Religiones quoad suos subditos: quorum priuilegium vnum est ne recipiant Cruciatam quoad illa duo; cui priuilegio dicunt hic derogari per Cruciatam. Ad hoc argumentum respondet Rodriguez *tom.* 1 *qq. q.* 21 *art.* 10. dicẽs, quod illa clausula exceptiua; (*Exceptis*, &c.) debet referri & ad indulgentias & ad priuilegia, vt sit sensus: Nõ suspendimus indulgentias, neq; priuilegia, quæ habent superiores regulares quoad suos subditos. Assignat causam, quia clausula posita in fine dispositionis refertur ad

omnia præcedentia: pro quo citat textus, Bartolũ, Abbatem, Mendozium. Eodem modo explicat Suarez *tomo 4. de Relig. lib. 2. cap 16 num. 4.* Et Sanchez *lib. 6. de Matrim. disput. 22. num. 19.* dicens cum multis ibi citatis, maximè cum Nauarro *consil. 34. de Simonia*, qui dicunt quod clausula posita in fine dispositionis, refertur ad omnia præcedentia, quando omnium præcedentium est eadem ratio. Et in nostro casu est eadem ratio, imò maior ratio vt nõ suspendantur priuilegia Religiosorum quoad vsum Cruciatæ, quã quod suspendantur indulgentiæ illorum. Ratio est clarissima. Nam ex suspensione indulgentiarum quoad Religiosos non resultat relaxatio disciplinæ regularis, & præiudicium Religionis, sicut resultaret ex eo quod priuilegia Religiosorum quoad vsum Cruciatæ suspenderentur quoad illa duo, vt ex dictis, est notorium. Minus enim nocet Religioni carere indulgentijs, sine quibus potest homo saluari, licet minus commodè, quàm per facilitatem veniæ à reseruatis sumere occasionem, & incentiuũ peccandi iuxta dicta in præcedentibus. Hoc ipsum ego deduco ex textu ipsius Bullæ Cruciatæ. In qua postquam Commissarius Bullæ dicit quod suspendit, &c. (exceptis facultatibus, &c.) istas facultates, quæ sunt priuilegia, dicit se non suspendere. Non dicit, se non suspendere indulgentias: sed addit, facultates, quæ scilicet sunt priuilegia: facultates verò non sunt indulgentiæ, sed licentiæ, & priuilegia: verba autem non sunt confundenda, sed accipienda in significatione propria, & vsitata. Et quod Prælatus possit subdito limitare confessorẽ, & illi casus reseruare, non est indulgentia, vt patet, sed est priuilegiũ: Bulla verò dicit quod non suspendit priuilegia, seu facultates, quas habent Prælati circa suos subditos. Hoc ipsum tenet Henriq. *lib. 7. de Indulg. cap. 22. §. 3. in gloss. littera G.* vbi dicens primò quod Papa Gregor. XIII. & alij, declararunt non fuisse suæ intentionis quod Patres Societatis Iesu vterentur Cruciata quoad illa duo: ait Henriquez quod derogatio Commissarij Cruciatæ non excedit commissionem, & intentionem Papæ, & est strictè interpretanda ne noceat bono communi Religionis. Sic ille. Quo nihil clarius dici potuit. Et idem ait ibidem *littera H. in glossa* citans alios.

9 *Numero 13.* ait, quod non est præsumenda inconstantia in Papa, qui cùm proximè antea concesserit Cruciatam in fauorem fidelium, & locorum Africæ, statim post id reuocet per priuilegia Religiosorum. Respondeo in hoc Papam non fuisse inconstantem, neque mutasse consilium: nam à Leone X. id fuit prohibitum Religiosis, vt suprà vidimus. Et ex Bulla Clementis VIII. clarè colligitur id numquam licuisse Religiosis. Et præterea non est inconstantia in principe mutare legẽ pro circumstantia temporum, & causarum recurrentium, vt praxis quotidiana obseruat.

10 *Numero 14 & 15.* ait Pium IV. concessisse Religiosis, vt possent vti Cruciata quoad illa duo. Respondeo, quidquid sit de illa concessione Pij IV. quã citat, eundem Pium IV. quasi pœnitentem facti postea particulari Bulla prohibuisse sub pœna inobediẽtiæ, & alijs pœnis, ne fratres Minores, & Moniales sanctæ Claræ vterentur Cruciata, nisi cum licentia petita, & obtenta suorum Prælatorum. Tenorem istius Bullæ ad longũ ponit Rodriguez in Bullario *fol. 856.* Et præterea post Pium IV. Clemens VIII. id expressè, & absolutè prohibuit omnibus Religiosis, cum clausula derogatoria constitutionum Apostolicarum, per quam derogationẽ satis derogata manebat illa prima concessio Pij IV. quam pro se adducit Author tractatus.

11 A *numero 16.* incipit Author agere de priuilegio Regis, quem vocat cõtractum onerosũ, qui proinde nequeat reuocari. Contra quod satis iã dixi in præcedentibus non dari talem contractum onerosum inter Papam, & Regem. Et in particulari *nu. 18.* facit Author hanc interrogationem. Vbi est causa iusta, ob quam possit Papa abrogare hoc priuilegium, & contractum onerosum? Respon-

ſpondeo primò, fundamentum noſtræ opinionis eſſe quatuor, vel quinque Bullas Summ. Pontificum ſuprà citatas, qui vſum Cruciatæ quoad illa duo Religioſis interdixerunt, de quibus Pontificibus pijs, doctis, & ſanctis, non eſt præſumendum quod errauerint, vel egerint inconſideratè in materiâ graui, ſed quod ad id faciendum iuſtam cauſam habuerint. Reſpondeo ſecundò cauſam iuſtam, & ſufficientiſſimam ad id fuiſſe obuiare præiudicio magno reſultanti Religionibus ex vſu Cruciatæ quoad illa duo, vt patet ex ſupradictis. Et quod iſta ſola cauſa ſit ſufficiens ad abrogandum priuilegium, tenet expreſsè Syluester verbo *priuilegium q. 10. verſic. 7.* vbi ait quod cauſa reuocandi priuilegium, eſt, ſi alijs ſit læſio enormis. At ſi Religioſi vtantur Cruciata quoad illa duo ſit læſio enormis Religionibus, vt patet ex dictis Clemẽtis VIII. & Vrbani VIII.

12 *Numero 22. & 23.* concedit quod ad reuocandum prædictum priuilegium Regium eſt neceſſaria expreſſa, & ſpecialis reuocatio. Ad hoc iam ſuprà clarè oſtendimus nõ eſſe neceſſariam ſpecialem, & expreſſam reuocationem, ſed ſufficere clauſulã generalẽ reuocatoriã.

13 *Numero 24.* dicit quod declaratio Cardinalium miſſa ad Archiepiſcopum Valentiæ, in qua prædicti Domini dicebant Moniales non poſſe confiteri alteri Sacerdoti niſi aſſignato per ſuum Prælatum virtutem cuiuſuis indulti, ait Author, hanc declarationem non habere locum in hoc caſu, ad quod citat pro ſe Suar. & explicat citatus Author, quod illa declaratio Cardinalium prohibens ne Moniales virtute Cruciatæ confiteãtur confeſſario niſi approbato per ordinarium, & Prælatum ſuum, ſolum prohibet quod virtute Cruciatæ non confiteantur ſimplici Sacerdoti, qui nõ ſit approbatus ab Ordinario: ſecus ſi ſit approbatus ab Ordinario, tunc enim (ait ille) poterunt illi confiteri virtute Cruciatæ etiam ſi non habeant licentiam ſui Prælati regularis. Sic ille exponit prædictam declarationem DD. Cardinaliũ. Ad hoc ego reſpondeo, quod melius ſe debet explicare Suarez, quem Author citat, quàm ipſe Author illum explicat. At Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 16. num. 5.* citat eandem declarationem, & abſolutè dicit non poſſe Moniales eligere confeſſorẽ præter approbatos à ſuo Ordinario ad audiendas confeſſiones. Eodem modo citat, & explicat hanc declarationem Cardinalium Capuccinus in ſuis notationibus ad compendiũ, verbo *Cruciata, §. Et vltra hæc,* vbi ait abſolutè quod per dictam declarationem, non poſſunt Moniales eligere confeſſorẽ præter aſſignatum à ſuperiore monaſterij ipſarũ Monialium. Iã verò declarationes Cardinalium, qui ſuas declarationes communicant cum Summo Pontifice, habẽt maiorem vim quã declaratio Commiſſarij generalis ſanctæ Cruciatæ.

14 *Numero 33.* dicit quod Cõmiſſarius generalis Cruciatę anno pręterito 1630. menſe Decembri reuocauit eum ſua reuocatione generali Bullam per quam D. Vrbanus VIII. prohibuit Patribus Societatis Ieſu ne vterentur Cruciata quoad illa duo, & omnia alia quæ poterant adduci in contrarium. Reſpondeo primò me id non credere, cùm inferior nõ poſſit reuocare legem ſuperioris. Reſpondeo ſecundò, quod ſi id fecit, nulliter fecit, ob eãdem proximam cauſam. Ad quod videatur quod dixi paulò ſuprà *num.* 8. in fine, ex Henriquez dicente non poſſe Commiſſarium Cruciatæ explicare Bullam Papæ vltra, vel præter intentionem Papæ. Iam verò poſt Bullam vltimã D. Vrbani VIII. ſuprà tranſcriptam, nõ poteſt Commiſſarius Cruciatæ illud ſic declarare, quia in illa talis illi adimitur poteſtas declarandi. Neque item prædictus Commiſſarius Cruciatæ declarauit, nec reuocare potuit Bullam Clementis VIII. latam pro omnibus Religioſis. Neque eſt neceſſariũ quod dicit prædictus Author, videlicet quod Religioſi Portugalliæ impetrent Bullam à Sum. Pontifice, per quam ſpecialiter derogetur priuilegio regali per contractum onerosum: hoc enim iam abundè impugnatum eſt ſuprà, cũ probauimus non dari talem contractum

onerosum inter Papam, & Regem in materia Cruciatæ.

15 A *num.* 35. *& seqq.* nititur ostendere quantam potestatem habeat Commissarius Cruciatæ ad impedienda, & reuocāda illa quæ impediunt priuilegia Cruciatæ. At iam respondi numero proximè præcedenti non posse Commissarii Cruciatæ aliquid declarare vltra, vel extra intentionē, & clara verba Sum. Pontif. expressè prohibentiū ne Religiosi vtantur Cruciata quoad illa duo; nisi alias prędictus Author velit Cōmissario Cruciatæ cōcedere maiorē potestatē, quā Summo Pontifici: quod de illo non credo.

16 *Num.* 38. ait, Papā posse concedere Commissario Cruciatæ facultatem ad omnia reuocanda, quæ impediunt priuilegia Cruciatæ. Respondeo posse id Papam, sed non constare quod Papa hodiè illi cōcesserit: imò constare oppositum, maximè ex ista Bulla vltima D. Vrbani VIII. in qua Papa dicto Commissario adimit potestatem declarandi.

17 *Fol.* 24. dicit quod ex *Madrid* allatū est quoddam testimonium, seu consilium scriptum, in quo dicebatur posse Religiosos Societatis Iesu vti Cruciata quoad illa duo. Non dubito aliquem tale testimonium, vel consilium dedisse. Sed oportet videre quis ille fuerit, & quo modo intentum probaret, & ad tot Bullas, & suprà obiecta responderet. Facile enim est dicere, sed aliquando difficile probare. Addit tandē in fine tractatus, quod quatuor Doctores Conimbricenses prædictā opinionem approbarunt illi subscribendo. Respōdeo imprimis prędictos Doctores nō vidisse vltimā Bullā D. Vrbani VIII. quæ tā clara est, vt contra illam scribere, vel subscribere hodie temerariū sit. Secundò respondeo prædictos quatuor Doctores Conimbricēses modò viuentes non esse maiores, & fortè neque æquales quā sint Doctores qui istam doctrinam tradiderunt, non posse scilicet Religioso vti Cruciata quoad illa duo: & hoc docuerunt ante vltimam Bullam D. Vrbani VIII. suprà transcriptā. Hoc ante illa Bullam Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 3. *fol.* 152. & hic sufficiebat cum fuerit talis Theologus, & Religiosus: materiam enim absolutionum, & reseruationum casuū melius tractant Religiosi, quàm Canonistæ, & Legistæ. Citat Suarez pro hac sententia Garciam *de beneficijs*, Cordubam, Parassellum, Costam, & addit Suarez *nu.* 9. quod neque cum licentia sui Prælati potest Religiosus vti Cruciata quoad illa duo. Idem tenet Collector priuilegiorum Mendicantium, vir doctissimus in materia priuilegiorum ad dictū compendium verbo *Cruciata ad* §. 5. Idem tenēt ibidem eod. verbo *Cruciata* Corduba, & Capucinus. Idem tenet Rodriguez *tom.* 1. *qq.* *q.* 21. *art.* 10 Idem tenet Henriquez *tom.* 1. *lib.* 7 *cap.* 12. §. 2. *& 3.* vbi licet dicat quod aliquæ Religiones contrarium acceptarunt, id non constat, neq; hodie potest sustineri, quando omnes ferè Religiones reclamarunt coram Sum. Pontifice, ob quod motus D. Vrbanus VIII. promulgauit citatam Bullā sic clarum, & sic rigorosum, citant hi Doctores, maximè Suarez, & Rodriguez, & Capucinus in §. *Dicitur, & duobus seqq.* 6. *&* 7. Bullas aliorum Pontificum, qui diuersis Religionibus interdixerunt vsum Cruciatæ quoad illa duo. Idem tenet Cādelabrum aureū in verbo *absolutio* concl. 2. vbi dicit quod Doctores Salmanticenses de hoc consulti, dixerunt non posse Religiosos virtute Cruciatæ eligere confessorem, neque absolui à reseruatis. Denique idem tenet Ludouicus de Beia *in suis responsionib. moral.* 3. *p. casu* 16. vbi etiā id probat validis fundamētis, & adducit alias multas Bullas diuersorum Pontificum. Adducit idem Pater Beia aliam declarationem Cardinalium missam ad Episcopum Caieta, in qua Cardinales idem declararunt, quam etiam citat Capucinus ad compendium verbo *casus reseruati*, folio 150. Tandem addit ibidem Beia, quod: ius antiquū nunquā concessit Religiosis ea quę sunt contra regulare obseruantiā: qualis est libertas confitendi extra ordinē, & absolui à reseruatis quoties libeat. Facit vltimò pro omnib. Religionibus vt nō possint vti Cruciata quoad illa duo, pam

nam Ioannes XXII. in Extrauaganti *Inter cunctas*, de priuilegijs, prohibet ne Religiosi, qui per priuilegium vel statuta Ordinis tenentur confiteri cum Confessoribus Ordinis, possint eligere alium Confessorem. At illa Extrauagans est ius commune, vt patet, & Bulla Cruciatæ non derogat iuri communi nisi illud exprimat, quod non exprimit.

CASVS VI.

An publicato Iubilæo generali, possit illum lucrari qui non habet Bullam Cruciatæ.

NOmine Iubilæi intelligo vel illum qui publicatur anno vigesimoquinto transacto, qui dici solet Iubilæus magnus; vel etiam illum, qui publicatur à Summo Pontifice initio suæ creationis, vel instante aliqua graui necessitate communi totius Ecclesiæ, qualem publicauit D. Papa Vrb. VIII. anno 1630. mense Iunio pro graui necessitate tunc vrgente. Quo Iubilæo tunc publicato, Commissarius Cruciatæ promulgauit edictum per quod declarauit prædictum Iubilæum non posse lucrari illum, qui careret Bulla Cruciatæ: de quo satis tunc controuersum fuit. Et quod dicta declaratio Commissarij, vera, & valida fuerit, & quod Iubilæus non acquiratur ab illo qui caret Cruciata. Probatur primò, quia prædictus Commissarius ex concessione Bullæ Cruciatæ habet authoritatem suspendendi omnes alias indulgentias extra Cruciatam concessas: habet item authoritatem à Papa declarandi omnes difficultates circa Cruciatam emergētes. At dictus Commissarius singulis annis in publicatione Cruciatæ authoritate Apostolica suspendit omnes alias indulgentias extra Bullam Cruciatæ concessas: ergo indulgentię cuiuscumque Iubilęi manent suspensæ pro illo anno ita vt non possit illas consequi carens Bulla Cruciatę. Secundò, quia priuilegia Cruciatæ conceduntur per modum contractus, vt probat Sanchez *lib. 8 de Matrim. disput. 32. num. 9.* cum alijs ibi citatis. At Papa in Bulla Cruciatæ concedit Commissario priuilegium suspendendi indulgentias absolutè: ergo iste quasi cōtractus Cruciatę non potest dissolui à Papa per concessionē alterius indulgentiæ extra Cruciatam: tunc enim fraudarentur redditus Cruciatæ, cum læsione Regis Hispaniæ, qui ex redditibus Cruciatæ soluit magnam pēsionem singulis annis Summo Pontifici.

1 Hoc non obstante, dico, quod tempore cuiuscumque Iubilæi generalis publicati, poterit illius indulgentias, & gratias lucrari etiam ille, qui non habuerit Bullam Cruciatæ. Probo primò, ex duabus clausulis positis in dicto Iubilæo. Prima est, quando in fine Bullæ incipit ponere, non obstantias, sic habet: *Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, per quas facultas absoluendi in certis casibus in illis expressis, tali modo reseruatur Pontifici Romano, quod nec similes, vel dissimiles concessiones Iubilæi, indulgentię, facultates, nequeant alicui proficere, nisi facta expressa illarum derogatione.* In quibus verbis Papa clarè, & expressè concedit; quod possit lucrari istum Iubilæū, non obstante quauis derogatione Apostolica, quamuis in illa dicatur, quòd non valeant gratiæ, & facultates alicuius Iubilæi: quod non dicitur in Bulla Cruciatæ, cum suspendit indulgentias alias. Imò licet Commissarius Cruciatæ in sua suspensione diceret, se suspendere omnes facultates, & indulgentias etiam Iubilæi futuri; hoc non obstante possunt illum lucrari etiam carentes Cruciata ob clausulam supradictam, dicentem, quod possint illum lucrari, non obstante quacunque reuocatoria cuiusuis Iubilæi. Secunda clausula istius Iubilæi, per quam id ipsum probatur, ponitur in verbis proximè sequentibus post suprà citata verba eiusdem Bullæ, siue Iubilæi, dum sic dicitur: *Quæ omnia, & singula illorum, & quauis alia contraria, hac vice nominatim, & expressè ad effectum præsentium litterarum derogamus, &c.* Quo

C 3 nihil

nihil clariùs dicit potuit ad intentum. In his enim verbis ait Papa, quod ad lucrãdum istud Iubilæum derogat omne illud quod poterat illius lucrationem impedire. Dato igitur quod suspensio gratiarum, indulgentiarum, & facultatum facta per Commissarium Cruciatæ esset contraria isti Iubilæo, abrogata & suspẽsa maneret per clausulam secundã proximè dictam. Secundò probatur, ex *reg. 61. de Regul. iuris in 6.* quæ dicit: *In concessione generali non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*. Vbi glossa verbo, *Generali*, multa dicit ad intentum: maximè quod in generalibus, & in dubijs inspicimus illud quod est verisimile, de quo ponit exempla. Quamuis ergo Papa in Bulla Cruciatæ concedat Commissario Cruciatæ generalem licẽtiam suspendẽdi indulgẽtias, facultates, & gratias extra Cruciatam concessas fidelibus; in hac concessione generali nõ est credendum quod illi Papa concedat vt, possit suspendere gratias, & indulgẽtias futuri Iubilæi quem Papa postea pro grauissima Ecclesiæ necessitate concedere voluerit, hoc enim esset Papam sibi manus arctare; & præterea inde sequerentur inconuenientia mox dicẽda.

2 Consonat prædictæ regulæ generali, id quod tradit Nauar. *lib. 3. consil. tit. de Relig. domibus cons. 6. nu. 3.* vbi citans quãdam glossam, quam dicit singularem, & communiter receptam, inquit, quod *illud pro lege habendum est, quod legislator statuisset, si cùm legem faceret id illi propositum fuisset*. At constat, quod si Papa, quando concessit Commissario Cruciatæ licentiam suspendendi indulgentias extra Cruciatam, interrogaretur, an etiam id illi concederet pro tempore Iubilæi futuri ab ipso Papa postea cõcedendi, vtique diceret Papa, non esse mentem suã tale concedere, cum suæ libertatis coarctatione: ergo id Papa non concedit in concessione facta Commissario. Nunc addo rationes, & claras coniecturas, ob quas credendum non est Papam concedere Commissario Cruciatæ, vt tempore Iubilei futuri possit suspẽdere gratias Iubilæi quoad illos qui non habent Bullam Cruciatæ. Prima est, quia Papa hoc Iubilæo, ait, cupere se, vt omnes fideles Christiani participent hunc pretiosissimum thesaurum, ideoque illis cõcedere tale, & tale: & exprimit statim omnes, & singulos status fidelium; homines scilicet, mulieres, Ecclesiasticos & sæculares, & regulares. Si ergo Papa cupit quod omnes, & singuli cuiuscunque status Iubilæum lucrentur, non est credendum quod eiusdem Iubilæi assecutionem arctet, ad solos habentes Bullam Cruciatæ, cùm sciat non omnes illam posse recipere, cùm multi sint in Ecclesia pauperes, multique Religiosi, qui propter inopiam, & propter sua statuta non possunt dictam Cruciatam accipere; & sic deessent illi necessitati Ecclesiæ pro qua Iubilæus conceditur, orationes, & suffragia tot pauperum, & Religiosorum: quod est contra, vel præter intentionem Summi Pontificis. Secunda coniectura est, quia Papa in hoc & alijs Iubilæis dispensat vt possint illud lucrari illi, qui aliàs sunt impediti ad facienda illa, quę in eo iniunguntur, quale est ieiunare, dare eleemosynam, &c. dummodo illa per Confessorem commutentur in alia opera pia. Ergo clarè Papa innuit quod sua sit intentio, quod pauperes qui non habent pecuniam pro danda eleemosyna ad Cruciatam comparandam possint nihilominus lucrari prædictum Iubilæum non obstante impedimento paupertatis. Tertia coniectura est: nam si Papa in Bulla Cruciatæ concedit quod possit illam obtinens lucrari indulgentias stationum Romæ, illas non exprimendo: quomodo credendum est nolle Papam vt indulgentiam plenariam Iubilæi magni concessi pro bono communi toto Ecclesiæ, assequatur is qui caruerit Bulla Cruciatæ?

3 Quod verò hæ coniecturæ faciant probationem sufficientem in re morali, probatur ex eo quod argumentum à cõiecturis habet vim ad probandum in re morali, vt patet etiam ex sacra Scriptura. Nam *Act. 2.* in die sanctissima Pentecostes, cùm Apostoli pleni Spiritu sancto loquerentur mirabilia, ob quę Iudęi arbitrati

arbitrati sunt, illos ebrios esse: D. Petrus probauit coram Iudæis Apostolos non esse ebrios, quia in illa hora, quæ erat hora tertia diei, non solebant Iudæi mãducare, neque bibere: & ideo Apostoli in illa hora tertia, non debuerant iam mãducasse, & bibisse: quod argumentum, vt patet, fundatum fuit in coniectura. Sufficiēt ergo tres coniecturæ superiùs adductæ ad probandum non esse mentem Papæ quod Commissarius Cruciatæ in suspensione generali suspendat etiam indulgentias, & gratias Iubilæi magni in posterum à Papa concedendi, & quod illud lucrari nequeat carens Bulla Cruciatæ. Vltimò pro maiori adhuc probatione facit, quod cùm idem D. Papa Vrbanus VIII. post illius Iubilæum primum anno 1630. publicaret alium Iubilæum generalem anno 1632. pro alia necessitate Ecclesiæ, & Commissarius Cruciatæ etiam tunc per edictum publicū declarauerit ad illud assequendum necessarium esse, quod quicunque haberet Bullam Cruciatæ, capitulum Cathedralis Ecclesiæ tunc sede vacante per edictum publicum affixum ad valuas Ecclesiæ Cathedralis, declarauit oppositū, dicens, posse prædictum Iubilæum assequi etiam illos qui non haberent Bullam Cruciatæ. Et addit capitulum in suo edicto circa hoc extare declarationem eiusdem D. Vrbani VIII. idem sic declarantis.

4 Ad primum argumentum in oppositum dico, quod Commissarius Cruciatæ habet authoritatem suspendendi indulgentias præteritas iam concessas à Summis Pontificibus, non verò ad suspendendas, vel impediendas indulgentias vel facultates futuras, quas Papa in posterum voluerit concedere extra Cruciatam, quia hoc esset ligare manus Pōtificis. Et eodem modo intelligendum est habere Commissarium authoritatē declarandi dubia Cruciatæ, videlicet circa indulgentias præteritas, non futuras. Itaque illa concessio Papæ facta Cōmissario sic est interpretanda: Concedo tibi vt possis suspendere omnes indulgentias præteritas, exceptis illis, quas ego in posterum voluero concedere pro aliqua necessitate. Quod verò ista exceptio debeat intelligi in illa concessione generali Papæ, constat ex duabus regulis supra positis, quæ dicunt, in concessione generali non concedi illa, quæ cōcedens non concederet si de illis specialiter fuisset interrogatus: & ex alia regula dicente, illud habendum esse pro lege, quod legislator responderet, si illi propositum fuisset cùm legem condidit.

5 Ad secundum argumentum dico, inter Papam & Regem non intercedere contractum onerosum, quandò Papa illi concedit redditus Cruciatæ, vt satis clarè, & efficaciter suprà manet probatū *casu 4 à num. 1 vsque ad num. 5.* in quo numero 5. in speciali probaui; quod licet inter Papam & Regem daretur talis contractus, posset nihilominus Papa prohibere, ne Religiosi Bullam Cruciatæ reciperent, licèt in hoc aliquantulum redditus Cruciatæ minuerentur erga Regem, cùm illa diminutio cedat in bonū commune Religionum. Quod maiori de causa locum habet in nostro casu, nā ob bonum commune totius Ecclesiæ, potest Papa concedere Iubilæum, quod lucrari possint etiam illi, qui non habent Bullam Cruciatæ, quamuis in hoc redditus Cruciatæ aliquantulum minuerētur: maximè cùm ista læsio sit valde modica, vtpote concessa pro vno tantum die. Confirmatur ex his quæ tradit Suarez *tom. de legibus lib. 8. cap. 37. num. 5.* vbi ait quod in casu raro poterit princeps (potens aliàs disponere de rebus subditi) reuocare priuilegium datum subdito per modum contractus. Imò addit ibidem Suarez, quod quando princeps pro casu raro, & valde necessario reuocat priuilegium datum subdito per modum contractus, illud in rigore non est derogatio, sed declaratio, qua princeps declarat non fuisse mentem suam extendere suum priuilegium præteritum ad casum præsentem rarum, & necessariū, quia à principio intelligitur illa conditio in priuilegio inclusa. Sic Suarez, quo nihil clarius ad intentum dici potuit.

6 Posito quod tempore Iubilæi possint

illius indulgentias lucrari non habentes Bullam Cruciatæ. Quæris, an è contra publicato Iubilæo quandiu ille durat suspendantur indulgētię, & priuilegia Cruciatæ, ita vt Bullam habentes non gaudeant illius priuilegijs pro tempore Iubilæi? Respondet Sanchez *lib. 8. de Matrim. disp. 33 num. 10. & seqq.* per Iubilęum non suspendi indulgentias Cruciatę, pro quo citat Henriquez, & Rodriguez, & addit quod sic fuit postea declaratum à D. Clemente VIII. dicente per suum Iubilæum non intendisse suspendere indulgentias, & facultates Cruciatę.

CASVS VII.

De secunda indulgentia contenta in Bulla Cruciatæ post medium annum à sumptione illius.

Concedit Papa in Bulla Cruciatę, quod dans eleemosynam ordinariam pro sustentatione locorum Africę lucretur vnam indulgentiam plenariam in principio anni; deinde si post sex mēses à Bullę sumptione det dimidium cōsuetæ eleemosynæ, lucretur aliam indulgentiam plenariam. Vltra has indulgentias concedit Papa statim post, quædam indulta quæ non sunt indulgentiæ, sed quasi priuilegia, verbi gratia, primò, vt tempore interdicti possint Missam audire. Secundò, vt possint absolui à censuris, & casibus reseruatis. Tertiò, vt possint illis certa vota commutari. Quartò, vt de debitis incertis possint facere cōpositionem. Vltimò, vt possint liberè comedere oua, & lacticinia in diebus aliàs vetitis.

Hoc posito exortum est dubium, an is qui in principio anni dedit consuetam eleemosynam, lucratusque fuit primam indulgentiam plenariam, sed post sex menses non dedit illam dimidiam eleemosynam, nec proinde lucratus est secundam indulgentiam recipiens Bulletum paruum: an iste talis post illos sex menses à prima Bullæ sumptione possit vti illis quinque priuilegijs vsque ad finē anni, videlicet absolui à censuris reseruatis, &c. An verò ista priuilegia perdiderit in medio anni, cùm primùm noluit accipere Bulletum paruum dandò dimidiam eleemosynam?

1 Audiui aliquos sensisse, quod iste talis, qui in dimidio anni non dat dimidiū eleemosynæ, nec recipit Bulletum paruum, statim exinde amittit illa quinque priuilegia, ita vt non possit post medianı partem anni absolui à reseruatis, comedere oua, &c. Horum rationes non vidi. Fortasse id sibi persuadent, quia Commissarius Cruciatæ singulis annis in dimidio anni per edictum publicum monet fideles transactum esse dimidium anni, & esse tempus sumendi secundum Bulletum pro secunda indulgentia. Quæ Commissarij admonitio videtur innuere, quod illa quinque priuilegia Cruciatæ iam cessarint habenti Bullam magnam, nisi accipiat Bulletum paruum.

2 Hoc non obstante, credo quod qui in principio anni suscepit Bullam dans consuetam eleemosynam, & tamē post sex menses non dedit dimidiam eleemosynam, nec sumpsit Bulletum paruū, iste talis non est quidem assecutus secūdam indulgentiam: sed tamen non amisit illa quinque priuilegia pro secundis sex mensibus, sed poterit vsque ad finē anni illis gaudere, quoad absolutionem à censuris, votorum commutationem, & similium. Probo hoc, quia Bulla in primo, & secundo §§. id non declarat, neque innuit, quod ad assequēda illa quinque priuilegia, siue facultates, nec essariū sit dare post sex menses dimidiam illam eleemosynam sumendo Bulletū paruū: quando verò lex non distinguit, neque nos debemus distinguere, vt dicitur in lege, *neque nos distinguemus ff. de recept. quī arb.* & in materia tam graui debebat Papa admonere fideles, dicendo quod ad assequenda illa quinque priuilegia Bullæ tenebantur omnes sumere Bulletum, dando dimidiam eleemosynam in medio anni. Primò hoc colligitur ex verbis ipsius Bullæ, in qua postquam Papa ait se concedere illas duas indulgentias, incipiens

cipiens

cipiens concedere alia quinque priuilegia Bullæ, quæ non sunt indulgentiæ, ter, vel quater ait, quod illis priuilegijs gaudebunt, *Durante eodem anno.* Concedit ergo Papa quod dicta quinque priuilegia durent toto anno illi qui accepit Cruciatam, & dedit consuetam eleemosynam pro prima indulgentia. Si verò quis dicat, clausulam positam in fine Bullæ Papalis referendam esse ad omnia antecedentia: & sic illa verba, *Durante anno,* debere referri, & intelligi, dummodo recipiat vtramque indulgentiam. Respondeo prædicta verba, *Durante anno*, non poni in fine Bullæ, sed in medio. Item prædicta verba non sunt clausula Bullæ, sed solùm declaratio, & noua concessio. Dico secundò non semper clausulam positam in fine referri ad omnia antecedentia, vt ait Nauar. *in commentario de spolijs clericorum* §. 10. *num.* 3. Item prædicta verba, *Durante anno*, non ponuntur vt conditio, si nempe recipiant ambas indulgentias: sed ponuntur absolutè tanquam noua concessio. Secundò hoc ipsum colligo ex alijs verbis eiusdem Bullæ in fine, vbi loquens cum dante eleemosynam primam, & ordinariam, dicit: *Et si quidem tu Fullane dedisti eleemosynam duorum, vel vnius denarij, poteris gaudere prædictis indulgentijs in forma prædicta.* Vbi per verbum *indulgentia* necessariò debet intelligi cætera priuilegia Bullæ. Et statim addit hæc verba: *Quod si volueris etiā lucrari Iubilaum sex mensium, dabis eleemosynam vnius, vel dimidij denarij.* In quo notentur duo verba. Primum est, *Quod si volueris etiam.* verbum enim, *Etiam*, id est vltra primam indulgentiam, cum suis priuilegijs supra positis, *dabis*, &c. In quo claré supponit quod dando primā eleemosynam lucratur primam indulgentiā cum suis priuilegijs durante toto anno, licet non lucretur secundam indulgentiam sex mensium, nisi dederit dimidiū denarij. Secundò pondero illud verbū: *Quod si volueris lucrari Iubilaum*, idest secundum. Considero inquam verbum illud *Iubilaum*. Nam verbum Iubilæum, non significat priuilegia sed solam indulgentiam, quæ nimis differt à priuilegio, vt constat. Cùm ergo Bulla solum dicat, quod pro assequendo secundo Iubilæo dabitur dimidium denarij, non loquitur pro assequendis alijs priuilegijs Cruciatæ, supponit enim Bulla hæc non fuisse amissa ab habente Bullam qui soluit primam, & consuetam eleemosynā. Vltimò id probo exemplo: nam si aliquis testator alicui personæ, relinquat duo legata fauorabilia cum certis obligationibus, vel cōditionibus, si talis persona renuntiat alteri ex illis legatis, non ideo censetur renunciare alteri legato, vel illud amittere: quod potest ad casum præsentem applicari. Nam concedit Papa in Bulla duas indulgentias distinctas, vnam in principio anni, alteram post sex menses. Si ergo quis renuntiet secundæ indulgentiæ, videtur quod nō ideo amittet priorem indulgentiam cum suis annexis priuilegijs, maximè cùm vna indulgentia sit independens ab alia, neque Papa ad secundam obliget.

CASVS VIII.

De venditione cuiusdam agri cum circumstantia vsuræ.

PEtrus vendidit Ioanni quemdam campum valde fructiferum: pretium inter ambos conuentum fuit, nouem millia ducatorum *de iuro* (vt vocant,) cū declaratione, & pacto, quod ipse Petrus Dominus retineret apud se campum, & fructus illius, quoad vsque Ioannes integrum sibi solueret prædicta nouem millia ducatorum *de iuro*. Ioannes soluit Petro statim in principio venditionis, quatuor millia ducatorum *de iuro* cum suis redditibus annuis, sub titulo emptionis: & quod residuum, solueret proximè post cùm posset. Retinuit Petrus prædictum campum cum suis fructibus, & dicta quatuor millia ducatorum *de iuro*, cum suis redditibus per spatium septemdecim annorum, eo quod Ioannes nondum soluerat quinque millia ducatorū *de iuro*, quæ promiserat. Quæ quinque

que millia Petro non sunt soluta à Ioanne, quia Ioannes incidit casu in magnã paupertatem: & sibi sunt confiscata bona sua à Rege propter delictum sibi impositum, & ideo non potuit soluere Petro illa quinque millia, quæ restabant: neque spes est vt tam citò possit illa soluere.

1 Quęritur primò, an Petrus potuit in conscientia per annos septemdecim retinere;ac possidere prędictum campum cum fructibus suis,& simul retinere quatuor millia ducatorum, quæ vocantur *de iuro*, cum redditibus suis. Redditus vero quatuor mille ducatorum *de iuro*, singulis annis accedunt ferè ad centum quinquaginta ducatos auri.

2 Secundò quęritur,an, si hodie Ioannes,eo quod ob inopiam non potest soluere quinque millia ducatorum restantia,voluerit rescindere contractum venditionis, sit audiendus: an verò debeat amittere quatuor millia ducatorum *de iuro*; quę iam dedit, & hoc etiam in foro interno & externo?

3 Tertiò quęritur, an dato quòd in foro externo dubium sit an possit prędicta venditio rescindi,& recuperare quatuor millia,quę iam dedit;saltem in foro cõscientię teneatur Petrus Dominus agri reddere Ioanni quatuor millia ducatorum *de iuro*,quę iam recepit cum redditibus suis?

Responsio ad primum quæsitum.

4 AD primum quæsitum dico,quod Petrus secura conscientia potuit à principio retinere campum cum fructibus suis, & simul retinere quatuor millia ducatorum cum redditibus suis vsque dum Ioannes integrum pretium solueret. Ista conclusio est Nauarri *in cons.5.* cum alijs quos ibi citat. Eandem tenet Valerus Cartuxanus in lib. *de differentijs vtriusque fori*, verbo *vsura*, differt. 12. §. *Sed salua pace*. Probatur hoc per duas leges, quarum alteram citat Nauar.citato loco, quæ est lex vltima *titulo de fund.dot.§ fin.* Altera lex citatur à Cartuxano citato loco, quæ est lex *fistulas*, *qui fundum, ff. de contrah. emptione*. Et facit pro eodem intento cap. *Salubriter*, de vsuris, in quo decernitur, quod quando socer promisit genero certam dotem pecuniariã; & quia in præsenti non habet socer pecunias, assignat gener o cãpum tanquam pignus dotis pecuniariæ: potest talis gener retinere, prædictum campum cum fructibus suis quoad vsq; non soluat pecuniam sibi promissam. Idem euenit in casu præsenti, in quo Ioannes promisit nouem millia ducatorum pro pretio istius campi cum pacto quod Petrus retineret campum cũ fructibus suis quoad vsque solueretur integrum pretium: & proinde poterit retinere dictum campum, & fructus illius quoad vsque sibi soluatur integrũ pretium. Nam quamdiu campum non tradidit Ioanni, dominium campi manet apud Petrum. Res autem vbicumque est, fructificat Domino suo, vel perit Domino, vt communis opinio Theologorum,& Iuristarum tenet. Et ad maiorem claritatem casus,noto cum Nauarro citato loco, quod iste Petrus non retinuit istum campum cum fructibus ratione lucri cessantis,aut damni emergẽtis:quia illi non cessauit aliquod lucrum, neque obuenit aliquod damnum,vt patet:imò accreuit lucrum, cùm fructus campi retineat,& simul possideat redditus quatuor millium ducatorum *de iuro*. Neque item Petrus retinet campum cũ fructibus ratione dilatæ solutionis præcisæ,id enim esset vsura: sed retinet hos fructus & partem pecuniæ iam solutæ quasi pignus pecuniæ adhuc sibi non solutæ, ad quem finem citat Nauarrus Bartolum, & Baldum, & quandam legẽ iuris ciuilis, quæ apud illum videri potest. Idem tenet Azor *tom.3.lib.8.cap. 16. q.2.* in verbis vltimis citatæ quæstionis.

5 Et quamuis Comitolus *lib.3. Responsa Moral. q.* 18. & frater Ludouicus de Beia *in fine secunda partis dubitatione* 2. cũ alijs ibi citatis, dicant, non posse venditorem percipere aliquod pretium, nec imponere emptori pensionem,quam soluat, donec soluat totum pretium rei venditæ: hi tamen Doctores loquuntur in casu dissimi-

dissimili, videlicet quando venditor cõstituto pretio venditionis, rem venditã statim tradidit emptori, expectans integram solutionem. In hoc enim casu non potest illi imponere pensionem ob dilatam, iam enim id esset vsura. Et præterea, cum iam rem venditam tradiderit emptori, iam fructus rei venditæ sunt emptoris: quia, sicut suprà diximus, res vbicunque est fructificat Domino suo. Et in nostro casu, Petrus nondum tradidit campum Ioanni, sed retinet dominium illius: & ideo fructus sunt Petri, nõ verò Ioannis, quia nondum habet dominium, & possessionem campi.

Responsio ad secundum quæsitum.

6 AD secundum quæsitum, videtur dicendum, quod si Petrus hodie voluerit rescindere venditionẽ eo quod non possit soluere quinque millia ducatorum, quæ desunt ad integram solutionem pretij, debet amittere quatuor millia ducatorum quæ iã soluerat pro principio solutionis, seu tanquam artham solutionis. Sic enim videtur decernere lex istius regni *lib. 4. Ordinat. tit. 2. §. 3.* vbi decernitur quod postquam venditio facta est ex consensu ambarum partium, non poterit postea alter illorum pœnitere vel retrocedere: Si verò aliquis pœniteat, & iam partem pretij soluerat, amittet id quod antea iam dederat in pœnã suæ inconstantiæ. Et hoc magis locum habebit in isto nostro casu, si in isto contractu venditionis agri, fuit apposita clausula, quod non soluente Ioanne dicta quinque millia ducatorum restantia in termino ibi præfixo, amitteret Ioannes quatuor millia ducatorum *de iuro*, iam tradita pro initio traditionis: tunc enim esset pœna conuentionalis, quæ potest apponi contractibus, sicut Doctores communiter, & praxis obseruãt. Et quamuis in hoc contractu non esset apposita prædicta pœna conuentionalis, videtur quod debuit amittere quatuor millia ducatorum iam tradita per aliam legem Portugalliæ *eodem lib. 4 Ord. tit. 8. §. 2.* vbi dicitur, quod si propter culpam venditoris, qui non tradidit rem venditam, damnum aliquod res vendita pateretur, manebit venditor obligatus pro damno secuto emptori ob culpam suæ moræ in re vendita tradenda. Ergo à simili, si per culpam emptoris in non tradendo pretio constituto aliquod damnum emptor passus fuerit, sibi debet imputari ob moram solutionis integri pretij in quo damnum aliquod venditori Petro dedit. Nam si Petrus haberet integrum pretium venditionis, & iam tradidisset agrum venditum, non maneret obnoxius sterilitatibus temporis, & quietiùs viueret ob recuperationẽ reddituum agri, in qua debebat expensas facere, quas non faceret in recuperatione redditnum nouem millium ducatorum *de iuro*, si illa quietè possideret.

7 Quo non obstante, Dico quod Ioannes hodie licet velit rescindere venditionem, eo quod soluere non potuerit residuum pretij, non debet amittere quatuor millia ducatorum, quæ iam soluit, sed potest illa petere in iudicio. Hæc conclusio non potest melius probari, quàm respondendo ad obiectiones proximè positas. Ad primum igitur dico, quod lex Portugalliæ *lib. 4. tit. 2.* non est contra nos. Nam ibi clarè loquitur lex de illo qui pœnituit post venditionem, vel emptionem finitam, & perfectam: at in isto casu, venditio non est perfecta neque finita, sed est suspẽsa quoad vsq; Ioannes soluat integrum pretium nouem millium ducatorum, tunc enim cõcludit venditio. Sic tenet Cartux. *cit. §. Sed salua pace*, & citat ad hoc legem *quod si neque 14. ff. de peric. & commodo rei vendita*, cum glossa ibidem. Et hòc præcipuè locum habet in isto casu, quia in hac vẽditione vsque hodie non est facta scriptura publica venditionis, etiam ex consensu Petri, & Ioannis: quod est clarum signum eos noluisse venditionem perficere vsque dum pretium totum solueretur. Lex verò illa Portugalliæ dicit quod non potuerunt pœnitere post venditionem perfectam. Hoc expresse tenet Rabello *lib. 9. de contract. quæst. 1. sect. 2. num. 9.* vbi ait quod si contrahentes inten-

intendant perficere contractũ per scripturam, contractus censebitur perfectus donec fiat scriptura, licet in pretio conueniant ante scripturam: & citat vnam legem iuris ciuilis, aliam Portugalliæ, aliã Regni Castellæ. Ad secundum argumẽtum, siue exemplum pœnæ conuentionalis, dico quod licet in hoc contractu fuisset apposita pœna conuentionalis (de quo mihi non constat) vt Ioannes non soluens termino statuto, amitteret quatuor millia ducatorum iam soluta; hodie Ioannes illa non amittet, siquidem ob paupertatem inopinatam quam incurrit, soluere non potuit: & sic non potens soluere, & carens culpa, non incurrit pœnam, quia vbi non est culpa, non exigitur pœna. Sic tenet expresse Rebello *lib.8. de contract. q.9.§ Addidi.* & Nauar. *in sum. cap.17. num.215.* in alia simili materia, videlicet in mutuo, dicẽs quod si mutuans fecit pactum mutuatario, vt si mutuatarius non solueret mutuum in termino assignato, teneatur soluere certam pœnam conuentionalem. Ait Nauarrus, quod si mutuatarius non soluit in termino præfixo propter inopiam, in quam incidit, non tenetur ad illam pœnam soluendam. Idem tenet Reginaldus *tom.2. lib.25. num.230.* Quod probatur clarè ex cap. *significante*, de pignoribus, & melius ex cap.2. *de constit.* vbi Papa citat in textu regulam illam iuris, quę dicit: *Rem quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit*. Pro quo ibi glossa multa congerit in verbo, *Culpa caret*. At in nostro casu Ioannes non soluens restantia quinque millia ducatorum, propter inopiam quam incurrit, caret culpa: ergo nõ debet illam pœnam amittendi quatuor millia ducatorum iam tradita. Ad tertium exemplum de secunda lege istius Regni citata, quæ dicit venditorem teneri ad resarciendum damnum resultans ex mora quam habuit in tradenda re vendita. Respondeo primò sicut respondi proximè ad exemplum pęnæ cõuentionalis, quæ non debetur, quando ob impotentiam inopiæ solutio fieri nõ potuit à debitore; est enim eadem ratio in non soluenda illa pœna conuentionali propter inopiam, atque in isto casu non soluendi damnum resultans ex mora non tradendi rem venditam, vel ex non soluendo statim totali pretio propter inopiam superuenientem. Et debet intelligi lex illa, quando mora tradendi rem fuit culpabilis, secus si non fuit culpabilis.

Dico secundo ad idem argumentum, quod illa damna, quæ ibi dicitur Petrus incurrisse ob dilatam solutionem quinque millium ducatorum, non fuerunt damna in rigore, imò Petrus lucrum magnum inde reportauit. Nam per annos decem, & septem possedit redditus quatuor millium ducatorum, quæ iam recepit, qui redditus per illud tempus plus valent, quàm duo millia ducatorum auri, & simul possedit redditus, seu fructus sui agri, & sic non damnum, sed potius lucrum, & commodum magnum sensit. Et hæc responsio, & probatio magis confirmata manebit ex proximè dicendis in solutione, vel responsione ad 3. quæsitum.

Responsio ad 3.

8 AD tertium quæsitum dico, quod siue venditio rescindatur in foro externo, siue non Petrus in foro conscientiæ tenetur restituere Ioanni quatuor millia ducatorum quæ iam recepit, & simul tenetur restituere redditus illorum quos recepit singulis annis ex illis quatuor mille ducatis. Sic expresse tenet Nauarrus *citato cons.5. de vsuris, num.5.* vbi ponit hæc verba: *Quando venditor rei, accepta parte pretij retinet illam cum suis fructibus donec totum pretium soluatur, iuxta legem Iuliam, emptor debet habere partem fructuum pro rata partis pretij solutis iuxta legem memorabilem, &c.* Et paulò post subiungit sic: *Venditor qui iam accepit partem pretij, & retinet fructus rei venditæ, quasi pignus, fructus quos recipit quoad illam partem pretij iam soluti, debet restituere*: quo nihil clarius dici potuit. Et citat Nauarrus Baldum, & Salicetum. Idem docet Reginaldus *citato lib.25. num.230. §. Aduertendum est secundò*: vbi citans, & sequens Nauar-

Nauarrum in alio loco Sum. Latinæ, ait, quod si inter mutuantem, & mutuatariũ pactum fuit, quod non soluente mutuatario in termino præfixo teneretur ad soluendam certam pœnam conuentionalem : si tamen mutuatarius ante terminum præfixum soluit partem pretij, & in termino assignato non soluit pretium restans; in tali casu mutuatarius transacto termino non debet soluere totam pœnam impositam: sed de illa pœna detrahenda est pars illa quæ respondet parti pretij iam soluti. Eodem modo, quamuis in nostro casu apposita fuerit pœna conuentionalis Ioanni non soluẽti in termino assignato: cùm tamen iam Ioannes in principio soluerit ferè dimidium pretij taxati, non debet amittere illud dimidium pretij, neque partem fructuum illi pretio soluto respondentem. Probat hoc Nauarrus *citato conf. 5.* quia nemo debet cum aliena iactura locupletari, iuxta legem *iure naturæ, ff. de Regul. iuris*, & cap. *Locupletari, de Reg. iuris in 6.* At si rescissa ista venditione de qua agimus, Petrus non teneretur restituere quatuor millia ducatorum iam recepta, & redditus illius, Petrus valde locupletaretur cum magna iactura Ioannis; ergo Petrus tenetur ad illa prædicta restituenda: cum enim nihil perdiderit de fructibus sui campi, acquisiuit quatuor millia ducatorum *de iuro* cum redditibus suis per annos septemdecim. Hoc fundatur in illa doctrina communi Theologorum, & Iuristarum dicentium: Quod si ego recepi aliquam rẽ bona fide, quæ tamen erat aliena, postquam cognoui illam esse alienam, teneor restituere rẽ, & fructus extantes propter quos factus sum ditior. Sic docet D. Thom. 22. *quæst. 62. art. 6.* Caietanus, Sotus, Cauar. & Nauar. quos citat & sequitur Rabelio *lib. 2. de restit quæst. 3 num. 1. & sequentibus*, pro quo adducit exempla. At Petrus factus est ditior cum quatuor mille ducatis iã receptis, & hi extant, cum sint *de iuro*: ergo illos debet restituere si venditio rescindatur, vel si Petrus reliqua soluere non potuerit.

9 Quod verò hæc quatuor millia ducatorum iam soluta, sint hodie Ioannis, illorumque dominium nõ amiserit, probatur, quia Ioannes hæc non dedit Petro gratis, vt patet, neque absolutè, sed sub conditione, si venditio perficeretur, quæ tamen venditio non habuit effectũ donatio verò conditionalis, seu contractus conditionalis non obligat conditione non secuta, vt communis Doctorum tenet opinio.

10 Probo insuper id ipsum, quia, vt suprà dixi *in hoc casu* 8. *num.* 4. ex Nauarro, Petrus qui recepit illa quatuor millia ducatorum in partem pretij illa retinuit non ratione lucri cessantis, vel damni emergentis; sed illa recipit, & retinuit tã quam pignus reliqui pretij nondum soluti, vt ait Baldus, & Bartolus, & lex ibi citata à Nauarro, & Azor quem ibi citaui. At ista quatuor millia ducatorum *de iuro* recepta in pignus, sunt fructifera, vt patet, cùm singulis annis mille ducatos *de iuro* valeant ad minus quadraginta ducatus redditwum. At constat ex Doctoribus quod creditor non potest retinere fructus pignoris fructiferi, nisi fortè ratione expensarum quas fecit in conseruando pignore: vt probat Rabelio *lib. 8. de vsuris 2. p. quæst. 21. num. 2.* nisi fortè illos fructus recipiat ratione lucri cessantis, vel damno emergentis: quæ duo Petro venditori non acciderunt, cũ neque illi cessauerit lucrum, neque aliquod damnum acciderit, vt suprà vidimus: ergo prædicta quatuor millia ducatorum recepta in pignus tenetur restituere cum redditibus illorum venditione non sortita effectum. Confirmatur id ipsum, quia Ioannes soluens illa quatuor millia ducatorum, pro initio solutionis acquisiuit ius ad illam partem campi respondentem partiali pretio à se soluto, ergo si venditio rescindatur, tenebitur Petrus saltem restituere Ioãni, vel quatuor millia ducatorum iam recepta, vel partem campi respondentem illi pretio iam soluto: aliàs committeretur clara iniustitia.

11 Hanc sententiam defendit Farinacius *tom. 1. decision. Rota Romana, decision. 50. num. 9.* dicens, & probans ex lege *Curabit,* Cod.

Cod. *de act. empti*; dicens quod impossibile est quod quis simul cum re habeat pretium rei: in hoc verò casu Petrus habet rem, idest, campum, & simul habet dimidium pretij. Idem tenet Reginaldus *citato lib. 25. num. 298. §. Nota 2.*

CASVS XI.

De locatione redditum cuiusdam Commendæ.

QVidam Commendatarius locauit fructus suæ commendæ quibusdã conductoribus per annos nouẽ sub certo pretio. Post contractum celebratum, coloni terrarum commendæ nouas terras antea incultas arauerunt, & excoluerunt, vnde resultauit vt fructus commendæ crescerent in tantum, quod conductores lucrarentur ex locatione vltra dimidium illius pretij quod commenda locari consueuerat. Commendatarius quarto anno post locationem incidens in magnam inopiam, & videns incrementum notabile fructuum commendæ voluit rescindere contractum locationis, illùmque augere ad iustum pretium pro ratione fructuum notiorum tunc extantium.

Quæritur primò, an prædictus Commendatarius potuerit suam commendam locare vsque ad annos nouem?

Quæritur secundò, an, dato quod potuerit ita locare, possit post contractum locationis celebratum rescindere locationem, & obligare conductores ad sibi soluendum pretium pro ratione fructuũ tunc extantium in redditibus præsentibus commendæ.

Responsio ad primum quæsitum.

QVod attinet ad primum quæsitum, videtur, quòd Commendatarius non potuit locare commendam vsque ad annos nouem; nam commenda, & fructus illius sunt bona Ecclesiæ, cùm sint decimæ; decimæ verò sunt bona Ecclesiæ, vt patet. At bona Ecclesiæ non possunt alienari, neque locari vltra triennium, vt expressè definit Paulus secundus in Extrauaganti; *Ambitiosæ*, de rebus Ecclesiæ non alienandis; ergo prædictus commendatarius non potuit fructus suæ commendæ locare vsque ad annos nouem.

1 Hoc non obstante, Dico potuisse cõmendatarium locare fructus suæ commendæ vsque ad annos nouem. Tenet hoc expressè Vasquez *tom. de opusc. tract. de reddit. Eccles. cap. 2. dubio 6. num. 31.* citans Couarruuiam. Idem tenet Azor *tom. 2. lib. 7. cap. 10. q. 3. in fine*, citans Abbatem Fredericum, Hostiensem, Redoanum. Idem tenet Reginaldus *tom. 2. lib. 25. num. 538.* & Bonacina *tom. 3. disput. 2. q. 4. puncto 11. num. 8.* Et Camillus Borellus *tom. 1. decisionum tract. 16. num. 18.* qui sunt grauissimi, & recentiores Doctores & sufficientissimi ad acquiescendum huic opinioni: imò dicunt aliqui ex his Doctoribus, maximè Reginaldus, quod possunt isti fructus locari per totam vitam. Licet verò hi Doctores loquantur in terminis solum de beneficiario, quod possit locare fructus sui beneficij modo prædicto, & non loquantur de fructibus commendæ: eadem tamen ratio currit in fructibus commendæ, vt possint locari per totam vitam, cùm commenda non sit beneficium Ecclesiasticum, sed sit quid minus beneficio Ecclesiastico. Nam beneficiarius Ecclesiasticus recipit bona Ecclesiastica ratione officij spiritualis, & debet esse clericus, saltem primæ tonsuræ, vt colligitur ex definitione beneficij tradita à Reginaldo *tomo 2. lib. 19. num. 78.* Bona verò commendæ militaris, neque dantur clerico, neque propter officium spirituale, ac proinde ex hoc capite, siue ex parte subiecti bona commendæ sunt bona Ecclesiæ minus quàm sint bona beneficij Ecclesiastici. Cùm ergo iuxta prædictos Doctores, beneficiarius possit fructus sui beneficij locare per totam vitam, à fortiori id poterit facere commendatarius de bonis suæ commendę. Nunc restat adducere rationes, ob quas beneficiarius potest

locare fructus sui beneficij triennium, imò per totam vitam, non obstante citata Extrauagante *Ambitiosæ*, prohibente alienationem rerum Ecclesiasticarum vltra triennium. Ratio verò est, quam tradit Vasquez *cit. num.* 31. ex Couarruuia, quia dicta Extrauagans solùm intelligitur de rebus Ecclesiæ, quæ sunt immobiles, vel sunt res pretiosæ, quæ seruando seruari possunt, vt calix pretiosus, & similia. At fructus annui beneficij, vel commendæ nec sunt res immobiles neque pretiosæ, quæ seruando seruari possint, vt clarè constat. Secundò, quia causa ob quam beneficiarius, vel Prælatus non potest alienare bona immobilia Ecclesiæ, est, quia non habet dominium illorum bonorum, sed solam habet administrationem, manente dominio penès Ecclesiam, vel Summum Pótificem: nemo verò potest alienare id cuius non est dominus. At beneficiarius habet verum dominium fructuum sui beneficij: ergo potest alienare prædictos fructus, & per locationem quoad totam vitam. Probatur minor, quod scilicet beneficiarius, & similiter commendatarius sit dominus fructuum sui beneficij: primò, quia sic expresè docent Couar. Sarmient. Syluest. Arian. Cordub. apud Vasquez *cit. opusc. de reddit. Eccles. cap.* 1. §. 2. *num.* 7. qui sunt grauissimi Doctores, & recentiores. Id ipsum probatur expresè *ex cap.* 1. *de clericis non residentibus*, vbi Papa dicit quod clericus vel canonicus, qui non residet, non sit Dominus distributionum: ex quibus verbis Doctores argumentantur à contrario sensu; videlicet: ergo si canonicus residet, fit verè Dominus fructuum sui beneficij. Denique id ipsum probant citati Doctores ex praxi communi, saltem totius Hispaniæ, in qua beneficiarij de redditibus suorum beneficiorum dant dotes in vita nepotibus ex fratre, vel sorore: itemque de eisdem fructibus beneficij relinquunt legata perpetua in testamento, neque de hoc eos aliquis condemnat: quod signum est illos verè esse Dominos prædictorum fructuum; ac proinde, sicut in morte de illis possunt disponere in perpetuum: ita de ijsdem poterunt per locationem disponere per nouem annos, vel pro tota vita. Et ex dictis in hoc numero patet respósio ad Extrauagantem *Ambitiosæ* in principio huius numeri positam pro parte opposita.

Responsio ad secundum quæsitum.

2 Maior dubitatio est in secundo quæsito, an videlicet ob incrementum fructuum commendæ possit commendatarius augere pensionem, vel pretium locationis iam factæ, & acceptatæ. In qua materia Rodriguez *in summa verbo Alquileres cap.* 21. *conclus.* 2. tenet quod crescẽtibus fructibus rei locatæ propter fertilitatem, pensio locationis debet augeri. Dat rationem: nam si ob nimiam sterilitatem pensio minuitur conductori, cur non augebitur ob nimiã fertilitatem. Citat ad hoc Syluestrum verbo *locatio* quæst. 14. Excipit Rodriquez casum, quando fertilitas illa accreuit ex industria conductoris plus solito laborantis; tunc enim ait conductorem non teneri augere pensionem, quia illud incrementum fructuum est fructus suæ industriæ. Idem tenet Vega Minimus 1. *part. sum.* verbo, *arrendamentos, casu* 1. assignans ferè eadem rationem cum Rodriguez, & ponit hoc exemplum. Si quis haberet molendinum in fluuio, & fluuius præter modum, & consuetudinem ita inundaret, vt cætera omnia molendina destrueret, excepto illo molendino, ex quo conductor illius molendini excessiuum, & insolitum commodum reportauit, teneretur vtique conductor talis molendini augere pensionem, seu pretiũ statutum locationis.

3 Hoc non obstante dico imprimis prædictum commendatarium non posse rescindere contractum locationis iã factum. Primò id probo ratione communi, & ex definitione contractus, qui dicitur obligatio vltrò, citròque obligãs. Et cùm per contractum vtraque pars contrahens obligetur, non potest ista obligatio tolli, nisi per consensum vtriusque partis, iuxta illam regulam iuris, quæ dicit:

dicit: *res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.* At contractus nascitur per consensum vtriusque contrahentis: ergo non potest dissolui nisi de consensu vtriusque, & proinde alter tãtum dissentiens non poterit contractum dissoluere. Hoc intelligo, dummodo contractus factus fuerit sine fraude, & dolo, & dummodo in illo non fuerit apposita aliqua conditio, quæ postea non est sortita effectum: tunc enim poterit contrahens resilire. Quorum neutrum constat in hoc contractu interuenisse. Tenet hanc conclusionem Bonacina *tom. 2. disput. 3. de contract. q. 7. num. 8. & seqq.* dicẽs quod locator non potest rem locatam repetere nondum finito locationis tempore: quia non potest resilire à cõtractu inuito conductore, qui per contractum locationis acquisiuit ius vsque ad certũ tempus. Excipit ibi Bonacina aliquos casus quorum nullus hic interuenit. Idem tenet Lessius *lib. 2. de locatione cap. 24. dub. 7. à num. 32.* & idem Lessius *eodem lib. cap. 17. dub. 4.* vbi citat Gomez, & Couar. & dicit esse communem, & Camillus Borellus *tom. 1. dec. tit. 16. num. 21.* & probat Lessius, quia ex iure naturali tenetur vnusquisque seruare quod promisit. At iste Commendatarius promisit conductoribus fructus commendæ per nouẽ annos, ergo tenetur promisso stare.

4 Excipiunt prædicti Doctores quatuor casus, in quibus locator potest ante tempus præfixum expellere conductorem. Primus est, si pensionem non soluit annis duobus. Secundus quando cõductor malè vtitur re locata. Tertius si domum locauit, & domus ruinam minatur: tunc enim poterit conductorem expellere ad domum reparandam. Quartus casus est, si postquam locator domũ locauit, eidem superuenit grauissima necessitas, ita vt non habeat aliam domum, in qua habitet, tunc enim poterit conductorem à domo locata expellere, vt ipse locator habitet in illa. Verùm aduertit Bonacina *citato num. 12.* hoc solum intelligi de necessitate domus ad habitandum, non verò de alijs necessitatibus locatoris, quia leges solum loquuntur de necessitate domus, non verò de alijs necessitatibus. Et hinc patet responsio ad id quod in informatione suprà dicebatur, an scilicet hic Commendatarius potuerit locationem rescindere eo quod in grauem inopiam inciderit. Respondetur enim prædictam necessitatem nõ esse causam sufficiẽtem ad locationem rescindendam, ob aduertentiam proximè positam à Bonacina, quia scilicet iura de sola necessitate domus loquuntur, non de alijs necessitatibus. Et præterea, quia nemo potest suam necessitatem subleuare auferẽdo ius alterius, nisi fuerit extrema necessitas, qualem suppono Commendatarium non incurrisse.

5 Restat probandum non potuisse Commendatarium locationem rescindere propter incrementum fructuum, siue propter fertilitatem superuenientẽ. Et quidem si prædicta fertilitas euenit ex eo quod agricolæ aliquas terras antea incultas denuo arauerunt, & ad hoc conductores commendæ agricolas induxerunt, & mouerunt; cõstat in tali casu non posse conductoribus auferri locatam commendam, quia illa fertilitas non fuit fertilitas terræ, sed industria agricolarum, vel conductorum, ob quã industriam non potest conductori augeri pensio, vt dicunt suprà citati Doctores, maximè Rabello loco mox citando. Et in communi siue absolutè, quod propter vbertatem superuenientem non possit locator augere pensionem conductori, tenet Rabello *lib. 14. de contractibus quæst. 9. num. 1. & sequentibus*, dicens hanc esse communem consuetudinem. Et pro illa ibidem citat Emanuelem, Soarez, Pincianum, Valascum, Salicetum, illamque defendi affirmat ab alijs antiquis Doctoribus. Causam huius dicti assignat Rabello, quia contrahentes hodie, huiusmodi consensum tacitum habere censentur, cum iuxta receptam consuetudinem contrahere saltem tacitè intẽdant. Et pro hoc adducit legem *si merces, §. Vis maior ff. locati.* Potest hoc probari exemplo. Fecit aliquis pactum cum piscatore iaciente rete in mare dans illi vnum ducatum pro omnibus piscibus

quos

quos rete primo iactu comprehenderet. Rete traxit multitudinem piscium, quorum pretium, æstimabatur decem ducatis. Nunquid locator iactus tenebitur augere piscatori pretium ob multitudinem piscium? Non profectò; quia sicut contigit illa piscium, abundantia, potuit contingere, vt rete nihil traheret. Idem euenit in nostro casu: pacti sunt conductores cum Commendatario in pretio ordinario plus minùsve. Contigit vt fructus commendæ plus solito crescerent: non videtur, quod possint obligari conductores ad plus soluendum ob fertilitatem, quia potuit ab opposito contingere, quod fructus commendæ plus solito minuerentur.

6 Pro maiori adhuc claritate, & probatione, adduco doctrinam Syluestri, & Molinæ adductam à Reginaldo *lib. 25. cap. 41. num. 524. tom. 2.* vbi cum citatis duobus Doctoribus ponit tria puncta sequentia. Primum est, non esse augendam pensionem conductori si vbertas in eo fit, quod fructus hoc anno plus valeant solito, quia non est minuenda ex eo quod fructus vno anno minus valeant solito. Secundum punctum est: non esse augendam pensionē si vbertas contingat ex industria conductoris, quia nulli sua industria debet esse damnosa, sed proficua: quod etiam dicendum est si vbertas contingat ex bonitate agri, quia Dominus illum qua potuit sufficiente mercede locauit. Tertium punctum est, augendam esse pensionem quando vbertas contingit ex casu fortuito, qui præuideri non potuerit, ex lege *Sed addes*, §. *Si mulierem ff. locati*; sicut est minuenda pensio propter sterilitatem in simili casu contingentem. Dant prædicti Doctores exēplum molendini supra positum. Nam si ex molendino locato solebas percipere tantum quinquaginta singulis annis; sed alijs molendinis hoc anno destructis propter inundationem, fluuij percepisti centum, æquum est vt pensio pro rata augeatur; sicut fieret remissio pro rata si casu fortuito, qui præuideri non potuit, recepisset tantum viginti. At in isto casu non contigit casus fortuitus circa fructuum incrementum, qui casus præuideri non posset. Si enim contigit ex noua cultura agrorum antea incultorum, vt dicitur, talis casus non fuit fortuitus, sed optimè præuideri potuit tum à Commendatario, tum à conductore. Et per hoc patet responsio ad exemplum molendini suprà adductum *num. 2.* à Vega pro parte opposita.

7 Ad argumentum adductum à Rodriguez eodem numero secundo, cùm dicit, quod si ob sterilitatem minuitur pensio conductori, cur non augebitur pensio propter vbertatem, cùm contrariorū eadem sit disciplina, vel vtrobique sit par ratio. Ad hoc argumentum respondet Rabello *citata quæst. 9. in fine numeri primi*, negando consequentiam, ac dicendo, non esse eandem cōtrariorum disciplinam quando ex tacito pacto, aliave de causa, quæ in vno tātum contrariorum subsit, diuersa ratio colligitur. Diximus autem suprà quod ex consuetudine Regni, pensio minuitur ob magnam sterilitatem. Non est verò consuetudo quod pensio augeatur propter vbertatem. Addi potest hæc ratio. Nam ad minuendam pensionem propter sterilitatem, dantur leges, maximè Lusitana *lib. 4. Ordin. tit. 27.* & datur ratio ad id, quia conductori resultaret notabile scandalum, si teneretur soluere pensionem nullis perceptis fructibus. At non datur lex, quæ obliget conductorem augere pensionē propter vbertatem, nisi fortè in casu fortuito molendini, de quo suprà. Et præterea, quia ex nimia vbertate obueniente conductori, nullum damnum resultat locatori, vt patet.

Vltimò aduerto, quod si conductores commendæ liberè velint desistere à contractu, id poterunt licitè facere, cùm possint cedere iuri suo, & manebit tunc locator liber, poterit etiam locator locationem rescindere, si constiterit quod commendam locauit pretio, quod erat infra dimidium iusti pretij pro tempore quo facta est locatio, vt Do-

D ctores

ctores tradunt in materia emptionis, & venditionis: de quo non tracto, cùm in hoc casu id non quæratur.

CASVS X.

De quodam voto facto per iracundiam.

PEtrus cùm esset perturbatus animo, cum iracundia fecit certum votum de re aliàs licita, & honesta: post factum votum, & sedata iracundia, pœnituit illū de voto. Quæritur an validum fuerit tale votum? Et pro parte negatiua, quod scilicet non fuerit validum, arguitur primò, quia facta per iracundiam sunt inualida in iure, sicut probat Mascardus *tomo primo, de probation. conclusione 346. num.* 20. citans multos Doctores, & ait quod Confessio rei facta per iracundiam, illi non nocet, nisi detur perseuerantia post sedatam iracundiam. Secundò, quia Petrum statim pœnituisse facto voto, & sedata iracundia, est signum quod quando votum fecit, non habebat perfectam deliberationem, & consensum. Et ex hoc signo probat Sanchez *tomo primo Decalogi lib.* 2. *capit.* 3. *num.* 13. cum Torres ibi citato, non esse hæreticum illum, neque blasphemum, qui inter magnas tentationes hæresis, & blasphemiæ positus, & putans, vel timens, quod consenserit, statim pœnitet; illa enim pœnitentia signum est quod non consenserit: cum ergo Petrus præ iracundia vouens statim pœnituerit, signum est quod in voto non consensit perfectè, ac deliberate, ac proinde votum non fuit validum. Tertiò probatur ex eo quod tradunt Angelus *verb. votum* 1. *quæst* 6. & Tabiena *verb. votum* 1. *quæst.* 1. & supplementum Gabrielis 4. *dist.* 38. *quæst.* 1. *artic.* 1. qui dicunt, quod si transacta periculi angustia, enim qui vouet, vel contrahit, pœniteat, signum esse defuisse plenam deliberationem, & proinde non obligare. Imò & Panormit. ad cap. *Si verò, de iureiur. numero* 3. & Anton. *cap. Sicut ex literis, eod. titul.* dicunt, quod, si cessante calore iracundiæ minimè votum, aut iuramentum fuisset emissum non obligare.

1 Pro solutione notandum est primò, cùm Petro Soto *de iustit. Sacerdotum, tractat. de discrimine peccatorum lect.* 8. in voluntate nostra triplicem reperiri motum. Quidam dicitur motus primò primus, qui ita est celer, & repentinus, vt nullo modo sit in hominis potestate illum cohibere: & hic actus non est liber, neque in hoc aliqua culpa potest reperiri. Secundus motus dicitur secundò primus, qui impediri, & cohiberi potuit, sed sub tenui libertate: & in hoc motu culpa mortalis inueniri non potest, quia imperfectè liber est; bene tamen in eo dari potest culpa venialis cum gaudeat aliquali libertate. Tertius motus est perfectus, & deliberatus, plenèque liber, qui ex ratione dirigente, & voluntate libera procedit. Et in hoc inuenitur plena ratio culpæ, vel virtutis. Et hinc sequitur duobus modis dici actum deliberatum; primò vt distinguitur contra actum primò primum & secundò primum, in quibus vel nulla est, vel tenuis deliberatio, & insufficiens ad culpam mortalem. Secundo modo quando adest perfectum, & maturum consilium, præuiaque deliberatio omnium circunstantiarum, quæ in ea re possunt occurrere.

2 Notandum est secundo, iram in aliquo ita posse esse celerem, repentinam, & vehementem, vt auferat ab homine omnem prorsus deliberationem, ita vt nullo modo de circumstantijs actus deliberauerit. Secundò potest esse ira lenior & tardior, ita vt sinat intellectum semiplenè deliberare. Tertiò ita poterit ira turbare intellectū, vt tamen sinat ipsum perfectè, & plenè deliberare: & nihilominus intellectus non obstante dictamine rectæ rationis sequitur passionem iræ.

3 Hoc posito, Dico primò: Si votum per iracundiam fiat primo modo, ita vt auferat deliberationem vt iudicatam

primò

primò primam, tale votũ non est obligatorium. Constat ex dictis proximè *in numer.* 1. vbi diximus actum primò primum carere omni libertate. Vbi autem nulla est libertas, nullum est meritum, vel demeritum, neque proinde vlla obligatio potest inde resultare: & in hoc sensu intelligendi sunt Doctores, præcipuè allegati à Mascardo suprà citato loco, cùm dicunt facta calore iracundiæ esse nulla: intelliguntur enim de iracundia tollente omnem deliberationem, etiam primò primam. Colligitur hoc præcipuè à Mascardo suprà citato loco, dum dicit cum Baldo, hominem magno calore iracundiæ promotum non esse omnino, suæ mentis compotem: & iratum à furioso non distare, nisi tempore: quatenus scilicet furiosus semper est amens; iratus verò est amẽs ad tempus, videlicet quandiu durat ira.

4 Dico secundò, ab opposito; quando ira non impedit plenam, & perfectam deliberationem sufficientem ad peccandum mortaliter, talique ira durante fit votum, tale votum obligat ad mortale. De hac nulla potest esse dubitatio. Et probatur primò ex cap. *Dudũ, de conuersione coniugatorum*, vbi dicitur votum factum cùm iracundia, esse obligatorium. Et hanc opinionem esse communem tenet Nauarrus *commentario super cap diuertium, de pœnit. dist. prima in fine, num.* 17. contra Romanum, & quamdam glossam oppositum dicentes. Et probat ibi Nauarrus ex praxi Romanæ Ecclesiæ; nam vt ait, testis oculatus; sacra Pœnitentiaria Romæ, omnia vota per iracundiam, vel aliam turbationem, vel passionem facta iudicat esse valida, nisi tanta fuerit iracundia, tantaque passio, & turbatio, quæ voventem extramentem ad insaniam trahat. Sic ibi Nauarrus. Idem tenet Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. disput.* 8 *numer.* 5 cum multis Doctoribus, quos ibi citat, quamuis ibi differat de promissione sponsalium facta per iram: ibi tamen dicta possunt optimè ad hoc intentum applicari. Et probatur ratione, quia si stante illa perfecta deliberatione per iram, fiat aliquod peccatũ mortale, propter quod obligamur diabolo: pari modo, si stante plena deliberatione per irã faciamus votum Deo, vtiq; obligabimur Deo, sicut Sanchez *citato num.* 5. dicit, pro quo citat cap. *sunt qui opes* 17. *q.* 14. &c. *Venies, de voto*. Et hoc probat Nauarrus *consilio* 7. *de voto*; ex quadam glossa *in cap. Mulier.* 32. *quæst.* 2. dicente quod iudicium sufficiens ad obligandum aliquem diabolo, sufficit etiam ad obligandum eundem Deo.

5 Sed quid, si votum ex iracundia factum, fuit factum cum semiplena deliberatione tantùm, seu cum deliberatione secundò primà: an tunc votum obliget sub mortali? Hoc dubium apud nullũ Doctorem reperitur discussum in particulari, ex dictis tamen à Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. disput.* 8. *num.* 5. potest colligi quod tunc votum obliget ad mortale. Nam ibi Sanchez ait, quod si quis promittat fœminæ sponsalia, vel matrimonium ex iracundia, ita vt tanta sit passio quæ rationis vsum obtenebret, & deliberationem ad peccatum mortale requisitam impedierit, tunc sponsalia non obligant, neque erunt valida defectu deliberationis: vbi clarè innuit quod si promissio non tollat semiplenam deliberationem, promissio, & votum valebit. Quia tamen difficillimum est hos actus internos internoscere, & an facti fuerint ex motu primò primo, vel secundò primo, ait idem Sanchez *cit. disput. num.* 10. cum Alexand. de Neuo, Panorm. & Felino, quod stante dubio, an iracundia priuarit vouentem deliberatione requisita, iudicandum esse pro validitate voti, quia semper præsumitur deliberatio sufficiens: sicut rarissimè, occidens hominem per iracundiam excusatur à mortali. Nam qualitas, quæ naturaliter homini inest (qualis est deliberatio) semper adesse præsumitur, vt probat Menochius *lib.* 1. *de præsumpt. quæst.* 14 *num.* 3. & præterea, quia verba exteriùs prolata sunt naturaliter signa intentionis internæ; & nemo præsumitur dicere, quod in corde non habet. Quod adeo verum est, vt etiã iura-

mentum metu exortum obliget in conscientia, licet in illo vehemens sit coniectura, quod defuerit animus se obligandi: sicut tenet communis opinio Doctorum. Eandem doctrinam tradit Nauarrus *consilio* 4. *de voto, nu.* 2. vbi de quodam qui vouerat castitatem, sed dubitabat qualem intentionem habuerit, sic ait: *si nescit qualem intentionem habuit, vel non credit probabiliter qualem habuit, sed dubitatis tenetur eligere tutiorem partem, & consequenter reputare se obligatum: quamuis ob talem dubitationem facilius cum illo Papa poterit dispensare.* Sic Nauar. citato loco.

6 Ad primum argumentum in contrarium respondet Nauar. super citatum cap. *diuortium, nu.* 12. quod facta per iracundiam non sunt inualida in iure, nisi quando constaret iracundiam abstulisse omne iudicium rationis, vt patet in furioso, & amente, sicut dixit Baldus citatus à Mascardo citato loco. Videmus enim quotidie homines rixantes, & cum ira vulnerantes, passim puniri. Ad secundum dicendum Petrum post votum pœnituisse, non esse signum sufficiens, quod antea in vouendo nō consenserit. Vt enim bene docet Sanchez *cit. disput* 8. *num.* 8. Sæpe eorum quæ ex magna deliberatione gesta sunt, facientem pœnitet, vt experientia docet. Exēplum verò adductum de homine tentato de hæresi, non cogit, quia illud non ponitur pro claro signo quod consensus non intercesserit in illo qui post tentationem pœnituit, sed ponitur tanquam iudiciū pium. Et præterea constat quod ille sic tentatus semper restitit, & non constat quod consenserit. At in isto casu constat clarè quod vouit: & proinde præsumitur habuisse in animo id quod ore protulit, vt diximus ampliùs *paulò suprà num.* 5. Ad tertium manet responsum ex solutione secundi proximi argumenti: non enim est signum infallibile quod consensus antea defuerit si post factum quis pœniteat, cum, sicut ait Sanchez, sæpius post rectè facta nos facti pœniteat.

7 Quæri posset hoc loco, an iste Petrus peccauerit eo quod illum pœnituerit de voto facto? Ad hoc iam respondi in meo primo tom. *Dubiorū Regular.* verbo *votum, num.* 67. cum Azorio ibi citato, quod si quis pœniteat de voto, id est, de actu quo primùm vouit, peccat mortaliter, quia licitum non est dolere de actu qui est opus virtutis, & honestatis. Si verò pœniteat ob molestiam, & pœnam quam subiturus est in voti impletione, tunc non peccat, quia hoc non est pœnitere de voto, sed de molestia impletionis voti. Debet tamen habere semper propositum seruandi votum.

CASVS XI.

De quibusdam Missis relictis quibusdam Clericis soluendis in campo fructuoso plantatis.

PEtrus reliquit testamento quod Clerici certæ Ecclesiæ Collegiatæ pro se dicerent singulis annis certum numerum Missarum; pro labore, & stipendio Clericis soluendo, consignauit in quodam agro certas mensuras tritici annuas per modum emphyteusis, quod in Portugallia dicitur, *renda de foro*. Clericis prædictas Missas dixerunt per aliquos annos quandiu illi soluta est pitancia, seu stipendium Missarum. Et declaratur quod ille redditus tritici sunt relicti directè ipsis Clericis, non verò alicui sęculari, qui Clericis solueret. Lapsu temporis prædicti redditus tritici extincti, & amissi sunt, vel ob lites obortas contra dictos redditus alteri adiudicatos, vel ob terram redditam omnino infœcundam, & proinde Clericis nullum stipendium Missarum solui potest.

Quæritur, an prædicti Clerici teneantur dicere prædictas Missas, supposito quod illis stipendium relictum non soluitur. Et pro parte affirmatiua, quod teneantur, videtur facere hoc exēplum. Dederunt mihi decem ducatos pro certis Missis dicendis, & postquam illos acceptaui, & recepi, quidam latro eos mihi surripuit, vel illos casu amisi.

Cla-

Clarum est, quod hoc non obstante teneor ad illas Missas dicendas, cùm iam pecuniam apud me receperim, eiusque dominium acquisiuerim, licet illa casu perierit: res enim vbicunque est, perit Domino suo, iuxta commune dictum Doctorum. Eodem modo videtur dicendum in isto casu. Hi enim redditus tritici relicti sunt illis clericis, & illi acceptarunt, & suo modo receperunt dominium, & proinde si redditus tritici perierunt, & exinde illi ad dictas Missas obligantur, ad quas antea se obligauerunt.

1 Saluo tamen meliori iudicio, credo prædictos Clericos ad dictas Missas dicendas non obligari, eo quod illis assignatum stipendium non soluatur. Probo hoc imprimis ex illa regula iuris *in sexto*, quæ dicit: *Qui sentit commodum, sentire debet, & onus: & è contrà, qui sentit onus sentire debet & commodum*. Vel è contrà, qui non sentit commodum, non debet onus sentire. At hi Clerici non sentiunt commodum, id est solutionem stipendij, ex quo alantur: ergo non debent sẽtire onus Missarum dicendarum. Secũdò potest ad hoc applicari illud D. Pauli 1. ad Corinth. 9. *Qui altari deseruiunt, cum altari participant*. Et, *dignus est operarius mercede sua*. Tertiò, illud probo exemplo claro in materia census. Vendidit Petrus Francisco ducentos ducatos census assignatos in re fructifera ipsius Petri, quæ erat res immobilis, & fructifera, de qua Petrus tenebatur singulis annis dare Francisco ducentos ducatos. Si casu perierit vel extincta fuerit res immobilis, in qua plantatus est census, deobligatur Petrus à soluendo talis censu, etiamsi iam per aliquot annos Francisco censum soluerit. Sic decretum fuit à Pio V. in sua Bulla de censibus: & tenet communis Doctorum opinio cum Azorio *tom. 3. lib. 10. cap. 5. de censu §. communis est opinio*. Quod exẽplum est omnino adæquatum ad casum præsentem. Vnde licet Clerici acquisierint possessionem, vel dominium prædictorum reddituum tritici, pereunte re in qua illis plantata fuit obligatio solutionis, videtur extingui in illis obligatio Missarum.

2 Quartò probatur etiam claro exemplo emphyteusis. Habet Petrus domum vel oliuetum sub contractu emphyteusis, de qua domo soluit singulis annis viginti ducatos: si non solueril pensionem tempore assignato, amittit dominium vtile quod habebat in tali domo. Si verò res illa emphyteutica perierit, vel extincta fuerit, non obligatur Petrus soluere pensionem, vt tenet communis opinio cum Azorio *tom. 3. lib. 10. citato cap. 6. de emphyteusi*; quod est omnino simile præsenti casui, in quo illi redditus tritici dicuntur fuisse plantati sub emphyteusi in agro illo.

3 Probatur exemplo beneficiarij, qui habet beneficium simplex, sed non habet Ordines sacros. Est res certissima ex motu proprio Pij V. quod iste talis tenetur ad recitandas horas canonicas, etiam si careat sacris Ordinibus: quas si omiserit, tenetur restituere fructus beneficij pro rata. Et tamen si iste talis beneficiarius ob aliquam causam sine culpa, redditus beneficij non receperit, non tenetur pro tunc horas canonicas recitare, sicut dicunt grauissimi Doctores, maximè Caietanus, Paludanus, Sotus, Nauarrus, Corduba, & alij, quos citat, & sequitur Vasquez *tom. opusc. tract. de benef. cap. 4. §. 1. dub. 6. num. 31*. Sextò probatur exemplo locationis. Conduxit quidam agrum fructiferum cum certa pensione soluenda locatori singulis annis. Contigit in quodam anno quod obuenerit nimia sterilitas, ita vt conductor nullum fructum ex agro receperit, talis conductor non tenetur tali anno aliquid soluere locatori, non obstante contractu præcedente, sicut decernitur in legibus iuris ciuilis, maximè in nostra Portugallia *lib. 4. Ord. tit. 27. §. 1. in principio*. Ergo à simili, licet hic clerici sub contractu se obligàuerint ad Missas illas dicendas, si tamen res, in qua assignatum est stipendium Missarum, fuit extincta, vel ita sterilis reddita, vt clerici nullum fructum recipiant, non sunt obligati ad prædictas Missas dicendas.

4 Vltimò probatur? Quia hęc obligatio, qua se clerici obligarunt ad dicendas has Missas, non est maior obligatio, quam sit obligatio voti, vel iuramenti, vt patet; votum enim & iuramentum obligant de iure diuino, contractus verò humanus obligat de iure humano positiuo. At constat ex Doctoribus in materia de voto, & iuramento, quod si ego aliquid voui in certa materia, vel iuraui circa aliquam materiam, si post votum vel iuramentum materia illa valde notabiliter immutata est, tales votum, vel iuramentum non obligat ob notabilem mutationem materiæ, quam si à principio vouens præuidisset, non voueret. Eodem modo licet hi clerici se obligauerint ad Missas illas dicendas quia tamen postea materia contractus valde immutata est, ita vt terra, in qua fundatum est Missarum stipendium, extincta sit, vel clericis adempta, & hoc si clerici præuiderent, nullo modo se obligarent, sequitur quod hodie mutata sic materia non tenentur ad prædictam obligationem Missarum.

5 Ad argumentum, seu exemplum in oppositum adductum in principio de Petro, qui recepit decem ducatos pro Missis dicendis quos ille postea, casu amisit, vel latro clam furatus est, dico esse casum valde dissimilem, & in eo cerni diuersam rationem. Nam illo casu Petrus recepit statim totam solutionem, seu stipendium futurum, absque spe alterius stipendij futuri, & sine aliquo alio contractu virtuali de futuro. At verò clerici in nostro casu licèt in principio receperint stipendium duorum, vel trium annorum; tamen quarto anno, verbi gratia, nullum stipendiũ, vel solutionem receperunt: contractus verò clericorum factus in principio, virtualiter fuit contractus multiplex, id est pro omnibus annis futuris sub intelecta conditione in contractu imbibita, videlicet: Dicemus Missas si nobis pactum stipendium solutum fuerit singulis annis. Illi verò Petro qui recepit decem ducatos, iam solutum est totum stipendium, in quo conuenerunt: his verò clericis non soluitur stipendium annuatim sicut pactum fuit cum illis à testatore. Secundò datur diuersa ratio, quia in illo casu Petrus recipiens decem ducatos pro dicendis Missis, obligauit se ad illas absolutè, & proinde etiamsi pecunia recepta casu perierit, durat obligatio. At clerici de quibus loquimur, non se obligarunt absolutè ad illas Missas dicendas, sed sub conditione, si videlicet illis singulis annis stipendium assignatum solueretur, quæ conditio virtualiter & clarè inclusa fuit in illo cõtractu, & sic deficiente conditione, cessat obligatio.

CASVS XII.

An possint Religiosi ministrare Eucharistiam in priuatis Oratorijs.

QVædam fœmina nobilis habebat licentiam Ordinarij, vel Nuntij Apostolici vt sibi diceretur Missa domi in Oratorio particulari. Aliàs idem Ordinarius mandato particulari præcepit, vt nemini liceret in particulari Oratorio sacram Eucharistiam recipere: si verò illam vellet recipere, à proprio Parocho, & non ab alio reciperet, etiamsi esset Religiosus, qui virtute talis licentiæ, vel alicuius sui priuilegij in eodem Oratorio Missam celebraret.

Quæritur, an prædicta prohibitione non obstante possit aliquis Religiosus prædictæ fœminæ in illo Oratorio Eucharistiam ministrare, virtute alicuius priuilegij sui Ordinis, dum celebrat in prædicto Oratorio?

1 Et videtur quod non possit. Nam Episcopus habet authoritatem prohibendi, ne Religiosi ministrent sacram Eucharistiam in particularibus Oratorijs. Probatur ex Concilio Trident. *sess. 22. in decreto de obseruandis in celebrat. Missarum*, vbi dat licentiam Episcopis vt possint prohibere ne Religiosi possint Missas dicere in Oratorijs priuatis sæcularium, quouis priuilegio non obstante.

æ. Ergo si Episcopus potest prohibere Religiosis ne dicant Missas in Oratorijs, possunt etiam eisdem prohibere ne dent Eucharistiam in eisdem Oratorijs. Valet consequentia; quia qui potest destruere principale, potest etiam destruere illi annexum, & accessorium, iuxta *legem 1. & 2. ff. de pet. legat.* vbi dicitur quod perempto principali, perimitur accessorium. At constat quod ministrare Eucharistiam est annexum, & accessorium Missæ, & Missa est quid principale: ergo si Episcopus potest Religiosis prohibere ne dicant Missas in Oratorijs, quod est principale; poterit eisdem interdicere ne ministrent Eucharistiam in eisdem Oratorijs, cum ministratio Eucharistiæ sit accessorium Missæ: & confirmatur ex maxima Iuristarum collecta ex cap. *per venerabilem, qui filij sint legitimi*, vbi dicitur: *Qui potest quod est plus, potest vtique quod est minus*. Videtur autem quid maius posse prohibere Missam, quam posse prohibere ministrationem Eucharistiæ. Secundò probatur quòd possint Episcopi prohibere ministrationē Eucharistiæ in Oratorijs etiam Religiosis habentibus priuilegium, nam vnum est priuilegijs, quæ ad hoc pro se Religiosi citant, est Pauli III. quod incipit, *Cum inter cunctas*, concessum patribus Societatis Iesu, in quo illis conceditur, vt possint ministrare sacram Eucharistiam etiam sæcularibus, addens hæc verba, *Sine alicuius præiudicio*. Est autem præiudicium parochi, & Episcopi, vt illis inuitis ministrent Eucharistia suo parochiano in Oratorio priuato; id enim resultat, vel fit cum aliquali irreuerentia Episcopi prohibentis. Addo quod dictum priuilegium cōcessum fuit prædictis patribus ante cōfirmationem Concilij Trident. per Piū IV. vt patet ex datis Bullarum; Concilium verò Tridentinum postea celebratum *citata sess. 22.* concedit Episcopo facultatem reuocandi omnia priuilegia antecedentia. Tertiò probatur ex Clementina *Religiosi, de priuileg.* vbi Papa expressè prohibet, ne aliquis Religiosus ministret Eucharistiam alicui sæculari sine speciali licentia sui parochi, & addit Papa hæc verba: *Nullum Religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante*. Quo nihil clarius dici potuisse videtur. Et declaratur hoc exemplo: Si aliquis Religiosus existat in aliqua Ecclesia parochiali, non potest ibi ministrare Eucharistiam per annum alicui parochiano petenti sine licentia expressa parochi eiusdem Ecclesiæ, alias parocho fieret iniuria. Et hoc etiam dicendum videtur de Religioso dicente Missam in Oratorio existente intra parochialem Ecclesiam, & ibi ministrante Eucharistiam parochiano. Quartò, si Religiosi per aliquod priuilegium possent sæcularibus Eucharistiam ministrare in Oratorio particulari, parocho irrequisito, sequeretur quod posset etiam Religiosus extra suum conuentum per plateas publicas ducere sacram Eucharistiam ad domum sæcularis ægroti, eáque illi ministrare extra mortis articulum, cùm scilicet sæcularis senio, vel alio impedimento non potest commodè ad Ecclesiam accedere, quod tamen foret magnum scandalum.

2 His non obstantibus, credo quod Religiosus dicens Missam in Oratorio priuato sæcularis, approbato ab eodem Episcopo, vel Nuncio pro Missa ibidem dicenda, poterit eidem sæculari ibidem Eucharistiam ministrare, non obstante quod Episcopus expressè prohibuerit ne ibi Eucharistiam ministret nisi solus Parochus: idq; dummodo non sit in Paschate, neq; in articulo mortis. Et quod Religiosus hoc faciens per annum, neque peccet, neque aliquam pœnam incurrat. Hæc conclusio est Suarez, Rodriquez, Villalobos, & aliorum, quos antequam citem.

3 Suppono, & præmitto, Religiosos Mendicantes, & qui cum illis communicant in priuilegijs, habere priuilegium ministrandi sacram Eucharistiam sæcularibus extra suos conuentus, excepto die Paschatis, & articulo mortis. Præcipuum ad hoc priuilegium est quod cōcessit Paulus IV. anno 1557. Fratri Angelo de Auersa Vicario generali Ordi-

nis Minorum; quod priuilegium transcribitur à Rodriquez *in suo bullario fol. 851.* In cuius priuilegij procemio narratur quod prædictus Vicarius generalis conquestus est apud Sum. Pontif. quod aliqui Parochi Ecclesiarum in Italia molestabant fratres Minores circa Sacramentorum ministrationem erga sæculares. Dicebant enim parochi prædictos fratres non posse ministrare Sacramentum pœnitentiæ, & Eucharistiæ sæcularibus nisi intra suos conuentus, non verò extra suos conuentus: quo præmisso, & narrato, Papa sic ibi concedit eisdem fratribus Minoribus: *Quod de cætero per totum orbem omnium vtriusque sexus fidelium pro tempore, dicti Ordinis fratres à suis superioribus deputati confessores, confessiones, etiam infirmorum vbilibet, etiam extra domos, & habitacula eorumdem fratrum audire, eisque posse absoluere, ac omni tempore preter quam in die Resurrectionis Dominicæ, Sacramentum Eucharistiæ, tam illis, quàm quibusuis personis ministrare possint, Apostolica auctoritate indulgemus.* Sic ibi. Hoc priuilegium tam clarum nondum viderat Rodriguez *in 1. tomo qq. q. 56. art. 3.* vbi tractat an possint Religiosi ministrare Eucharistiam sæcularibus; & postea dictum priuilegium trãscripsit citato loco Bullarij: neque ipsum viderat Villalobos mox citandus. Alia priuilegia, licet non tam clara, sunt Nicolai V. Sixti IV. & Leonis X. quæ citat Rodriquez *citata quæstione 56. art. 3.* Quæ eadem priuilegia citat Suarez *tom 4. de Relig. lib. 9. cap. 3. §. Circa alteram, in fine.*, dicens quod illi tres Pontifices concesserunt Religiosis facultatem ministrandi Eucharistiam sæcularibus, *Sine limitatione ad proprias Ecclesias, vel ad aliquod templum.* Aliam concessionem circa eandem materiam refert Villalobos *tom. 1. tract. 9. difficultate 54. §. vltimo*, dicens Pium V. concessisse, quod Religiosi possent audire confessiones, & ministrare Eucharistiam etiã extra suos conuentus. Sed non citat librum vbi sit talis concessio, vel, an sit concessa per Bullam, an per viuæ vocis oraculum.

3 Secundò præmitto Religiosos posse dicere Missam extra conuentus, & in Oratorijs sæcularium, & posse dare sacram Eucharistiam sæcularibus, esse duos actus distinctos, ac differentes, quorum alter non dependet ab altero, cum possit bene vnus existere sine alio. Potest enim dari Missa sine ministratione Eucharistiæ: & è contrà potest ministrari Eucharistia sine celebratione Missæ, vt patet experientia, & praxi, quando ex particulis consecratis in sacrario seruatis, ministratur Eucharistia fidelibus in Quadragesima sine Missa, vel defertur ad infirmos extra Ecclesiam. Et cùm sint hi duo actus distincti, & diuersi celebrare Missam, & ministrare Eucharistiam extra conuentus, concesserunt Summi Pontifices distincta priuilegia Religiosis, vt possint celebrare Missam extra conuentus in quouis loco, eo modo quo ego dixi in primo tomo dubiorum Regulariũ verbo, *Altare*, & verbo *Missa*. Et præterea ijdem Pontifices concesserunt eisdem Religiosis alia priuilegia distincta ad sacram Eucharistiam ministrandam sæcularibus extra suos conuentus, vt paulò suprà citauimus, in quibus secundis priuilegijs de Eucharistia ministranda, non sit mentio Missæ, vel quod fiat cum Missa. Et sic cùm sint distincta priuilegia dicendi Missam, & ministrandi Eucharistiam, vnum non dependet ab alio, & reuocato vno, nõ cẽsebitur reuocatum aliud, nisi id claris, & expressis verbis exprimatur.

4 Hoc posito, probatur conclusio suprà posita primò ab authoritate: nam illam tenet Suarez *cit. tom. 4. de Relig. lib. 9. cap. 3. §. Dices: ergo licebit.* vbi in fine dicit, quod Religioso qui habuerit licentiam Ordinarij ad dicendam Missam in aliquo Oratorio particulari, obtenta facultate ad faciendum sacrum in loco accommodato, *non erit necessaria specialis licentia ad dandam Eucharistiam, sed ex vi priuilegij licebit.* Sic ille. At Religiosus in nostro casu habet licentiam Nuncij, vel Episcopi ad celebrandum in illo Oratorio, vt supponimus: ergo

ex vi sui priuilegij poterit ibidem Eucharistiam ministrare absque alia licentia speciali. Verum quidem est, quod Suarez *citato capite post initium*, §. *Tertio circa*, dicit, quod poterit Episcopus, vel parochus prohibere suo parochiano cū iusta causa, ne sumat Eucharistiam in pœnam alicuius delicti; vel ob aliam causam iustam, & in tali casu non poterit illi licitè ministrari Eucharistia. Sed hoc non obstat: nos enim loquimur in casu ordinario, quando non adest delictum propter quod Episcopus, vel parochus communionem parochiano interdixerit, qui casus rarissimus est, & propterea de illo non est sermo. Imò ibidem Suarez addit hæc verba: *Si Episcopus prohibere subdito non quidem communionem simpliciter, sed ne illam à nostris sacerdotibus* (Societatis IESV) *recipiat, talem prohibitionem nihil obstare huic facultati, quia illa supposita præceptum est iniustum, & directè pugnans cum priuilegio Pontificis*, in quibus verbis satis clarè defendit hanc opinionem. Eandem tenet Rodriquez *citato art. 3. §. Circa quas, in fine* vbi postquam citat tria prædicta priuilegia Nicolai V. *&c.* ponit hæc verba. Per facultatem tamen Leonis X. extra communionem Paschalem, id illis conceditur per viam communicationis, in omnibus communionibus voluntarijs, vt scilicet in quacumque Ecclesia possint fideles communicare (id est dare illis Eucharistiam.) Idem tenet Villalobos loco suprà citato, dicens, quod per priuilegium possunt Religiosi audire Confessiones, & ministrare Eucharistiam sæcularibus extra suos conuentus. Idem tenet frater Ioannes de Cruce *in sua Epit. de statu Religionis lib. 2. cap. 5. §. Tertia conclusio.*

5 Rationibus etiam probatur eadem conclusio. Primò: nam Religiosi habent priuilegium dandi Eucharistiam sæcularibus extra suos conuentus, excepto die Paschalis, vt patet ex supradictis, saltem priuilegium Pauli IV. ergo id poterunt hodie licitè facere. Valet consequentia, quia tale priuilegium non est abrogatum per aliquem Papam successorem, quod sciam; sin minus ostendatur: & sic supponit Suarez non esse abrogatum, sed posse practicari; siquidem motus solum ex priuilegio Leonis X. quod fuit antiquius, ait posse id fieri. Secundò probatur, nam Episcopus non potest abrogare hoc priuilegium Religiosorum dandi communionem extra suos conuentus: cum enim priuilegium sit lex priuata, inferior Episcopus non potest tollere, vel abrogare legem Papæ superioris. Et licet Tridentinum *sess. 22. citata*, facultatem dederit Episcopis, vt possent prohibere Religiosis ne Missas celebrent in Oratorijs particularibus virtute alicuius priuilegij; non ideo ex hoc illis licentiam dedit vt possint prohibere eisdem Religiosis ministrare Eucharistiā extra suos conuentus virtute priuilegiorum quibus ad id muniuntur; cùm vnū priuilegium sit distinctum ab alio, & vnum ab altero non dependeat, vt dixi *supra num. 3.* & proinde reuocato vno, non censeatur reuocari alterum. Reuocatio enim priuilegij est res odiosa, & quasi pœna, & ideo strictè est interpretanda, iuxta regulam *odia restringi, fauores conuenit ampliari*, de regulis iuris *in 6.* & proinde commissio facta alicui ad abrogandum priuilegium, strictè debet interpretari, vt solum extendatur ad illud priuilegium abrogandum, quod in commissione exprimitur. In citata verò commissione Tridentini facta Episcopo, vt Missas in Oratorijs prohibeat Religiosis, non exprimitur quod illis prohibeat dare communionem sęcularibus extra suos conuentus. Secūdò principaliter probo, quia hoc priuilegium Pauli IV. non est amissum per non vsum. Nam vt amittatur priuilegium alicuius Religionis, necessarium est primò spacium centum annorum, vt possit in illis dari præscriptio. Et secundò necessarium est vt detur scientia talis priuilegij: & tertiò requiritur quod Religio habeat voluntatem non vtendi tali priuilegio Pauli IV. ab anno 1557. nondum transacti sunt anni centum, vsq; ad hunc 1633. Facit etiā ad hoc

exem-

exemplum istud: Aliqui Religiosi aliquando celebrant Missâ extra suos conuentus in Ecclesijs, quæ nec sunt parochiales, neq; monasteria, & ibi aliquando Catholici petunt ab illis sacrâ communionem in Missa, eamque illis ministrant; & de hoc nullus conqueritur: ergo aliquo modo in praxi positum est vt Religiosi sæcularibus Eucharistiam ministrent extra suos conuentus, idque sine licentia parochi; cum hæ sint communiones voluntariæ, ex quibus parocho non fit præiudicium. Et quamuis in hoc fieret aliquod modicum præiudicium parocho, Papa id videns, & sciens potest tale priuilegium concedere cum aliquo præiudicio tertij ob causam aliquam iustâ, vt patet clarè in multis priuilegijs, quæ aliqui Summi Pontifices concesserunt aliquibus monasterijs ne soluerent decimas: in quo tamen aliquod prejudicium fit Episcopo,& beneficiarijs quibus illæ decimæ debentur. Ergo à simili poterit Papa côcedere hoc priuilegium Religiosis, sicut concessit, etiam si aliquod præiudicium parochis aduenirct: quanto magis cùm inde illis nullum præiudiciû resultet, vt diximus cùm hę sint cômuniones voluntarię per annum; & solam communionem paschatis,& in articulo mortis teneâtur parochianus recipere de manu proprij parochi.

6 Ad primum argumentum pro parte contraria patet solutio ex ijs quæ diximus in primo argumento adducto pro ista conclusione: vbi ostendimus Concilium Trident. non dedisse Episcopis facultatem abrogandi priuilegia, quæ habent Religiosi administrandam Eucharistiam sæcularibus extra suos conuentus, licet illis concesserit, quod possint prohibere eisdem Religiosis ne celebrent in Oratorijs: & hoc ex eo quod sint duo priuilegia distincta,& independentia ad inuicem, & proinde reuocato vno non censeri reuocari alterum. Et ibi etiam ostendimus non posse Episcopum sine licentia Papæ abrogare alia priuilegia Religiosorum, quale est priuilegium dandi communionem sæcularibus extra conuentus. Ad illud quod additur in confirmationem cùm ait: Qui potest in maius, potest in minus: si id intelligat absolutè, est falsum: nam sacerdos absoluens pœnitentem sacramentaliter, dat illi remissionem peccatorû, quod est maius, & tamen ex se non potest illi dare vnû diem indulgentiæ propriè sumptæ, per modum indulgentiæ, quod est minus. Intelligitur ergo illud dictum, *qui potest in maius, potest in minus*, id est, quâdo illud minus est contentum sub maiori, illique subordinatum,& dependens à maiori. At dare Eucharistiâ sæcularibus extra conuentus, quod est minus, non subordinatur celebrationi Missæ, neque ab illa dependet, vt suprà vidimus, sed potest dari sine Missa. Addo quod aliquando ius concedit alicui quod est maius, & negat illi quod est minus. Nam in *cap. 1. de Torneamentis*, illi qui moritur in torneamentis, conceditur absolutio ab excommunicatione, quod est maius,& tamen illi negatur sepultura Ecclesiastica, quod est minus, vt notat glossa *ad cap. citatum*.

7 Ad aliud exemplum eiusdem primi argumenti, ex regula iuris dicente, quod *accessorium sequitur naturam principalis*, & quod *destructo principali destruitur accessorium*, primò potest negari quod dare communionem sit accessorium Missæ. Nam licet Eucharistia quoad fieri pendeat à Missa, cùm solum intra Missam possit consecrari, ministratio tamen Eucharistiæ non pendet à Missa, vt suprà vidimus. Nec valet exemplum, si dicas; Homo producit alium hominê,& homo productus pendet in fieri à producente: ergo homo productus est accessorium hominis producentis. Eodem modo nô valet: Missa producit Eucharistiam (id est fit in Missa;) ergo Eucharistia est accessorium Missæ. Secundò respondetur ad eandem regulam, quod dato quod ministratio Eucharistiæ esset accessoriû Missæ, nô sequitur quod perempta Missa, quod est principale, pereat Eucharistia (id est illius ministratio) & quod dispositû in Missa censeatur dispositû etiâ in ministratione Eucharistiæ: nâ illa regula,

gula, *destructo principali, perit accessoriũ*, intelligitur quando accessoriũ non potest consistere, seu conseruari sine suo principali, à quo pendet in conseruari. Vt perempto homine, qui est principale, pereũt illius albedo, & cætera accidentia, quæ erant illi accessoria, & pendebant ab homine in conseruari. At Eucharistia, vel ministratio illius non pendent ab illa Missa in conseruari, cùm Eucharistia possit conseruari sine Missa, & Eucharistiæ ministratio detur quotidie sine Missa. Sic explicatur illa regula de destructo principali, & accessorio, à Nauarro *consilio 35. de voto, & voti redempt.* vbi ait, quod illa regula, dispositum in principali cẽseri dispositum in accessorio, debet intelligi quando accessoriũ non potest consistere sine principali.

8 Ad secundum argumentũ dico primò, quod præter citatum priuilegium Pauli III. dantur alia quæ vidimus suprà, maximè Pauli IV. in quo cõceditur Religiosis absolutè ministratio Eucharistiæ extra conuentum absque illa clausula: *Sine alicuius praiudicio*. Secundò respondetur, quod licet in hoc fieret aliquod præiudicium parocho (quod suprà fieri negaui) adhuc posset Papa id priuilegiũ concedere Religiosis, vt suprà ostendi *num 5. propè finem.*

9 Ad tertium argumentum respondet Suarez *l. citato cap. 3. §. Obijci verò*, dicens quod Papa Clemens V. in Clementina citata non poterat reuocare priuilegia, quæ postea Pontifices successores concesserunt Religiosis, nam Papa antecessor nõ potest ligare manus sui successoris: & constat quod alij Pontifices successores Clementis V. id expresse concesserunt Religiosis.

10 Ad quartum argumentum respondet Suarez *cit. cap. 3. §. Dices ergo*, negando sequelam, nam licet Papa nobis concedat posse ministrare Eucharistiam sæcularibus extra conuentum, non ideo censetur concedere, vt illam deferamus cum põpa per plateas ad infirmos, quia hoc esset contra communem consuetudinem, quę satis declaras illum modum administrationis pertinere ad parochũ; ideoque ministerium propriè comprehendi sub illa exceptione Pontificum: *Sine alicuius praiudicio*. Et ratio est, quia ille modus deferendi Eucharistiam per Religiosos ad infirmos per plateas non est in vsu. Leges autem, & iura attendunt id quod regulariter, & frequenter accidit. Et sic poterat Papa concedere Religiosis ministrare Eucharistiam sæcularibus extra suos conuentus, sed non illam deferendi per plateas publicas cũ põpa ad infirmos: quia hoc nõ est in vsu.

11 Adhuc aduerto in illo priuilegio Pauli IV. cõtineri concessionem magnę ponderationis. Ex illo namque non obscure colligitur posse Religiosos dare Eucharistiam sæcularibus etiam infirmis extra suos conuentus, dummodo non deferant per plateas cum pompa, sed sacratissimam Eucharistiam conficiant in Oratorio particulari, & illam ministrent infirmo intra domum Oratorij. Nam dictum priuilegium Pauli IV. cùm expresse præmiserit posse Religiosos extra suos conuentus audire confessiones sæcularium, etiam infirmorum, statim subdit: *At omni tempore, preterquam in die Resurrectionis Dominice sacramentum Eucharistia illis ministrare*. Vbi clarè dicit posset etiam infirmis sacram Eucharistiam ministrare. Dices ergo etiam extra suos conuentus, poterunt Religiosi Eucharistiã ministrare infirmo sæculari existenti in articulo mortis, celebrando in Oratorio sæcularis, & dando Eucharistiam existenti in articulo mortis? Respondeo Papam in prædicto priuilegio solam communionem in die paschatis excipere, & cùm hanc solam excipiat, videtur etiam permittere quod possint dare communionem in articulo mortis non deferendo per plateas. Potest hoc probari ex illo communi Iuristarum dicto, quod *exceptis firmat regulam contra alios casus non exceptos*; at ibi Papa solum excipit communionem in die Paschatis: ergo communio in quocumque alio die firmatur, & permittitur. Et præterea facere potest aliud dictum Iuristarum, dicens, quod *expressum in lege facit cessare præsumptum*, vt

vt dicitur in l. *Si ita scriptum*, de liber. & posth. At priuilegium citatum solum exprimit, & excipit quod in die paschatis non ministrent Eucharistiam: ergo præsumptum de ministratione illius in articulo mortis cessabit, & locum non habebit. Hoc tamen non obstante, ego non consulo vt virtute prædicti priuilegij Religiosus ministret Eucharistiam sæculari existenti in articulo mortis extra suum conuentum propter praxim communem extantem in contrarium: & propter Clementinam *Dudum*, de sepulturis.

CASVS XIII.

De reuocatione priuilegiorum concessorum per viuæ vocis oraculum.

DOminus Papa Vrbanus VIII. motus grauibus ex causis, vt ipse innuit in Bulla, anno 1631. in forma Breuis reuocauit omnia priuilegia concessa à quibusuis Sum. Pontificibus, quæ concessa fuerunt solo viuæ vocis oraculo, cuicumque Religioni Mendicanti, vel non Mendicanti, Collegio, Societati, &c. prout statim videbimus. Et quoniam prædicta Bulla nimis tangit Religiosos, & ex illa grauia & quotidiana dubia sūt exorta, libuit hic primò prædictam Bullam transcribere, & postea aliqua dubia circa illam explicare. Igitur tenor Bullæ talis est.

S. D. N. Vrbani diuina prouidentia Papæ VIII.

Extensio constitutionis rec. mem. Gregorij Papæ XV. reuocatoriæ concessionum viuæ vocis oraculo factarum.

VRBANVS VIII.

AD perpetuam rei memoriam. Aliàs felic. record. Gregorius Papa XV. prædecessor noster, vt subnascentibus ingiter varijs difficultatibus, & abusibus ex priuilegijs à sede Apostolica viua vocis oraculo sæpenumero concessis obuiam iret, constitutionem edidit tenoris subsequentis, videlicet: Gregorius Papa XV. ad rei memoriam Romanus Pontifex in specula militantis Ecclesiæ constitutus diuina prouidentia, gratias, & indulta à se, & à prædecessoribus suis concessa, iustis interdum suadentibus causis, iuxta creditum sibi pastoralis officij debitum moderatur aut reuocat, prout rerum, & temporum qualitatibus debitè conspicit salubriter in Domino expedire. Itaque motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolica potestatis plenitudine, omnia, & singula indulta, facultates, priuilegia, gratias, & concessiones quascumque spirituales, & Ecclesiasticas tam ad forum interius, quàm ad exterius spectantes, ac tam ad supplicationem partium, quàm motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, à sede Apostolica, quæ tamen viuæ vocis oraculo hactenus quandocumque, & qualitercumque, ex quauis etiam necessitate de exprimenda causa, quibusuis Collegijs, Capitulis, Ordinibus tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Societatibus, etiam Societatis Iesu, ac Congregationibus quibuslibet, siue eorum & earum respectiuè Præpositis, Decanis, Magistris, Ministris, Prælatis, Prioribus, Rectoribus, Generalibus, vel Prouincialibus quocumque nomine nuncupatis superioribus, etiam quomodolibet exemptis, ac sedi prædictæ immediatè subiectis, cuiuscumque dignitatis præeminentia, aut quouis priuilegio munitis, non tamen ad supplicationem Regum concessa, in ijs videlicet quæ non sunt sortita effectum, tenore præsentium reuocamus, cassamus, tollimus, abrogamus, & annullamus, ac reuocata, cassa, sublata, abrogata, & annullata, viribusque, & effectu vacua perpetuò fore, & esse: neque in posterum cuiquam suffragari posse, vel debere: neque aliquem illis de cætero vti vllo modo posse, etiamsi expressa, & specifica mentio etiam de verbo ad verbum de ijs facienda esset, decernimus, & declaramus. Firmis tamen, & in suo robore permanentibus omnibus indultis, & alijs concessionibus prædictis viuæ vocis oraculo S. R. Ecclesiæ Cardinalibus ad ipsorum, vel aliorum quorum-

cum-

cumque fauorem propria S.R. Ecclesiæ Cardinalium manu firmatis pro ipsis, vel alijs factis, & de quibus ijdem S.R.Ecclesiæ Cardinales testimonium in scriptis præbuerunt. Decernentes præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere prætendentes, ad hoc vocati, & auditi non fuerint, de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, seu alio quocumque defectu notari, impugnari, redargui, in ius vel in controuersiam reuocari, ad terminos iuris reduci, aut aduersus illas quodcumque iuris, gratiæ, vel facti remedium impetrari nullatenus posse: sed illas semper validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere. Sicque per quoscumque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S R. Ecclesiæ Cardinales, etiam de latere Legatos, & Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate iudicari debere, ac definiri; ac irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari Non obstantibus præmissis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, priuilegijs quoque, indultis & litteris Apostolicis Ordinibus, Societatibus, & Congregationibus prædictis, eorumque Præpositis, Decanis, Magistris, Ministris, Prælatis, Prioribus, Rectoribus, & alijs superioribus prædictis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, ac irritan & alijs decretis in genere, vel in specie, ac aliàs in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus & singulis, etiã si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non tamen per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quęuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenore huiusmodi præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter, ac expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem vt præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio, & extra illud, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Quodque eædẽ præsentes litteræ, seu illarum exempla ad valuas Basilicarum sancti Ioannis Lateranen. ac principis Apostolorum de Vrbe, & in acie campi floræ affixæ, omnes itaarctent, & afficiant, ac si vnicuique personaliter intimatę fuissent. Dat. Romę apud sanctam Mariam Maiorem sub annulo piscatoris die 11. Iulij, 1632. Pontificatus nostri anno 11. Cùm autem experientia rerum magistra compertum sit, concessiones, & gratias viuæ vocis oraculo etiam à S.R. Ecclesiæ Cardinalibus obtentas, & ipsorum manu firmatas, sępè ab his in quorum fauorem emanarunt, minus canonica interpretatione extendi, & perperam in disciplinę Ecclesiasticę detrimentum executioni demandari. Idcirco quantum cum Domino possumus, his, & alijs malis occurrere volẽtes motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicę potestatis plenitud ne, & de consilio nonnullorum venerabilium fratrum nostrorum S.R.Ecclesię Cardinalium, quibus negotium huiusmodi maturè discutiendum commisimus, omnia, & singula priuilegia, facultates, licentias, & gratias quascumque per Summos Pontifices prędecessores nostros, ac per nos, viuę vocis oraculo, & S.R. prędictę Cardinalium quorumcumque manu firmata, quibuscumque Generalibus, Prouincialibus, cęterisque superioribus, & personis, cuiusuis Ordinis, Congregationis, instituti, & societatis, siue secularibus, siue regularibus, vel etiam ipsis Ordinibus, Congregationibus, institutis, & societatibus, etiam Societati IESV, aut Clericis, seu Presbyteris alijsque personis prędictis quacumque de causa, etiam de necessitate exprimenda, occasione, pretextu, vel colore, etiam intuitu, contemplatione, seu ad instantiam Imperatoris, Regum, & Principum quorumcumque aut aliàs quomodolibet concessa, illorum tenores pręsentibus pro expressis habentes, tenore pręsentium reuocamus, cassamus, tollimus, abrogamus, & annullamus, ac de cętero reuocata, cassa, sublata

lata abrogata, & annullata, viribusque & affectu vacua esse, & fore, nullique prorsus deinceps suffragari posse nec debere declaramus. Praeterea ut praesentes litterae omnibus, & singulis ad quos spectat, & pro tempore spectabit, quantocyus innotescant, omnibus & singulis Generalibus, & alijs quocumque nomine nuncupatis superioribus quorumcumque Ordinum, Congregationum, Societatum, etiam Societatis IESV, & institutorum, sub excommunicationis, ac priuationis officiorum, & dignitatum, necnon vocis actiuae, & passiuae poenis ipso facto incurrendis, praecipimus, & mandamus, ut infra tres menses proximos, à die praesentium computandos, omnes, & singulos Prouinciales eorumdem suorum Ordinum, Congregationum, Societatum, etiam Societatis IESV & institutorum, de eisdem praesentibus litteris certiores faciant, earumdemque praesentium exemplaria illis transmittant. Qui quidem Prouinciales sub eisdem poenis teneantur singulis superioribus monasteriorum, conuentuum, collegiorum, domorum, & locorum regularium praecipere, & easdem praesentes subditis suis, ut moris est, publicet. Decernentes praesentes litteras etiam ex eo quod quicumque in praemissis interesse habentes, vel habere praetendentes aduocati, & auditi non fuerint, de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostrae, seu alio quopiam defectu notari, impugnari, inualidari, redargui, in ius, vel controuersiam vocari, aut ad viam, & terminos iuris reduci, siue aduersus illas quodcumque iuris, gratiae, vel facti remedium impetrari nullatenus posse, sed illas semper validas firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere. Sicque per quoscumque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, iudicari, & definiri debere: ac irritum, & inane si quid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus praeinsertis litteris huiusmodi, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, & quatenus opus sit, etiam regula nostra de non tollendo iure quaesito: priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis eisdem Cardinalibus, ac Ordinibus, Congregationibus, institutis, & societatibus, eorumque superioribus quocumque nomine nuncupatis, sub quibuscumque verborum formis, & ten. ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie, ac aliàs in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quauis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum omnium tenores praesentibus pro plenè, & sufficienter expressis habentes, specialiter & expressè derogamus, caeterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem quod praesentium transsumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personae in dignitate Ecclesiastica cōstitutae munitis, eadem prorsus vbique fides adhibeatur, quae praesentibus ipsis adhiberetur si forēt exhibitae, & ostensae: quodque eadem praesentes litterę, siue illarū exempla ad valuas Basilicarum praedictarum, & in acie Campi Florę huiusmodi similiter affixa; omnes quos concernunt perinde arctent, & afficiant, ac si unicuique personaliter intimata fuissent. Dat. Romę apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 20. Decembris 1631. Pontificatus nostri anno nono.

M. A. MARALDVS.

1 Haec est Bulla priuilegiorum viuae vocis oraculo reuocatoria: imò hic sunt duae Bullae, prima Papae Gregorij XV. secunda Vrbani VIII. & haec secunda est rigorosior quàm prima Gregorij. Nā Gregorius non reuocat viuae vocis oracula impetrata ad instantiam Regum, vel Cardinalium, dummodo sint firmata manu Cardinalium. At Vrbanus VIII. etiam haec duo reuocat, ut patet ex textu. Incipit vero Bulla Vrbani ab illo versiculo, *Cùm autem experientia.*

2 Differt autem priuilegium concessum viuae vocis oraculo à priuilegio cō-

cesso.

cesso per Bulla, quia illud non conceditur à Papa per scriptum, in quo Papa ponit suum nomen in principio Bullæ, & proponit narrationem, & causam concessionis. Et in fine adijcit, clausulas, non obstant. & cæt. At in concessione viuæ vocis oraculo, Papa nihil horum facit, neque per suum scriptum aliquid dicit, sed ad petitionem alicuius Cardinalis, Episcopi, vel Prælati alicuius Religionis aliquid petētis solo ore, dicit, *Fiat*. Et de hoc prædictus impetrans testimonium scripto prodit, vt videre est apud Rodriguez in Bullario locis mox citandis.

3 Cùm autem ex reuocatione huiusmodi priuilegiorum viuæ vocis oraculo, magna sit orta confusio inter Religiosos, eo quod vtplurimum ignorent quæ & qualia sint illa viuæ vocis oracula tot Pontificum, quibus antea pacificè fruebantur, ego sæpius de hoc rogatus, respondi, neminem in hoc posse resolutionem summariam tradere, nisi conficiendo integrum librum de hac materia, ob multitudinem viuæ vocis oraculorũ diuersis Religionibus à varijs Sum. Pontificibus concessorum. Nam imprimis solus Leo Decimus apud Rodrig. *in Bullario à fol.* 718. *& sequentibus*, concessit septuaginta sex viuæ vocis oracula diuersis Religionibus. Et Pius V. apud eundem Rodriguez *citato Bullario à fol.* 977. concessit triginta tria: vltra alia viuæ vocis oracula, quæ in eodem Bullario citat Rodriguez in fine concessionũ aliquorum Sum. Pontificum, quæ longum, & molestum esset recensere. Præterea in compendio Medicantium passim referũtur multæ concessiones Pontificum factæ solo viuæ vocis oraculo diuersis Religionibus, & hæc viuæ vocis oracula designat prædictus Author compendij, apponens singulis litteram O magnum, & litteram o paruum. Quæ viuæ vocis oracula cùm tot sint numero, non possunt à me commodè recenseri absque nimio labore. Maximè cum possit contingere, quod aliqua viuæ vocis oracula, quæ, citatis locis contenta sũt, potuerint postea ab aliquibus Sum. Pontificibus per Bullam concedi aliquibus Religionibus, quibus hodie possunt frui, cùm iam sint concessa per Bullam, quæ ego non possum scire. Et ideo mihi sufficit ostendere libros, in quibus viuæ vocis oracula continentur. Ne tamen rem adeò necessariam intactam relinquam, contentus ero hic ponere illa viuæ vocis oracula prædictis libris contenta, quæ erant frequentiora apud Religiosos, & magis necessaria, vt sciat hodie à quibus debeant abstinere: cætera non sic scitu digna omittam.

4 Primum ergo viuæ vocis oraculum positum inter viuæ vocis oracula Leonis X, *num* 5. *citato Bullario* est, quod possint prælati nostri Ordinis in suis Ecclesijs, vel capellis exhumare corpora defunctorum, & ad alias sepulturas in suis Ecclesijs transferre de consensu illorum quorum interest, quod aliàs facere non possent; de quo Rodrig. *tom.* 3. *qq. quæst.* 62. *art.* 1.

5 Secundum est, quod ponitur *ibidem num.* 8. quod scilicet in tempore quo Ecclesia ponit cessationem à diuinis, eadẽ possint tunc facere Religiosi, quæ possunt facere tempore interdicti, & quod in forma obseruationis nulla sit differẽtia inter cessationem à diuinis, & interdictum quodcunque. Quæ profectò erat magna cõcessio, cùm, cessatio à diuinis sit rigorosior interdicto.

6 Tertium ponitur. *num.* 38. eiusdem Leonis, quod fratres Minores vocati, aut inuitati à prælatis Ecclesiarum, id est Episcopis, aut à prælatis Religiosis, vel Visitatoribus habẽtibus curã aliquorum monasteriorũ Monialium, ad hoc quod visitent prædicta monasteria, vel exerceant omnia alia, quæ in monasterijs sibi subditis exercent, aut ad hoc quod intrent cum ipsis prælatis, siue Visitatoribus ad videndum officinas, & totum monasterium interius, possint cũ ipsis prælatis, non obstante prohibitione, seu regula, vel declarationibus eiusdem regulæ, &c. quæ etiam erat magna concessio, sed hodie reuocata.

7 Quartum ponitur *ibidem nu.* 39. quod tempore interdicti ordinaria auctorita-

te

te appositi possint prædicti fratres dare publicè professionem fratribus suis,& in illa cantare, *Veni Creator Spiritus*, & alias ceremonias consuetas facere. Et quod tempore huiusmodi interdicti possint facere processiones per claustra dicendo litanias,& hymnos,&c.

8 Quintum ponitur *ibidem nu.*49. quod fratres laici socij Vicariorum generaliũ, illis in Missa inseruiunt, possint proprijs manibus tangere calices, & corporalia plicando,& explicando,sicut Clericus in sacris constitutus facere consueuit.

9 Sextum habetur *ibidem num.*54.quod possēt fratres Minores celebrare Missā illico post matutinum,& post meridiem, præsertim diebus quando datur præceptum de Missa audienda:quando fratres sunt iter agressuri, vel veniunt de via,vt non possint ante meridiem celebrare, &c. ibi. Sed quoad hanc materiam quæ sæpe Religiosis occurrit, noto quod Patres Augustinienses habent priuilegium non viuæ vocis oraculo, sed per Bullam concessam ab Innocentio VIII.in compendio Mendicantium, verbo *Missa* 2.§. 5.per quod illis conceditur, quod expleto matutinali officio etiam ante lucis auroram possint Missas celebrare: nihil tamen ibi concedit de Missa post meridiem. Et proinde hoc priuilegium prædictorum Patrum non est hodie renocatum, cùm sit illis datum per Bullam, & in illo poterunt communicare cæteri Religiosi participantes priuilegia prædictorum Patrum.

10 Septimum viuæ vocis oraculum est *ibidem num.* 66. per quod concedit Papa Leo X. prælatis Minorum, vt cum aliquem fratrem in capitulo excommunicant, vel in communitate, non teneantur sententiam ferre in scriptis, prout in iure sub pœna excommunicationis præcipitur, proferentibus. Pro quo sciendum est quod in cap. *Cùm medicinalis*.de sentent.excom. *in* 6. excommunicantur illi qui proferunt excommunicationem contra aliquem ore tenus sine scripto. Vnde iam non habet locum quod cum Rodriguez dixi meo primo tomo dubiorum Regularium verbo *Excom. num.* 2. videlicet prælatos nostræ Religionis cum ponunt excommunicationem ab homine præcipientes subdito præsenti ne aliquid faciat,vel vt aliquid faciat sub excommunicatione,idque sine scriptis, non incurrere hanc excommunicationem. Cessat, inquam, illa doctrina,quia erat fundata in hoc viuæ vocis oraculo iam reuocato per hanc Bullam: & aliàs lata excommunicatio erit nulla, vtpote lata à non potente sic excommunicare. Aduertit tamen Bonacina *tom.* 3. *disput.* 3.*q.*5.*punct.*1.§.2.*num.*4. quod poterit talis prælatus excusari ob ignorantiam, vel propter bonam fidem, pro quo citat Suarez,& alios.Ait præterea posse excusari si periculum sit in mora,neque aliud ferat necessitas, vtpote si nequeat fieri scriptura.Tertiò addit non esse necessarium quod scriptura sit publica, sed sufficiet quod sit priuata:debet tamen scriptura continere causam ob quam fertur excommunicatio, sicut exprimitur in dicto cap. *Cùm medicinalis.*

11 Octauum viuæ vocis oraculum inter eadem oracula Leonis *num.* 76. erat quod fratres nostri Ordinis quando sunt extra conuentum, & non possunt habere sacerdotem eiusdem Ordinis, quia non habent socium confessorem, possint confiteri peccata sua alteri Religioso alterius Ordinis, vel etiam Presbytero sæculari,& hoc sine fraude, dummodo dicant prælato suo. Hoc tamen viuæ vocis oraculo frui possunt hodie Religiosi communicantes cũ Patribus Dominicanis in priuilegijs quibus per Bullam concessum est à Sixto IV. in compendio Mendicantium verbo *Absolutio ordinaria quoad fratres*, §. 35. quod de licentia suorum prælatorum dum itinerauerint,vel fuerint extra cõuentus suos dumtaxat, valeant confiteri quibuscunque sacerdotibus regularibus, vel sæcularibus. An verò iste confessor alterius Ordinis debeat esse confessor sæculariũ, an sufficiat quod sit tantum confessor fratrum sui Ordinis, dixi *in* 1. *tom. dubiorum Regul. verbo*, *Confessor erga regulares*, *num.* 14. cum Nauarro, & Rodriguez, sufficere, quod sit confessor tantum fra-

fratrum in suo Ordine.

Cætera viuæ vocis oracula Leonis X. apud Bullarium Rodriguez citato loco, vel pertinent ad indulgentias, quæ proprie non sunt priuilegia: vt infrà dicemus: vel non sunt adeo necessaria, & ad vsum frequentia. Venio ad viuæ vocis oracula Pij V. in eodem Bullario *à fol.* 977. circa quæ idem seruabo, quod feci in oraculis Leonis X. solum citando illa, quæ frequentiora erant, & grauiora, à quibus oporteat abstinere.

12 Primum igitur viuæ vocis oraculū Pij V. positum in principio, & impetratum à Cardinali Alexandrino, quod Moniales sanctæ Claræ singulis ferijs quintis possint recitare officium sanctissimæ Eucharistiæ non impedita illa quinta feria aliquo alio festo prout ibi explicatur.

13 Secundum ibidem ponitur impetratum ab eodem Cardinali Alexandrino §. *Nos Alexander*. in quo sequentia concedebantur circa ingressum feminarum in monasteria Monachorum, Primò, vt feminæ possent intrare claustra, & clausuram Monachorum, quando in eis Missa, & alia diuina officia celebrarentur, & quando processiones fiūt, vel defunctorum cadauera sepeliuntur, vel etiam pro illis suffragia fiunt. Secundò, vt quando in Ecclesia Regularium habetur concio ad populum, vel ob aliā causam, est tantus populi concursus, vt feminæ commodè exire non possint per portam Ecclesiæ, vel intrare per illam, possint ingredi, & egredi per portam claustri Monasteriorum, dummodo recto tramite accedant ad portam, qua exitur à Monasterio: hæc ibi continētur. Et scio hoc esse viuæ vocis oraculum à quodam Cardinali Alexandrino. Nec mihi constat quod ab alio Summo Pōtifice per Bullam concessum sit. Quo non obstante, ego video hodie post prędictam Bullam fieri oppositum, & sine scrupulo: de quo nihil audeo dicere; sed solum hanc quæstionem proponere, pro dicta praxi in contrarium excusanda, vel potius accusanda.

Dubium tale est. An ista Bulla Domini Vrbani VIII. reuocatoria priuilegiorum concessorum viuæ vocis oraculo, reuocet etiam declarationes aliquorum Summorum Pontificum, quas ipsi videntes fecerunt ore tenus circa aliquā Bullam à se antea publicatam? Et mihi videtur quod ista Bulla non reuocat declarationem alicuius Papæ ore tenus factam circa aliquam Bullam prius à se editam. Probatur, quia declaratio alicuius Papæ circa aliquam suam legem præteritam, neque est priuilegium, neq; est noua lex, vt patet, sed explicatio cōtentorum in Bulla præterita. Cum ergo reuocatio sit quid odiosum, imò aliquādo pœnale, non debet lex ista reuocans priuilegia viuæ vocis oraculo concessa extendi ad reuocandas declarationes alicuius Papæ, imò neque ad reuocandas declarationes Cardinalium: iuxta regulam, de Regulis iuris in 6. *Odia restringi, fautores conuenit ampliari*. Si autem hoc verum est, vt credo, potest responderi ad præcedens dubium de ingressu mulierum in claustra Religiosorum in prædictis occasionibus, quod non fuit nouam concessionem facere, sed declarare mentem suam, & proinde fuit declaratio Papæ, non verò fuisse nouā concessionem. Probo hoc ex verbis ibi Cardinalis Alexandrini referens enim quod Papa Pius V. per rigorosam suam Bullā præcedentem rigorosè prohibuerat ingressum feminarum in monasteria virorum; ait prædictus Cardinalis, prædictum dominum Pium respondisse sic: *Quod per dictas suas litteras non intellexit, neque intelligit, quod mulieribus præcludatur aditus accedendi ad monasteria, & loca regularia, quando in eis*, &c. Quæ verba, *Non intellexit, neque intelligit*, videntur esse declaratiua tantùm, & non denuò concessiua: sed potiùs supponentia quod ibi contenta iam fiebant ex consuetudine, saltem de ingressu feminarum in claustra quando fit processio. Et ideo si prædicta interpretatio Cardinalis Alexandrini circa prædicta, non fuit noua concessio viuæ vocis oraculo, sed Papę declaratio, non est reuocata per istam Bullam D. Vrbani. Hoc est quod mihi occurrit

currit dicendum in hoc dubio grauissimo. Videant illi ad quos pertinent, quid sibi faciendum sit.

14 In eodē Bullario inter oracula Pij V. *num.9.* conceditur quod prouinciales possint aliquibus Religiosis confessoribus doctis, concedere authoritatem vt possint dispensare cum viris, & mulieribus incestuosis, qui carnaliter peccauerunt cum consanguineis alterius coniugis intra quartum gradum ad hoc vt possint petere debitum, & hoc in foro conscientiæ tantùm.

15 Ibidem *num.* 12. concessit prouincialibus, vt possint committere confessoribus approbatis iuxta Conciliū Tridentinum, authoritatem dispensandi cū his, qui ante matrimonium vouerunt castitatem vt licitè possint petere debitum, & hoc in foro conscientiæ tantùm. Quæ duæ concessiones erant magni momenti, & sæpius in praxi occurrētes. Hodie tamen sunt omnino sublatæ.

16 Ibidem *num.* 15. concessit quod fratres Minores possint vti omnibus suis priuilegijs cōcessis per antecessores Pōtifices etiamsi aliqua ex illis priuilegijs essent restricta, & derogata per Concilium Tridentinum. Quæ quidem erat magna concessio, & valde vtilis ad tollendos sæpè scrupulos in aliquibus materijs difficilibus. Hodie tamen prædicta concessio sublata est per præsentem reuocatoriam. Cætera viuæ vocis oracula Pij V. vel sunt minoris momenti, vel ad indulgentias spectantia.

17 Adhuc refero aliud viuæ vocis oraculum Leonis X. citato loco Bullarij *nu.* 57. quo concessit Minoritis vt in die ieiunij possint comedere vna hora ante horam consuetam prandij, quod video practicari apud eosdem Religiosos extra communitatem, neque ego inuenio prædictum priuilegium ab alio Pontifice per Bullam scriptam fuisse concessum. Quod tamen viuæ vocis oraculum per præsentem Bullam D. Vrbani VIII. clarè reuocatur. Et antequam circa illud aliud aduertam, noto quod absque vllo priuilegio prandere in die ieiunij vna hora ante horam consuetam quidquid sit de peccato veniali, saltē non est peccatum mortale. Ita tenet Bonac. *to.2. disp. vlt. q.1. punct.4. n.3.* cum Toleto, Filliucio, & Lessio ibi citatis; & addit, quod si detur iusta causa, neque erit peccatum veniale talis anticipatio per horam: & citat alios quatuor Doctores graues vltra prędictos. Et si fiat sine causa, erit veniale.

18 Occasione prædicti viuæ vocis oraculi Leonis hactenus practicati pono sequens dubium ortum post præsentem Bullam D. Vrbani VIII. quod tale est. Occasione alicuius viuæ vocis oraculi antea concessi, aliqua Religio habet cōsuetudinem ferè immemorabilem faciēdi illud quod concedebat tale viuæ vocis oraculum, vt prandere vna hora ante horam consuetam in die ieiunij; quæritur an ista Bulla reuocet prædictā consuetudinem ortā ex tali viuæ vocis oraculo? Audiui ego quemdam virum doctum, & Religiosum respondisse talem consuetudinem immemorabilem non reuocari per hanc Bullam. Potuit fortè moueri ad id asserendum, ex eo quod in ista Bulla licet multa reuocet, non tamē reuocat consuetudines, vt patet ex Bulla. At constat quod lex non abroget cōsuetudinem rationabilem nisi expressè caueatur in lege ipsa, vt colligitur *ex c.1.* de constit. in 6. Ego tamen omnino censeo oppositum, & dico qualemcunque consuetudinem fundatam in aliquo viuæ vocis oraculo, licet sit immemorabilis, reuocari per hanc Bullā. Probo, quia in ista Bulla D. Vrb. VIII. postquā Papa exprimit aliqua quæ reuocat, addit: *Et cæteris contrarijs quibuscunque*, id est non obstantibus quibuscunque contrarijs. At talis consuetudo est contraria isti Bullæ sicut est viuæ vocis oraculū, in quo fundatur: ergo per Bullam reuocatur. Secundò hic optimè inferuit illa regula iuris, quod *destructo principali, destruitur accessorium*, in ipso fundatum, & ab ipso principali dependens: sed talis consuetudo fundatur in illo viuæ vocis oraculo tanquam in principali, & ab ipso viuæ vocis oraculo dependet: ergo destructo viuæ vocis oraculo, & reuocato per hanc Bullam, destruitur etiam, & reuocatur

talis

talis consuetudo. Tertiò, quia consuetudo vniuersalis abrogatur per legem vniuersalem, etiam si lex non habent clausulam derogatoriam, vt probat Suarez *tom. de legibus, lib. 7. cap. 20. num. 7.* citans Baldum, Felinum, & Rotam. Cum ergo hæc Bulla reuocatoria, sit generalis, reuocabit quamcunque consuetudinem contrariam. Quartò probatur, quia aliàs Bulla hæc foret ferè frustatoria: bene enim sciebat Papa quod in aliquibus Religionibus erant consuetudines ortæ, & fundatæ in viuæ vocis oraculis, quæ reuocare intendit: ergo si tales consuetudines in ista Bulla non reuocaret, parum, vel nihil Papa efficeret, essetque lex saltem ex magna parte frustratoria, quod non est dicendum. Vltimò probatur, quia Papa in hac Bulla interdicit omnino vsum cuiuscumque viuæ vocis oraculi: at illa consuetudo orta ex viuæ vocis oraculo, nihil aliud est quàm vsus viuæ vocis oraculi, vt patet; ergo illam consuetudinem interdicit.

19 Maius dubium est, an per istam Bullam Papa reuocet viuæ vocis oracula per quæ aliqui Sum. Pontifices concesserunt aliquibus Religionibus aliquas indulgentias, quales concesserunt Leo X. & Pius V. *cit. loco Bullarij* viuæ vocis oraculo, vt ibi videre licet. Et videtur quod etiam illa reuocet: nam tales indulgentiæ concessæ sunt viuæ vocis oraculo; hic autem Papa reuocat omnia viuæ vocis oracula sine distinctione: *quando* verò *lex non distinguit, neque nos debemus distinguere*, vt dicitur in iure. Secundò, quia hic Papa expresè dicit se reuocare quascunque gratias, & indulta: at indulgentia in significatione propria est gratia, & indultum: ergo etiam reuocat indulgentias concessas per viuæ vocis oraculum, quæ sunt multa. Et hæc opinio est securior, & consulenda in praxi. Disputandi tamen gratia, videtur posse dici, quod Papa hic non reuocet indulgentias viuæ vocis oraculo concessas. Potest hoc vtcunque probari ex glossa *in cap. de preben. & dignit. in 6. verbo. Dignitatum*, vbi explicans textum Papæ dicentis quod ad Papam pertinet dispositio Ecclesiarum, personarum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum, &c. quærit glossa, an Episcopatus comprehendantur in ista constitutione? & respondens quod non, ponit ista verba: *Quia ea quæ speciali nota sunt digna, nisi specialiter notentur, neglecta intelliguntur.* Et citat ad hoc legem quamdam iuris ciuilis, & duo capita iuris Canonici. At indulgentia est res valde notabilis, & digna speciali nota, vt patet, & non notatur specialiter in ista reuocatoria Bulla: ergo videtur quod non reuocantur in illa viuæ vocis oracula indulgentiarum. Ad quod facit, quod sub communibus nominibus non comprehenditur indulgentia, vt probat Suarez *tom. de legib. lib. 8. cap. 9. ad finem.* & innuit Nauarrus *lib. 5. consiliorum tit. de pœnitent. & remiss. consilio 2. num. 3.* Nihilominus certius est oppositum, vt dixi, per illam rationem quam dixi, videlicet quia Bulla reuocat omnia viuæ vocis oracula, & non distinguit, quidquid contineat tale viuæ vocis oraculum: ergo etiam reuocat viuæ vocis oracula, per quæ conceduntur indulgentiæ. Sed de hoc videat qui voluerit id quod dixi in primo meo tomo dubiorum Regulariũ *verbo, Indulgentia, à num. 1. vsque ad* 14. de reuocatione indulgẽtiarum facta à Domino Paulo V. circa indulgentias regularium.

Non adduxi hoc loco viuæ vocis oracula posita in compendio, tum quia multa sunt, tum quia non sunt frequentia in praxi: tum quia Rodriquez in suo Bullario citato illa maiori ex parte transcripsit. Videat qui voluerit in eodem Bullario in fine concessionum cuiusque Pontificis & in compendio Mendicantium in fine cuiusuis concessionis habentis litteram O paruum, siue O magnum.

CASVS XIV.

Dubia circa reclamationem cuiusdam professi.

QVidam Religiosus in Ordine non Mendicante transiuit ad aliũ Ordinem Mẽdicantẽ strictiorẽ, in quo habitum suscepit, & professionẽ emisit in eodẽ secundo Ordine; & in eodẽ secundo Ordine vixit per annos sexdecim, reputatus pro vero religioso secundi Ordinis. In eodem secundo ordine commisit grauia delicta, ob quæ prælatus secundi Ordinis illũ primò carceri mancipauit, & postea per sententiã illum condemnauit ad maius tempus carceris, & alias pœnas minores. Ille lecta sibi sententia, per modũ appellationis recurrit ad Vicariũ generalẽ ordinarij, allegans se non esse professum secundæ religionis, eo quod quando ad illã venit, non petijt, neq; obtinuit licentiã a suo prælato primæ Religionis. Quo audito Vicarius generalis decreto particulari mãdauit prælato locali conuentus, in quo carceratus existebat, vt prędictum carceratum solueret à carcere, eundemque reponeret in certo quodam loco religioso extra prædictam secundam Religionem. Prælatus localis prædicti carcerati, respondit se nõ teneri obedire præcepto prædicti Vicarij generalis, ob rationes, quas mox prætendebat allegare sicut de facto allegauit. Et profectò hic casus, & nouus, & difficilis, & inuoluens multas quæstiones.

Prima est, an prædictus Religiosus post annos sexdecim professus in secũda Religione potuerit reclamare, & audire sine rescripto Papæ?

Secunda est, an prædictus Vicarius generalis illud potuerit præcipere prælato locali carcerati, & facere per se solũ processũ circa nullitatẽ professionis?

Tertia, an predictus Vicarius generalis possit liberare à carcere prædictum Religiosum?

Quarta, an professio emissa à prędicto Religioso in secundo Ordine fuerit valida, licet constet, quod non petierit, neque obtinuerit licentiam à suo prælato primæ Religionis?

Quinta, an dato quod secunda professio fuerit nulla, possit prælatus secundæ Religionis hodie prędictũ Religiosum punire propter culpas ab eo commissas tempore quo gestauit habitum secundæ Religionis, & reputatus est verus Religiosus illius. His omnibus quæstionibus singillatim respondebimus.

Respondetur primæ quæstioni.

1 QVòd attinet ad primam quæstionem, præmitto Concilium Tridentinum *sess. 25 c. 1c. de Regularibus*, decernere absolutè, vt si aliquis Religiosus post annos quinque à die suæ professionis pretenderit probare suam professionem fuisse nullam, non audiatur. Quo non obstante, Suarez *to. 3. de Religione, c. 4. à num. 6. & sqq.* sentit in tribus casibus posse audiri reclamantem contra suam professionem. Primus est, quãdo aliquis toto tempore quinquennij non potuit reclamare, & ius suum coram Ordinario postulare, & fuit impeditus. Secundus casus est, si ignorantia inuincibilis de ipsius professionis nullitate aliquo tempore intercesserit: nam licet hæc non præsumatur, nisi probetur, vbi tamen probari potest, excusabit, quia causat moralem impotentiam. Tertius casus est quãdo defectus professionis talis est, vt fit euidens non potuisse toto illo quinquẽnio auferri, & consequenter nec ratificari professionem: ponit ibi exemplum de quodam viro coniugato, qui prius dimisit vxorem suam ob publicum adulterium ab illa commissum: & ingressus Religionem, in illa professus est, & in illa mansit vltra quinquennium: sed postea probatũ est, quod ille ante ingressũ Religionis pariter adulterium commisit, & sic non poterat facere diuortium, nec proinde professionem emittere: & ex cõsequenti nõ potuit in quinquennio professionẽ ratificare absq; cõsẽsu vxoris suæ adhuc viuentis. Et ait Suar. iudicatum fuisse, talem professionem dissoluendam fuisse, non obstante quinquennio

nio transacto. Fundamentum præcipuũ Suarez est, quia lex illa Tridentini est fundata in præsumptione: præsumit enim Concilium, quod talis professus intra annos quinque debuit ratificare suam professionem præteritam; ergo quotiescunque talis præsumptio euidenter seu cum sufficienti probatione in externo foro cessauerit, non obstante hac lege audiendus erit talis Religiosus. Et est quidem hæc opinio satis probabilis, cũ dictis modificationibus, neque puto vllum ex illis tribus casibus in hoc nostro casu concurrisse.

2 Quo non obstante Bonacina Doctor grauissimus post ipsum Suarez *in suo 1. to. q. 2. de clausura, puncto 10. diffic. 4. num. 4.* absolutè dicit nullum remedium competere Religioso reclamanti post quinquennium, nisi rescriptum Papæ. Rationes istius Doctoris sunt plures, & efficaciores. Prima, quia Concilium Tridentinum absolutè dicit, quod Religiosus reclamans non audiatur nisi intra quinquennium: ergo non præmittit ipsum vti alio remedio, cum eo vti non possit nisi audiatur. Secunda, quia in pari causa restitutionis in integrum inter duos Minores, melior est conditio possidentis *l. Si minor 35. ff. de minoribus*. Sed Religio gaudet priuilegio Minoris, *c. 1. de in integrum restitut.* ergo Religiosus vti non potest contra Religionem priuilegio restitutionis in integrum. Tertiò, quia Concilium Tridentinum citato loco denegat Religiosum audiri post quinquennium propter pacem, & tranquillitatem Religionis: Religio autem hac tranquillitate, & pace priuari posset, si Religiosus transacto quinquennio vti posset remedio extraordinario restitutionis in integrum, multi enim hoc subsidiũ implorarent. Quartò, quia licet admittamus Tridentinum citato loco niti præsumptione rationis professionis intra tantum tempus, nihilominus huiusmodi præsumptio est iuris & de iure, contra quam non datur probatio, perinde enim se habet huiusmodi præsumptio, ac si esset firmum ius, & ea posita certum quid statuitur, etiam si in lege non exprimatur probationem contrariam non esse admittendam, vt probat Menoch. *de præsumpt. lib. 1. q. 3. num. 16. & seqq.* Quintò, quia Gregor. XIII. ex sententia sacræ Congregationis Cardinalium, declarauit Religiosum audiendum non esse vltra quinquennium, etiam si allegaret vim, & metum semper durasse: ergo idem dicendum est de ignorantia, vel alio impedimento cum eadem in omnibus ratio militet: & allegañti in hoc casu ignorantiam, vel aliud impedimentum aduersetur præsumptio iuris, & de iure. Ita Parisius *de resignat. beneficiorum, lib. 13. quæst. 5. num. 46.* vbi testatur ita declaratum fuisse à Sacra Congregatione Cardinalium. Idem tenet Ceuallus *quæst pract. q. 500. in fine*, & alij.

3 Et sanè hæc videtur opinio potioribus fundamentis probata, maximè propter declarationem DD. Cardinalium pro illa citatam. Concedit tamen Bonacina *citato loco num. 7.* quod si Religiosus professus habebat impedimentum perpetuum irritans professionem, tunc elapso quinquennio poterit audiri, vt cernitur in exemplo adducto ex Suarez *num. 1.* de viro adulterante, *&c.* Secus ait Bonacina dicendum si impedimentum fuit temporale. Ad fundamentum verò Suarez dicentis, legem Concilij fundari in præsumptione, dicendum est hanc præsumptionem non esse qualemcumque, sed præsumptionem iuris, & de iure, quæ non admittit probationem vt numero præcedẽti diximus cum Bonacina. Tres verò casus citati supra à Suarez, in quibus ait admitti posse reclamationem, non potuerunt contingere in isto casu, cum iste Religiosus non laboraret ignorantia, & benè sciret se non posse profiteri in alia Religione absque licentia sui Prælati prioris Religionis. Et præterea habuerit sexdecim annos, in quibus abundè potuit reclamare, neque illi vnquam vis aliqua facta fuerit: neque per annos sexdecim requisitus fuerit à Prælatis suæ prioris Religionis, scientibus de illius professione facta in secunda Religione.

4 Ad maiorem dictorum probationẽ,

& claritatem aduerto hic cum prædicto Bonacina *citata quæstione 2. puncto* 10. §. 5. *num.* 2. cum Rodriguez, & Angles ibi citatis teneri Religiosum inualide professum, & obligari ad ratificandam professionem nullam, post quinquennium, saltem quãdo professio irrita fuit ob ipsius culpam, præter alias rationes affert istã; quia licet Religio sit graue iugum, nihilominus est etiam valde vtile ipsimet professo onus illud suscipienti, & onus vtilitate, & incommodum fructu compensatur: & ex consequente ægrè ferre non debet in eas se coniectum esse angustias, vt ad illud subeundum obligetur, maximè cùm culpa sua ad id occasionem dederit. Quod si dicas in hoc religioso per illos sexdecim annos datum fuisse perpetuum impedimentũ ratificandi professionem cùm non haberet licentiam Prælati primæ Religionis ad profitendum in secunda Religione: & sicut sine illa non poterat profiteri in secunda, ita non poterat dictam professionem ratificare ob impedimentum durans. Ad hoc dubium patebit responsio ex dicendis in responsione ad quartam quæstionem, vbi probabo professionem istius Religiosi factam in secunda Religione fuisse validam, etiam si non petierit, neque obtinuerit licentiam à suo Prælato primæ Religionis.

5 Vltimò aduerto hodie in hoc regno in praxi positum esse, vt nullus Ordinarius audiat aliquem reclamantem post quinquennium, nisi prius obtento rescripto Papæ, per quod restituatur ad quinquennium, sicut ego vidi circa duas Moniales istius regni, quæ post quinquennium de nullitate professionis reclamarunt, & non fuerunt auditæ ab Ordinarijs, nisi prius obtento rescripto Papæ. Et ratio clara id suadet: nam in dubio parendum est legi, neque in dubio licitum est operari contra legem, aliàs subijceret se quis claro periculo peccandi contra legem: ergo stante dubio de validitate professionis, de qua reclamatur vltra quinquennium, non est licitum operari contra legem Concilij clarè decernentis vt non audiatur: intellige sine rescripto Papæ dispensantis in lege prædicti Concilij.

Responsio ad secundum quæsitum.

QVod attinet ad secundum quæsitũ, an scilicet Vicarius generalis Ordinarij possit solus absque Prælato regulari facere processum, vel processum incipere sine dicto Prælato regulari? Respondeo non posse. Pro quo suppono prius, quod Concilium Tridentinum *cit. cap. 19. de regularibus*, circa nullitatem professionis iudicandam, constituit iudices duos, videlicet Prælatum regularem ipsius reclamantis, & Ordinarium. Circa quos,

Noto imprimis, quod illi duo non constituuntur iudices in solidum, ita scilicet, vt vnus possit procedere sine alio, & quilibet habeat integram facultatem iudicandi per se, sine alio. Constat hoc ex verbis Concilij: cùm enim Concilium concedit vt reclamans possit allegare causas nullitatis, ait, quod eas proponat, *Coram Superiore, & Ordinario*: non dicit coram Superiore, vel Ordinario, sed per particulam, &, copulatiuam, clarè significat ambos simul debere procedere. Quod idem probatur, quia ibidem Concilium non ponit clausulam aliquando solitam apponi in iure, videlicet quando causa committitur duobus, cum ista clausula: *Vt si ambo interesse nequiverint, alter nihilominus exequatur.* Vt exprimitur in cap. *Prudentiam, de off. & potest. iud. deleg.* Tridentinum hanc clausulam ibi non apponit circa hos duos iudices, sed copulatiuè vnum cum alio iudices facit.

Secundò noto, quod dictus prælatus regularis, & Vicarius generalis in hac causa non sunt iudices delegati, sed Ordinarij, sunt enim iudices constituti à iure communi, videlicet Concilio generali, & proinde non sunt delegati, sed verè iudices Ordinarij.

2 Hoc posito resolutè dico, Vicarium generalem, Ordinarij nullum actum iurisdictionis posse exercere in causa nullitatis istius professionis sine

con-

consensu, & assistentia prælati regularis, qui est coniudex cum illo, ita vt nec citare aliquem possit. Hoc probatur primò ex citato cap. *Prudentiam*, de off. & pot. iudicis deleg. vbi Papa dicit quod si causa committitur pluribus, cum clausula, *Quod si non omnes, duo saltem illam exequantur*, posse tunc illos duos causam iudicare, si aliquis se excusauerit, & interesse nequierit. Vbi apertè ait, quod si causa pluribus committatur sine illa clausula, *quod si non omnes*, non poterit vnus sine alio in causa procedere. At Concilium Tridentinum *citato cap.* 19. constituens iudices professionis prælatum regularem, & Vicarium generalem, non ponit clausulam, *quod si non omnes, vel quod si non ambo*: ergo vnus sine alio non potest procedere. Et facit adhuc quod addit Papa citato cap. *Prudentiam*, in textu, dicens; consuetudinem fuisse Sedis Apostolicæ libentiùs committere causam duobus quam vni. Nam, vt ibidem ait glossa in verbo, *Plurimorum*, id quod à pluribus quæritur, sapientius, & facilius inuenitur: iuxta cap. *De quibus*, 20. distinct. Causam autem non debuit vni tantùm, Ordinario scilicet, committi, sed duobus simul, vt sapientius, & facilius rem cogitarent. Facit glossa in citato c. *Prudentiam*, in verbo *teneatur*, vbi ait, quod si tres iudices dati sunt in aliqua causa, & duo tãtum citarũt reum, nõ tenetur reus respondere. Imò addit glossa ibidem, quod si tres iudices dati sunt in causa aliqua, & duo tantùm protulerunt sententiã, tertio absente; nõ postea adueniens ratificare sententiam, potest ille tertius absens cũ ab initio nulla fuerit: ad quod adducit regulam iuris ciuilis, *ff. de reg. iuris, quod ab initio, in fine.* Idem colligitur ex glossa in c. *Coram dil. cto filio*, eodem titulo, verbo, *Quod non intelligitur*, in fine. Denique vt omnis dubitatio tollatur, extat circa hoc declaratio DD. Cardinaliũ adducta à Marzilla in suo tomo de decretis Tridentini, & declarationibus Cardinalium *lib.* 1. *de statu regularium, tit.* 12. *super cap.* 23 §. *Coram superiore suo, & ordinario*, quæ sic habet: *Congregatio Concilij censuit, Regularem deducentem intra quinquennium nullitatem professionis, teneri eam probare coniunctim coram proprio superiore Regulari illius monasterij in quo professionem emisit, & coram Ordinario illius loci, vbi extitit Monasterium*, &c. Quo nihil clarius dici potuit: cum dicat reclamantem debere suam causam probare coniunctim coram suo superiore, & Ordinario.

3 Ex his clarè colligitur non potuisse Vicarium generalem Ordinarij in hoc casu procedere in re aliqua, citando scilicet, mandando, vel aliquid ordinando in re aliqua spectante ad iudicandam nullitatem huius professionis, absque consensu, & assistentia prælati regularis. Cùm enim Vicarius generalis, tale mandatum, vel citationem faciat vt iudex, non valet tale mandatum, vel citatio facta absque prælato regulari, qui est coniudex cum illo: & facta sine iurisdictione sint nulla, vt patet ex citatis text. & gloss. in numero præcedenti. Et in particulari, cum educere de carcere istum reclamantem, & deponere illum in loco tuto extra secundam religionem sit annuere petitioni reclamantis, in re graui, & proinde sit actus iurisdictionis ordinatus ad iudicandam nullitatem professionis, vt patet; non potuit tale præceptum de educendo reclamante à carcere imponi prælato locali ipsius carcerati absque consensu, & assistentia prælati regularis ipsius carcerati, qui est coniudex causæ cum Vicario generali: quinimo est prius nominatus iudex à Tridentino, quàm ipse Ordinarius.

Responsio ad tertium.

1 QVod attinet ad tertium quæsitum an Vicarius generalis possit præcipere, vt dictus reclamans educatur de carcere, iã patet solutio ex dictis in proxima responsione ad secũdum, maximè in num. 3. vbi diximus id non potuisse mandare absque assensu, & assistentia prælati regularis. Nunc autem id probo clariùs, & efficaciùs. Aut Vicarius generalis præcepit hanc eductionem è carcere tanquam iudex appellationis,

per quam carceratus appellauit ad dictum Vicarium à ſententia ſibi data ob culpas commiſſas in ſecunda Religione: aut pręcipit talem eductionem à carcere tanquam iudex appellationis factæ à carcerato ad ipſum ob nullitatem profeſſionis. Si dicas primum; Vicarius generalis nullo modo poteſt ſe intromittere in cauſa criminali Religioſorum, neque iudicare culpas commiſſas à Religioſo, dum geſtat habitum Religionis, vt amplius dicemus in reſponſione ad quintum. Sunt enim Religioſi perſonæ exemptæ à iuriſdictione Epiſcopi, vt patet ex multis priuilegijs apud compēdium verbo, *Exemptio*; quorum aliqua ibi excommunicant prælatos Eccleſiaſticos, qui Religioſos exemptos per aliquā ſententiam litam moleſtauerint. Ergo Vicarius generalis non poteſt præcipere eductionem a carcere iſtius carcerati tanquam appellantis ad illum à ſententia carceris ſibi data ob culpas à prçlato Ordinis, iam enim hoc eſſet intromittere ſe in cauſis regularium exemptorum. Addo quod à prælato regulari non poteſt appellari ad Epiſcopum, vt patet, ſed Generalem Ordinis, & à Generali ad Papam, vt patet ex multis priuilegijs regularium. Si dicas ſecundum, videlicet Vicarium generalem imperaſſe hanc eductionem à carcere, quia ipſe reclamans recurrit ad illum tanquā ad iudicem nullitatis profeſſionis; tunc dico iterum, neque vt ſic potuiſſe illum è carcere educere ſine conſenſu, & aſſiſtentia prælati regularis, qui eſt coniudex eiuſdem cauſæ, ſiue appellationis, vt clarè, & abundè manet dictum, & probatum in reſponſione ad ſecundam quæſtionem.

2 Idem probo nunc ex quadam declaratione Cardinalium adducta à Marzilla *citato tomo lib. 4. de appellat. tit.* 10. *ſuper capus primum*, §. *Per diffinitiuam.* vbi poſtquam DD. Cardinales dicunt iniuſte carceratum poſſe appellare ab indebita carceratione, & teneri ordinarium talē appellationē, & proceſſum tranſmittere ad iudicem appellationis, ſubdunt DD. Cardinales hæc verba: *Interim tamen reo manente in carceribus donec iudex appellationis cauſa cognita, aliud iuſſerit.* Vbi vides duo ibi requiri vt reus è carcere appellans ab illo educatur. Primum quod proceſſus mittatur ad iudicem appellationis. Secundò quod nō educat illum de carcere niſi cauſa cognita. At in noſtro caſu ad Vicarium generalem nō eſt trāſmiſſus proceſſus culparum, quas commiſerat carceratus, vt conſtat, neq; item fuit ad illum tranſmiſſus proceſſus de nullitate profeſſionis, quia talis proceſſus nondum factus fuerat cum aſſiſtentia prælati regularis, qui debebat tali proceſſui intereſſe, iuxta Tridentinum *cit. c.* 19. & proinde Vicarius generalis nō potuit perfectè habere cognitionē cauſæ abſque illis proceſſibus, & ex conſequente non potuit præcipere prædictam liberationem à carcere. Vltimò probo, quia prædicta declaratio Cardinalium loquitur ſolum, quando appellans fuit incarceratus iniuſtè. At in noſtro caſu Religio ſecunda iuſtè carceri mancipauit hunc, qui poſt carcerem reclamauit, ob graues culpas commiſſas, prout conſtabit ex proceſſu. Et Vicarius generalis non potuit iudicare, an iſta carceratio fuerit iuſta, vel iniuſta, cùm non viderit proceſſum culparum: ac proinde illius mandatum fuit nullum, vtpote factum expreſsè contra dictam declarationem Cardinalium, & contra alia in præcedentibus allegata.

Reſponſio ad quartam quæſtionem.

QVod attinet ad quartam quæſtionē, an profeſſio iſtius reclamantis in ſecunda Religione fuerit valida, etiā ſi conſtet illum non petijſſe, neque obtinuiſſe licētiam à ſuo prælato primæ Religionis? Quæ quæſtio difficillima eſt, tū propter multa quæ Doctores dicūt circa illā, & propter aliqua priuilegia cōceſſa à Sede Apoſtolica aliquibus religionibus, ne ſui Religioſi tranſeant ad alias Religiones niſi petita, & obtenta licētia.

1 Et quidem in hoc caſu, primò noto adeundum eſſe prælatum primæ Religionis, vel ſucceſſores illius, & ab illis inqui-

quirendum, an prædicto reclamanti licentiã dederint transeundi ad secundã hanc Religionem; vel ipse illam petierit, cùm credibile non sit quod prælatus secundæ Religionis illum admiserit nõ prius constito, quod prælatus primę Religionis licentiam dederit. Tenetur enim prælatus secũdæ Religionis sub mortali non admittere professum alterius Religionis ad suã, nisi cum litteris commendatitijs prælati primæ Religionis, vt expressè habetur in c. *Statuimus*, 19. q. 3. vbi sic dicitur. *Discedentem verò nullus Abbatum, nullus Episcoporum, nullus Monachorũ sine communi litterarum cautione suscipiat.*

2 Hoc posito, Bonacina *to. 1. tit. de clausura q. 2. puncto 9. §. 3. n. 7.* absolute dicit, quod si aliquis Religiosus professus in vna Religione sine licẽtia sui primi Prę lati, nec petita, nec obtenta transeat ad aliã Religionẽ strictiorem, & in illa professionẽ emittat, professio erit valida, ita vt prædictus Religiosus nõ possit repeti, seu reuocari à Prælato primæ religionis, neq; ad illã propria sponte redire. Probat hoc citatus Author, quia quãuis in c. *Licet* de regularibus, præscribatur, vt priùs licentia petatur, nihilominus ibidẽ præcipitur, vt non molestetur qui bona fide transijt, neq; irritatur professio aliter facta: cõstat verò quod multa fieri prohibentur, quæ tamen facta valent. At iste reclamans, de quo agitur, clarè transiuit ad secundã religionẽ strictiorẽ quã erat sua prima. Secundò probat Bonacina, quia cuilibet religioso iure naturali competit ius aduolãdi ad arctiorẽ religionẽ, etiamsi forrè delinquat in modo nõ petendo licentiã à Prælato, vel eã per dolũ extorquendo; citat pro se sanctũ Antoninũ, & Sanctarellũ, quẽ dicit citare alios Doctores. Addit tamẽ Bonacina *cit. n 7.* quod si prima Religio habet priuilegiũ, ne sui religiosi transeant ad aliã religionem nisi petita, & obtenta licentia, & quod professio aliter facta in secunda Religione sit irrita, & nulla, tunc, si Religiosus transeat ad aliam Religionem non petita, & obtenta licentia, professio in secunda religione erit nulla, ob dictũ priuilegium irritans.

3 At Sanchez *lib. 6. Decalogi c. 7. nu. 89.* tenet oppositum, videlicet, quod secluso etiam priuilegio si aliquis Religiosus transeat à prima Religione ad secundã etiam arctiorem non petita, & simul obtenta licentia, professio illius in secunda religione strictiori erit nulla. Probat auctoritate Abbatis & Rosellæ. Addit hãc solam rationem: quia licet Doctores diuersimodè sentiant an bono zelo transiens non petita licentia reuocandus sit: concordant tamen vniuersi illum reuocandum quando bonus defuit animus. Idem tenet idem Sanchez *num. 90. & sequenti, & num. 96.* vbi tamen fatetur contrariam opinionem esse probabilem, & iuxta illam fore validam professionem illius, qui in arctiore religione professus est non petita, & obtenta priùs licentia primi Prælati. Et quidẽ mihi magis placet opinio Bonacinæ dicentis suprà professionem prædictam fore validam in Religione arctiori, etiam non petita, & obtenta licentia. Nititur enim Bonacinæ meliori ac solidiori fundamento, vt vidimus.

4 Quia tamen suprà dixi ex Bonacina non fore validam professionem, de qua agimus, si prima Religio habet priuilegium irritans professionem sui Religiosi profitentis in alia Religione, non petita, & obtenta licentia primæ Religionis: iuuabit scire, quod Religio sancti Benedicti in Hispania habet priuilegiũ concessum ab Eugenio IV. quod sui religiosi non possint transire ad alium Ordinem nisi petita, & obtenta licentia sui Prælati. Idem priuilegium habet Ordo D. Hieronymi in Hispania. vt testatur illius compendium verbo, *Transitus ad alium Ordinem.* Sed tamen ibi non lego quod irritetur professio aliter facta. Itẽ Religio Societatis IESV, & Religio Carmelitarum Discalceatorum, teste Sanchez *citato lib. 6. Decalogi cap 7. num. 31.* habent priuilegium ne sui Religiosi possint transire ad aliam Religionem, etiam Carthusiæ, nisi prius petita, & obtenta licentia, idque præcipitur sub pœna excommunicationis. Non tamen ibi dicitur, quod Papa annullet professio-

nem

nem aliter emissam. Rodriguez tamen *to.3.q.Regul.q.52.art.*20. propè finem, citat vnam declarationem Cardinalium, sic dicentem: *Illustrissimi Cardinales definierunt quod transitus ad parem, vel strictiorem Religionem, non fiat nisi causa cognita transeuntis, & vitę, ac morum ratione, idque ex approbatione Capituli generalis.* Sed neque hæc declaratio est in vso, cùm quotidie transferantur Religiosi sine licentia Capituli generalis, cum sola licentia sui prælati Ordinarij, vel prælati Prouincialis. Neque item in illa declaratione irritatur professio facta sine prædicta licentia.

5 Hoc solùm restat aduertere, & inquirere: an opinio Bonacinæ tenentis professionem factam in secunda Religione arctiore sine licētia petita, & obtenta, defendi possit, quando prima Religio habet priuilegium ne sui Religiosi transeant ad aliam Religionem, nisi petita & obtenta licentia, non tamen ponit clausulam irritantem professionem secus factam? Azor *tom.1. lib 12.cap.* 14. *q.*4. absolutè dicit, quod non obstantibus Bullis particularibus. Religionum prohibentibus transitum sine licentia, non tamen irritantibus secus factum, professio facta in Religione secunda erit valida. Idem tenet Nauarrus in tomo consiliorum *titul. de regul. consil.* 59. & Sà *in Aphoris.* verbo *Religio*, *num.* 37. qui omnes Doctores tenent quod illæ prohibitiones particularium Pontificum solum prætendunt, ne transitus fiat temere, leuiter, vel cum damno Ordinis omissi. Si enim constet nihil horum interuenisse, dictæ Bullæ non impediunt. Hinc videas opinionē, quod professio facta in secunda religione arctori, nō petita, & obtēta licētia, est valida, esse opinionem D. Anton. Sanctarelli, Bonac. Azoris, Nauarri, & Sà, qui sunt sex Doctores satis graues, & ex illis quatuor sunt recentiores, ob quos securè posset in praxi practicari.

6 Et postea adhuc hæc opinio Bonacinæ probari exemplo professionis factę à seruo, quæ cùm sit valde prohibita, imò nulla, secundum iura, per allegata à Suarez *tom. 3. de Relig. lib 6. capit.*6. *num.*1. Nihilominus ibidem *num.*2. tenet cum Archidiacono, Turrecremata, Angelo, Syluestro, Gregor. Lopez, & Lessio, professionem serui factam, etiam inscio, & inuito domino esse validam. Inter aliàs probationes, quas adducit, pręcipua est, quia nullum ius canonicum inuenitur quod annullet professionem factam à seruo. Quod idem videtur locum habere in professione Religiosi facta in alia Religione sine licentia prælati primæ Religionis: quamuis enim iste talis prohibeatur per suos priores prælatos, imò per Bullas particulares, ne profiteatur in alia Religione absque licentia sui prælati, si tamen non detur aliquod ius, vel Bulla irritans factū, professio erit valida. Quamuis autem ibidē Suarez fateatur posse dominum serui illum repetere vt sibi seruiat in vita, non obstante validà professione: hinc non infertur à simili posse prælatum primæ Religionis repetere subditum, qui inscio, vel inuito prælato professionē validam emisit in secunda Religione. Vt enim bene notat Bonacina *citato puncto.* 9.*nu.*8. sibi imputet prælatus primæ Religionis, qui non curauit sibi restitui subditum ante professionem, nec præsumitur transitum ignorasse. Maximè cùm superiores Religionum teneantur singulis annis fugitiuos reuocare. Quod in particulari contigit in isto casu, in quo prælatus primæ Religionis per annos sexdecim non requisiuit istum subditū, maximè cùm pluribus annis habitauerit in quodam conuentu secundæ Religionis posito in quadam vrbe, vbi etiam prima eius Religio habet quendā conuentum: quod signum clarum est, primā Religionem eius transitum non ignorasse, imò neque impediuisse.

Responsio ad quintam quæstionem.

1 QVinta questio petit: an dato quod prædictus reclamans iudicetur pro non professo in secunda Religione, possit nihilominus prælatus secūdæ Religionis illum punire pro culpis commis-

sis

sis in secunda Religione dum reputabatur verus professus in illa? Et videtur quod non possit, nam declarato quod non fuit verus professus in secunda Religione, constat quod non est verè prælatus illius: at prælatus vnius prouinciæ, nō potest punire subditum alterius Prouinciæ. Sicut Episcopus vnius diœcesis non potest punire subditum alterius diœcesis, vt praxis, & iura docent.

2 Nihilominus sētio prælatum secundæ Religionis posse punire dictum professum, etiam post declarationem, quod non fuerit verè professus in secunda Religione, & hoc multo magis habebat locum in isto de quo agimus, qui iam incipiebat puniri in carcere per sententiam latam à prælato secundæ Religionis antequā illius secunda professio nulla declararetur. Probo hoc imprimis ex praxi; nam vt Iuristæ dicunt, vnusquisque sortitur forū ratione delicti. Exempli gratia: Clericus subditus Episcopi Conimbricensis, si exiſtens Olysippone delictum graue commisit, poterit, ac debet puniri ab Archiepiscopo Olysipponensi, quia ratione delicti commissi Olysippone sortitus est forum prædicti Archiepiscopi: quod iura sic decernunt, quia aliàs multa crimina manerent impunita, & sequerentur multa scandala, & inconuenientia. Quod optimè applicatur ad nostrum casum. Nam licèt iste nulliter professus in secunda Religione in substantia fuerit subditus prælati primæ Religionis; quia tamen deliquit grauiter in secunda Religione dum reputabatur verus Religiosus illius ratione delicti sortitus est forū, & tribunal prælati secundæ Religionis, & proinde ab illo poterit puniri. Ita expressè definitur *in cap. vlt. de foro compet.* vbi dicitur quod ratione delicti sortitur quis forum; id est efficitur subditus illi prælato, in cuius ditione illud commisit, ita vt possit coram illo ritè conueniri. Idem probat glossa 2. *in cap. A nobis,* 1. *de sent. excom.* docens, quod si Episcopus vnius diœcesis fulminet excommunicationē contra patrantes certum delictum, talem excommunicationem incurrere subditum alterius Episcopi eixstentem in diœcesi excommunicantis. Idem tenet Azor *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *q.* 11. & clarius idem tenet Bonac. *tom.* 3 *disput.* 1. *quæst.* 16. *punct.* 3. *nu.* 14. vbi tenet quod Nouitius exiens à Religione, in qua grauia delicta commisit, non potest puniri à potestate laica, sed ab Ecclesiastica, probat hoc, quia ad cognoscendum cui foro quis subijciatur, inspiciendum est tempus delicti, & status in quo tempore delicti reperiebatur delinquens, ex Baldo *in l. Affinitatis, Cod. comm. de succ.* Sed hic tēpore delicti erat nouitius, & consequēter immunis à laica potestate: ergo remanet immunis à laica potestate ob delictum in nouitiatu commissum. Secundò probat, quia qui relicto clericatu sistitur coram iudice laico ob delicta quæ commisit tempore clericatus, non potest puniri à iudice laico ob talia delicta, pro quo citat Abbatem, Iulium Clarum, Sayrum, Farinacium, Cenedum, & alios. Quæ omnia magis quadrant ad nostrum intentum: si enim Nouitius potest puniri a prælato regulari, qui directè non habet iurisdictionem supra Nouitium, multò magis poterat prælatus istius reclamantis illum punire ob delicta commissa tempore, quo supra illum habebat plenam iurisdictionem ob professionem factam in sua Religione nondum declaratam vt nullam. Vltimò, ne aliqua dubitatio maneat, valde probatur hoc ex eo quod tradit Nauarrus *consilio* 59. *de Regular.* dicens, posse prælatum procedere contra Nouitium, de quo est magna præsumptio, quod Religiosum occiderit, & formare processum contra illum. Si verò hoc potest prælatus facere contra Nouitium, etiam poterit punire. Et quod possit prælatus talem Nouitium punire, tenet expressè Rodriguez *tom.* 2 *qq* *q.* 2. *art.* 10. vbi multa addit ad hoc intentum. Videatur etiam ad hoc Suar. *tom. de leg. lib.* 3. *cap.* 33. & Sayro *lib.* 1. *de censur. cap.* 7. *num.* 9. qui dicunt, extraneos in alieno territorio teneri ad pęnam territorij ratione delicti.

CA-

CASVS XV.

De institutione cuiusdam Maioratus.

ANtonia per scripturam publicã instituit maioratum,& capellam de omnibus suis bonis: & per hanc scripturam publicam nominauit, & instituit Bartholomæum consanguineum suum, clericum Diaconum tanquam primum successorem, & administratorem huius maioratus. Et declarauit in scriptura, quod prædictus primus nominatus Bartholomęus per mortem suam nominaret successorem in dicto maioratu aliũ consanguineum proximiorem eiusdem Antoniæ, qui esset masculus, si talis daretur, Mortua Antonia, & possidente Bartholomæo maioratum, dictus Bartholomæus nominauit Mariam successorem eiusdem maioratus neptem suã ex fratre, cùm declaratione, & onere, quod illa nuberet cuidã filio Emanuelis: quem filium Emanuelis declarauit successorem dicti maioratus, applicans illi & filijs masculis succedentibus bona sua vinculata eidem maioratui Antoniæ.

Facta hac institutione, & nominatione per Bartholomæum clericum, ipsemet postea fecit aliam nominationem, & institutionem, & nominauit successorem dicti maioratus quendam aliũ Ludouicum consanguineum, & reuocauit institutionem, & nominationem priorẽ factam Mariæ, Mortuo verò Bartholomæo clerico, apprehendit possessionem maioratus cum suis bonis dicta Maria, quæ hodie prædicta bona possidet. Et declaratur quod iste Ludouicus secundò nominatus à Bartholomæo est masculus, & proximior consanguineus Antoniæ primæ instituentis maioratus.

Quæritur, an prædictus maioratus cũ bonis suis pertineat ad Mariam primò nominatam à Bartholomæo,an vero ad Ludouicum secundò nominatum masculum, & proximiorem consanguineũ, cum reuocatione prioris nominationis factæ in Maria?

Et quod maioratus pertineat ad Mariam primò nominatam, non verò ad Ludouicum secundò nominatum,videtur probari ex regula illa iuris *in 6.* quæ dicit: *Quod semel placuit, amplius displicere non potest*. Sed Bartholomæo clerico primò nominanti semel & prius placuit nominare Mariam in maioratu:ergo nõ potuit amplius pœnitere reuocãdo prædictam nominationem Mariæ? & nominando denuo Ludouicum. Et confirmatur, quia Maria per priorem nominationem factam à clerico circa illam, acquisiuit ius ad rem; sicut ille qui eligitur ad aliquod beneficium, acquirit ius ad illud per solam electionem ante cõfirmationem, vt omnes fatentur. At nemo potest spoliari iure sibi quæsito sine causa, & sententia iudicis, quæ hic non videntur interuenisse,vt posset Maria spoliari iure sibi acquisito.

Responsio.

1 HOc non obstante dico prædictũ maioratum cum bonis suis non pertinere ad Mariam primò nominatã, sed ad Ludouicum secũdò nominatum cum reuocatione prioris nominationis. Fundamentum principale istius conclusionis est, quia prima nominatio Mariæ facta à Clerico,fuit nulla. Probo primò, quia iste Clericus primò nominans Mariam successorem maioratus non seruauit formam,& mandatum Antoniæ primæ instituentis, & fundatricis maioratus, vt patet. Nam Antonia mandauit Clerico per scripturam, quod ipse post se nominaret in successorem maioratus consanguineum masculum proximiorẽ ipsi Antoniæ, si extaret; & extabat prædictus Ludouicus, qui erat masculus, & proximior consanguineus, Maria verò erat femina: & proinde nõ seruauit formam mandati. Constat autem quod dispositio Antoniæ primæ instituentis maioratus fuit sicut testamentum. Voluntas autem testatoris habenda est pro lege, vt dicitur in Authent. de nuptijs, vbi dicitur: *Disponat testator, & erit lex.* Et idem colligitur ex c. *Cum esset, de testam.*

Con-

Consuetudo verò, seu conditio quod in successione maioratuum primo nominentur masculi, est cõsuetudo ferè omnium gentium, & regnorum. Nunc probo amplius ab authoritate quod non seruata forma mandati, siue alicuius dispositionis, sit irritum, quod fit contra prædictam formam.

2 Imprimis id habetur clarè in c. *Cum dilecta, de rescript.* vbi Papa contra quosdam, qui in iudicando non seruauerant formam mandati ipsius Papæ, sic ait: *Propter quod processum ipsorum contra nostri formam rescripti, ac iuris ordinem attentatũ, irritum decernimus, & inanem.* Idem habetur in cap. *Venerabili*, de officio legati, vbi habentur hæc verba: *Quorum processus cassauimus, quia contra mandati nostri tenorem,* &c. Et idem habetur *in cap. vltimo, de restitut. spoliatorum.* At Clericus nominando primò Mariam feminam, non seruauit formam mandati primæ instituentis Antoniæ, mandantis nominari masculum; ergo fecit actum irritum, & nullum. Qui voluerit videre textus, & glossas iuris ciuilis, & Iuristas idem docentes, videat Suarez *tom. de legib. lib. 5. cap. 31. num. 1 & seqq.* vbi ait esse commune prouerbium Iuristarum, quod ex forma non seruata resultat nullitas actus. Ad quod ibidem Suarez adducit hanc rationem: nam sicut in naturalibus, defectus formæ destruit rem: deficiente enim anima in hoc leone, deficit leo: ita etiam in moralibus (quale est mandatum, seu testamentum) deficiente forma mandati corruit factum in contrarium. Quod etiam deducitur ex lege Iulia §. *Si quis, ff. ad exhibendum*, vbi ponũtur hæc verba: *Defectus formę propriè substantiam rei destruit.*

3 Secundo principaliter idem probo, quia prima nominatio Mariæ facta à Clerico fuit conditionalis, si videlicet Maria nuberet filio Emanuelis; idem enim important hæc verba: *Cum declaratione, & onere, vt nubat filio Emanuelis*; ac dicere: *Cum conditione quod nubat filio Emanuelis*, vt patet ex communi modo loquendi. At Maria noluit illi filio Emmanuelis nubere, vt colligitur ex informatione; & mihi constitit extra suprapositam informationem. At donatio, siue legatum, siue contractus conditionalis sub conditione licita, & iusta factus, si desit conditio, & conditio non ponatur in actu, corruit, & caret robore, & firmitate, quando conditio non est turpis, neque impossibilis, qualis non fuit ista: ergo illa prima nominatio Mariæ sub conditione quod tali nuberet, non secuta conditione apposita nubendi, fuit nominatio nulla. Minor argumẽti, quod scilicet donatio facta sub conditione, vel contractus conditionalis, non secuta conditione, sit inualidus, est communissima Doctorum, vt probatione non indigeat. Nam contrahentes sub conditione, nõ consentiunt in tali contractu nisi secuta tali conditione: at contractus, deficiente consensu est inualidus, vt patet. Probo nunc maiorẽ, quod scilicet ista nominatio Mariæ cum onere, & declaratione vt nubat filio Emmanuelis, fuerit conditionalis. Nam natura conditionis appositæ in contractu, est vt obliget contrahentes; at Clericus obligauit Mariam ad nubendum filio Emmanuelis, siquidem dixit in nominatione Mariæ, *Cum onere vt nubat filio Emmanuelis*. Et talis conditio non fuit impleta. Pro maiori confirmatione illius dicti, quod conditione non secuta, corruat donatio, vel contractus conditionalis, videatur Syluester *verbo Conditio, quæst. 1.* Rabello *tom. de obligat. iustitiæ lib. 18. q. 14. num. 1* Sanchez *lib. 7. Decalogi, cap. 5. num. 59.* Nauar. *Miscellanea 58. de oratione post medium*: vbi post legem quamdam ad hoc citatã, ait: *Quod conditio efficit, vt positum sub ea censeatur esse de forma substantiali actus*, iuxta Baldum, & Felinum, quos ibi citat, & sequitur.

4 Quod autem Clericus primò nominans Mariam, potuerit ei validè imponere conditionem quod nuberet filio Emmanuelis, & proinde talis conditio fuerit licita, & honesta, & proinde obligans, probatur primò ex praxi; quotidie enim relinquuntur legata, sub conditione, *dummodo nubat Fullano*. Et vltra praxim, ita in terminis tenet Sanchez *lib. 1.*

de

de Matrim. disput. 13. *num.* 7. Ad quod citat *l. cum ita legatum sit, vers. Si Titio nupserit. ff. de condit. & demonstrat.* Et citat aliam legem Castellæ, & Couar. Tello, Manticam, Ioan. Lupum, Molinam *tom.* 1. *de iust. tractat.* 2. *disput.* 201. & alios, qui omnes dicunt posse testatorem relinquere alicui feminæ legatum cũ conditione quod nubat Petro designato, sub pœna amissionis legati, si illi non nubat. Idem tenet Iulius Clarus *lib.* 3. *sententiarum, verbo, Testamentum, quæst.* 96. *num.* 1. dicens posse testatorem priuare hęreditate voluntaria, hæredem cui iniunxit in testamento, vt nubat cum consilio Fullani: & ait esse hanc opinionem communem. Rationem huius dicti assignat: nam testatori licitum est rei suæ adijcere quamcunque conditionem voluerit, dummodo non sit conditio turpis, vel improba: ita vt illa non impleta priuetur hæreditate. Et statim *post num.* 3. addit idem Clarus quod non impleta conditione redibit hæreditas ad alios cohæredes, vel alios substitutos, pro quo citat Bartholum. Hinc manet clarius fuisse nullam nominationem Mariæ factã à Clerico primo loco: nam illam nominauit sub cõditione quod nuberet Fullano: quam conditionem ille non impleuit. Et præter hoc nominata est femina contra mandatum primæ instituentis Antoniæ iubentis nominare masculum.

5 Et quamuis prima instituens Antotonia, nõ concesserit Clerico licentiam vt in sua prima nominatione posset arctare nominatum, vt nuberet tali, vel tali. Respondeo, quod licet hoc non concesserit in indiuiduo, concessit tamen in genere. Nam constat ex testimonijs extra informationẽ suprapositã prædictam Antoniam in prima institutione huius maioratus dicere, quod si prædictus Clericus secundos nominator vellet huic maioratui bona sua iungere, & vinculare, posset tunc prædictus Clericus in sua nominatione, facere nouã institutionẽ, vel clausulam pro futuris successoribus maioratus pro suo arbitrio. Et constat ex informatione, quod prędictus Clericus bona sua vinculauit prędicto maioratui, & ideo bene potuit addere prædictã clausulam Mariæ, vt nuberet Fullano, iuxta Iulium Clarum dicentem citato loco, posse testatorem adijcere rei suæ quamcumque licitam conditionem voluerit. Et hic Clericus vinculans bona sua maioratui, adiecit bonis suis conditionem licitam, vt Maria nuberet Fullano. Pro quo videatur *Mol. tr. de Maiorib. disput.* 622. *n.* 8. cum ibi citatis.

6 Probatur insuper prædictum maioratum non pertinere ad Mariam primò nominatam à Clerico, nam prædictus Clericus reuocauit hanc primam nominationem Mariæ, vt patet: idque antequam Maria possessionem illius acquireret, & talem reuocationem poterat iustè facere, imò & debebat facere: ergo Maria non habet ius ad maioratum. Valet hæc consequentia: nam dispositio, vel actus reuocatus est nullus, vt patet in testamento reuocato, tunc enim manet nullum. Prima pars antecedentis, quod Clericus reuocauit nominationem factam de Maria, patet ex informatione suprà posita. Secunda pars antecedentis, quod scilicet prædictus Clericus potuerit reuocare priorem nominationem Mariæ, antequam illa professionem acquireret maioratus, probatur argumento à simili: quod argumentum antequam adducam, noto, quod argumentum à simili est efficax, & in iure vsitatum, vt habetur in *cap. Corporalia. de transl. Episcop.* vbi Papa argumentatur à simili dicens. *Propter expressam tamen similitudinem, nemini poterat videri dubium*, &c. vbi glossa verbo, *Similitudinem*, citat alios textus. Quo posito, probatur à simili quod Clericus potuerit reuocare nominationem Mariæ. Nam patronus habens ius præsentandi, postquam præsentauit vnum, potest postea præsentare alterum antequam primus præsentatus confirmetur ab Episcopo: quod Iuristæ vocant, *Variare*, vel *mutare præsentationem*. Ita habetur in cap. *Quod autem, de iure patron.* & cap. *Pastoralis*, eodem titulo: & tenet Syluester verbo *ius patronatus* quæstione 8. Azor. *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.*

21.

21.q.13. & quamuis ibi Syluester, & Azor dicant posse patronũ *variare*, id est, nominare secundum post primum, sed nõ recedendo à primo; hoc intelligetur, quando primò nominatus est idoneus. Nam si primus nominatus est indignus, ipse tenetur recedere à primo, nunquã enim licet presentare, vel nominare, vel eligere indignum. Et idem colligitur ex Nauarro *consil. 5. de iure patronatus*, vbi dicit quod patronus tenetur præsentare digniorem. At in nostro casu Clericus primò nominans Mariam in successione maioratus, nominauit, seu præsentauit personam indignam, seu inhabilẽ, præsentauit enim feminam cõtra mandatum primi instituentis, mandantis nominari masculum, qui extabat. Et idem Clericus potuit recedere à prima persona præsentata tanquam ab indigna, seu inhabili. Et hic habet locum dictũ commune Iuristarum, quod pactum contra leges, & bonos mores non obligat, & habetur in l. *Pacta quæ*, Cod. *de pactis*: & prædicta nominatio Mariæ fuit contra legem, & voluntatẽ primæ instituentis, ac proinde potuit, imò debuit corrigi à Clerico per reuocationem primę nominationis.

7 At argumentum positum in principio pro parte opposita, sumptum ex regula iuris, *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.* Respondeo primò in genere, videlicet, non posse aliquẽ mutare quod semel placuit, quãdo id quod primò placuit fuit licitum, & nõ prohibitum. Nã si id quod primò placuit fuit illicitũ, & prohibitũ, non solũ potest quis illud retractare, sed potius tenetur in conscientia ad retractandum, & reuocandũ: vt patet etiam in teste, qui per inaduertentiam deposuit falsum in iudicio cum præiudicio tertij: talis enim tenetur errorem suum retractare coram iudice, vt Theologi docent. At in nostro casu Clericus primò nominans Mariam errauit cõtra mandatum primæ instituentis iubentis nominari masculum: & errauit cum præiudicio Ludouici masculi, cui competebat prima nominatio: ergo non solum potuit, imò etiam debuit sibi displicere, & retractare errore: quem fecerat nominando Mariam, quam non poterat nominare. Secundo respondetur ad citatam regulam iuris, iuxta glossam ad citatam regulam iuris *in 6.* vbi glossa adducit multa exempla, ex quibus cõstat posse alicui displicere id quod antea sibi placuerat: quæ exempla videri possunt in glossa citata, & hic applicari.

8 Ad confirmationem prædicti argumenti respondetur prædictam Mariam non acquisiuisse ius ad maioratum per illam nominationem nullam, siquidem facta est contra ius, & contra voluntatẽ primæ instituentis, vt manet probatum in præcedẽtibus. Pro quo videatur Ordinario istius regni. *lib. 4. tit. 57. principio, & §. 1. & 2.* vbi agitur quomodo possit reuocari prima nominatio, quod inseruit ad hunc casum: sed debet prius attendi forma scripturæ primæ instituentis maioratum: & facit adhuc lex istius regni *lib. 4. tit.* 100. §. 1. vbi iubetur quod in successione maioratus filius masculus succedet prius, & preferri debet sorori seniori. Vnde videbis quantum se conformauerit cum lege regni Antonia prima instituens, mandãdo vt in maioratu prius nominaretur masculus, & nõ femina. Et probo adhuc quod dicta Maria nõ acquisiuerit ius ad rem per illam nominationem nulla, exemplo electionis adducto in argumento. Nam si quis eligatur in Prælatum per electionem, & constiterit quod electio fuit nulla, non acquiret electus ius aliquod ad talem prælatura, vt constat. Quia sicut *ex nihilo nihil fit*, vt omnes dicunt: ita *ex nullo nullum fit*. Eodem modo ex nominatione Mariæ, quæ fuit nulla, nihil fit, nec proinde ius aliquod ad rem fuit acquisitum. Vide adhuc, si placet, Sanchez *lib. 3. de Matrimon. disput. 2. numer. 5.*

* *
*

CA-

Si illum expuli à domo: ſi de me ſeminat malam famam: ſi illum publicè reprehendi,& ſimilia.

3 Tertiò noto ex Maſcardo,& Rodriguez, quod eſt differentia inter inimicum capitalem, & nõ capitalem. Nã inimicus capitalis omnino repellitur à teſtimonio ferendo, eiuſque dictum nullius eſt valoris. Inimicus verò non capitalis non repellitur omnino, ſed recipi poteſt in teſtem tanquam teſtis diminutus Sic tenet Maſcard. *tom.2. de probat concluſ.* 1049.*num.*3.& commentator Iulij Clari in ſua praxi *qu.*24.*num.*32. & 33. qui citant alios.

4 Inter cauſas ergo inimicitiæ capitalis aſſignatas ab iſto reo, vna fuit, quod cùm ille eſſet Prælatus aliquos illorum teſtium in communitate reprehendit ex officio: & vnũ ex illis detinuit in cuſtodia per aliquos dies. Sed imprimis hæ non ſunt cauſæ inimicitiæ capitalis, vt patet ex ſignis ſuprà allatis. Imò in Prælato, qui ex officio tenetur reprehendere, & carcerare, nedum ſunt ſigna inimicitiæ leuis. Nemo enim iuſtè queri poteſt de Prælato exercente iuſtè actiones ſui officij: & conſtitit quod illum ſubditum quem detinuit in cuſtodia, iuſtè detinuit. Ad hoc autem vt ex detentione in cuſtodia reſultaret inimicitia capitalis, iuxta Maſcardum ſupra citatum, neceſſarium erat, vt iniuſtè detineret. Idem dic ſi ſubditum puniuit iuſtè ob culpas; tunc enim nec datur cauſa leuis inimicitiæ ob cauſam proximè dictam. Aliam cauſam aſſignauit, dicens quod illi decem non conuerſabantur cum ipſo. De hac cauſa iam ſuprà dixi non eſſe ſignum inimicitiæ capitalis; imò aliquando neque erit ſignũ inimicitiæ leuis: niſi quando (ſicut ait Maſcardus) antea intimè, & frequenter conuerſabantur, & modo non ſe alloquuntur. Denique alij teſtes oblati ad probãdam inimicitiã dixerunt ſibi videri quod eſſent inimici adinuicem; ſed nullã cauſam inimicitiæ aſſignarunt: & proinde tales teſtes nihil probant, vt enim optimè docet Maſcardus *tom.2. de probat. concl.* 900. *num.*10. quando aliquis teſtis dicit in iudicio Petrum eſſe inimicum Franciſci, & non aſſignat cauſam inimicitiæ, iſte talis dicitur deponere vt pecus, non vt homo, maximè in criminalibus, & citat ad hoc quatuor Doctores.

5 Quod attinet ad ſecundum de coniuratione, ſeu conſpiratione præcedente, dico quod licet aliqui Religioſi ante viſitationem dixerint adinuicem: Denunciemus hoc delictum Prælato tẽpore viſitationis: talis cohortatio, ſeu exhortatio nõ eſt conſpiratio, neq. coniuratio. Probatur hoc primò ex quodam ſtatuto generali iſtius Religionis, quod in materia viſitationis, ſic diſponit. *Declaramus quod non eſt coniuratio, quando ſubditi ſe conuocant, & inter ſe conueniunt vt dicant Prælato aliquam culpam.* Quod ſtatutum, ſiue declaratio eſt conformis definitioni, qua definitur coniuratio: definitur enim conſpiratio à Mandozio *in commento Repertorij Inquiſitorum*, verbo *Conſpiratores*, in hunc modum: Conſpiratio eſt, quando vnus, vel plures improbè coeunt in alienam litem, vel perniciem. Notandum eſt illud verbũ, *improbè*, quod ſignificat debere illam adunationem, & cohortationem eſſe iniuſtam & peccaminoſã ad hoc, vt dicatur conſpiratio. Nam ſi id fiat ex zelo virtutis, & tollendorum abuſuum cauſa, maximè quando peccata ſunt publica, id non dicetur conſpiratio, ſed virtus zeli. Quæ definitio conſpirationis traditur, vel colligitur ex duabus legibus iuris ciuilis ibi citatis à Petro Vendrameno. At illi decem Religioſi quos vt ſuſpectos recuſauit, non denunciarunt illud delictum improbè: non enim dixerunt falſum teſtimonium, cùm re vera prædictus Religioſus tale delictum commiſerit, ac de illo eſſet valdè diffamatus: ac proinde credendum eſt illos nõ improbè, ſed iuſtè tale crimen ad Prælatum detuliſſe, & proinde ibi non interuenit coniuratio, ſeu conſpiratio. Et præterea teſtes oblati à reo ad probandam conſpirationem nihil validè dixerunt ex quo prædicta conſpiratio poſſet ſufficienter probari.

6 Quod attinet ad tertium, dico, quod

F cùm

cùm illi decē testes recusati, non fuerint habiti pro inimici capitalibus, sed ad summum possent esse inimici leues, vt suppono probatum ex praecedentibus, dicta testium recusatorū iungenda sunt cum dictis testiū non recusatorum, & illa adiuuabunt ad faciendam plenā probationem, maximè in hoc delicto, quod erat difficilis probationis, & solitum fieri in occulto. Ita expresse tenet Humbertus *in practica Inquisitorum*, verbo *Suspicio. §. Suspicionum.* Et Mascardus *tom. 3. de probat. concl. 1360. num. 1. & concl. 1387. num 4. & 6.* cum multis citatis ab vtroq; & addunt quod pluralitas suspicionum sufficit in illis, quae natura sua non recipiunt perfectam probationem: & quod probationes aliàs imperfectae iunguntur ad faciendam plenam probationem. Et vt iudices alios in hac materia iuuem, circa crimina difficilis probationis, & quae fiunt in occulto: Noto primò, quod Ordiuationes Portugalliae *lib. 5. tit. 13.* dicunt quod delictum mollitiei, id est tactuum impudicorum inter masculos, probatur per testes singulares, & Mascardus *tom. 3. de probat. concl. 1314. num. 2.* dicit crimen sodomiae eo quod si contra Rempublicam, & sit occultum, & atrocissimum, probari sufficienter per testes inhabiles, & per praesumptiones vehementes: & citat ad hoc sex graues Doctores Iuristas.

CASVS XVII.

De quadam donatione facta intuitu matrimonij.

Qvidam vir frequenter ingrediebatur domum cuiusdam feminae non nuptae suae consanguineae, tum respectu consanguinitatis, tum quia intendebat cum illa contrahere matrimonium: eidemque promisit se impetraturum dispensationem ad dictum matrimoniū. Hac de causa frequentabat domum feminae ibi manducans, & bibens, & dormiens. Eidemque feminae donauit aliqua dona: & alia ibidem deposuit, quae inseruitura erant pro tēpore matrimonij: & hoc fuit omnibus notorium. Post haec omnia praedictus vir transmigrauit in alium locum remotum, ibique cum altera femina matrimonium contraxit in facie Ecclesiae. Quo matrimonio contracto petijt à prima femina sua cōsanguinea res illas, quas illi donauerat.

Quaeritur, an praedicta mulier teneatur huic viro res illas restituere, quas sibi donauerat intuitu matrimonij, postquam iam diffamata esset cū eo, & hodie manet ferè cum aliqua infamia, eo quod illi non nubat?

Responsum.

1 Dico primò. Quod si, quando hic vir dona haec donauit mulieri, eidē dixit se illa eidem donare sub conditione, si postea matrimonium contraheretur: tunc illa tenetur res praedictas illi restituere; fuit enim talis donatio cōditionalis. Donatio vero seu contractus conditionalis valet, si conditio non ponatur in actu. Est communis opinio Doctorū, Syluest. verbo *Conditio, q. 1.* Rabello *tom. de oblig. Iustitia, lib. 18. q. 14. n. 1.* Sanch. *lib. 7. de Matrim. c. 5. n. 59.* Nauar. *Miscellanea 58. de orat. post medium,* & alij ab his citati: & idem dico de illis quae donauit, dicens *ubae inseruient pro tempore quo vixerimus in matrimonio.* Talia enim clarè videntur donata sub cōditione matrimonij futuri.

2 *Secundò dico*: Si quando vir ista res has donauit mulieri, nullam imposuit, vel expressit conditionem, neque dixit: Serua haec pro tempore matrimonij, sed illas donauit absolutè, easque illa retinuit per spatium longi temporis: in tali casu credo hanc mulierem non teneri res sic donatas restituere tali viro sic donanti. Probo, quia ista donatio fuit absoluta, non conditionalis; fuit liberalis, & cum traditione rei. Ac donatio facta cum his omnibus circunstantijs statim sortitur effectum, ita vt non possit amplius reuocari. Sic decernit lex Portugaliae *libr. 4. Ordin. tit. 63. in principio*, dicens, quod donationes

res absolutæ, simplices, & sine conditionæ factæ, statim sunt firmæ, & fixæ, ita vt non possint amplius reuocari à donatore; Excepto si donatarius fuerit ingratus donanti, in quatuor causis ibi numeratis; vel si donatarius aliquid promisit donanti quod postea non impleuit: & suppono nullum ex prædictis in hoc casu interuenisse ex parte donatariæ. Secundò probo, quia res donata vbi primum donatur absque conditione, & acceptatur, statim transit in dominium recipientis, vt latè probat Rabel. cum alijs quos citat *tom.1. de oblig. at. iust.* maximè *lib.18. quæst.11. num.4.* Ergo vir iste nõ potest reuocare res istas donatas, quæ transierunt in dominium feminæ, quia illarum dominium iam transiuit in donatariam acceptantem, & possidentem. Tertiò facit optimè quod tradit Sanchez *lib.6. de matrim. disput.18. conclus.3.* & Rabel. 2 *p. lib.6. qu.5. num 3.* cum alijs, quos citant, qui dicunt, quod si sponsus ante matrimonium, misit aliqua donaria sponsæ intuitu matrimonij futuri, sponsa statim acquirit dominium rerum illarum donatarum. Si verò matrimonium non sequatur culpa sponsi, ipses illa donata amittit, & fiunt sponsæ. At in hoc casu matrimonium non est secutum culpa istius viri, qui contra promissionem isti mulieri factam, alteri nupsit. Probatur quartò, quia donatio liberalis, & absoluta ex tribus circunstantijs præcipuè agnoscitur; iuxta Mascardum *tom.1. de probat. conclus.554. num.38. 40. & 54.* Primò ob consanguinitatẽ. Secundò propter amicitiam. Tertiò ob longum tempus quo res donata possessa fuit. Hæ verò omnes tres circunstantiæ in hoc casu concurrerunt. Erat enim hæc mulier consanguinea, amica: & per longũ tẽpus has res donatas possedit, vt colligitur ex informatione posita in principio.

3 Dices: vir iste res has donauit intuitu matrimonij futuri, vt constat; aliàs non esset daturus: ergo dedit hæc dona sub conditione, si matrimonium sequeretur; & proinde illo non secuto potest res donatas reuocare. Respondeo, non valere hanc consequentiam: Donauit intuitu matrimonij: ergo donauit sub conditione matrimonij. Nam conditio in cõtractu habet propria verba, per quæ apponitur, qualia sunt: *Dummodo faciat: Si faciat: Sub conditione*, & similia. Intuitus autem nihil est horum. Imò etiam si talis intuitus esset verbo significatus, vt si diceret: Hæc tibi do, quia debeo nubere tibi: etiam tunc non esset conditio apposita: sed vtplurimùm esset modus, vel causa impulsiua tantùm, quæ duo non faciunt donationem, vel contractum conditionalem, vt Doctores latè disserunt in materia *de condition. appositis*. Et quamuis ille intuitus matrimonij quo motus est iste ad donandum, fuerit conditio apposita (quod non admitto) adhuc res donatas non posset reuocare, quia talis conditio non est sortita effectum culpa ipsius viri alteri nubentis, & promissum non implentis: & tũc recurrit doctrina Sanch. & Rabel. *num. præcedenti*; dicentium, quod si culpa viri matrimonium non sequatur, vir amittit illa quæ antea donauit.

4 *Tertiò dico*, quod si inter hunc virum, & mulierem interuenerit copula carnalis, sub spe, vel promissione matrimonij, in tali casu poterit mulier secura conscientia retinere res illas donatas. Probatur hoc ex illis quæ tradit Rabellus *cit. tom. & cit. quæst.5. num.3.* & Sanchez *cit. disput. 18. numer.3.* qui ambo dicũt quod si sponsus post sponsalia contracta mittat ad sponsam rem aliquam pretiosam, quæ vocatur sponsalitia largitas, & post dicta sponsalia, & donationem, sponsus dedit osculum sponsæ: & tandem post hæc omnia matrimonium non est secutũ casu aliquo absque culpa vtriusque; in tali casu sponsa illa lucratur dimidium illius sponsalitiæ largitatis donatæ, propter detrimentum pœnæ pudoris, quo afficitur ex osculo, & quia fortè inde maiori dote indiget si alteri velit nubere. Quod si hi Doctores hoc dicunt de femina tantùm passa osculum intuitu matrimonij; quid dicerent de hac femina passa defloratione intuitu matrimonij? & maximè,

quando matrimonium non est secutum culpa ipsius deflorantis? Potest hoc adhuc confirmari exemplo omnino simili, quod tale est: Ordinationes huius Regni *lib.4.tit.2.§.3.* decernunt, quod post venditionem factam, & completam de consensu vtriusque patris, neutra pars poterit resilire, à contractu: si verò aliquis eorum voluerit resilire, & iam aliquid donauerat in partem pretij soluendi, amittat id quod donauerat, in pœnam suæ inconstantiæ. Quod optimè fauet casui præsenti, ad probandū quod iste vir amittet quod donauit feminæ sub quasi contractu matrimonij, in pœnam suæ inconstantiæ, maximè si inde mulier aliquod detrimentum in sua fama passa est, iuxta proximè dicta ex Sanch. & Rab.

5 Circa promissionem verò quam fecisse dicitur huic mulieri, quod scilicet ipse esset impetraturus dispensationem Papæ circa impedimentū consanguinitatis, possunt oriri aliqua dubia necessariò hanc materiam concernentia: quæ breuiter resoluam. Primum est: an si vir iste tali mulieri consanguineæ promiserit matrimonium absolutè, dicens: Ducam te in vxorem: non adijciens, si Papa dispensauerit, talis promissio fuerit sufficiens ad sponsalia contrahenda? Et videtur quod non fuerit sufficiens: nam fuit promissio de re illicita, cum non posset contrahere consanguinea sine dispensatione Papæ, & proinde promissio fuit facta contra legem Ecclesiæ. Sanchez *lib.5. de matrimon. disput.. quæst.3.num.26.* dicit talem promissionem non obligare, eo quod sit promissio de re illicita. Adducit multa ad istius conclusionis probationem, videlicet ex iure ciuili, & Doctoribus, & rationibus, quæ ibi possunt videri. Et certè est opinio securior, & habet pro se plures Doctores, quàm opposita. Nihilominus ipse Sanchez *ibidem numer.25.* refert oppositam opinionem dicentem talem promissionem obligare, & sufficere ad sponsalia, si femina pariter repromittat: & ait Sanchez esse opinionem satis probabilem. Et citat pro illa Molinam *de primog.* Gutier. & Sotum. Fundamentū huius opinionis apud me est validum. Videlicet, quia quando testator in maioratu, vel legato apponit conditionem, vt successor ducat consanguineam, omnes dicunt valere talem conditionem, licet testator non dicat, quod ducat consanguineam cum dispensatione Papæ. Adde quod promittens matrimonium consanguineæ necessariò supponit præmittendam esse dispensationem Papæ. Tertiò, quia verba quantumcunque generalia, restringenda sunt vt intelligantur de extremis habilibus, vt dicitur in l. *vt gradatim, §.1. ff. de muner. & honor.* Omnes tamē fatentur, quod si consanguineus dicat feminæ consanguineæ: Ducam te in vxorem si Papa dispensauerit, tenet promissio, & facit sponsalia, de quo Sanchez *citata disput. à nu. 12. & seqq.*

6 Secūdum dubium est, an si vir promisit feminæ matrimonium, & illa non repromisit, sed tacuit; non dissensit, sed per aliqua signa ostendit se acceptare; sufficiat hoc ad sponsalia contrahenda? Sanchez *lib.1. de matrim. disput. 5. num.5.* ait non sufficere illam acceptationem feminæ si non repromiserit viro. Probat, quia in dubio obligatio non est inducenda, sed acceptans illam promissionem potest acceptare inquantum est in sui fauorem, nempe vt solū promittens ipsi obligetur. Ergo si aliud obligationis mutuæ signum non intersit, minimè dicēdū est ex illa acceptatione repromittere, & obligari. Citat pro hac sētentia Sotum, Lopez, & Petr. Ledesm. Oppositam sententiam tenent alij ibi citati à Sanch. *nu.4.* quam Sanch. ait esse probabilē, quam tenet Palud. Veracruz, Henriq. & fauent alij ibi citati à Sanch. & probatur, quia acceptans, virtualiter videtur repromittere; censetur enim velle vtrinque parem obligationē contrahere prout in matrimonio contingit. Aliam probationem ad hoc ibi afferunt Doctores huius sententiæ. Sed securior est prima opinio dicens necessarium esse ad sponsalia, vt non solùm femina acceptet, sed etiam vt repromittat.

7 Ter-

7 Tertium dubium esse potest: An siste vir de quo agitur, non dixit huic feminæ, promitto quod te ducam in vxorem, quæ sunt propria verba sponsaliorum: sed solũ dixit; promitto quod impetrabo dispensationẽ Papæ ad contrahendum tecum matrimonium. an, inquam, hæc sola promissio fuerit promissio matrimonij, & sufficiẽs ad sponsalia ex parte ipsius viri. Probo, quia verba debent intelligi secundum subiectam materiam,& naturam contractus, vt dicitur in l.*damni infecti, ff.de damno infecto.* At iuxta materiam, & contractum matrimonij, qui vult impetrare dispensationem ad contrahendum cum consanguinea, clarissimè intendit, & promittit contrahere cum illa. Secundò, quia verba accipienda sunt secundum communem vsum loquendi,communis præferendus est proprietati verborum, vt probat glossa in cap. *Nonnulli*, verbo *vltra, de Rescript.* & est communis Doctorum. At communis vsus loquendi est, quod cùm quis promittit se impetraturum dispensationem pro contrahendo matrimonio, intendat verè prædictum matrimonium contrahere,&ad illud se obligare; & quod nõ est facturus expensas frustra in impetranda dicta dispensatione.

CASVS XVIII.

De quodam legato relicto in testamento nullo.

QVidam vir coniugatus carens filijs, domi habebat neptem filiam ex fratre, & pauperem, quæ illi seruierat per annos septem: huic dixerat sæpe in vita quod illi debebat relinquere per mortem omnia bona sua propter obsequia sibi præstita, & ad dotem pro illa maritanda. Incidit hic in morbum, & vicinus morti, condidit testamentum, in quo post aliqua legata imperata, dixit quod cætera omnia bona sua legabat prædictæ nepti. Et vocato suo testamentario, dixit illi coram testibus illa quæ testamentum continebat:& antequam veniret Notarius ad approbandum testamentum, mortuus est testamento non approbato.

Quæritur primò, an testamentarius possit soluere illa legata quæ iussit, maximè pro expensis funeris?

Secũdò, an possit donare aliquid prędictæ nepti, cũ sibi cõstet de clara volũtate testatoris fuisse, vt nepti traderẽtur?

Responsio ad primum.

1 AD primum quæsitum dicendum est primò, quod legata relicta ad pompam funeralem defuncti sunt adimplenda, si non erant nimia, & insolita. Nam de iure gentium est, quod vnusquisque sepeliatur cum pompa decente ad suum statum, & idem dicendũ est de Missis imperatis,& de cæteris quę fuerint legata pia, iuxta mox dicenda. Quod de pompa funerali adeò verum est, vt Doctores cõmuniter dicant, quod si defunctus moriens reliquit multa debita, nec reliquit bona, ex quibus soluerétur creditoribus, non possunt creditores impedire pompam funeris ordinariam, vt sibi debita soluantur. Quoad Missas, relictas eleemosynas, & similia pia opera statim dico præsupposita primò hac distinctione. Ita Zerola *in 1.parte sua praxis Episcopalis*, verbo *Funus corporis defuncti*, §.2.*an expensa*.

2 Legata relicta in aliquo testamento alia sunt pia, alia non pia. Illa dicuntur pia quę relinquũtur pro aliqua causa pia, seu opere pio. Et quoniam hæc definitio non clarè explicat omnia quæ dici possunt legata pia, Doctores in hoc explicando vtuntur potius exemplis in indiuiduo. Vnde communiter dicunt legata pia esse, verbi gratia, quod relinquitur in honorem Dei, vel Sanctorum. Secundò, quod relinquitur pro animæ salute: vt quod relinquitur pro personis miseris, viduis, pupillis, peregrinis, hospitalibus, & similibus. Et in hoc numero possunt primò etiam intelligi Missæ, & officia defunctorum, quæ defunctus mandauit pro se dici,

F 3 hæc

hæc enim clarè relicta sunt pro anima. Est etiam pium legatum id quod relinquitur pro maritandis puellis, vel pro eisdem Religionem ingredi volentibus. Tertiò, est etiam legatum pium quod relinquitur pro malè ablatis, & pro captiuis redimendis, vel mortuis sepeliendis. Quartò, id quod relinquitur alicui Religioni, vel confraternitati erectæ auctoritate Episcopi. Imò addit Mascardus *tom. 3. probat. conclusione.* 1172. *nu.* 3. quod legatum relictum vni tantum Religioso, censetur legatum pium, pro quo citat Baldum. Quintò, id quod relinquitur consanguineo pauperi, dummodo ibi principaliùs moueat amor Dei quam affectio cōsanguinitatis. Hæc omnia citant Doctores communiter, maximè Bonacina *tom. 2. disput. 3. de contractibus qu.* 17. §. 2. *à num.* 1. *& seqq.* Hinc iam licebit colligere, quæ sint legata nō pia, seu prophana; sunt enim illa quæ relinquuntur ad causas non pias, sed prophanas, seu causas sæculares, quæ facilè dignoscentur ex opposito causarū piarum, quæ suprà sunt recensitæ.

3 Hoc posito, communis est Doctorum sententia quod legata pia relicta in testamento nullo debentur in foro conscientiæ legatarijs. Ita Bonacina *tom. 2. disput. 3. de contract. q. 1. punct. 3. à num.* 14. & maximè *ibidem num.* 17. ait teneri hæredem in ijs, quæ pertinent ad pias causas, implere voluntatem testatoris quā ipse testator expressit in schedula scripta; modò constet talem fuisse voluntatem deliberatam testatoris. In illis enim quæ pertinent ad pias causas, non est necessaria solemnitas iuris, sed in foro conscientiæ sufficit nosse voluntatem testatoris, vt multis probat Menochius *lib. 3. consil.* 224. & Couar. *in cap. Cum esses, de testam. numer.* 12. *& capit. Relatum num.* 1. Sà *in Aphor. verbo* Testamentum *num.* 4. *& verbo* Legatum *num.* 51. & Zerola 2. *p. praxis verbo*, Legatum, §. 3. dicens quod legata pia debentur non obstante aliqua caducitate, vel defectu. Pro quo citat Capellam Tolosanam, & Couar. Idem tenet Syluest. *verbo* Legatum 4. *q.* 10. *post medium*, vbi citat Bartolum. Idem tenet Panorm. *in cap quia plerique, de immunit. Eccles.* & tenent communiter plerique alij, maximè Comitolus *in suis Respons. moralibus lib. 7. quæst. 6.* vbi refert casum sibi propositum, qui talis fuit. Quidam vir nobilis, habebat ancillam: hic moriens sine testamento dixit in hora mortis habens plenum, & integrum iudicium, & corā testibus quod relinquebat prædictæ ancillæ ducentos ducatos: & ait Comitolus se ad prędictū casum respondisse, quod hæredes defuncti tenebantur in conscientia soluere dictæ ancillæ prædictam pecuniam.

4 Colligitur iam hinc respōsio ad primum quæsitum, an scilicet testamentarius iste possit, ac debeat implere illa legata quæ testator reliquit scripta in illo testamento nullo. Et dicendum quod legata pia implere tenetur, iuxta dicta in præcedentibus, qualia sunt Missæ, & officia, sunt enim res relictæ pro anima. Item eleemosynæ præceptę debent impleri, & cætera quæ fuerint opera pia, iuxta regulam supra assignatam. Cætera verò legata, quæ non fuerint pia non tenetur, nec potest implere, quia citati Doctores solum loquuntur de legato pio, non verò de prophano.

5 Colligitur secundò responsio ad secundum principale quæsitum, an scilicet testamentarius possit dictæ nepti testatoris tradere id quod illi à testatore in illo testamento relictum fuit? & respondetur absque dubio posse, imò & debere id facere. Probatur clarè ex supradictis, nam hoc legatum fuit pium, vt constat: tum quia relictum est feminæ pauperi, tum quia relictum est pro illa maritanda. Tum quia si Comitolus supracitatus *num.* 3. respondit deberi ancillæ ducentos ducatos legatos ab Hero, videlicet propter obsequia; multò magis legatum factum huic nepti testatoris illi debebitur, cùm sit pauper, consāguinea, & seruierit sicut ancilla: & hoc abundè probatū manet ex illis quæ dixi suprà *nu.* 3. cum Doctoribus dicentibus legata pia relicta in testamēto nullo, deberi legatario. Et hoc in particulari docet Bonac. citatus suprà *nu.* 3. in princi-

pio:

pio: loquens enim ibi dem *nu.*21.de nostro casu in terminis, videlicet quid faciendum sit quādo testator incepit condere testamentum, in quo instituebat hæredem causam piam, vel aliquid relinquebat ad causam piam,sed antequā perficeretur testamentum mortuus est (qui est casus noster in terminis)respondet, in foro conscientiæ tradendum esse legatum causæ piæ: nā voluntas perfecta defuncti seruanda est,præsertim in illis quæ pertinent ad pias causas, vt ait Bartol. *in l.*in testamētis, *ff. de fideicommiss.*& citat ibi Bonac. Molin.Couar. Vasquez, Iulium Clarum, Decium,& alios.

6 Semper hactenus locutus sum de legatis piis, dicens, quod hæc relicta in testamento nullo debeatur in conscientia. Quæris an idem dicendum sit de legato non pio, sed prophano, an hoc relictum in testamento nullo, debeatur etiam in conscientia?Bonacina proximè citato loco respondet negatiuè. Assignat hanc præcipuè rationem: quia hæc legata prophana subsunt dispositioni iuris ciuilis, cùm pertineant ad causas prophanas; ius autem ciuile irritat contractus celebratos absque solemnitate. Quæ quidem ratio, & opinio probabilis est, & securior. At Couarr.ibi citatus à Bonacina, & Lessius *lib.2.cap.19. dubio 2. num.9.*& Sà *in Aphorism verbo* Legatum *numer.4.*& alij tres Doctores ibi citati, dicunt etiam legatum prophanum relictum in testamento nullo deberi in conscientia. Potest hoc aliquo modo probari ex eo quod dixit Bart. cit. *in numer.5.* præcedenti, videlicet, quod voluntas testatoris perfectè seruanda est. At licet testamentum fuerit nullū, constat quod volūtas perfecta testatoris fuit relinquere hoc legatum prophanum legatario.Ego censeo securius esse tenere cum Bonac. ac dicere, legata prophana in testamento nullo, non deberi in conscientia.Si verò quæras causā cur legata pia debeantur,non verò legata prophana? Causa assignatur à Bonac. cit. loco *nu.*19.Nam legata pia nullo iure irritantur:nō enim irritantur iure canonico, cū nō possit assignari vbi irritantur. Neq. irritantur iure ciuili; cùm ius ciuile non habeat potestatem circa causas pias. Tum quia *cap.relatum, de testam.* dicitur, relicta ad pias causas valida esse quamuis non seruetur ius ciuile. At ius ciuile annullat testamentum nullum,& proinde prophana in eo contenta. Et potest ius ciuile pro bono communi annullare donationes aliquas prophanas factas à sæcularibus, sicut annullat donationem factam inter coniuges,& donationem factam omnium bonorum, & donationem rei notabilis factam sine insinuatione,& sic de cæteris.

7 Ad maiorem claritatem istius materiæ propono hanc quæstionem. An Petrus cui relictum est legatū in testamento nullo,& tale legatum sibi nō traditur, vel denegatur, possit illud clam apprehendere tuta conscientia;vel si illud iam habebat, possit in conscientia retinere, etiamsi feratur excommunicatio contra retinentes?Ad hoc,saluo meliori iudicio cum distinctione dico. Quod si legatum fuit pium, bene potest legatarius illud quantum sine scandalo possit in occulto apprehendere,vel retinere si iam habet etiam si feratur excommunicatio.Ratio est,quia tale legatum sibi debetur ex iure canonico per capitulum relatū primū *de testam.*vbi dicitur quod relicta ad causas pias valida sint non obstante iure ciuili, dūmodo adsint duo vel tres testes. Imò Iulius Clarus *lib.3.sententiarum* §. *testamentum q.90.n.2.& 3.*dicit quod relicta in testamento nullo debentur naturaliter, quod ex testamento minus solemni oritur naturalis obligatio. Pro quo citat Corne.Albertum, Socinum, Alciatum, & vnam glossam iuris ciuilis, & alios. Si ergo illud legatum debetur Petro naturaliter,imò & debetur illi in foro conscientiæ,iuxta Doctores citatos suprà *n.3.* Clarū est quod poterit tale legatū clàm capere, vel retinere, dūmodo non adsit scandalū.Quando verò Bonac. *disp. 3. de contract.q.17.punct* 8.§.4.*n. 19. & eadem q. 17.punct* 4.*n.*15.dicit non posse legatariū propria authoritate capere legatum sibi relictum, videtur loqui si id faciat in publico, & cū scandalo.Nihil enim cum

scandalo facere licet; secus si id faciat in occulto, & sine scandalo, cū capiat quod sibi debetur in foro conscientiæ, iuxta prædicta.

8 Secundò respondeo ad prædictam proximam quæstionem, quod si hoc legatum relictum Petro sit legatū prophanum, de quo variant Doctores, an debeatur in conscientia, iuxta prædicta *num.6.* Tunc, qui secutus fuerit opinionē Lessij, & aliorum dicentium talia legata prophana etiam esse valida, & deberi in conscientia, dicet pariter posse Petrū clam, & sine scandalo prædictum legatum capere, & retinere, iuxta rationem paulò suprà assignatam. At iuxta Bonacinam citatum *eodem num. 6.* dicentem legatum prophanum relictum in testamento nullo, non deberi in conscientia, non poterit Petrus tale legatum clam apprehendere, vel retinere, etiam vitato scandalo.

CASVS XIX.

De emptione cuiusdam officij secularis, qui dicitur Notarius publicus.

QVidam dominus sæcularis habens in sua iurisdictione villas, oppida, & castella, dedit licentiam Petro Notario publico, vt posset vendere Ioanni suum officium Notarij. Ioannes emit prædictum officium pretio mille ducatorum: & de licentia scripta prædicti domini sæcularis, nominauit Catharinam suam filiam, & hæredem vt post mortē ipsius Ioannis esset proprietaria, & domina prædicti officij. Mortuo patre Catharinæ, possedit illa officiū per aliquod tempus, inseruiente interim in eodem officio quodā famulo, seu vassallo prædicti domini: Filius successor prædicti domini præcepit vt ille famulus seruiens in officio solueret Catharinæ singulis annis certam pecuniam assignatam. Elapso deinde aliquò tēpore filius successor eiusdē domini præcepto in scriptis mandauit vt eadem Catharina nuberet prædicto famulo domini seruienti in officio, sub declaratione, quod si illi nō nuberet, amitteret illa dominium, & proprietatem officij. Et declaratur, quod prædictus famulus seruiens officio est pauper.

Quæritur an possit prædictus dominus filius prioris domini imponere Catharinæ hanc nouam obligationem nubendi tali viro, sub pœna amissionis officij, si non nubat?

1 Respondeo, non posse prædictū dominum filium prioris domini obligare Catharinā ad nubendū tali viro, neq; illi auferre possessionē officij si nō nupserit.

Ante probationem huius cōclusionis, Præmitto primò, quod officia publica secularia possunt vēdi, maximè illa quæ nō habent annexā iurisdictionē, quale est hoc officiū Notarij, de quo agitur. Sic tenet cōmunis opinio Theologorū, teste Azor. *to.3. li.8. c.7.* vbi citat multos. Et tenet Bonac. *to.2. disp. 3. de contractibus disp. 2. punct. 2. n.10.* & hoc patet ex praxi istius Regni, in quo passim similia officia venduntur. Neque obstat lex istius Regni *Lib.2. Ordin. tit. 46.* prohibens huiusmodi officia vendi. Nam prædicta lex intelligitur de officijs pertinentibus ad bona publica Regis: & prætèrea loquitur prædicta lex de personis, quæ vendunt prædicta officia authoritate propria, sine licentia superioris, Regis scilicet, vel domini superioris respectiuè, vt colligitur ex dicta Ordinatione. Quod non cernitur in hoc officio cùm non pertineat ad bona regalia, & possit donari a domino illius oppidi in quo viuit Catharina: in quo oppido prædictus dominus habet plenam potestatem donandi similia secularia.

2 Secundò præmitto quod post venditionem soluto pretio, & tradita re vēdita emptor statim acquirit rei dominiū, vt tradit etiam cōmunis opinio Theologorum, vt videre est apud Azorium *to.3. lib.1. c.14. §. Acquiritur*, vbi citat legem *Insti. de rerum diuisione §. Vendita.* Et nullus Doctorum hac de re dubitat.

3 Hoc posito, probo conclusionem. Nam hæc fœmina possidet hoc officiū per emptionē, qua pater suus illud emit,

&

& proinde illius officij habet dominium tanquam hæres nominatá à patre suo: ergo cum illius officij plenum, & quietum dominium habeat, non poteſt illi imponi onus nubẽdi certo viro ſub pęna amiſſionis officij. Antecedens patet apud citatos Doctores per Azorium. Probatur conſequentia hoc exemplo claro. Vendidit Antonius Franciſco domum,& ſoluto pretio tradita eſt domus Franciſco: nunquid poſtea poterit Petrus prædictam domum auferre Franciſco,vel circa illam aliquid innouare? Non profectò, quia ſi id poſſet, orirentur quotidie inconuenientia magna, lites & ſcandala. Secũdò id probo exemplo accommodatiſſimo ad caſum præſentem. Habeo agrum ſub emphyteuſi (vulgo *de foro*) cuius agri habeo dominium vtile, dominus emphyteuſis habet dominium directum. Vendidi hunc agrum cum licentia domini directi, ſine qua vendi non poterat. Conſtat quod poſt factam venditionem domini directi non poteſt dominus directus aliquid innouare in illa emphyteutica vendita Petro, neq; illam illi auferre,vt praxis cõmuniſſima teſtatur.Idem prorſus cernitur ſuo modo in noſtro caſu. Iſte dominus ſæcularis, de quo agitur, habet,vt ſic dicã,dominium directũ in officijs ſæcularibus ſuę iuriſdictionis:ille verò qui vt proprietarius poſſidet officiũ habet dominium vtile prædicti officij. Si ergo iſte, qui habet dominium vtile officij,vendidit illud cũ licentia domini ſæcularis, qui habet dominiũ directũ;non poterit ille dominus poſt venditionem factam de ſua licentia innouare aliquid circa tale officiũ venditum,neq; illud auferre Mariæ hæredi dicti Ioãnis, qui illud emit cũ licẽtia eiuſdem domini, & erat Ioannes dominus directus illius. Eo nempe modo quo dominus directus rei emphyteuticæ non poteſt alterare, vel auferre rem emphyteuticam ad hæredibus domini vtilis eiuſdem rei, niſi forte ob culpas aliquas commiſſas. Quod ſuppono in Catharina nõ eueniſſe,cũ non dicatur illã, vel patrem ſuum culpam aliquam commiſiſſe. At conſtat quod obligare illam vt nubat tali viro pauperi, eſt illi imponere onus moleſtum,& penſionem grauem, & proinde eſt alterare rem venditam. Secundò probo principaliter: nam licentia quam dedit prior dominus vt venderetur hoc officium, fuit in ſubſtantia quædam donatio liberalis, per quam Ioanni ementi dedit hoc officium. At donatio liberalis abſoluta, & acceptata non poteſt reuocari, vt eſt communis Doctorum opinio, & decernitur in lege iſtius Regni *lib. 4. Ord. tit. 63*. Ergo donatio iſtius officij non poteſt hodie reuocari à filio prioris domini,maximè cùm ille confirmauerit donationem, ſeu licentiam datam à patre:cum ipſe filius iuſſerit Catharinæ ſolui ſingulis annis aſſignatam pecuniam de fructibus officij tanquam veræ dominæ proprietariæ dicti officij. Si verò dicas quod licentia data à priori domino,vt officium vẽderetur, non fuit vera donatio, ſed ſimplex licentia, quæ poteſt reuocari: dico quod neque tunc filius prædicti domini poterit talem licẽtiam reuocare, eo quod iam illam cõfirmauit modo proximè dicto, idque iuxta regulam 21. *de reg. iuris in 6.* dicentem: *Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt*. Maximè quando iam non eſt res integra: ſed eſt licentia poſita in actu, & emptio offici j abſolutè facta ſine vlla conditione.

4 Probatur adhuc cõcluſio, nam Princeps,etiam ſupremus(qualis non eſt dominus,de quo agitur)non poteſt auferre ſubdito ius quod habet acquiſitum in re, inuito tali ſubdito, vt dicitur *in l. penult. & final. de natal. reſtit.* cũ ali js textibus citatis à Sarmiento *4. p. de reddit. Eccleſ. cap. 3. paulò poſt initium*. Imò nec Papa intendit tollere alicui ius ſuum quod habet acquiſitum in re aliqua, vt habetur in *capit. Super eo vero, de off. & poteſt. iudicis delegati*, cum alijs ibi citatis à gloſſa, verbo *Intentionis*. At iſta mulier habet iam ius in re acquiſitum in hoc officio, tanquam in re empta pecunia patris ſui, & prædicti officij habet iam dominium vtile, vt conſtat ex præcedẽtibus:ergo iſte dominus nõ poteſt ab illa

auferre

auferre ius quod habet quæsitum in hoc officio Notarij. Vltimò probatur: quia post venditionem factam non potest rei venditæ apponi aliqua conditio, nisi talis conditio ab vtroque contrahente acceptetur, vt colligitur ex l. *perfecta* Cod. *de donat. sub modo, ibi: Perfecta donatio conditiones postea non cap.* de quo Sanchez *lib. 5. de matrim. disput. 6. num. 3. & 4.* vbi dicit non sufficere vt post contractum celebratum vnus tantum contrahens apponat conditionem, at in hoc casu, in principio quando à priori domino data est licentia vendendi liberè officium, & in venditione ipsius officij, non apposita conditio vt Catharina certo viro nuberet: ergo talis conditio non hodie illi apponi post venditionem officij, & pacificam possessionem illius, non consentiente Catharina.

5 Obijcie: Hodie praxis Regni obseruat, quod quando Rex alicui viro nobili donat commendam, eidem imponit conditionem vt nubat certæ feminæ nobili, & pauperi, aliàs non daturus commendam, & prædicta conditio nubendi tali feminæ, est licita, & in praxi. Ergo similiter iste filius prioris Domini potuit Catharinæ in donatione, seu confirmatione prædicti officij imponere conditionem quod nubat tali viro aliàs non daturus tale officium. Respondeo dissimilem valde esse rationem in vtroque casu. Nam quando Rex imponit illam conditionem nubendi, imponit illam in principio antequam commendatarius acceptet, & prætereà commendatarius non habet ius quæsitum in re, circa illã commendam, & propterea Rex potest apponere quamlibet conditionem in re, quam donat liberaliter antequam res donata acceptetur; & possideatur. At in nostro casu, iste filius prioris domini, non imponit Catharinæ hanc conditionem nubẽdi in principio donationis officij, sed postquam illa habet possessionẽ officij. Secundò, quia Catharina, id est pater suus, emit hoc officium propria pecunia. At Commendatarius non emit commendam, sed liberaliter illam accipit, & proinde potuit illi in principio apponi talis conditio nubendi; & retorquetur idem exemplum: nam postquam Commendatarius habet possessionem commendæ per aliquos annos, non solet Rex de nouo aliquam conditionem apponere. Si verò mihi dicatur, quod aliquando Rex aufert officia iam possessa ab aliquibus. Respondeo id non facere Reges nisi quando præcedunt culpæ. In Catharina verò non præcesserũt culpæ, vt suppono. Nam nolle nubere viro designato ab isto Domino, non est culpa, cum matrimonium debeat esse liberum. Imò maior culpa poterit esse Domino isto obligante Catharinam vt nubat illi viro, vt statim ostendo.

6 Vltimò aduerto, posse merito dominum istum timere quod peccatum cõmittat obligando Catharinam vt nubat tali viro contra suam voluntatem. Probatur ex Concilio Triden. *sess. 24. cap. 9. de matrim.* vbi excommunicat omnes principes compellentes aliquem ad matrimonium contrahendum, de quo etiã Sanchez *lib. 2. de matrim. disput* 27. citans multos Doctores. Hic autem Dominus obligans Catharinam ad nubendum tali viro sub pœna amissionis officij, empti à patre, & in quo consistit suum remedium, est quasi compulsio, & coactio ad nubendum, & videtur illi incuti metus cadens in virum constantem, qui etiam iuxta Doctores incutitur in viro robusto quando adest periculum amittendi omnia bona. Si vero mihi dicatur Reges hodie dare commendas sub illa conditione nubendi tali, nec proinde aliquem dicere eos compellere ad nubendum, vel esse excommunicatos. Respondetur ex supradictis *num. 5.* casum esse dissimilem. Nam Reges id faciunt in principio antequam dent commendam, & commendatarius nondum possidet illam commendam, neque illam emit sua pecunia: & ideo Rex apponens illam conditionem liberam nubendi, nõ compellit sub protestatione quod auferet commendam possessam, sed quod non dabit illam denuo. At in nostro casu iste Dominus temporalis apponens conditionem Catharinæ, vt nubat, minatur

natur

natur quod alias priuabit illam officio iam possesso, & empto pecunia patris sui. Secundò respondeo dictum decretum Tridentini de non compellendo ad matrimonium, non cõprehendere Regem, neque Imperatorem: vt testatur Henriquez *tom. 2. lib.* 11. *cap.* 6. §. 6. *littera G.* At iste dominus de quo loquitur, neque est Rex, neque Imperator.

CASVS XX.

De quadam emptione rei emphyteuticæ sub obligatione nominandi, vulgò, prazo.

QVædam mulier tutrix filiarum suarum, vidua cùm esset, emit quandam proprietatem, (vt campum) quæ erat sub emphyteusi obligata cuidam confraternitati Misericordiæ in Portugallia, quod vulgo dicitur, *prazo*, cum obligatione nominandi successore in illo. Confraternitas Misericordiæ, quæ erat directa domina, confirmauit venditionem, & hanc viduam ementem cõstituit, & nominauit in prima vita, cum potestate, vt possit nominare secundam personam, seu secundam vitam. Et secunda persona succedens posset nominare tertiam, cum declaratione quod tales nominationes, vel venditiones essent confirmandę per confraternitatem Misericordię prędictæ. Hæc vidua matrimonio locauit primum filiam seniorem, eamque domi retinuit cum genero & alijs filiabus. Huic filiæ seniori tradidit rem illam emphyteuticam, vt fructus eius comederet, dum manebat in domo ipsius matris. Mansit illa cum marito in domo matris per annos viginti. Quibus finitis, propter aliquas discordias & molestias exortas, gener cum sua vxore filia seniore viduæ, exijt à domo viduæ, & viuens separatim prætendit rem illam emphyteuticam pertinere ad se ratione vxoris suę, quæ erat filia senior, & quam iam socrus eius nominasse videbatur in emphyteusi, seu *prazo*. Et declaratur quod prædicta vidua dedit illi filiæ seniori dotem competentem in alijs rebus mobilibus, & immobilibus: de prædicta verò re emphyteutica solum illi dedit vsum, vel vsum fructum: neque talem vsum dedit coram testibus, neque per scripturam. Imò cùm filia, & gener ab illa peterent vt scripto illis absolutè traderet rem illam emphyteuticam, vidua id facere recusauit.

Mortua est hæc filia senior Olyssipone; qua defuncta, quædam alia mulier præsentauit quandam scripturam, per quam defuncta hanc secundam mulierem nominabat in illa re emphyteutica, eidemque faciebat donationem illius. Quæ secunda mulier, statim per procuratorem apprehendit possessionem dictæ rei emphyteuticæ, idque sine authoritate iudicis. Vidua hoc sciens per exceptionem opposuit se apprehensioni dictæ possessionis. Idem fecit confraternitas Misericordię directa domina istius rei emphyteuticæ. Et declaratur quod prædictus gener viduę per illos viginti annos, in quibus comedit fructus huius rei emphyteuticę, ipse nomine suo soluebat pensionem, emphyteusis dictæ confraternitati, non autem soluebat ipsa vidua.

Hoc posito, quæritur an ista secunda mulier nominata à filia seniore habeat ius ad dictam rem emphyteuticam: an verò ius maneat apud viduam, quæ primò fuit nominata à confraternitate Misericordiæ, neque illa aliquem nominauerit pro secunda vita, neque de hoc possit per aliquam scripturam constare. Et declaratur quod ratio quam assignauit filia defuncta ad nominandum hanc secundam mulierem in re emphyteutica, fuit ea, quod ab illa receperat aliqua bona, & obsequia: cùm prædicta secunda mulier esset pauperrima, neque haberet vnde aleretur.

Secundò quęritur, vtrum per mortẽ istius viduæ, hęc res emphyteutica, seu *prazo* adducenda sit ad collationem inter generum, & alios filios viduę, vel nepotes?

Responsio.

1 Quamuis materia hæc directè pertineat ad Doctores iuris ciuilis, quia tamen Theologi ratione conscientiæ, & peccati aliquas materias Iuristarum attingunt, qualis est emphyteusis, maioratus, testamentum, & similes, dicam breuiter, quid circa hunc casum Theologi possunt attingere.

Dico ergo absolutè, & certissimè, prædictam filiam, quæ nominauit tertiam mulierem tanquam tertiam personam: seu tertiam vitam, id nullo modo potuisse facere, & proinde inualidè, & nulliter nominasse: neque proinde dicta mulier potuit acquirere dictam rem emphyteuticam, neque quo ad dominium, neque quo ad vsumfructum. Ante probationem præmitto, quod dicitur in principio informationis, videlicet quando confraternitas Misericordiæ confirmauit primò hanc viduam, illique concessit vt postea nominaret, addidit conditionem, quod futuræ nominationes confirmandæ essent per ipsam confraternitatem Misericordiæ. In quo factus est contractus conditionalis sub conditione licita, vt patet. Constat verò quod contractus cōditionalis violatur si non seruetur conditio apposita, vt testatur communis Doctorum sententia in materia de contractibus, maximè videndus est Azor *tom. 3. lib 4. c. p.* 24 §. 1. cum textibus ibi citatis, & Lessius *lib. 2. de iustit cap. 18 dub. 15. num. 119. &* 120. Ratio est, quia donans, seu contrahens aliter non consentit nisi interueniente illa conditione apposita, & impleta, & contractus sine consensu contrahentium, est nullus, vt patet ex iure, & praxi. Hoc posito, sic fit argumentum. Hęc mater, quæ primò fuit nominata, non poterat secundo nomine absque licentia, & confirmatione confraternitatis Misericordiæ quæ erat directa domini emphyteusis. At constat, quod ista nominatio prætensa, quæ allegatur facta per filiam defunctam, non est confirmata, nec approbata per confraternitatem prædictam: ergo talis nominatio secunda de tertia muliere nulla est, & inualida. Et eadem ratio à priori militat in nominatione matris circa filiam seniorem, si datetur; quia non fuit facta cum approbatione, & confirmatione prædictæ confraternitatis, & proinde non est seruata forma, & conditio contractus, maximè cùm hodie dicat prædicta confraternitas Misericordię, quod non consentit in tali nominatione matris: imo neque consentit in nominatione secunda, quam fecit filia circa tertiā mulierem. Hæc consequentia præcipuè probatur ex textibus citatis à glossa *in regula iuris in 6.* quæ dicit, *Nemo potest plus iuris conferre in alium, quàm sibi competere dignoscitur*. Vbi glossa citat alium textū, siue dictum commune Iuristarum dicētium: *Nemo dat quod non habet*; & lumen naturale idem dictat. Hæc filia nunquā habuit dominium istius rei emphyteuticæ, sed solum vsumfructum, cùm non extet illa de re scriptura, nec approbatio confraternitatis Misericordiæ: ergo cùm non habuerit illius rei dominium vtile, non potuit illud transferre per nominationem in tertiam mulierem, cum nemo det quod non habet, maximè cū mater dicat quod non fecit nominationem in filia: imò rogata vt id faceret per scripturam, recusauit.

2 Cùm constet per testes, quod quando in principio hæc mater dedit filiæ fructus huius rei emphyteuticæ, declarauit se illi dare solum vsum fructum illius, cessat omne dubium, nec potest alicui in mentem venire quòd per hoc illi mater donauerit dominium vtile rei emphyteuticæ, vel quod filiam nominaret in secundam personam, quamuis filia per viginti annos comederet fructus illius. Hoc constat ex communi Doctorum opinione, & praxi dicentiū, quod in rebus immobilibus, sicut campo, domo, & similibus, diuersa valde sunt dominium illius, & vsusfructus illius: quod potest donari vsusfructus illius sine eo quod detur dominium illius. Hoc constat clarissimè in illis, qui locant alijs vineas, oliueta, domos, & similia immo-

immobilia. Hi enim conductoribus non dant dominium talium rerum immobilium locatorum, vt patet, sed solum vsumfructum; dominium verò manet apud locatorem. Idem ferè aliquo modo cernitur in re emphyteutica, in qua possidens illam non habet absolutum dominium illius, sed solum dominium vtile & vsumfructum, & ideo non potest illam vendere absque licentia domini directi. de quo videri potest Reginaldus *tom.2.lib.25.num.26.* Cùm ergo constet quod hæc mater in principio non dederit filiæ istius rei emphyteuticæ dominium, nisi solum vsumfructum, sequitur quod dicta filia nunquam habuit dominium vtile prædictæ rei emphyteuticæ, & proinde tale dominium non potuit dare tali tertiæ mulieri per nominationem, quia iuxta proximè dicta, *nemo dat quod non habet*. Neque ad probandum hoc dominium vtile in filia, vel ad probandam nominationem matris circa illam, sufficit quod per viginti annos comederet fructus prædictæ rei emphyteuticæ, vt hoc temporis spatium posset illi dare titulum dominij ob præscriptionẽ. Nam dato, & non cõcesso, quod illa posset præscribere, quoad vsumfructũ, nũquam potuit præscribere quoad dominiũ vtile, quod nunquã habuit iuxta illud Iuristarum, quod *à separatis non fit illatio*. Cõstat ex claro exẽplo. Nam possidens rem emphyteuticã, comedit fructus illius per quinquaginta, & amplius annos, idemque faciunt successores illius: & tamen per hanc possessionem fructuum, siue per hunc vsumfructum, nunquam præscribunt contra dominum directum. Idem à simili potest dici de ista filia, quod licet per viginti annos de licentia matris possederit vsumfructum istius rei, nunquam potuit præscribere contra dominium vtile quod mater habebat in eadem re. Si verò quæras, quomodo probabit hæc mater quod filiæ non dederit dominium vtile istius rei, se solum vsumfructum? Dico quod lex istius Regni *lib.3. ordinat. tit.59.* §. 11. dicit, quod ad probandas donationes, & contractus, & pacta inter patrem, & filium, vel matrem, & filium, non est necessaria scriptura, sed sufficiet probare per testes: & proinde debet ista filia saltem per testes probare quod mater illam nominauerit, vel quod illi dederit non solum vsumfructum illius rei, sed etiam dominium vtile.

3 Tertiò dico principaliter, quod si confraternitas Misericordiæ quando primò nominauit hanc viduam, dedit illi licentiam nominandi vnam personam ante mortem suam, vel tempore mortis, talis mater post primam nominationem poterat illam nominare, & post hanc aliam: & per vltimam nominationem reuocarentur omnes nominationes præcedentes: quod probatur, quia per præcedentes nominationes nõdum est translatum dominium talis rei in personas nominatas: nisi fortè tale dominium datum esset filiæ in dotem matrimonij, per scripturam specificantem, quod prædicta res emphyteutica dabatur filiæ pro dote. Sic disponit lex istius Regni *lib.4. Ordin. tit. 37. in principio, & in* §. 1. At hæc mater neque dedit rem istam emphyteuticam filiæ in dotem, neque in filiam transtulit dominium quod in tali habebat. Imo dicitur in informatione posita in principio, quod mater expressit se solum vsumfructum filiæ concedere. Ex quo constat quod licet mater in principio hanc filiam nominaret absolutè, nihilominus potuit prædictam nominationem factam reuocare per prædictam Regni Ordinationem. Facit etiam quod pro hoc addit prædicta Ordinat. *eodem tit* §. 5. videlicet, quod si primus nominans simpliciter nominauerit in *prazo* aliquã personam non transferendo statim in illam ius, & dominium talis rei, & persona nominata mortua fuerit ante personam nominantem, in tali casu persona nominans poterit nominare aliam, quam voluerit, quoniam nominatio personæ nominatæ non fuit sortita effectum. Et in nostro casu neque mater nominauit hanc filiam, & dato quod illã nominauerit, filia mortua est ante matrẽ nomi-

nominantem: & mater nominans nunquam transtulit in filiam dominium vtile quod habebat, viso quod filiam nunquam nominauit.

4 Quartò principaliter probatur ex eo quod tradit Rabello *tom. de oblig. iust. 2. p. lib. 14. de emphyteusi q. 17. num. 6.* vbi imprimis ait quod suprà diximus posse patrem in vita nominare filium in emphyteusi, sed quod viuente patre filius non habebit ius in illa quantum ad dominium, sed solum vsumfructum ex donatione patris. Deinde addit Rabello proprie ad nostrum intentum, quod quando aliqua persona recepit rem emphyteuticam pro tribus vitis ad certas personas nominandas, ponit citatus Author hæc verba: *Non finitur præcedens nominatio per nominationem sequentis personæ quamdiu præcedens vita perdurat, quantumuis emphyteusis in alium, vel alios alienetur.* Sic ille: quo nihil clarius dicit potuit. Et assignans prædictus Doctor huius rei causam, & citans legem istius Regni, ait, quod quando datur licentia nominandi ad tres vitas, intelligitur vt tres personæ ordine successiuo per tres ipsarum vitas omnino completas rem possideant. Et citat Rabello, Gamam *decis. 235. & 236. num. 3.* Qui Gama refert sic iudicatū fuisse in Senatu Regio Olysipponensi, cum alijs ibi dictis à Rabello. At in nostro casu, vltra quàm quod mater non nominauit filiam absolutè, trāsferendo in illam dominium vtile, matris vita nondum finita est, neque completa, cùm adhuc viuat, & filia prius mortua sit quàm mater, nec proinde duæ vitæ sint completæ. Et sic stante hodie emphyteusi in matre viuente, non potest simul stare in tertia muliere indebitè nominata.

5 Neque obstat quod gener istius viduæ per illos annos, in quibus comedit fructus huius emphyteusis soluit confraternitati Misericordiæ pensionem illius: nam talis solutio pensionis non dedit illi ius circa dominium emphyteusis; nam talem solutionem feci tanquam procurator viduæ, vt patet. Procurator verò licet tempore longo procuratoris officium administret, non acquirit dominium illarum rerum, quarum est procurator, vt praxis obseruat.

6 Adhuc ex alio capite ostendo nominationem factam à filiam in tertia muliere fuisse nullam, eo quod dicatur illam nominasse propter bona opera ab ipsa accepta, cùm aliàs constet prædictam tertiam mulierem esse nimis pauperem, quæ tali filiæ obsequia, & donadare non poterat. Circa quod nimis inferuit quod tradit Mascardus *tom. 1. de probat. conclus. 184. num. 5. & seqq.* vbi cum aliquibus Doctoribus, dicit, quod si alicui fiat donatio in aliquo legato, dicendo in scriptura quod illi hoc donat propter merita, vel benemerita, intelligendum hoc esse, si merita, & benemerita probari possint. Et ait non sufficere verba narratiua instrumentis donationis, in quo donator dicat, se donasse pro seruitijs, meritis, & obsequijs, quia illa verba non sufficerent ad prædicta probanda, quando donatio fit inter personas prohibitas; sed cēsentur illa verba adiecta in fraudem legum. Hæc autem filia viduæ nominans tertiam mulierem fecit illi donationem prohibitam per leges supracitatas: neque probari possunt merita, vel obsequia, vel bona opera, quæ ipsa præstiterit filiæ viduæ, cùm talis mulier esset pauper: ergo non sufficiet quod prædicta filiæ viduæ dicat in sua nominatione, quod illam nominet propter bona opera ab ipsa recepta: & proinde illius nominatio etiam ex hoc capite est suspecta:

7 Quantum ad secundum quæsitum, an scilicet hæc res emphyteutica post mortem viduæ adducenda sit ad collationem, vt illa, vel valor, illius diuidatur inter hæredes respectiuè? Dico decisionem huius casus positam esse in lege istius Regni *lib. 4. Ordinat. tit. 27. § 12.* vbi tria decernuntur. Primum est, quod si pater, aut mater in vita sua dederit filio aliquam rem emphyteuticam pro dote, matrimonij, vel alio titulo, vt talem rem statim possideat in vita ipsius donantis: in tali casu talis filius ipsius donantis, obligabitur post mortem donantis adducere:

ducere ad collationem prædictam rem emphyteuticam, si voluerit esse hæres æqualiter cum alijs fructibus in bonis paternis, vel maternis. Secundò dicit, quod si pater, vel mater rem emphyteuticam dedit filio, non vt possideat in vita ipsius donantis, sed post mortem ipsius donantis, nominando illum post mortem ipsius donantis, in tali casu non tenebitur filius post mortem patris rem prædictam adducere ad collationem, nec valorem illius. Tertiò dicit, quod si pater, vel mater talis filij tanquam prima vita, seu prima persona, emit rem illam emphyteuticam sua propria pecunia, vel circa rem illam fecit multas expensas, seu melioramenta, prædictus filius adducet ad collationem rem prædictam, vel valorem ipsius, quamuis in illa fuisset nominatus post mortem nominantis: vel dicta res emphyteutica illi computabitur pro sorte, vel portione hæreditatis sibi debitæ. Hinc patet responsio ad secundum dictum dubium: constat enim quod hæc vidua emit sua propria pecunia rem istam emphyteuticam, & proinde cùm illam inuita non donauerit quoad dominium, quamuis in vita aliquem nominauerit, vel per mortem, talis filius, vel hæres nominatus tenebitur post mortem matris adducere ad collationem prædictam rem emphyteuticam; vel saltem talis res illi computabitur pro sorte, & portione suæ hæreditatis.

CASVS XXI.

De reelectione cuiusdam Guardiani in quodam Conuentu vltra tres annos.

CONstat ex quadam Bulla Pauli IV. infra citanda, & ex quodam statuto generali Ordinis P.N.Francisci fundato in prædicta Bulla, quod nullus Religiosus prædicti Ordinis potest esse Guardianus in eodem Conuentu vltra tres annos. Contigit vt per mortem cuiusdã Guardiani, quidam Religiosus fuerit constitutus præses illius Conuentus; quẽ præsidentem sic creatum, statuta generalia dicunt habere totam iurisdictionẽ, quam habet Guardianus, & quasi Guardianum reputandum esse. Prædictus Religiosus fuit præses in dicto Conuentu per decem menses: postea celebrato capitulo, vel congregatione capitulari fuit electus Guardianus eiusdem Conuentus, & in illo fuit Guardianus duobus annis, & duobus mensibus: quod tempus iunctum cum decem mẽsibus, quibus fuit præses in eodem Conuentu, complet tres annos prælaturæ in eodẽ Conuentu. Post hos tres annos sic transactos, celebratum fuit capitulum, vel congregatio capitularis, in qua solent aliqui guardiani de nouo eligi. Dubitatum fuit, an prædictus Religiosus de quo agitur, potuerit reeligi in Guardianũ, vt continuaret guardianatum per alium annum cum dimidio eo quod in tali Conuentu non fuerit guardianus per tres annos integros, sed solum per duos annos, & duos menses; non obstante quod fuerit præses in eodem Conuentu per alios decem menses, qui complent prælaturam trium annorum in eodem Conuentu.

Ante responsionem præmitto Papã Paulum IV. propria Bulla apud Bullariũ Rodrig. fol. 853. decreuisse sub pœna excommunicationis, & alijs pœnis, ne in Ordine Minorum aliquis Religiosus posset esse guardianus in eodem Conuentu vltra tres annos: & quod aliter factum foret nullum, adeò vt Religiosi illius Conuentu sub pœna excommunicationis illi non obedirent.

Quo non obstante, videtur quod Religiosus, de quo quæritur, potuerit reeligi in guardianum prædicti Conuentus, in quo solum fuit guardianus per duos annos, & duos menses. Nam licet in eodem Conuentu fuerit præses cum tota iurisdictione guardiani illud officium præsidis in substantia, & in communi vsu loquendi, non dicitur guardianatus, vt patet. Verba autem legis sunt accipienda secundum communem vsum loquen-

loquendi, vt communis docet opinio. Secundò, quia citata Bulla Pauli IV. est pœnalis, & odiosa, cùm ponat pœnam excommunicationis. Lex autem pœnalis strictè est interpretanda, vt minus lædat quantum fieri possit: cùm ergo illa solum loquatur de guardianatu, non videtur extendenda ad officium præsidis iunctum cum guardianatu, cum præses non sit guardianus.

1 Quo non obstante dixi, & dico, talem Religiosum post dictos tres annos non potuisse reeligi in guardianum in proximo capitulo, vel congregatione sequenti, vt maneret guardianus in eodem Conuentu. Fundamentum est, quia talis Religiosus iuxta mentem citatæ Bullæ iam fuit guardianus dicti Conuẽtus per tres annos, & proinde in eodem non potest continuari iuxta citatam Bullam. Ante probationem reuoco in memoriam supradictum, quod in ordine Minorum statutum generale decernit, quod præses Conuentus, de quo agimus, factus ob mortem guardiani, habeat omnem iurisdictionem in omnibus, sicut habebat guardianus.

Hoc posito, probatur conclusio proximè posita, primò, quia *de æquipollentibus idem est iudicium*, vt habetur *in l. fina. ff. mandat.* & cap. *Inter cætera, de rescript.* At esse guardianum, & esse talem præsidentem in eodem Conuentu, æquipollent cùm solo nomine differant, & quæstio de nomine non sit curanda: ergo cùm iste in substantia fuit guardianus, seu prælatus in illo Conuentu, non poterit continuari in illo officio guardiani vltra dictum triẽnium, per citatam Bullam Pauli IV. Et quod officium guardiani, & talis præsidis sint duo tes æquipollentes, probo ex Calepino, qui in verbo *Aequippollens*, ait, quod æquippòllere, est parem potestatem habere. Diximus vero quod præses de quo loquimur, habet parem potestatem in vtroque foro sicut guardianus. Secundò probatur ex illa regula Iuristarum dicentiũ, quod, *vbi est eadem omnino ratio, est etiam eadem iuris dispositio*: ita vt pœna imposita vni delicto in vna lege possit & debeat extendi ad aliud delictum, in quo militat eadem omnino ratio assignata in priori lege. Hæc est communis Iuristarum, pro qua sufficiat videre Sanch. *lib. 5. de matr. disp. 42. num. 4.* vbi citat textus, & Doctores vsque ad nauseam. Sed in guardiano, & in præside eiusdem Cõuentus est eadem omnino ratio, vt suprà diximus: ergo in vtroque erit eadem dispositio, & dispositum in vno, erit dispositum in alio quoad durationem officij, & vt officium vnius computetur cum officio alterius. Quod verò eadem sit ràtio in præside, & guardiano quoad durationem officij, probo, quia ratio, quæ monit Pontificem in illa Bulla ad prohibendam continuationem guardianatus vltra triennium, fuit obuiari ambitioni procurandi, & continuandi officia in religione, vt Papa exprimit in procemio Bullæ, sic dicens: *Viam ambitiosæ cupiditatis, quæ ex continuatione officiorum, quandam superioritatem, & iurisdictionem in Religionum Ordinis, &c.* Intentio Papæ ibi exprimitur, videlicet quod tollatur ambitio circa continuationem officiorum habẽtium superioritatem, & iurisdictionem in religionibus: at talis ambitio æquè interuenit in guardianatus officio, atque in officio talis præsidis, cùm vtrumque habeat æqualem superioritatem, & iurisdictionem: ergo in vtroque est eadem ratio. Tertiò principaliter probatur conclusio, quia ex procemio legis colligitur mens, & finis legislatoris, vt est communis opinio, de quo fusè Sanch. more suo *lib. 2. de matrim. disp. 37. num 3.* citans multa: sed Papa in procemio cit. Bullæ dicit se intendere, obuiare ambitioni cõtinuandi officia, & hæc ambitio æquè cernitur in continuando officio guardiani, ac præsidentis qui est omnino sicut guardianus: ergo mens, & intentio Papæ fuit ne aliquis in eodem Conuentu foret prælatus vltra triennium, siue cum titulo guardiani, siue cum titulo præsidentis. Quartò, hinc elicitur aliud argumentum, nam finis legis, seu legislatoris potius seruandus est, quàm verba legis, iuxta regulam 88. *de reg. iur. in 6.* sic dicentem: *Is committit in legem, qui verba*

lu legi, amplectens contra legis nititur voluntatem. Sed clara voluntas Bullæ istius est ne officia continuentur in eodem Conuentu vltra triennium: ergo hæc voluntas seruanda est, licet verba Bullæ non clarè loquantur de officio præsidētis. Facit quod dicit Bonac. *to. 2. tr. de legib. disp. 1. q. 1. punct.* 8. *n.* 17. Quod scilicet mens legislatoris, & intentio intrinseca seruāda est, non verò extrinseca: & declarat, quod mens intrinseca legislatoris seruatur, quoties adimpletur id quod legislator intendit.

2 Hoc ipsum potest confirmari omnino à simili ex c. *Dudum, il* 2. *de elect.* vbi agitur de electione: in quo capitulo, quidā clericus qui erat Archidiaconus, & simul habebat aliā ecclesiā cum cura animarū, & fuit accusatus de hoc ob pluralitatem beneficiorum incompatibilium. Clericus excusabat se, quod officiū Archidiaconi cum esset solum personatus, non verò dignitas, nec prælatura, non se incurrisse in pœnas habentiū pluralitatē officiorū, vel beneficiorū cum cura animarum. Ad quod respondit Papa, quod cùm Archidiaconus illius Episcopatus quāuis esset solum personatus, nihilominus excommunicabat, interdicebat, suspēdebat ab officio, absoluebat à pena, qui sunt actus habentis curam animarū; idem dicendum esse de tali officio Archidiaconi, ac de habente curam animarum. Verba Papæ sunt: *Cum idem de personalibus, quod & de curam animarum habentibus iudicium sit habendum.* Hoc multo magis videtur de officio prēsidis, de quo agimus, & guardiani in eodem Conuentu: quod scilicet idem iudicium sit de vtroque, cum vterque habeat eandem patem curam animarum, & in solo nomine differant. Videatur glossa citati cap. *Dudum*, in verbo *De personatibus*, vbi multa adducit ad probandū, quod de similibus idem est iudicium.

3 Neque obstat, quod iste Guardianus finito triennio in capitulo sequenti renunciauit officio Guardiani, vt propter hanc renunciationem, videatur posse reeligi in Guardianum prædicti Conuentus post dictum triennium, eo quod per talem renunciationem vacauerit officium guardiani. Nō obstat primò, quia illa vacatio per tempus breuissimum facta fuit. Mora autem breuis, seu interruptio breuis non computantur, nec reputantur in iure, sicut patet ex allegatis à glossa *in cap. vltimo, de verborum signif. in* 6. in verbo *Continuè*, & in verbo, *Pro tuis*. Vbi aliquibus, & claris exemplis probat non desinere esse continuum id quod parua aliqua interruptione interrumpitur. Facit ad idem quod tradit Mascardus *tom. 2. de probat. conclus.* 1070. *num.* 24. citans vnam glossam, & Doctores, dicētes, quod veniens intra tempus modicum, censetur venire, ac si veniret statuta die. Secundò, quod hæc renunciatio (vt ita dicam, momentanea, seu vacatio momentanea) non obstet, probo, quia aliàs aperiretur via fraudibus. Nam possent aliàs aliqui guardiani vno mense proximè ante capitulum renunciare officio guardiani, quod habuerunt per tres annos dempto vno mēse; & proximè post possent eligi guardiani eiusdem conuentus ad alios tres annos, quod esset clarè in fraudem prædictæ Bullæ Pauli IV. *Fraudibus* autem *obuiandum est*, vt passim iura proclamant.

4 Ad duo argumenta in oppositū adducta in principio, dicendū est, ad Primū quod verba legis intelligenda sunt iuxta cōmunem modū loquendi, nisi ex ipsa lege colligatur clarè mens, & intentio legislatoris. Iā verò suprà diximus, ex ipsa Bulla clarè colligi mentem Papæ esse tollere ambitionem continuādi quæcunque officia prælaturæ in eodem cōuentu; ac proinde parum interesse, si ad hoc vtatur nomine guardiani, vel præsidentis qui habet eandem omnino iurisdictionem. Ad secundum dicendum est primò legem pœnalem, purè pœnalem esse restringendam nisi aliud constet ex mente legislatoris oppositum volentis: hic autem constat clarè de mente legislatoris, vt proximè dixi in solutione præcedentis argumēti. Secundò respōdetur, prædictā Bullam Pauli IV. non esse purè pœnalē, sed magis esse fauorabilē, quam

G pœna-

pœnalem. Nam licet imponat pœnam oppositum facientibus, fauet tamē multum statui Religionis, ne ambitiosi continuent prælaturas, cum scandalo aliorum, qui exinde à prelaturis excluduntur, cum alijs inconuenientibus concernentibus. Quando verò lex est plus fauorabilis, quam sit pœnalis, potest extēdi, maximè ad casus similes: & hæc lex valde fauorabilis statui Religionis, vt diximus, extenditur ad casum omnino similem, idest de guardiano ad præsidētem similem sibi in iurisdictione vtriusque fori.

CASVS XXII.

De quibusdam Missis dictis à quodam Religioso prohibito.

IN quadam prouincia certæ religionis datur statutum prohibens nec in cōmuni, neque in particulari aliquem Religiosum posse dicere Missam pro stipe, vel eleemosyna pecuniaria, sed omnes Missæ dicantur pro tota Ecclesia in cōmuni, seu pro intentione quam Christus D. habuit in Cruce. Quo non obstante, quidam Religiosus illius prouinciæ acceptauit ab amico centum Missas, quas dixit pro illius intentione absque licentia prælati id expressè prohibentis fieri sine licentia.

Quæritur primò an prædictus religiosus peccauerit violando prædictum statutū? Secundò, an peccauerit mortaliter vel venialiter? Tertiò, an (quidquid sit de peccato) prædictæ Missæ valide fuerint dictæ pro intentione illius amici iuxta intentionem religiosi pro illo applicatā?

Responsum.

Ante responsionē primi, & secūdi dubij præmitto, ex duobus capitibus posse quæri, an iste religiosus peccauerit: primò ratione obedientiæ generalis, quam violauit contrariando statuto prouinciæ. Secūdò, an peccauerit ratione voti paupertatis appropriando sibi eleemosynā tot Missarum, quæ vt minimum debuit accedere ad decem ducatos: & tantam pecuniam acceptare, & expendere absque licentia prælati, est contra votū paupertatis & actus proprietarij maxime in ordine Minorum. Secundò noto considerandam esse formam dicti statuti, an contineat preceptum obligans sub mortali, vt si præcipiat per obedientiam, vel sub censura, vel per aliqua verba æquiualentia, ex quibus colligitur statutum continere vim præcepti obligantis ad mortale, potest enim dare aliquod statutum in aliqua Religione, quod neque obliget ad peccatum veniale, sicut de facto datur regula alicuius Religionis, quæ neque suos Religiosos obligat ad veniale. Quæ talis regula dicitur habere solam vim directiuam, non verò coactiuam sub peccato: idest seruit vt dirigat Religiosos in illa sua vita regulari, sed non cogit sub peccato.

1 Hinc patet responsio ad primum, & dico. Quod, si prædictum statutum continet obedientiam, vel censuram, vel verba æquiualentia, ex quibus colligitur intentionem legislatoris fuisse obligare ad mortale; talis religiosus peccauit mortaliter, & in hoc nulla est dubitatio, neque indiget aliqua probatione. Si verò statutum nulla talis verba contineat, sed ex praxi prouincię intelligatur quod prędictum statutum non obligat sub peccato, sed solum habeat vim directiuam tunc neque peccauit mortaliter talis religiosus, iuxta proximè dicta; quod intelligo non peccasse ratione formæ ipsius statuti. Nam aliàs merito credendum est peccatum ibi interuenisse mortale ratione grauitatis materiæ præceptæ, vt enim Theologi docent, ex grauitate materiæ præceptæ colligitur obligatio mortalis peccati; & materia huius statuti est grauissima. Et hinc patet responsio ad secundum.

2 Secundò dico, quod prædictus Religiosus saltem peccauit mortaliter ratione voti paupertatis, si absque licentia prælati totam illam pitantiam tot Missarum accepit, & expendit: cum enim, vt iam dixi, deberet accedere ad summam decem ducatorum, nō videtur permitti

in aliqua Religione vt tanta pecunia recipiatur, & expendatur à subdito inscio prælato, maximè si fuit in ordine Minorum. Sed quid? si prædictus Religiosus nullam pecuniam recepit pro illis Missis dicendis, sed solum voluit satisfacere obligationi, quam habebat amicus de illis dicendis, nihil interim recipiens ab amico? Respondeo, mihi valde probabile esse, quod etiam tunc peccauit mortaliter contra paupertatem. Probo, quia sic dicens centum Missas pro amico vt illum liberaret ab onere dicendarū Missarum, tali amico vel donauit, vel remisit decē ducatos, vt patet. At Religiosus non potest tantā summam pecuniæ donare sæculari absq; licentia prælati. Quod magis declaratur, & probatur: nam remittere alicui aliquod debitum, reputatur pro quadā donatione, vt docet Nauar. *in commentario de spoliis cleric. §. 15. n.* 4. pro quo citat capitulum *veniens*, de testibus, & legem si *mulier*, de cōdict. caus. dat. in quibus dicitur, quod remittere est donare. At iste Religiosus remisit amico decem ducatos, qui aliàs sibi debebantur pro eleemosyna prædictarum Missarum: ergo illi donauit decem ducatos, quos non poterat donare sine licentia prælati: imò in Religione Minorum nec prælatus localis potest talem licentiam concedere.

3 Dico tertiò, quod non obstante tali statuto de non dicendis Missis pro pitātia pecuniaria, tales Missæ valdè dictæ fuerunt pro intentione mandantis illas celebrari, si pro illo religiosus intentionē applicauit. Et proinde talis amicus illas Missas commendans non tenetur procurare, vt aliæ Missæ dicantur. Hæc cōclusio, seu doctrina asseritur à Sanch. *lib. 5. Decalogi c. 1. num. 6.* & Suarez *in tomo de Eucharistia disp. 79 sect. 9. § alij nihilominus,* cum alijs Doctoribus ab his duobus citatis: qui dicunt, quod licet prælatus præcipiat subdito vt celebret Missam pro intentione certæ personæ, si subditus celebrauerit pro alia persona, quidquid sit de peccato subditi, Missa manebit dicta pro illa persona, quam subditus intendit, non verò pro illa quam prælatus præcepit. Et in hoc casu tenetur subditus procurare vt Missa intenta & præcepta à prælato, quam subditus omisit, iterum dicatur, si prælatus habebat obligationem, vt talis Missa celebraretur, quia per culpam subditi tali obligationi nondum est satisfactum. Fundamentum Suarez est quia intentio consecrandi, & offerendi sacrificium, & intentio illud offerendi pro hoc, vel illo est propria & personalis ipsius sacerdotis acceptata à Christo D. in sua ordinatione, & proinde talis intentio applicandi sacrificium non dependet à prælato. Vnde si prælatus diceret subdito: Missam quam hodie dixeris, ego applico pro tali defuncto; prælatus nihil facere, quia prælatus non est dominus illius intentionis, seu applicationis, sed solus sacrificans, & proinde non obstante tali applicatione prælati, Missa maneret dicta pro illo, pro quo subditus celebrans applicauit. Et probat Suarez claro exemplo in materia aliorum sacramentorum. Nam si prælatus præcipiat subdito, vt baptizet hunc, non illum: vel vt absoluat hunc, & non illum, & subditus nihilominus oppositum faciat, valebit factum subditi, non mandatum prælati, quia prælatus non est dominus intentionis subditi in illa materia. Eodem modo dicendum est in ista applicatione Missæ, cum sit in vtroque eadem omnino ratio.

CASVS XXIII.

Quid significet in symbolo Apostolorum ille articulus: Sanctorum communionem.

APostolus Petrus in sua prima Epistola c. 3. dicit quod simus *parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem reddere de ea quæ in vobis est spe.* In quo innuit congruum esse, vt quilibet Christianus possit reddere rationem de illis quæ sperat, & credit: & quamuis non teneatur vnusquisque Christianus reddere rationem de omnibus quæ credit,

& sperat, saltem congruum est vt de præcipuis articulis fidei aliquam rationem reddat, vel saltem ad consolationem, & vtilitatem suam valde proficit, vt sciat rationem reddere præcipuorum articulorum fidei quos fere quotidie ore confitetur. Igitur in symbolo Apostolorum cōtinente duodecim præcipuos articulos nostræ fidei, Simon Apostolus in conuentu Apostolorum, teste D. August. *serm. 2. Dominicæ in ramis palmarum*, protulit decimum articulum nostræ fidei in eodem symbolo, qui dicit: *Sāctorum communionem*. Et quia aliquæ vtilitates, & cōsolationes accrescere possunt fidelibus ex notitia, & explicatione prædicti articuli, illum hic breuiter explicabo, declarādo quid sit *Sanctorum communio*, & quid suffragium Ecclesiæ, in quo prædicta communio ferè fundatur.

1 Primò ergo præmitto in quouis opere bono facto in gratia à quouis fideli dari duplicem portionē illi actui respondentem ex parte Dei, maximè si sit actus virtuosus difficilis. Prima portio est certus gradus gratiæ respondens illi actui in ratione meriti: qui gradus gratiæ datur, quasi ex debito iustitiæ, supposita diuina misericordia dante gratis primam gratiam: iuxta id quod ait Paulus 2. *ad Timoth.* 4. loquens de modo quo meremur gloriam: *Reposita est mihi corona iustitiæ, &c.* Et illum gradum gratiæ respondentem actui meritorio non potest illum actum operans donare alicui: quia nemo potest mereri gratiam alteri de iustitia. Solus enim Christus Dominus, qui habuit gratiam capitalem, verus Deus & homo, potuit alijs gratiam, & gloriam mereri, vt Doctores dicunt in materia Incarnationis tractantes de merito Christi D. Secunda portio respondens actui meritorio difficili, est quædam portio satisfactionis pro parte pœnæ debitæ pro peccato soluendæ in purgatorio, si qua debebatur purganda. Et hanc portionem satisfactionis potest quis applicare alteri, si ille sit in gratia, cui applicatur. Eo modo quo quis de sua pecunia potest alteri donare, quod sibi placuerit, si donatarius sit capax recipiendi. Tertiò in eodem actu meritorio cuiusque reperitur quædam congruitas ob quam Deus respiciens ad virum sanctum, ex quadā congruitate propter illum aliqua concedit illis, qui cum illo viuunt, tanquā socij, & amici, sicut olim in testamēto veteri aliqui homines positi in necessitate petebant à Deo auxilium propter Abraham, Iacob, Isaac, &c. Congruum enim, & vsitatum est vt propter vnum virum bonum, & insignem beneficia conferantur alijs cum illo cōuiuentibus in eadem Societate.

2 Quo posito, Dico cum Henriquez *to. 2. li. 13. de excom. c.* 4. §. 1. & cū multis, quos citat, triplicem esse cōmunicationē Sanctorum seu fidelium Catholicorum existentiā in gratia. Prima est interna: secūda externa politica, qualis est etiā apud Gentiles in conuersando ciuiliter, quæ solet explicari per allocutionem, salutationem, conuersationem, contractus, & simul manducationē, & cætera temporalia, seu sæcularia. De qua secunda cōmunione, seu communicatione parum hoc loco curabimus. Tertia communio Catholicorum est etiam externa sed Ecclesiastica, & quasi spiritualis, quę consistit in sacramentis, suffragijs, & beneficijs. Et de prima interna specialiter loquitur articulus citatus symboli Apostolorum, de qua principaliter hoc loco sequentia dico ex Henriq. citato loco.

3 Prima communio Sanctorum, seu Catholicorum consistit, & fouetur, internis charitatis, & virtutum officijs: vt dum vnus fidelis iustus pro alio iusto liberè, & speciali intentione applicat sua operata: quæ applicatio etiam reperiri potest inter catechumenos, qui sunt in gratia, quia viua Christi membra sibi mutuò communicant officia, eo modo quo membra eiusdem corporis humani quamdiu sunt viua, naturaliter participant fructum ex cibo in eundem communem stomachum iniecto. Et hæc est prima, & principalis communio Sanctorum interna, quoad iustos scilicet adinuicem, si sunt in gratia. Si verò fideles sunt in peccato mortali, habēt imperfectū quendam, & vitalē fidei, & spei motum,

tum, non à vita gratiæ, sed à vita Christi cui per fidem sunt aliquo modo coniuncti, cuius membrum est, non vt participet satisfactionem fructuum sicut iusti, sed ex aliorum impetratione, & merito congrui iuuantur ad conuersionem pœnitentiæ, & defenduntur ab incursibus dæmonum, & à malis temporalibus. Itaque inter iustos Catholicos datur illa prima cõmunio, vel communicatio, vt inter se possint sua opera satisfactoria infallibiliter communicare. Inter peccatorem verò, & iustum non reperitur ista infallibilis communicatio: sed, vt ita dicam, communicatio quædam de congruo: quia iustus non potest in iusto suam satisfactionem applicare, cùm non sit membrum viuum Christi: de congruo tamen potest illi impetrare contritionem, & conuersionem, & cætera bona tẽporalia. Et his auxilijs priuatur excommunicatus, quia per sententiam Ecclesiæ positus est extra communionem Sanctorum: id enim significat excommunicatus, id est extra communionem Sanctorum positus. Quod autem quilibet iustus possit communicare infallibiliter alteri iusto viuẽti, seu mortuo portionem illam satisfactionis sibi debitam ex actu meritorio, constat clarè ex indulgentijs quas aliquando Summo Pontifices concedunt viuis, vt possint eas applicare defunctis per modum suffragij. Nam iuxta omnes Theologos, cùm Papa non habeat directè iurisdictionem in animas purgatorij per modum iurisdictionis, concedit tunc fidelibus iustis vt illam satisfactionem pœnarum per indulgentiam concessam, possint illi applicare animabus purgatorij, quæ sunt in gratia per modũ charitatis.

4 De secunda & tertia communione Sanctorum nihil hoc loco dicere intendo, tum quia claræ sunt, & paucæ circa illas incidunt difficultates: tum quia in materia excommunicationis explicantur à Doctoribus singillatim dum tractant de effectu excommunicationis, siue de bonis externis quibus illa priuat.

5 Et quia prima interna communio, de qua diximus, est difficilior, vt illa magis innotescat, dico imprimis cum communi Doctorum, quod de illa locutus est Dauid *Psal.* 118. illis verbis dicens: *Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua*: vbi non possum non afferre commentarium, quem piè, ac doctè ad huius dubij claritatem, & nostram consolationem ponit Lorinus ad citata verba prædicti Psalmi. Primò igitur ait Lorinus in prædictis verbis Psalmi contineri articulum fidei, de quo agimus: *Sanctorum communionem*. Deinde extendit declarationem illius, vltra quam alij Doctores explicant. Et ait illam extendi vt hæc communio spiritualis, & interna sit etiam inter nos, & animas gloriosas, quæ sunt in cælo, quam vocat Ecclesiam triumphantem: & inter animas purgatorij, quam vocat Ecclesiam patientem. Et inter nos qui sumus in Ecclesia militante. Addit ibidem Lorinus quod etiam inter peccatores, & iustos huius sæculi datur hæc communio Sanctorum, quatenus precibus communibus Ecclesiæ, participant, sed etiam de precibus fusis ab aliquibus singularibus verum esse, multæ historiæ testantur; in quibus constat Deum aliquando conuertisse peccatores ob preces alicuius magni iusti orantis pro peccatore. Noto verò in particulari circa hanc doctrinam Lorini dicentis inter Ecclesiam militantem, & Ecclesiam purgatorij, quam vocat patientẽ dari hanc communionem Sanctorum, quatenus illæ pro nobis possunt orare, dictum Authorem sentire, quod nos possimus orationem fundere ad animas purgatorij vt ipsæ intercedant pro nobis quod aliqui Doctores negarunt. Contra quos facit hoc dictum Lorini: nam si animæ purgatorij possunt orare pro nobis intercedendo, non erit illicitum ab illis petere id, quod illæ possunt, & solent facere. Sic sentit Henriq. *to.* 1. *lib.* 7. *de indulgentijs c.* 8. *num.* 4. vbi id probat primò, quia ante Christi aduentum fideles legis veteris fundebant orationes ad animas Patrum in limbo existentium. Et præterea probat exemplo, nã teste Beato Gregorio *lib.* 4. *Dialogorum c.* 40. Beatus

Paschasius, dum existeret in purgatorio, e audiuit preces ad se fusas, & fecit miraculum. Et citat ibi Henriquez *in glossa littera* X, alios Doctores, & aliud miraculum. Et ibidem *in glossa littera* A, *ad finem capitis citati*, dicit, piè esse interpretandos Doctores dicentes animas purgatorij non esse orandas.

6 Quia verò suprà diximus, hanc communionem Sanctorum magna ex parte niti, & fundari in suffragijs, quibus fiscales se inuicē iuuant, vt ille fuerit in summa tantum dicere illa, quæ ad suffragiorum notitiam spectare possunt. Fusè enim de illis agere esset infinitum, & pertinet ad alium locum. Dicitur ergo suffragium à suffragando, seu iuuando, quatenus per aliquod opus fideles se adinuicem iuuant, vel sibi adinuicem succurrunt. Summaria verò corollaria elicita ex multis, quæ de suffragijs tractant Doctores, sunt sequētia apud Bonacinam *disp. 6. de indulgentijs q. 2. puncto 1. 2. & 3.*

7 Primum est. Si quis opus suum satisfactorium applicet alteri viuenti, vel defuncto, non prodest facienti quoad satisfactionem: nam opus bonum non habet satisfactionem infinitam, sed limitatam; ac proinde si illam portionem satisfactionis alteri applicet, illi proderit cui applicat, non verò ipsi applicanti. Iste verò applicans alteri satisfactionem suam, lucratur illum gradum gratiæ respondentem illi actui meritorio de condigno, quia talis actus est actus charitatis, & proinde meritorius. Et gradum gratiæ sibi respondentem ex merito, nemo potest alteri communicare, vt suprà dixi. An verò ista oblatio, seu applicatio satisfactionis habeat effectum infallibilem si vterque sit in gratia? Bonacina *cit. loco punct. 1. num. 3.* negat: quia, inquit, non satis nobis constat Deum infallibiliter acceptare satisfactiones pro alijs. Sed mihi probabilius videtur dictum Suar. *to. de Pœnit disp. 48. sect. 5. n. 7.* dicentis: Infallibiliter, & de iustitia prodesse satisfactionem vnius iusti applicatam alteri iustò viuo, vel mortuo. Vide ibi probationes: & adde quod alias liceret nobis dubitare de vsu, & praxi Ecclesiæ magna securitate credentis has applicationes satisfactionum inter iustos esse proficuas, & vtiles.

8 Vt ista satisfactio oblata pro alio prosit, requiritur primò vt offerens habeat intentionem offerendi pro eo, cui applicat: si enim non dirigat intentionem illam, retinet sibi suffragium, cum sit opus illius. Secundò requiritur vt opus fiat ab homine viatore, in hac vita existente. Nā in alia vita sicut non possumus mereri, ita nec possumus satisfacere. Tertiò requiritur vt persona applicans sit in gratia, si illum actum facit vel applicat in propria persona. Nam si sit in peccato mortali, nihil potest alteri applicare, cū sit inimicus Dei, & Deus peccatores nō exaudiat. Dixi, *si applicet, & operetur in propria persona*: nam si operetur, & applicet in nomine personæ alienę, v.g. in nomine ecclesię, valebit applicatio etiāsi applicans sit in peccato mortali. Ratio est, quia malitia ministri nocet operi boni actoris. Hinc fit vt Missa applicata à sacerdote existēte in peccato mortale prosit defuncto purgatorij, cui applicatur. Tunc autem aliquis censetur orare nomine Ecclesię, quādo preces, & orationes ab Ecclesia institutas recitat vt minister deputatus ad hoc ex præcepto, vel ex ordinatione. Si verò eas recitat non vt minister ab Ecclesia deputatus, non dicitur orare nomine Ecclesiæ. Et ad exemplum de Missæ valore applicato animæ purgatorij per sacerdotem malum, addi potest exemplum Domini qui est in gratia, & iubet eleemosynam dari pauperi per seruum existentem in peccato mortali, tunc enim fructu eleemosynæ, seu suffragij non fraudatur.

9 Ex parte verò ipsius, cui suffragium applicatur, aliqua etiam requiruntur. Primum est, vt ipse suffragio indigeat. Si enim non indigeat, vt anima iam beata, non illi prodest. Secundò requiritur vt ille cui applicatur suffragium, sit in gratia, nam si sit in mortali peccato, non illi prodest cum non sit membrum viuum Christi, sola autem membra viua se adinuicem communicant. Aduertit tamen

Bona-

Bonacina *cit. loco punct. 3. n. 6.* cum Suarez Medina, & alijs, quod quando quis applicat suffragium alicui non indigenti, vel incapaci illius eo quod sit in peccato mortali, tunc talem satisfactionem redire ad vtile ipsius applicantis iuxta Psalmum 34: *Oratio mea in sinum meum conuertetur*. Ex dictis etiam constat suffragia non prodesse Beatis, quoad satisfactionem: posse tamen illis prodesse quoad gaudium accidetale, vt tenet Bonac. *cit. punct. 3 n. 8* damnatis verò, & infantibus in limbo nullo modo prodesse possunt.

10. Adhuc in gratiã Religiosorum, dicã vnum verbum circa quãdam cõmunionem, vel communicationem bonorũ sui Ordinis quas ipsi concedunt deuotis, & benefactoribus sui ordinis. His enim dant patẽtes litteras sigillò munitas (vulgo *cartas de irmandade*) in quibus prælati dicunt se tales benefactores admittere ad cõmunionem, & participationẽ omnium bonorum operũ, quæ fiunt in sua prouincia, vel religione. Dubiũ enim est an tales prælati per illa verba applicent dictis benefactoribus satisfactiones suorum subditorũ: an verò illis aliquid certum, & vtile applicent? Hoc dubium præ omnibus exactiùs tractat Suar. *to. de pœnit. disp. 55. sect. 5. à n.* 10. ex ijs autem quę ibi fusiùs dicit, sequentia accipe. Primũ est: non rectè, neque validè facere prælatos religiosorum si inscijs subditis eorum opera alijs applicant quoad satisfactiones: quia moraliter loquendo subditi, qui ignorant prælati intentionem, aliã diuersam habebunt, & illa erit quoad factum efficax: nam prælatus nõ habet potestatem directam in talem satisfactionem subditi, vt possit illam applicare inscio, & inuito subdito. Quamuis enim possit prælatus præcipere subdito vt faciat certũ opus satisfactorium pro certa persona; si subditus non vult pro illo satisfacere quãuis male faciat, tamẽ reuera pro illo non satisfacit, quia valor moralis ad satisfaciendũ pro aliquo pẽdet intrinsecè ex intentione ipsius operantis, eo nẽpe modo, quo in casu præcedente diximus, applicationẽ intentionis Missæ non pẽdere ab applicatione prælati, sed ab intentione & applicatione ipsius operantis, seu sacerdotis celebrantis. Secundum quod dicit Suarez est, illã admissionem benefactorum ad participationem bonorum operum ordinis, illis prodesse per modum cuiusdam meriti de congruo; quia hoc ipso quod aliquis est peculiari modo membrũ, & socius huius Religionis, merita eiusdẽ religionis valent apud Deum vt ratione illorum peculiari auxilio aliqua bona conferat personis illi coniunctis, etiam si ad hunc finem talia merita non referantur. Et præsertim habebunt hanc efficaciam si talis persona aliquid à Deo petat propter merita talis Religionis. Et *eadem sect. 5. n. 6.* addit Suarez, non satis esse quod prælatus vnius conuentus sua intentione, & voluntate applicet pro benefactoribus, vel pro certo benefactore tantam satisfactionem, vel tale opus satisfactoriũ, quod ab aliquo subdito efficitur: sed necesse esse vt etiam subditus sua voluntate illud offerat. Potest tamẽ prælatus licitè tale opus subdito præcipere, cum sit opus bonum, & illud possit subditus sine graui nocumento efficere. Quamuis si subditus opus non applicet pro intentione, non manebit applicatum ob supra dicta, quidquid sit de peccato inobedientiæ ipsius subditi.

CASVS XXIV.

De quadam restitutione rei inuentæ in manu latronis.

QVidam latro fugiens ministros iustitiæ, confugit ad quandam Ecclesiã quam fuit ingressus: quando ad illam fugiebat per viã, insequabantur aliqui homines clamantes illũ esse latronem, & quod è certa domo furatus esset sacculum cũ pecunia, & res alias, quarum aliquæ ceciderunt in platea per quã fugiebat. Ingressus Ecclesiam, secreto dedit sacculũ pecuniæ cuidam clerico, vt illum secretè seruaret. Et statim iudex sæcularis superueniens facta cum Vicario Episcopi inquisitione de casu, illum ab Ec-

clesia eduxerunt, quia constitit illũ non gaudere immunitate ecclesiæ, & proinde deductus est ad publicum carcerem sæcularẽ: & iudex sæcularis cępit facere inquisitionem particularem de furto. Vir ille, à quo latro furatus est sacculũ pecuniæ, licet noluerit illum accusare, & res aliquas ablatas recuperauerit, tamen de sacculo pecunię conqueritur, & nescit in cuius manu sit latro detentus adhuc in carcere, & iam venia donatus à domino proximè dicto modo, id est, quia noluit accusare, petit inquam latro à clerico sacculum pecuniæ, quem sibi secretò tradidit, dicens sacculum esse suum. Pars autem opposita clamat sacculum sibi furto ablatum esse, sed non habet testes, nec probationes.

Quæsiuit clericus, cui tradere deberet prædictum sacculũ pecuniæ, latronine, an prædicto viro de sacculo sibi sublato conquerenti? Et quod restitui debeat ipsi latroni, videtur posse probari ex c. *In literis tuis*, de restitutione spoliatorum, in fine, vbi Papa ponit hæc verba: *Quia prædo etiam est secundum rigorem iuris restituendus*. Quæ verba nimis fauere videntur ad probandum quod prædictus sacculus restituendus sit latroni. Secundò, quia si clericus sacculum restituat domino conquerenti de furto, poterit se obijcere periculo irregularitatis, videlicet, si pecunia multa sit, & sufficiens ad mortẽ vel mutilationem membri inferendam latroni, accusante postea domino sæculari. Tertiò facit pro hac parte id quod tradit Azor *to.1. lib.8 c.13. q.2.* & Valerus Cartuxanus *lib. de differentiis vtriusque fori*, vbi dicunt, quod si reus deposuit apud aliquem rem aliquã, timens ne sibi ob delictũ bona confiscentur, quod delictũ iam patrauit, & tamen postea idem reus vel illius cõsanguineus, ante latam sententiam, existente adhuc reo in carcere petat rem ab illo depositario, tenetur depositarius non tradere, quamuis probabiliter timeat bona omnia prædicti rei fore proximè post per sententiam confiscanda, quod ibi probant argumẽto sufficienti. Qui casus est similis isti; nam ille latro tradidit pecuniam isti clerico tanquam depositario, & in secreto, neque adhuc lata est sententia iudicis super hac pecunia, neq; clerico de certo constat illam esse illius de furto cõquerentis: ergo videtur quod prędicto latroni sit sacculus dandus. Et declaro, quod duo illi autores, qui dicunt posse depositarium reddere reo cuius bona suspecta sunt de confiscatione, id intelligunt licere in foro conscientiæ, nam in foro externo dicunt posse postea fiscum à depositario exigere valorem rei quam tradidit reo de confiscatione suspecto.

1 Hoc non obstante respondi prædictum clericum non debuisse, imò nec potuisse prædictum sacculum pecuniæ restituere latroni, adhuc in carcere detento. Probo, quia tres præsumptiones vehementes insurgunt contra istum latronem ad probandum, quod sacculus pecuniæ non sit suus. Prima est, quod dum fugiebat per plateas, cadebant ab illo res aliquæ, quas constitit esse furtiuas. At delinquens in vno, præsumitur deliquisse in alio simili delicto annexo illi priori delicto. Et ista præsumptio magis confirmatur ex eo quod dominus sacculi insequebatur latronem fugientem clamans quod suum sacculum sibi rapuerit. Facit ad hoc quod tradit Mascard. *tom.2. de probat. concl.* 830. *num.13.* cum multis ibi citatis, qui dicunt esse magnam coniecturam ad probandum furtum, quando dominus rei subtractæ videns rem suam abesse statim conqueritur cum socijs, & ponit ibi Mascardus exemplum ad hoc satis accommodatũ. Secunda coniectura sue præsumptio est quod latro intrans Ecclesiam dederit secreto sacculum pecuniæ ad custodiendum clerico. In hoc enim clarè ostendit suam non esse, & timuisse ne cum furto deprehenderetur. Tertia pręsumptio est, quia latro, qui de ordinario est pauper, & ideo furatur vt necessitati suæ succurrat, non portat sacculum pecuniæ propriæ. Adhuc esse potest quarta coniectura contra latronem, fuga ipsius per plateas ad Ecclesiam: nam fuga vt plurimùm, est indicium patrati criminis contra fugientem, vt docet Mascardus

scardus *to. 2 de probat. concl. 818. n. 1.* citans textus, & Doctores vsque ad fastidium.

2 Ideo respondi prædictum clericum retinentem sacculum depositum, posse vocare ad se virum illũ, qui de sacculo sublato conquestus est; & ab illo priùs interrogare, quanta fuerit pecunia in sacculo contenta, cuius monetæ, qualis pannus sacculi, & sic de cæteris circũstantijs: & cõstito quod responsum viri conquesti consonat rei veritati, poterit illi sacculum tradere, cũ protestatione tamen, imò & cum cautione data, quod si aliquando oppositum cõstiterit, reddet sacculũ pecuniæ vero domino illius.

3 Ad primum argumentum oppositũ dicendum est, quod in capitulo citato cum Papa dicit latronẽ restituẽdum esse, loqui de iure ciuili, & in foro externo quando latro vult probare in iudicio rẽ esse suam. Nos verò hic loquimur de foro conscientiæ, & de latrone, de quo sunt quatuor vehementes præsumptiones, quod sacculus iste non sit suus. Res autem non est restituenda illi, de quo dubitatur an sit dominus verus illius. Ad secundum dicendum, non dari periculũ irregularitatis in clerico, si sacculum restituat domino conquerenti de furto cũ illa cautela, & moderamine assignatis *num.* 2. quamuis enim inde sequeretur accusatio, mors, vel mutilatio latronis, clericus restituens rem domino suo, nullo modo ad illa duo concurrit.

Ad tertium dico, dico exemplum adductum à citatis ibi Doctoribus, diuersum nimis esse ab isto nostro casu. Nam ille homo, qui delatus est de crimine, ob quod timetur quod bona illius sunt confiscanda, habet verum dominum suarum rerum ante latam sententiam condemnatoriã criminis, vt citati Doctores dicunt, & alij Doctores affirmant. Et ideo licitum est illi reo in foro conscientiæ suum pignus reddere, cum adhuc ante sententiam dominiũ illius retineat. At in nostro casu latro, de quo agimus, non constat quod habeat dominiũ istius sacculi, imo sunt quatuor vehementes præsumptiones quod sacculus non sit suus; & proinde illi non est restituendus cum tali dubio: quia vltra scrupulum cõscientiæ, obijceret se clericus periculo restituendi valorem sacculi vero domino comparenti.

CASVS XXV.

An Minorita possit facere eleemosynam absque licentia expressa prælati.

Qvidam religiosus ordinis Minorum ieiunat bis vel ter in hebdomada in pane, & aqua. Quæritur an suam pitantiam carnis, vel piscis, quæ sibi apponitur, possit dare cuidã pauperi in eleemosynam singulis diebus propter Deũ, præsumens quod prælatus id sibi non impediet: & an possit hoc facere quoad vsque sibi non constiterit de expressa prohibitione prælati?

Secundò, an licitè prælatus possit illã charitatem & eleemosynam impedire, eo quod velit, vt illa pitantia carnis & piscis detur potius familiaribus, & seruitoribus Conuentus?

Tertiò an peccabit religiosus, qui de hoc prẽlatũ certiorẽ fecerit, incitans illũ ad prędictam eleemosynã impediendũ.

Responsio.

1 Ad primum dico multos, & graues Doctores asserere, posse religiosum subditum dare eleemosynam cum sola licentia tacita sui prælati. Hos Doctores citat Sanchez *lib. 7. c. Decalogi c. 19. num. 3.* Sed vt prædicta licentia tacita sufficiat, requirunt prædicti Doctores sequentes conditiones. Prima, quod iste donans eleemosynam, (idem dic de Religioso donante aliquid non intuitu eleemosynæ) habeat certitudinem moralẽ, quod si prælatus id sciret, illi daret licentiã liberè, & voluntariè. Dixi, *Voluntariè*, quia si scit, prælatum quidem daturum licẽtiam, sed non voluntariè, sed inuitũ illã daturum, & cum tædio; tunc talis licentia præsumpta in rigore non est licentia, sed est consensus inuitus, qui in rigore nõ est licentia voluntaria. Secũda conditio,

tio, siue limitatio ponitur à Sanch: citato loco, citans, & sequens Rodriguez *tom. 2. sum. c. 3. num. 7.* & Ludouicum Lopez, dicentes hoc non intelligi in Religionibus strictioribus, in quibus datur præceptum obedientiæ, ne aliquis subditus aliquid recipiat, vel donet sine expressa licentia prælati. Nam in talibus Religionibus nō poterit subditus aliquid donare sine expressa licentia prælati. Addit Sanchez *cit. loco num. 7.* citans, & sequens Lessium, quod ista licentia sufficiet quando prælatus absens non potest adiri. Si enim facile sit adire prælatum, non sufficiet ista licentia tacita; In quo citati Doctores innuunt, quod saltem in materia notabili, & quæ durare debet per multum tempus, & prælato existente præsente, sicut contingit in hoc casu, est necessaria expressa licentia prælati. Et præter hoc solum ratione prudentiæ humanæ debuit hic Religiosus petere expressam licentiam a prælato: nam cùm ista eleemosyna danda sit ter in hebdomada, impossibile est, moraliter loquendo, quin prælatus id sciat, & fortè alij Religiosi scandalizentur, ob factum notabile sine licentia prælati. Denique huic Religioso, qui vult sic rigorosè ieiunare, sed dare superflua suæ pœnitentiæ pauperibus, adducendum est in memoriam illud Isai. capit. 58. *Ieiunauimus, & non aspexisti: ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra.* Sic iste, de quo loquimur, in die ieiunij sui facit voluntatem suam, dans eleemosynam sine licentia prælati, propter quæ, cum materia sit grauis, & durans per longum tempus, consulo vt petat à prælato licentiam, siquidem ille præsens est.

2 Ad secundum quæsitum dico, quod prælatus sciens de tali eleemosyna, & illam impediens, nec peccabit venialiter: vtitur enim iure suo, & est dominus voluntatis subditi in actibus externis ratione voti obedientiæ. Nemo autem vtens iure suo peccat. Si verò aliquis dicat, quod illa pitantia carnis, & piscis quam dat pauperibus, nō est furto ablata, cùm ipse posset illam comedere, sed ab illa abstinet. Respondeo, quod falsò tem post prohibitionē prælati, talis eleemosyna sic donata, est res furto ablata. Nam subditus maximè Franciscanus, non habet dominium in illis, quæ sibi supersunt ex cibo, & vestitu. In his enim non habet dominium, sed solum nudū vsum, vt docet Lessius *lib. 2. cap. 4. nu. 38. §. Quintò non potest*, citans ad hoc Nicolaum in expositione regulæ nostræ. Idem tenet Ludouicus de Beia *in suis respons. moralibus 4. p. casu 16. §. Respōdemus falsum esse.* Et præter rationes ab his Doctoribus adductas probatur id ex praxi omnium ferè Religionum, maximè Franciscanæ: nam in illis postquam Religiosi refectionem sumunt in refectorio, officialis Conuentus, vel seruitores colligunt illa fragmenta totius cibi, quæ superauerunt, & reponuntur in communitatem; quod clarū signum est quod Religiosi nō habent dominiū illorum residuorū. Idē seruatur in vestibus Religiosorū, quas officialis Conuentus petit, & colligit à Religioso (maximè in nostro Ordine) quando Conuentus dat Religioso vestes nouas: quod clarum indiciū est in his residuis non habere Religiosum dominium, & proinde illa non posse donare, absque licentia expressa prælati, vel absque licētia tacita illius, cum conditionibus suprà explicatis.

3 Ad tertium dico, nullum peccatum commissurum subditum, qui prælatum admonuerit de tali eleemosyna, vel illi suaserit vt illam impediat. Nam ipsi Religioso non facit iniuriam, cùm res sit publica, vt suppono, & sit actus contra votum paupertatis, vt constat. Neque item facit iniuriam pauperibus, quia illi nullum ius habent, vt de talibus superfluis Religiosus sibi faciat, eleemosynam.

4 Occasione prædictorum, volui hic apponere casum consolatoriū ferè pendentem à præcedente, qui est talis: Furatus est Religiosus à cōmunitate, verbi gratia, decem ducatos. Quæritur an hos possit restituere eidem communitati non sumendo cibos, qui sibi apponuntur ex consuetudine: non acceptando habitum, vel tunicam datam à Conuen-

uentu, & sic de alijs donec per res illas repudiatas satisfaciat id quod abstulit à communitate: Et videtur omnino quod non possit sic restituere. Nam ego non possum restituere dando quod non est meum, vt patet, sed illa residua quę Religiosus renunciat, vt vestes, cibos, *&c.* non sunt Religiosi, neque in illis habet dominium, vt proximè diximus; ergo non potest Religiosus satisfacere, seu restituere Religioni dando Religioni, id quod est Religionis. Et apud me hoc argumētum videtur indissolubile. Nihilominus Nauarr. *consil. 75. de regular. & consil. 3. de statu Monachorū*, & Rodriguez *addit. ad sum. tom. 2. cap. 118. conclus. 30.* & Sanchez *lib. 3. Decalogi cap. 19. num. 112.* cum alijs ibi citatis, dicunt prædictum Religiosum sic posse restituere Religioni quod ab illa furatus est, non accipiendo vestes suo tempore datas à communitate, vel cibos. Ratio horum Doctorum est, quia licet Religiosus teneatur reddere comunitati omnia, quæ ex vestibus, cibis, & alijs ei datis superfuerint; id intelligi debet quoad effectum non distribuēdi ea in alios vsus, vel nō dandi alijs: non tamen quoad effectum vt ea detrahere sibi nequeat in vtilitatem monasterij, pro suæ conscientiæ exonoratione. Sic Sanchez *citato num. 112.* imo ibi addit ex Molina *tom. 1. de iust. disput. 140. col. 11 vers. potius distinguerē*, vbi Molina dicit Monachum furantem ab extraneo teneri restituere ex eo quod habet ex licentia prælati suæ liberæ dispositioni relictum, sunt autē prædicti Doctores grauissimi, & valde pij, vt secure illorum dictis quis stare possit.

CASVS XXVI.

De subrogatione cuiusdam officij.

DOminus Papa Gregorius XV. pro ordine Minorum particulari Bulla decreuit circa illius Regimen in officijs & electionibus, in hunc modum: *Insuper fratres, qui officio ministri Prouincialis, Custodis, ac etiam Diffinitoris functi sunt, nullo modo possint reeligi nisi sexennio transacto.* Ab opposito in eodē Ordine extat statutum generale decernens: *Quod si vacauerit aliquis diffinitor per mortem, vel aliquatus alia de causa, eius loco subrogetur, & pro subrogato habeatur ipso facto, qui olim fuit diffinitor antiquior.* Hoc posito, in eodem Ordine vacauit officium cuiusdā Diffinitoris per renunciationem, & Diffinitor antiquior qui illi per statutum subrogandus erat, nō desierat esse Diffinitor per sex annos, sed per solos tres vel quatuor annos.

Quæritur an talis Diffinitor antiquus subrogari possit in illum locum Diffinitoris. An vero ab hac subrogatione excludēdus sit eo quod ipse in officio Diffinitoris antiqui non vacauit per sex annos, sed per tres vel quatuor tantùm. Decretum verò illud Pontificium iubet vt eligendus in Diffinitorem vacet prius per sex annos.

Et pro parte negatiua, quod talis non possit subrogari ante sexennium vacationis, potest afferri capitulum *Ecclesia, vt lite pendente*, vbi dicitur quod subrogatus sapit naturā sui principalis cui subrogatur. Idem dicitur in l. *Si donata §. 1. ff. de donat. inter vir. & uxor.* & Abbas, & alij tradunt *ad citat. cap. Ecclesia.* Sed Diffinitor iuxta decretum Papæ non potest reeligi nisi post sexennium vacationis: ergo Diffinitor illi subrogandus debet pari modo vacare per sexeniū in suo antiquo officio Diffinitoris, quia subrogatus sapit naturam sui principalis, cui subrogatur. Secundò, quia *de æquippollentibus idem est iudicium.* l. fin. ff. *Mandat.* & vbi est eadem ratio, est etiam eadem iuris dispositio, c. *Dudum* O 2. *de elect.* At esse subrogatum Diffinitori, & esse Diffinitorem, sunt idem omnino: ergo erit idem de vtroque iudicium, vt scilicet quemadmodum Diffinitor non potest reeligi nisi post sexennium, ita Diffinitor non possit subrogari nisi post sexennium transactum, in sua vocatione.

1 Hoc non obstante, censeo prædictū patrem, de quo agitur, posse subrogari in Diffinitorem, etiamsi non transierint sex anni, ex quo desijt esse Diffinitor.

Ante

Ante probationem præmitto, & suppono quod decretum illud D. Papæ Gregorij XV. est lex pœnalis, & odiosa. Ponitur enim ibi pœna excommunicationis prælatis oppositum permittentibus; & irritantur actus facti in oppositum, & apponitur pœna priuationis officiorum. Quo posito probo conclusionem positam primò, quia verba legis sunt accipienda significatione propria, & vsitata, per multos textus vtriusque iuris, quos ad hoc citat glossa in cap. *ex litteris, de sponsal*, in verbo *Proposuit*. Et ratio idem dictat: nam si velimus legem interpretari extra id quod verba significant in significatione propria, & communi, assignabimus legi multos sensus alienos à mente ipsius, quod est absurdum. At hoc decretum Papæ clarè loquitur de electionibus; & verbis claris, ait *non posse reeligi*; & electio solum fit suffragia dando in capitulo: ergo ista prohibitio de diffinitore non reeligendo nisi transacto sexennio, solum est intelligenda quãdo Diffinitor eligitur in capitulo per suffragia: & non debet intelligi de subrogatione Diffinitoris, quæ fit extra capitulum absque electione, & absque suffragijs: quæ subrogatio neq. est electio, vt clarius patebit ex solutione secundi argumenti adducti pro parte negatiua. Secundò probatur, quia hoc decretum Papæ est lex pœnalis, vt vidimus. At lex pœnalis debet restringi, nõ verò extendi, iuxta regulam *in 6. odia restringi, &c.* & iuxta cap. *pœna*, cùm ibi concordatis, *de pœnitentia dist.* 1. ergo prædictum decretum odiosum, & pœnale est restringendum vt solùm intelligatur in materia, de qua loquitur, quando Diffinitor eligitur in capitulo per suffragia, & per veram electionem: non verò vt loquatur de subrogatione, quæ neque est electio, neque reelectio. Et quamuis aliqui Doctores dicant legem pœnalem posse extendi de vno casu ad alium, in quo datur eadem omnino ratio, vt cũ alijs citatis tenet Sanchez *lib. 3. de matrim. disp.* 42. *num.* 4. Hoc tamen intelligitur primò iuxta Sanchez ibidem, quando in secundo casu inuenitur eadem ratio expressa in lege prioris casus: & Papa in hoc decreto nullam exprimit causam in particulari suæ prohibitionis: sed solùm in communi dicit se id prohibere propter multa inconuenientia. Quæ tamen inconuenientia non inueniri in subrogatione Diffinitoris, probabimus in solutione argumenti secundi.

2 Tertiò principaliter probatur conclusio, quia lex non datur de rarò contingentibus, sed de illis quæ communiter accidunt; sic tenet Sanchez *lib. 6. Decalogi cap. 8. num. 5* 1. citans legem, *nam ad ea*, ff. de legib. verba Sanchez sunt hæc: *Ad ea quæ rara sunt, leges adaptari non solent.* At subrogari aliquem in diffinitorẽ rarò, & rarissimè contingit: videlicet per solam mortem, vel renunciationem: ergo hoc decretum Papæ loquens de electione non debet adaptari ad subrogationem. Quartò probatur, quia per subrogationem istam non impeditur finis intentus à Papa in illo decreto. Ibi enim clarus finis Papæ, est, ne Religiosi perpetuentur in officijs, & non detur occasio subornandi, & ambiendi honores. At quando quis subrogatur in diffinitorem, non datur occasio perpetuitatis in officio, quia aliquando subrogatur pro sex mensibus ante capitulum, aliquando pro vno tantùm anno. Si verò idem diffinitor subrogatus, subrogetur pro duobus annis, dictum statutum generale decernit ne possit reeligi in diffinitorem in capitulo sequenti, & sic obuiatur perpetuitati officiorũ. Præterea in ista subrogatione non datur occasio subornationis, neque ambitionis. Cum enim nõ fiat electio libera, sed assumatur designatè is qui fuit antiquior in officio diffinitoris, cessat omnis occasio ambitionis, & subornationis. Et denique pro maiori confirmatione prædictorum videatur Suarez *tom. de legibus lib. 6. cap.* 2. maximè *num. 6. & 7. & cap. 3. num.* 16. vbi probat quod lex pœnalis non sit extendenda vltra proprietatem verborum ipsius legis.

3 Ad primum argumentum in oppositum adductum, concedo quod subrogatum sapit naturam sui principalis, cui

sub-

subrogatur, in hoc sensu, quod scilicet postquam est subrogatum, habet qualitates, præeminentias, & iura sui principalis: sic explicat glossa in cap. *Ecclesia S. Mariæ, ut lite pendente*, verbo, *successerunt*, in quo capitulo sermo est de subrogatione. Non verò requiritur quod res subrogata eodem modo creatur, & promoueatur, quo fuit creata, seu promota res, vel persona, cui subrogatur. Potest poni exemplum. Quando moritur Episcopus, loco illius in regimine subrogatur capitulum sede vacante, quod habet ferè totam iurisdictionem, quam habebat Episcopus. Non tamen requiritur, quod sicut Episcopus fuit creatus per præsentationem Regis, vel per electionem Canonicorum; ita Capitulum subrogatum, debeat subrogari per aliam electionem, vel præsentationem Regis: & alia exempla poterunt applicari.

4 Ad secundum argumentum, dico quod reeligere in diffinitorem, de quo loquitur Papa in hoc decreto, & subrogare, de quo loquitur statutum, neque sunt æquipollentia, neque in illis est eadem ratio: valde enim differt electio, & subrogatio, & diuersa valde est in vtroque ratio. Primò, quia electio fit per suffragia libera multorum in capitulo: subrogatio verò fit absque suffragijs, neque fit liberè, sed per designationem statuti, cogit enim statutum assumere illum, qui est antiquior in officio Diffinitoris. Secundò, in reelectione datur occasio subornationis, quæ non datur in subrogatione. Tertiò, quia in electione libera datur occasio vt perpetuentur officia per solicitationem factam à prætensoribus. In subrogatione verò non datur talis occasio perpetuandi se in officijs, sicut dixi in quarto argumento. Intelligo verò quod in electionibus dentur illæ occasiones indirectè, & vt ita dicam obiectiuè, quia aliqui exinde occasionem illam sumant, non quod electio ex se mala sit, vel illas occasiones ex se præbeat.

CASVS XXVII.

De quadam professione Religiosi dubia, vel nulla.

IN quodam cōuentu Patrum Carthusianorum recepit habitum Nouitij quidam adolescens viginti trium annorum: ante cuius ingressum non sunt factæ informationes præceptæ à Sixto V. in forma ab illo præscripta: quamuis interrogati fuerint de moribus, & vita illius, Religiosi duarum Religionum, in quibus antea commoratus fuerat, & quidam Medicus, qui illum de quodam morbo curauerat; quæ tamen omnia inquisita fuerunt absque forma iuridica, verbo tenus, sine scriptura. Et dicunt religiosi istius Ordinis quod fecerunt dictam informationem iuxta Bullam Gregorij XIV. postea ante professionē procurator Conuentus de mandato prælati fecit informationem in quadam vrbe, iuxta Conuentum Carthusiæ, ex quā vrbe Nouitius non erat oriundus. Pro informatione recepit tres testes, quorum primus obtulit se ad testificandum, & dixit se non cognoscere Nouitium antequam habitum susciperet, neque patrē Nouitij, neque eius proauos. Asseruit tamen se nescire quod dictus Nouitius haberet aliquod impedimentum ad profitendum in Ordine. Recepti sunt alij duo testes, quorum vnus dixit se agnoscere parentes Nouitij, Nouitium tamen non cognouisse nisi per quatuor menses antequam intraret Carthusiam. Tertius testis idem dixit, se cum Nouitio nunquam communicasse. Erat iste Nouitius natus, & nutritus in quodam oppido notabili inde distante per quindecim leucas, in quo non fuit facta vlla informatio. In hoc oppido nouitius quatuor mēses ante ingressū Carthusiæ delictū graue cōmiserat, propter quod iudex sæcularis pronuntiauit sententiā vt vbicumque inueniretur, & carceri mancipareturiduo enim grauia delicta commiserat, vt constitit ex processu iudicij sæcu-

sæcularis. Et nulla alia informatio de dicto Nouitio recepta est: & hanc approbauerunt Religiosi dicti Conuentus.

Solet in hac Religione Nouitius ante professionem interrogari à prælato, an alicui debeat pecunias, vel aliquid temporale: vel alicui restitutioni sit obnoxius. Interrogat item prælatus iuxta aliud illius Religionis statutum, an Nouitius habeat aliquod impedimentum corporale, vel spirituale perpetuum, propter quod incapax sit ad sacros Ordines recipiẽdos, vel in eisdem ministrare prohibeatur: aliàs nullatenus ad habitum, vel professionem admittatur. Et est praxis Religionis: quod aliàs professus contra verba istius statuti facit professionem inualidam, & nullam.

Quæritur primò, an prædicta informatio facta à Religiosis ante receptionem habitus in forma assignata, & supra relata, fuerit bona, & valida: supposito quod testes informationis nihil dixerunt sub iuramento, asserentes se scire quod Nouitius careret impedimento: sed solum iurarunt se nescire an aliquod haberet impedimentum, maximè cùm nunquam fuerint conuersati cum Nouitio, neque essent eiusdem patriæ. Et supposito quod dicta informatio fuerit nulla, an prædicti Religiosi incurrerint pœnas impositas à Sixto V. contra Religiosos accipientes ad professionem non seruata forma suæ constitutionis?

2 Quæritur, an, supposito quod prædictas pœnas non incurrerint, dicta professio fuerit nulla ob causas sequentes. Prima, quia admissa fuerit professio à prælato excommunicato ob non seruatam formam constitutionis Sixti V. Secunda, eo quod Nouitius negauerit se aliquid alicui debere, vel habere aliquod impedimentum, maximè cum illi facta fuerit protestatio, quod si aliquo tempore de opposito constaret, ab ordine foret expellendus. Tertia, propter crimẽ ante professionem, vel receptionem ad habitum commissum, quod fuit hominem quendam gladio percutere, & in alterum archebusum explodere, licet non percuteret. Quarta est ratione infamiæ, qua publicè diffamatus erat ob delicta, cùm infamis arceatur ab Ordinibus sacris, & statutum Religionis eidem intimatum eundem repellat à professione.

Vltimò quæritur, an Ordinem Subdiaconi post professionem nulliter receperit, eo quod Episcopus ordinans prius protestatur se nolle aliquem ordinare qui sit irretitus aliquo impedimento canonico.

Responsio.

1 Casus iste magnas inuolueret difficultates, si hodie Bullæ Sixti V. editæ circa Nouitiorum receptionem in suo robore manerent. Sed quia illæ sublatæ sunt & limitatæ per Gregorium XIV. illius successorem, facile ad prædicti casus difficultates respõdebimus. Et prius præmitto prædictum D. Gregorium XIV. anno 1591. sua particulari Bulla sanxisse, vt non obstantibus prædictis Bullis Sixti Quinti de receptione ad habitum, & validitate professionis circa Nouitios, standum esse solum dispositionis iuris communis, ita vt illa solum professio iudicanda sit inualida, quæ iuxta regulas iuris communis inualida est, non obstantibus quoad hoc Bullis Sixti V. At prædictus Gregor. XIV. voluit, & decreuit, quod prædictæ Bullę Sixti V. in suo robore manerent quoad pœnas in illis appositas prælatis, qui negligenter aliquos ibidem inhabiles ad Ordinem admisissent. Hæc Bulla ad longum transcripta est à Rodriguez *tom. 3 q. 54. ad finem*, cum alia Clementis VIII.

2 Hoc posito, Dico, primò quod ista professio non est inualida ob defectum informationum. Probatur, quia nullibi ius commune præcipit fieri informationes pro Nouitio ante habitus receptionem eo rigoroso modo, quo præcipiebat Sixtus V. Cùm ergo ius commune non annullet professionem hanc ob defectum informationum, sequitur quod ex hoc capite professio hæc non erit inualida.

3 Secundò in particulari, ad id quod tan-

agitur in primo quæsito, an scilicet professio nulla fuerit ex eo quod admissa fuerit à prælato excommunicato ob non seruatam formam præscriptam à Sixto V. Dico primò professionem ex hoc capite non fuisse nullam, licet prælatus illam admittens esset excommunicatus. Nam professio facta à profitēte excommunicato, & admissa à prælato excommunicato valida est. Probat hoc fusè, ac doctè Sanchez *lib. 5. Decalogi cap. 4. nu. 36.* vbi multa ad hoc adducit, maximè, quia professio est quidā contractus inter profitentē, & Religionem: at contractus factus ab excōmunicato validus est. Secundò, quia dato, quod prælatus esset excommunicatus (de quo statim) non tamen erat declaratus, sed toleratus. At nos possumus communicare etiam in diuinis cum excommunicato nō declarato nominatim, vt tenet communis opinio ex declaratione Martini V. Addo similiter quod licet dictus prælatus esset inhabilis ad officia, per dictam Bullam Sixti V. adhuc ex parte professio non esset inualida, quia inhabilitas posita in aliqua Bulla non sortitur effectum in foro externo, nisi post sententiam iudicis declaratoriam, vt ego censui *in 2. tomo dubiorum Regularium, verbo inhabilitas, à nu.* cum 3. Sanch. Nauarro, Soto, Ledesma citatis ibi locis. Iste verò prælatus nō erat declaratus inhabilis per sententiam iudicis.

4 Tota dubitatio est, an iste prælatus incurrerit excommunicationem ob diminutam illam, & imperfectam informationē, quam fecit? Et videtur id valde probari: nam Sixtus V. in sua prima Bulla §. *Cæterum quoniam*, mandabat vt prælatus ad professionē nullum admitteret, nisi prius facta diligenti, & accurata inquisitione de moribus, & vita Nouitij, de parentibus ipsius, de patria: & quod exploratum sit eum non habere aliquod ex impedimentis ibi dictis. In informatione verò supradicta pro hoc Nouitio hoc magna ex parte defuit, cū testes, illius parentes, & anteactam vitam ignorarent. At proinde non seruata forma Bullæ videtur incurrisse pœnas illius, quæ hodie non sunt sublatæ per Greg. XIV. quoad prælatos non seruantes formam prædictæ constitutionis, vt suprà vidimus.

5 Hoc tamen non obstante, inclinans in partem mitiorem censeo dictū prælatum non incurrisse excommunicationem. Moueor, quia Rodriguez *tom. 3. qq. q. 54. art. 4.* tenet, quod prælatus qui nō seruata forma Sixti V. recepit aliquem Nouitium, qui à parte rei nō erat criminosus, ex illis numeratis à Sixto V. quales sunt homicidæ, fures, & similes, non incurrit excommunicationem. Nouitius verò iste non fuit de criminosis Sixti V. Nam licet antea fuerit percussor, & gladio vulnerans, & archebusium in alium exploderet, etiam ad illum deprædandum (vt dictum fuit ab aliquibus.) Hæc delicta non sunt homicida, neque furta, maximè cum archebusium non habuerit effectum, neque furtum inde intentatum; ac proinde cùm nō fuerit ex criminosis Sixti V. non videtur incurrisse excommunicationem prælatus illū admittens ad professionem. Addo, quod Sixtus V. ibi non communicat nisi prælatos admittentes ad professionem illegitimos, & incestuosos: illos verò prælatos, qui receperint alios criminosos, non excommunicat, sed priuat officijs habitis, & inhabilitat ad officia futura. Hic verò Nouitius neque erat illegitimus, neque incestuosus. Quod verò attinet ad priuationē officij, nondum erat priuatus per sententiam, & proinde quoad hoc seruandum est idem omnino, quod suprà *nu.* 3. diximus de incursu, & declaratione pœnæ inhabilitatis.

6 Quod attinet ad debita Nouitij, dico quod licet ius commune prohibeat ne fiat Monachus ille, qui est obnoxius debitis, nihilominus si secus fiat, non annullat professionem factam; de quo sufficiat videre Sanchez *lib. 4. Decalogi, cap. 19. num* 2. id fusiùs disputantem. Multa enim fieri prohibentur, quæ tamen facta valēt, vt tenet commune dictum Iuristarum. Quid si iste Nouitius, de quo agitur, ob sua delicta suprà relata ante ingressum religionis confugeret ad Ec-

cle-

clesiam ob pronunciatam iudicis sæcularis sententiã carcerationis ipsius; possetne iudex sæcularis illum ab Ecclesia extrahere virtute Bullæ Sixti V. id in tali casu concedentis tali iudici? Respondeo non posse, si aliàs talis delinquens gaudebat immunitate Ecclesiæ. Nam ius commune ad quod redacta est Bulla Sixti, nõ permittit extrahi talem ab Ecclesia, si aliàs gaudet immunitate illius.

7 Quod attinet ad aliam causam nullitatis citatam, quia scilicet negauit corã prælato delicta, & debita, & impedimẽta, cũ protestatione sibi facta. Respondeo posse hodie Religionem, si voluerit, illum ea de causa expellere ab Ordine. Nam virtualiter defuit consensus ex parte Ordinis recipientis, qui noluit talem recipere nisi sub illa conditione, si caret tali, ac tali defectu. Probatur claré, quia professio est quidam contractus, vt suprà diximus. Contractus verò factus sub conditione, si conditio nõ seruetur, corruit omnino, vt tenet communis opinio, pro quo videatur Nauarro *consilio 5. de Regularibus num.* 11. & Rodriguez *tom. 3. qq. qu* 17. *art. 9.* & licet Nauarr. citato loco dicat, non posse aliquã Religionem facere statutum per quod annulletur professio, si talis professio à iure communi non annullatur. Melius tamen Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 2. num.* 2. tenet, quod potest id facere Religio annullãdo professionem per statutum, quando ius commune oppositum positiuè, & expressè non prohibet. Potest ergo Religio expellere hũc professum eo quod negauerit contentum in suo statuto, si tale statutum non sit contrarium positiuè iuri communi, & dictũ statutum annullet professionem. Et licet statutum professionem non annullet, poterunt adhuc expellere ob defectum consensus ex parte Religionis, quæ non consensit in professione illius, nisi sub illa conditione sibi antea proposita, & declarata. De quo sufficiat videre Rodriguez *tom. 3. qq. q.* 11. *art.* 2. *paulo post initium, vers. verum tamen est.* Hoc idem respondẽdum est, ad aliud statutum illius Religionis, decernens ne recipiatur ad Religionem habens aliquod impedimentum perpetuum, propter quod non possit sacris Ordinibus initiari, sed tamen circa hoc impedimentum sacrorũ Ordinum recipiendorum, noto quod ille irregularitatem nõ incurrit. Nam per vulnera alicui inflicta, vt de illo dicitur, non incurrit irregularitatem, cum per id non fuerit homicida, nec membrum absciderit, nec per expulsionem archebusij, effectu non secuto.

8 Et ex hoc satis respondetur ad id quod quæritur de Ordine sacro Subdiaconatus post professionem: dicendum est enim quod characterem Ordinis recepit infallibiliter, vt paulo post clariùs constabit: imò & dicendum, quod recepit etiam executionem prædicti Ordinis sacri, cùm illum non receperit existens in irregularitate, tum ob proximè dicta, tum ob id quod proximè dico in responsione sequenti.

9 Ad id quod dicitur illum recepisse Ordinem sacrum dum existeret in infamia diffamatus apud sæculares ob delicta apud illos commissa, & quod infamatus arcetur ab Ordinibus sacris. Respondetur infamiam facti, qualis fuit ista, (non iuris) arcere sic infamem à sacris Ordinibus, quandiu non emendatur; si verò emendetur, cessat talis infamia sine alia habilitatione. Ita docet Bonacina *tom. 1. disp. 7. de irregularitate qu. 3. punct. 2. num. 5 & seqq.* pro quo citat cap. *Infames* 6. q. 1. pro quo citat Suar. Azor. & Nauar. At iste Nouitius, licèt ante nouitiatum ob citata delicta fuerit infamis apud sæculares, tamen post susceptionem habitus regularis emẽdauit vitam, vt patet; ergo cessauit illius infamia, per quam ab ordine sacro arcebatur. Secundò dico, quòd prædicta infamia præcedens professionem, ablata fuit, & purgata per professionem. Ita Sanchez *lib. 5. Decalogi cap. 5. num. 22. & 28.* In quo capite recẽset priuilegia professionis Religiosæ, maximè *nu.* 27. vbi dicit vnum priuilegiũ ipsius esse, vt maculam quoad actus temporale expiet. Vnde ait, quod qui ante professionem in sæculo fuerat damnatus periurij, vel furti,

furti, per professionem redditur aptus ad testimonium ferendum. Pro quo citat vnam glossam, & tres Doctores Iuristas. Magis verò infamat furtum, & periuriũ, quàm delicta de isto Nouitio narrata ante habitus susceptionem.

10 Ad vltimum de Episcopo protestãte in collatione ordinum, dico, quod licet Episcopus in collatione Ordinum antea protestetur se nõ intendere ordinare aliquem ligatum aliquo impedimẽto ex illis quæ ibi ille recenset, co non obstante validi ordines, quos ibi vnicuique confert. Sic ille in ordinatione istius particularis non facit illam protestationem particularem, dicens apud se quod huic, si impeditus est, non vult ordines conferre: quod si apud se hoc non dicat in ordinatione istius particularis, manet verè ordinatus etiamsi habeat impedimentum secretum, non obstante illa generali protestatione. Sic in terminis tenet Henriquez *to. 2. lib.* 14. *de irregularitate cap. 6. num.* 5. & citat *in glossa littera Y*, multos Doctores, & in textu assignat rationem, & tradit vnum exemplum facti, quæ ibi videri poterunt. Addo quod iste Religiosus sic ordinatus non habebat impedimentum canonicum quo impediretur ab ordine sacro recipiendo ob delicta suprà nnmerata ante professionem commissa, neque ob infamiam propter illa contractam, vt in præcedentibus satis diximus.

11 Adhuc pro maiori explicatione dico præsentem Nouitium per illa vulnera, quæ intulit in rixa alteri homini, non mansisse inhabilem ad professionem. Probo, quia professio homicidæ hodie valida est: quamuis enim ex vi Bullę Sixti V. esset irrita, cum tamen illa Bulla redacta sit ad terminos iuris communis, vt vidimus, ius commune non annullat professionem factam ab homicida, imò in cap. *Admonere*, Papa Stephanus consulit cuidam homicidæ vt fiat Monachus pro salute animæ suæ, & non fuit illud dispensatio, sed admonitio. Et de alijs viris sanctis narrant historiæ quod post homicidia intrarunt Religionem. Si verò homicida non prohibetur esse Religiosus, minus prohibeatur iste, de quo loquimur, ob sola vulnera alteri in rixa inflicta.

CASVS XXVIII.

De quodam Religioso tentante propinare venenum suo Prælato, & de Aduocato sæculari illum excusante.

CAsum istum qui verè contigit, volui hic apponere, præcipuè vt notum sit omnibus quàm parum sciant Aduocati sæculares in causis Religiosorum, quorum priuilegia, & statuta ignorant, & volunt eas metiri per apices iuris ciuilis.

Casus talis fuit. In quodam conuentu quidam Religiosus infensus suo prælato locali, intentauit illi propinare venenum. Tria contra illum indicia probata sunt. Primum, quia vna die obtulit officiali coquinæ certos pulueres papyro obuolutos, petens vt illos inijceret in scutella iuris, quam missurus erat dicto pręlato: quod dictus officialis facere recusauit, sed tamen sub iuramento firmauit. Secundum indicium fuit, quod altera die ingressus refectorium extra communitatem accessit ad locum vbi prælatus localis sedere solebat ad manducandum, & ibi visus est stans iuxta poculum in quo iam iniectum erat vinum bibendum à prælato locali. Paulò post officialis refectorij accessit ad poculum vidit vinum valdè turbidum. Erat tunc in cõuentu medicus conuentus, fuit illi ostensum poculum quasi iam continens massam liquidam. Affirmauit medicus illud fuisse venenum: & hoc iudicium medici fuit tertium indiciũ ad approbandũ hoc delictum. Præter hæc probata sunt alia indicia, quæ licet essent minora, iuncta tamen illis tribus valde iuuabant ad faciendam probationem violentam, contra dictum Religiosum. Et quod attinet in particulari de illa indicio, quod viderint illum extra communitatem stãtem solum circa poculum prælati, & paulò post inuenti sint illi pulueres in poculo, iuuat nimis ad probationẽ talis indicij, id quod decernit lex istius regni

H *lib. 5.*

lib.5. Ord. tit.135. vbi dicitur quod si quis de nocte clamet in platea, dicens, Fullanus me percutit, vel occidit; & aliquis ex ianua desuper aspiciens videat ibi stantem illum Fullanum, de quo percussus conquæritur, licet illum non videat percutientem, decernit lex quod delictum censeatur plene probatum contra talem stantem. Hic autem Religiosus visus est stans circa poculum, paulò antequam inuēti essent plures in poculo, quos pulueres ille antè obtulerat officiali coquinæ, vt inijceret in scutellam iuris sumendam à prælato.

1 Admonuit prælatus localis Prouincialem, qui accedens ad conuentum in forma visitationis, seu inquisitionis, auditis omnibus Religiosis facto processu iuridico, inuenit probari illa supradicta indicia cum alijs indicijs coadiuuantibus per quæ resultauit contra reum satis violenta probatio. Viso processu in diffinitorio, & audito reo, attento etiam quod esset crimen difficilis probationis requirens minorē probationē, condemnatus est reus ad vnum annum carceris cū aliquibus minoribus pœnitencijs. Appellauit reus ad D. Collectorem. Exhibitus processus factus à Prouinciali, & tradito processu cuidam Aduocato sæculari, qui pro reo aduocabat. Dictus Aduocatus (Deus bone!) multa impertinētia, indecedentia, imò & falsa scripsit ad impugnandum dictum processum factū à Prouinciali. Ponam hic præcipuas illius impugnationes illius, quibus impugnauit processum, dicens in illo contineri nullitates, & iniustitias. Et quoniam præcipua illius intentio est ostendere in dicto processu nō fuisse seruatos apices iuris, pono hic prius concessionē Bonifacij VIII. per quam fratribus Minoribus cōcessit, vt in suis iudicijs & processibus non teneātur seruare apices iuris. Habetur Bulla in lib. Monumēta Ordinum. *fol.*125. & post medium Bullæ, sic Papa concedit.

Nos pijs vestris supplicationibus inclinati, vobis authoritate Apostolica indulgemus, vt ad correctiones, & punitiones fratrum eiusdem Ordinis delinquentium instigendas, prælatis Ordinis supradicti (ad quos eadem spectare noscuntur) titulis iuris, & apicibus eius postpositis liberè procedere valeant secundum consuetudines approbatas, & generalia facta, vel facienda ipsius Ordinis instituta. Neque volumus eisdem licere fratribus ab eisdem correctionibus, & punitionibus aliquatenus appellare, præuijs debitè obseruatis. Hactenus Bonif. Papa.

2 Hoc posito: prima nullitas notata ab Aduocato Baccalaureo circa processum factum à prouinciali, fuit, quod non citauit reum ad videndum iurare testes quando deponebant. Hoc quis non videat carere fundamento? Nā citatio rei ad videndos iurare testes est purus apex iuris probatur clarè exēplo tribunalis rectissimi sancti Officij in quo seruatur omnino substantia iuris, & tamen nullo modo citatur reus hereticus ad vidēdos iurare testes, imò illi occultātur nomina testium; ac proinde videre iurare testes non est de substantia iuris. Et sic declarat statutū generale istius Religionis *c.6. §.1.* vbi explicās qui sint apices iuris, ait, apices esse citationes, dilationes, interlocutorias, &c. vbi verbum, *Citationes*, nō intelligitur citatio rei ad respondendum obiectis, hæc enim est de substantia iuris, vt patet: sed intelligitur citatio rei ad videndos iurare testes; hæc enim nō est de substantia iuris: neque per omissionē huius citationis fit læsio reo, cùm illi relinquatur locus ad opponendam recusationem, & exceptionem testibus, vt fit in Religione, & admittitur postea reus Religiosus ad opponendas tales recusationes testium.

3 Secunda nullitas taxata fuit, quod quando prælatus localis conquestus est apud Prouincialem, non recepit iuramentum, quod fuit in substantia dicere, quod non recepit iuramentum calumniæ, quod secundum canones iubetur præstari à litigantibus in principio litis. Hoc tamen non spectat ad substantiam iuris, sed ad apices illius; & licet lex Portugalliæ citata ab Aduocato præcipiat præstari tale iuramentum calumniē litigantibus, Religiosi exempti non obligantur in hoc ad seruandum legem prin-

principis sæcularis, vt optimè, & fusè, probat Az.to.2. *lib*. 10.c.7.q.9. vbi probat quod lex ciuilis non obligat clericos, nisi talis lex sit approbata per Ecclesiã; vel vel nisi ratione legis diuinæ, vel naturalis ad id clerici teneantur. Ad quod Bonifacius VIII. in concessione supra citata iubet vt Religiosi possint iudicare secũdum suas consuetudines approbatas. At in ista Religione nunquam omnino fuit consuetudo, t tale iuramentum calumniæ detur litiganti Religioso.

4 Tertia nullitas obseruata à Baccalaureo in processu fuit, quod in inquisitione facta per prouincialem fuit vocatus prælatus localis ad testificandum, cũ esset pars læsa, & conquesta. Respondetur, quod talis prælatus non fuit vocatus vt testis, neque dictum illius receptum est vt dictum testis ad sentẽtiam, sed solum fuit rogatus an aliquid haberet quod amplius apponeret: vel an vellet accusare in forma accusatoris. Nam illius dictum non fuit computatum inter testes processus. Et dato, & non concesso, quod illius dictum foret receptũ vt dictum testis: si alias crimen esset integrè probatum per alios testes, sicut de facto fuit probatum, tunc testimonium prælati localis licet esset nullum, non annullaret processum aliàs habentem sufficiẽtem numerum testium probantium, iuxta regulam iuris 37. dicentem: *Vtile non debet per inutile vitiari*. Et proinde illud testimonium inutile prælati localis non potuit vitiare processum quo ab alio testes vtiles.

5 Allegauit quartò, quod reo non fuerint admissi articuli suæ defensionis, quod est falsum; oppositum enim constat, quia fuit auditus. Si autẽ hoc dicit, quia illi non sunt data nomina testium, sicut ipse petit, infrà dicemus non fuisse obligatum prælatum dare nomina testiũ in hoc casu. Si verò hoc dicit eo quod dixit in suis responsionibus prælatum localem, & aliquos eius socios esse sibi inimicos, & propterea non audiendos, hoc non sufficit; vt dicatur non fuisse auditum. Nam non sufficit dicere: Fullanus est meus inimicus, vt statim dictus Fullanus pro inimico reputetur, nisi allegentur, & probentur causæ inimicitiæ ille autem causas inimicitiæ nec proposuit, nec probauit. Ita tenet Mascardus *tom. 2. de probat. conclus*. 898. dicens, quod inimicitia non præsumitur, sed probanda est, pro quo citat multa *num*. 1. Quod verò aitnõ habuisse Religionem potestatem procedendi in hoc casu summariè, & de plano sine apicibus iuris, iam suprà ostendimus hoc esse falsum; potest enim Religio sic procedere in omnibus suis causis, vt patet ex supracitata concessione Bonifaci VIII.

6 Quinta nullitas allegata, est quia processus, seu inquisitio facta fuit ad instantiam prælati localis sui inimici. Quis hoc non videat? Dato enim quod prælatus localis fuerit suus inimicus (quod non probauit) res est notoria, quod inimicus potest accusare, & obligare iudicem, vt inquirat de offensa sibi facta, vt praxis, & iura obseruant. Et quamuis reus pro causa inimicitiæ alleget, quod inter ipsum, & prælatum localem interuenerunt verba grauia, & rixosa; tale non constat ex processu toto. Et est res nimis practicata, quod si prælatus subditum iustè etiam reprehendit, subditus vt plurimum ipsum reputet pro inimico. Veritas enim odium parit. Et prælati sunt sicut album ad sagittam.

7 Sexta nullitas taxata fuit, quod petente reo sibi dari nomina testium, non sunt illi data; pro quo citat statutũ Ordinis sui. Ad quod respondetur primò, tale statutum Ordinis id non concedere absolutè imò potiùs magis negare, quàm concedere: ait enim quod ad euitanda odia, & inimicitias inter Religiosos, nomina testium non publicentur: nisi fortè in crimine aliquo graui, & periclitetur iustitia rei, nisi tali nomina dentur. At prælati iudicarunt quod in hoc casu non periclitabatur iustitia rei ob publicitatẽ delicti; & probationis abundantiam. Quando verò lex aliquid relinquit arbitrio iudicis, non erat iudex vtens suo arbitrio. Fauet capitulum, *qualiter, & quando, primeiro, de accusat*. vbi postquam Papa dicit, quod reo den-

H 2 tur

tur nomina testium, &c. in fine capitis ponit hæc verba: *Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque seruandum*. Ecce quomodo Papa non obligat vt inter Religiosos dentur semper nomina testium. Addo quod dare reo nomina testium nō est de substantia iuris, sed de apicibus. Probo ex eo quod suprà diximus. nam tribunal S. Officij seruat substantiam iuris, vt patet, & tamen nunquam dat nomina testium, sed potius abscondit, in fauorem talis tribunalis: quod clarè probat, quod dare nomina testium spectat ad apices, non ad substantiam iuris. Quod verò addit præcessisse coniurationem contra reum, facile est dicere, sed difficile probatur, maximè inter Religiosos, neque tale quid constat ex processu, & proinde eadem facilitate qua dicitur, eadem negatur. Coniuratio enim non præsumitur, sed debet probari, vt tradit Mascardus *cit. concl. 898. num. 1.*

8 Septima nullitas, vel iniustitia notata à Baccalaureo fuit, quod probationes maximè in criminalibus, debeant esse clariores luce meridiana: in hoc verò casu nullus fuit testis oculatus, qui videret reum iniijcientem pulueres in poculum prælati localis: ergo non fuit vlla probatio sufficiens ad talem pœnam. Respondetur, illud dictum Iuristarum, quod in criminalibus probatio debet esse clara vt lux meridiana, intelligitur in criminibus, quæ sunt facilis, & ordinariæ probationis, & solent fieri in publico. Secus de criminibus, quæ sunt difficilis probationis, & quæ de ordinario fiunt in occulto, vt sodomia, adulteriū, veneni propinatio, & similia. Ad hæc enim probanda non requiritur tam clara probatio per testes oculatos: aliàs nunquam probarentur, cum tales delinquentes soleant effugere oculos aliorū: & proinde crimina atrocissima manerent impunita. Sufficit ergo ad probāda talia crimina difficilis probationis violenta præsumptio. Hæc est communis opinio Doctorum, & habetur in multis textibus citatis à Nauarro cap. *si quis o, 1. de pœnit. distinct. 7. num. 11.* Sanchez *libr. 10. de matrim. disput. 12. num. 4.* Rodrig. *tom. 2. qu. 12. art. 2.* Farinac. *tomo de inquisitione, & delictis qu. 2. num. 12.* vbi ait quod in delictis occultis sufficit coniecturalis probatio: & ad hoc citat multa, & in cap. *Afferre gladium*, de præsumptionibus, ait rubrica illius capitis: *Quod ex præsumptione violenta fertur diffinitiua*. Iam verò rubrica quæ continet integram sententiā (sicut ista continet) valet pro lege, vt omnes fatentur. Videatur etiam ad hoc Vmbertus *in practica inquisitorum*: in verbo *Probatio, §. Probatio per præsumptiones, & seqq.* vbi citat Bartolum, Iasonem, & Boisium. Videatur etiam Mascard. *tom. 3. de probat. concl. 1224. num. 13.* vbi probat quod ad probandum delictum fieri solitum clam, & in occulto (quale fuit istud) sufficiunt coniecturæ, & præsumptiones. Denique id affirmant sexcenti alij Doctores. In hoc verò delicto concurrerunt non vna, sed plures coniecturæ sufficiētes ad probationem illius, vt constitit ex processu. Constat enim quod petijt ab officiali coquinæ vt pulueres inijceret in scutellam prælati: & alius vidit papyrum puluerum in manu rei: alij viderunt illum stantem iuxta poculum prælati, alij viderunt pulueres in poculo. Medicus dixit esse venenum vltra alia indicia remotiora contenta in processu, quæ tamen iuncta præcedentibus faciunt violentam probationem.

9 Allegauit etiam, quod propinatio puluerum non fuit cum affectu, & proinde non merebatur tantam pœnam. Ad hoc respondeo distinguendo. Nam propinatio puluerum non est quidē sortita effectum mortis, vt fatemur: sed fuit completum delictum propinandi venenum, siquidem peruenit ad actum proximum, & per ipsum delinquentem nō stetit, & per accidens fuit quod mors nō sit secuta. Quæ mors si sequeretur, imponēda illi erat ad minus pœna perpetua triremium, & quia mors non fuit secuta, imposita est illi tam leuis pœna carceris vnius anni, & fuit hæc pœna conformis statuto generalis istius Ordinis, quo decernitur vt qui machinatus fuerit propinare

pinare venenū alicui, carceri mancipetur. Ista verò veneni intētio fuit grauior, vtpote contra prælatum,& in cap. *Si quis Sacerdotum* 11.*qu*.1. & c. *Si clerici, aut Monachi*, eadem causa, & q. Dicitur, quod Clericus, vel Monachus, qui conspirauerit, machinatus fuerit, vel parauerit insidias prælato, propriū gradum amittat,& curiæ tradatur, videatur etiam Iulius Clarus *in sua praxi q.*92. *in medio*, vbi citat multos, & graues Doctores dicentes, esse opinionem communem quod in criminibus atrocibus, quale est hoc, conatus ad crimen punitur pœna ordinaria, si deuenit ad actum proximum, sicut iste deuenit, licet per accidēs effectus non sit secutus. Et ponit exemplū in eo qui parauit venenum, & posuit in loco vbi posset sumi. Et licet ibi Iulius Clarus non approbet illam opinionem, quoad dandam pęnam ordinariam; etiā huic reo non est data pœna ordinaria. Et quamuis Aduocatus oppositus dixerit illa indicia veneni non fuisse probata sufficiēter per duos testes adductos pro singulis iudicijs; vltra quod oppositum cōstitit ex processu, Respondetur quod quādo indiciū est proximum ad actum, tale indicium probatur per vnum tantū testē, sicut tradit Mascard. *tom.*3. *de probat.concl.*1224. *num.*41. *&* 42. & sequitur Baiard. super Iul. Clar. ad quæst. 23. *n.*5. *&* 6. qui ambo citant alios DD. Hæc verò indicia fuerunt proxima actui.

10 Vltimo loco, dixit Aduocatus, quod dictum medici asserentis illud fuisse venenum, fuit dictum singulare vnius: & præterea medicus non id asseruit resolutè, sed solùm dixit, sibi videri venenum. Tale verò dictum opinatiuum nō probat in testibus. Respōdetur, quod licet fuerit dictum singulare vnius tantū, tamen, plane probat, quia fuit dictum periti in illa arte; perito verò in sua arte credendum est, etiam si testificetur de sua credulitate tātùm, nec dicat se certò scire. Ita tenet Mascardus *tom.*3. *de probat.concl.*1168. *n.*19. citans Roman. Bartolū, Immol. Iasonem, Corneum, Ioan. Andr. & alios, & fauent multi textus ibidem citati. Et dato quod dictum medici non planè probaret, iunctum tamen cū alijs testibus, & coniecturis hic concurrentibus satis probaret, maximè in hoc crimine difficilis probationis, vt iam suprà ostendimus. Nam præsumptiones plures iungi debent ad faciendam plenam probationem, sicut fusè, & efficaciter probat Mascard. *to.*3. *de probat.* 1124. *n.*1.8.13.14. *&* 22. vbi *n.*22. ait, quod præsumptiones etiam iunguntur cum fama ad plenè probandum. Hic verò concurrit fama, indicia probata, & cætera quæ sufficiebant ad faciendam violentam probationem, seu præsumptionem ob quam solam datur sententia diffinitiua in crimine difficilis probationis, vt supra ostendimus *num.*8. in responsione ad septimam.

CASVS XXIX.

De alio processu facto per quendam Prouincialem, & impugnato ab alio Aduocato sæculari.

Volui hic inserere præsentē casum similem omnino præcedenti, vt magis constet de temeritate, & ignorantia Aduocatorum sæculariū in materia processuum Religiosorum: in hoc casu enim peior fuit alius Baccalaureus, quā in casu præcedente. Conducit verò ad honorem, & famam Religionum ostendere quod prælati non ferunt sententias iniustas; & quod prælati sciant respondere *dictis impertinentibus, & falsis aduocatorum sæcularium. Et ex dictis à nobis, in hoc casu non parum iuuabuntur prælati Religiosi ad suos processus iudiciarios dirigendos, & aduocatorum sæcularium errores retundendos.*

Igitur, quidam prælatus regularis circa quendā suum subditum fecit quandam inquisitionem particularem de quodam adulterio, de quo erat publicè infamatus. Ex processu resultauit crimen probatum contra subditum, præter hoc crimē, ex alijs visitationibus constabat subditū in materia castitatis habere aliam similem culpam cū graui circum-

stantia apostasiæ; aliam compositionis libelli famosi: & alias culpas in materia castitatis, & alijs materijs non leuibus, de quibus per interualla fuit conuictus, & non emendatus. Prælatus cum Diffinitoribus illum condemnauit ad priuationem perpetuam habitus, & exiliũ ad partem vltramarinam Angollæ, visa sua incorrigibilitate: cum protestatione, quod si appellaret, alijs pœnis grauioribus foret plectendus. Appellauit Religiosus, & datus est, illi Aduocatus sæcularis prout petijt, qui, mirum est, quanta dixerit in responsionibus, & rationibus allatis pro sui clientis defensione, quas mihi pro Religionis, & Religiosi prælati honore tuendo commiserunt, & antequam descẽdam ad allegationes Aduocati sæcularis in particulari impugnãdas, dixit scripto, quod prælatus regularis in suo processu fuerit crudelis, & quod vindictam sibi sumere intenderit, quod iniustis medijs vsus fuerit, & malos fines intẽderit, & quod reus iniustos carceres sustinuerit: quod sanè particularem pœnam merebatur, eo quod Religiosum prælatum scripto publico sic infamauit, maximè cum bene præsumendum sit de prælatis, vt dicitur in cap. *Absit* 11. *quæst.* 3. & cap. *Non nos*, *distinct.* 40. Neque licitum sit alicui se defendere infamando aliquem iniustè.

1 Prima ergo reprehensio, seu animaduersio Aduocati circa processum Prouincialis fuit, quod ad inquisitionem præcipui delicti adulterij, processit non existente infamia rei. Fortasse hoc contigit, quia Prouincialis in principio processus non posuit summariam informationem factam in particulari de infamia delicti, sicut solet præmitti ab aliquibus iudicibus vigilantioribus ante inquisitionem delicti in particulari, sed Prouincialis in processu incepit statim inquirere de delicto, non specificando quod præcesserit infamia: & ideo Aduocatus dixit processum fuisse nullum, eo quod prælatus in particulari inquisierit de delicto subditi non præcedente infamia, quod est contra leges vtriusque iuris. Ad hoc respondetur, non esse necesse quod iudex inquirẽs de particulari delicto præmittat in principio processus probationem scriptam, quod præcesserit infamia, sed sufficere quod rumor delicti peruenerit ad aures prælati, vt ipse incipiat quærere de delicto in particulari si fama ad illum peruenit nõ solum de delicto, sed etiam de delinquente. Pulchrè, & doctè hac de re tractat Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 10. *de regimine Societatis cap.* 12. *num.* 27. & 28. vbi primò dicit, quod interdum fama per se ipsam peruenit ad aures prælati, & clamat contra reum, & in hoc casu non oportet vt præcedat iudicialis probatio infamiæ: & ad hoc citat Nauar. & Syluest. & dicit alios sic sentire. Et probat, quia alias nunquã liceret prælato ex officio incipere ab inquisitione particulari. Et addit rationẽ à priori esse, quia in publicis, & euidentibus non est necessaria specialis probatio: tunc tamen infamia est per se euidens, & publica: & infamia clamat, & accusat publicè, & ideo per se sufficiat ad inchoandam particularem inquisitionem. Secundò ait Suarez, vt prælatus ordinarius ex officio, procedat ad inquisitionẽ, satis esse quod sit certus de infamia, & tunc sua assertione illam probet, & confirmet. Quapropter si munus inquirendi deleget alteri affirmans sibi constare Petrum esse infamatum de tali delicto, id satis esse vt delegatus possit immediatè incipere inquirendo in particulari de delicto talis personæ, non inquirendo de infamia, neque probationem eius inuestigando. Quo nihil clarius dici potuit ad nostrum intentum. Delictum verò adulterij huius Religiosi fuit publicum etiam apud sæculares, sicut infrà videbimus. Fundatur hoc dictum Suarez, quod scilicet credendum sit prælato dicenti sibi constare de infamia delicti, eo quod semper præsumendum est bene de prælato, vt patet ex citato cap. *Absit* 11. qu. 2. & cap. *Non nos* dist. 40. Et dictus aduocatus non solum arguit processum Prouincialis, quod factus fuerit non præcedente infamia de adulterio, sed etiam idem obijcit de alijs delictis rei in vita antea-

cta,

cta, quod scilicet de illis fuerit inquisitū nō præcedente infamia; quod modo est diuinare, cū præteriti processus de culpis præteritis sint iam combusti ex particulari statuto Religionis istius, prohibente ne prælati finito suo officio possint seruare processus vltra sex mēses. Et præterea de dictis prælatis bene præsumēdū est iuxta proximè cit. cap. iuris canonici.

2 Addo, quod licet Prouincialis inquisisset de delicto, de quo reus non erat infamatus, si tamen ex illa inquisitione non licita, nihilominus crimen mansit plenè probatum contra reum, cùm iam post inquisitionē illam publica facta sint illa delicta, & probat sufficienter per testes, & reus fuerit citatus, & auditus, poterit iudex regularis illum punire pro illis delictis indebitè reuelatis, sed factis iam publicis. Sic tradit expressè Nauar. *tom. 3. suorum operum commentario ad rubricam de iudicijs numer.* 87. §. *Non obstat etiam*, vbi ait, quod si interrogante iudice in genere à teste, testis reuelauerit aliquod delictum secretum, quod non poterat reuelare, & in eo peccauit; nihilominus iudex potest punire illud delictūm illicitè publicatum: & ponit Nauarrus hæc verba: *Ex quo bene, vel malè deducta sunt in publicam iudicis notitiam, ille tenetur ad castigandum ea per inquisitionem particularem*. Et ad hoc citat Sotum dicētem sufficere notitiam iudicialem habitam per confessionem malè torti, vt iudex alias inquirat, &c. Et alia ibidem adducit Nauarr. doctè ad hoc intentum. Idē probatur ex c. *Ecce* 2. q. 3. & c. *de accusat. & inquis.* in 6. cū glossa ibidē, verbo *Confessus*, vbi dicitur, *Quod crimina debent puniri vndecunque claruerint.*

3 Secūdò arguit aduocatus, quod Prouincialis reo exhibuerit iuramentum in principio litis, siue inquisitionis factæ de illo. Respondetur, reo posse exhiberi iuramentum in principio processus, quando non adsunt testes. Ita expressè tenet Rodrig. *tom. 2. qq. q.* 18. *art.* 11. citans alios, & Miranda in Ordine iudicialis *qu.* 11. *art.* 8. Quando verò Prouincialis hoc iuramentum reo exhibuit, fortè nondū habebat testes ad probandū, & potuit experiri, seu tentare an per rei confessionem posset excusare cōfectionē processus. Et dato quod Prouincialis illicitè exhiberet reo hoc iuramētum extra tēpus, non proinde annullaretur processus, nec dabitur textus id affirmans. Solū tunc annullaret, quando reus ob tale iuramētum illicitè exhibitū confiteretur, & ob id foret cōdemnatus absque alia probatione. Sed in hoc casu post iuramentum factæ sunt aliæ multæ probationes, vt patet ex processu.

4 Tertiò arguit, quod reo non sunt publicata nomina testium. Ad hoc iam responsum est *in casu* 28. *proximè praecedente num.* 7. vbi satis probauimus non esse de substantia iuris exhibere reo nomina testiū; ad quod adduximus exemplū Tribunalis sancti officij. Addo nunc, quod Paulus Bertus Augustinensis *in sua praxi fol.* 185. ait quod in Religionibus non publicantur reo nomina testium propter pacem Religiosorum. Videatur etiam Rodriguez *tom.* 2. *qq. quæst.* 3. *art.* 1. vbi ad hoc citat Hostiensem, & Mansum. Et præterea iste reus nō petijt sibi dari nomina testium.

5 Quartò, arguit Aduocatus, quod in hoc processu recepti sunt multi testes sæculares: at testes sæculares non possunt esse testes contra Religiosum. Respōdetur, sæculares posse esse testes integros cōtra Religiosū. Sic expressè tenet Rodrigu. *tom.* 2 *qq. q.* 10. *art.* 5. & *q.* 28. *art.* 3. *in fine*, vbi miratur ille, quoad aliqui prælati regulares nolint admittere testes sæculares cōtra Religiosos in probatione adulterij, qualis est noster casus: & cit. Rodrig. id nulla lege prohiberi Religiosis. Et probo ratione clara ibi tacta à Rodrig. nam aliàs maneret crimē adulterij impunitum à Religioso factū extra conuentum, cum extra conuentū dari nō possint testes Religiosi, per quos illud possit probari. Idem de homicidio facto à Religioso, & de quocunque alio graui delicto commisso extra conuentū, & sic manerēt multa crimina grauia, & scandalosa impunita. Idē probatur ex communi praxi Religionum admittentium testes sæculares in processibus cri-

minalibus Religiosorum. Et cùm nulla lex canonica id prohibeat, teste Rodriguez, & praxi extante, non est curandũ de Doctoribus, quos citat Aduocatus, qui non citant legem, neque rationem vrgentem, neque sciunt de praxi Religionum suprà citata.

6 Quinto, arguit Aduocatus, quod requirente reo, vt sibi vnus, vel alter testis reciperetur, vel examinaretur, sibi fuit denegatum. Respondeo primò, quod etiam in foro sæculari assignatur tẽpus intra quod possunt recipi testes, eoque transacto denegatur receptio testium, quod in Portugallia vocatur, *Conclusão*. Sic ergo potuit fieri in hoc casu, in quo intellexerunt iudices Religiosi, datum fuisse reo tempus superabundans ad respondendum, & testes producendos, vltra quod non erat obligatio vlteriores testes producere. Facit etiam quod delicta ipsius sic erant notoria, & probata, vt intelligeret iudex nullam probationem reo posse proficere. Facit ad hoc omnino quod tradit Nauarrus *lib. 5. consiliorum, consil. 26. de sentent. excommunicat. numer. 6.* & Rodriquez *tom. 2. qq. quæst. 18. art. 1.* cum textibus ibi citatis, qui ambo dicunt, quod quando crimen est ita notorium & probatũ, vt licet citetur reus, nullam omnino habebit excusationem: in tali casu potest ferri sententia contra talem reum illo nõ citato; quod est multo maius. Si tales ergo duo Doctores dicunt cum textibus, quod in crimine notorio satis probato, non est obligatio citare reũ; minor obligatio erit recipere vnum testẽ in suo notorio & clarè probato quando testis oblatus nihil proficeret reo, eo nempe modo quo iudex non tenetur acceptare exceptiones, & recusationes friuolas partis opponentis, vt dicitur in iure.

7 Sextò arguit Aduocatus, quod ad proferendam sententiã circa sua delicta: nõ sunt vocati duo diffinitores, vel Patres deputati vt coniudices ad proferendas sententias in illa Religione, & proinde sententia videtur nulla, ob defectum iudicum, qui debebant interesse causæ. Respõdetur primò illos duos, de quibus allegat, iuxta quandam Bullam Papæ eo tempore publicatam, iam non habuisse iurisdictionẽ iudicis. Secundò, quod dato quod possent tunc esse iudices, ambo erant notoriè impediti, ne possent itinerare, & accedere ad conuentum, in quo ferenda esset sententia. Alter enim illorum prolongà, & graui senectute iam nõ egrediebatur suum cõuentũ: alter impeditus erat graui, & actuali infirmitate periculosa, & proinde nõ poterant accedere: & proinde erat obligatio vocare notoriè impeditos. Et probatur, simulq. declaratur exẽplo. Nam cũ obligatio sit vocare omnes electores ad electionem celebrandam, non tenetur præses capituli vocare, nisi eos qui cõmodè vocari possunt, vt constat ex *c. Coram. 35. distinct.* & ex glossa c. *Cum omnes*, de constit. verbo, *Ipsorum*. Et est cõmunis opinio, maximè Syluestri verbo *Electio 1. n. 6.* & aliorum dicẽtium superioris arbitrio remitti, an sit periculum in dilatione electionis, vt ideo omittatur vocatio aliorum. Quod applicari potest ad vocationẽ cõiudicium pro sententia ferenda: & hoc maximè habet locũ in hoc casu, quando illi duo sic impediti, & omissi non sunt conquesti, neque tentarunt sententiam ob sui omissionem annullare.

8 Arguit septimò Aduocatus, huiusmodi reum non fuisse incorrigibilem, vt posset expelli à Religione. Respondeo prædictum reum primò esse incorrigibilem de facto, propter illa quæ tradit Rodrig. *tom. 1. qq. Reg. quæst. 30. art. 14.* citans Syluest. & Abbatẽ, cum quibus ait, quod ille Religiosus est incorrigibilis de facto, qui commisit multa, & grauia delicta, cum graui scandalo, licet non fuerit ter conuictus, & punitus: maximè iuxta Syluestrũ, si ista incorrigibilitas facti præsumatur de facto propter conditiones viri. Hic autẽ reus commisit multa, & grauia delicta cũ scãdalo, vt patet ex processu, idq. varijs temporibus, maximè in materia contra castitatem: ex quibus omnibus colligitur satis deprauata, & incorrigibilis hominis natura. Legatur Rodrig. *citato art.* vbi non dicit, quod ad probandũ incorrigibilitatem de

facto,

facto, necessarium sit quod testes dicant reum esse incorrigibilem de facto, sicut Aduocatus dicit affirmari ab Aldrete: nam iudicare incorrigibilitatem non pertinet ad testes, sed ad iudicem, ad quem spectat ponderare merita causæ processus. Et potest iudex ex varijs circumstantijs processus formare iudicium illius quod non exprimitur in processu, imò & inde formare sententiam, cùm scilicet subsunt præsumptiones violentæ, etiam in actis non probatę; vt latè, & doctè probat Vmbertus *in practica inquisit.* verbo *præsumptio, in princip. §. Violenta præsumptio*, pro quo citat capitulum S. Mariæ de constit. & Innocentium in ca. *Tua*, de cohabitatione cleric. & mulier. Addo, quod multi Religiosi in suis testimonijs, dicunt naturam istius rei esse peruersam, effrenatam, & ad malum procliuem. Quamuis verò statutum istius Religionis, loquens de expulsione incorrigibilis ab ordine, loquatur solùm de incorrigibili de iure, qui videlicet ter, vel quater fuit punitus, & resipuit; tale statutum non tollit, quin possit etiam expelli verus incorrigibilis de facto, quia scilicet licet non fuerit quater punitus, commisit tamen multa, & grauia delicta & ex illius natura, & moribus non speratur emendatio. Ita sentit, & probat Rodriquez *citato art.* 14.

9 Nunc probo Religiosum istum fuisse incorrigibilem etiam de iure, vt posset proinde expelli ab Ordine. Nam teste Syluest. citato à Rodriquez *dicto art.* 14. incorrigibilis de iure est ille, quē aliqua lex vel regula indicat esse incorrigibilem, & sicut talem præcepit expelli a Religione. At Pius V. concessit per Bullam Patribus D. Hieronymi, quod possint expellere ab Ordine Religiosum qui commisit vnum tantum delictū si ob tale delictum lex sæcularis imponat pœnam mortis: quod priuilegium transscribitur apud Rodriquez *cit. art.* 14. Et iste Religiosus commisit adulterium, vt paulò infrà ostendemus: ergo est incorrigibilis de iure, idest, per ius, & legem Summi Pontificis citatam quæ iubet taliter delinquentem expelli à Religione. Et dato quod iudices, quando tulerunt sententiam expulsionis ab Ordine, solum crederent illum esse incorrigibilem de facto, & non de iure, nihilominus sententia valida est, & ille censendus est tanquam expulsus, vt incorrigibilis de iure. Probatur, nam actus semper præsumitur fieri eo modo, quo vtilior est agenti, vt tradit Sanchez *lib. Decalogi cap.* 18. *num.* 40. citans Bartolum, Menochium, & alios. Et ad idem accedit illa Maxima Iuristarum, quæ dicit: *Si non valet hoc quod ago, prout ago, valeat vt valere potest.* De quo glossa capitis vnici *de despons. impuberum*, & Rodriquez *to.* 1. *qq. q.* 20. *art.* 25. At iudices huius sententiæ habebant pro se illam legem Pij V. iudicantis hunc esse incorrigibilem de iure: ergo vt talem, illum intēderunt expellere.

10 Nunc restat probandum quod hoc delictum adulterij ab isto reo commissum fuerit satis probatum. Ad quod pręmitto, ex processu constitisse omnia sequētia. Primò famam clamorosam valde inter sæculares, & Religiosos. Secundò quod ingrediebatur domum cuiusdā fœminæ vxoratæ reputatæ pro inhonesta, & ingrediebatur solus. Tertiò quod visa est prædicta mulier quadā die exire à domo, & intrare in quadā syluam domui suæ vicinā, & paulò post prædictus Religiosus intrauit eandem syluam. Et post aliquod tēpus exierunt ambò à sylua vnus post alium. Quartò, quod eadem die manè visi sunt ambo colloquentes. Quintò, quod vna die pręcedēte scripserat epistolā quandā ad maritum fœminę petēs vt illā ad se mitteret, quia necesse habebat illā alloqui. Sextò quod ille huic mulieri munuscula multa mittebat. Septimò, quod ille coram aliquibus religiosis iactauit se de aliquibus adulterijs in communi. Vltimò quod vltra hunc casum erat diffamatus in alijs casibus contra castitatem. Semel verò malus nunquā præsumitur bonus in eodem genere mali, & cū omnibus ijs coniecturis, noluit Aduocatus Baccalaureus vt crimen esset probatum. Si enim *in casu pręcedēte* 28. satis probatū est, quod violenta probatio-

clesiam ob pronunciatam iudicis sæcularis sententiā carcerationis ipsius; possetne iudex sæcularis illum ab Ecclesia extrahere virtute Bullæ Sixti V. id in tali casu concedentis tali iudici? Respondeo non posse, si aliàs talis delinquens gaudebat immunitate Ecclesiæ. Nam ius commune ad quod redacta est Bulla Sixti, nō permittit extrahi talem ab Ecclesia, si aliàs gaudet immunitate illius.

7 Quod attinet ad aliam causam nullitatis citatam, quia scilicet negauit corā prælato delicta, & debita, & impedimēta, cū protestatione sibi facta. Respondeo posse hodie Religionem, si voluerit, illum ea de causa expellere ab Ordine. Nam virtualiter defuit consensus ex parte Ordinis recipientis, qui noluit talem recipere nisi sub illa conditione, si caret tali, ac tali defectu. Probatur clarè, quia professio est quidam contractus, vt suprà diximus. Contractus verò factus sub conditione, si conditio nō seruetur, corruit omnino, vt tenet communis opinio, pro quo videatur Nauarro *consilio 5. de Regularibus num.* 11. & Rodriguez *tom. 3. qq. qu. 17. art. 9.* & licet Nauarr. citato loco dicat, non posse aliquā Religionem facere statutum per quod annulletur professio, si talis professio à iure communi non annullatur. Melius tamen Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 2. num. 2.* tenet, quod potest id facere Religio annullādo professionem per statutum, quando ius commune oppositum positiuè, & expressè non prohibet. Potest ergo Religio expellere hūc professum eo quod negauerit contentum in suo statuto, si tale statutum non sit contrarium positiuè iuri communi, & dictū statutum annullet professionem. Et licet statutum professionem non annullet, poterunt adhuc expellere ob defectum consensus ex parte Religionis, quæ non consensit in professione illius, nisi sub illa conditione sibi antea proposita, & declarata. De quo sufficiat videre Rodriguez *tom. 3. qq. q. 11. art. 2. paulo post initium, vers. verum tamen est.* Hoc idem respondēdum est, ad aliud statutum illius Religionis, decernens ne recipiatur ad Religionem habens aliquod impedimentum perpetuum, propter quod non possit sacris Ordinibus initiari, sed tamen circa hoc impedimentum sacrorū Ordinum recipiendorum, noto quod ille irregularitatem nō incurrit. Nam per vulnera alicui inflicta, vt de illo dicitur, non incurrit irregularitatem, cum per id non fuerit homicida, nec membrum absciderit, nec per expulsionem archebusij, effectu non secuto.

8 Et ex hoc satis respondetur ad id quod quæritur de Ordine sacro Subdiaconatus post professionem: dicendum est enim quod characterem Ordinis recepit infallibiliter, vt paulo post clariùs constabit: imò & dicendum, quod recepit etiam executionem prædicti Ordinis sacri, cùm illum non receperit existens in irregularitate, tum ob proximè dicta, tum ob id quod proximè dico in responsione sequenti.

9 Ad id quod dicitur illum recepisse Ordinem sacrum dum existeret in infamia diffamatus apud sæculares ob delicta apud illos commissa, & quod infamatus arcetur ab Ordinibus sacris. Respondetur infamiam facti, qualis fuit ista, (non iuris) arcere sic infamem à sacris Ordinibus, quandiu non emendatur; si verò emendetur, cessat talis infamia sine alia habilitatione. Ita docet Bonacina *tom. 1. disp. 7. de irregularitate qu. 3. punct. 2. num. 5 & seqq.* pro quo citat cap. *Infames 6.* q. 1. pro quo citat Suar. Azor. & Nauar. At iste Nouitius, licèt ante nouitiatum ob citata delicta fuerit infamis apud sæculares, tamen post susceptionem habitus regularis emēdauit vitam, vt patet; ergo cessauit illius infamia, per quam ab ordine sacro arcebatur. Secundò dico, quod prædicta infamia præcedens professionem, ablata fuit, & purgata per professionem. Ita Sanchez *lib. 5. Decalogi cap. 5. num. 22. & 28.* In quo capite recēset priuilegia professionis Religiosæ, maximè *nu. 27.* vbi dicit vnum priuilegiū ipsius esse, vt maculam quoad actus temporale expiet. Vnde ait, quod qui ante professionem in sæculo fuerat damnatus periurij, vel furti,

furti, per professionem redditur aptus ad testimonium ferendum. Pro quo citat vnam glossam, & tres Doctores Iuristas. Magis verò infamat furtum, & periuriũ, quàm delicta de isto Nouitio narrata ante habitus susceptionem.

10 Ad vltimum de Episcopo protestãte in collatione ordinum, dico, quod licet Episcopus in collatione Ordinum antea protestetur se nõ intendere ordinare aliquem ligatum aliquo impedimẽto ex illis quæ ibi ille recenset, eo non obstante validi ordines, quos ibi vnicuique confert. Sic ille in ordinatione istius particularis non facit illam protestationem particularem, dicens apud se quod huic, si impeditus est, non vult ordines conferre: quod si apud se hoc non dicat in ordinatione istius particularis, manet verè ordinatus etiamsi habeat impedimentum secretum, non obstante illa generali protestatione. Sic in terminis tenet Henriquez *to. 2. lib. 14. de irregularitate cap. 6. num. 5.* & citat *in glossa littera Y*, multos Doctores, & in textu assignat rationem, & tradit vnum exemplum facti, quæ ibi videri poterunt. Addo quod iste Religiosus sic ordinatus non habebat impedimentum canonicum quo impediretur ab ordine sacro recipiendo ob delicta suprà nnmerata ante professionem commissa, neque ob infamiam propter illa contractam, vt in præcedentibus satis diximus.

11 Adhuc pro maiori explicatione dico præsentem Nouitium per illa vulnera, quæ intulit in rixa alteri homini, non mansisse inhabilem ad professionem. Probo, quia professio homicidæ hodie valida est: quamuis enim ex vi Bullę Sixti V. esset irrita, cum tamen illa Bulla redacta sit ad terminos iuris communis, vt vidimus, ius commune non annullat professionem factam ab homicida, imò in cap. *Admonere*, Papa Stephanus consulit cuidam homicidæ vt fiat Monachus pro salute animæ suæ, & non fuit illud dispensatio, sed admonitio. Et de alijs viris sanctis narrant historiæ quod post homicidia intrarunt Religionem. Si verò homicida non prohibetur esse Religiosus, minus prohibeatur iste, de quo loquimur, ob sola vulnera alteri in rixa inflicta.

CASVS XXVIII.

De quodam Religioso tentante propinare venenum suo Prælato, & de Aduocato sæculari illum excusante.

Casum istum qui verè contigit, volui hic apponere, præcipuè vt notum sit omnibus quàm parum sciant Aduocati sæculares in causis Religiosorum, quorum priuilegia, & statuta ignorant, & volunt eas metiri per apices iuris ciuilis.

Casus talis fuit. In quodam conuentu quidam Religiosus infensus suo prælato locali, intentauit illi propinare venenum. Tria contra illum indicia probata sunt. Primum, quia vna die obtulit officiali coquinæ certos pulueres papyro obuolutos, petens vt illos inijceret in scutella iuris, quam missurus erat dicto prę-lato: quod dictus officialis facere recusauit, sed tamen sub iuramento firmauit. Secundum indicium fuit, quod altera die ingressus refectorium extra communitatem accessit ad locum vbi prælatus localis sedere solebat ad manducandum, & ibi visus est stans iuxta poculum in quo iam iniectum erat vinum bibendum à prælato locali. Paulò post officialis refectorij accessit ad poculum vidit vinum valdè turbidum. Erat tunc in cõuentu medicus conuentus, fuit illi ostensum poculum quasi iam continens massam liquidam. Affirmauit medicus illud fuisse venenum: & hoc iudicium medici fuit tertium indiciũ ad apprehendẽ hoc delictum. Præter hæc probata sunt alia indicia, quæ licet essent minora, iuncta tamen illis tribus valde iuuabant ad faciendam probationem violentam, contra dictum Religiosum. Et quod attinet in particulari de illa indicio, quod viderint illum extra communitatem stãtem solum circa poculum prælati, & paulò post inuenti sint illi pulueres in poculo, iuuat nimis ad probationẽ talis indicij, id quod decernit lex istius regni

lib. 5. Ord. tit. 135. vbi dicitur quod si quis de nocte clamet in platea, dicens, Fullanus me percutit, vel occidit; & aliquis ex ianua desuper aspiciens videat ibi stantem illum Fullanum, de quo percussus conquæritur, licet illum non videat percutientem, decernit lex quod delictum censeatur plene probatum contra talem stantem. Hic autem Religiosus visus est stans circa poculum, paulò antequam inuēti essent plures in poculo, quos pulueres ille antè obtulerat officiali coquinæ, vt inijceret in scutellam iuris sumendam à prælato.

1 Admonuit prælatus localis Prouincialem, qui accedens ad conuentum in forma visitationis, seu inquisitionis, auditis omnibus Religiosis facto processu iuridico, inuenit probari illa supradicta indicia cum alijs indicijs coadiuuantibus per quæ resultauit contra reum satis violenta probatio. Viso processu in diffinitorio, & audito reo, attento etiam quod esset crimen difficilis probationis requirens minorē probationē, condemnatus est reus ad vnum annum carceris cū aliquibus minoribus pœnitentijs. Appellauit reus ad D. Collectorem. Exhibitus processus factus à Prouinciali, & tradito processu cuidam Aduocato sæculari, qui pro reo aduocabat. Dictus Aduocatus (Deus bone!) multa impertinētia, indecedentia, imò & falsa scripsit ad impugnandum dictum processum factū à Prouinciali. Ponam hic præcipuas illius impugnationes illius, quibus impugnauit processum, dicens in illo contineri nullitates, & iniustitias. Et quoniam præcipua illius intentio est ostendere in dicto processu nō fuisse seruatos apices iuris, pono hic prius concessionē Bonifacij VIII. per quam fratribus Minoribus cōcessit, vt in suis iudicijs & processibus non teneātur seruare apices iuris. Habetur Bulla in lib. Monumēta Ordinum. *fol.* 125. & post medium Bullæ, sic Papa concedit.

Nos pijs vestris supplicationibus inclinati, vobis authoritate Apostolica indulgemus, vt ad correctiones, & punitiones fratrum eiusdem Ordinis delinquentium infligendas, prælatis Ordinis supradicti (ad quos eadem spectare noscuntur) tinulis iuris, & apicibus eius postpositis liberè procedere valeant secundum consuetudines approbatas, & generalia facta, vel facienda ipsius Ordinis instituta. Neque volumus eisdem licere fratribus ab eisdem correctionibus, & punitionibus aliquatenus appellare, præuijs debitè obseruatis. Hactenus Bonif. Papa.

2 Hoc posito: prima nullitas notata ab Aduocato Baccalaureo circa processum factum à prouinciali, fuit, quod non citauit reum ad videndum iurare testes quando deponebant. Hoc quis non videat carere fundamento? Nā citatio rei ad videndos iurare testes est purus apex iuris probatur clarè exēplo tribunalis rectissimi sancti Officij in quo seruatur omnino substantia iuris, & tamen nullo modo citatur reus hereticus ad vidēdos iurare testes, imò illi occultātur nomina testium; ac proinde videre iurare testes non est de substantia iuris. Et sic declarat statutū generale istius Religionis *c.* 6. §. 1. vbi explicās qui sint apices iuris, ait, apices esse citationes, dilationes, interlocutorias, &c. vbi verbum, *Citationes*, nō intelligitur citatio rei ad respondendum obiectis, hæc enim est de substantia iuris, vt patet: sed intelligitur citatio rei ad videndos iurare testes; hæc enim nō est de substantia iuris: neque per omissionē huius citationis fit læsio reo, cùm illi relinquatur locus ad opponendam recusationem, & exceptionem testibus, vt fit in Religione, & admittitur postea reus Religiosus ad opponendas tales recusationes testium.

3 Secunda nullitas taxata fuit, quod quando prælatus localis conquestus est apud Prouincialem, non recepit iuramentum, quod fuit in substantia dicere, quod non recepit iuramentum calumniæ, quod secundum canones iubetur præstari à litigantibus in principio litis. Hoc tamen non spectat ad substantiam iuris, sed ad apices illius; & licet lex Portugalliæ citata ab Aduocato præcipiat præstari tale iuramentum calumniæ litigantibus, Religiosi exempti non obligantur in hoc ad seruandum legem

prin-

principis sæcularis, vt optimè, & fusè, probat Az. to. 2. lib. 10. c. 7. q. 9. vbi probat quod lex ciuilis non obligat clericos, nisi talis lex sit approbata per Ecclesiã; vel vel nisi ratione legis diuinæ, vel naturalis ad id clerici teneantur: Ad quod Bonifacius VIII. in concessione supra citata iubet vt Religiosi possint iudicare secũdum suas consuetudines approbatas. At in ista Religione nunquam omnino fuit consuetudo, t tale iuramentum calumniæ detur litiganti Religioso.

4 Tertia nullitas obseruata à Baccalaureo in processu fuit, quod in inquisitione facta per prouincialem fuit vocatus prælatus localis ad testificandum, cũ esset pars læsa, & conquesta. Respondetur, quod talis prælatus non fuit vocatus vt testis, neque dictum illius receptum est vt dictum testis ad sententiam, sed solum fuit rogatus an aliquid haberet quod amplius apponeret: vel an vellet accusare in forma accusatoris. Nam illius dictum non fuit computatum inter testes processus. Et dato, & non concesso, quod illius dictum foret receptũ vt dictum testis: si alias crimen esset integrè probatum per alios testes, sicut de facto fuit probatum, tunc testimonium prælati localis licet esset nullum, non annullaret processum aliàs habentem sufficientem numerum testium probantium, iuxta regulam iuris 37. dicentem: *Vtile non debet per inutile vitiari.* Et proinde illud testimonium inutile prælati localis non potuit vitiare processum quo ab alio testes vtiles.

5 Allegauit quartò, quod reo non fuerint admissi articuli suæ defensionis, quod est falsum; oppositum enim constat, quia fuit auditus. Si autẽ hoc dicit, quia illi non sunt data nomina testium, sicut ipse petit, infrà dicemus non fuisse obligatum prelatum dare nomina testiũ in hoc casu. Si verò hoc dicit eo quod dixit in suis responsionibus prælatum localem, & aliquos eius socios esse sibi inimicos, & propterea non audiendos, hoc non sufficit; vt dicatur non fuisse auditum. Nam non sufficit dicere: Fullanus est meus inimicus, vt statim dictus Fullanus pro inimico reputetur, nisi allegentur, & probentur causæ inimicitiæ; ille autem causas inimicitiæ nec proposuit, nec probauit. Ita tenet Mascardus *tom. 2. de probat. conclus. 898.* dicens, quod inimicitia non præsumitur, sed probanda est, pro quo citat multa *num. 1.* Quod verò ait nõ habuisse Religionem potestatem procedendi in hoc casu summariè, & de plano sine apicibus iuris, iam suprà ostendimus hoc esse falsum; potest enim Religio sic procedere in omnibus suis causis, vt patet ex supracitata concessione Bonifaci VIII.

6 Quinta nullitas allegata, est quia processus, seu inquisitio facta fuit ad instantiam prælati localis sui inimici. Quis hoc non videat? Dato enim quod prælatus localis fuerit suus inimicus (quod non probatur) res est notoria, quod inimicus potest accusare, & obligare iudicem, vt inquirat de offensa sibi facta; vt praxis, & iura obseruant. Et quamuis reus pro causa inimicitiæ alleget, quod inter ipsum, & prælatum localem interuenerunt verba grauia, & rixosa; tale non constat ex processu toto. Et est res nimis practicata; quod si prælatus subditum iustè etiam reprehendit, subditus vt plurimum ipsum reputet pro inimico. Veritas enim odium parit. Et prælati sunt sicut album ad sagittam.

7 Sexta nullitas taxata fuit, quod petente reo sibi dari nomina testium, non sunt illi data; pro quo citat statutũ Ordinis sui. Ad quod respondetur primò, tale statutum Ordinis id non concedere absolutè imò potiùs magis negare, quàm concedere: ait enim quod ad euitanda odia, & inimicitias inter Religiosos, nomina testium non publicentur: nisi fortè in crimine aliquo graui, & periclitetur iustitia rei, nisi tali nomina dentur. At prælati iudicarunt quod in hoc casu non periclitabatur iustitia rei ob publicitatẽ delicti; & probationis abundantiam. Quando verò lex aliquid relinquit arbitrio iudicis, non erat iudex vtens suo arbitrio. Fauet capitulum *qualiter, & quando, primeiro; de accusat.* vbi postquam Papa dicit, quod reo den-

tur nomina testium, *&c.* in fine capitis ponit hæc verba: *Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque seruandum.* Ecce quo modo Papa non obligat vt inter Religiosos dentur semper nomina testium. Addo quod dare reo nomina testium nō est de substantia iuris, sed de apicibus. Probo ex eo quod suprà diximus, nam tribunal S. Officij seruat substantiam iuris, vt patet, & tamen nunquam dat nomina testium, sed potius abscondit, in fauorem talis tribunalis: quod clarè probat, quod dare nomina testium spectat ad apices, non ad substantiam iuris. Quod verò addit præcessisse coniurationem contra reum, facile est dicere, sed difficile probatur, maximè inter Religiosos, neque tale quid constat ex processu, & proinde eadem facilitate qua dicitur, eadem negatur. Coniuratio enim non præsumitur, sed debet probari, vt tradit Mascardus *cit. concl.* 898. *num.* 1.

8 Septima nullitas, vel iniustitia notata à Baccalaureo fuit, quod probationes maximè in criminalibus, debeant esse clariores luce meridiana: in hoc verò casu nullus fuit testis oculatus, qui videret reum inijcientem pulueres in poculum prælati localis: ergo non fuit vlla probatio sufficiens ad talem pœnam. Respondetur, illud dictum Iuristarum, quod in criminalibus probatio debet esse clara vt lux meridiana, intelligitur in criminibus, quæ sunt facilis, & ordinariæ probationis, & solent fieri in publico. Secus de criminibus, quæ sunt difficilis probationis, & quæ de ordinario fiunt in occulto, vt sodomia, adulteriū, veneni propinatio, & similia. Ad hæc enim probanda non requiritur tam clara probatio per testes oculatos: aliàs nunquam probarentur, cum tales delinquentes soleant effugere oculos aliorū: & proinde crimina atrocissima manerent impunita. Sufficit ergo ad probāda talia crimina difficilis probationis violenta præsumptio. Hæc est communis opinio Doctorum, & habetur in multis textibus citatis à Nauarro cap. *si quis* 0, 1. *de pœnit. distinct.* 7. *num.* 11. Sanchez *libr.* 10. *de matrim. disput.* 12. *num.* 4. Rodrig. *tom.* 2. *qu.* 12. *art.* 2. Farinac. *tomo de inquisitione, & delictis qu.* 2. *num.* 12. vbi ait quod in delictis occultis sufficit coniecturalis probatio: & ad hoc citat multa, & in cap. *Afferre gladium*, de præsumptionibus, ait rubrica illius capitis: *Quod ex præsumptione violenta fertur diffinitiua.* Iam verò rubrica quæ continet integram sententiā (sicut ista continet) valet pro lege, vt omnes fatentur. Videatur etiam ad hoc Vmbertus *in practica inquisitorum*: in verbo *Probatio*, §. *Probatio per præsumptiones, & seqq.* vbi citat Bartolum, Iasonem, & Bossium. Videatur etiam Mascard. *tom.* 3. *de probat. concl.* 1224. *num.* 13. vbi probat quod ad probandum delictum fieri solitum clam, & in occulto (quale fuit istud) sufficiunt coniecturæ, & præsumptiones. Denique id affirmant sexcenti alij Doctores. In hoc verò delicto concurrerunt non vna, sed plures coniecturæ sufficiētes ad probationem illius, vt constitit ex processu. Constat enim quod petijt ab officiali coquinæ vt pulueres inijceret in scutellam prælati: & alius vidit papyrum puluerum in manu rei: alij viderunt illum stantem iuxta poculum prælati, alij viderunt pulueres in poculo. Medicus dixit esse venenum vltra alia indicia remotiora contenta in processu, quæ tamen iuncta præcedentibus faciunt violentam probationem.

9 Allegauit etiam, quod propinatio puluerum non fuit cum affectu, & proinde non merebatur tantam pœnam. Ad hoc respondeo distinguendo. Nam propinatio puluerum non est quidē sortita effectum mortis, vt fatemur: sed fuit completum delictum propinandi venenum, siquidem peruenit ad actum proximum, & per ipsum delinquentem nō stetit, & per accidens fuit quod mors nō sit secuta. Quæ mors si sequeretur, imponēda illi erat ad minus pena perpetua triremium, & quia mors non fuit secuta, imposita est illi tam leuis pœna carceris vnius anni, & fuit hæc pœna conformis statuto generalis istius Ordinis, quo decernitur vt qui machinatus fuerit propinare

spinare venenũ alicui, carceri mancipetur. Ista verò veneni intẽtio fuit grauior, vtpote contra prælatum,& in cap. *Si quis Sacerdotum* 11.*qu.*1. & c. *Si clerici, aut Monachi*, eadem causa, & q. Dicitur, quod Clericus, vel Monachus, qui conspirauerit, machinatus fuerit, vel parauerit insidias prælato, propriũ gradum amittat,& curiæ tradatur, videatur etiam Iulius Clarus *in sua praxi q.*92. *in medio*, vbi citat multos, & graues Doctores dicentes, esse opinionem communem quod in criminibus atrocibus, quale est hoc, conatus ad crimen punitur pœna ordinaria, si deuenit ad actum proximum, sicut iste deuenit, licet per accidẽs effectus non sit secutus. Et ponit exemplũ in eo qui parauit venenum, & posuit in loco vbi posset sumi. Et licet ibi Iulius Clarus non approbet illam opinionem, quoad dandam pœnam ordinariam; etiã huic reo non est data pœna ordinaria. Et quamuis Aduocatus oppositus dixerit illa indicia veneni non fuisse probata sufficiẽter per duos testes adductos pro singulis iudicijs; vltra quod oppositum cõstitit ex processu, Respondetur quod quãdo indiciũ est proximum ad actum, tale indicium probatur per vnum tantũ testẽ, sicut tradit Mascard. *tom.*3. *de probat. concl.*1224. *num.*41. *&* 42. & sequitur Baiard. super Iul. Clar. ad quæst.23. *n.*5. *&* 6. qui ambo citant alios DD. Hæc verò indicia fuerunt proxima actui.

10 Vltimo loco, dixit Aduocatus, quod dictum medici asserentis illud fuisse venenum, fuit dictum singulare vnius: & præterea medicus non id asseruit resolutè, sed solùm dixit, sibi videri venenum. Tale verò dictum opinatiuum nõ probat in testibus. Respõdetur, quod licet fuerit dictum singulare vnius tantũ, tamen, plane probat, quia fuit dictum periti in illa arte: perito verò in sua arte credendum est, etiam si testificetur de sua credulitate tãtùm, nec dicat se certò scire. Ita tenet Mascardus *tom.*3. *de probat. concl.*1168. *n.*19. citans Roman. Bartolũ, Immol. Iasonem, Corneum, Ioan. Andr. & alios, & fauent multi textus ibidem citati. Et dato quod dictum medici non planè probaret, iunctum tamen cũ alijs testibus, & coniecturis hic concurrentibus satis probaret, maximè in hoc crimine difficilis probationis, vt iam suprà ostendimus. Nam præsumptiones plures iungi debent ad faciendam plenam probationem, sicut fusè, & efficaciter probat Mascard. *to.*3. *de probat.* 1124. *n.*1.8.13.14. *&* 22. vbi *n.*22. ait, quod præsumptiones etiam iunguntur cum fama ad plenè probandum. Hic verò concurrit fama, indicia probata, & cætera quæ sufficiebant ad faciendam violentam probationem, seu præsumptionem ob quam solam datur sententia diffinitiua in crimine difficilis probationis, vt supra ostendimus *num.*8. in responsione ad septimam.

CASVS XXIX.

De alio processu facto per quendam Prouincialem, & impugnato ab alio Aduocato sæculari.

VOlui hic inserere præsentẽ casum similem omnino præcedenti, vt magis constet de temeritate, & ignorantia Aduocatorum sæculariũ in materia processuum Religiosorum: in hoc casu enim peior fuit alius Baccalaureus, quã in casu præcedente. Conducit verò ad honorem, & famam Religionum ostendere quod prælati non ferunt sententias iniustas; & quod prælati sciant respondere *dictis impertinentibus, & falsis aduocatorum sæcularium. Et ex dictis à nobis, in hoc casu non parum iuuabuntur prælati Religiosi ad suos processus iudiciarios dirigendos, & aduocatorum sæcularium errores retundendos.*

Igitur, quidam prælatus regularis circa quendã suum subditum fecit quandam inquisitionem particularem de quodam adulterio, de quo erat publicè infamatus. Ex processu resultauit crimen probatum contra subditum, præter hoc crimẽ, ex alijs visitationibus constabat subditũ in materia castitatis habere aliam similem culpam cũ graui circum-

stantia apostasiæ; aliam compositionis libelli famosi: & alias culpas in materia castitatis, & alijs materijs non leuibus, de quibus per interualla fuit conuictus, & non emendatus. Prælatus cum Diffinitoribus illum condemnauit ad priuationem perpetuam habitus, & exiliũ ad partem vltramarinam Angollæ, visa sua incorrigibilitate: cum protestatione, quod si appellaret, alijs pœnis grauioribus foret plectendus. Appellauit Religiosus, & datus est, illi Aduocatus sæcularis prout petijt, qui, mirum est, quanta dixerit in responsionibus, & rationibus allatis pro sui clientis defensione, quas mihi pro Religionis, & Religiosi prælati honore tuendo commiserunt, & antequam descẽdam ad allegationes Aduocati sæcularis in particulari impugnãdas, dixit scripto, quod prælatus regularis in suo processu fuerit crudelis, & quod vindictam sibi sumere intenderit, quod iniustis medijs vsus fuerit, & malos fines intẽderit, & quod reus iniustos carceres sustinuerit: quod sanè particularem pœnam merebatur, eo quod Religiosum prælatum scripto publico sic infamauit, maximè cum bene præsumendum sit de prælatis, vt dicitur in cap. *Absit* 11. *quæst.* 3. & cap. *Non nos*, *distinct.* 40. Neque licitum sit alicui se defendere infamando aliquem iniustè.

1 Prima ergo reprehensio, seu animaduersio Aduocati circa processum Prouincialis fuit, quod ad inquisitionem præcipui delicti adulterij, processit non existente infamia rei. Fortasse hoc contigit, quia Prouincialis in principio processus non posuit summariam informationem factam in particulari de infamia delicti, sicut solet præmitti ab aliquibus iudicibus vigilantioribus ante inquisitionem delicti in particulari, sed Prouincialis in processu incepit statim inquirere de delicto, non specificando quod præcesserit infamia: & ideo Aduocatus dixit processum fuisse nullum, eo quod prælatus in particulari inquisierit de delicto subditi non præcedente infamia, quod est contra leges vtriusque iuris. Ad hoc respondetur, non esse necesse quod iudex inquirẽs de particulari delicto præmittat in principio processus probationem scriptam, quod præcesserit infamia, sed sufficere quod rumor delicti peruenerit ad aures prælati, vt ipse incipiat quærere de delicto in particulari si fama ad illum peruenit nõ solum de delicto, sed etiam de delinquente. Pulchrè, & doctè hac de re tractat Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 10. *de regimine Societatis cap.* 12. *num.* 27. & 28. vbi primò dicit, quod interdum fama per se ipsam peruenit ad aures prælati, & clamat contra reum, & in hoc casu non oportet vt præcedat iudicialis probatio infamiæ: & ad hoc citat Nauar. & Syluest. & dicit alios sic sentire. Et probat, quia alias nunquã liceret prælato ex officio incipere ab inquisitione particulari. Et addit rationẽ à priori esse, quia in publicis, & euidentibus non est necessaria specialis probatio: tunc tamen infamia est per se euidens, & publica: & infamia clamat, & accusat publicè, & ideo per se sufficiat ad inchoandam particularem inquisitionem. Secundò ait Suarez, vt prælatus ordinarius ex officio, procedat ad inquisitionẽ, satis esse quod sit certus de infamia, & tunc sua assertione illam probet, & confirmet. Quapropter si munus inquirendi deleget alteri affirmans sibi constare Petrum esse infamatum de tali delicto, id satis esse vt delegatus possit immediatè incipere inquirendo in particulari de delicto talis personæ, non inquirendo de infamia, neque probationem eius inuestigando. Quo nihil clarius dici potuit ad nostrum intentum. Delictum verò adulterij huius Religiosi fuit publicum etiam apud sæculares, sicut infrà videbimus. Fundatur hoc dictum Suarez, quod scilicet credendum sit prælato dicenti sibi constare de infamia delicti, eo quod semper præsumendum est bene de prælato, vt patet ex citato cap. *Absit* 11. qu. 2. & cap. *Non nos* dist. 40. Et dictus aduocatus non solum arguit processum Prouincialis, quod factus fuerit non præcedente infamia de adulterio, sed etiam idem obijcit de alijs delictis rei in vita anteacta.

cta, quod scilicet de illis fuerit inquisitũ nõ præcedente infamia; quod modo est diuinare, cũ præteriti processus de culpis præteritis sint iam combusti ex particulari statuto Religionis istius, prohibente ne prælati finito suo officio possint seruare processus vltra sex mẽses. Et præterea de dictis prælatis bene præsumẽdũ est iuxta proximè cit. cap. iuris canonici.

2 Addo, quod licet Prouincialis inquisiisset de delicto, de quo reus non erat infamatus, si tamen ex illa inquisitione non licita, nihilominus crimen mansit plenè probatum contra reum, cùm iam post inquisitionẽ illam publica facta sint illa delicta, & probat sufficienter per testes, & reus fuerit citatus, & auditus, poterit iudex regularis illum punire pro illis delictis indebitè reuelatis, sed factis iam publicis. Sic tradit expressè Nauar. *tom. 3. suorum operum commentario ad rubricam de iudicijs numer.* 87. §. *Non obstat etiam*, vbi ait, quod si interrogante iudice in genere à teste; testis reuelauerit aliquod delictum secretum, quod non poterat reuelare, & in eo peccauit; nihilominus iudex potest punire illud delictũm illicitè publicatum: & ponit Nauarrus hæc verba: *Ex quo bene, vel malè deducta sunt in publicam iudicis notitiam, ille tenetur ad castigandum ea per inquisitionem particularem*. Et ad hoc citat Sotum dicẽtem sufficere notitiam iudicialem habitam per confessionem malè torti, vt iudex alias inquirat, &c. Et alia ibidem adducit Nauarr. doctè ad hoc intentum. Idẽ probatur ex c. *Ecce* 2. q. 3. & c. *de accusat. & inquis.* in 6. cũ glossa ibidẽ, verbo *Confessus*, vbi dicitur, *Quod crimina debent puniri vndecunque claruerint.*

3 Secũdò arguit aduocatus, quod Prouincialis reo exhibuerit iuramentum in principio litis, siue inquisitionis factæ de illo. Respondetur, reo posse exhiberi iuramentum in principio processus, quando non adsunt testes. Ita expressè tenet Rodrig. *tom. 2. qq. q.* 18. *art.* 11. citans alios, & Miranda in Ordine iudicialis *qu.* 11. *art.* 8. Quando verò Prouincialis hoc iuramentum reo exhibuit, fortè nondũ habebat testes ad probandũ, & potuit experiri, seu tentare an per rei confessionem posset excusare cõfectionẽ processus. Et dato quod Prouincialis illicitè exhiberet reo hoc iuramẽtum extra tẽpus, non proinde annullaretur processus, nec dabitur textus id affirmans. Solũ tunc annullaret, quando reus ob tale iuramẽtum illicitè exhibitũ confiteretur; & ob id foret cõdemnatus absque alia probatione. Sed in hoc casu post iuramentum factæ sunt aliæ multæ probationes, vt patet ex processu.

4. Tertiò arguit, quod reo non sunt publicata nomina testium. Ad hoc iam responsum est *in casu* 28. *proximè præcedente num.* 7. vbi satis probauimus non esse de substantia iuris exhibere reo nomina testiũ; ad quod adduximus exemplũ Tribunalis sancti officij. Addo nunc, quod Paulus Bertus Augustinensis *in sua praxi fol.* 185. ait quod in Religionibus non publicantur reo nomina testium propter pacem Religiosorum. Videatur etiam Rodriguez *tom. 2. qq. quæst.* 3. *art.* 1. vbi ad hoc citat Hostiensem, & Mansum. Et præterea iste reus nõ perijt sibi dari nomina testium.

5 Quartò, arguit Aduocatus, quod in hoc processu recepti sunt multi testes sæculares: at testes sæculares non possunt esse testes contra Religiosum. Respõdetur, sæculares posse esse testes integros cõtra Religiosũ. Sic expressè tenet Rodrigu. *tom.* 2 *qq. q.* 10. *art.* 5. *& q.* 28. *art.* 3. *in fine*, vbi miratur ille, quoad aliqui prælati regulares nolint admittere testes sæculares cõtra Religiosos in probatione adulterij, qualis est noster casus: & cit. Rodrig. id nulla lege prohiberi Religiosis. Et probo ratione clara ibi tacta à Rodrig. nam aliàs maneret crimẽ adulterij impunitum à Religioso factũ extra conuentum, cum extra conuentũ dari nõ possint testes Religiosi, per quos illud possit probari; Idem de homicidio facto à Religioso, & de quocunque alio graui delicto commisso extra conuentũ, & sic manerẽt multa crimina grauia, & scandalosa impunita. Idẽ probatur ex communi praxi Religionum admittentium testes sæculares in processibus cri-

facto, necessarium sit quod testes dicant reum esse incorrigibilem de facto, sicut Aduocatus dicit affirmari ab Aldrete: nam iudicare incorrigibilitatem non pertinet ad testes, sed ad iudicem, ad quem spectat ponderare merita causæ processus. Et potest iudex ex varijs circumstantijs processus formare iudicium illius quod non exprimitur in processu, imò & inde formare sententiam, cùm scilicet subsunt præsumptiones violentæ, etiam in actis non probatę; vt latè, & doctè probat Vmbertus *in practica inquisit.* verbo *præsumptio, in princip. §. Violenta præsumptio*, pro quo citat capitulum S. Mariæ de constit. & Innocentium in ca. *Tua*, de cohabitatione cleric. & mulier. Addo, quod multi Religiosi in suis testimonijs, dicunt naturam istius rei esse peruersam, effrenatam, & ad malum procliuem. Quamuis verò statutum istius Religionis, loquens de expulsione incorrigibilis ab ordine, loquatur solùm de incorrigibili de iure, qui videlicet ter, vel quater fuit punitus, & resipuit; tale statutum non tollit, quin possit etiam expelli verus incorrigibilis de facto, quia scilicet licet non fuerit quater punitus, commisit tamen multa, & grauia delicta & ex illius natura, & moribus non speratur emendatio. Ita sentit, & probat Rodriquez *citato art. 14*.

9 Nunc probo Religiosum istum fuisse incorrigibilem etiam de iure, vt posset proinde expelli ab Ordine. Nam teste Syluest. citato à Rodriquez *dicto art.* 14. incorrigibilis de iure est ille, quē aliqua lex vel regula iudicat esse incorrigibilem, & sicut talem præcepit expelli à Religione. At Pius V. concessit per Bullam Patribus D. Hieronymi, quod possint expellere ab Ordine Religiosum qui commisit vnum tantum delictū, si ob tale delictum lex sæcularis imponat pœnam mortis: quod priuilegium transscribitur apud Rodriquez *cit. art.* 14. Et iste Religiosus commisit adulterium, vt paulò infrà ostendemus: ergo est incorrigibilis de iure, idest, per ius, & legem Summi Pontificis citatam quæ iubet taliter delinquentem expelli à Religione. Et dato quod iudices, quando tulerunt sententiam expulsionis ab Ordine, solum crederent illum esse incorrigibilem de facto, & non de iure, nihilominus sententia valida est, & ille censendus est tanquam expulsus, vt incorrigibilis de iure. Probatur, nam actus semper præsumitur fieri eo modo, quo vtilior est agenti, vt tradit Sanchez *lib. Decalogi cap.* 18. *num.* 40. citans Bartolum, Menochium, & alios. Et ad idem accedit illa Maxima Iuristarum, quæ dicit: *Si non valet hoc quod ago, prout ago, valeat vt valere potest.* De quo glossa capitis vnici *de desponsf. impuberum*, & Rodriquez *to.* 1. *qq. q.* 20. *art.* 25. At iudices huius sententiæ habebant pro se illam legem Pij V. iudicantis hunc esse incorrigibilem de iure: ergo vt talem, illum intēderunt expellere.

10 Nunc restat probandum quod hoc delictum adulterij ab isto reo commissum fuerit satis probatum. Ad quod prę-mitto, ex processu constitisse omnia sequētia. Primò famam clamorosam valde inter sæculares, & Religiosos. Secundò quod ingrediebatur domum cuiusdā fœminæ vxoratæ reputatæ pro inhonesta, & ingrediebatur solus. Tertiò quod visa est prædicta mulier quadā die exire à domo, & intrare in quadā syluam domui suæ vicinā, & paulò post prædictus Religiosus intrauit eandem syluam. Et post aliquod tēpus exierunt ambò à sylua vnus post alium. Quartò, quod eadē mane visi sunt ambo colloquentes. Quintò, quod vna die pręcedēte scripserat epistolā quandā ad maritum fœminę petēs vt illā ad se mitteret, quia necesse habebat illā alloqui. Sextò quod ille huic mulieri munuscula multa mittebat. Septimò, quod ille coram aliquibus religiosis iactauit se de aliquibus adulterijs in communi. Vltimò quod vltra hunc casum erat diffamatus in alijs casibus contra castitatem. Semel verò malus nunquā præsumitur bonus in eodem genere mali, & cū omnibus ijs coniecturis, noluit Aduocatus Baccalaureus vt crimen esset probatum. Si enim *in casu prędēte* 28. satis probatū est, quod violenta probatio

batio sufficit ad ferendam sententiam diffinitiuam in criminibus difficilis probationis, quæ solent fieri in occulto: quis negabit in hoc casu, attentis tot, & tam claris circunstantijs, & coniecturis interuenisse violentam præsumptionem? Videantur dicta, & citata *in casu* 28. *proximè num.* 8 & vltra ibi dicta, & citata, adducto legem istius Regni *lib.* 5. *Ordinat. tit.* 28. §. 6. vbi declarans lex quo pacto censeatur probatum delictum concubinatus, sic dixit in substantia; *Sufficit ad probandum concubinatum, quod existat de hoc publica vox & fama: & quod sint soliti, & visi quod vnus ingreditur domum alterius. Nam talis fama iuncta cum eo quod probatur de ingressu vnius in domum alterius, reputamus sufficientem probationem ad condemnandum in isto casu.* Sic ibi lex in substantia. Si ergo lex ad condemnandum in ista materia solum requirit famam & ingressum in domum, in hoc nostro casu fuit fama clamorosa, ingressus amborum in eandem syluam, alloquutio præcedens, munuscula, & multa alia proximè citata. His omnibus præsuppositis, potuit iustè, & iustissimè prædictus reus expelli ab Ordine propter hoc solum crimen adulterij, iuxta Bullam Pij V. sup. cit. viso quod crimen adulterij per leges ciuiles punitur pœna capitis. Quantò magis quando cum hoc delicto iuncta & probata sunt alia delicta grauia eiusdem rei, etiam cum quadam apostasia, de quibus omnibus fuit in particulari auditus.

11 Octauò conqueritur Aduocatus sæcularis, quod iudices Ordinis declarauerint reum fuisse periurum, eo quod negauerit veritatem in iuramento sibi exhibito præter ordinem iuris, vt ipse arbitratur. Ad hoc responsum manet ex dictis *num.* 3. in hoc casu, vbi diximus quomodo potuerit, huic reo exhiberi iuramentum in principio processus, & ex ibidem dictis poterit dari responsio ad hanc obiectionem. Dato enim quod tale iuramentum foret indebitè exhibitum, id non annullaret processum, eo quod reus non fuit damnatus ex responso dato in illo iuramento, sed ob multas claras probationes cōtra ipsum factas post illud iuramentum.

12 Nonò, obijcit Aduocatus, quod aliquæ culpæ præteritæ rei tam fuerant punitæ, & propterea non potuerunt nunc accumulari ad delictum adulterij, vt propter omnes simul posset ab Ordine expelli: Nam vt ait, ex Cæpolla, multæ præsumptiones de diuersis delictis non possunt coniungi ad faciendam probationem. Ad hoc respondetur, quod, immò allegat contra se, & contra reum: nam, reum iam fuisse punitum sæpius, & non emendatum; arguit incorrigibilitatem, & duritiam animi illius, ob quā incorrigibilitatem ius canonicum & statuta Religionum permittunt illum expelli ab Ordine ne ouis morbida inficiat totum pecus. Et sic toties iste reus punitus, & non emendatus, factus est clarè incorrigibilis de iure. Neque modò, quando Religio hunc expellit propter vltimum crimen grauius iunctum cum præteritis culpis iam punitis, dicitur directè punire culpas præteritas, iam punitas: sed solùm punit incorrigibilitatem animi nunc perfectè declaratam per vltimum delictum cum præcedentibus iam punitis. Quod verò Aduocatus citat ex Cæpolla, dicente, quod multæ probationes de diuersis delictis non possunt iungi ad faciendam probationē, nihil facit contra nos. Nos enim hic iungendo culpas istius rei præteritas cū vltimo delicto, non iungimus præsumptiones de varijs delictis ad faciendam probationem vltimi delicti; nam vltimum delictum adulterij suas habuit claras probationes; sed iungimus præterita delicta iam probata, & punita ad probandam modò incorrigibilitatem rei, ob quam iura decernunt illum expelli ab Ordine. Potest hoc explicari exemplo, & praxi tribunali sancti Officij. In quo hæreticus prima vice punitur; qui si veniam petit, condonatur, ac dimittitur: si verò postea relabitur in hæresim: non illi condonatur, etiam si pœniteat, sed relaxatur brachio sæculari. In qua relaxatione non puniunt Inquisitores directè primam hæresim iam punitam,

punitam, & condonatam; sed iungunt illam cum secunda hæresi ad cognoscendam incorrigibilitatem, & duritiem hæretici relapsi, de quo moraliter non speratur emendatio, & propter talem duritiam, & incorrigibilitatem illum relaxant brachio sæculari. Quod exemplum optimè facit ad nostrum intentũ. Addo vltimò, quod in hoc casu ad expulsionem istius rei non fuerit necessarium in rigore iungere culpas præteritas cum vltimo casu adulterij: nam propter solum adulterium poterat expelli ab ordine per Bullam Pij V. citatam, cùm leges regni, & leges iuris ciuilis puniant adulterum pœna capitis. Vide *in casu præcedente* 28. *num.* 10. aliam solutionem.

13 Decimò obijcit Beccalaureus, quod in hoc processu non extitit vllus accusator, & proinde non potuit ferri talis, ac tam dura sententia sine accusatore. In hoc clarè ostendit Aduocatus quantum ignoret priuilegia, & consuetudines Religionum. Voluit enim introducere in religionem promotores iustitiæ, qui accusent nomine Religionis delicta Religiosorum, quod nunquam in aliqua Religione fuit auditum. Nonne prælati Religiosi ex officio tantum, possunt inquirere in generali, & in speciali præcedente infamia; & punire culpatos? Nonne dicunt Iuristæ, quod fama supplet locum accusatoris: & in hoc delicto fuit fama plusquam clamorosa, & iuxta hunc solum modum expulsi sunt ab Ordine quotquot expulsi sunt à principio Ordinis sine accusatore cum sola inquisitione prælati facta ex officio præcedente infamia. Addo quod in hoc Regno Portugalliæ, sicut accepi à viro graui, & experto, non permittit Rex, quod in supremo suo tribunali sit promotor iustitiæ sæcularis ad accusandum pro republica in processibus carentibus accusatore, idque propter aliqua inconuenientia inde exorta. Si autem in republica sæculari iudicatur inconueniens dari talem promotorem, qui subeat vicem accusatoris: multò magis id expedire dicendum est in Religionibus propter pacem, & tranquillitatem illarum.

14 Vndecimò, proteruè, & ferè blasphemè dixit Aduocatus hanc expulsionem fuisse pœnam exorbitantem, datã cum animo crudeli, & animo vindictæ; & comparat iudices cum Achab, & cum Iudæis: in quo satis ostendit suum liuorẽ dignum sanè magno supplicio, & punitione ob iniuriam factam contra Religiosos positos in dignitate Ecclesiastica. Ad illius tamen infamiam respondetur hanc pęnam expulsionis ab Ordine nõ fuisse pęnam exorbitantem taxatam à lege Pij V. concedentis quod ob solum adulterium cui lex ciuilis pœnam capitis imponit, possit expelli; fuit etiam pœna taxata in lege seu statuto Ordinis decernente, quod incorrigibilis ab Ordine expellatur: ex prædictis verò constat quod iste reus fuit incorrigibilis de facto, & de iure. Iam verò pœna inflicta iuxta decretum legis nullo modo potest vocari exorbitans à lege. Imò potest probari, quod ista expulsio, cum exilio ad Angollam fuit pœna mitior quàm illa, quam lex assignat. Nam Bulla citata Pij V. cõcedit quod possit Religio damnare ad triremes Religiosum committentem delictum, cui lex ciuilis pœnam capitis imponit. Mitior verò pœna satis superque est exilium ad Angollam, quã damnatio ad triremes, vt patet.

15 Duodecimò taxat Aduocatus, quod iudices ordinis in sentẽtia dixerint quod si reus appellasset, illi imponerentur aliæ duræ pœnitentiæ. Ad hoc respondetur imprimis quod ista protestatio iudicum de plus torquendo reo appellante, non annullauit sententiam, vel processum: sed vt plurimum mererentur aliquam reprehensionem quando appellatio foret iusta, & à iudicibus repulsa. At in hoc casu cùm sententia fuerit iustissima, & proinde appellatio rei deberet esse iniusta, poterit reo protestatio comminatoria fieri de pœna augenda. Neque enim noua res est vt imponatur aliqua pœna iniustè appellantibus: habetur hoc expressè 2. *q.* 6. *cap. omnino*, vbi sic dicitur: *Omnino puniendus est, vt quoties iniusta appellatio pronuntiatur, sumptus, quos dum sequeretur aduersarius impendit, reddere cogatur,*

gatur, non simplos, sed quadruplos. Ecce iniustè appellans punitur in quadruplū expensarum. Cùm verò iste reus appellans iniustè non haberet pecuniam, vt solueret in quadruplum, non fuit contra ius, quod iudices comminatoriè dicerent subiturum illum alias pœnitentias ob iniustam appellationem. Nam reus appellans iniustè, iniuriam facit iudici, suo modo, quatenus illum notat de ignorantia, vel malitia in iudicando, & proinde sic appellans iniustè, vt plurimū peccat mortaliter, & ex consequenti aliqua pœna dignus est. Facit etiam ad hoc glossa in citato cap. *Omnino*, quæ citat ad hoc capitulum *reprehensibilis*, de appellat. & citat vnam legem ex Codice per quam imponitur pœna quinquaginta librarum argenti appellanti iniustè. Si ergo lex ciuilis sic punit iniustè appellātem, quid mirum si id faciat prælatus religiosus ob pacem communem Religionis?

16 Decimotertiò, conquestus est Aduocatus, eo quod non illi reo commutatum fuerit exilium Angollæ ad exilium ad insulam Melitæ, vel Gnetam. Ridicula ferè conquestio ista est. Nunquam Religiones tale exilium expulsis imposuerunt. Addo quod iudex non tenetur reo imponere pœnam quam reus petierit, sed illam quam lex assignat, vel quam iudex arbitratur esse conformem legi, vel delicto. Culpæ verò istius rei maiorem pœnam merebantur per Bullam Pij V. & per statutum generale Religionis.

17 Decimoquartò, arguit Aduocatus, Prouincialis reum in carcerem misit, cùm veniret ex Roma portans rescriptum Papæ pro sua causa liquidanda: in hac querela, & in alijs, dicit Baccalaureus, quod reus passus fuerit carceres iniustos, sæuitias, & quod in processu interuenerint media iniusta, & crudeles fines. Vtitur sanè suo sic irreuerenti modo loquendi, seu potius conuitiandi Respondeo ergo Prouincialem illum carceri mācipasse Roma redeuntem, quia non venit ad Prouincialem via recta, sicut imponere, solet Papa Religioso apostatæ Romam adeunti, cui post absolutionem, vel recursum datum imponitur vt via recta redeat ad suum prælatum. Iste verò reus post discessum à Roma, intrans Portugalliam iuit Olysipponem, & in eo commoratus est per aliquos dies moram faciens in domibus sæcularium, neque accedens ad connētum suæ prouinciæ, donec à quodam Religioso sui Ordinis captus est, & tanquam apostata traditus conuentui suæ prouinciæ. Addo quod cùm ille Romā adierit apostata, & de hoc constaret publicè, & propter dictam Apostasiam pęna carceris illi esset imposita per approbata Ordinis statuta, nihil nouum fecit prælatus illum sic venientem carcerare propter præteritam publicam apostasiā, maximè cum nondum legerit rescriptū Papæ, nec sciret quid in illo contineretur.

18 Vltimò petit Aduocatus nomine rei, vt sibi Religio det pecunias, quas insumpserit in processu suæ defensionis, pro quo posset allegare capitulū *ex parte, de accusat.* vbi decernitur, quod Religioso litiganti contra prælatum dentur expensæ ad litem de bonis conuentus. Ad hoc iam ego respondi in alio simili casu cuiusdam Religiosi, qui appellauit ad Tribunal Nuncij Apostolici, & petijt expensas à conuentu Minorum, cuius ille erat professus, & tamen expensę non sunt illi datæ à conuentu. Dico ergo ad textum citatū cum Abbate super idem caput dicente, quod dictum capitulum solum intelligitur, quando Religiosus mouet litem prælato pro bono communi ipsius conuentus, quia scilicet Abbas dilapidator est, vel quid simile: non verò si subditus in suo litigio procuret suum tantum bonum, & interesse particulare; tunc enim non tenetur conuentus dare expensas litiganti. Sic expresse tenet Riccius *tom. 1. Decisionum collectanea* 850. vbi ait, quod si subditus accuset Abbatem ex causa propria, non debentur illi alimenta, id est, expensæ, & citat vnam decisionem Rotæ, quæ est in ordine 799. Hic autem reus non mouet litem prælato ob causam pertinentem ad bonum

num

num commune, sed ad suum particulare: ac proinde non tenetur conuentus dare expensas. Idem tenet Panorm. *ad citatum cap. Ex parte* num. 13. Secundò respondetur, quod citatum cap. *Ex parte*, intelligitur de conuentu, qui habet redditus annuales in communi. Conuentus autem istius Religiosi non habebat redditus in communi. Sic tenet Henricus super citatum caput, dicens conuentum habentem redditus annuales teneri dare expensas subdito ad lites: secus de conuentu carente redditibus. Et confirmatur exemplo omnino simili. Nam quando pater est omnino pauper, non tenetur dare alimenta filio: neque maritus pauper tenetur alimentare vxorē, vt tradit Sanchez *lib. 9. de matrim. disput. 4. q. 2. à num.* 20. citans multos Doctores, & tenet Riccius *cit. tom. collectanea* 97. At maior obligatio est patris alendi filium, cùm sit obligatio naturalis, & maior obligatio est mariti alendi vxorem, quàm sit Religionis pauperis dandi subdito expensas ad lites, quæ non sunt alimenta. Vltimò respondetur, quod pater non tenetur dare alimenta filio, qui sibi fuit ingratus, vel ipsum patrem grauiter infamauit, vt tenet Riccius *eodem tomo* 1. *collectanea* 962. citans, & sequens Baldum *decisione* 29. At iste reus fuit ingratus matri suæ Religioni, & illam toties infamauit dando scandala grauissima, prout continetur in processu: ergo non tenetur expensas ad lites motas contra Religionem.

CASVS XXX.

De ingressu in clausuram Monialium.

QVædam Abbatissa admisit intra clausuram per spatium notabile duas mulieres suas consanguineas. Reprehensa de hoc per Prouincialem, cōfessa est, sed dixit id sæpius factum fuisse in illo conuentu, neque se putasse in eo peccare, quia nunquam vidit illum casum in illo conuentu punitum. Et hoc contigit anno 1633.

Quæsitum est primò, an Abbatissa incurrerit excommunicationem, & priuationem officij, & inhabilitatis ad futura?

Secundò an prædicta Abbatissa potuerit excusari ab incursione prædictarum pœnarum propter bonam fidem, & ignorantiam?

Responsum ad primum.

Quæstio hæc valde controuersa est inter Doctores graues, & recentiores, propter Bullam D. Papæ Gregor. XIII. quæ incipit: *Vbi gratia*, quæ præcipuè trāscribitur à Rodriquez in fine expositionis Cruciatæ. In qua Papa reuocat omnes licentias suas, & antecessorum suorum, concessas viris, ac mulieribus ingregiendi monasteria monialium, vel virorum. Prælatis verò tam masculis, quàm fœminis, qui aliquem admiserint intra suam clausuram virtute prædictarum licentiarum Papalium annullatarum, imponit Papa pœnam excommunicationis ipso facto, & priuationis officiorum quorumlibet: & inhabilitatis ad quæcumque officia in posterum obtinenda.

2 Circa cuius Bullæ expositioem graues Doctores recentiores dixerunt, & scripserunt, quod Abbatissa, quæ personas sæculares masculos, vel fœminas intra clausuram admiserit non virtute alicuius licentiæ papalis annullatæ in prædicta Bulla Gregor. XIII. sed ad libitum suum, admittendo sęcularem, qui nunquam talem licentiam habuit, etiāsi admittat sine necessitate, dicunt hanc Abbatissam non incurrere excommunicationem, nec priuationem officij, neque inhabilitatem ad futura officia. Hi Doctores sunt Suarez *de censuris disput.* 22. *sect. 6. num.* 11. *& seqq.* Sayrus *de censuris lib. 3. cap.* 31. *num.* 10. Rodrig. *tom. 1. qq. q. 47. art. 1. & q. 48. art. 2. per totum* Miranda *tract. de Monialibus q. 2. art.* 10. *concl.* 1. Zerola *in praxi Episcopali* 1. *p. verbo, Moniales* q. 8. Sanchez *lib. 6. Decalogi cap.* 16. *num.* 79. Sà *in Aphoris. verbo de excommunicationibus Papæ reseruatis num.* 15. Principale

pale fundamentum istius opinionis est: quia Bulla Gregor. XIII. est valde pœnalis, & odiosa, vt pote continens excõmunicationem, priuationem, & inhabilitatem officiorum: at lex pœnalis est restringenda, & non extendenda de vno casu ad alium similem, per *regulam iuris in 6. odia restringi*, &c. ergo Bulla Gregor. XIII. puniens Abbatissam admittentem sæculares intra clausuram virtute licentiarum Papalium reuocatarum, non cõprehendit Abbatissam illos admittentẽ, qui carent licentijs annullatis; sed eos admittit intuitu consanguinitatis, vel alterius temporalis respectus gratia. Et Rodriquez *citato art. 1. q. 47.* citat Caietanum & Castro pro sua opinione, dicentes legem pœnalem nunquam posse extendi vltra illum casum, de quo loquitur. Adducit ibi Rodriguez aliqua exempla, quæ non cogunt & facilè soluentur ex illis, quæ adducemus pro sequenti opinione.

2. Quo non obstante, ego verius puto oppositum, talem scilicet Abbatissam incurrisse excommunicationem, & priuationem officij. Hanc opinionem tenet Nauar. *in Manuali cap. 17. num. 105. excommunicatione 61.* Coriolanum *de casibus reseruatis 2. p. cap. 3. num. 40.* Beia *in Respons. moral. 1 p. casu 30.* Quaranta *verbo Monialium monasteria, vers. Amplia prædictam constitutionem.* Azor 1. *p. lib. 13. cap. 8. q. vltima.* Filliutius citatus à Bonacina *tom. 1 q. 4. clausura puncto 5. num. 4.* qui Filliutius ait hanc sententiam esse comprobatam stylo, & praxi pœnitentiariæ. Tenet eandem Rodriguez in expositione Bullæ Cruciatæ, quando explicat motũ proprium Pij V. & Gregorij XIII. circa clausuram virorum, & Monialium toto num. 7. & denique Bonacina citato proximè loco dicit tutius esse hanc opinionem in praxi sequi. Et quamuis Rodriguez postea citato artic. 1. videatur sibi contrarius ob dicta in expositione Cruciatæ; eius tamen nepos ex fratre Hieronymus Rodriquez in suis resolutionibus *resolut. 26. num. 19.* nititur illum explicare, vt non se retractet à dictis in Cruciata. Fundamentum præcipuum istius opinionis ponitur à Rodriquez citato loco Cruciatæ: videlicet, quod finis legis, & mens legis sunt attendenda, & seruãda potius quàm verba legis; vt habetur expresse in Regula vltima de regulis iuris in 6. sic dicente: *Certum est quod is committit in legem qui verba legis complectens, contra legis nititur voluntatem.* At finis, & intentio, Greg. XIII. in sua Bulla, est occurrere quieti Monialium & tollere impedimenta, pericula, & scandala orta ex ingressu sæcularium: sic enim habetur in Bulla: *Sanctimonialium quieti, & tranquillitati consulere, atque omnia quæ illas à spiritualium rerum cogitatione, & exercitio auocant, impedimenta tollere periculaque & scandala ab eis remouere cupientes,* &c. Ecce finis, & mens Pontificis in illa Bulla. At omnia illa quæ Papa ibi prætendit amouere, contingunt, seu contingere possunt in ingressu sæcularium in clausuram Monialium, non virtute licentiarum annullatarum: ergo Abbatissa illos admittens non virtute licentiarum annullatarum prædictas pœnas incurrit. Imò addò, quod maiora pericula, scandala, & inquietudo possunt sequi ex ingressu sæcularium non habentium licentias Papales, quàm ex ingressu illas habentium. Nam Papa non solet concedere licentias ad clausuram Monialium nisi personis probatæ vitæ, & honestis, & nobilibus, de quibus vt plurimum non præsumitur periculum: Abbatissa verò de non habentibus licentias Papales, poterit admittere personas non spectatæ vitæ non nobiles, & de quibus poterit timeri periculum, & scandalum. Secundò, principaliter probatur, quia lex pœnalis potest; ac debet extendi ad casum similem; in quo reperitur eadem omnino ratio assignata in priori lege. Ita tenet Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 42. num. 4.* pro quo citat ibi vndecim Doctores vtriusque iuris, graues, & maiori ex parte recentiores: & ponit exemplum. In cap. fin. §. *Si quis verò*, de clandestin. desponsat. ponitur pœna contrahentibus matrimonium clandestinum in gradu prohibito, quod filij inde nati euadant illegitimi, quando parentes sunt consanguinei.

guinei. Quo posito quærit Sanchez an eadem pœna illegitimitatis filiorum iudicanda sit in matrimonio alio quocunque nullo ob quodcunque impedimentum irritans, etiamsi non sit impedimẽtum consanguinitatis, & affinitatis. Et respondet Sanch. quod sic, & quod prædicta pœna extenditur ad aliud quocunque matrimonium irritum, ob quoduis aliud impedimentum irritans, ad quod citat illos 13. Doctores. At ratio & finis Bullæ pœnalis Greg. XIII. videlicet inquietudo monialium, pericula, & scandala, militant eodem modo; imò & potiori modo in ingressu ad clausuram, quando sæculares intrant sine licentijs annullaris: ergo etiam ad hunc ingressũ extendi debent pęnæ positæ in Bulla Gregor. XIII.

3 Tertiò probatur eadem conclusio. Nam lex pęnalis, quæ aliàs datur pro salute animarum, est fauorabilis, & proinde extendi debet ad casus similes: ita docet Sanchez *lib. 1. de matrim. disput. 39. num. 5.* citans multos, & graues Doctores, & textus. At ista Bulla Gregorij licet in parte sit pęnalis, est tamen lata in fauorem animarum, vt vitetur peccatum, vt patet; ergo debet extendi ad similes casus. Et ponit ibi Sanchez exemplum satis accommodatum ad casum præsentem. Aliud exemplum ponit Nauarrus *in expositione Extrauagantis de datis, & promissis pro impetratione alicuius gratia Papalis, notat. 9 num.* 10. dicens, quod licet in illa Extrauaganti solum exprimatur excommunicatio contra dantem, & promittentem aliquid pro impetratione alicuius gratiæ fiendæ alicui: eadem tamen excommunicatio incurritur ab illo, qui dat aliquid ne aliqua gratia Papalis alicui concedatur, cum tamen hoc secundum non exprimatur in Bulla, eo quod vtrobique militet eadem omnino ratio. Quod optimè potest applicari ad istum casum. Quarto probatur argumẽto tacto à Rodrig *cit. loco Cruciata.* Nam si per istam Bullam Gregorij non punirentur ingredientes Monialium clausuram ad libitum & sine licentijs annullatis, Bulla prædicta Gregorij esset penè frustratoria. Nam personæ habentes aliquam facultatem Papalem ingrediẽdi, illam comburerent, illique renuntiarent, dicentes se velle intrare absque talibus licentijs, sicut intrant illi, qui tales licentias nunquam habuerunt: & sic Abbatissæ quoscumque indebitè admittentes nunquam punirentur, & manerent crimina impunita, & lex Papę esset frustratoria, quæ duo in iure sunt omnino reprobata. Denique vt cesset omnis dubitatio, refert Rodriguez *citato loco Cruciata* ex Nauarro, Pium V. hac de re consultum respondisse suam Bullam circa clausuram locum habere non solùm in intrantibus mulieribus, quæ aliàs habuerunt licentiam intrandi, sed etiam in alijs quę talem licentiam non habebant. Et ait ita obseruari à Pęnitentiarijs Romæ ex responsione Gregorij XIII. Quas duas declarationes pontificias non cessasse, probat ibi efficaciter Rodriguez *cit. num.* 7. ob quas rationes tam claras, & euidentes, etiamsi contraria opinio haberet plures Doctores, imò etiamsi foret opinio communis (qualis non est) ab illa esset recedendum, maximè in materia peccati. Nam, vti ait Nauarrus *in Manuali cap. 7. num.* 4. ab opinione cõmuni recedendum est, quando pro parte contraria datur textus, vel ratio cui bene non potest responderi.

4 Ad argumentum suprapositum pro parte opposita, dicens, quod ista lex est pænalis, & proinde restringenda, satis manet responsum ex dictis *proximè num.* 2 & 3. vbi diximus, & probauimus, quod lex pęnalis potest extendi ad casum similem, in quo militat eadem omnino ratio: vel etiam quando lex pęnalis est lata in salutem animarum, quæ duo diximus habere locum in ista Bulla, & casu de quo loquimur: pro quo etiam satis efficacia exempla adduximus.

Responsio ad secundum quæsitum.

5 Non modicam continet difficultatẽ responsum Abbatissæ dicentis se habere, vel habuisse ignorantiam talis excõmunicationis: videtur enim hoc valde facere

facere ad suam excusationem. Pro quo valde facit quod tradit Suarez *tom. de censuris disp. 4. sect. 8. num. 19.* vbi ait ignorantiam inuincibilem præcepti Ecclesiastici ita excusare à censura, vt quamuis actus sit contra ius diuinum, & naturale, & homo contra illud peccet, nihilominus censuram non incurrat. Et declarat exemplo, dicens. Si quis ignoret inuincibiliter prohibitum esse ab Ecclesia sub excommunicatione ne quis clericum percutiat, non incurret excommunicationem, etiamsi contra ius naturale, & diuinum peccet iniuriam faciendo clerico, cui cõsonat, quod tradit Reginaldus *tom. 2. lib. 31. num. 298.* vbi ponit exemplum, illius qui scienter baptizat filium coniugis suæ extra necessitatem extremam: ob quod punitur pęna vt nõ possit ab illa petere debitum: si tamen taliter baptizans ignoret talem pœnam ab Ecclesia imponi taliter baptizanti, euadet talem pœnam. At in Abbatissa fœmina facile est dari ignorantiam Bullarum Papalium, cùm mulieres, vt plurimùm talium Bullarum ignorantiam habeant.

6 Dico primò, hanc Abbatissam posse in foro interno conscientiæ excusari à peccato, & à pœna per ignorantiam inuincibilem. Est communis Doctorum in materia de ignorantia; & probatur breuiter, quia ignorantia causat inuolũtarium, vt patet; peccatum verò de sua essentia est voluntarium, ac proinde si non est voluntarium, non est peccatum: si autem non datur peccatum, non datur pœna excommunicationis, in foro interno. Excommunicatio enim non imponitur nisi ob peccatum mortale. Secundò probatur, seu declaratur, nam ignorans non consentit; patet ex *glossa in Clementina prima, de procuratoribus, in verbo* Scienter, vbi citat tres textus iuris Canonici id affirmantes. At si ista Abbatissa ignorauit, vtique non consensit: absque consensu verò non datur peccatum, nec proinde pœna.

7 Dico secundò: hæc Abbatissa in foro externo potest puniri tanquam excõmunicata; & proinde iustè priuari officio. Probatur primò, & clarè ex regula 13. iuris *de regulis iuris in 6.* vbi sic dicitur: *Ignorantia facti, non iuris excusat.* vbi clarè vides, quod ignorantia iuris neminem excusat: quod Doctores intelligunt de foro externo. Et ratio id probat, quia nemo pręsumitur ignorare id quod Respublica præcipit; & præterea quia si ignorantia iuris communis in foro externo posset allegari ad euadendam pęnam legis, omnes illam allegarent, & sic manerent ferè omnia crimina impunita. Secundò probatur, quia nemo potest allegare ignorantiam in illis, quæ spectant ad suum officium, cum vnusquisque teneatur sub mortali scire illa quæ pertinent ad suum officium, vt tenet inter alios Suarez *tom. de censuris disp. 4. sect. 8. num. 14.* At pertinet ad officium Abbatissæ nõ admittere sæculares ad clausuram, cùm id prohibeat ius publicum Concilij Tridentini, & duæ Bullæ Pij V. & Gregorij XIII. in praxi quotidiana ab omnibus Abbatissis seruatæ: ergo circa hoc non potuit Abbatissa allegare ignorantiam. Tertiò, quia ignorantia istius Abbatissæ fuit crassa. Dicitur verò à Doctoribus ignorantia crassa illa, qua ignoratur illud quod est clarissimum, & quod scitur ab omnibus: at sæcularibus interdici ingressum ad clausuram Monialiũ est res clarissima, & scitur ab omnibus Abbatissis: ergo istius ignorantia fuit crassa. Constat verò excommuni Doctorum, quod ignorantia crassa neque excusat à culpa, neque à pœna. Quartò probatur, quia ista ignorantia non fuit conuincibilis, sed vincibilis: potuit enim vinci facile consulendo, & interrogando suum Confessorem Religiosum, qui semper assistit prope conuentum Monialium, quod illa non fecit. At constat quod ignorantia vincibilis neminem excusat.

8 Quod verò dicitur respondisse Abbatissam, se id vidisse fieri sæpius in illo conuentu, id non illam excusat: nam error aliorum non potest prodesse alicui: neque errores aliarum potuerunt abrogare Tridentinum, & duas Bullas Pontificias, maximè in tam breui tempore.

9 Ad

9 Ad argumentum verò positum *sup. num.* 5. dicendum est Suarez loqui de foro interno, in quo nos etiam *sup. num.* 6. diximus ignorantiam inuincibilem pœnæ excusare à pœna: secus dicendum credimus de foro externo, siue contentioso, iuxta dicta *num.* 7. Imò & ipse Suarez *citata sect.* 8. *nu.* 18. expresse ait, quod in foro externo sæpius præsumetur ignorantia culpabilis, quem ibi videre poteris. Et adhuc pro maiori probatione adverto cum Mascardo *to.* 2. *de probat. concl.* 879. *num.* 22. vbi dicit quod ignorantia nulli patrocinatur in factis publicis, id est, in decretis publicatis. Pro quo citat *c. Qui & humanis.* 12. *q.* 2. vbi Papa sic dicit: *Cùm non potuerit ignorare sententiam proprij sacerdotis*. Pro quo citat ibi tres glossas vtriusque iuris, & sex Doctores grauissimos. In hoc verò casu dantur duo decreta pontificia publicata præter Concil. Trid. Secundò idem Mascard. *cit. concl.* ait, quod cum aliquis tenetur ex officio aliquid agere, tenetur indagare id de quo dubitat, quia tenetur habere curam ouium suarum, pro quo citat multos, & graues Doctores vtriusque iuris, quæ coadiuuant illa quæ nos proximè diximus *num.* 7.

10 Quæris, in capitulo *pastoralis*, de except. & in cap. *Si verò*, 20. de sententia excomm. conceditur quod ignorantia probari possit per iuramentum dicentis se ignorasse: nam iuxta Nauarr. *tom. consil. consilio* 1 *de constit num.* 7. ea quæ latent in mente, qualis est ignorantia, non possunt aliter probari, quàm per iuramentum. Quæris, inquam, vtrùm huic Abbatissæ possit exhiberi iuramentum de sua ignorantia, illaque iurante quod ignorauerit, eidem credendum sit, & proinde libera euadat? Respondeo, meo iudicio, illi non esse exhibendum tale iuramentum: nam casus positi in illis duobus capitibus citatis sunt nimis diuersi à casu, de quo quærimus. Ibi enim in vtroque casu agitur de probāda ignorantia facti, quæ excusat. At nos quærimus in hoc casu de probanda ignorantia iuris, quæ non excusat. Hoc constat, quia in primo citato capite *pastoralis*, concedit Papa, quod dicente aliquo ad suam notitiam non peruenisse notificationem iudicis, nisi post terminū transactum, possit id probare iuramēto: quę non erat ignorantia iuris communis, sed ignorantia facti, vel mandati particularis. Item in capite *Si verò*, concedit Papa, quod si aliquis percussor clerici nutrientis comam allegauerit se ignorasse quod erat clericus, admittatur ad id probandū cum iuramento quæ ignorantia clarè erat ignorantia facti, quæ probata excusat. At in nostro casu agitur de probāda ignorantia iuris communis, duarum scilicet Bullarum Papalium, quæ ignorantia etiam si probetur nō excusat, per regulam 13. iuris citatum *num.* 7. quæ dicit ignorantiam iuris nō excusare. Facit denique quod tradit Mascardus *cit. tom.* 2. *concl.* 881. *n.* 18. dicens non posse probari ignorantiam per iuramentum, quando ignorantia non est verisimilis, & pro hac opinione citat Alexandrum, Albanum, & Felinum. At ignorantia istius Abbatissæ non est verisimilis; quia verisimile non est ignorari id quod scit, & practicat tota Ecclesia, videlicet arceri sæculares ab ingressu clausuræ Monialum.

CASVS XXXI.

Vtrùm Prouincialis possit transferre Monialem de vno conuentu, vt sit Abbatissa in alio conuentu.

NOn rarò contigit vt sit necessariū transferri vnam Monialem in aliū cōuentum, qui vel de nouo fundatur, vel iam fundatū indiget reformatione nouæ Abbatissæ. Et proinde quæritur, an Prouincialis regularis, vel Episcopus in Monasterijs sibi subditis possit Monialē sibi subditam sine licentia Papæ transferre in alium conuentum nouum, vel antiquum, vt sit ibi Abbatissa prima fundatrix, vel reformatrix? Et quod ista de causa non possit Monialis ad alium cōuentum transferri sine expressa licentia Papæ, videtur probari primò, quia Pius

V. in Bulla, quæ incipit, *Decori, & honestati*, declarans casus, ob quos licitum est Monialibus egredi à clausura absque licentia Papæ, tres tantùm exprimit. Primus est, si in Monasterio excitetur magnum incendium. Secundus est si aliqua Monialis sit lepra infecta. Tertius est si adsit morbus Epidemiæ: quorum morborum explicationem non est nostrum hic afferre. Cùm ergo Papa hos solos tres casus exprimat, in quibus Moniales possunt exire, & materia sit valde odiosa, & prohibita, sequitur quod omnes alij casus, vel causæ exeundi ibi non expressæ sunt exclusæ, & proinde non sit licitum exire ad fundandum, vel reformandum alium conuentum absque speciali licentia Papæ. Probatur ex illa maxima Iuristarum, quæ dicit: *Expressum in lege facit cessare præsumptum*. Et illa alia dicente, quod inclusio vnius est exclusio alterius. De quo Brunor. *in suis locis communibus*. *verbo* Lex, *num.* 18. sed illa Bulla Pij V. exprimit solas illas tres causas exeundi: ergo excludit omnes alias. Et proinde excludit etiam causam exeundi ad reformandum conuentum non contentum in Bulla citata Pij V. & in terminis id expressè tenet Rodriguez *in addit. ad summam tom.* 3. *cap.* 3. *conclus.* 2. & Zerola *in praxi* 2. *parte, verbo* Moniales §. 8. qui dicunt non posse Prouincialem transferre Monialem ad fundandum, vel reformandum alium conuentum absque expressa licentia Papæ, quia sic dicunt declarasse sacram Congregationem Cardinalium.

1 In hac re primò dicam, quid Doctores sentiant, semotis priuilegijs. Igitur Bonacina *tom.* 1. *quæst.* 1. *de clausura, punct.* 9. *num.* 10. citat Rodriguez, Sorbum, Capuccinum, Miranda, Sanchez, Nauarr. & alios dicentes absolutè contra Zerolam, posse Prouincialem transferre Monialem in alium conuentum, vt sit in illo Abbatissa, vel Magistra Nouitiarum: qui Doctores à Bonacina citati non requirunt consensum expressum Papæ pro tali translatione. Et hos Doctores ibi Bonacina nõ reprobat, quamuis dicat tutius esse Sedem Apostolicam consulere, propter dictam declarationem Cardinalium. Et quidem Sorbus vir doctissimus, & Italus *in suis addit. ad compendium, verbo* Moniales, §. *vlt.* dicens cum Nauarr. posse generalem eadem causa transferre Monialem, non requirit specialem licentiam Papæ. Eodemque modo Sanchez vir doctissimus *lib.* 6. *Decalogi cap.* 13. *num.* 45. dicens cum multis posse Monialem à prælato transferri ad alium conuentum vt sit Abbatissa, nec requirit specialem licentiam Papæ, neque facit mentionem declarationis alicuius Cardinalium circa hãc materiam factæ, imò ibi impugnat Zerolam, quem diximus dixisse talem declarationem extare. Et sanè mirum esset, quod si talis declaratio Cardinalium extaret, illam ignorarent tales, ac tanti viri, neque illius meminissent illi, & alij Doctores in materia tam graui, & quotidiana. Secundò probatur argumento efficaci, nam in regula secunda Monialium sanctæ Claræ, rubrica secunda, postquam dixit Vrbanus IV. quod Moniales illius debeant seruare perpetuam clausuram, excipit statim dicens, quod nihilominus poterunt inde exire si Cardinalis, qui fuerit illarum gubernator, mandauerit aliquas illarum ad plantandam aliam Religionem, vel ad reformandum aliquod Monasterium, vel causa regiminis, vel correctionis, &c. Erant enim tunc prædictæ Moniales subiectæ illi Cardinali à Papa designato, non verò prælatis Franciscanis. Postea prædictæ Moniales fuerunt per sedem Apostolicam subiectæ prælatis Minorum; & sicut habetur in compendio Mendicantium *verbo Ministri* §. 8. Iulius secundus concessit vt Prouinciales Minorum habeant eandem potestatem circa Moniales sanctæ Claræ eorum curæ commissas, quam Vrbanus IV. in regula prædictarum Monialium commisit Cardinali protectori dicti Ordinis. Quo posito, sic deduco: Cardinalis tunc gubernator dictarum Monialium poterat transferre aliquas Moniales, & licentiare ad egrediendum concurrente aliqua ex causis proximè dictis:

ctis: ergo idem hodie possunt facere Prouinciales Minorum habentes circa easdem Moniales omnem iurisdictionem, quam habebat Cardinalis olim illarum gubernator, per citatam concessionem Iulij secundi. Idem affirmat Collector priuilegiorum *in compendio Mendicantium*, *verbo* Clausura *super* §. 5. vbi inter alias notationes, & casus ob quos Monialis sanctæ Claræ potest exire à Clausura, dicit esse, quod poterit exire de licentia prælati, vt sit Abbatissa in alio Monasterio, vel vt sit Magistra Nouitiarum, vel vt ponatur in aliquo officio, in quo multum consistit honestas Religionis, quale est habere custodiam portæ. Et additibi, quod si Monialis sic translata finito officio vult regredi ad suum priorem conuentum, poterit reuerti sola, si illius socia nolit cum illa redire.

2 Vltimò probatur eadem conclusio, ex eo quod tradunt communiter omnes graues Doctores recentiores post cit. Bullam Pij V. nam licet Bulla citata ob solas illas tres causas iam dictas, concedat Monialibus egressum à clausura, nihilominus non prohibet quin possint egredi si vltra illos tres casus contingat alij casus similes, vrgentes, & necessarij ob bonum commune Monialium, quale indicatur exitus vt sit Abbatissa, & similes. Sic tenet imprimis Sanchez *lib. 6. Decalogi cap. 15. num 37.* Rationem assignat quia dictio taxatiua (qualis est *duntaxat*, *nisi*, *solum*, & similes) non excludit casus similes, & in quibus eadem ratio vel vrgentior militat; pro quo citat Doctores, & textus vsque ad fastidium: quamuis ergo Pius V. in illa Bulla solum exprimat illos tres casus, propter quos licitum sit egredi à clausura, non excludit tamen alios casus similes in quibus militet magna ratio necessitatis. Hoc ipsum tenet Bonacina *tomo 1. q. 1. de clausura puncto 9. num 6.* ob rationem proximè citatam ex Sanchez: & addit hanc aliam, quia scilicet in omnibus dispositionibus est locus Epijcheiæ præsertim in re, quæ ad commune bonum dirigitur. Et addit quòd in tali egressu, de quo loquitur, non violatur regularis obseruantia Monialium: quin potius illi prouidetur. Et vt omittã multos alios Doctores recentiores id affirmãtes, adduco solum glossam super capitulum *periculoso*, de statu regular. in 6. quod capitulum est Bonifacij VIII. qui primus clausuram indicit Monialibus illas ibi rigorosè obligans ad clausuram. Quo non obstante, glossa ibi in verbo *perpetua*, ponit hæc verba ex Archicodiano: *Non credo quod decretalis ista tollat, quin possent, si vellent, ad strictiorem Religionem transire. Item quin vna Monialis ad regimen alterius Monasterij possit assumi*, &c.

3 Restat respondere ad declarationẽ Cardinalium, quam Zerola citat, quæ ait necessariam esse licẽtiam Papæ specialem, vt Monialis possit ire ad gubernandum aliud monasterium. Ad quam dico primò talem declarationem non ostendi authenticam. Secundo dico cũ ferè communi recentiorum opinione, Cardinalium declarationes non obligare nos ad illas sequendas. Probatur, quia non sunt lex. Nam de ratione, & essentia legis est vt promulgetur, & publicetur populo; tales verò declarationes non promulgantur in Ecclesia, & proinde nõ obligant ad sui obseruantiam: & idem dicẽdum est de decisionibus Rotę Romanæ. Sic tenet Nauarrus *lib. 5. consiliorum cons. 15. de sentent. excommun.* Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 2. num. 10.* Martinus Delrio *lib. 8. Magic. cap. 1. sect. 3. prope finem* Valero Cartuxano *lib. de differ. vtriusque fori, fol. 222.* Vega Minimus *verbo*, Descomunion *casu 226. col. 967.* & nouissimè Bonacina, cùm sit Italus, *tom. 2. disp. 1. de legibus, quæst. 1. punct. 8. num. 4.* & citat Suarez, Salas, & alios: & asserit aliquos recentiores Doctores adhæsisse aliquibus opinionibus cõtra declarationes Cardinalium: per quæ tollitur omnis scrupulus ortus ex citata declaratione Cardinalium. Secundo responderi potest ad dictam declarationem, id quod respondet Azor. ferè in simili materia, & Sà *in Aphor. verb.* Religio *n. 37.* qui dicunt quod si aliqua Religio habet priuilegiũ Papæ prohibens ne sui Religiosi tran-

sceant ad aliam Religionem nisi petita, & obtenta licentia: & nihilominus aliquis Religiosus transeat licentia non obtenta, transitus est validus, si aliàs trāsit ad Religionem strictiorem, & non ex leuitate animi, sed cum conditionibus positis in c. *licet*, de regular. quia inquit Azor, illa prohibitio transitus solùm fit ne subditus transeat ex leuitate ad Religionem nō strictiorem; quare si de opposito constet, validus erit transitus. Eodem modo dicendum, fortasse prædictā declarationem Cardinalium petentem licentiam specialem Papæ ad translationem Monialis, de qua quærimus, solum inseruire ne transitus fiat indebitè, de Moniali indigna non habente annos 40. &c. Si verò constet de opposito, & quod nihil indebitè fit, egressus erit validus, & non accusandus.

4 Ad argumentum positum in principio pro parte opposita, responsum manet ex dictis *num.* 2. vbi diximus cum Sāchez, & Bonacina, quod particula taxatiua extenditur ad similes casus. Et proinde licet citata Bulla Pij V. ponat tres illos tantum casus cum particula taxatiua, vt non possint egredi nisi in illis tribus, respondetur, quod dictio illa taxatiua, *nisi*, extenditur etiam ad alios casus similes, vt diximus *citato num.* 2.

5 Vltimò quæris, an ista Monialis sic transmissa ad alium cōuentum pro Abbatissa debeat eligi in Abbatissam per suffragia conuentus, à quo egreditur, vel per suffragia conuentus ad quem mittitur? Videtur enim quod non possit aliqua esse Abbatissa nisi per electionem Monialium, vt patet ex cap. *Indemnitatibus*, de elect. in 6. & ex Concilio Tridentino *sess.* 25. *c.* 7. *de regular.* vbi datur forma eligendi Abbatissam. Respondetur in hoc casu talem Monialem missam pro Abbatissa, nec debere eligi per suffragia conuentus à quo exit, nec per suffragia conuentus ad quem mittitur, sic enim praxis obseruat. citata verò capita loquuntur de Abbatissa, quæ fit via ordinaria, & debet fieri per electionē conuentus, & est Abbatissa quasi ordinaria. Hæc verò de qua loquimur est Abbatissa quasi extraordinaria, in qua non habent locum citata iura loquētia de Abbatissa ordinaria.

CASVS XXXII.

De quodam Religioso indebitè promoto ad Ordines sacros.

QVidam prælatus regularis concessit licentiam subdito, vt posset recipere ordinem Diaconatus, & in litteris patentibus sigillo magno munitis specificauit, quod dictum ordinem sacrum reciperet Eboræ, verbi gratia. Subditus fecit alias litteras patentes in persona Prouincialis, in quibus illi concedebat vt prædictum ordinem Diaconatus posset recipere Olysippone: & his litteris à se confectis apposuit verum sigillum magnum Prouincialis positum in litteris prioribus.

Quæsitum fuit primò, vtrùm hic Religiosus fuerit falsarius quamuis apponeret verum sigillum Prouincialis?

Secundò, an fuerit apostata, idest, fugitiuus eundo Olysipponem ad suscipiendos ordines, cùm Prouincialis non dederit licentiam eundi Olysipponem, sed eundi Eboram?

Tertiò, an sic suscipiens ordinem sacrum Olysippone, susceperit illum existens in excommunicatione, & proinde aliquas pœnas incurrerit?

Responsio.

1 Ad primum respondeo prædictum religiosum absque dubio fuisse falsariū: probatur clarè, quia vt aliquis dicatur falsarius sufficit quod in scriptura mutet, vel deleat, vel apponat aliquod verbum, quod faciat diuersum sensum, vt tradit communis opinio, maximè Suarez *tom. de censuris disp.* 21. *sect.* 2. At iste non solum mutauit vnum verbum, sed multa verba facientia sensum diuersum; pro verbis enim dicentibus, vt iret Eboram, apposuit vt iret Olysipponem, quod est valde diuersum. Prætereà fecit

fecit subscriptionem Prouincialis in secundis litteris, quam Prouincialis non appofuit, & hoc est principale delictum ad constituendum aliquem falsarium. Neque obstat quod litteris à se factis appofuit verum sigillum Prouincialis: id enim illum non excusat à culpa, & pœna falsarij, quia tale sigillum appofuit inuito Prouinciali. Sic in terminis docet Bonac. *to. 3. disp. 1. de censuris Bullæ Cœnæ q. 7 punct. 1. num. 3.* vbi recensens illa quæ faciunt aliquem falsarium, ait per hęc sequentia fieri falsarium. Primò, aliquid addendo, vel subtrahendo, idque siue scribat, siue subscribat. Secundò, radendo, secando, vel lauando. Tertiò, sigillum verum falsis litteris apponendo: quod fecit hic de quo loquimur. Quartò fabricando falsas litteras, aut signando falso sigillo, vel etiam vero, sed sine consensu illius ad quem spectat. Sic Bonacina, & citat Vgolinum, Alterium, Duardum, Sayrum, & alios. Et per hæc satis respondetur primo quæsito.

2 Ad secundum quæsitum dico hunc Religiosum fuisse apostatam, id est fugitiuum, pro quo præmitto prius, in Religione istius Religiosi dari statutum generale circa apostatas, in quo sic dicitur. Intelligimus autem apostatam omnem fratrem, qui sine licentia, vel contra obedientiam, suorum prælatorum per terras, loca, cum habitu, vel sine habitu, cum socio, vel sine socio iuerit: & generaliter absque Ordinis licentia quomodolibet discedentem, &c. Hic autem Religiosus absque licentia Prouincialis iuit Olysipponem distantem per ferè viginti leucas à ciuitate, quam illi assignauit. Iam verò in eodem statuto Ordinis huiusmodi apostatæ, seu fugitiui sunt excommunicati ipso facto.

3 Ad tertium quæsitum dico, constare ex proximè dictis, prædictum Religiosum suscepisse Ordinem sacrum dum existeret excommunicatus excommunicatione maiori. Ad quæsitum verò hinc resultans, quam scilicet pœnam incurrerit suscipiendo Ordines existens excommunicatus, dico cum communi opinione illum incurrisse censuram suspensionis: de quo latè Suarez *tomo de censuris disput. 31. sect. 1.* dicens sic decerni in cap. *cum illorum*, de sententia excómunicat. Imò ex alio etiam capite dici potest, quod iste Religiosus incurrerit suspensionem, videlicet, quia recepit ordinem sacrũ sine dimissorijs, iuxta Sà *in Aphor. verbo* Suspendi ipso iure, *num. 2.* nam Prouincialis non dedit illi dimissoriam vt ordinaretur Olisippone, sed Eboræ. Dico præterea quod si Religiosus iste ministrauit in ordine Diaconatus, vel Subdiaconatus sic existens suspensus, incurrit irregularitatem, teste Nauarro *in manuali cap. 27. num. 163.* vbi sic dicit de taliter suspenso violante suspensionem: Peccat mortaliter, & incurrit irregularitatem, si violat eam exercendo aliquem actum peculiarem alicuius Ordinis siue maioris, siue minoris. Hanc verò irregularitatem non incurreret si officio Diaconi fructus est in Missa Episcopi, in qua fuit ordinatus: sic tenet Sà *citato proximè num. 2.* & alij communiter. Ab ista verò suspensione, vel irregularitate poterit Religiosus absolui, & dispensari à suo prælato, etiam locali, per multa quæ dixi in meo primo tomo Dubiorum Regular. verbo, *Abbas* num. *6.* & verbo Prælatus ad absoluendum, & prę-lati potestas ad dispensandum.

4 Pro quiete tamen, & consolatione istius vel similis Religiosi, quæro sic. An iste Religiosus existens excommunicatus ante susceptionem Ordinis, incurrat illam suspensionem, si prius manè, vel noctè præcedente Confessus est Sacramentaliter, & absolutus est ab illa excõmunicatione apostasiæ per potentem absoluere; & postmodum accedat ad suscipiendum Ordinem sacrum ob vitandam infamiam, quæ sibi eueniet ex eo quod iam scriptus sit in albo ordinandorum, & Religiosi illius cõuentus vbi hospitatur, valde notabunt, quod Ordines non susceperit iam scriptus in albo, &c. Et videtur quod nõ excusetur ab incursu suspensionis etiam sic absolutus: nam licet sit absolutus, adhuc tamen durat materia apostasiæ, & excommunicationis, cùm adhuc sit extra conuentũ vnde

I 3 exiuit

exiuit apostata, & proinde adhuc videtur dici excommunicatus; saltem in foro externo, & proinde videtur obligatus ad abstinendum à receptione Ordinum, quos ibi adhuc sumit sine licentia Prouincialis. Difficultas profectò non careret difficultate magna, in praxi in quantutius esset abstinere à receptione talis Ordinis.

5 Quia tamen magnum ius habet quis vitandi propriam infamiam, dum commodè potest, ego in tali casu excusarem illum ab incursu suspensionis, si iam sic absolutus, & in albo ordinãdorum ascriptus Ordinem sacrum reciperet ob vitandam grauem infamiam inter Religiosos. Probo exemplo omnino simili, quod tale est: Quidam clericus existens irregularis, ab illa non absolutus, vel existens excommunicatus excommunicatione, à qua non est confessor præsens, qui possit absoluere, si timeat notabilem infamiam ex eo quod non celebret: potest præmissa confessione peccatorum, & contritione celebrare absq; eo quod nouam aliquam censuram incurrat, dũmodo postea quanto cyus procuret absolutionis remedium. Idque ob ius naturale vitandi infamiam, & quia nemo tenetur prodere peccatum suum occultum. Sic tenent communiter Doctores, maximè Castro, Nauar. Gutieres citati à Rodriquez *1. part. Summ cap. 166. concl* 1. quod idem in terminis cernitur in hoc casu, in quo talis Religiosus timet magnam infamiam, vt suppono, & iam præmisit confessionem sacramentalem, & validè fuit absolutus ab excommunicatione incursa propter apostasiam, Neque obstat quod adhuc est extra conuẽtum, vnde exiuit apostata, & non sit absolutus adhuc pro foro externo; hoc enim per accidens est, cùm in substantia iam sit absolutus ab excommunicatione, & habeat propositum statim reuertendi ad suum conuentum.

CASVS XXXIII.

De venditione cuiusdam rei habentis onera imposita.

QVidam homo testamento reliquit vnico filio, quem habebat, certam terram, quã sumpsit in sua tertia, eique imposuit certa legata perpetua. Filius mortuo patre, terram illam vendidit, nõ declarans emptori obligationẽ legatorũ terræ appositam à patre: & declaratur quod dictus pater de dicta terra fecit mentionẽ, quod deueniret ad suos descendentes. Iste filius vendidit terrã infra dimidium iusti pretij, vt constitit per experientiam. Primus emptor terræ illã diuisit in partes, ita vt hodie sit penès diuersos dominos, & pari modo prædictus emptor imposuit prędictę terrę alias obligationes capellæ, quæ hodie soluuntur à possessoribus. Vxor primi venditoris subscripsit cartæ venditionis ob metum cadentẽ in virũ constantẽ, ad hoc enim maritus venditor, illam percussit quasi alapis, & mortem minatus est, nolebat enim illa vt terra venderetur. Et cũ propter hunc metum venditioni subscriberet, statim post adijt iudicem, & reclamauit contra venditionem, dicens se illi inuitam subscripsisse.

1 Quæritur primò, vtrũ prædicta terra vendi potuerit cum esset relicta à primo instituente pro suis legitimis descendẽtibus; & vxor illius subscripserit venditioni ob grauem illum metũ incussum.

2 An venditio pariter nulla fuerit ex eo quod vendita fuerit infra dimidũ iusti pretij. Dicitur enim quod tempore venditionis ęstimabatur pretio duorum millium & quingentorum ducatorum: & vendita fuit pretio non accedente ad mille ducatos.

3 Quæritur an ob has causas nepos illius primi instituentis possit prædictam terram vindicare, & vẽditionem rescindere, maxime cùm sit pauper, & habeat filios alendos?

1 Respondeo, hanc venditionem fuisse nullam multis ex capitibus. Primò quia

quia venditor vendidit rem in qua plãtatus fuerat maioratus, & posita clausula quod pertineret ad legitimos descendentes. His enim concurrentibus terra illa non erat venditoris quoad dominiũ directum, sed tantum quoad dominium vtile, & proinde non poterat alienare per venditionem: cum enim hæc terra ex institutione primi instituentis pertineret ad omnes, & solos legitimè descẽdentes, si venditor illam vẽderet extraneis, iam vendidit rem alienam, id est, ad descendentes pertinentem. Venditio verò rei alienæ est nulla, imò pœna puniuntur venditor, & emptor rei alienæ per legem istius regni *li.4. Ordinat. tit. 35. & 37.* cui accedit, quod ista terra relicta fuit titulo maioratus cum illis obligationibus. Res autem certissima est quod maioratus vendi non potest à possidẽte maioratum. Nam possidens maioratum non habet dominium directum, & absolutum illius, sed solum dominium vtile; & proinde non potest maioratum vẽdere. Eo modo, quo possidens rem emphyteuticam non potest illam vendere, cùm non habeat dominium directum illius, sed solum vtile.

2 Secundò fuit hæc venditio nulla ex eo quod vxor venditoris consensit in venditione, coacta metu cadente in virum constantem: ante cuius probationẽ suppono vt rem certissimam, quod facta per metum grauem, sunt nulla, vt patet ex toto titulo *de ijs, qua vi metusve causa fiunt*, in decretalibus, maximè *c. 1.* quod idem decernunt leges ciuiles. Secundò suppono, quod per legem huius Regni *lib. 4. Ordinat. 48. §. 2.* maritus non potest vendere rem aliquam immobilem absque consensu, & subscriptione vxoris sub pœna quod venditio aliter facta erit nulla: & ex dictis ibidem in principio legis clarè colligitur, quod talis consensus vxoris debet esse liber, & non coactus, & quamuis id lex non exprimeret citato loco, res est manifesta, quod quando ius requirit consensum alicuius personæ, talis consensus debet esse liber, & non coactus. Quo posito constat ex informatione, quod consensus istius vxoris in venditione fuit extortus per metum cadentem in virum cõstantem. Nam percussio grauis, & metus mortis cum minis sufficiunt ad causandum metum cadentem in virum constantem etiam respectu viri robusti, iuxta copiosè tradita à Sanchez *lib. 4. de matrim tota disp. 5. & 6.* & multa magis prædicta sufficiebãt ad causandum metum viri cõstantis respectu feminæ, quæ est fragilior, ac timidior, iuxta cap. *Cum locum*, de spons.

3 Tertiò, prædicta venditio terræ fuit nulla, & potest rescindi ex eo quod res vendita fuerit infra dimidium iusti pretij. Hoc etiam constat ex communi dicto Doctorum, & decernitur expressè in lege istius Regni *lib. 4. Ordin. tit. 13. in principio, & §. 5.* vbi lex ponit exempla tũ ex parte venditoris, tum ex parte emptoris. Limitat tamen ibi lex, quod talis venditio nulla ob fraudem infra dimidium iusti pretij, non poterit rescindi vltra annos quindecim à die factæ venditionis, quod videtur fuisse sancitum ad obuiandum litibus, ne scilicet lites mouerẽtur in perpetuum: eo pacto quo res præscripta non potest repeti à domino suo post certos annos, idque ob vitandas lites.

4 Neque obstat ad rescindendam hãc venditionem ob iniustum pretium infra dimidium iusti pretij dicere quod vẽditor id fecit sciens, & prudens, & proinde si res vendita plus valebat, præsumitur quod id liberaliter donauit. Non obstat, quia iuxta commune dictum Iuristarũ, nemo præsumitur iactare res suas, de quo multa tradit Mascardus *to. 2. de probat. concl. 872. n. 1. & seqq.* citans multos, & dicens, quod vnusquisque præsumitur auarus rei suæ, & proinde donatio non præsumitur. Et in hoc casu satis præsumitur, quod venditor noluerit donare emptori mille ducatos, qui defuerunt ad pretium iustum. Sed quod vel fuit fraus emptoris, vel simplicitas, & ignorantia venditoris, vel magna eiusdẽ necessitas.

5 Hinc iam patet ob illos tres titulos posse nepotem primi instituentis hodie repetere rem sibi debitam, & sic malè venditam. Excipio, quod si iam sunt trã-

Γ 4 facti-

facti anni quindecim, non poterit illam repetere ob venditionem infra dimidiū iusti pretij, iuxta dicta proximè *num.* 3.

6 Dato verò quod nepos dictam terram recuperet auctoritate iudicis, non tenebitur ad onera, quæ illi imposuerūt secundi emptores, seu filij primi emptoris, quia nemo potest imponere onus in re aliena, & hæc terra nunquam fuit sua. Neque obstat, quod res transit cum onere suo, vt dicitur cap. *Ex litteris*, de pignoribus, & cap. *Pastoralis*, de decimis. Nam id intelligitur rem transire cum onere suo, quando tale onus impositum est illi rei à potente illud imponere, vt modò diximus: secus si non poterat tale onus imponere.

7 Quæris: An si iste nepos authoritate iudicis prædictam terram vindicauerit, obligandus sit restituere hodie possessoribus terræ pretium illud, quod pater illorum primus emptor dedit primo venditori? Respondeo ad id non teneri. Probatur exemplo clarissimo. Emit Petrus à latrone bona fide rem, quæ erat mea: ego probaui coram iudice rem esse meam, & ideo iudex mandauit, vt mihi res mea traderetur. Ego non teneor reddere Petro pretium, quod ille dedit latroni: sed ipse sibi imputet, quia emit rem alienam, vel pretium traditum recuperet à latrone: quod idem in hoc casu omnino locum habet.

CASVS XXXIV.

Appendix ad casum XIII. suprà de viuæ vocis oraculis.

SVprà *casu* 13. *num.* 14. & 15. dixi reuocata esse per D. Papam Vrb. VIII. illa duo viuæ vocis oracula Pij V. in quibus concedebat nostris Prouincialibus, vt possint committere confessoribus, quod possent dispensare ad petendum debitum cum incestuosis, & cum illis, qui ante matrimonium vouerunt castitatem voto simplici. Postea quidam Religiosus ea de re scripto me consuluit, citans Mirandam *to.* 1. *q.* 47. *art.* 3. *fol.* 420. vbi dicit, quod non obstante illa reuocatione D. Vrbani VIII. idem poterant hodie nostri confessores per alias concessiones, videlicet per concessionem Eugenij IV. *in compendio Mendicantium, verbo* Dispensatio §. 29. vbi prædictus Eugenius sic cōcedit Benedictinis: Quod deputati ad confessiones audiendas per suos prælatos, possint omnia vota permutare, atque in omnibus, & singulis casibus, etiam ordinarijs, aut per synodales, vel Prouinciales constitutiones reseruatis cum sibi confessis dispensare: præter eas censuras, &c. circa quam cōcessionem Rodriguez *to.* 1. *q.* 63. *art.* 3. ait quod in illa non conceditur dispensatio in his duobus casibus. Hæc sunt verba Rodriguez ibidem: *Non dat facultatem ad dispensandum, sed ad commutandum vota.* Et re vera verbum Papæ quoad vota, solum exprimit, vota permutare. Quæ cum sint verba clara & in materia odiosa, debent restringi ad solam permutationem, non verò dispensationem. Communis enim Theologorum opinio docet, quod quando Papa concedit alicui vt vota commutet, non illi concedit vt vota dispenset: plus enim est votum dispensare, quàm votum cōmutare; ac proinde credo, quod per istam concessionem non possunt confessores regulares dispēsare cum coniugato, qui ante matrimonium habebat votū simplex castitatis, vt petat debitum; esset enim hoc quasi dispensare in voto simplici castitatis. Bene tamen credo, quod per prædictam concessionem poterunt prædicti confessores regulares dispensare cum incestuosis ad petendum debitū, tales, enim incestuosi non habent votum castitatis, vt suppono: sed habent illud impedimentum petendi debitum, quod non est impedimentum dirimens matrimonium, sed casus, in quo Episcopus potest dispensare, vt infrà dicemus: & Papa Eugenius ibi concedit vt possint dicti confessores dispensare in casibus Episcopo reseruatis.

2 Aliam concessionem citabat ille Religiosus, quæ est Iulij Secundi, per quam concedit Patribus Benedictinis

Valli-

Vallisoleti, vt de licentia sui superioris ad id deputati, possint dispensare cum incestuosis ad petendum debitum. Sed hæc concessio hodie non habet locum, fuit enim concessa viuæ vocis oraculo ad instantiam cuiusdam Cardinalis Ludouici, vt patet ex Bullario Rodriguez *Bulla 22. inter Bullas Iulij secundi fol. 599.* Aliam concessionem citauit dictus Religiosus ex compendio Mendicantium, quam ego non potui in meo libro reperire. Itaque per concessiones ab illo citatas ego non conuincor vt discedam ab eo quod suprà dixi *casu* 13. illa scilicet duæ viuæ vocis oracula Pij V. esse reuocata per D. Vrbanum VIII. Quia tamen illi duo casus frequentes sunt, & passim obuij confessoribus Religiosis, laboraui quantum potui, inuenire aliquam concessionem Papalem, quæ non sit viuæ vocis oraculum, per quam dicti confessores possint in prædictis, duobus dispensare.

3 Et quidem quod attinet ad dispensationem super voto castitatis ante matrimonium emisso, si hoc Episcopi possunt dispensare ad petendum debitum, etiam poterunt confessores Religiosi ad id deputati per Prouincialem. Nam prædicti confessores possunt dispensare in omnibus votis, in quibus possunt Episcopi, & hoc in foro conscientiæ tãtum. Sic concessit Innocentius VIII. *in compendio Mendicantium, verbo* Dispensatio §. 16. *& verbo* Absolutio quoad sæculares 2. §. 12. & quod magis ad hoc facit est concessio Iulij II. citata à Capucino in suis notationibus ad compendium verbo *dispensatio*, titulo *Ex priuilegijs Congregat. sancti Bernardi in* §. *Iulius Secundus*. Vbi refert prædictum Iulium concessisse monasterio B. Mariæ de Monserrato, vt Confessores illius possent dispensare cum sæcularibus in casibus, & votis Episcopis reseruatis: & possent dispensare inter coniugatos, quorum alter cum alterius consanguinea adulterium commisit. Quæ concessio diuersa est ab illa alia eiusdem Iulij II. suprà citata: quia illa fuit facta Monasterio Vallisoletano, ista verò facta est Monasterio Monserrati. Non tamen declarat ibi Capucinus an prædicta concessio facta per Bullam an solo viuæ vocis oraculo: sed solum citat illorum Patrum compendium *fol.* 46. Neque ego possum illud diuinare. Simile est illud quod Collector priuilegiorum Mendicantium *in verbo* Dispensatio *ad* §. 17. videlicet, quod concessit Innocentius VIII. Confessoribus Minorũ, vt possint dispensare in affinitatibus cõtractis post matrimonium consummatum, ratione coitus viri cum consanguinea vxoris, aut è contrà: & hoc quando sunt iuuenes dumtaxat. Sed hanc concessionem dicit ibi Collector non extare impressam in libris Ordinis, sed illam vidisse in libro cuiusdam curiosi Patris confessoris.

Alias concessiones refert Rodriguez citata *quæst.* 63. *art.* 3. diuersorum Pontificum, quæ possent ad hoc intentum inseruire: sed ferè in omnibus illis ipse dubitat, quod possint ad hoc clarè inseruire.

Et proinde fateor me nihil in hac materia inuenire potuisse, per quod possit ostendi clarè posse Religiosos confessores hodie vti illis duobus priuilegijs à Pio V. viuæ vocis oraculo concessis positis *citato casu* 13. & ex consequenti, vt plurimum poterunt dispensare cum illis solum qui ante matrimonium habebant votum castitatis, si id possunt facere Episcopi, iuxta proximè dicta in principio numeri tertij. Sed neque consulo vt hoc fiat propter adeo rigorosam reuocationem viuæ vocis oraculorum factam à D. Vrbano VIII.

CASVS XXXV.

An Religiosus nimis ebriosus, & in hoc scandalosus, possit expelli à religione?

QVæsitum à me fuit, an Religiosus nimis ebriosus, qui sæpius cum magno scandalo sæcularium inebriatur, & sæpius admonitus non resipuit, nec de illo speratur emendatio, possit ob hoc solum priuari habitu, & expelli à Reli-

à Religione? Hunc casum apud nullum inueni tractatum: neque audiui aliquem Religiosum propter hãc solam culpam fuisse eiectum ab Ordine. Respondi tamẽ tales potuisse in aliquo ebrioso concurrere circunstantias, magni scilicet scandali inter sæculares cum notabili infamia Religionis, & absq; spe emendæ, vt propter hanc solam culpam possit eijci à Religione tanquam incorrigibilis. Pro quo suppono Bullas pontificias concedentes prælatis regularibus vt possint ab Ordine expellere incorrigibiles, non specificare quales in specie debeãt esse hæ culpæ; sed solùm requirunt quod sint culpæ graues, de quibus non speratur emendatio.

1 Quod igitur Religiosus ebriosus cum illis particularibus grauis circunstantijs, & sæpius admonitus non resipiscens, possit expelli ab Ordine ob hanc solam culpam, probo prius in communi: nam hæc culpa mortalis est, & nimis infamatiua Religionis. Iuuant multum ad hoc intentum illa quæ tradit Salsedo in sua praxi criminali *cap.* 77. vbi duo ostendit, primum est, grauitas huius culpæ: secundum est pœna, qua in iure canonico punitur Clericus ebriosus. Et quod attinet ad primum, de grauitate istius culpæ, bene aduertit Salsedo, D. Paulum 1. *ad Corinth.* 6. æquiparare ebriosum cum fornicarijs, idolatris, Sodomitis, &c. Ait enim Paulus citato loco: *Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles, neque masculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebriosi, regnum Dei possidebunt.* Non potest amplius exaggerari istius culpæ grauitas. Et ad idem intentum citat Salsedo quendam sermonem D. Augustini, & D. Isidorum, & D. Basilium multa de hoc dicentes. Iam verò infamia inducta per hoc vitium tanta est, vt ausim dicere plus infamare hoc vitium, quam infamet luxuria. Nam ad vitium luxuriæ natura pronior est, & nõ priuat vsu rationis. Ebrietatem verò ipsa natura auersatur, maximè cum priuet vsu rationis, quod est intolerabile malum.

2 Hac de causa Ecclesia Clerico ebrioso graues pœnas imponit, quas refert Salsedo *cit. loco.* Prima ex Concilio Agathensi, quia Clericus semel ebrius iubetur aut submoueri à communione per 30. dies, aut corporali supplicio affici. Secunda pœna est, vt si ebrietatem continuet, & non resipiscat, deponatur. Quod idem est ac priuari Ordinum sacrorum exercitio. Tertia est, quod Clericus ebriosus & admonitus non resipiscens, suspendatur ab officio & beneficio, iuxta decretum Concilij generalis Lateranensis ibi citati. Quod adeò verum est, vt etiam Clericis ea de causa interdicatur sub certis pœnis ingressus in tabernas, prout ibi citat Salsedo.

Si ergo culpa ebrietatis tã grauis est, & tam seuerè ab Ecclesia punitur in Clerico: quid mirũ si à Religione possit puniri pœna expulsionis ab Ordine, concurrentibus illis circumstantijs, quas suprà diximus?

CASVS XXXVI.

De quodam Religioso reclamante intra quinquennium contra suam professionem.

QVidam Religiosus ingressus certam Religionem, in illa professus est ob metum grauem sibi à patre incussum, vt ipse asseruit post professionem: intra quinquennium reclamauit coram Vicario generali Ordinarij, qui petitionem reclamantis acceptauit, & cœpit de causa cognoscere. Ob hanc causam cæteri Religiosi illius conuentus illi magnas molestias, & vexatione intulerunt, non patientes illum vti libertate, quæ alijs Religiosis concessa erat. Et idem coram prælato conuentus, quidam Religiosus notabilem fecit iniuriam, ob quam iniurians nõ fuit reprehensus à prælato, sed potius ipse prælatus ipsum iniuriatum per aliquos dies in cubiculo velut in carcere inclusit: postea illi præcepit per obedientiam ne loqueretur cum aliquo sæculari, neq; vllas litteras extra conuentum

tum mitteret. Quod ille videns, ademptam scilicet sibi libertatem ad prosequendam causam, & sciens suos consanguineos impedire suę causę prosecutionem, & timens alia mala sibi impendentia, idque ob iustas causas, quas habebat timendi, fugit à cõuentu cum habitu Religionis: sed non exiuit extra septa monasterij, quia captus est à fratribus intra limites, in quibus Religio si solent certis diebus deambulare. Inde reductus ad monasterium carceri mancipatus est in pane, & aqua. Quod ille videns fregit vincula carceris, & fugit à conuentu extra septa monasterij, & non audens comparare ne iterum capiatur à Religiosis, vult causam suæ professionis prosequi per procuratorem.

Quæritur primò, an dictus Religiosus pœnam apostasiæ incurrerit sic fugiens à conuentu?

Secundò, an sic fugiens amiserit ius prosequendæ suæ causæ in materia nullitatis suæ professionis?

Tertiò, an possit eandẽ causam prosequi per procuratorem nõ comparendo in propria persona ob metum ne capiatur, & molestetur à Religiosis prioris conuentus.

Quartò, an prædicti Religiosi potuerint illi licitè prædictas molestias inferre impediẽdo illi libertatem ad suam causam prosequendam.

Responsio.

1 Ad primum dico, hunc Religiosum non incurrisse pœnam apostatæ, ob prędictam fugam. Probo, quia subditus fugiens ob grauem vexationem quã merito timet sibi inferendam ab inferiori prælato, & recurrens ad superiorẽ prælatum, non est apostata, vt multis probat Rodrig. *tom 1 qq. q. 30. art. 3.* quia talis aditio ad superiorem in substantia est appellatio, quæ iure naturali conceditur, vt ibi probat Rodriguez cũ quadam glossa: addens hanc talem fugam ad superiorem ob dictum grauamen nõ prohiberi à Concilio Tridentino. Sed hic Religiosus iam expertus fuerat graues molestias iniustas à prælato inferiori aliasque in futuro merito formidabat, maximè cùm sibi adimeret libertatem prosequendę suæ causæ: ergo licitè adire poterat, vel suum superiorem si ad manum haberet: vel Vicariũ Episcopi coram quo iam sua causa professionis cœpta erat, ratione cuius iam dictus Vicarius generalis dici poterat prælatus istius Religiosi, non absolutè, sed ratione causæ cœptæ. Confirmatur: quia si verè professus potest fugere à prælato inferiori propter pendens grauamen, multo magis id posset facere iste, de quo agimus, de quo non constat an sit verè professus. Nam qui non est verrè professus, si fugit à conuentu, non est apostata, vt probat Suar. *tom. 3. de Religione lib. 3. cap. 2. nu. 5.* Confirmatur amplius ex eo quod tradit Mascardus *tom. 2. de probat. concl.* 810. *cap.* 16. vbi cũ Couar. Boccio, Grammat. & Neuis. dicit, quod carceratus iniustè, potest fugere de carcere sine peccato, etiãsi inde custodi aliquod detrimentũ contingat, quin etiam si mortem aliter vitare nequiret, posset impunè custodes occidere. At constat, quod iste Religiosus iniustè carceratus est ob primam fugam, cùm per illam non exierit septa monasterij, & proinde non fuerit verus apostata: ergo potuit licitè fugere à carcere, maximè concurrentibus alijs vexationibus supra dictis. Facit quod tradit Sanchez *lib. 4. de matrimon. disp. 5. nu. 9.* vbi probat quod solus metus carceris causat metum cadentem in virum constantem. Iam verò talis metus excusat sic metuentem à multis, vt dicunt Doctores. Vltimò probatur ex eo quod tradit Ludou. Lopez *1. p. instruct. c. 56. §. in prælati, cum seqq.* vbi citant Sotum, Cord. Medinam, & alios, ait subditum non teneri obedire prȩlato in rebus valde difficilibus, & cum periculo vitæ, & honoris: pro quo etiam facit dictum à Sà *in Aphor. verbo* obedientia *num.* 2. Nam cùm subditus promittit obedientiam, non intendit obligare se ad illam cum tanto suo damno. Ergo cùm iste Religiosus passus fuerit tam graues molestias, vt superior narratio continet, &

alias

alias timeret, non videtur obligandus ad perseuerandum in tali conuentu cũ tam difficilibus difficultatibus.

2 Ad secundum dico hunc Religiosum per talem fugam non amisisse ius prosequendi causam suæ professionis, neque violasse decretum hac de re factum à Tridentino *sess.25. cap.19. de regular.* Nam ibi Concilium duo statuit. Primum, vt reclamatio fiat intra quinquennium: constat verò quod iste reclamauit intra quinquenniũ, & iam proposuerat causas nullitatis suæ professionis, coram superiore, & Ordinario. Secundò statuit ibidem Concilium, quod si habitum antea sponte dimiserit amplius non audiatur. Hic verò habitum non dimisit, sed cum habitu fugit ad superiorem suæ causæ, videlicet ab Ordinariũ: ergo non violauit prædictum decretum Tridentini. Imò dico, quod si in secunda fuga à cõuentu habitum dimisit, timens ne cum habitu cognitus caperetur, & reduceretur ad pristinas vexationes, tunc talis dimissio habitus non illi noceret ad incurrendam prædictam pœnam Tridentini. Nam Tridentinum expressè dicit, quod si habitum sponte dimiserit. Hic autem sic dimittens habitum ob metum redeundi ad pristinas vexationes iniustas, non dimisit habitũ sponte; sed inuitus ob prædictum metum; quod autem fit per metum, non fit sponte, sed inuoluntariè, cùm metus causet inuolũtarium, vt docent Doctores. Probatur clarissimo, & efficaci exẽplo. Nam in c.2. *Ne clerici, vel Monachi*, ponitur excommunicatio contra Religiosum dimittentem habitum suæ religionis. Quo nõ obstante dicunt Doctores, maximè Sanchez *lib.6. de matrimon. cap.8.nu.38.* quod si Religiosus transiens per terras Turcarum, vel hæreticorum timeat, quod cognitus pro monacho occidetur, potest sine peccato & sine incursu censuræ habitum Religionis dimittere. Quod directè facit ad nostrum intentum. Addo, quod licet talis metus non interueniret, & habitum pro breui tempore dimitteret, vt per vnum diem, & statim illum reassumeret, non dicetur simpliciter habitũ dimisisse. Nam parua interruptio non facit discontinuationem, neque impedit continuitatem de quo multa dicit glossa *ad capit. final. de verbor. significat. in 6. verbo* Continuè.

3 Ad tertium dico, quod iste Religiosus potest prosequi causam suæ professionis per procuratorem nõ comparendo in propria persona. Probo primò quia Concilium Tridentinum, quando *citato cap.19.* ait quod reclamans proponat coram superiore & Ordinario causas nullitatis suæ professionis, nõ requirit quod id faciat per se, & in propria persona: *quando verò lex non distinguit, neque nos debemus distinguere*, vt habetur in lege *non distinguemus, ff. de recept. qui arbit.* Probatur secundò, quia nouitius absens potest facere professionem per procuratorem, vt tenent communiter Doctores, maximè Sanchez *lib.5. Decalogi cap.3. num.7.* citans textus, & Doctores: ergo nullitas professionis potest probari per procuratorem, cùm eadem ratio videatur esse vtrobique. Imò plus est fieri professionem per procuratorem, quàm probare illius nullitatem per procuratorem, iuxta illud dictum commune, etiam philosophicũ: Plura requiruntur ad productionem vnius rei, quàm ad destructionem illius, vt ipsa experientia testatur. Et potest probari *ex cap.1. de regulis iuris, in decretalibus*, vbi dicitur, quod omnis res per easdem causas, per quas nascitur, per easdem dissoluitur. Sed professio nasci potest per procuratorem, vt diximus; ergo dissolui potest, & probari eius nullitas per procuratorem. Tertiò probatur ex eo quod tradit Sanchez *lib.6. Decalogi cap.12. num.31.* vbi cum multis probat, quod quotiescunque Religiosus potest per se comparere in iudicio ius suum prosequens, potest ad idem intentum constituere procuratorem vt pro se respondeat in iudicio. Ad quod in particulari citat regulam *potest*, de regulis iuris in 6. Cùm ergo iste Religiosus possit per se in iudicio procurare nullitatem suæ professionis, poterit ad hoc idem procurandum in iudicio constituere procuratorem. Quartò, hoc clarius constabit,

si

si ex eo quod ipse appareat personaliter in iudicio, sibi timet, notabile damnum euenturum. Probatur hoc clarè ex eo quod reus citatus ad locum non tutum, non tenetur comparere. Habetur expressè in capite *ex parte*, de appellat. & in Clement. *Pastoralis*, de sententia, & re iudicata, maximè § *Quod si punitio*, vbi dicitur quod reus citatus non tenetur comparere in loco non tuto. Et pro eodem intento moneo & aduerto teneri illustrissimum Nuncium, vel Ordinatiũ ponere, seu deponere istum Religiosum in loco, seu in aliquo conuentu tuto, & securo, vnde possit causam suam secu-rus prosequi. Probo imprimis per capitulum *cum locum*, de sponsal. vbi Papa iubet, vt quædam fœmina deponatur in loco tuto, & securo, in quo possit securè, & liberè respondere ad quandã causam matrimonialem. Si verò hoc Papa iubet in causa matrimonij carnalis, à fortiori id debet fieri in causa matrimonij spiritualis, qualis est professio istius Religiosi, quæ requirit maiorem libertatem. Confirmatur hoc amplius per casum relatum à Nauarro *in tomo consiliorum tit. de confessis, consilio vnico*, de quadam puella, quæ educationis tantùm gratia ingressa monasterium Monialiũ, suasionibus, & precibus Monialium fecit professionem, sed inuita: pater illius hoc sciens, petijt ab Ordinario via iuridica, vt filiam à monasterio extraheret, & reponeret in loco tuto, & libero vbi interrogata posset respõdere ad voluntate cum qua professionem emiserat. Illa extracta à monasterio, & de veritate interrogata respondit, se nunquam habuisse animum profitendi, sed suasionibus ac præcibus Monialium id fecisse: cùm antea ad crates monasterij intra clausuram, interrogata à Vicario generali de eadem professione, responderit oppositum, videlicet se voluntariè fuisse professam. Videatur tandem Marsylla *in lib. Decisionum ad sess. 25. Tridentini cap. 17. de Regular.* vbi ait sic declarasse congregationem Cardinalium: *si Monialis, aut Nouitia neget se esse professam, Ordinarius audire poterit illam extra monasterium.* Eãdem declarationem citat Farinacius *in libro suarum Decisionum, & declarationum super Tridentinum ad sess. 25. cap. 17.* Si verò ista declaratio permittit, vel potius iubet vt Monialis dubiè professa extrahatur à clausura promissa per votum particulare, & reponatur in loco securo, & libero, à fortiori id poterit fieri, seu cõcedi Religioso reclamanti contra suam professionem, vt scilicet extrahatur à conuentu, cùm non promiserit clausuram, & proinde debeat reponi in loco libero vt possit allegare causas nullitatis suæ professionis.

4 Ad 4. quæsitum dico, Prælatum, & Religiosos prædicti conuentus hũc Religiosum prædictis molestijs, & vexationibus molestãtes, indebitè omnino egisse, & contra iustitiam; præcipuè quia illum impediebant à prosecutione causæ concessa à Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 19. de regular.* vbi concedit quod possit Religiosus allegare causas nullitatis suę professionis coram Superiore, & Ordinario. Impediens enim aliquem ab illo, quod sibi detur de iustitia, peccat, vt patet. Sufficiat ad hoc videre Vmbertum *in sua practica Inquisitorum, verbo* defensiones, *prope finem*, §. *Nota etiam*, vbi ad hoc intentum citat quandam legem iuris ciuilis, & Clementinam *pastoralis*, de re iudicata, & Bartolum, & alios dicentes ad hoc multa. Et in particulari ibi dicit quod cùm defensio naturalis sit de iure naturali, & positiuo, non potest Princeps prohibere alicui defensionem naturalem etiam de potestate absoluta: hoc autem noto specialiter in hoc casu, quod iste Prælatus pro prima fuga, in qua iste Religiosus non exiuit à septis monasterij, nec proinde fuit apostata, nec fugitiuus, vt patet, eum multauit pœna carceris, & compedum, quæ fuit pœna valde excessiua, & exorbitans, maximè cùm iam causam suæ professionis ad Ordinarium detulisset.

* *
*

CA-

CASVS XXXVII.

De factura, & vtilitate testamenti.

QVoniam libertas faciẽdi testamentum multa commoda cõtinet, maximè pro salute animæ, & res est quotidiana ferè omnes tangens, libuit hoc loco casum istum apponere pro directione multorum.

Quidam homo fecit testamentum existens in peccato mortali, & testamẽtum statim confirmauit solemnitate requisita. In testamento reliquit multa legata pia pro salute animæ suæ, vt Missas, & eleemosynas. Post duos menses incidit in morbum, de quo mortuus est. Confessus est sacramentaliter, & recepit cætera sacramenta, per quæ supponitur obijsse in gratia: sed de præterito testamento nihil cogitauit, neque illud ratificauit.

Quæsitum fuit vtrùm illa pia legata statim impleta post mortem illius, eidẽ profuerint in purgatorio? & videtur quod sic. Nam de fide est animas in purgatorio iuuari pijs operibus pro illis oblatis, qualia præcipuè sunt Missæ, & eleemosynæ, vt praxis Christiana obseruat, & multæ historiæ piæ proclamant, quod ob Missas oblatas, & eleemosynas aliquæ animæ exierunt à Purgatorio.

1 Hoc non obstante, dico talia legata impleta, non prodesse huic animæ existenti in Purgatorio, ex vi dispositionis istius testamenti. Ante probationẽ suppono cum Theologis in materia de pœnitentia, opera nostra bona esse in triplici differentia; quædam sunt bona ex se, & facta in gratia, & hæc debent fructum per viam meriti, qua operans meretur gratiam, & gloriam, & accipiet gloriam, si in gratia moriatur, & hæc opera dicũtur opera viua. Secundò, sunt opera, quæ dicũtur mortificata, & sunt illa opera, quæ fuerũt bona ex se, & facta in gratia, sed per peccatũ mortale superueniẽs fuerunt mortificata, & suũ valorem meritorium perdiderunt coram Deo. Tertiò sunt opera quę dicuntur mortua, quę videlicet ex se sunt bona, & de bono obiecto, sunt tamen facta in peccato mortali, & proinde dicũtur mortua, quia non proficiscuntur à spiritu viuificante, qui est gratia habitualis. Quamuis sit opinio valde probabilis Theologorum in materia de pœnitentia, quod opera secundi generis, quæ dicuntur mortificata per superuenientem gratiam sacramẽtalem reuiuiscant, & sic semper peccator per pœnitentiam resurgat ad maiorem gratiam, quã habuerat ante peccatum; omnes tamen Theologi dicunt, quod opera bona mortua, id est, opera bona facta ab homine existente in peccato mortali, hæc talia opera non reuiuiscunt, nec propter illa peccator pœnitens recipit aliquem gradum gratiæ, vel satisfactionis, quia scilicet nunquam fuerunt opera viua.

2 Ex hoc facilè probata manet nostra conclusio. Nam licet legata ista pia relicta ab hoc testatore fuerint opera bona & valde meritoria, si fierent in gratia; quia tamen facta fuerunt in peccato m. & proinde fuerunt opera mortua, licet testator postea per pœnitentiam recuperauerit gratiam, non recuperauit gratiam & satisfactionem, quæ possent illis legatis respondere, si aliàs fierent in gratia. Hæc conclusio in substantia asseritur ab Henriquez *tom.1. lib.1. de pœnit. cap.16. num.4.* pro quo *in glossa littera* R. citat Syluestrum, Gabrielem, & Honcalam, & ideo ibi consulit, quod testator testamentũ faciat quando credit se esse in gratia, si vult vt sibi legata imperata proficiant. Vel si dubitat an fuerit in gratia tempore quo fecit testamentum, ratificet postea illud tempore quo credit se esse in gratia.

3 Dixi in conclusione illi non prodesse legata illa ex vi dispositionis in tali testamento, id est non proderant illi ex eo quod ipse imperauit illa fieri: quia imperauit existens in peccato mortali, & sic nihil meruit. Poterũt nihilominus illi prodesse Missæ, & eleemosynæ, si ab alio viuẽte pro illo liberè offeratur Missa, vel eleemosyna, sed Missa oblata liberè

berè ab alio viuo pro illo non ita abundanter illi proderit, ac prodesset si ab ipso mortuo viuente peteretur, vel imperaretur existens in gratia. Tunc enim prodesset ex opere operantis, quando illud ordinauit, quia tunc meruit, & postea in Purgatorio cum Missa diceretur, prodesset etiam illi ex opere operato. Quãdo verò Missa offertur pro existente in purgatorio, qui non petijt, proficit illi solum ex opere operato. Hinc aduertas cũ Syluestro verbo *suffragia* §.1. differentiam inter illum, qui existens in gratia mandat pro se fieri aliquod suffragium, & illum qui existens in peccato, mandat illa fieri. Nam ille quando existens in gratia id præcipit, statim meretur illud sic ordinãdo, & postea quando implentur, prosunt illi in purgatorio. Quod non contingit illi, qui in peccato mortali existẽs, aliquid pro se fieri mandat, quia tunc nihil meretur.

4 Quoniam verò cit. loco ait Syluest. mortuos aliquando fraudari in purgatorio quoad pœnam temporalem ex culpa executorum; quæstio est non extranea ab hoc loco, an si testator iussit in suo testamento, vt executor illius solueret certæ personæ quinquaginta ducatos, quos illi debebat, & testamentarius non soluit; debeat ille testator manere in Purgatorio donec debitum illud soluatur à testamentario? & videtur pars affirmatiua suaderi, ex eo quod multæ piæ historiæ tradunt, videlicet aliquas animas in veste, vel figura tristi, & lugubri apparuisse aliquibus viuẽtibus, & dixisse se detineri in purgatorio cum magnis pęnis eo quod non soluebantur debita iussa restitui: petebantque fieri talẽ restitutionem, vel sibi fieri alia suffragia, Cuius exemplum particulare est apud Pratum spirituale Hispanicè conscriptũ, 2.*p.lib.*5. *cap*.38. vbi refertur de quodam viro nobili, qui post mortem suam apparuit cuidam suo famulo, dicens ei se esse in purgatorio ob certum debitum non solutum in hac vita, & diceret vxori illius defuncti vt solueret illud debitum: quo soluto per vxorem illi iterum apparuit, dicens se esse liberum à purgatorio. Per quod videtur comprobari, quod si restitutio, vel suffragium imperatam à testatore in testamento nõ impleatur, anima illius detinebitur in purgatorio quoad vsque fiat restitutio. Imò Bellarminus *tom.*1. *Controuersiarum lib.*2. *de Purgatorio cap.*16.§. *Vnum solum hic est dubium,* refert quandam reuelationem B. Brigidæ *lib.*6. *suarum reuelationum cap.* 66. dicentem, animam tandiu cruciari donec restituatur quod iniustè ablatum est.

5 Ipse nihilominus Bellarminus citato loco cum Soto respondet, non obesse illi animæ si non fiat illa restitutio, dummodo illa in vita peccati veniam obtinuerit pro re malè ablata. Ratio illius est, nam Deus non punit nisi pro culpa propria in hac vita contracta; vel ergo ille defunctus peccauit non restituendo, vel non peccauit. Si non peccauit, quia fortè non potuit restituere, aut bona fide possedit, non debet pro illo puniri in purgatorio, quia nemo punitur sine culpa. Si vero peccauit, punietur pro culpa negligentiæ illius in purgatorio; & postquam ibi pœnas debitas soluerit, saluabitur, siue res illa restituatur, siue non. Ille enim est factus impotens ad restituendũ, neque debet pendere salus eius ab alterius voluntate; alioqui posset anima aliqua manere in purgatorio in ęternum, si videlicet hæres nunquam restitueret. Quare si restitutio possit fieri, & non fiat negligentia hæredis, peccabit quidem hæres, sed id non nocebit animæ. Si verò fiat restitutio, nihil animæ illi proderit, quia restitutio non est satisfactio pro culpa; satisfactio enim est bonum opus pęnale: pęnale autem est dare suum, quod fit per eleemosynam; restituere verò alienum non est pœnale. Sic ibi optimè, & Theologicè Bellarminus.

6 Ad apparitionem verò illam citatã *num.* 4. & alias similes respondet Bellarminus citato loco, forte animas illas nõ petere restitutionem, vt restitutionem, sed vt eleemosynam: licet enim nõ prosit animæ si restituat rem alienam is qui tenetur restituere, tamen bene proderit, si restituat alius, qui non tenetur. Illa

enim

enim eleemosyna quędam est,& proinde satisfactoria. Si verò hinc inferas:ergo, si iuxta Bellarminum, restitutio rei iussa in testamento non prodest animæ in purgatorio si fiat, neque illi nocet si non fiat; frustrà,& sine necessitate iubēt homines in testamento restitui debita quæ debent. Si,inquam,sic arguas,malè argues, nam restituere debitum alienū est obligatio iustitiæ, & obligat sub mortali in hac vita, & proinde testator si potest, tenetur mandare restituere, & per hoc mandatum exonerat conscientiam suam. Si autem hæres cùm possit non restituat,hæredi imputabitur peccatum; omissio verò restitutionis non nocebit animæ,quæ remissionem peccati in hac vita obtinuit,& restitutionem imperauit: per hoc enim iam fecit quod potuit. Potest secundò respondere ad illas apparitiones, quod fortè illæ animæ sic apparentes, & petentes à viuentibus restitutionem pro se fieri, id petebant antequā satis paterentur pro pœnis debitis culpę pro re malè ablata, vt citius liberarentur à pœnis purgatorij: quod non tollit illas fuisse liberandas ab eisdem pœnis statim ac satis paterentur pro eadem culpa.

7 Ad reuelationem B. Brigittæ, nihil respondet Bellarminus, in qua dicit B. Brigitta animam in purgatorio tandiu cruciari,donec restituatur ablatum iniustè.Et fortè id omisit Bellarminus de industria, cùm difficile sit illi respondere, & alias illius reuelationes permissæ sint, & approbatæ ab Ecclesia: & ego cum tāto Doctore possem similiter pertransire. Ne tamen rem intactam relinquā: pro illa reuelatione B. Brigittæ, dico cū Martino Delrio non inferiore Doctore, *in lib.4.Magic cap.1 quæst.3.sect.4.* imprimis reuelationes B. Brigittæ non esse approbatas ab Ecclesia tanquam de fide: sed nihilominus esse examinatas ab Ecclesia, & proinde permissas, vt sine scandalo,& errore possint legi. Secundò dicit Delrio *cit.loco in responsione.* Ad 4.argumentum illorum qui illas impugnant, ait citatus Doctor, quod si aliquid in prę dictis reuelationibus reperiatur, quod repugnet communiori sententiæ Theologorum, non ideo confestim damnandum est vt erroneum, cùm piè, & prudenter intellectum, suis quoque probatis Autoribus, & rationibus non absurdis stabiliatur. Sic ille. Neque amplius aliquid addo.

CASVS XXXVIII.

An Religiosus post professionem possit reuocare, vel mutare testamentum quod ante illam fecit?

SEmel ego hac de re fui interrogatus; & iterum à me quęsitum fuit,an Monialis, quæ prius fuerat vxorata, & ante professionem poterat nominare aliquā personam in successione cuiusdam rei emphyteuticæ, quam tamen non nominauit ante professionē, posset post professionem illam personam nominare in tali successione: nec defuerunt tunc Iuristæ iuris ciuilis, qui dicerent licitè id potuisse facere. Quod igitur Religiosus post professionem possit reuocare testamentum ante illam factum, tenuit Bart. *in l.sed si mors, numer.2 ff.de donat.* & Megalus *1.2.instruct.confess.lib.2.cap.14.*& alij quos ipse citat. Qui dicunt posse Religiosum professum in Religione capaci bonorum, reuocare testamentum. Præcipuum argumentum est; quia Religiosus post professionem potest reuocare donationem causa mortis antea factam, vel factam inter coniuges, quæ morte confirmari solet: ergo etiam poterit reuocare testamentum anteà à se factum.

1 Dicendum est tamen non posse nisi obtineat priuilgium à Summo Pontifice. Ita Sentit Sanchez *lib.6. de matrimon. disput.17.num.11.* Rodrig. *tom.3.qq.qu 69. art.3.* Tuschus,Clarus,Vasquez,Molina, & alij citatis à Bonacina, quos ipse sequitur *tom.2. disput.3.qu.17. punct 6.nu.7.* Probatur primo, quia qui non potest facere testamentum, non potest illud reuocare, cùm eadem facultas requiri videatur ad reuocandum testamentum, ac

ac requiritur ad illud faciendum: Religiosus verò professus non potest facere testamentum, cùm non habeat velle, aut nolle: ergo non potest reuocare testamentum. Secundò probatur, quia testamentum non potest reuocari sola contraria volũtate, aut expressa reuocatione, sed alio testamento, vt dicitur in lege, *si iure. ff. de legat.* 2. sed Religiosus nõ potest concedere nouum testamentum: ergo non potest reuocare preteritum testamentum. Tertiò probari potest, quia si Religiosus fecit professionem in Religione bonorum incapaci, statim succedit hæres institutus, seu venientes ab intestato, & legata, ac fideicommissa statim soluẽda sunt legatarijs, & fideicommissarijs. Si verò professionem fecit in Religione capaci bonorum, loco Religiosi succedit monasterium quãdiu Religiosus viuit, si ipse oppositum non disposuit in testamẽto relinquẽs alicui bona sua; tunc enim ille cui relinquit, statim acquirit possessionem. Dixi *nisi obtineat priuilegium Papæ*, quia Papa potest ex iusta causa dispensare cum Religioso in voto paupertatis, & proinde in testamẽto faciendo, & proinde poterit eidẽ concedere, vt possit reuocare testamẽtum. Quanquam id ferè nunquam Papa concedet, neque concessit, maximè quando bona relicta in testamẽto priori iam sunt possessa ab illo cui fuerant relicta.

2 Addit Bonacina citato loco quod si Religiosus, qui antea fecerat testamentum, transferatur ad statum, in quo habeat disponendi facultatẽ, vt si fiat Episcopus: vel obtineat pleno iure aliquod beneficium sæculare: vel transferatur ad statum clericalem, tunc poterit reuocare testamentum, & bona alijs vi testamenti relicta repetere. Sed ego vel non intelligo, vel non approbo, si ille id intelligat postquam iam possessionẽ acquisiuerunt illi; quibus bona illa in testamento relicta sunt: tunc enim illa ab illis non poterit repetere, etiam si fiat Episcopus. Probo clarè, quia iuxta communem Doctorum opinionem, donatio liberalis acceptata à donatario valida est; nisi intercedat ingratitudo, iniuria facta donatori, &c. Ergo multo minus res alicui per testamentum iam donata poterit reuocari à testatore, post quam talis rei acquisiuit dominium. Secundò probatur ex eo quod supra dixi cum Bonacina, videlicet quod si Religiosus facit professionem in Religione incapaci, statim bona transeunt ad hæredes, & legata statim debentur legatarijs. Quod similiter dicendum videtur de testamento facto à Religioso paulo post translato ad Episcopatũ; iam enim bona quæ reliquit in testamento, acquisita sunt ab illis quibus illa reliquit, & proinde non poterit illa ab ijs repetere.

3 Ad rationem positam in principio contra nostram conclusionem positam *num.* 1. respondet Sanchez *citato num.* 11. dicens quod licet professus possit reuocare donationem causa mortis, vel inter coniuges, non tamen potest reuocare prius testamentum; datur enim dispar ratio: nam testamentum præteritum non potest reuocari, nisi per aliud nouum testamentum, quod nouum testamentum Religiosus non potest facere. At donatio causa mortis, vel inter coniuges potest reuocari absque testamento, imò potest reuocari ex sola tacita voluntate, prout ipse Sanchez probat *disp.* 15. *eiusdem lib* 6. & citat ad hoc *in nu.* 11. *citato* Emmanuelem Suarez.

4 Sed circa illud quod in principio dixi à me quęsitum fuisse, an Monialis olim coniugata, post professionẽ facere potuisset illam nominationem in re emphyteutica, quam tamen non fecit existens in sæculo, & ego respondi illam facere non potuisset: potest probari quod illam potuerit facere, saltem de licentia sui prelati: nam frater Minorita non potest esse executor testamenti, ex declaratione regulæ fratrum Minorum facta per Clementem V. in Clem. *Exiui*, de verborum signif. & tamen Sanchez *lib* 6. *Decalogi, cap.* 11. *nu.* 41. tenet quod licet frater Minor non possit esse testamentarius, seu executor testamenti, potest tamen nominare testamentariũ, si testamento illum nõ nominet, sed solũ dicat in testamẽto: Erit executor mei

testamenti, ille quem designauerit frater Fullanus frater Minorum. Et tunc ille nominatus à fratre Minore erit verus testamentarius. Atque ita potest aliquis ex commissione facere id quod ille non potest esse. Et proinde potuit illa Monialis, & potest hodie Religiosus post professionem nominare in successione alicuius emphyteusis, vel maioratus illum quem poterat antea nominare, & non nominauit. His non obstantibus, ego persisto in eo quod tunc dixi,& modo dico non posse Religiosum post professionem facere illam nominationem. Nam actus ille nominandi in successione emphyteusis, est quasi iurisdictio, & confert dominium vtile nominato super re emphyteuca, vt patet: Religiosus verò nec de licentia Prælati potest dare dominium, vel iurisdictionem alicui. At quando Religiosus ex Ordine Minorum de commissione testatoris nominat testamentarium sui testamenti, non confert nominato vllam iurisdictionem, nec dominium, sed solam administrationem. Præterea nominare aliquem in successione rei emphyteucæ est actio purè sæcularis, & transiens cum persona donec viuit. At non conuenit quod persona Religiosa exerceat illas actiones forenses:& præterea si illa facultas nominandi successorem in re emphyteuca transit cum persona,id est, durat solum illa viuente, cùm post mortem nequeat sic nominare: Religiosus moritur ciuiliter per professionem, ob quam solam mortem ciuilem reputatur mortuus etiam apud ius ciuile,itant non possit facere testamentum,nec proinde nominare aliquem in successione rei litigiosæ, seu emphyteucæ.

5 Cum hoc dubio coniunctum est aliud an Religiosus post professionem possit declararare coram iudice dubia sui testamenti à se facti ante professionem? Ad quod respondet affirmatiuè Rod. *to. 3. q. q 67. art. 2.*& in hoc non est dubium, quia Religiosus sic declarans testamentum a se factum nihil donat, neque distribuit.

CASVS XXXIX.

De prælatura, vel officio in Religione acquisito simoniacè.

Constat ex cap. *Matthæus*, & ex cap. *Sicut tuis*, de simonia, & Extrauagante 2. *de simonia* quod obtinens beneficium Ecclesiasticum per simoniam, etiam si ipsa simonia sit occulta, talis collatio beneficij fuit nulla, & tenetur tale beneficium dimittere, & omnes fructus perceptos restituere. Quod adeò iura citata premunt, vt in dicto cap. *Sicut tuis*, præcipiatur, quod si is cui collatum est beneficium,post illius possessionem sciat illud beneficium sibi fuisse collatum, præuia simonia commissa ab alio amico, cuius simoniæ ipse beneficium iam obtinens non fuit conscius: tenetur talis beneficiarius vbi primum conscius fuerit de tali simonia interueniente in collatione sui beneficij, tenetur, inquam, beneficium resignate cum fructibus vt explicat communis opinio Doctorum. Pro quo inter cæteros videatur Suarez *lib. 4. de Relig. tom. 1. cap..*. Hoc posito, dubium est an hæ pœnæ locum etiam habeant in prælaturis Religionum, Prouincialis, Prioris, Rectoris, Guardiani, & similium, & in alijs officijs Religionum vt diffinitoris, & cæterorum, ita vt horum obtentio per simoniam secretam, & ignotam, sit nulla,& tales prælaturas & officia obtinentes teneantur in conscientia illa dimittere? Partem affirmatiuam tenet Caetnus. *in sum. verbo* Excommunicatio, *cap. 72.* Armilla *eodem verbo cap. 59.* Suarez *cit. tom 1. de Relig. lib. 4. cap. 57. nu. 47.* Reginald. *lib. 23. num.* 181.& alij. Probant, quia huiusmodi officia Religionum vocantur ab aliquibus beneficia, & suo modo habent præbendam. Secundò, quia de his expresè loqui videtur Extrauagans 2. *de simonia* citata,in illis verbis ibi positis: *Electiones, postulationes, prouisiones, in Ecclesijs, & Monasterijs, &c.*

1 Contrariam sententiam, pro quiete Religiosorum teneat Nauarr. *cap. 23. num.* 11.

num. 111. *vers.* 7. Lessius *lib.* 2. *cap.* 36. *dub.* 25. *num.* 137. Azor 3. *part. lib.* 12. *de simonia cap.* 21. *quæst.* 6. *ad finem*, & Bonacina *tom.* 1. *disput.* 1. *de simonia, quæst.* 7. *puncto* 1. §. 2. *num.* 4. vbi citat alios dicentes excommunicationem non incurri nisi ob simoniam in ordine, & beneficicio: prælatura verò Religionis non est beneficium, vt mox videbimus. Idem tenet idem Bonacina *eadem quæst.* 7. *pun.* 2. *num.* 24. Ratio principalis istius opinionis est, quia citati textus solum loquuntur de beneficijs Ecclesiasticis, quod sic probo. Beneficium Ecclesiasticum sic definitur communiter, maximè à Reginaldo *lib.* 19. *num.* 78. hoc modo: Est ius percipiendi bona Ecclesiastica toto vitæ tempore constitutum ab Ecclesia ad sustentationem propriam clerici ratione officij spiritualis quod præstare tenetur. Quæ omnes ferè conditiones desunt in prælato regulari, verbi gratia Rectore, vel Guardiano; hi enim non recipiunt bona Ecclesiastica sibi ad insumenda illa liberè, sed tota in vtilitatem conuentus distribuunt, nec recipiunt hæc bona toto tempore vitæ suæ, cùm de ordinario sint triennales. Neque bona illius conuentus sunt instituta ad sustentationem propriam talis Prælati, sed ad sustentationem totius conuentus: ergo prælatura Religionis, & officium Religionis non est beneficium Ecclesiasticum. Cumque non sit beneficium Ecclesiasticum, & citata capitula iuris loquantur clarè de beneficio Ecclesiastico, sequitur, quod illorum pœnæ rigorosæ, qualis est excommunicatio, nullitas obtentionis, & resignatio beneficij, non debent extendi ad prælaturas; & Officia Religionis, quæ non sunt beneficia Ecclesiastica; cum lex pœnalis sit restringenda, & non extendenda de casu ad casum; vt tenet communis Doctorum sententia; & traditur *in regula iuris in 6.* dicente: *odia restringi, fauores conuenit ampliari.* Nec obstat quod dicunt Doctores oppositi, videlicet, quod licet prælatura Religionis non sit beneficium Ecclesiasticum propriè acceptum, est tamen officium Ecclesiasticum, quod beneficio comparatur: non obstat, inquam, quoniam, vt respondet Bonacina, *in priori loco suprà citato*, in materia pœnali non valet argumentum à pari, vel à maiori ad maius: sed proprietati verborum standum est. Nam si in materia pœnali non esset standum proprietati verborum, sed licitum esset pœnam extendere ad casus non propriè significatos per verba legis contingerent quotidie multæ extorsiones, imò iniustitiæ, puniendo scilicet id quod lex nullo modo intendit. Probatur etiam à Bonacina *cit. n.* 24. quia licet in Extrauaganti citata dicat Papa se excommunicare obtinentes prouisiones, electiones, &c. in Ecclesijs, & monasterijs: illud verbum *Monasterijs*, positum est vt cõprehẽderet non prælaturam religiosam, & ordinariam: sed vt comprehenderet beneficium Ecclesiasticum regulare, quod est verè beneficium Ecclesiasticum, & potest obtineri ab aliquibus regularibus. Vnde Doctores communiter diuidunt beneficium Ecclesiasticum in sæculare, & regulare, de quo Doctores in materia de beneficijs. Et hinc patet solutio ad prædicta verba Extrauagantis posita in principio pro parte contraria.

2 Ex prædictis colligitur, quod Religiosus, qui prælaturam Ordinis, vel officium Diffinitoris, vel aliud simile, obtinuit dando pecuniam, vel dona prætio æstimabilia, & prætiosa, commisit quidem simoniam mortalem: sed non incurrit excommunicationem, vel alias pœnas iuris, ex vi ipsius iuris communis. Nam simoniacus non incurrit excommunicationem, nisi fuerit simoniacus in Ordine, vel beneficio vero Ecclesiastico, quale non est prælatura regularis, vt vidimus suprà *num.* 1. Sic tenet expresse Nauarr. *in sum. Latina cap.* 23. *num.* 11. idem tenet Angelus *verbo* simoniacus *num.* 9. Rozella *eodem verbo, num* 13. Syluest. *eodem verbo, q.* 12. Azor *tom.* 3. *lib.* 12. *cap.* 12. *q.* 6. Sà *in Aphorism. verbo* simonia *nu* 6. Dixi Religiosos hanc excommunicationem in suis electionibus simoniacis non incurrere ex vi iuris

communis: quia ex alio capite illam poterunt incurrere, videlicet ob subornationem in illa interuenientem: quę subornatio quodammodo simonia iudicari potest cùm sit munus à lingua, quod in iure prohibetur. Extant verò duę Bullæ Pontificiæ excõmunicantes Religiosos qui ante electiones subornant, quas refert Rodriguez *tomo 2. qq. q. 56.* & aliâ Clementis VIII. contra Religiosos Ordinis Prædicatorum, & Minorum. Cæteri Religiosi viderint quid ad se spectet.

CASVS XL.

Appendix ad casum præcedentem.

OCcasione casus proximè præcedẽtis pono hunc qui contigit in quadam Religione. Et est talis: Commisit quidam Religiosus culpam, circa quam sunt duæ opiniones Doctorum probabiles; quarum vna affirmat per illam culpam incurrisse excommunicationem, & priuationem iuxta quandam legem canonicam. Altera opinio tenet per illam culpam non incurri prædictas pœnas in lege contentas: qualis in terminis fuit casus præteritus vbi vidimus sex Doctores citatos *num. 2.* asserere Religiosum obtinentem prælaturam Ordinis simoniacè, non incurrere excommunicationem, & alias pœnas iuris. Et contrà datur alia opinio Suarez *tomo 1. de Relig. lib. 4. cap. 57.* & aliorum citatorum in principio casus præcedentis; qui omnes affirmant prædictum Religiosum incurrisse excommunicationem & alias pœnas iuris.

Quæritur an stante hac varietate opinionum, quæ sunt ambæ probabiles, si illa culpa probetur iuridicè coram iudice Ecclesiastico, possit iudex Ecclesiasticus sequendo partem affirmatiuam condemnare reum, & illum declarare excommunicatum, & priuatum, non obstante opinione probabili in oppositum? Et videtur id posse facere, quia iudex in iudicando potest sequi vnam opinionem probabilem relicta alia probabili, maximè si opinio quam sequitur sit probabilis ex parte iuris. Sic tenent communiter Doctores, maximè Sayro *in claui Regia lib. 1. cap. 11. num. 4.* citans Sotum, Arragon. Salon. Valentiam, & Medinam. Additque Sayro in hoc casu, secluso scandalo, posse iudicem propter amicum modò secundum vnam, modò secundum aliam opinionem iudicare. Et probat, quia cùm vtraque opinio sit æquè probabilis, iudicando nunc secũdùm vnam opinionem, nunc secundùm aliam facit semper quod est licitum, & licito nititur fundamento, & proinde non peccat.

1 Quo non obstante, dico, in tali casu non posse iudicem Ecclesiasticum talem Religiosum declarare excommunicatum, neque priuatum, cùm sit opinio grauium Doctorum illum prędictas pœnas non incurisse. Huius opinionis est Sayro *citato libro cap. 13. num. 22.* & probat, quia incerta pro certis habenda non sunt. Et in hoc casu incertum est an hic reus incurrerit illas pœnas, cùm multi, & graues Doctores probabili ducti fundamento dicant non incurrisse: ergo non est declarandus pro certo excommunicatus ille de quo incertum est an talis existat: pœna enim excommunicationis grauissima non debet imponi pro delicto dubio. Secundò probatur, quia vt reus condemnetur debet cõstare de delicto commisso, vt habetur cap. *& si Clerici*, de iudicijs; & cap. *Sciant cuncti*, 2. q. vlt. At quando sunt diuersę opiniones, non constat certò de delicto, cùm alij dicant deliquisse, alij negent: ergo non potest declarari vt talis. Probatur minor quia licet constet de casu commisso, & constet quod fuerit peccatum, non constat an talis casus fuerit peccatum, vel an tale peccatum fuerit illud pro quo lex pœnam illam imponit: & proinde non clarè constat an prædicta lex fuerit violata.

2 Si verò sic arguas. Datis duabus opinionibus probabilibus: non solùm erit probabile non adfuisse hâc culpam, sed etiam erit probabile interuenisse talem culpam: ergo propter hanc secundam.

dam probabilitatem quod talis culpa interuenerit, poterit iudicari,& cōdemnari. Neganda est consequentia: nam licet probabilitas sit æqualis pro vtraq; parte, tamen reus in hac materia possidet, & iuxta decreta in iure, *in pari causa, potior est conditio possidentis*, per regulam 65. *de regul. iuris in 6.* & l. *in pari causa* ff. *eodem tit.* vbi notat glossa id decretum fuisse in fauorem rei, qui in pari causa debet absolui, & non condemnari. Et ex consequenti, si reus pro se habet etiam suam propabilitatem, non debet condemnari, siquidem est in possessione: & probabilitas actoris, vel partis oppositæ non debet reum deijcere à sua probabilitate. Facit quod dicitur cap. *ex litteris*, de probat. videlicet quod *promptiora sunt iura ad absoluendum, quàm ad condemnandum*. Et addit Panormitanus ad cap. *quanto*, de præsumpt. quod licet maior sit probatio pro actore, seu accusatore, quàm pro reo, si tamen excessus sit exiguus, potius pro reo, quàm pro actore est iudicandum. Facit etiam quod tradit glossa *in capite* Clerici 81. *distinct.* vbi dicit quod si duo Clerici affirment Petrum tali die fuisse fornicatum, & alij duo laici dicant contrarium, præponendi sunt laici Clericis, licet sint laici inferiores Clericis, & assignat causam: quia duo testes laici, licet sint inferioris gradus, & reputationis quàm Clerici, testificantur pro reo, cui semper fauendum est. Vide Rodriguez *tom. 2. qq. q. 39. art. 2.* & Salon *secunda secundæ q. 63. art. 2. controu. 2. conclusione 3.* vbi cum aliquibus citatis, dicit licitum esse iudici sequi partem probabilem in fauorem rei, relicta parte probabiliori accusatoris, & hoc præcipuè in criminalibus. Quod probat primò, quia iuxta regulam iuris in 6. quando iura partium sunt obscura, licet declinare in fauorem rei: sed quando pars rei est probabilis, licet pars accusatoris sit probabilior, iura nō sūt clara sed adhuc obscura: ergo fauēdū est reo.

3 Quia omnia iura clamant fauendum esse reo potiùs quàm actori, vt tradit glossa *super regulam vndecimam iuris in 6.* vbi ponit tres causas istius regulæ. Prima est: quia actor impetit, reus verò defendit. Codic. *de dilat. l. si quando.* Secunda, quia nullus præsumitur obligatus, vel obnoxius, *In Authent. collat. 6. quibus modis natu. effi. sui §. Natura siquidem.* Tertia, quia reus in iudicio pugnat pro libertate: & sic videmus quod existente dubio an aliquis sit excommunicatus, siue dubium sit dubium facti, siue dubium iuris, non debet iudicari excommunicatus in foro externo, vt tenet Innoc. *super cap.* Cum tu, *fin. de testib. & attest.* & ibi Hostiens. *num.* 1. Ioan. Andr. Cardinal. Henricus, & alij. Imò in vtroque foro censendum est non esse excommunicatum, vt fusè tradit Sanchez *lib. 1. Decalogi cap. 10. num. 56.* & eodem modo, si dubitatur an aliquis sit irregularis, non debet vt talis iudicari in vtroque foro, vt latè probat Suarez *de censur. disp. 40. sect. 5. & 6.* Quod ergo idem faciendum sit, quando datur diuersitas opinionum, probatur quia iam tunc non est certum, quod excommunicationem incurrerit, siquidem alij affirmant, alij negant. Et (vt bene dicit Suarez loco proximè cit *sect. 5. num. 6.* loquens de irregularitate) quantumq; cum probabilis sit opinio dicens in tali textu contineri irregularitatem: nihilominus si id possit cum probabilitate negari, nunquam potest iure dici in tali textu contineri irregularitatem, nisi apud eos qui appellant eudens sit quidquid ipsi opinantur. Et sic tenet Suarez quod quandocunque est diuersitas opinionum, non debet quis reputari irregularis: & idem censet dicendum de incursu in censuram.

4 Et non solùm in tali casu reus non est declarandus pro excommunicato, sed nec aliqua pœna puniri potest. Hęc colligitur ex præcedentibus; & probatur ex cap. *Cognoscentes*, de constitut. vbi dicitur: Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit. Ergo si is qui sequitur vnam opinionem probabilem, relicta probabiliori, non peccat vt communis opinio docet, neq; etiam

K 3 ob

ob id poterit puniri, & probatur ex Syluest. *verbo* pœna *nu.* 1. Pœna est id quod pro culpa infertur, & punit, ac vindicat, quod quisque commisit: ergo vbi non est culpa, non potest pœna licitè infligi. Et per consequens, si sequens opinionem probabilem non peccat non poterit exinde puniri.

5 Et redeundo ad casum positum in præcedenti casu 49. de procurante prælaturam Religionis per simoniam, non est mens mea hic, quod non peccet nec mereatur pœnam: peccat enim, & meretur pœnam. Sed est mens nostra dicere quod non peccauit peccato illo quod puniunt textus ibi citati, nec meretur pœnam illorum, excómunicationis scilicet, & ceterarum; idque ob varias opiniones Doctorum, vt vidimus: quorum aliqui dicunt illius peccatū non fuisse peccatum in illis textibus punitum, cùm non procurauerit simoniacè proprium, & verum beneficium Ecclesiasticum: poterit tamen puniri alia pœna condigna, & respondente tali delicto, si sit probatum in foro externo.

CASVS XLI.

An Prelatus regularis possit absoluere à simonia in ordine, & à casibus Bullæ Cœnæ?

PRopter dicta in duobus casibus precedentibus, volui hoc loco præsentes duos casus adijcere in gratiam religiosorum. Primus est, an Prælati regulares possint absoluere suos subditos à simonia commissa in ordine, vel beneficio? Secundus, an possint illos absoluere à casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini?

Et quod attinet ad primum: Suarez *in to n, 4. de religione lib. 2. de Religiosis cap. 21. num 9.* expresse tenet non posse prælatum regularem absoluere suum subditum à simonia contracta in ordine sacro. Probat, quia Sixtus V. in motu proprio aduersus clericos malè promotos §. 8. pœnas excommunicationis, & alias positas in iure communi denuò renouat, & illarum absolutionem sibi reseruat, reuocans quæcunque priuilegia Religiosorum, etiam contenta in mari magno, vel quibuscunque ordinibus, aut personis regularibus concessa. Et similiter derogat facultatem Concilij Trid. concessam Episcopis ad absoluendum à casibus occultis. Quam reuocationem dicit adhuc manere. Nam licet Clemēs VIII. motu proprio anno 1595. constitutionem illam Sixti V. reduxerit ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini addidit exceptionem: *Preterquam contra simoniacè ordinatos, & ordinantes inflictas.* Idem tenet Rodriguez *tom. 1. qq q. 20. art. 13. ad finem*, ductus ex eodem motu proprio Sixti V.

1 Quo non obstante, credo posse hodie prælatum regularē absoluere suum subditum à simonia commissa in ordine vel beneficio. Probo quia licet Sixtus V. reuocauerit omnia priuilegia Religiosorum, per quæ id poterant absoluere, tamen postea Clemens VIII. in bullario Rodriguez fol. 1201. confirmauit priuilegia Minorum ex certa scientia, quod idem fecit postea Paulus V. & Clemens VIII. in prædicta Bulla confirmatoria, addidit hoc verbum, *Confirmamus, & innouamus.* Est autem communis Doctorū opinio, quod quando Papa in confirmatione priuilegiorum ponit verbum *ex certa scientia*, & verbum *innouamus*, censetur confirmare etiam priuilegia talium Religiosorum, quæ antea per aliquem Summum Pontificem fuerant reuocata. Sic tradit glossa *in cap quia diuersitatis*, & *in cap. 1. de transact.* Et confirmatur quia talis cōfirmatio ex certa scientia habet vim confirmandi actum nullum reddendo illum de inualido validum, seu de priuilegio nullo facere validum. Sic Suarez *fusè lib. 8. de legibus, cap. 18. à num. 12.* idem tenet Collector priuilegiorum Mendicantium *verbo* priuilegium *ad* §. 15. dicēs multos famosos Doctores vniuersitatis Salmantinæ declarasse quod quandocunque aliqua priuilegia concedun-

tur

tur de nouo, cum hac clausula: *Non obstantibus reuocationibus Apostolicis.* Intelliguntur viuificata, & de nouo concessa etiam illa, quæ fuerant reuocata. At Clemens VIII. in citata Bulla dicit *Innouamus*, & in proœmio bullæ dicit: *Et in pristinum statum reponat*, & post medium Bullæ dans iudices conseruatores pro defensione dictorũ priuilegiorum, præcipit illis vt procurent: *Omnia semper in pristinum reponi*; Quæ omnia verba satis innuunt confirmare voluisse etiam priuilegia reuocata; maximè cùm ibi Clemens VIII. non apposuerit clausulam, *Quatenus sunt in vsu*: At constat, quod ante illam reuocationem factam à Sixto, prælati regulares poterant absoluere subditos ab omni simili excommunicatione, maximè per cõcessionem Pij V. factam prælatis Patrum Dominicanorum, quibus concessit vt per se possent absoluere subditos ab omnibus casibus occultis, quæ possunt Episcopi absoluere: & huius meæ opinionis est etiam nouiter Frater Hieronymus Rodriguez *in suis resolutionibus, resolut. 3. n. 7.*

2 Dixi posse prælatum absoluere suum subditum simoniacum in Ordine: nam quæstio non modica est, potest, an confessores regulares possint hodie absoluere Clericum simoniacum in ordine, vel beneficio ad se venientem pro confessione sacramentali audienda? Hunc casum non inueni expressum apud vllum recentiorem. Sed tamen (sub correctione doctiorum) credo illos talem Clericum posse absoluere virtute suorum priuilegiorum. Probo, quia prædicti Religiosi id poterant facere ante illam reuocationem Sixti V. maximè per priuilegium Sixti IV. *apud compendium Mendicantium, verbo* Absolutio quoad sæculares 2. §. 20. *cum annotatione Cordub. ad dictum* §. 20. per quod concessit confessoribus Ordinis Minorum, vt possint absoluere pœnitentes ab omnibus casibus excommunicationis, suspensionis, &c. Episcopis à iure, vel ab homine reseruatis. Et simile priuilegium extat in eodem compendio, & in eodem verbo §. 19. concessum Benedictinis: & clariùs adhuc id poterunt confessores Societatis Iesu per priuilegium illis concessum a Paulo III. & transcriptum à Rodriguez *in Addit. ad* §. 9. *num.* 120. Per quod Papa concedit illis patribus (& proinde cum illis communicantibus) vt pœnitentes ad se venientes possint absoluere ab omnibus cẽsuris, & pœnis Ecclesiasticis, exceptis contentis in Bulla Cœnæ. Quapropter licet illa priuilegia sint reuocata per Sixtum V. si tamen illi Religiosi quibus illa concessa fuerunt, habeant confirmata sua priuilegia ex certa scientia (vt suppono) poterant eisdem vti, ob rationes claras, quas adduxi in numero 1. proximè præcedenti.

3 Posset etiam hic dubitari, an prædictus simoniacus in ordine, & beneficio possit absolui per Bullam Cruciatæ? Neque etiam hunc casum inueni apud vllum. Credo tamen similiter quod possit. Moueor quia Bulla Cruciata concedit, quod possit absolui illam habens ab omnibus censuris, etiam contentis in Bulla Cœnę, præter aliquas ibi in Cruciata exceptas: & excõmunicatio contra simoniacos in ordine, vel beneficio, neque est contenta in Bulla Cœnæ, neq; est excepta in Bulla Cruciatæ. Addo quod priuilegia Cruciatæ singulis annis denuo conceduntur post illam reuocationem Sixti V. ergo licet Sixtus V. reuocasset priuilegia Cruciatæ, de quo non constat, cum priuilegia Cruciatæ nunquam reuocentur, nisi exprimãtur, sequitur quod adhuc per Cruciatã possit absolui talis simoniacus, cum priuilegium Cruciatæ absoluendi à censuris singulis annis illi concedatur post illam reuocationẽ Sixti V. & Papæ antecessor nõ possit ligare manus Papę successoris.

De secunda parte huius casus, videlicet an possint prælati regulares absoluere suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ, maior est dubitatio, tum ob multitudinem Doctorum varia dicentium in hac materia, tum præcipuè ob hæc duo fortia argumenta, primum est, quia in fine Bullæ Cœnæ reuocantur omnia priuilegia quibuscunque in contrarium

concesse: & hæc reuocatio legitur singulis annis in Ecclesia. Secundum est, quoniam sic Religiosi possent absoluere suos subditos ab hæresi occulta, qui est præcipuus casus contentus in Bulla Cœnæ: quod tamen asserere, nimis dubium, & minus tutum est propter multa priuilegia in contrarium concessa tribunali S. Officij, eidem soli tribunali reseruantia hæresis absolutionem.

4 Quod ergo attinet ad primam partem istius secundi casus, de absolutione à casibus Bullæ Cœnæ, Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 21. num. 8. in fine*, ait probabile esse quod prælati regulares id possunt circa suos subditos: & ad suam Religionem obtinuisse à Gregor. XIII. declarationem, & renouationem suorum priuilegiorum circa hanc materiam. Idem tenet Rodrig. *in Addit. ad Cruciatam, Addit. ad* §. 9. n. 64. §. *Y estas postreras*, vbi in substantia docet, quod reuocationes priuilegiorum Mendicantium factæ in singulis annis per Bullam Cœnæ Domini, non reuocant priuilegia Religiosorum, in quibus illis specialiter conceditur absolutio à talibus casibus Cœnæ Domini; sed solum esse mentem Summorum Pontificum reuocare licentias, & priuilegia, per quæ in generali id concedereiur. Cui distinctioni etiam fauet Suarez *citat. cap. 23. num. 7. in fin.* Idem tenet frater Hieronymus Rodriguez *citata resolutione 3. nu. 3.* vbi absolutè tenet posse regulares prælatos absoluere suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ. Et citat ad hoc Mirandam *tom. 2. Manual. quæst. 7. artic. 3.* Id verò quod dicit Rodriguez citato loco, addit; videlicet, non reuocari per Bullam Cœnæ priuilegia particularia, per quæ illis conceditur in particulari absolui posse à casibus Bullæ Cœnæ, sed solùm priuilegia in communi, per quæ videtur concedi talis absolutio: probat inquam Rodriguez *citato loco* §. *De lo dicho*, hoc claro, & bono exemplo: nam Bulla Cœnæ singulis annis publicata, non reuocat facultatem Cruciatæ absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ in illa contentis, pro quibus absoluendis specialem ibi concedit facultatem: ergo pari modo illa reuocatio Bullæ Cœnæ non reuocabit priuilegia Religiosorũ per quæ illis Sedes Apostolica concesserat posse absolui in particulari ab omnibus, vel ab aliquibus casibus Bullæ Cœnæ. Quod verò Religiosi hęc priuilegia absoluendi à cabus Bullæ Cœnæ olim habuerint, vltra multa priuilegia contenta in compendio Mendicantium verbo *Absolutio quoad fratres*, sufficiat videre Bullam Pij V. per quam concedit prælatis Ordinis Patris Dominici, vt possint per se absoluere suos subditos ab omnibus casibus, & censuris, sicut possunt Episcopi absoluere suos subditos per facultatem illis concessam à Concilio Tridentino in foro conscientiæ. Iam verò Episcopi per dictam facultatem Tridentini *sess. 24 cap. 6.* possunt in foro conscientiæ absoluere suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ in foro interno, etiam si sit hęresis occulta. Hoc priuilegium Pij V. transcribit Rodrig. *tom. 1. qq. q. 61. artic. 9. ad finem*; neque ego video prædictam Bullam Pij V. esse reuocatam. Et per hæc responsum manet ad primam partem ipsius secundi casus; dico enim posse Religiosos per suos prælatos absolui in foro conscientię à casibus Bullæ Cœnæ, excepta hæresi (de qua statim dicam) neque huic obstare primum argumentum suprà de reuocatione facta in Bulla Cœnæ singulis annis; ad hoc enim iam respondi paulò supr. in hoc *num. 4.* cum Suar. & Rodrig.

5 Tota dubitatio est de eo quod infert secundum argumentum supra positum, videlicet quod si prælati possunt absoluere suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ, poterunt etiam eosdem absoluere ab hæresi occulta. Et quidem partem affirmatiuam, quod possint, tenet clarè Suarez *citato cap. 21. num 9. post medium*, & *eodem cap. 21. num. 2.* dicens Alexandrum VI. id concessisse fratribus Minoribus, & addit suæ Religioni id concessisse Gregorium XIII. & scio aliquos Doctores hodie viuentes idem scripto suo dixisse. Et posset probari ex allata Bulla Pij V. qua concedit prælatus

tis Dominicanis omnia quæ possunt Episcopi per Concilium Trid. Episcopi verò possunt absoluere ab hæresi occulta per dictum Concilium Tridentinum. Maior autem ratio videtur, vt hæc facultas absoluendi ab hæresi occulta concedatur prælatis regularibus erga suos subditos, quàm Episcopis erga suos. Nam subditi Religiosi, & Moniales recurrendo ad Tribunal. S. Officij poterunt incurrere infamiam propriam, & totius Ordinis, quod sic militat in subditis sæcularibus Episcopi.

6 Ego in re tam graui nihil de meo dico, neque consulo vt prælati regulares id faciant. Tum quia scimus Tribunal sanctæ Inquisitionis esse munitum pluribus priuilegijs ad se auocandi absolutionem hæresis, vt ipsi Inquisitores publicant. Tum quia scio, quod non obstante quod Concilium Tridentinum *citat a sess. 24. cap. 6.* concedit Episcopis, vt possint absoluere ab hæresi occulta, hodie multi & graues Doctores dicunt hanc facultatem illis esse ademptam per declarationem Gregorij XIII. & Clementis VIII. Hi Doctores sunt Maiolus, Toletus, Viualdus, Hugolinus, Paromus, Molina, Garcia, Sayro, Riccius, qui citantur à Barbosa in suis remissionibus ad Tridentinum super citatum cap. 6. vbi etiam tradit sic practicari in supremo Tribunali sancti Officij Romano, & sic declarasse Gregorium XIII. & Clementem VIII. & sic censuisse sacram Congregationem Cardinalium asserit Suarez *tom. 4. disp. 30. sect. 2. num.* 11. Si verò tot, ac tanti Doctores asserunt id prohibitum esse Episcopis, quibus id concesserat Tridentinum quod est ius commune: à fortiori id dicemus de prælatis regularibus, quibus ius commune id nunquam concessit, & adhuc pro opinione quod non possint Episcopi absoluere ab hæresi occulta per dictam facultatem Tridentini citat alios Doctores Sanch. *lib. 2. Decalogi cap. 11. n. 26.* & *ibidem num.* 27. citat multos alios dicentes non esse reuocatam. Sed tandem in fine illius capitis resoluit priorem sententiam esse tenendam, videlicet Episcopos hodie id non posse, eo quod Tribunal sancti officij oppositum declaret, & in re tam graui non sit tenenda opposita sententia valde dubia.

CASVS XLII.

De superstitione particulari, & de superstitione in communi.

SVppono, quod superstitio vt plurimum est peccatum, & pro ratione circunstantiæ erit peccatum mortale. Superstitio vero quod spectat ad præsens institutum, definitur à Lessio *lib. 2. cap. 43. de superstitione num. 5.* tunc fit, quando præter Ecclesiæ morem ponitur Religio in quibusdam circunstantijs, vel rebus, in quibus non est ponenda, vt in numero, colore, & situ. Vt quod tot candelæ sint ponendæ, non plures: tot orationes sint dicendæ, non plures: vel vt cera sit alba, non flaua, & sic de similibus, prout amplius patebit ex dicendis. Et antequam descendam ad dandam rationem istius peccati, pono casum particularem superstitionis, qui talis est.

1 Mihi constitit quod in duobus Monasterijs, quorum vnum erat virorum, alterum Monialium valde religiosum, quædam personæ sæculares miserunt quasdam hostias non consecratas cum certis litteris manuscriptis in ipsa hostia, quæ litteræ aliàs erant piæ, & sanctæ, & dicebant tales personæ sæculares tales hostias sic superscriptas, & manducatas valde proficere ad febres, & alios morbos pellendos. Ego respondi hoc esse superstitionem claram, prohibitam, & sapere maleficium. Casum ponit in terminis Martinus Delrio *lib. 3. Disquis. Magi p. 2. q. 4. sect. 9.* vbi inter Magias, & superstitiones Eburonum ibi citatas, quæ sunt 18. ponit hanc quæ ibi est decima. *Recipe tres panes Missales* (id est hostias) *& in vno scribe, qualis est pater, &c. In altero, &c. in tertio, &c. & da has hostias febricitanti, &c.* Et idem tradit Delrio *eodem lib. 3. part. 1. quæst. 3.*

*queſt.3.fol.*158. referri à Grilando, fieri videlicet aliquando ſortilegia ſuper hoſtiam non conſecratam, ſed circumſcriptam notis, & litteris, quo nihil clarius dici potuit ad oſtendendam ſuperſtitionem in hac cæremonia incluſam. Et *citata ſect.9.§.Decimaoctaua*, poſuit Delrius alias ſimiles ſuperſtitiones pendentes ſimiliter ex aliquibus litteris, alias piis, & ſanctis quæ ibi videri poterunt.

2 Modò reſtat reddere cauſam quare hæ, & ſimiles ceremoniæ ſunt prohibitæ, & verè ſuperſtitioſę ac ſuſpectæ. Ratio ergo communis Doctorum eſt; quia in tali caſu illa verba ſcripta non habent ex ſe vim naturalem ad producendum illum effectum, morbi ſcilicet, vel alterius mali vitandi, vt patet. Item non habent illam ex ſacra Scriptura, vt patet, quia in ſacra Scriptura nihil tale reperitur de illis verbis. Item prædicta verba ſcripta non habent illam vim ex definitione Eccleſiæ, vel ex traditione, vel applicatione Eccleſiæ: ergo talis effectus morbi tollendi tribuendus eſt pacto cum dæmone inito, & proinde cenſenda eſt ſuperſtitio magica, vel ſaltem vanæ obſeruantiæ. Ita Doctores communiter maximè. Delrio *lib.3.queſt.4. ſect.1.*

3 Et quoniam tales ſuperſtitiones non ſolùm in ſæcularibus, ſed etiam in Religioſis ab alijs deluſis ſolent reperiri, ponam hic aliquas in ſumma ex multis, quæ referuntur à Delrio citato proximè loco per nouem ſectiones.

Prima ſit: Per certa ieiunia, & orationes expectare conſecutionem rei optatæ vel peccatorum remiſſiones: maximè, ſi præſcribatur quod tales orationes ſint fundendæ certis tantùm diebus, vel certis horis: hoc enim, & vana ſuperſtitio eſt & ſuſpecta. Ad hoc pertinet id quod dicit Authot libri, qui dicitur Summa de exemplis, & rerum ſimilitudinibus *lib.5.cap.94.ex Caſſ.* videlicet tantam eſſe vim verſiculi illius Pſal.115 *Dirupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis* vt ſi quis illum in morte terna confeſſione dixerit, omnia peccata ſibi ſoluantur. Hoc inquam eſt falſum, & ſuperſtitio: promittit enim remiſſionem peccatorum ob illam rem quæ nec eſt Sacramentum, nec à Deo, vel Eccleſia inſtituta ad peccatorum remiſſionem conſequendam.

Secunda ſuperſtitio ponitur à Delrio, geſtare reliquias, vel Euangelium ſancti Ioannis, vel aliquos verſus Pſalmorum non ex deuotione tantum, ſed adiunctis vanis circumſtantijs, vt ſic vel ſic ſint ſcripta, vel vt reliquiæ portentur in tali vaſe, vel tali panno, & ſic de cæteris. Si verò non adſint illæ vanæ circunſtãtiæ, pium, & ſalutare eſt reliquias, & Euangelium ſancti Ioannis ex deuotione ad collum geſtare, vt teſtatur experientia miraculorum propter illa duo factorum.

Tertia Superſtitio eſt obſeruare certas feſtiuitates, vt Cõuerſionem B.Pauli, feſtum B. Vincentij, B. Vrbani, vel aliorum Sanctorum, in quibus ſi pluat, vel cœlum ſerenum ſit, ſibi ſpondent ſerenitatem, vel ſertilitatem, vini copiam, vel inopiam, aut continuatã per tot dies pluuiam. Et ad hoc etiam dicit colligere herbas in die ſancti Ioannis Baptiſtæ ad certos effectus eſſe ſuperſtitionem: eodem modo inſerere arbores in die Annunciationis B.Mariæ; vel in die ſancti Stephani equorum ſanguinem minuere: in quibus omnibus non datur cauſa naturalis talis effectus, neque ex inſtitutione Eccleſiæ colligitur. Ad idem pertinet, ſi habeant pro infauſtis aliquos dies ad iter agendum. Item ſeruare oua, quę gallina parit feria 6. in Paraſceue, quæ dicũt valere ad extinguendum ignem, ſi accendatur in domibus, vel agris, & dicunt ignem extingui per illa oua in ignem micta. Denique huc ſpectare poteſt quod ego vidi meis oculis in quodam adoleſcente valde nobili, cum quo eram in quadam Eccleſia: qui ſolitus erat quoties in Miſſa legebatur epiſtola ex D.Paulo, ſurgere & ſtare capite diſcooperto, & dicebat hoc proficere ad non cadendum ex equo, quando equitaret, vel curreret in equo: idque in honorem D.Pauli, qui cecidit ex equo in via dum iret in Damaſcum.

masicum. Est enim hoc mera superstitio cum Ecclesia talem deuotionem nec instituerit, nec approbauerit.

Quarta ponitur à Delrio, quam dicit vsitatam maximè à militibus, qui grauia vulnera curāt solo pāno taliter vel taliter applicato, & cū certis verbis pijs, quorū formulam ibi ad longum transcribit. Qui modus curandi dicitur per Ensalmos: & fuit semper valde suspectus, cùm tantus effectus curationis vulneris aliàs mortalis sperari non possit absque miraculo: cumque à Deo ibi non credatur fieri, suspicio magna est quod illa curatio proueniat ex pacto cū Diabolo, & proinde ibidem Delrio *sect.* 7. §. *De hac formula*, refert quod Episcopus Iptensis cum multis consiliarijs ad id adhibitis, iudicarunt illam formam curandi esse superstitiosam; & prohibuerunt ne quis illa vteretur. Et tradit causam Delrio: nam talis effectus totus speratur à Deo per modum miraculi: sed miracula sic assiduè, & quasi ex consuetudine sperare à Deo, est tentare Deum, quod nobis facere non licet. Vide fusè Valle *de Ensalmis sect.* 1 *cap.* 6. *num.* 2. vbi multos Doctores citat contra hos Ensalmos.

Occasione præcedentium casuum pono sequentem, qui à me aliquoties quæsitus est, & in praxi sæpius contingit.

CASVS XLIII.

An malificæ denunciandæ sint coram sancto Officio, vel coram Ordinario?

ANtequam ad hunc casum respondeam, præmitto, & transcribo hic partem Bullę, quam Gregorius XV. edidit contra maleficos anno 1623. die 20. Martij, quam refert Bonacina *tom.* 1. *disp.* 4. *puncto* 2. *num.* 11. quæ talis est.

Motu itaque proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolica potestatis plenitudine, tenore præsentium decernimus, præcipimus, & mandamus, vt constito, quod aliquis pactum cum Diabolo fecerit, & à fide apostatando maleficijs, seu sortilegijs vnam seu plures personas ita læserit, vt ex maleficio, seu sortilegio mors secuta sit, etiam pro primo lapsu curia sæculari tradatur debitis pœnis puniendus. Qui verò similiter apostatando pactum cum Diabolo, vt præfertur, fecerit, & maleficium, seu sortilegium commiserit, ex quo licet mors secuta non sit, infirmitas tamen, diuortia, impotentia generandi, siue animalibus, frugibus, vel alijs fructibus damnum notabile prouenerit muro claudi, siue perpetuis carceribus in sancto Inquisitionis officio, vbi illud existit, fabricandis, mancipari debeat: qui verò similium delinquentium notitiam habuerint, eos Episcopo, seu Inquisitori denuntiare debeant. Sic ibi.

1 In qua Bulla primum noto, per illam non iuberi denunciari Inquisitoribus, vel Episcopo quoscunque maleficos, sed illos imprimis, qui à fide apostarunt propter pactum factum cum Diabolo. Et præterea si aliquam personam per maleficium, vel sortilegium occiderit: vel denique aliquam læsionem in animabus, corporibus, vel fructibus causauerint. Hi omnes deferendi sunt ad Inquisitores hodie, non ad Episcopum, quia sunt malefici hæreticales, & Episcopi non possunt cognoscere de hæresi in foro externo. Licet verò Papa in fine Bullæ dicat eos deferendos esse ad Episcopum, vel Inquisitores, intelligit deferēdos esse ad Episcopum in vrbe in qua non est Inquisitor: si enim sit Inquisitor ad illum primò deferendus est talis maleficus cùm sit Apostata à fide. Si verò non sit inquisitor, nec possit adiri commodè, ad Episcopum deferri debet, vel ad suum Vicarium generalem in vrbe metropoli, vel ad Vicarium pedaneum cuiusque oppidi. hoc enim est propriè denunciare Episcopo. Et hāc denunciationem tenentur facere sub illis pœnis, & intra illum terminum, intra quem Inquisitores per sua edicta generalia iubent denunciari de hæreticis: hi enim malefici cùm à fide apostatauerint, hæretici sunt.

2 Noto secundò, quod sicut sunt blasphe-

blasphemi alij hæreticales, alij non hæreticales, de quo Doctores in verbo *Blasphemia*, ita sunt aliqui malefici non hæreticales, qui scilicet cum suo maleficio non habent admixtam hæresim, vel idololatriam, de quibus paulò post dicemus. Alij sunt malefici hæreticales, qui scilicet cum suo maleficio habent hæresim admixtam. Hanc autem admixtionem hæresis innuit Papa hoc loco non posse melius cognosci quàm per pactum factum à malefico cum Diabolo. Bis enim Papa ponit hoc verbum, *Pactum cum Diabolo*. Et proinde est omnino necessarium explicare, quomodo maleficus, vel malefica soleant facere hoc pactum cum Diabolo?

3 Rem breuiter expedio ex multis quæ tradit Delrio *lib. 2. disquisit. Magicarum, q. 4. §. Tertia conclusio*, vbi ait duplex pactum posse fieri à malefico cum Diabolo. Alterum expressum, aliud tacitum. Pactum expressum cum Diabolo fit, quando concurrunt aliqua ex sequentibus. Primò solet apparere Diabolus in figura corporea, & illi coram testibus promittitur homagium siue fidelitas. Secundò, si libellum supplicem Diabolo præsentant. Tertiò, licet hanc fidelitatem Diabolo non promittant in præsentia illius, est etiam pactum expressum, si illam promittant mediante mago, vel tertio aliquo, eo quod nouus promittens faciem Diaboli reformidet. Et cum his pactis de ordinario coniuncta sunt hæc: primò abnegare fidem, & Christianismum: Deo obedientiam subtrahere: Deiparæ Mariæ patrocinium repudiare, & illam conuitijs incessere. Quartò illos Diabolus aliquando tingit suo baptismo. Quintò, dant Diabolo particulam aliquam sui vestimenti. Sextò, iusiurandum Diabolo præstant super circulo in terram sculpto. Septimò, singulis annis tenentur aliquid offerre Dæmoni suo magistello. Et deniq; promittunt se fore contumeliosos in B. Virginem, & in Sanctos, Crucem Christi, & nunquam facturos veram sacramentalem confessionem. In quibus omnibus clarum est grauissima peccata committi, cum ibi intercedat idololatria, adorando creaturam. Si verò fidem ex animo abijciant, sunt etiam apostatæ, & hæretici. Quod si illa omnia ficte faciant, nec apostatæ, neque hęretici sunt: peccant tamen grauissimè contra fidei confessionem.

4 Pactum tacitum cum Diabolo fit primò, quando quis sciens, ac volens vtitur signis superstitiosis, quibus vti solent magi: quæ quidem ex libris, aut sermonibus illorum, vel aliorum acceperit. Hoc enim est etiam graue peccatum, cùm non liceat cum Diabolo directè, neque indirectè communicare. Secundò, potest dari hoc pactum tacitum cum Diabolo, quando quis ignorans vtitur signis magicis, quia nescit esse mala, & à Dæmone instituta: quod solet illis accidere qui legunt libros superstitiosos, putantes illos esse Authorum probatorum.

5 Viso ergo quid sit pactum expressum, & tacitum cum Diabolo, non est hoc loco quæstio de pacto tacito secundo modo, quando scilicet quis ignorans vtitur signis magicis, paratus corrigi si sciat. Talis enim non peccat propter ignorantiam probabilem. Quæstio ergo hic est, an iubente papa in hac Bulla denūtiari sancto Officio, vel Episcopo maleficum habentem pactum cum Diabolo, per tale pactum non solùm intelligendum sit pactum expressum, prout explicatum est suprà *num. 2.* sed etiam pactum tacitum primo modo, quando scilicet quis sciens, & volens vtitur signis, & medijs, quibus vtuntur magi habentes pactum expressum cum Diabolo? Potest vtcumque sustineri hos non esse denunciandos apud Inquisitores: quia formaliter, & in rigore non videntur hæretici, cùm fidem non abnegauerint cum alijs cæremonijs positis *num. 2.* Inquisitores vero non possunt se intromittere in sortilegijs, & diuinationibus, nisi sapiant hæresim manifestè: vt expresse dicitur in c. *Accusatus*, de hęreticis in 6. Secundò, quia verba vt plurimum sunt accipienda in suo principali significato: & proinde cum Bulla Gregorij

gorij citata dicat denunciandos esse maleficos habentes pactum cum Diabolo, nomine pacti intelligendum est pactum principale, quod est pactum expressum, non vero tacitum, quod non est propriè pactum. Facit etiam ad hoc quod tradit Author mallei maleficarum 3.p.q.1.§. *Ex his specialiter:* vbi dicit non fuisse hæreticum quemdam Presbyterum, qui cum quodam diuinatore introiuit in locum secretum, non ea intentione vt Dæmonem inuocaret; sed vt per inspectionem Astrolabij furtum quoddam inueniret.

5 Nihilominus ego credo probabilius, & securius, etiam denunciandos esse apud Inquisitores, vel Episcopum hos maleficos habentes cum Diabolo solū pactum tacitū primo modo tradito suprà *nu.*3. Probo clarè: primò, quia quando lex non distinguit, neque nos debemus distinguere. l. *Non distinguemus* ff. de recept. qui arb. Sed citata Bulla Gregorij XV. iubet denunciari maleficos habentes pactum cum Diabolo, & nō distinguit de pacto expresso, vel tacito, & aliàs pactum tacitum reputatur verum pactum à Doctoribus: ergo mens Papæ est vt etiam denūtietur apud Inquisitores maleficus habēs solum pactum tacitum primo modo cum Diabolo. Secūdò, quia taciti, & expressi idem est iudicium, vt habetur in l. *De quib.* in fine, ff. de legibus: & in l. *Cum, quid,* ff. si certū petat. De quo multa tradit Euerardus loco ab expresso ad tacitum: ob quam causam facta per solam licentiam tacitā Prelati valida aliquando valent, & nō condemnantur. Ergo pactum tacitum cum Diabolo pro eodem reputantur, & proinde habens pactum tacitum cū illo denunciandus est sicut habens cum illo pactum expressum. Tertiò, quia suspectus de hæresi deferendus est ad Inquisitores, vt clarè colligitur ex c. *Accusatus,* de hæretic. in 6. & ex praxi S. Inquisitionis, in qua abiurant etiam de leui. At iste habens pactum tacitum cum Diabolo est suspectus de fide, saltem de leui: ergo est denunciādus Inquisitoribus. Probo minorem exemplo claro. Nam Paulus V. propria Bulla iubet denunciari Inquisitoribus confessarium sollicitātem feminas intra sacramentalem confessionem, idque ob suspicionem hæresis. Hæc autem suspicio hæresis non est suspicio vehemens, sed leuis, vt probat P. F. Antonius de Sousa *in explicatione cit. Bulla Pauli V. tract.*1. *cap.*5. *nu.*6. At quis negabit leuiter saltem in fide esse suspectos maleficos qui scientes & prudentes faciunt illa, quæ faciunt Magi pacti expressi, videlicet abnegando fidem, adorando Diabolum, iniuriando Sanctos, &c. Quod potest probari ex eo quod Christus D. *Ioan.*8. dixit Pharisæis: *Vos facitis opera patris vestri.* Vbi eos filios Diaboli appellauit, quia faciebant opera patris sui Diaboli. Quod potest applicari ad intentum: nam is qui habet pactum tacitum cum Diabolo, & sciens & prudens facit id quod facit maleficus pacti expressi suspicionem, leuem saltem incurrit circa materiam fidei.

6 Hoc autem quod proximè dixi de denunciandis etiam maleficis pacti taciti, saltem locum habebit infallibiliter, quādo maleficus pacti taciti in suo maleficio, abusus fuerit sacramentalibus Ecclesiæ, seu rebus quas Ecclesia benedicit pro vsu sacramentorum, quales sunt, petra Aræ, seu altare portatile, cādelæ benedictæ, corporalia, & similia; tūc enim clarum signum est quod maleficus contemnit Ecclesiam, & proinde est satis suspectus de fide: sic tenet Penha 2. *par. directorij Inquisit. cōmento* 67.

7 Tandem notandum est, quod in denunciandis maleficis seruandæ sunt regulæ traditę à Doctoribus circa denunciationem Euangelicam, & correctionē fraternam, de quibus regulis modo non disputo. Semper autem præmittēda est correctio fraterna, si speratur fructus de correctione: si verò non speratur, omittenda est. Notat verò Delrio *lib.*5. *Magic. sect.*4. § *Sextum,* aliqua circa hanc materiam denūciationis maleficarum. Primum est, quod si constat aliquos errare ex ignorantia, & moraliter speratur fructus ex admonitione, tunc præmittenda est correctio fraterna. Secus si

si constet eos peccare ex malitia, nec speratur fructus ex correctione fraterna. Secundum, est quod si res sit dubia, ac peccent ex malitia, vel ignorantia. Item si sit dubium an emendabuntur ex correctione fraterna; tunc est securius, & vtilius Reipub. vt omissa admonitione, statim denuncientur: quia in re dubia non est Resp. Christiana in discrimen adducenda, & bonum commune praponendum est bono particulari. Tertiò dicit, quod lamiæ, & maleficæ de ordinario sunt valdè pertinaces, & vix fieri potest vt ex ignorantia peccent, & semper mora est periculosa alijs; & ideo semper sub mortali vnumquemque teneri confestim illas denuciare, etiamsi crimen illarum non sit coniunctum cum hæresi. Et ideo qui non reuelat hoc crimen cognitum extra sacramentalem confessionem, indicium contra se præbere vt possit contra illum specialiter inquiri tanquam de fautore maleficorum, & suspectorum de hæresi.

CASVS XLIV.

De indulgentijs confraternitatis Chordigerorum P. N. Francisci.

PApa Sixtus V. apud Bullarium Rodriguez *fol.* 1138. concessit vt in Monasterijs ordinis P.N.Francisci erigeretur, & institueretur cōfraternitas Chordigerorum, id est, portantium, seu gestantium chordam P. N. Francisci, & confraternitas erecta est in multis conuentibus nostri Ordinis: sed in aliquibus illorum extincta est ob teporē fidelium, & in aliquibus illorum adhuc perdurat. Item Leo X. in compendio Mendicantium titulo, *Indulgentia quoad sæculares*, in titulo, *Ex priuilegijs Fratrum Augustinienfium*, concessit aliquas indulgentias sæcularibus gestantibus chordam P. N. Francisci benedictam ab aliquo Prælato Ordinis; sicut idem Leo concesserat gestantibus corrigiam D. Augustini. Vltimò constat quod Paulus V. reuocauit omnes indulgentias Religiosorum, exceptis paucis, quas illis permisit. Hoc posito, quæritur primò: Vtrùm indulgentiæ illæ in compendio pro gestantibus corrigiam, vel chordam P.N.Francisci, sint hodie validæ, an reuocatæ per Bullam D. Pauli V. & an ad eas lucrandas debeant ascribi in dicta confraternitate.

2 Quæritur, an illi conuentus, in quibus illa confraternitas extincta est, possint illam denuo erigere, & an sic erecta, seu restituta debeat habere omnes indulgentias in Bulla concessas: & cuius authoritate possit iterum erigi.

3 Quæritur, quæ, & quales sint hæ indulgentiæ?

Responsio.

1 ANte responsionem præmitto, quod Paulus V. particulari Bulla reuocauit omnes indulgentias concessas cuicumque Religioni in communi, vel in particulari, exceptis tredecim quas in citata Bulla Paulus V. omnibus Religiosis reliquit. Et licet idem Paulus V. post hanc reuocationem confirmauerit priuilegia Ordinis Minorum ex certa scientia, ego clarè probaui *in meo primo tomo Dubiorum Regularium, verbo* Indulgentia, §. *Ego constanter*, ibi Paulum V. non reualidasse, neque denuo confirmasse nostras antiquas indulgentias, quas ille reuocauerat: & idē hodie constanter teneo, quidquid meā opinionem impugnet Hieronymus Rodriguez *tom. Resolutionum, resolut.* 77. *à num.* 45. meis argumentis non adæquatè respondens. Ibidem etiam probaui Paulum V. solum reuocasse indulgentias primò & directè concessas ipsis Religiosis, non verò concessas sæcularibus intuitu Religiosorum, vt exemplis ibi ostendi. Quo posito dico:

2 In citato loco compendij, Leo X. sic concessit: quod viri, & feminæ deferentes zonam Fratrum sancti Augustini datam ab aliquo Prælato eiusdem Ordinis ad hunc finem, lucrari possint indulgentias prædictis Fratribus concessas.

sas. Postea ibidē Collector priuilegiorum, asserit eandem concessionem extendisse Leonem X. ad illos qui gestarent chordam P. N. Francisci, datam similiter ab aliquo Prælato.

3 Circa quam concessionem, noto, illam quoad sæculares non esse hodie reuocatam à Paulo V. nam illa indulgentia non est concessa Religiosis, vt patet, sed est concessa sæcularibus intuitu Religiosorum: & proinde non est reuocata à Paulo V. sicut non sunt reuocatę indulgentiæ aliæ concessæ sæcularibus intuitu Religiosorum, quales sunt visitare Ecclesias illorum, Audire concionatores illorum: osculari habitum illorum, & similia. Secundo, noto gestatores prædictæ corrigię, vel chordę non posse hodie lucrari omnes indulgentias prædictis Religiosis Augustiniensibus, & Minoribus concessas, sed illas solum quæ sunt illis concessæ per Paulum V. in sua Bulla reuocatoria, quas ego pono in citato meo tomo 1. Dubiorum Regular. Non verò possunt dicti sæculares chordigeri lucrari illas indulgentias antiquas reuocatas à Paulo V. nam indulgentiæ reuocatæ nullæ sunt, nec existunt in rerum natura. Porest hoc ipsum probari ex citata Bulla Sixti V. pro chordigeris P. N. Francisci, de qua agimus, in qua bis Sixtus V. dicit se concedere dictis chordigeris quod possint lucrari omnes indulgentias concessas Minoritis, quoad eas dumtaxat quæ non sunt reuocatæ, & vt ponam vnum, vel alterum exemplum, ex illis quæ dixi cit. meo primo tomo Dubior. Regularium, verbo *Indulgentia*, concessit idem Paulus V. Minoritis indulgentiam plenariam dicentibus Coronam B. Virginis; concessit item ibidem. quod Religiosus visitans suam propriam Ecclesiam, & ibi orans confessus, & sacratissima communione refectus orans pro concordia Principum Christianorum, extirpatione hæresum, exaltatione Ecclesiæ, & salute Summi Pontificis, huic tali concessit indulgentiam plenariam: sæcularis portans corrigiam, vel chordam, & dicens Coronam B. Virginis vel recitans modò proximè dicto in Ecclesia Augustini, vel Patris Francisci, respectiuè lucrabitur id, quod conceditur prædictis Religiosis respectiuè. Tertiò, noto circa candem concessionem compendij, quod vt sæculares lucrentur prædictas indulgentias portando corrigiam, vel chordam prædictas, non est necessariū quod ascribatur in confraternitate instituta à Sixto V. pro Chordigeris P. Francisci; snnt enim duę valde diuersæ concessiones, quarum prior Leonis præcessit confraternitatem Sixti V. ferè per annos octoginta, & sic vna non dependet ab alia.

4 Ad secundum quæsitum dico, licet dicta confraternitas Chordigerorum sit extincta in aliquo monasterio Minorū, Prælatus tamen, maximè Prouincialis, poterit eandem erigere in eodem conuentu, & sic erecta, vel restituta habebit omnes indulgentias cōcessas Chordigeris in confraternitate, & Bulla prædicta. Quod autem solus Prælatus Minorum prædictam confraternitatem in suo conuentu possit denuò erigere, vel extinctam restaurare, probatur clarè ex Bulla citata Sixti V. in qua pro talis confraternitatis erectione non requirit licentiam, vel consensum Episcopi. Sed ipse ex sua propria authoritate, & potestate dicit, quod tales confraternitates erectas, in monasterijs, ipse illas incorporat, & aggregat archiconfraternitati eiusdem chordæ primo institutæ in ciuitate Assisij, in qua est corpus P. N. Francisci. Quod autem confraternitas in vno monasterio extincta, non impediat quin alia in eodem monasterio restituta iuxta eandem Bullam, habeat omnes indulgentias concessas in eadem Bulla, sicut habuerat prior confraternitatis extincta in eodem conuentu, probatur claro exemplo adducto ex iure per Suar. *tom. de censuris disput. 38. sect. 1. nu. 13.* vbi aliquibus citatis, dicit quod si destruatur vna Ecclesia, in qua antea erat concessum vnum priuilegium, & in eodem loco, seu pauimento reædificetur alia Ecclesia: talis Ecclesia denuò reædificata gaudebit priuilegio antiquo

quod

quod habebat Eccleſia deſtructa: pro quo citat Felinum, & Iaſonem. Quod exemplum eſt adæquatum ad intentum.

4 Ad Tertium in quo quæritur, quæ, & quales ſint indulgentiæ cōceſſæ chordigeris P. N. Franciſci in dicta Bulla Sixti V. ſatis reſpondet Rodriguez *tom. 1. qq. q. 58. art. 1.* vbi poſtquam tranſcribit prædictam Bullam Sixti V. ponit ſummarium, ſeu compendium indulgentiarum in illa contentarum. Vbi referuntur multæ, & magnæ, & faciles indulgentiæ conceſſæ confratribus eiuſdem confraternitatis.

5 Eadem verò *quaſt. 58. art. 2. tract.* Rodriguez de inſtitutione confraternitatis corrigiatorum D. Auguſtini, & de priuilegijs eidem conceſſis maximè à Gregorío XIII. & Gregorio XIV. qui voluerit ibi videat.

CASVS XLV.

An Confeſſarius teneatur admonere pœnitentem inuincibiliter ignorantem aliquid.

CAſus iſte ſępius contingit, & eſt circa rem grauiſſimam, & doctrina illius mihi iam bis fuit neceſſaria, vt infrà forſitan attingam. Caſus igitur eſt: Cognouit aliquis Cōfeſſarius intra confeſſionem incidenter, pœnitentem coniugatum contraxiſſe matrimonium cum impedimento dirimente. Videt tamen quod pœnitens habet circa hoc ignorantiam inuincibilem: videt item ſeparationem, & diſpenſationem fore difficillimam, & timetur, quod ex admonitione non ſperabitur fructus, ſed potius tunc pœnitens antea ignorans continuabit ſciens, & peccans in illo ſtatu. Hic idem caſus poteſt contingere in materia reſtitutionis, vt cùm confeſſarius incidenter cognouit in confeſſione, pœnitentem poſſidere rem alienam immobilem, vt primogenium, vel maioratum, videt tamen pœnitentem admonitum non eſſe reſtituturum; & poſtea manebit in mala fide, cùm antea haberet bonam fidem. Quæritur, inquam, vtrùm in his duobus, & ſimilibus caſibus teneatur admonere pœnitentem: vel debeat illum relinquere in ſua bona fide.

In qua quæſtione grauiſſima, & quotidiana, Petrus Soto *lect. 10. de Confeſſ. ad finem, §. Circa hæc*, ait quando ignorantia eſt iuris diuini, vel humani, tutius eſſe pœnitentem inſtrui. Idem docent alij, quando reſultat damnum tertij. ſicut reſultat quādo pœnitentes ex ignorantia etiam inuincibili retinent rem alienam, vt maioratum, vel quid ſimile; tunc enim dicunt pœnitentem monendum eſſe vt rem alienam reſtituat. Probatur hæc opinio, primò, quia illa ignorantia nunquam eſt inuincibilis, niſi deficiente aliquo qui inſtruat; cùm ergo poſſit tunc confeſſarius inſtruere ne tenetur inſtruere ne ignorantia illa culpabilis fiat. Secundò, quia pœnitens ad confeſſorem accedit tanquam ad Doctorem, & Vicarium Dei, vt ab ipſo inſtruatur, quia vel eſt proprius Paſtor, vel gerit vicem proprij paſtoris: ergo infideliter aget niſi inſtruat, & tacens abſoluenſque pœnitentem errantem, videtur ſuo facto pœnitentis errorem approbare, vel confirmare. Tertiò, quia vtilius naſci ſcandalum permittitur, quàm quod veritas relinquatur, cap. *Qui ſcandalizauerit*, de reg. iuris: ergo propter ſcandalum pœnitentis non acceptantis monitionem, non eſt deſiſtendum a veritate manifeſtanda. Quartò, quia potens alium ab errore reuocare, & tacens, ſe ipſum errare demonſtrat, vt habetur *in cap. 2. de hæret.*

1 Oppoſita tamen ſententia tenenda eſt in praxi, videlicet, quod quando pœnitens habet ignorantiam inuincibilem iuris, vel facti circa aliquod impedimentum matrimonij, vel circa retentionem rei alienæ ex qua reſultat præiudicium tertij, non teneri confeſſarium illum admonere, ſi clarè videt ex ſua monitione non futuram emendationem pœnitentis, ſed potiùs illum manſurum

suum in mala fide, cùm antea esset in bona fide. Hanc opinionem latè tractat, ac defendit Sanchez *lib. 2. de matrim. disput. 38, à num. 6, & seqq.* in quo citat vndecim graues Doctores, præter alios quos citauerat *nu. 1. eiusdem disputationis*, quos dicit eandem tenere sententiam. Aliqua verò notata à Sanchez circa hunc casum paulò post aduertam. Eandem sententiam sequitur Bonacina *tomo 1. de impedimentis matrimonij, quæst. 3. puncto vltimo*, maximè *num. 7.* vbi alios citat, & numeris sequentibus. Ponit Sanchez citato num. exemplum, quando ex admonitione sequetur scandalum ex separatione: vel difficultas, quia verbi gratia, coniux volet recedere cum scandalo alterius ignorantis impedimētum: vel volet persistere in matrimonio obtenta dispensatione, & alter nolet denuo consentire, vel permanebunt ambo cōiuges in perpetuo concubinatu. Circa errorem verò facti, ponit Sanchez hoc exemplum, quod paucis abhinc diebus à me fuit quæsitū. Exemplum, v.g. Aliquis bona fide contraxit matrimonium, præmissa sufficienti indagine circa mortem prioris coniugis: scit confessarius, vel aliquis alius priorem coniugem viuere. In hoc casu seruiunt illa, quæ paulò suprà diximus. Circa errorem verò iuris sit exemplum. Habuit quis copulam ante matrimonium initum cum consanguinea vxoris intra secundum gradum, & inuincibiliter ignorans esse impedimentum dirimens, contraxit matrimonium: seruiunt illa quæ proximè diximus.

2. His positis probatur hæc sententia, quod scilicet cum talibus circumstantijs non debet, imò non potest confessarius pœnitentem admonere, sed relinquere illum in bona fide: probatur inquam primò ex Diuo Augustino, & habetur cap. *Si quis autem, de pœnit. dist. 7.* ibi: *Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem.* Ad quem locum Nauarrus in commentario citati capitis *num. 73. in 1. tom. suorum operum ad finem*, testatur se aliquando vidisse aliquas dispensationes in varijs materijs, quorum erant illæ quas sine vllo scrupulo de peritorum consilio putabant esse legitimas, quæ tamen tales non erant: sed quia circa ius erant humanum, & nulli præiudicabant, ait Nauarrus timuisse se veritatem illis propalare, ne quos ipsorum iusta ignorantia excusabat, auctoritate sua crederent eas non valere, & nihilominus eis vtentes, peccarent. Et in citato loco loquens Nauarrus de hoc casu nostro dicit, non solùm posse, sed debere confessarium tali pœnitenti, cui credit monitionem nocituram potiùs, quàm profuturam, dicere illum in bono statu viuere. Secundò probatur conclusio: quia nulla lex obligat ad actum frustraneum & otiosum: sed in hoc casu admonitio confessoris erit frustranea, vt supponimus; ergo ad illam faciendam confessarius non tenetur. Tertiò probatur claro argumento, & exemplo: Nam correctio fraterna obligat de iure naturali, & dirigitur ad vtilitatem proximi correcti: & tamen si ego credo correctionem meam fraternam nihil profuturam, non teneor ad illam faciendam, vt Doctores communiter dicunt in materia correctionis fraternæ: ergo cōfessarius non tenetur in nostro casu admonere pœnitentem. Quartò probatur, quia nulli debemus laqueum inijcere, vt dicitur in cap. *de viduis el 2. 27. q. 1.* sed admonere in hoc euentu nihil aliud esset quàm laqueum & offendiculum opponere: nam constituti in bono statu, & bona fide, per confessoris admonitionem poterunt manere in mala fide: quia deinceps, v.g. vxor impedimenti conscia tenetur potius morte subire, quàm reddere debitum: & fortè vir non poterit detegere impedimentum, ne famæ impedimentum patiatur, & inde rixæ, & scandala oriantur, & Ecclesia non probato impedimento compellet. Et propter id quod proximè dictum de periculo continuandi in mala fide, dico mihi bis quid simile contigisse cum duobus viris coniugatis, & ambobus habentibus impedimentum dirimens, & ambo sciebant [illegible] impedimentum, vxores verò ignorabant: & h[illegible] fuit extra cōfessionem per viam consi[lij], quibus cùm

 dixis-

dixissem, vt prius irent, & certam diligentiam facerent, illaque facta ad me redirent, nullus illorum amplius rediit.

3 Maius est quod addit Sanchez *citata disput.* 38. *nu.*6. videlicet, non solum post matrimonium contractum posse, ac debere confessarium abstinere ab ista admonitione, sed etiam ante illud contractum. Si enim confessarius, vel quilibet alius videat pœnitentem ignorantia inuincibili impedimenti laborantem, & probabiliter credat fore vt monitus non acquiescat, nec fidem adhibeat, & læsa conscientia matrimonium sit contracturus, & cum maximo scandalo, vel difficultate à matrimonio desistet: vtpote quia iam fortè factæ sunt denunciationes per parochum in Ecclesia, vel quid simile, prudentissimè aget confessarius si taceat. Et hoc probatur eisdem rationibus quibus *nu.*2. *præcedente* probatum est id debere facere post contractum matrimonium, militant enim vtrobique eędem rationes: & colligitur clarè ex eo quod citauimus in principio numeri secundi præcedentis, videlicet noluisse illũ Nauarrum detegere errorem quarumdam dispẽsationum, ne fortè sua monitione daret scandalũ peccandi. Ibi enim clarè colligitur ex Nauarro id sibi contigisse ante matrimonium contractum. Et idem tenet Bonacina *citato loco num.*9.

4 Dixi suprà *num.*1. hoc debere facere confessorem in tacendo impedimento matrimonij concurrentibus illis circumstantijs: nunc addo posse, ac debere similiter tacere, quando videt pœnitentem ignorantem inuincibiliter retinere rem alienam, vt maioratum, si admonitus nõ acquiescet, nec restituet, sed manebit in mala fide. Sic Sanchez & Bonacina *cit. loco*, citans Henriquez, Gutierrez, Medinam. Et hæc probatur eisdem rationibus, quas suprà adduximus ad probandum *in num.* 2. non debere confessarium admonere pęnitentem de impedimento dirimente occulto, concurrentibus circumstantijs ibi dictis, probãt enim dictæ rationes in hoc casu restitutionis. Additque Sanchez *cit. disp.* 58. hactenus dicta de non admonendo pœnitente, locum etiam habere, quando credit confessarius fore, vt pœnitens libenter quidem admonitionem suscipiat, ac videt remedium esse difficillimum, vt si scandalum, vel notabilis infamia inde sequatur, currit enim eadem ratio.

5 Ponit tamen Sanch. aliquas aduertentias pro maiori declaratione præcedentis conclusionis, quas in summa sic repeto. Prima est, quod si ignorantia pęnitentis sit vincibilis, & culpabilis mortaliter, tenetur confessarius illum admonere, siue ignorantia sit iuris, siue facti, nec poterit tunc confessarius dissimulare, licet timeat quod pœnitens non emẽdabitur, & licet inde sequatur scãdalum culpa pœnitentis: & probatur, quia talis ignorantia vincibilis, & culpabilis non excusat, & proinde tenetur confessarius admonere. Secunda est, posse contingere vt aliquando pœnitens prius fuerit in mala fide, sed postea sit in bona fide, quia scilicet consuluit postea viros doctos, qui conscientiam sedarunt, & tunc reputandus est pęnitens tanquam ignorantia inuincibili laborãs. Tertia est, posse contingere, vt pœnitens fateatur se deliquisse in modo contrahendi matrimonium, vt quia peccauerat cum consanguinea vxoris ante matrimonium, & tamen inuincibiliter ignoret præsentis matrimonij nullitatem, & tunc debet se confessarius cum illo tãquam cum laborante ignorãtia inuincibili gerere. Quarta est, si pęnitens ex conscientia erronea credat aliquid esse peccatum mortale, tenetur confessarius admonere: & hoc saltem probat argumentum secundum suprà positum pro parte contraria; quia scilicet pœnitens accedit ad confessorẽ tãquam ad Doctorem, & Vicarium Dei vt ab ipso instruatur, &c. Quinta est, quod si ipse pœnitens dubitet, & interroget de impedimento, tunc tenetur confessarius admonere, licet credat se nihil profuturum. Nam pœnitens in eo casu iam non laborat ignorantia inuincibili, sed potiùs vincibili, cùm dubitet de impedimento: tum quia confessarius non manifestando veritatem, censetur approbare errorem pœnitentis.

6 Quia

6 Quia verò in tota hac disputatione supponitur impedimentum dirimens in confessione cognitum, esse tollendum, & succurendum pœnitenti obtenta dispensatione. Non erit inutile scire, in casu, quo teneatur confessarius pœnitentem monere, quis possit dispensare, vt ablato illo impedimento, iterum coniuges matrimonium in secreto contrahant; & quomodo vnus coniux impedimenti iam conscius, admonere debeat alium coniugem ignarum illius, vt iterum contrahat.

7 Quoad primum dico, Episcopum posse dispensare in impedimento dirimente matrimonium, cōcurrentibus his circumstantijs: vt matrimonium sit publicum, impedimentum verò occultum. Secundò, quod sit scandalum in separatione. Tertiò, si non possit adiri Papa, inopia, aut alia iusta causa impediente. Hanc conclusionem latè probat Sāchez *lib.8. de matrim. disp.40. nu.3. & seqq.* & praxis obseruat, pro qua probanda multas ibi rationes assignat, & multos citat. Notat verò *eadem disput num.8.* quod si facilè adiri possit Nuncius Apostolicus, qui habeat facultatem dispensandi in illis, vel Commissarius Cruciatæ, qui habeat similem dispensandi facultatem, tunc nō poterit Episcopus dispensare. Nam Episcopus solum potest dispensare in hoc casu ratione vrgentis necessitatis: sed quando adest potens dispensare ad quē confugi potest, cessat necessitas: ergo non poterit Episcopus. Aliud ibi ponit argumentum quod vide. Aduertit etiam ibi, commissarium Cruciatæ non habere facultatem dispensandi, nisi detecta nullitate prioris matrimonij alteri coniugi: quare si ea non detecta expediret celebrari matrimonium vrgente necessitate; tunc cessante quoad hoc facultate Commissarij, posset recurri ad Episcopum ratione vrgentis necessitatis.

8 Obtenta verò dispensatione impedimenti occulti, & dirimentis, dubium est quomodo declarandum sit impedimentum coniugi ignoranti, vt denuo contrahat, & denuò consentiat. Virùm scilicet illi sit declarandum in particulari, quod fuerit impedimentum præcedens: an verò sufficiat illi dicere in communi quod impedimentum dirimens præcesserit, & ideo denuo consentiat in matrimonio? Ad hoc respondet Bonacina *tom.1. tit. de natura, & proprietatibus matrimonij, quæst.2. puncto 9 num 7. §. Sed mihi*, vbi relatis prius duabus opinionibus, vna dicente manifestandum esse impedimentum in particulari; alia affirmante sufficere quod manifestetur in genere. Respondet Bonacina, quod si tale impedimentum possit manifestari coniugi absque graui periculo, tunc debet illi manifestari, vt tollatur omne dubium nullitatis prioris matrimonij, & consensus dandus in secundo matrimonio sit liberior. Pro quo citat Sanchez, Filliucium, *&c.* Si verò non possit manifestari coniugi tale impedimentum nisi cum magno periculo, & scandalo, tunc non est manifestandum in particulari, sed sufficere si illi dicat: Consensus, quem habui in contractu matrimonij, non fuit sufficiens ad valorem illius, nisi de nouo consentiamus, &c. tunc accedente vtriusque consensu matrimonium coalescit. Plura alia dubia mouent Sanchez, & Bonacina citatis locis ad hunc casum spectantia, quæ apud illos videri possunt. Mihi sufficit adducere potiora, & frequentiora.

9 Ad argumenta posita in principio probantia teneri semper confessarium admonere pœnitentem. Respondetur sic. Ad primum dicendum est antecedens esse verum quando pœnitens dubitaret; teneretur enim data opportunitate consulere Doctores: quando autem nihil dubitat, nihil est quod ipsum vrgeat ad intentum. Ad secundum respondetur teneri confessariū admonere, quando fructus de admonitione speratur, secus illo fructu cessante, quia monitio illa ad bonum ipsius ordinatur: eo ferè modo, quo suprà *num.2.* diximus correctionem fraternam ordinatam ad bonum correcti cessare non sperato fructu correctionis. Ad tertium dicendum, illam regulam, *vtilius scandalum*, &c. intelligi sic: Quādo aliquid sine peccato mor-

L 2 tali

tali fieri non potest, vel omitti, faciendum non est omittendum propter scandalum: secus quando fieri potest, vel omitti sine peccato: & eodem modo explicandum est aliud capitulum ibi citatũ. At ista omissio admonendi potest fieri sine peccato confessarij, quin illa omissione non peccat. Ad quartum dic illum textum loqui de errore culpabili, secus de inuincibili.

CASVS XLVI.

De quadam promissione pro contrahendo matrimonio.

QVædam mulier dato scripto promisit cuidam viro suo consanguineo in tertio gradu, se cum illo matrimonium cõtracturam, si Papa dispensaret, pater puellæ cõtradicit matrimonio futuro, tum quia illa nondũ habet duodecim annos completos; tum quia adolescẽs est nimis pauper, & ipsa diues.

1 Quæritur primò, an illa promissio, viso quod facta sit de nubendo in gradu prohibito, fuerit nulla, & ideo illa non manet obligata ad matrimonium illud, nec proinde teneatur ad procurandam dispensationem?

2 Quæritur, an pater possit impedire matrimonium illud eo quod ipsa non habeat annos 12. completos?

Respondetur ad primum.

1 QVod attinet ad primum dubium, sunt duæ opiniones relatæ à Sãchez *lib. 5. de matrim. disp. 5.* Prima opinio tenet quod talis promissio fuit nulla, & proinde nullam inducat obligationem ad tale matrimonium. Fundamentum præcipuum istius opinionis, est, quod ista conditio; *si Papa dispensauerit, contraham tecum*; est conditio impossibilis: nam conditio dependens à voluntate Principis reputatur impossibilis, vt constat ex l. *continuus* 137. §. *cũ quis, ff. de verb. oblig.* At conditio impossibilis adiecta pro sponsalibus, est nulla: ergo talis promissio fuit nulla, vtpote de re pedente à voluntate aliena, scilicet Papæ. Alias rationes pro eadem sententia adducit Sanch. *cit. disp. 5. nu. 5.* & citat pro illa vltra viginti quinque Doctores graues, qui ibi possunt videri. Ego enim cõtentus sum respondere ad substantiam casus. Estque hæc prima opinio probabilis tum ob rationes, tum ob multitudinem Doctorum illam defendentium. Et proinde hæc mulier, si voluerit illam sequi non nubendo tali viro, secura conscientia id poterit facere. Quamuis enim vt statim dicã, opinio opposita, quod scilicet talis promissio obliget, sit opinio probabilior, potest quis sequi opinionem quæ est probabilis relicta opinione probabiliore, vt tenet communis Doctorũ opinio, maximè Azor. *tom. 1. lib. 2. c. 16. q. 5. & seqq.* Neque iudex Ecclesiasticus poterit hanc mulierem obligare in foro externo ad contrahendum cum tali viro, cùm opinio illi assistens habeat pro se vltra viginti quinque graues Doctores.

2 Est nihilominus secunda opinio, dicens prædictam promissionem esse validam, & proinde teneri illam mulierem obtenta dispensatione Papæ nubere illi adolescenti. Hanc opinionem sequitur Sanchez *citata disputatione 5. num. 12.* pro qua citat decem & nouem graues Doctores, dicens esse probabiliorem, quam sit prior: licet enim hæc habeat pro se pauciores Doctores quàm prior opinio, habet tamen solidiora fundamenta. Maior autem probabilitas opinionis alicuius non consistit in eo quod plures Doctores illam sequantur; sed in eo quod pluribus, & melioribus rationibus fulciatur. Prima ergo, & principalis ratio pro ista opinione est. Nam promissio de re licita, honesta, & factibili, obligat promittentem sub mortali, postquam acceptatur ab illo cui promittitur, vt tenet communis opinio Theologorum, & Canonistarum, nec talis promissio potest reuocari nisi concurrentibus certis circunstantijs, quę in hoc casu non interuenerunt, qualis est ingratitudo, & similes aliæ. At promissio de

de contrahendo matrimonio cum consanguineo dispensante Papa est res licita, cùm quotidie fiat dispensante Papa, & proinde est res honesta si fiat cum tali dispensatione; & est factibilis, cùm quotidie fiat: ergo talis promissio fuit valida, & proinde obtenta dispensatione obligabit sub mortali. Et ex hac ratione destruitur fundamentum oppositæ opinionis, quod est, hanc conditionem, si Papa dispensauerit, esse conditionem impossibilem, eo quod sit conditio pendens à voluntate Papæ. Quod constat esse falsum; talis enim conditio non est impossibilis, cum quotidie Papa dispenset in tertio gradu, imò & in secundo: quod autem quotidie fit, non dicitur impossibile. Posset verò dici impossibilis talis conditio, *si Papa dispensauerit*, quãdo esset dispensatio in primo gradu, seu impedimento, in quo nunquã Papa dispensat: at quando agitur de dispensatione in tertio gradu, in quo quotidie Papa dispensat, nullo modo est conditio impossibilis, sed possibilis. Adducit ad hoc Sanchez *citata disp.* 5. legem *apud Iulianum*, §. *Constat*, ff. *de legat.* 1. ex qua colligitur, quod non reputatur impossibile id quod pendet à voluntate Principis, quãdo Princeps id solet concedere.

2 Affert pro eadem opinione Sanchez *cit. num.* 12. duo exempla clara, & efficacissima. Primum: nam institutio spurij in hæredem, sub conditione, *si princeps illum legitimauerit*, est valida, iuxta communem, & verissimam sententiam, pro quo citat Couar. Duenas, Molina de primogenijs, Matienzo, & alios. Secundum exemplum est: nam venditio rei feudalis, seu maioratus simpliciter facta, inualida est: valet tamen si fiat sub conditione, si dominus feudi, aut princeps voluerit. Pro quo citat eundem Molinam, & adhuc ponit tertium exemplum: nam votum quo Episcopus vouet intrare Religionem, si Papa voluerit est votum obligans, si Papa dispenset, vt tenet communis opinio: & tamen in his tribus rebus pendet conditio à voluntate principis. Et proinde nullam vim habet fundamentum præcipuum opinionis contrariæ: & ex consequenti promissio, de qua agimus, si Papa dispensauerit, fuit valida, & est obligatoria.

3 Ad secundum dubium dico, non patrem, sed ius commune, prohibere, & annullare matrimonium si fiat a femina non habente annos 12. completos per multa capita iuris canonici citata à Sanchez *lib. 7. de matrim. disput.* 104. *nu.* 1. & 2. & *seqq.* ac proinde quoad hoc non est necessaria prohibitio patris, cùm ius commune illud prohibeat, sic rigorosè, vt si ad annum duodecimum in femina desint duo tantum dies, matrimonium futurum sit nullum, vt tradit Sanchez *citata disput.* 104. *d.* 2. Quod verò amplius quæritur in eodem secundo dubio, an possit pater impedire matrimonium eo quod adolescens sit pauper, & filia diues, nullum habet fundamentum dubitandi: nam illa disparitas in diuitijs, vel in sanguine, nihil facit ad rem, cum videamus in praxi positum valere matrimonium diuitis cum paupere, nobilis cum ignobili: est enim matrimonium liberum ita vt nec pater filium, nec Rex subditum possit cogere ad nubendum, vel ad non nubendum, vt constat ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 1. & 9. *de reform. matrimonij*. Id verò quod proximè diximus non posse feminam validum matrimonium cõtrahere ante annos 12. completos, non tollit quin ista femina, de qua agimus, teneatur ex vi suæ promissionis contrahere matrimonium cum isto viro completo anno duodecimo.

Non obstante quod ista secunda opinio sit probabilior, & proinde absolutè tenenda, & consulenda in praxi: ego in hoc nostro casu consulerem, & ferè obligarem hanc feminam ne nuberet tali viro, eo quod pater puellæ contradicit, & nimis molestè fert. Moueor, quia ex vi duarum opinionum relatarũ, licet secunda, dicens eam obligari, sit probabilior, vt dixi, prior tamen opinio est etiam probabilis, & vt dixi *num.* 1. potest quis absque peccato sequi opinionem minus probabilem relicta probabiliori. Secundò ad persuadendũ mo-

ueor ex eo quod doctè, & fusè tradit Cordub. *in sum. casuum, quæst.* 171. videlicet filium, & præcipuè filiam, de ordinario peccare mortaliter contrahendo matrimonium inuito patre, maximè si id filia facit ante annum 25. in qua ætate adhuc pater non est in culpa, neque in mora eo, quod filiam matrimonio non locauit, vt cernitur in ista quæ non est annorum duodecim. Et probat Corduba, quia in re grauissima, quale est matrimonium, à quo aliquando pendet honor parentelæ, & interesse parentum, congruum, imò & debitum est, vt filij, maximè filia, obediant patri circa matrimonij electionem, maximè quando pater non suadet filiæ matrimonium disconueniens filiæ. Quod verò de ordinario filia peccet mortaliter nubendo contra voluntatem patris, probat optimè Corduba ex cap *Honetur* 32.q.2. quod est D. Ambrosij, vbi S. Doctor de filia à patre in matrimonio locanda sic ait: *Illa* (id est filia) *enim iudicium spectat parentum, non est enim virginalis pudoris eligere maritum*. Quo nihil clarius ad intentum dici potuit. & *cap. Hoc sanctum, eadem causa, & quæstione*, idem ferè habetur his verbis loquendo de maritandis virginibus: *Nec extra voluntatem parentum, vel suam, cogantur maritos accipere*. Et idem habetur *in cap. Aliter* 30. *quæst.* 5. vbi sic dicitur: *Aliter legitimum non fit coniugum nisi ab his qui super ipsam feminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur, vxor petatur*. Quæ omnia verba satis indicant magnam obligationem habere filiam, vt in matrimonio eligendo obediat patri. Ex contrario enim facto nascuntur multæ discordiæ, & odia perpetua. Vnde Corduba *cit. quæst.* 171. §. *Y assi quanto à las hijas*, dicit dari leges ciuiles, quæ concedunt patri vt possit exhæredare filiam, quæ furtiuè, & contra voluntatem patris contraxit matrimonium. Quæ leges ciuiles (ait Corduba) licet ab Ecclesia reijciantur, vtpote quia impediunt libertatem matrimonij; signum tamen est quod prædictæ leges culpam inueniebant in filia nubente contra voluntatem patris, ob quā culpam lex sic filiam grauiter puniebat.

CASVS XLVII.

De confessione, & communione indebitè factis in Quadragesima, an satisfaciant præcepto.

HI duo casus sæpe solent accidere. Primus est, an qui in Quadragesima confessus est, sed confessionem nullam fecit, eo quod vel aliquod peccatum mortale tacuit, vel quia non habuit dolorem aliquem de peccatis, iste talis satisfecerit præcepto confessionis annuæ, & proinde euaserit excommunicationem impositam non confitentibus in Quadragesima? Secundus casus est, an qui communicauit quidem in Quadragesima, vel Paschate, sed tamen communicauit in peccato mortali, satisfecerit præcepto communionis annuæ, & proinde euaserit excommunicationem impositam non communicanti in Paschate?

1 Quod attinet ad primum casum de confessione, videtur imprimis quod ille qui sic confessus est diminutè, & sine vllo dolore, licet peccauerit mortaliter, satisfecerit tamen præcepto confessionis annuæ; nam potest quis bene satisfacere præcepto alicui, licet existat in peccato mortali. Probatur exemplo in præcepto audiendi Missam, vt docent praxis, & communiter Doctores. Item is qui tenetur dare eleemosynam extremè indigenti, si illam ei det existens in peccato mortali, satisfacit præcepto dandi eleemosynam, licet inde fructum non recipiat; ergo pari modo faciens confessionem inualidam in Quadragesima, licet in eo peccet, & fructum inde non recipiat, videtur tamen quod satisfaciet præcepto confessionis, & proinde euadet excommunicationem. Secundò probatur, quia licet talis confessio fuerit nulla, leges non puniunt pœna actum qui fuit nullus: probatur *ex l. 1. in fine, Cod.*

de

de sepulch. violat. vbi habetur, quod Notarius qui fecit instrumentum falsum, sed inualidum, debet puniri pœna ordinaria falsarij. Et hanc legem citat Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 2. nu. 5.* ad probandum quod ibi defendit, videlicet, quod licet ius commune imposuerit pœnam excommunicationis, & alias, illi qui contraxit matrimonium clandestinum: ait Sanch. quod si quis contraxit matrimonium clandestinum aliàs nullum, & inualidum, non incurrit illas pœnas. Ergo eodem modo qui fecit illam confessionem nullam, & inualidam, euadet pœnam excommunicationis. Ex alio verò capite, quod iste talis licet præcepto confessionis nõ satisfecerit, nihilominus pœnam euadat excommunicationis, tenent Nauarrus *cap. 10. sum. n. 4.* & Henriquez *lib. 4. c. 5.* & *lib. 2. cap. 14. num. 8.* & alij, quos ibi citat Henriquez: & causam assignant, quia licet hic non impleat præceptum ob cuius violationem posita est censura, tamen iste defectus adeò est occultus ob sigillum cõfessionis, vt nõ videatur posse cadere sub pœnis Ecclesiæ.

2 Hoc non obstante tenendum est hunc, de quo agimus, qui fecit confessionem inualidam scienter ob duos citatos defectus, non satisfecisse præcepto confessionis, & proinde incurrisse pœnas impositas non confitenti. Hanc conclusionem tenet præter alios Bonacina *tom. 1. disp. 5. de sacramento Pœnit. q. 5. sect. 7. puncto 4. nu. 23.* vbi pro eadem citat duodecim Doctores graues, & recētiores, qui ibi poterunt videri. Ratio principalis est, quia præceptum cõfessionis est præceptum diuinum, quod determinatum est ab Ecclesia ad tale tempus, vt patet ex Tridentino *sess. 14. cap. 5. & canone 18.* Qui autem facit confessionem imperfectam, & inualidam, non confitendo omnia peccata sua mortalia ex malitia, aut ex ignorantia crassa, aut sine debito dolore, non implet præceptum diuinum, cum pœnitens ex Christi Domini institutione teneatur omnia peccata mortalia cum dolore confiteri: ergo qui facit confessionem imperfectam ob illos duos defectus, cùm non impleat præceptum Christi, non satisfacit præcepto Ecclesiæ. Quod optimè declarat Suarez *tom. de Pœnit. disp. 3. sect. 7. num. 3.* dicens, Ecclesiam non instituisse, nec præcepisse confessionem, sed determinasse tempus confessionis faciendæ. & præcepisse fieri confessionem institutam à Christo Domino. Confessio verò à Christo D. instituta est illa quæ est valida cum dolore, aperiens omnia peccata, & per hanc solam satisfacit præcepto Ecclesiæ de annua confessione. Secundò probatur, nam quando aliquis modus est intrinsecus, ac de substantia alicuius actus præcepti, si desit ille modus in illo actu, non satisfit tali præcepto; est exemplum in recitatione diuini officij: præcipit Ecclesia, vt Clericus recitet horas canonicas cum attentione: & attentio est modus intrinsecus, & de substantia recitationis; clarum est apud omnes, quod Clericus dicens horas canonicas sine vlla attentione, non satisfacit præcepto Ecclesiæ de recitandis horis canonicis. Eodem modo, præcipit Christus Dominus, vel Ecclesia confessionem sacramentalem fieri in Quadragesima: de ratione, & substantia intrinseca confessionis est, vt fiat de omnibus peccatis, & cum dolore: ergo qui non confitetur cum illo modo intrinseco confessioni, non satisfacit præcepto cõfessionis. Hanc rationem secundam ponit Suarez *tomo de censuris, disput. 4. sect. 4. num. 19.* ad probandum in terminis quod incurrat excommunicationem ille, qui in Quadragesima confitetur inualidè; quia dolor, & integritas confessionis, sunt de substantia confessionis: confessio enim sine dolore, non est cõfessio instituta à Christo Domino.

3 Quæris: Aliquis in Quadragesima confessus est omnia peccata, & cum contritione, sed non recepit absolutionem à confessario culpa sui pœnitentis, vt quia est publicus vsurarius, vel meretrix publica, qui nolunt illum statum relinquere: an isti satisfecerint præcepto annuæ confessionis? Azor 1. *p. lib. 7. cap. 40. q. 4.* dicit aliquos sentire quod hi tales satisfaciunt præcepto confessionis

annuæ. Et potest probari, quia hi ex sua parte videntur fecisse quod potuerunt confitendo integrè, & cum dolore: faciens verò quod in se est, non peccat. Et confirmari potest, quia si pœnitens confiteatur integrè, & cum dolore suo parocho, & parochus iniustè illi deneget absolutionem, nec pœnitens habeat alium confessorem, videtur omnino quod ille pœnitens satisfecit præcepto Ecclesiæ, neque incurrit excommunicationem, quia non potuit amplius aliquid facere; facienti verò quod in se est, culpo non imputatur. Id ipsum de meretrice proximè dictum, quæ scilicet confessa est, sed non absoluta, quod, inquam, hæc satisfaciat præcepto confessionis, etiam si non absoluatur, videtur probari ex praxi, nam meretrix sic confessa non declaratur à parocho pro excommunicata ob confessionis præceptũ ommissum: quod arguit eam per talem confessionem satisfacere præcepto.

4 Hoc tamen non obstante Bonac. *cit. loco, num.* 24. sentit oppositum, videlicet taliter confessum, & sua culpa non recipientem absolutionem, non satisfacere præcepto Ecclesiæ: cùm enim culpa sua non recipiat absolutionem, in substantia non recipit Sacramentum, nec proinde satisfacit præcepto Ecclesiæ, quæ præcipit recipi sacramentum Pœnitentię. Ad primum verò argumentum in oppositum, factum *in num.* 3. dicendum est, hos sua culpa non absolutos, non fecisse totum quod in se est, poterant enim habere firmum propositum non peccandi & relinquere malum statum, quo facto absoluerentur: & cùm hoc non fecerint, non fecerunt quod in se est. Ad secundum exemplum de parocho iniustè negante absolutionem pœnitenti non habenti alium confessorem, dico hunc talem satisfecisse præcepto Ecclesiæ. Verè enim fecit quantum potuit, & per ipsum non stetit, cumque careat aliquo alio confessore, impossibilitatur ad alium quętendum, sicut is qui habitaret in syluis. Ad tertium exemplum de meretrice, dico primò, quod si illa absolutè dicat quod nõ vult relinquere malam vitam, non satisfacit præcepto, & incurrit excommunicationem. Si verò illa proponat quod quantum in se est, non amplius peccabit, licet aliàs timeat quod peccabit, poterit absolui, & satisfaciet præcepto: & quia fortè semper cum hoc firmo proposito confitentur, ideo non publicantur, vt excommunicatæ.

5 Ad primum argumentum positum suprà *num.* 1. pro parte opposita, quod attinet ad exemplum de audiente Missam in peccato mortali, & satisfaciente præcepto Missæ, dico primò, quod si sic audiens Missam nullam habeat attentionem ad Missam, quæ attentio est modus intrinsecus actui audiendi Missam, sicut suprà diximus attentionem in recitando diuino officio esse modum intrinsecum, de substantia recitationis: tunc audiens Missam sine attentione ad Missam, non satisfacit præcepto Missæ, sicut omnes Doctores docent. Si verò audiat Missam cum attentione, licet sit in peccato mortali, satisfacit præcepto Missæ, quia implet substantiam operis præcepti; audit enim Missam, de cuius substantia non est, vt audiatur in gratia, sed vt audiatur attentè. At is qui in Quadragesima confitetur sine dolore, & non integrè, non implet substantiam operis, quia de substantia confessionis est vt fiat integrè, & cum dolore. Eodem modo respondetur ad exemplum de dante eleemosynam extremè indigenti, quando ipse dans eleemosynã existit in peccato mortali: talis enim satisfacit præcepto, cùm re vera impleat substantiam operis iniuncti, quod est dare eleemosynam: at confitens in Quadragesima sine dolore, & sine integritate, non implet substantiam operis iniuncti, id est, non confitetur cum illis circunstantijs, quæ sunt de substantia confessionis, dolor scilicet, & integritas. Ad secundum argumentum dicendum est primò Ecclesiam hic propriè non punire actum nullum confessionis inualidæ, sed punire omissionem veræ confessionis quadragesimalis, qui enim sine dolore, ac diminutè cõfessus

fessus

fessus est, verè omisit quadragesimalem confessionem. Potest verò Ecclesia punire omittentes facere quod illa præcepit. Respondeo secundò posse Ecclesiam punire actum nullum. Nam Ecclesia excommunicat rebaptizantem: & tamen rebaptizans facit actum nullum in genere baptismi, nullum enim baptismum confert rebaptizans. Videatur Suarez *tom. de legibus, lib.5.c.34.* maximè *nu.*8. in quo capite tract. quo pacto leges possint punire actus inualidos. Ad tertium argumentum dicens ex Nauarro, & alijs, quod non satisfaciens præcepto modo supradicto ex defectu doloris, & integritatis non incurrit pœnas impositas, eo quod delictum sit valdè occultum. Respondet Bonacina *citato puncto 4.num.25.* cum Suarez, Ledesma, & alijs ibi citatis, quod licet tale delictum ibi sit occultum, potest Ecclesia illud punire, sicut punit excommunicatione hæresim occultam per accidens, quæ non est purè mentalis, vt omnes Doctores fatentur. Ista verò confessio facta sine dolore, ac diminutè, licet sit occulta, non est tamen mentalis, sed vocalis, & proinde potest puniri ab Ecclesia per censuram positam contra omittentes veram confessionem in Quadragesima.

6 Quod attinet ad secundum quæsitum in principio, an scilicet cõmunicans in Paschate cum peccato mortali satisfaciat præcepto communionis? Suarez *tom. de censuris, disput.4. sect.4.num.19.* dicit illum qui in Paschate communicaret, non solùm in peccato mortali, sed etiam sine vera, fide, animo irridendi, vel occultandi errorem, talis non satisfaceret præcepto, quia talis animus est contra substantiam talis præcepti: sed nos nõ hic quærimus de communicante non habente fidem, sed de non habente gratiam, & existente in peccato mortali. Dico igitur cum Bonacina *tom.2. disput.1.de legibus, q.1.puncto 9. num.2.* quod iste talis licet peccet grauissimè, tamen satisfacit præcepto communionis, nec proinde incurrit excommunicationem positam contra non communicantes in Paschate: quia iste talis adimplet substantiam præcepti, verè enim recipit corpus Christi, licet indebitè. Licet enim non recipiat debitè, & deuotè, iste modus recipiendi non est de intrinseca substantia Sacramenti: sed de congruitate, ac de decentia illius. Et concludit ibi Bonacina, quod implens præceptum per actum ex aliqua circunstantia malum, satisfacit præcepto, etiamsi non impleat modum, aut finem à legislatore intentum: modò finis, aut modus non sint de intrinseca ratione operis præcepti.

CASVS XLVIII.

De obligatione Religiosi expulsi ab Ordine circa obligationem officij diuini.

Res est indubitata quod Religiosus expulsus ab Ordine propter culpas, si habet ordinẽ sacrum, etiam si sit subdiaconatus tantùm, teneri ad dicendas horas canonicas, propter talem Ordinẽ sacrum. Sed dubitatio est, an si iste Religiosus sic expulsus caret Ordine sacro, vel quia est conuersus, id est frater laicus, vel quia licet recipiatur ad chorum, adhuc tamen nullum recepit Ordinem sacrum, qui in Ordine P.N. Francisci dicuntur *Choristæ*: sed tamen Regula illius Ordinis obligat sub mortali prædictum Choristam ad dicẽdas horas canonicas in nostro Ordine per Breuiariũ, & obligat Religiosos laicos sub mortali ad dicendum certum numerũ orationis Dominicæ pro Officio diuino: quæritur, inquam, an isti Religiosi carentes Ordine sacro sic expulsi teneantur extra Religionem dicere illud Officiũ diuinũ, ad quod tenebantur sub mortali ex vi suæ Regulæ, vt obligat regula P.N. Frãcisci?

1 Et quod, si saltem in Ordine P.N. Francisci teneantur prædicti Religiosi expulsi ab Ordine, dicere diuinum Officium respectiuè, videtur probari, quia cùm illud præceptum dicendi diuinum Officium sit præceptum in Regula, & in

Ordine

Ordine Minorum, obliget ad mortale, videtur hoc præceptum non cessasse per expulsionem ab Ordine, cùm Religiosus promiserit seruare Regulam toto tempore vitæ suæ. Et confirmatur, quia iuxta commune dictum Iuristarum, nemo debet ex culpa sua commodum reportare, cùm culpæ potius debeatur pœna, quàm commodum. Sed si iste Religiosus sic expulsus deobligaretur à labore recitandi diuinum Officium, iam commodum ex sua culpa reportaret: ergo non liberatur sic expulsus à dicendo officio diuino. Et ita sentit Nauarrus *in Enchiridion. de Officio diuino, cap.7. num.*20. & Rodriguez *tom.*1.*qq. q.*30.*art.* 19. qui addit non esse hos exonerandos à diuino Officio, sed solùm in illis, quæ non possunt commodè seruari in sæculo, cùm sua culpa extra Religionem sint: & extra Ordinem possunt commodè dicere Officium diuinum. Et ego olim idem censui cum his duobus Doctoribus *tomo* 2. *Dubiorum Regularium, verbo* Eijcere ab Ordine *nu.*7. *in fine*, sed nunc re melius considerata.

2 Respondeo tales sic eiectos non teneri in sæculo ad dicendum diuinum Officium in Religione promissum. Sic tenet expresse Suarez *tomo* 4. *de Religione, lib.* 3. *cap.*6. *num.*12. vbi citat Sotum *lib.*7.*de iust q.*2.*art.*1. Idem tenet Bonacina *tom* 1. *tit.de ijs quæ priuatum spectant ad recitationem diuini Officij, disput.* 1. *q.*2.*puncto* 2.*num.* 3. & licet ibi dicat oppositum sensisse Suarez *tomo* 2. *de Religione*, non tamen ipsum vidit postea *tom.*4. *de Relig.* loco proximè citato, vbi sentit cum eodem Bonacina. Idem clarè colligitur ex Sanch. *lib.*6. *Decalogi, cap.*9. *num.*52. vbi cum Nauar. Arag. Philarch. Sayro, Sà, & Sorbo, probat expulsum ab Ordine in perpetuum non teneri obseruare regulares obseruantias positas in Regula vltra tria vota solemnia: & ponit exēpla, dicens, sic expulsum non teneri ad ieiunia Regulæ; & si sit Minorita, posse portare camisiam, & contrectare pecunias, equitare, licet hæc illi fuerint sub mortali prohibita per Regulam Minorum. Rationem assignat Sanchez: quia professus primò, & immediatè solum vouit tria vota essentialia, cætera verò contenta in regula vouit consecutiuè, & mediatè, videlicet si in illa Religione maneret. Et in speciali dicit contra Rodriguez, quod Minorita sic expulsus nō tenetur ad ieiunia suæ regulæ, licet in sua Religione obligent sub mortali. Et hanc eandem rationem traditam à Sāchez, quod sic expulsus non obligetur ad obseruantias regulæ vltra tria vota, tradit & probat Suarez *citato loco nu.* 11. citans Nauarrum, Sotum, Molinam, Fredericum de Senis, & ait esse communem: & probat Suarez *citato num.*12. quod sic eiectus non teneatur ad diuinum Officium; nam, vel teneretur ex voto: & hoc non, quia illud non expressè vouit, sed sola tria vota essentialia: cætera verò consecutiuè, si maneret in Religione. Vel teneretur ratione regulæ; & hoc non, quia non tenetur obseruantias regulę seruare extra Ordinem, vt ieiunia, *&c.* sicut suprà dixit Sanchez. Vel teneretur ratione Ecclesiastici præcepti, quod obliget omnes in Religione professos. Et hoc non: quia nullum datur tale præceptum Ecclesiasticum obligans Religiosos carentes Ordine sacro ad dicendum officium diuinum, vt probauit ipse Suarez *lib.* 4. *de horis canonicis, cap.* 10. *num.*7. vel teneretur ratione consuetudinis: & hoc non. Nam consuetudo quæ est intra Religionem, non potest obligare existentem extra Religionem: tum quia non est maior ratio de consuetudine, quàm de regula: at regula non obligat extra Ordinem: ergo neque consuetudo. Tum. quia extra Religionem deficit fundamentum illius consuetudinis, quod est obligatio ad chorum ex vi regulæ; & fortasse sustentationis ex eleemosynis, & ex bonis Ecclesiasticis, vt aliqui volunt. Vel denique (pergit Suarez) teneretur sic eiectus ad diuinum officium ratione professionis, & hoc non, quia professio per se non affert secum obligationem diuini officij, sed hæc obligatio in Religionibus orta est ex consuetudine, vt ipse Suarez ibi testatur alibi se pro-

probasse cum Caietano, Ioan. de Medina, & alijs.

3 Potest hoc insuper probari ex eo quod tradit Sanchez *lib. 6. Decalogi, cap. 7. num.* 80. & consentit Suarez *cit. loco, nu.* 13.) probat inquam Sanchez *citato num.* 80. cum Soto, Aragon. Azor, & Petro Ledesma, posse Prælatum redigere ad statutum laicorum illum Religiosum, qui fuerat professus ad chorum, Ordinesque suscipiendos. Probat, quia hoc quod est, professum ad chorum teneri ad officium diuinum, non consurgit ex vi professionis, sed ex consuetudine, & voluntate profitentis, & consensu Prælati possunt dispensare existente causa, qualis causa erit, si sic mutandus de tali statu commiserit culpas: vel si ipse subditus hoc petat ex zelo nimiæ humilitatis. Aduertit tamen Sanchez primò, hoc non posse facere Prælatum localem, sed prouincialem. Aduertit secundò, & optimè, Prælatum in hoc eximere subditum directè ab obligatione dicendi horas canonicas, sed indirectè, remouendo illum ab illo statu deputatorum ad chorum. Et ego addo, vel declaro, quod si hæc mutatio fiat circa professum ad chorum habentem iam aliquem Ordinem sacrum, talis mutatus ad statum laici tenebitur dicere diuinum officium propter Ordinem sacrum, quantumcunque culpas graues commiserit. Nam, teste Bonacina *cit. num.* 3. Religiosus quocunque Ordine sacro insignitus, & ad triremes relegatus tenetur dicere officium diuinum. Rediens ergo ad intentum dico, quod si Religiosus carens Ordine sacro intra Religionem, licet fuerit professus, & deputatus ad chorum in quo statu dicebat horas canonicas, per translationem ad statum laicorum liberatur ab obligatione dicendi horas canonicas: melius liberabitur ab eadem obligatione idem Religiosus carens Ordine sacro expulsus, & existens extra Religionem cum magnis impedimentis ad recitandas horas canonicas. Quæ omnia militant etiam in Religioso laico expulso propter culpas, vt non teneatur extra Religionem recitare illud quod pro officio diuino in Religione dicere tenebatur.

4 Ad primum argumentum in contrarium positum *num.* 1. patet solutio ex dictis: nam licet illud præceptum dicendi horas canonicas intra Religionem obligauerit Minoritam sub mortali, illud iam non obligat extra Religionem; quia Minorita non voluit officium diuinum voto speciali, sed solùm consecutiuè, & quasi conditionaliter, si in Religione maneret. At positus extra Ordinem non tenetur seruare illa quæ sunt in Regula vltra tria vota essentialia, vt suprà dictum est cum tot Doctoribus. Ad confirmationem eiusdem primi argumenti respondet Suar. *cit. nu.* 13. hunc Religiosum sic eiectum, & liberum à recitatione diuini officij non reportare commodum ex sua culpa propriè, ac directè; sed reportare commodum directè ex mutatione sui status, ex cessatione obligationis fundatæ in vita monachali; culpa verò ob quam expulsus fuit, est causa remota huius commodi, ad cuius pœnam per accidens secutum est vt tolleretur fundamentum istius obligationis. Et hinc etiam soluitur id quod in *eodem num.* 1. addebat Rodriguez, dicens, hos sic eiectos non esse exonerandos ab officio diuino, quod commodè possunt dicere extra Religionem: respondetur enim quod imò non possunt illud commodè dicere extra Religionem, cùm ibi distrahendi sint multis, & magnis occupationibus & curis sæcularibus: nec viuere debeant in statu propriè Ecclesiastico. Addo quod vltra hoc, isti tales sunt deobligati, ob causas suprà adductas.

CASVS XLIX.

Notationes particulares circa dispensatione obtentas.

QVoniam materia dispensationum, quotidiana est, & valde necessaria,

ria, & multi circa illam quotidie oriuntur, & interrogantur scrupuli à viris doctis; non erit inutile hic apponere selectiores responsiones, quas circa illas viri docti recentiores tradiderunt: idque summatim per modum resolutionum.

1 Sit igitur prima resolutio: quando in narratiua dispensationis aliquid tacetur, vel falsò narratur: quo cognito superior non dispensasset, inualida est dispensatio: nam tunc superior censetur nolle dispensare, nisi sub conditione, si res ita est. Secus dicendum est quando aliquid tacetur vel falsò narratur, quo cognito superior difficilius tantùm dispensasset, sed tamen dispensaret. Hanc ponit Bonacina *tom. 2. tit. de legibus, disput. 1. q. 2. puncto 4. num. 3.* quam declarat hoc modo. Nam si veritas occultata, vel falsitas narrata habeat pendentem connexionem cum materia dispensationis, tunc facit dispensationem inualidam. Si verò hãc connexionem non habet cum materia dispensationis, sed potiùs est res, vel materia impertinens ad causam, dispensatio valida est, quia in his subsistit principalis finis dispensationis. Ad hoc secundum ponit hæc exempla. Si quis in dispensatione obtinenda se finxit esse virum doctũ, vel studiosum, *&c.* valet dispensatio, quia talis fictio nihil facit ad causam dispensationis. Secundum exemplum. Valida est dispensatio obtenta tacito nomine personæ ne cognosceatur à dispensatore, qui si illam cognouisset, non dispensaret propter odium: non enim tacetur aliquid habens necessariam connexionem cum materia dispensationis, citat Suar. Sanchez, & Azor.

2 Valida est dispensatio quando erratur in nomine personæ, quia error in nomine personæ non mutat intentionem dispensantis. Bonacina *citato loco num. 6.* citans multos, vbi ponit hunc casum. Si petens dispensationem dicat esse se diœcesis Eborensis, cùm tamen sit diœcesis Olysipponensis, & Papa remittat dispensationem faciendam ab Ordinario nominato in narratiua, cùm non sit verus Ordinarius impetrantis: poterit in tali casu dispensare cum illo suus Ordinarius Olysipponensis. Nam Papa ibi intendit dare facultatem dispensandi Episcopo ipsius impetrantis. Ita ibi Bonac. cum Salas, contra Sanch. dicentem in tali casu neutrum Episcopum posse dispensare. Sic ego vidi in casu simili. Misit Petrus, verbi gratia, famulum, vel amicum qui sibi afferret quandam Bullam Cruciatæ, soluit officiali Cruciatæ eleemosynam consuetam; sed famulus, vel officialis Cruciatæ errauit in nomine, & loco Petri dixit Franciscum. Respondi Bullam valere Petro non obstante errore nominis: quia intentio Papæ, vel Commissarij Cruciatæ fuit dare Bullam illi, qui soluit eleemosynam. Aliud exemplum ponit Bonacina *eodem num. 6.* dicens, quod si scriptor Bullę Romæ dixit Papam per illam dispensare in tertio gradu affinitatis, cùm impetrans petierit dispensationem pro tertio gradu consanguinitatis, ait Bonac. Commissarium cui committitur dispensatio posse dispensare à voluntate Principis mandantis: & in hoc casu constat de voluntate Papæ, quod velit dispensare cum isto in impedimento quod petijt.

3 Si impedimentum certum narratur pro dubio, dispensatio est inualida: vt si petatur dispensatio voti quod certum est fuisse emissum, sed dicatur esse dubium, an sit remissum. Nam tunc tacetur aliquid habens cõnexionem cum materia dispensationis, nec omnino exprimitur substantia voti, cùm votum dubium non sit verum votum. Bonac. *cit. loco num 7.* & *eodem num. 7.* addit cum Sanch. & Fillucio, validè dispensari illum qui loco voti exprimit iuramẽtum, vel è contra loco iuramenti exprimit votum. Quia tunc, inquit, non erratur circa aliquid substantiale: cùm votum æquiualeat iuramento. Et addit, quod si fecit iuramentum in confirmationem voti, & non expressit iuramentum, valet dispensatio, quia destructo principali corruit accessorium. Secus si separatim vouit, & separatim per se iurauit, tunc enim vtrumque exprimendum est.

4 Si

4 Si petatur dispensatio ad contrahẽdum cum consanguinea, & allegetur pro causa quod copula præcessit, quæ tamen re vera non præcessit, dispensatio nulla est, quia narratur vna tantùm causa, & illa est falsa. In omni dispensatione Papæ semper intelligitur hęc cõditio, si preces veritate nitantur. Et in hoc casu narrata vna tantùm causa, & illa falsa, preces non nituntur veritate. Bonacina *num.* 8. vbi addit quod si petatur dispensatio à Papa ad contrahẽdum cum consanguinea, allegatis multis causis copulatiuè, videlicet quia præcessit copula, & est periculum scandali, & infamiæ inde suborituræ, valet dispensatio, etiamsi copula non præcesserit: quia Papa solet illam dispensationem cõcedere ob solum periculum infamiæ, quod ibi verè intercessit, & proinde preces veritate nituntur, licet illud de copula falsum fuerit. Addit quod quando narrantur duæ causæ disiunctiuè, sufficit quod aliqua illarum sit vera vt valida sit dispensatio.

5 Si verum taceatur, vel falsum exprimatur in vna tantùm parte rescripti, vitiat, & irritum reddit rescriptum quoad eam partem, in qua est subreptio, non verò quoad reliquas partes rescripti. Quod vitiet, & irritet quoad illam partem, in qua est subreptio, ab omnibus conceditur, quia tunc quoad illam partem preces nõn nituntur veritate. Quod verò non reddit inualidum quoad alias partes, ratio est, tum quia vtile non debet per inutile vitiari, vt habet regula iuris *in 6.* Tum, quia rescriptum pendet à voluntate concedentis: sed concedens voluit concedere, & concessit rescriptum, neque indicauit nolle reliquas rescripti parte; valere, quando subreptio non fuit causa finalis: ergo rescriptum validum est quoad illas partes, in quibus non contigit subreptio: & hoc in terminis decernitur in capitulo *Super litteris*, de rescriptis. Hoc tamen limitandum esse docet, dummodo partes in quibus non contigit subreptio, separabiles sint quoad valorem à parte in qua fuit subreptio. Nam si separabiles non sint, sed sint accessoriæ, rescriptum corruit: nam accessoriũ corruit destructo principali. Hinc colligit Bonacina, quod si quis in vno rescripto obtinuit dispensationem in voto castitatis, & peregrinationis ad limina Apostolorum, narrata falsa causa in vno voto, poterit vti dispensatione quoad aliud votum in quo non contingit subreptio, quia vnum votum istorum non est accessorium, & dependens ab alio.

6 Valde etiam cõsolatorium est quod tradit idem Author citato loco, videlicet validum esse rescriptum quoad illam partem, in qua non contingit subreptio, etiam si curialis, vel solicitator scienter subreptionem in ea parte commiserint inscio illo in cuius fauorem rescriptum obtinetur, qui verum curiali proposuerat. Ratio est, quia subreptio contingit solum in vna rescripti parte separabili ab alia, vt supponitur; tum quia impetrans non dicitur obtinere rescriptum per dolum, vel malitiam. Tum quia cit. cap. *Super litteris*, decernitur, dum subreptio contingit, inualidum esse rescriptum in pœnam peruersitatis ipsius impetrantis. Hic autem non adest culpa, seu peruersitas ipsius impetrantis, sed in solicitatore. Solicitator autem graues pœnas incurrit, vel meretur subreptionem committendo. Videatur Henriquez *lib.* 11. *cap.* 3. *num.* 7. & Rodriguez *in sum.* 1. *p. cap.* 238. *num.* 9.

7 Dubium est, an si in narratiua detur vitium tacendo veritatem, vel exprimendo falsitatem, & nihilominus Papa in dispensatione dicat, se dispensare ex motu proprio: per talem clausulam *motu proprio* suppleatur vitium subreptionis, & inualiditatis positæ in narratiua? Respondet Bonacina *num.* 21. cum Suarez ibi citato, distinguendo. Nam vel Papa concedit hanc dispensationem motu proprio, absque petitione, vel narratione petentis, sed ex mera liberalitate: vel illam concedit ex prævia petitione, & informatione petentis. Si concedit primo modo dispensatio, seu priuilegium valent, etiam si a parte rei subsit impedimentum. Ratio est, quia cum

cùm princeps concedit ex mera liberalitate, non ex causa sibi falsò narrata, vel veritate tacita, cùm priuilegiarius non loquatur, nec aliquid operetur, nisi acceptando gratiam, censetur Princeps tollere liberaliter omne impedimentum obstans, per illam clausulam *motu proprio*. Et sic habetur in cap. *Si motu proprio*, de præbend. in 6. Si verò Papa concedat dispensationem cum clausula *ex motu proprio* præcedente petitione, vel informatione petentis, & in informatione tacetur veritas, vel narretur falsitas, tunc illa clausula *ex motu proprio* non supplet illum defectum, & proinde dispensatio est nulla. Probatur principaliter, quia *in cap. 2. de rescriptis*, dicitur, quod in rescriptis semper intelligitur apposita clausula, si preces veritate nitantur. Hic autem preces non nituntur veritate. Tum, quia impetratio beneficij non explicata eius qualitate, non valet, etiamsi fiat motu proprio, vt docet Panorm. *cap. ad aures, de rescriptis, num. 5.* & alij.

8 Inualida est dispensatio circa matrimonium obtenta, non expresso gradu affinitatis, vel consanguinitatis, vel publicæ honestatis. Nam ex stylo curiæ, difficilius, & cum maiori onere dispensantur hi gradus quo sunt proximiores. Est etiam dispensatio inualida si nõ fiat expressio diuersorum titulorum, ratione quorum duo sunt affines. Vnde si quis cognatus sit, vel affinis alteri duplici titulo, nempe quia illum suscepit in baptismo, & confirmatione: aut quia copulam habuit cum duobus consanguineis illius, cum quo vult matrimonium contrahere, exempli gratia, cum patre, & fratre sponsi; seu cum matre, & sorore sponsæ, tenetur vtrumque titulum exprimere, cum inde duplex affinitas contrahatur, Bonacina *citato loco punct. 5. num. 3.* cum Fillucio, Sanchez, Layman, contra Rodrig. ibi citatum. Non tamen necessarium est exprimere numerum actuum copulæ: sicut enim ex multiplici iteratione voti non multiplicatur votum. Ita ex multiplicatione copulæ cum affine non multiplicatur affinitas.

9 Sequitur casus positus à Bonacina *cit. puncto 5. num. 4.* de quo ipse ait sæpius fuisse consultum, qui talis est: Petijt Petrus dispensationem à Papa ad contrahendum matrimonium cum Antonia consanguinea, cum qua habuerat iam copulam. Papa per suas litteras con misit Episcopo, vel Confessario, vt in illo casu cum illo dispensaret. Sed antequam dispensatio executioni mandaretur ab Episcopo, copulam carnalem habuit cum eadem Antonia consanguinea. An litteræ dispensationis illi suffragentur non solum pro copula habita ante petitionem dispensationis, verùm etiam pro copula habita post petitionem antequam dispensatio executioni daretur ab Ordinario? Respondet Bonac. prædictas literas suffragari, & Ordinarium virtute illius facultatis sibi commissæ posse dispensare. Ratio est, quia non inducitur nouum impedimentum per superuenientem copulam, sed idem manet, cuius auferendi facultas datur Ordinario: nam ex actionibus pluribus eiusdem speciei in eodem subiecto fit vnum numero accidens. Secundò, quia irretitus aliquo impedimento non teneretur exprimere numerum actuum, per quos impedimentum contraxit. v. g. Irregularis non tenetur exprimere numerum actuum per quos contraxit irregularitatem; vt quoties celebrauit existens excommunicatus: & citat ad hoc multos, & graues Doctores. Excipit tamen ille quando aliquis fecit multa homicidia, per quæ incurritur irregularitas: nam tunc in petitione dispensationis explicanda sunt omnia homicidia, quia tot sunt irregularitates, quot sunt homicidia. Et præterea quia ex stylo curiæ sic exprimi solet. Tertiò probat, quia qui petijt dispensationem voti à Papa, & Papa commisit Episcopo, vel confessario vt dispensaret: sed is post commissionem Papæ, sed ante executionem Episcopi, vel confessoris votum iterauit, potest adhuc hic talis dispensari in voto prædictæ facultatis virtute: quod probat ex Suarez ibi citato, & Sanch. *lib. 4. Decalogi, cap. 47. num. 33.*

Bene

Bene tamen ibi aduertit, quod si hic qui petijt dispensationem ad contrahendū cum consanguinea, postquam Episcopus, vel confessor expediuit dispensationem, copulam iterum habuit cum consanguinea; nondum contracto matrimonio, non poterit iam Episcopus cum illo dispensare, quia iam functus est munere suo. Et præterea per iam factam dispensationem sublatum est impedimentum, quod antea extiterat, non verò id quod denuo ortum fuit: & propterea si iste talis sic matrimonium contrahat, erit matrimonium nullum, quia contrahit cum vero, & nouo impedimento.

10 Inualida est dispensatio obtenta pro contrahendo matrimonio cum affine, vel consanguineo tacita copula inter illos habita antequam litteræ Romam transmitterentur, vel antequam Ordinarius, cui data est facultas dispensandi, expediret dispensationem. Sic Bonacina *cit. puncto num.9.* dicens sic declarasse DD. Cardinales, & practicari ex stylo curiæ. Addit tamen oppositum posse sustineri si copula taceatur ob periculum infamiæ. Pro quo citat Sanch. Petr. Ledesm. Gutier. Filliucio, Nauar. Sà. Addit tamen quod si copula fuit habita post expeditionem Ordinarij, tunc non impedit matrimonium subsequens: nam iam ista copula non est incestuosa, cum iam per dispensationem sublatum sit affinitatis, vel consanguinitatis impedimētum. Tum quia nullo iure, vel stylo curiæ constat faciendam esse huius copulæ mētionem, quando habita fuit post expeditam dispensationem ab Ordinario.

11 In obtinenda dispensatione exprimenda est necessariò copula incestuosa, si habita sit spe facilius impetrandi dispensationem, vel cum tractatu matrimonij, vel cum scientia, vel ignorantia impedimenti. Non enim sufficit exprimere copulam, sed etiam explicādus est animus (quamuis alter eorum tātùm talem habuerit animum) vel tractatus, quem contrahētes habuerunt ante expeditam dispensationem: sic enim seruat stylus curiæ. Sic Bonacina *cit. puncto 5.num.10.* sed in hoc quod ille ait, exprimendam esse copulam habitam cū spe facilius obtinendæ dispensationis etiam si ab vno illorum tantum spes cōcipiatur, & aliàs fore dispensationem inualidam: in hoc vltimo illi nō assentior, quin potius dico, quod si vnus coniugum in copula incestuosa concipiat illam spem facilius impetrandæ dispensationis, impetratio erit valida expressa copula, licet, non exprimatur illa spes facilius impetrandi ab vno tantùm concepta. Ita expressè tenet Sanch. *lib.8. de matrim. disp.25. nu.31,* licet Bonacina illum citet pro se *in num.24. eiusdem disput.25.* quod clarè, & efficaciter probat ex Concilij Tridentini verbis, vt ibi poteris videre. Ac proinde tenet quod si vnus tantum fornicantium incestuosè spem cōcipiat facilius impetrandæ dispensationis, idq; alteri non reuelet: dispensatio erit valida etiam si in petitione non exprimatur copulam fuisse habitam cum spe facilioris impetrationis.

12 Si Papa dispenset cum duobus impeditis ad contrahendum sub hac forma: *Si cōpula non intercesserit* talisque dispensatio petatur pro foro externo; tenentur contrahentes confiteri copulam coram Episcopo examinante, aliàs contractum matrimoniū tacita copula erit nullum. Probatur hæc clara, & efficaci ratione: nam illa dispensatio est conditionalis, si copula non præcessit: ergo deficiente conditione deficit dispensatio, & mens Papæ est non dispensare, si copula præcessit, *cit. punct.5. num.14.*

13 Si in impetranda dispēsatione exprimatur quod est impedimentum in quarto gradu, cum tamen sit in tertio gradu, dispensatio nulla est: quia nō exprimitur qualitas, quam stylus curiæ docet exprimendam. Si verò è contrà, in petitione dicatur quod est in tertio gradu, cum tamen sit solum in quarto gradu, dispensatio valida est. Sic Suarez *tom.2. de Relig. lib.6. c. vlt. nu.8.* & alij communiter probant, qui sicut qui dispensat in toto, censetur etiam dispensare in inferiore, & parte in eo contenta: ita qui di-

dispensat in tertio gradu consanguinitatis, censetur etiam dispensare in quarto, qui continetur in tertio, tanquam in maiori. Idque verum esse dicit Bonacina nu.15. etiam si dedita opera tale mendacium committeretur: nam talis dolus non est contra substantiam, nec eo premisso difficilius dispẽsatio cõcederetur.

14 Num.20. dicit illum qui occidit Sacerdotem, & pro dispensatione irregularitatis obtinenda solum dicit se occidisse quemdam virum, non exprimendo quod erat Sacerdos, validam obtinuit dispensationem. Sic tenet Bonacina cit. num.20. cum Sanch. Salas, Sanctarello, Molina, Layman: quidquid oppositũ censuerit Nauarrus, Rodriguez, & Suarez ibi citati. Ratio est, quia nullo iure, stylo, vel consuetudine præcipitur, vt exprimatur talis circumstantia. Tum quia licet occisio Sacerdotis sit maius peccatum ratione sacrilegij, non facit tamen irregularitatem specie distinctã.

15 Si aliquis indigebat dispensatione in certo casu, & noluit casum manifestare superiori, timens, quod ipse superior nõ erat dispensaturus: & ideo obtinuit ab illo facultatem, vt alius secum dispensaret, non exprimendo superiori qui casus esset; & superior commisit alteri vt cum illo dispensaret: queritur an ista dispensatio fuerit valida? Respõdeo, quod si iste superior habuit antea animum nunquam in tali casu dispensandi, quia forte credebat se in tali casu non posse dispensare, aut quia nolebat dispensare, idque aliquando ore protulit, in tali casu dispensatio est inualida, quia non adest intentio concedendi: sicut enim in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie cõcessurus, si specialiter rogaretur, vt dicitur de reg. iuris in 6. Ita nec in illa indeterminata concessione venit casus, quẽ verisimiliter non esset concessurus, quique virtuali concedentis voluntati repugnat. At si superior nunquam habuit animum non dispensandi in tali casu, & alias poterat dispensare, valida est dispensatio, & dispensationis concessio. Ratio est, quia facta est ab eo, qui facultatem, & voluntatem dispensandi habebat. Sanchez lib.8. de matrim. disput.21. num.24.

16 Valida est dispensatio quam quis obtinet, etiam si non exprimat se iam illam petijsse, sed non obtinuisse. Nullo enim iure, vel ratione probatur necessariò esse exprimendam talem circumstantiam, Tum, quia superior in tali casu potest, & vult dispensationem concedere, Suar. lib.6. de legibus cap.22. & alij contra Menochium. Addit Suar. citato lib. & cap. nu.4. quod si ego petij à superiore dispensationem, & ille negauit, possum postea adire Prælatum inferiorem potentem aliàs dispẽsare in eodem casu, qui inferior si dispenset, valida erit dispensatio, non obstante quod negata fuerit à superiore, etiam si talis superior sit Papa, & ego recurri ad Episcopum potentem etiam dispensare. Nam illa denegatio Papæ circa dispensationem, non abstulit ab Episcopo facultatem dispensandi, quam aliàs habebat ex officio, vel delegatione. Limitat tamẽ hoc Sanchez lib 8. disput 14. dicens, quod si Papa non dispensauit, eo quod iudicaret non adesse causam dispensandi, tunc Episcopus, vel inferior non poterit dispensare in illo casu denegato à Papa, quia tenetur se conformare cum maiori, & meliore iudicio Papæ.

17 Si quis obtinuit rescriptum Papæ vt posset à certo confessario Doctore dispensari: eo rescripto non obstãte poterit recurrere ad Episcopum, vel alium superiorem aliàs dispẽsare. Rescriptum enim non priuat Episcopum facultate quam aliàs habet ad dispensandum in illo casu. Sanchez lib.8. de matrim. disp. 14. num.3. & 4.

18 Si quis sit irretitus duabus irregularitatibus, homicidij scilicet, & illegitimitatis, validè potest obtinere dispensationem vnius, non facta mẽtione alterius: nam vna irregularitatis ablatio non pendet ab alia; sed tamen iste talis non poterit promoueri ad Ordines donec auferatur per dispensationem alia irregularitas: adhuc enim est impeditus propter irregularitatem. Sit exemplum in

in vno qui est ligatus pluribus excommunicationibus, hic enim potest validè absolui ab vna tantum, manens iterum ligatus alteris. An verò hoc etiam locum habeat in impedimentis matrimonij, vt scilicet possit validè obtineri dispensatio in vno impedimento, non obtenta dispensatione in alio, quæstio est pro vtraque probabilis: de qua Bonac. *cit. disput.* 1. *punct.* 9. vbi citat pro vtraque parte æquales Doctores recentiores, licet ipse sequatur partem negatiuam. Declaro tamen, quod licet quis sequens partem affirmatiuam, obtineat dispensationem in vno impedimento matrimonij non obtenta dispensatione in alio; iste talis nubere non poterit cùm adhuc sit impeditus alio impedimento.

19 Si Papa concessit Episcopo facultatem vt dispẽsaret cũ Petro irregulari ad Ordines sacros recipiẽdos, assignans pro causa paupertatem parentum: & antequam Episcopus dispẽset, cessauit causa dispensationis, vt quia parentes mortui sunt, vel facti sunt diuites prçter spem, iã non potest Episcopus dispensare, cùm cessauerit causa dispensationis. Facultas .n. illa dispensandi cõcessa fuit Episcopo conditionaliter, si preces veritate nitantur; & in hoc casu iam non est verũ, quod parentes Petri pauperes sint. Bonacina *punct.* 10. *n.* 3. vbi ait cum Sanchez ibi citato, hoc esse intelligendũ, quando causa dispensationis cessauit in totum, vel omnino. Si .n. solum cessauit ad tempus, & transacto paruo tempore reuixit causa dispensationis, poterit dispensare: quia in tali casu non fuit causa verè ablata, sed suspensa. Et hinc colligitur, quod causa ob quã Papa alicui concedit vt dispẽset, non solum debet existere quando Papa Romæ concedit illam facultatem, vt dispensetur: sed debet etiam illa causa existere tẽpore, quo delegatus à Papa dispẽsat. Bonac. *cit. punct.* 10. *n* 4. *cum alijs ibi cit.*

20 Licet aliqui Doctores graues citati à Bonacina *puncto* 10 *n.* 9. censeant, quod dispensatio iam obtenta ob causam tũc subsistentem, non cesset, etiam si postea cesset causa: verior tamen, & tutior sententia est, quod cessante causa ob quam dispẽsatum est, cessat etiam dispensatio. Hanc tenet Sãchez, Tiraquellus, & multi ab vtroq; citati, quos sequitur Bonacina *puncto* 10. *n.* 5. *& 9.* § *Hæc sententia.* Probatur, quia dispensatio pendet à voluntate superioris: superior autem non censetur velle, vt locus dispensationi sit, si causa dispensationis cesset. Non enim præsumitur velle aliquem ab obligatione legis eximere, eique cõcedere facultatem faciendi contra legem non subsistẽte iusta causa: alioqui talis concessio, seu dispensatio esset iniqua. Et vltra alia exempla adducta à Bonacina, facit exemplum in praxi: nam dispensatio vescendi carnibus in Quadragesima ob certam infirmitatem, cessat cessante illa infirmitate, quæ fuit causa dispensationis, & hoc exẽplum recipitur communiter in tota Ecclesia. Hinc sequitur primò dispensatum in ieiunio propter aliquam infirmitatẽ, teneri ad ieiunium cessante infirmitate. Sequitur secundò dispensatum in aliqua lege humana, vel diuina, vt in iuramentis, vel votis non videri immunem à peccato iuxta materiæ, & præcepti grauitatem, si tali dispensatione vtatur postquam omnino cessauit causa dispensationis. Limitat Bonacina hanc opinionem, nisi superior ob causam temporalem, quam sufficientem putat ad dispensationem perpetuam concedendam, absolutè dispenset: constat enim Sum. Pontificem non solum in aliquibus, quæ sunt de iure humano, sed etiam in illis, quæ sunt de iure diuino, vel naturali, absolutè, & in perpetuum aliquando dispensare.

21 Si dubium sit, an causa dispensationis cessauerit: præsumendum est non cessasse, & proinde adhuc dispensationem valere. Probatur, quia in tali dubio possessio stat pro dispensatione, quam constat validè concessam fuisse. Tum, quia in dubio valoris dispensationis præsumendum est pro valore dispensationis: & hoc multum prodest ad quietandos aliquorum scrupulos in materia ieiunij, vel dicendi horas canonicas, & sic de alijs.

22 Si quis post obtentam dispensationem in quacunque re, proposuit secum illam non vti, aut illi renunciare; potest

postea non obstante tali proposito, tali dispensatione vti, modò illam non renunciauerit coram superiore, & superior acceptauerit renunciationem. Ita Bonacina *citato puncto* 10. *num.* 5. citans Salas, Sanchez, & Suarez, immò addit Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disput.* 32. *num.* 5. & 6. quod licet iste, de quo loquimur, post obtentam Bullam dispensationis lacerauerit litteras dispensationis animo non vtendi illis, adhuc potest postea eadem dispensatione vti, si voluerit: probatur, quia subditus per propositum non vtendi dispensatione, aut per renunciationem nondum acceptatam à superiore, non abdicauit à se ius dispensationis, nec ob id dispensatio vires suas amisit; ergo qui dispensationem obtinuit, & proposuit non vti, potest retractata voluntate vti dispensatione. Præterea, per quascunque causas res nascitur, per easdem dissoluitur, *cap* 1. *de reg. iuris* sed ad concessionem dispensationis, & priuilegij requiritur voluntas concedentis, & dispensati: ergo ad eius dissolutionem requiritur voluntas vtriusque: ac proinde qui proposuit non vti dispensatione, potest adhuc illa vti, cùm nondum adsit voluntas superioris dispensantis, acceptantis renunciationem, vt suppono.

23 Dicta in præcedenti numero locum habent in dispensatione legum humanarum, & externarum: non verò in dispensatione voti, & iuramenti. Ratio diuersitatis est: nam obligatio aliarum legum ab alio pendet; obligatio verò voti, & iuramenti pendet à voluntate propria cuiusque. Vnde dispensatio voti, vel iuramenti semel perfectè concessa, amittit vim suam per internam renunciationem: nam interius renuncians dispensationi voti, vel iuramenti, præsumitur iterum velle sibi imponere obligationem voti, & iuramenti, quæ ab ipsius voluntate pendet, nisi aliud constet de mente ipsius: & proinde indiget noua dispensatione, facta semel renunciatione interna. Dispensatio verò aliarum legum non admittit vim suam donec renunciatio dispensationis fuerit accepta à legitimo superiore: quia obligatio aliarum legum non pendet à voluntate renunciantis dispensationi. Ita Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disput.* 32. *num.* 3. qui aduertit hoc locum habere quando dispensatio voti vel iuramenti non dum sit perfectè concessa: vt si Episcopos, vel confessarius cui à Papa, vel à summo Pœnitentiario data est facultas dispensandi cum aliquo nondum expediuit dispensationem, & is in cuius fauorem data est facultas dispensandi, renunciet dispensationi: potest adhuc mutata voluntate recipere dispensationem, & illa vti. Ratio est, quia nondum exemptus erat ab obligatione, cùm dispensatio nondum fuerit expedita: & licet votum sæpius repetatur ante dictam expeditionem, seu dispensationem, potest tamen eadem dispensatione auferri.

Hæc sunt potiora documēta adducta à Doctoribus in materia dispensationū, ita vt per hæc possunt resolui omnia ferè dubia quotidiana circa dispensationes oborta. Qui voluerit copiosorè hac de retractatum, consulat Sanchez *cit. lib.* 8. *de matrim.* quem totum integrum consumit in disputationibus de dispēsatione.

C A S V S L.

Vtrùm Confessarius possit absoluere complicem sui peccati cum quo peccauit?

QVidam Confessarius habuit copulam carnalem cum quadam femina graui, & habita in vicinia in magna reputatione. Mulier valde timet peccatum suum alteri Sacerdoti confiteri ob periculum honoris: & fortè aliquando non habet commodè alium cōfessarium nisi complicem suum. Quæsitum est vtrùm hæc mulier possit validè confiteri illi Sacerdoti, cum quo peccauit, & is possit valide illam absoluere? Idē casus poni potest in Confessario, qui habuit actum sodomiticum cum aliquo (quod omen Deus auertat) an possit hic Cōfessarius complicem validè absoluere in confessione sacramentali? Idē quæri potest de cōfessario, qui furtum commisit

misit cū aliquo in secreto, an possit validè absoluere complicem suum in furto?

Igitur Bonacina *tom. 1. tit. de sacramento Pœnitentia, disput. 1. quæst. 7. punct. 5. à nu. 10. & sequentibus*, tenet non posse confessarium habentem facultatem ad absoluendum à reseruatis, absoluere complicem sui peccati, siue à peccatis, siue à censuris: & ita ait decretum fuisse in aliquibus Concilijs prouincialibus diœcesis Mediolanensis: vbi nō solùm fit prohibitio ne confessarius audit confessionem sui complicis, sed etiam illi admitur iurisdictio ad talem absolutionem, declarādo quod talis confessio erit nulla, & Confessarius oppositum faciēs manebit excōmunicatus. Affert ad hoc præcipuè hanc rationem: nam confessio sacramentalis debet fieri cum pudore, vt communis opinio docet, & cum animo præcauendi peccata in futurum: cōfessio autem facta Confessario complici nō fit cum pudore, & verecundia: imò fortè ex ea accipi potest occasio libetiùs peccādi. *Secundò*, quia Sacerdos culpæ socius non censetur Confessor approbatus, sed potiùs reprobatus ad cōfessionem cōplicis audiendam. *Tertiò*, quia aliàs sequeretur quod tēpore Iubilæi posset Sacerdos excōmunicatus, vel suspensus sacramentū Pœnitentiæ administrare, quod est falsū. Et videtur Bonacina hoc sentire non solùm in dœcesi Mediolanensi, vbi id dicit specialiter prohiberi: sed etiā extra Mediolanum, absolutè enim, & in generali loquitur: exprimens hoc verum esse non solum in peccatis carnis, sed etiam in alijs, vt in furto & cæteris: ita vt etiam in articulo mortis non possit Confessarius suum aliquem complicem absoluere, si adsit alius Confessarius qui possit confessionem excipere.

1 Hæc opinio quod sciam, nunquā fuit recepta imò nec audita extra Medolanum, & quod notandum est, Bonacina nullum Doctorem pro se in hac materia citat. Et ideo cùm decreta Ecclesiæ Medilanensis non habeant vim obligandi extra illam: primò consulendum est ne pœnitens confiteatur sacramentaliter cum Confessario complice sui peccati, propter periculum suprà tactum à Bonacina: sed tamen dicendum est secundò quod si pœnitens id faciat propter vrgētissimam necessitatem, vt quia fortè aliū Confessorem non habet: vel si habet, periclitatur honor; & fama pœnitentis si illi alteri confiteatur; in tali casu, & concurrentibus his circumstantijs, si penitens non timeat periculum relapsus, cōfessio facta Confessario complici valida erit. Probatur argumento claro, & efficaci. Nam Confessarius complex per illud peccatum quod commisit cum pœnitente complice non amisit iurisdictionem ad absoluendum. Suppono enim quod per illud peccatum Confessarius non incurrit excommunicationem, vel vllam suspicionem: quod si illas incurrit, poterit ab illis priùs absolui, & postea sic absolutus poterit confessionem complicis validè audire. Suppono etiam quod in diœcesi istius Confessarij non datur tale decretum id prohibens sicut Bonacina dicit dari Mediolani: vnde ergo hic Confessarius amisit iurisdictionem vt non possit absoluere talem complicem, maximè cum de iure communi id non sit prohibitum? Difficilior casus est, quē ponit Ludouicus de Beia *4. part. Respons. moralium, casu 6.* qui talis est. In quodam oppido erant duo tantum Confessores approbati: hi duo tempore Iubilæi irato animo se adinuicem percusserūt in præsentia multorum; & fuit casus publicus in toto oppido: die sequenti amicabiliter reconciliati sunt, & adinuicem vnus alteri confessus est sacramentaliter, & virtute Iubilæi se adinuicem absoluerūt, & statim celebrarūt. Quæsitum est, an illi Clerici publicè excommunicati ob notoriam percussionē Clerici, se potuerint absoluere validè? Et respondet Beia potuisse, dato quod vrgeat necessitas celebrandi, vel ministrandi aliud Sacramentum, quæ sine scandalo differri nequeāt. Probat, quia necessitas non habet legē: & pia mater Ecclesia non intendit in tā vrgenti necessitate priuare filios remedio necessario. Propterea quia irregularis ad vitandum scandalum, & periculū famæ potest celebrare, vt tenet Nauarrus *in manuali, cap. 27. num. 279.* Si ergo hoc concedit Beia excommunicato notoriè

toriè percussore Clerici, cui excommunicato interdicta est omnino ministratio sacramentorum per legē Ecclesiæ: à fortiori id licebit Confessario cōplici ad absoluēdum suum complicē, si interueniat talis necessitas, vt famæ periculū: maximè in casu in quo Confessarius complex non sit excōmunicatus, neq; irregularis. Et hoc magis locū habebit, si ponamus casū in parocho rurali, qui cognouit carnaliter sua parochianam, quę non potest vrbem, vel oppidum adire cōmodè pro quærēdo alio Cōfessore. Similis est casus positus à Sorbo Capucino *annot. ad compendium*, verbo *Absolutio ordinaria quoad fratres*, §. *Sed si succederet*, vbi probat, quod si duo Religiosi se adinuicem percutiant, & alias habeant facultatem absoluendi à tali censura, poterunt se adinuicem absoluere.

2 Neq; obstat si dicas, per hoc dari occasionē vt quis faciliùs peccet, complex enim sciens, quod in suo complici Confessario facilius absolututionē inueniet, quàm in alio Confessario, facilius peccatum committet. Peccans verò cum spe facilioris indulgētiæ non illam meretur. Ad hoc argumentū respondetur primò, nos hactenus nō fuisse locutos de cōplice peccāte cū spe facilioris veniæ, sed de peccante ordinario ex fragilitate. Dico secundò, quod licet iste complex peccaret cum complice confessario sub spe faciliùs veniam impetrandi, adhuc ab eo licitè posset absolui; secus, si illi confiteretur cum proposito iterum peccandi cum illo: tunc enim est incapax absolutionis. Nam ista prohibitio, quod non absoluatur peccans ex confidentia, vel sub spe facilioris veniæ, non habet locum nisi in casu quo lex, vel Bulla id exprimit, vel prohibet in speciali. In hoc verò casu, vt iam diximus, non datur lex Ecclesiæ prohibens ne absoluatur peccans sub spe facilioris absolutionis impetrandæ à Confessario complici. Confirmatur responsio ex eo quod tradit glosa communiter recepta *in cap. fin. de immunit. Ecclesiæ*, dicente quod delinquens extra, vel prope Ecclesiam, etiam spe gaudendi immunitate Ecclesiæ, gaudet illa, Vide Nauar. *in commentario de Iubilæo, & Indulg. notatione* 34. *num.* 6. & eundem Nauar. *in manuali, capit.* 23. *num.* 109. vbi explicat Bullam Pij IV. & Pij V. de confidentia simoniaca in beneficijs.

3 Ad primam obiectionem ex Bonacina, dum dicit confessionem debere fieri cum pudore, & rubore, & complicem non posse confiteri complici cum rubore. Respondeo illam circumstantiam confessionis sacramentalis, quod sit verecunda, esse quidem ad maiorem decentiam, & bonitatem confessionis sacramentalis: non tamen esse de essentia confessionis, ita quod si confessio fiat sine verecundia, desinat esse cōfessio sacramentalis; rem sic declaro: Nauarrus (& alij) *in manuali, cap.* 2. *nu.* 5. ponit quatuor versus, qui incipiunt: *Sit simplex, humilis confessio*, &c. In quibus quatuor versibus continentur sexdecim conditiones requisitæ ad confessionem sacramentalem. Ex illis refero has præcipuas, quod sit frequens, verecunda, lachrymabilis, fortis, &c. Quis ergo non videat non omnes conditiones ibi positas esse de essentia confessionis sacramentalis? Nam inter illas conditiones vna est quod sit lachrymabilis. At non est de essentia confessionis sacramentalis, vt fiat cum lachrymis: imò facta sine illis potest esse vera confessio. Item alia conditio confessionis ibi posita, est vt sit frequens. At confessio potest esse verissima, licet non sit frequens, sed semel tantum facta in anno. Sunt ergo illæ sexdecim conditiones confessionis sacramentalis, perfectiuæ magna ex parte, non verò omnes essentiales, ita vt si aliqua desit, desinat esse vera cōfessio, Respondetur secundò pœnitentem confitentem sacramentaliter suo complici confessario, posse habere debitam, & veram verecūdiam. Nam pęnitens non tenetur præcipuè erubescere confessorem, vel homines, sed verecundari coram Deo, & corā se. Potest hoc explicari exemplo gloriosę pœnitentis Magdalenæ, de qua optime considerat D. Gregor. *homil.* 33. *in Euang.* quod cùm primò accurrit ad Christum Dominū in domo Pharisæi conuiuantis,

non

non erubuit conuiuãtes, qui illam agnoscebant; sed erubuit Christum Dominum, & ideo se posuit retro post terga Christi, non coram facie illius: & praterea in hoc facto erubuit se ipsam. Verba Diui Gregorij sunt hæc; *Super conuiuantes ingressa est*, *Nam quia semetipsam grauiter erubescebat intus, nihil esse credidit, quod verecundaretur foris*. Sic Diuus Gregorius. Quod potest ad intentum applicari, ac dici, quod pœnitens confitens suum peccatum confessario complici eiusdem peccati, licet non habeat verecundiam de confessario, quæ non est de essentia; habet tamen verecundiam coram Deo offenso, cui ferè potest dicere cum Dauide Psalm. 50. *Et malum coram te feci*. Et præterea potest idem pœnitens habere verecundiam de suis peccatis, quæ verecundia de peccatis est præcipua, quæ commendatur in illis cõditionibus requisitis ad confessionem.

4 Ad secundum dictum Bonacinæ, dico non sumi ex se occasionem peccandi faciliùs, ex eo quod complex confiteatur confessario complici: & licet pœnitens dum prius peccauit ex fragilitate sua talem spem fiduciæ conceperit, id non tollit quin possit postea verè pœnitens à confessario complice absolui, vt patet ex dictis in num. 2. Ad tertium dictum Bonacinæ, quod confessarius complex delicti censeatur reprobatus ad audiendam confessionem complicis. Respondetur id falsum esse: neque id constare ex aliqua lege communi, vel particulari extra Mediolanum. Ad vltimum argumentũ Bonacinę concedimus quod infert tanquam absurdum: sed dicimus non esse absurdum, sed licitum, quod concurrente vrgente necessitate, & periculo, non solum tempore iubilæi, sed extra illud possit sacerdos confessarius complex delicti absoluere complicem delicti, si alias habet facultatem absoluendi à tali delicto, vt sufficienter manet probatum ex dictis.

CASVS LI.

De institutione cuiusdam Capellaniæ cum certo onere.

PEtrus in suo testaméto bona sua immobilia reliquit Francisco, in quibus bonis instituit capellaniam perpetuam, & consignauit Clerico Capellano futuro sexaginta quinque ducatos singulis annis reddendos. Franciscus, hæres quæsiuit Clericum pauperem, qui illam capellaniam vult dicere singulis annis stipendio, seu eleemosyna quadraginta quinque ducatorum. Præterea Franciscus administrator capellæ emit calicẽ, & vestiméta ad celebrãdas Missas dictę capellę.

Quæritur primò, vtrum Franciscus ex illis sexaginta quinque ducatis assignatis Capellano, à testatore, possit sibi retinere viginti ducatos, & dare Capellano pauperi quadraginta quinque, cum quibus ille contentus est seruire capellaniæ?

Quæritur secundò, an Petrus administrator capellaniæ possit sibi applicare de stipendio Capellani, pecuniam illam, quam insumpsit in emendo calice, & vestimento pro celebrandis Missis dictæ capellaniæ?

1 Et quod attinet ad primum dubium, videtur quod possit Petrus retinere sibi illos viginti ducatos ex sexaginta quinque iussis dari Capellano; & Capellano dare solum quadraginta quinque. Potest hoc probari exẽplo communiter adducto à Doctoribus, in materia *de resti*. Dedit dominus proxenetæ rem vẽdendam pretio assignato, vt decem: proxeneta sua particulari diligentia, quam posuit, rem vendidit tredecim: dicũt Doctores communiter posse proxenetam illa tria sibi retinere, nec domino reddere, quia illa duo sunt fructus suæ diligentię, quam non tenebatur adhibere. Ita in hoc casu videtur, quod Franciscus, qui tenebatur soluere Capellano sexaginta quinque, si ob suam diligentiam, & preces obtinuità Capellano, vt contentus esset cum quadraginta quinque, poterit sibi retinere illos viginti ducatos, qui

 viden-

videntur suæ diligentiæ deberi. Quoad secundum verò quæsitũ, an possit Franciscus expensas factas in emptione calicis, & vestimenti emptorum, à stipendio assignato Capellano per testatorem extrahere, & sibi retinere, videtur quod potuerit: nam illæ expensæ non videtur solum voluntariæ, sed fuerunt expensæ necessariæ: etenim sine calice, & sine veste sacra non potest Missa celebrari. At expensæ necessariæ tribuendæ sunt conductori, quas fecit in re conducta, vt Doctores communiter dicunt in materia de locato & conducto.

2 Ad primum quæsitum respondeo Franciscum non posse sibi retinere illos viginti ducatos, sed teneri dare Capellano omnes sexaginta quinque ducatos a testatore assignatos. Probatur primò, quia capellania comparatur beneficio simplici, teste Azorio *tomo 2. lib. 3. cap.* 8. *quæst*. 4. vbi dicit hanc esse communem opinionem. At beneficij collator non potest beneficium conferre cum diminutione, sed illud integrum debet conferre, vt expresse habetur in decretalibus, titulo *vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur*. cap. fin. Secundò, quia hæres non potest authoritate propria mutare legata, siue donationes à testatore relictas: sed testator reliquit Capellano absolutè illos sexaginta quinque ducatos pro suo labore celebrandi: ergo hæres Franciscus nõ potest illos minuere. Tertiò, potest hic casus probari per alium casum ferè similem positum à Bonacina *tomo 2. disput. 3. de contractibus, q.* 17. *puncto* 8. §. 9. *&* §. *Ex quo patet*. vbi dicit quod si testator reliquit certam pecuniam pro cõstruendo oratorio, sed hæres in construendo oratorio non insumpsit totam pecuniam, nõ potest hæres illud residuum pecuniæ sibi retinere. Ratio est, quia hæres non censetur satisfacere intentioni testatoris, qui illam quantitatem pecuniæ assignauit pro illo opere. Quæ ratio directè inseruit ad casum nostrũ, maximè cùm ista pecunia relicta sit à Petro pro congrua sustẽtatione Capellani laboraturi.

3 Neque obstat, si dicas, istum Capellanum sciuisse quanta pecunia relicta fuerit pro Capellano futuro à testatore, & eo non obstante ipsum liberè acceptasse capellaniam cum quadraginta quinque ducatis tantùm, ac proinde libenter illos viginti ducatos remisisse hæredi, eosque illi liberaliter donasse censendus est. Non obstat, quoniam, cum in informatione dicatur quod Clericus iste erat pauper, non est credendũ Clericũ pauperem liberè donasse Francisco viginti ducatos singulis annis, sed quod id fecit inuitus ad leuãdam suam paupertatem. Probatur hoc, quia iuxta Mascardum *to. 1. de probat. concl.* 554. donatio regulariter non præsumitur: & ponens signa quando donatio potest præsumi, dicit vnum signum esse, quando is qui donat est diues, & is qui accipit est paupertate oppressus. At in nostro casu à contrario se res habuit. Nam Clericus donans, seu remittens viginti ducatos, erat pauper, & Frãciscus cui viginti ducatos remisit, erat diues: & ex consequenti non fuit remissio, seu donatio libera, & voluntaria. Constat verò quod donatio inuoluntaria non est donatio, neque res sic donata potest tuta conscientia retineri.

4 Ad argumentum in contrarium positum *nu. 1.* respondet Reginaldus *to. 2. lib. 25. num.* 316. cum Syluest. & Nauar. cum hac distintione. Si fuit pactum tacitum, vel expressum inter dominum, & proxenetam, vt proxeneta domino rei solum decẽ redderet, sique aliquid in pretium vltra inueniret, sibi retineret; tunc certum est quod poterit illa tria retinere. Si verò tale pactum non interuenit, non poterit retinere. Quãdo enim dominus rei vendendæ, taxauit vt venderetur decem, voluntas illius solum fuit ne venderetur infra decem, nõ autem ne supra decem, si occasio ita ferret. Et probat Reginaldus, quia sicut proxeneta, si rem non venderet, tenebatur illam integram reddere domino suo: ita postquam illam vendidit, tenetur domino reddere totum pretium pro illa receptum. Iam ergo exemplum non probat contra nos. Nam in nostro casu non

non interuenit pactum inter Petrum mortuum,& Franciscum hæredem, neque tacitum neque expressum, quo Petrus dixerit Francisco vt si capellanum inueniret inseruire volentem pro minore stipendio, quam taxabat in testamēto, residuum sibi Franciscus retineret: sed absolutè Petrus dixit vt Capellano futuro darentur sexaginta quinque ducati: ergo hæres nihil potest illi detrahere. Confirmo hoc adhuc isto clarissimo exemplo. Iussit quis in testamento vt maritarētur tres puellæ virgines, & vnicuique pro dote darentur septuaginta ducati. Hæres diligentiam adhibuit, & obtinuit à puellis vt cōtentæ essent accipere singulæ sexaginta ducatos pro dote, idque illæ fecerunt ad leuandam suam paupertatem. Nunquid poterit hæres in hoc casu sibi retinere illos triginta ducatos detrahendo decem ab vnaquaque? Minimè profectò, quia hæres absolutè iussit vnicuiq; dari septuaginta. Quod optimè quadat cum nostro casu.

5 Quod attinet ad secundum quæsitū de expensis factis in emptione calicis, & vestis sacræ. Respondetur primò, quod si testator in testamento vltra pecuniam dandam capellano, reliquit aliā pecuniam, seu redditus pro sumptibus capellaniæ, ex illis redditibus, vel pecunia erat emendus calix, vel vestis sacra, vt patet, non ex stipendio assignato Capellano. Si verò talis pecunia separata non est relicta, & Capellanus habebat facilè Ecclesiam, in qua inueniret calicem, & vestem sacram ad celebrādum, non potuit hæres emere calicem, & vestem ex pecunia assignata Capellano illo inuito; quia in hoc læsionem daret Capellano, minuendo stipēdium illius, pro emptione rei, quæ non erat necessaria ad celebrationem Missarum. Si autem hæres non deficiente calice, vel veste sacra, voluit ad maiorem ornatū emere calicem, & vestem meliorem, credo quod suis sumptibus proprijs id debet facere, & quod non sunt illi soluendæ tales expensæ ex stipendio capellani. Probatur clarè, quia tales tunc expensæ non fuerunt necessariæ, vt suppono, quia aliàs non deerat calix, & vestis sacra. Imò nec fuerunt expensæ vtiles, sed voluntariæ ad ornatum. Constat verò apud Doctores cōmuniter, quod dominus rei non tenetur ad soluendas expensas voluntarias, quas alius fecit in re sua, se inscio, & nihil mandante. De quo inter alios videatur Rabello *tom. de obligat. iustit. 1. p. lib. 2. de rest. q. 8.* vbi explicat, quæ sint expensæ necessariæ, quæ vtiles, & quæ voluntariæ.

6 Si tandem neque testator reliquit redditus pro sumptibus capellaniæ, neque vestem sacram, neque calicem; neque Capellanus habet Ecclesiam paratam vbi hæc duo gratis inueniat, & eo non obstante acceptat capellaniam: in tali casu tenetur suis sumptibus emere calicem, & vestem sacram ex stipendio sibi relicto: declaratur exemplo à simili. Nam si ego conduxi fabrum lignariū pro certo stipendio, vt mihi domū construeret vltra stipendium pactum, non teneor ego dare fabro instrumenta, quibus ille debet laborare. Sic etiam dici debet de Capellano acceptante capellaniam sub tali eleemosyna sui laboris cui non tenetur dans capellaniam dare necessaria ad Missam celebrandam, vt quotidie fit in eo qui commendat, v. g. viginti Missas Sacerdoti, cui non dat calicem, vestem, &c.

7 Quæres, an Capellanus in hoc casu emens calicem, & vestem sacram, possit minuere numerum Missarum dicendarum pro rata illius pecuniæ, quam insumpsit in emptione calicis, & vestis? Respondeo non posse id facere, quia sciens, & libens acceptauit capellaniam cū illo defectu calicis, & vestis, & proinde se obligauit ad omnes Missas illo defectu non obstante. Aduertit tamen Bonacina *tom. 2. disp. 3. de contract. quæst. 17. puncto 9. §. 9. & §. Quintò sequitur.* Quod redditus deputati pro celebratione Missarum possunt ab Episcopo cùm necessitas vrget, conuerti in emptionem vestium sacrarum, quæ sunt necessariæ ad Missæ celebrationem, & citat ad hoc Riccium: & proinde si hoc vix Episco-

po conceditur per dispensationem, non poterit id efficere Sacerdos ordinarius; Et ex hoc patet solutio ad secundum argumentum positum in num. 1. pro secundo quæsito.

CASVS LII.

De commutatione cuiusdam legati pij relicti in quodam testamento.

QVidam vir valde diues Olysippone fecit testamentum, in quo primò instituit maioratum pro successoribus; & vltra redditus maioratus reliquit tria millia, & quingenta ducatorū perpetuorū in redditibus annuis, de quibus instituit, vt fieret monasterium, in quo reciperentur quadraginta mulieres honestę, sine dote, & ibi alerentur, & profiterentur cum his declarationibus, & conditionibus. Prima, quod monasterium foret subiectum quoad regimen Prælato ordinario, non verò vlli Prælato regulari. Secunda, quod electio feminarum intrantium fieret per executores sui testamēti, quos destinauit; & per mortem illorum fieret electio intrantium per successionem maioratus cum Archiepiscopo, vel cum capitulo sede vacante. Item instituit quod singulis annis maritarentur certæ virgines cum certa dote.

1 Post mortem illius Rex Catholicus cōsiderans quod Olisippone essent multa monasteria Monialium cū excessu, & pro alia parte considerans quod Hospitale publicū pro infirmis sæcularibus curandis habeat paucissimos redditus pro curandis tot infirmis tā populosæ vrbis; & quod sit vnum tantum Hospitale in tā ampla vrbe, & situm, seu ædificatum est in loco angusto, & parū sano, iussit Rex impediri ædificationē dicti Monasterij relicti à dicto testatore, & prætēdit obtinere à Papa dispensationem & commutationem talis legati, vt de redditibus relictis pro fabrica, & sustentatione dicti Monasterij, transferatur Hospitale infirmorum sęcularium ad alium locū saniorem, & habeant infirmi sufficientem victum, & remedium ad sui curationem.

Quæsitum fuit vtrùm Papa possit in hoc dispensare, vt redditus relicti pro dicto Monasterio ædificando, applicentur in perpetuum pro curatione infirmorum dicti Hospitalis publici: & proinde, an peccet Rex Catholicus petendo hāc dispensationē a Sum. Pontefice?

1 Et pro parte negatiua, quod non possit Papa commutare hoc legatum, nec dispensare in illo testamento, videtur facere capitulum *vltima voluntas* 13. q. 2. vbi Papa Gregorius dicit, quod vltima defuncti voluntas modis omnibus conseruanda est. Facit etiam Authentic. *de nupt. §. disponat, col. 4.* vbi dicitur, quod vltima testatoris voluntas pro lege habenda est. Faciunt etiam aliqui textus iuris ciuilis, quos citat Sarmiento 4. *p. de reddit. Ecclesiast. cap. 3. num. 1.* in quibus dicitur, quod neque Princeps sæcularis potest mutare voluntates contrahentium; & quod Princeps facit iniuriam illi cui minuit ius, quod illi in aliqua re competit. Cum quo concordat dictum commune Iuristarum, ac Theologorū, quod scilicet Papa non censetur concedere aliquod priuilegium, vt dispensationem cum præiudicio tertij: at si Papa dispenset in hoc testamento, resultabit præiudicium tertij, vel multorum. Fiet enim præiudicium executoribus huius testamenti, qui priuantur iure recipiendi ad Ordinem, illas feminas admittendas. Et eodem iure priuātur successores maioratus, quibus conceditur idem ius recipiendi illas post executores testamēti. Denique fit præiudicium tot feminis pauperibus, quæ recipi deberent in tali Monasterio; & proinde videtur quod cum tanto præiudicio tertij non possit Papa concedere talem dispensationem.

2 His non obstantibus dico primò D. Papam posse in hoc dispensare, vt redditus prædicti relicti pro futuro Monasterio applicentur in perpetuum pro curandis infirmis publici Hospitalis. Hæc conclusio est certissima in iure, & communis Doctorum. Habetur expressè in Clementina *quia contingit, de Relig. domibus.* vbi Papa, postquàm dixit, quod res per fide-

fideles Catholicos destinatæ ad certum vsum, non possunt ad alium vsum conuerti, subdit statim; *Salua Sedis Apostolicæ authoritate.* Quo nihil clarius dici potuit. Et cùm hoc sit decretum expressum Papæ, nullus Catholicus Doctor poterit contrarium defendere. Videatur inter alios Nauar. *lib. 3 consiliorum, tit. de voto cons. 31. nu. 1.* Rodriguez *tom. 1. qq. q. 125. art. 9.* Zerola *in praxi Episc. 1. p. verbo, legatum, § Ad secundum.* Sarmiento *citato c. 3. nu. 1. & 2.* qui omnes sunt recentiores, & graues, & citant eandem Clementinam, *quia contingit.* Probatur hoc insuper rationibus. Prima sit. Nam Papa potest irritare, vel dispensare, vel commutare votum alicuius Catholici, cùm votum obliget vouentum de iure naturali, ac diuino, quod votum ipse vouens non potest commutare, nec dispensare per se ipsum, quæ ambo sunt certissima in Theologia: ergo per argumentum à maiori ad minus, potest Papa dispensare, vel commutare voluntatem testatoris super aliquod legatum pium, cùm voluntas testatoris non fuerit votum, sed ipse testator dum viueret, poterat illam mutare in aliam dispositionem. Facit ad hoc expressus textus in cap. *Per venerabilem, qui filij sint legitimi,* vbi Papa expressè dicit, quod qui potest quod est maius, potest etiam id quod est minus, vbi glossa verbo, *in minori,* citat alios textus pro eodem intento. Secundò probatur, nam res est valde congrua, & necessaria ad regimen boni communis, & consolationem Ecclesiæ, vt Papa supremus Ecclesiæ pastor, ac dispensator Dei in operibus pijs, habeat potestatem commutandi certa legata pia in alia legata magis pia, & magis necessaria ad bonum commune. Nam potest contingere, quod aliquis testator sub colore causæ piæ relinquat legatum alicui Ecclesiæ, quod illi non est necessarium, vel est parum necessarium: quale esset si quis certæ Ecclesiæ relinqueret pecuniam, ex qua sex calices emerentur: & in illa Ecclesia existerent calices sufficienter, & deessent vestes sacræ ad Missarum celebrationem: quis negabit posse Papam in tali legato dispensare pro bono illius Ecclesiæ, præcipiendo, vt non calices, sed vestes sacræ emerentur? Ideo enim est pastor, & dispensator in Ecclesia Dei, vt Ecclesiæ necessitatibus prouideat: maximè quando testator talis rei ignorantiam haberet tempore quo legatum instituit. Imò & in tali casu deficientibus vestibus, id posset Episcopus dispensare, vt diximus suprà ex Bonacina in fine casus præcedentis. Semper autem credendum est voluntatem testatoris fuisse se conformare Papæ voluntati disponêtis pro bono communi. Secundò probatur, nam Episcopus in sua diœcesi potest commutare legata pia in alia legata magis pia, vt probabo efficaciter in mox sequentibus: ergo Papa in tota Ecclesia id poterit facere, cùm maiorem iurisdictionem habeat Papa in tota Ecclesia, quam habet Episcopus in propria diœcesi, vt omnes tenentur fateri.

3 Tertiò principaliter probatur eadem conclusio, posse scilicet Papam hoc legatum, & quodcunque aliud mutare in aliud magis pium, probatur inquam à iam facto ad possibile, id est, Papa iam sæpe fecit hanc commutationem legatorum; ergo potest eam facere, non enim credendum est quod Papa errauit sic faciendo. Hoc modo argumentandi vtuntur Nauar. & Sanchez ad probãdum, quod possit Papa hodie dispensare in matrimonio rato non consummato. Arguunt enim sic: Iam aliqui Sum. Pontifices in hoc dispensarunt, vt narrant historiæ; ergo Papa id potest dispẽsare: nam aliàs cogemur dicere illos præteritos Sum. Pontifices errasse in re tam graui, & pertinente ad salutem animarum, quod esset temerarium dicere. Restat probandum antecedens quod scilicet iam in hoc Papa dispensauit, & in eadem omnino materia: sit exemplum primum, & clarum in eodem Hospitali regio istius Olysipponis. Reges enim Portugalliæ obtinuerunt Bullam seruatam, & practicatam in eodem Hospitali Regio, per quam Papa concedit dicto Hospitali; quod Missæ relictæ à quibusuis testatoribus, pro quibuscun-

que

que animabus, si intra certum tempus in Bulla præscriptum, dictæ non fuerint officiales Hospitalis colligant,& recuperent eleemosynam pecuniariam relictā pro talibus Missis non dictis, & talem pecuniam insumant in curandis infirmis dicti Hospitalis, absque eo quod tales Missæ amplius dicantur. Non potest ad hoc clarius, & efficacius exemplum desiderari. In quo Papa legatum tam pium, quale est Missarum celebratio, cōmutat in aliud opus, quod reputat magis pium, vel saltem magis necessariū, qualis est tot infirmorum, & miserabilium curatio. Neque in hoc Papa defraudat animas, pro quibus imperatæ sunt illæ Missæ, aliquo suffragio spirituali necessario: primò, quia cùm illæ Missę sint institutæ à tempore satis antiquo, probabile est quod tales animę iam illis Missis non indigent, eo quod iam sint in gloria, vel fortè in inferno. Secundo, quod dato quod illis Missis indigerent, Papa illis applicat illam eleemosynam factam Hospitali ex illarum pecunia, quæ eleemosyna pro curandis infirmis est magnum suffragium pro animabus oblatū, de quo videatur Frater Ludouicus de Beia statim citandus in secunda conclusione. Secundum exemplū, quod aliqui Sum. Pontifices iam in simili casu dispēsarunt, est hoc: Sixtus IV. & alij Summi Pontifices concesserunt Ordini P. N. Francisci, teste Rodriguez *citato loco art. 9.* vt Prælati ipsius possent legata quæcūque pia sibi relicta à fidelibus ad certum vsum, possent illa conuertere in alium pium vsum, prout Prælatis videbitur. Et quamuis ibi Papa limitet, dicens, dummodo in hoc non detur scandalum hæredibus, vel testamentorum executoribus. Hæc limitatio per accidens est ad nostrum intentum, qui solum quærimus an Papa id possit facere, vel iam fecerit; & potuit Sixtus IV. illud concedere Minoritis absque illa limitatione, eo modo quo suprà diximus Papam in Bulla concessa prædicto Hospitali applicare illi Missas nō dictas, absque illa limitatione, dummodo hęredes non scandalizentur. Maius enim scādalum possunt hæredes sumere in illo casu Missarum non dictarum, & non dicendarum, quàm ex ista concessione Sixti IV. Si verò obijcias, quod poterunt hæredes, & executores istius testatoris scandalizari ex mutatione istius legati. Respondeo de tali scandalo non esse curandum, quando per se ipsum concedit iudicans hoc esse vtilius, & congruentius, & fortè de hoc aliquid amplius infrà dicetur. Tertium exemplū sit. Constat in hoc Regno quod domina Maria filia Regis Portugalliæ Emmanuelis in suo testamēto reliquit certa legata pia, vt collegia, & similia, declarando quod illa opera legata fierent, & executioni traderentur, illo ordine prioritatis, quē assignauit in tali testamento. Quo non obstante per dispensationem Papę, ille ordo non est seruatus: aliqua enim legata quæ prius fieri iussit nondum sunt facta: & alia sunt iam facta quę posterius mandauerat. Quod si Papa mutauit testamentum filiæ Regis, multo magis poterit mutare testamentū, de quo agimus, quod non est factum à Rege, neque a persona insigni, & commutabitur in opus magis pium, & magis meritorium, quàm sit illud, quod ipse iubet fieri, vt ex dicendis patebit.

4 Dico secundò: non solum Papa, sed etiam Archiepiscopus Olysipponensis poterit mutare hoc legatum pro curandis infirmis dicti hospitalis nimis indigentibus. Et idem poterit quilibet Episcopus in sua diœcesi, conuertendo legatum pium. Hæc conclusio est ferè cōmunis recentiorum, & antiquorum. Illam tenent Sarmiento, & Zerola suprà citati, cum alijs ab illis citatis. Eandem tenet Comitolus *lib. 7. Resp. mor. q. 9.* Riccius *tom. 3. decisionum 3. p decis. 558. vers. secunda, & decis. 1270 limit. 5. & 6.* Ludouicus de Beia *in suis Resp. mor. 4. p casu 22.* Barbosa in suis Remissionibus ad Tridētinum *ad sessionem 22. c. 6. de reform.* vbi citat Sylvest. & Comitolus *citata q. 9.* citat Burriū dicentem posse hoc facere Episcopum cum causa, etiamsi testator prohibuisset talem mutationem fieri: & Zerola citato loco dicit, posse fieri talem mutationem legati non petito consensu hęredis.

Et

Et hi Doctores suprà citati citant alios Doctores antiquos, quos apud illos videre poteris. Denique nouissimè idem sentit Bonacina *tom. 2. tit. de contractibus, disput. 3. q. 17. puncto* 8. §. 9. *num. 4. & seqq.* vbi ponit aliqua exempla vsu frequẽtia. Ad probandam hanc conclusionem inseruiũt illæ tres rationes suprà adductæ, quibus probauimus posse id Papam dispensare in tota Ecclesia. Eædem enim etiam probant id posse facere Episcopũ in sua diœcesi; vnam, vel alteram rationem affero in particulari pro Episcopo quod id facere possit, quas adducit Beia *loco citato, §. Probatur hæc sententia.* Prima est, quia hæc commutatio est in materia fauorabili, vtpote quæ redundat in vtilitatem animæ defuncti, & ideo potest in ea mens testatoris legantis latè interpretari, iuxta *cap. cum dilectus, de donat.* & proinde potest Episcopus satis præsumere, quod testator non contradixisset. Secunda, quia iuxta Tridentinũ, Episcopi sunt executores piarum volũtatum quæ fiunt à defunctis, vt dicitur *sess. 22. cap. 6. &* 8. & ideo legatum defuncti poterit mutare in aliud æquale, vel in aliud melius pro anima defuncti. Nã qui melius facit, non aliud, sed idem facit, vt in cap. *Peruenit, il 2. de iureiurando,* & cap. *Scriptura, de voto.* & per regulam iuris in 6. dicentem; *plus semper continet in se quod est minus.* Cùm vero cõstet per tot Doctores, & rationes, quod Episcopus possit mutare hoc legatum, illud etiam commutare poterit capitulum sede vacante. Nam capitulum sede vacãte succedit Episcopo defuncto, & potest omnia quæ poterat Episcopus per iurisdictionem ordinariam: vt tenet Sãchez citans multos Doctores *lib. 2. Decalogi, cap. 11. num. 4. & lib. 8. de matrim. disput. 2. num. 10. & seq.* Hæc verò potestas commutandi ista legata competit Episcopo via ordinaria, vt patet; non verò ex commissione speciali Papæ.

5 Vnum tantum restat inquirere, & probare, an scilicet in hoc casu detur causa sufficiẽs ob quam Episcopus possit licitè, & validè dispensare? Cùm enim constet apud omnes Doctores, quod dispensatio nec licitè, nec validè possit fieri, nisi detur causa sufficiens ad dispẽsandum, videre restat, vtrùm in hoc casu tam graui detur causa sufficiens vt omittatur constructio Monasterij feminarum pauperum, & quod non maritẽtur tot virgines pauperes sicut disponit testamentum? Vt enim Doctores aduertunt, ad hoc vt causa dicatur sufficiens ad dispensandum, debet esse illud opus in quod fit commutatio, vel æquale, vel melius, quàm sit illud quod commutatur.

6 Ad hoc respondeo dari in hoc casu causam iustissimam, imò & clarissimã, vt possit dispensari, quod redditus isti annuales relicti pro monasterio ædificando, & maritandis puellis insumantur in curandis infirmis. Primò id probo, quia hospitale Olysipponense pro infirmis curandis est vnum tantum in vrbe tam populosa: licet enim sint aliæ domunculæ, in quibus curantur aliquot infirmi, hæ domunculæ sunt duo tantùm, & vix decem infirmi in singulis curãtur. Hospitale verò Regium, de quo loquimur, vnum tantum est, & habet paucos redditus annuales. Hospitia pro infirmis sunt pauca, & angusta, ita vt ob paucitatem lectorum, & cubiculorum, non possint in hospitali recipi aliquot ægroti, qui miserè moriuntur extra illud. Addo quod hospitale constructum est in loco humili, humido, & non sano, neque habet vicinum spatium, ad quod possit extendi. Ad cuius rei confirmationem dico, quod Romæ sunt quinque hospitalia publica (ad minus) & perampla, quorum præcipuum est hospitale sancti Spiritus in Saxia, quod habet redditus annuales duplo maiores, quàm hospitale Regium Olysipponense: cùm tamen populus Romanus quoad numerũ vicinorum multò minor sit quam populus Olysipponensis. Secunda causa consideranda, ex parte ipsius Hospitalis in quod conuertendũ est legatum, est curatio tot infirmorum miserabilium, quibus facienda est hæc eleemosyna corporalis, imò & spiritualis, qualis est administratio sacramentorum illis in illo

exhi-

Quaeri autem meriti sit hæc exhibita. Quæri autem meriti sit hæc exhibita, eleemosina illis miserabilius exhibita, & quod Deo hoc magis acceptum sit, quàm ædificare Monasterium, vel ma- ritare aliquas virgines, potest probari primò ex eo quod dixit Christus Dominus Matthæi cap. 9. *Misericordiam volo, non sacrificium.* Maior autem est mise- ricordia curare infirmos pauperes mo- rientes, quàm recipere mulieres ad Monasterium, vel ad matrimonium. In quo loco Matthæi clarè Christus D. innuit, quod aliquãdo iuxta necessitatem pauperum, plus sibi placita est eleemosyna, & curatio pauperum infirmorum, quam sit sacrificium Missæ. Secundò probatur ex eo quod multi Sancti fecerunt, vendentes calices, & vasa sacra Ecclesiæ, pro subleuandis pauperibus, & redimendis captiuis. Hoc imprimis docuit D. Gregorius Papa *l. 6. epistolarum, c. 177. epistola ad Fortunatum Episcopum*, in qua Papa ille concedit facultatem ad alienãda vasa sacra suæ Ecclesiæ pro redemptione captiuorum suæ Ecclesiæ; & verba Papæ sunt hæc: *Nostrum consensum præbere curauimus, & in distrahendis vasis sacris, vobis licentiam indulgemus.* Et addit ibi sanctus Pontifex: *Quod in hac re, & legum, & canonum decreta consentiunt.* Idẽ fecit S. Rembertus Archiepiscopus Bremensis, de quo refert Surius 4. *die Februarij*, quod vendidit vasa sacra Ecclesiæ pro captiuis redimendis. Idem fecit sanctus Laurentius, qui thesauros Ecclesiæ dedit pauperibus nõ ægrotis, sed sanis, qui per plateas ambulabant: & in nostro casu succurritur pauperib. ægrotis, qui aliquando in ægritudine patiuntur maiorem necessitatem, quàm captiui sani apud Turcas. Eleganter, ac piè satis hac de re dixit Ambrosius *lib. 2. officiorum, cap. 28.* vbi sic ait: quid enim diceres? *Timui ne Templo Dei ornatus deesset? Responderet: Aurũ sacramenta non quærunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur: Ornatus Sacramentorum redemptio captiuorum est: & verè illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte.* Et paulo post addit sanctus Doctor hæc verba: *Nemo enim potest dicere: cur pauper viuit? Nemo potest queri quòd captiui redempti sunt?* &c.

Nec minus eleganter Chrysostomus *homilia 52. super Mathæum*, loquens de modo quo debemus Deum venerari, sic dicit: *Tum etiam ita eum honora,* (id est Deum) *vt ipse vult. Expone diuitias tuas pauperibus: non est opus vasis, sed animis aureis: & ante omnia misericordiæ, & benignitati est incumbẽdum.* Et paulò infrà sic ait: *Nemo enim quia templa magnifica non condiderit vnquam accusatus est. At verò gehenna, & supplicia Dæmonum imminent, nisi quis diligenter illa peragere velit.* Sic ibi. Ecce quam sit Deo accepta eleemosyna facta pauperibus, maximè ægrotis, vt iuxta verba Chrysostomi vltimò citata, sit hoc opus Deo magis acceptum quàm Templi magnifici ædificatio. Iam verò ædificatio noui Monasterij quòd prætenditur, non est opus adeò necessarium bono communi populi Olysipponensis, in quo sunt multa monasteria Monialium, & virorum in tanta multitudine, vt ferè sæculares molestè ferant tot Monasteria priuilegiata. Et Summi Pontifices, maximè Clemens VIII. in quadam Bulla circa monasteriorũ ædificationem, taxam, & modum assignauerit pro Monasteriorum multitudine vitanda.

7 Restat respondere argumentis in principio pro parte contraria adductis. Ad primum igitur fundatum ex capitulo *vltima voluntas*, & ad textum Authentic. vbi dicitur quod vltima volũtas seruanda est omnino, sicut lex; Respondetur, seruandam esse vltimam voluntatem quasi esset lex, hoc intelligitur seruandam esse à subditis ordinarijs, qui non possunt dispensare in testamento, sed sunt meri executores: hi enim ad vnguem debent seruare verba testamenti. Secus verò dicendum de Sum. Pontifice, qui est supremus pastor & dispensator Ecclesiæ, qui est supra omnes leges humanas, & proinde potest dispensare in testamento pro bono communi, vel pro bono meliori, iuxta suprà dicta; & potestatem habet ex iusta causa commutare legatum pium in aliud magis pium. Et idem dicetur de Episcopo,

scopo, qui iuxta Concil. Tid. suprà citatum, est executor piarum voluntatum: maximè quando ex ista commutatione legati non fit præiudicium defuncto, sed redundat potius in ipsius vtilitatem. Et hoc in rigore non est mutare voluntatẽ defuncti, sed est illam perficere, vt suprà diximus ex cap. *Peruenit*, & cap. *Scriptura*. de voto. Et ad id quod in particulari dixit lex Auth. quod scilicet voluntas testatoris, est lex. Respondeo adhuc cum Sà *in Aphorism.* verbo *Lex*, *num.* 1. quod quando lex facta est inutilis, ipsa per se abrogatur, vel debet abrogari, quia lex fertur in vtilitatem publicam. Lex verò istius legati de quo agimus, est minus vtilis Reipublicæ, quàm sit curatio tot infirmorum miserabilium. Ad hos etiam textus respondet Ludouicus de Beia loco suprà citato, sic esse intelligendos, quod Papa, qui est suprà omnia iura in foro animæ, potest illa iura mutare pro bono animæ, etiam absque causa: & quod Episcopus ex epijkeia legis potest eadem iura mutare cum causa pro maiori bono animæ. Ad alios textus citatos à Sarmiento dicentes, quod Princeps non concedit priuilegium cum præiudicio tertij, nec aufert ius acquisitum alicui parti, respondetur, quod si Papa, vel Episcopus in hoc dispensauerint, nullam facient iniuriam hæredibus, vel feminis quæ possent postea ingredi tale Monasterium, quia nondum existunt in rerum natura, neque illis aufertur aliquid quod iam actu acquisierint. Illud verò dictum, quod Princeps non aufert alicui ius quæsitum, vel quod non concedit gratiam cum præiudicio tertij: intelligitur quod non aufert ab aliquo id quod iam in re acquisierat, nec facit præiudicium alicui in re iam acquisita. Sic explicat Suarez *tom. de legibus*, *lib.* 8. *cap.* 27. *num.* 9. innuens quod potest Princeps in sua concessione auferre alicui ius ad rem, seu ius quod habet vt illi in posterum aliquid acquiratur. Et exemplum clarum est in Prælato Ecclesiæ, qui non potest per se solum alienare bona Ecclesiæ, nisi cum debita solemnitate præscripta à iure. Si verò suæ Ecclesiæ relinquatur legatum magnum ad quod iam sua Ecclesia habet ius ad rem, potest Prælatus per se solum illud legatum repudiare, quia nondum in re acquisitum est suæ Ecclesiæ: & sic licet non possit nocere suæ Ecclesiæ in bonis iam in re acquisitis, potest illi nocere in rebus acquirendis, ad quæ habet ius ad rem. Sic tradit Sanchez *lib.* 7. *Decalogi*, *cap.* 6. *à num.* 2. *& seqq.* & in hoc nostro casu feminæ, quæ in posterum possent intrare tale Monasterium, & hæredes, & executores testamenti nondum habent ius quæsitum in re, imò vt plurimùm nondum existunt in rerum natura, nec potiti sunt prædictis officijs. Et parum interest si illis fiat aliquod præiudicium in officio acquirendo, maximè cum hoc illis adimatur pro bono communi, & pro maiori vtilitate illius defuncti. Addo quod hoc legatum non est relictum certis, ac determinatis personis, sed personis incertis, vt patet, & in genere. Legatum verò sic relictum incertis personis facilius commutatur ab Episcopo, teste Riccio 4. *p. Decisionum*, *decis.* 1270. *vers. limitatione* 4. vbi se ipsum citat in decisione 556.

Ex dictis satis responsum manet secundo dubio principali posito in principio, an scilicet Rex peccauerit impediendo executionem dicti testamenti, & petendo à Papa dispensationem legati? Respondetur enim, non solùm non peccasse, imò piè, & prudenter egisse petendo à Papa, quod ipse potest facere, & quod vergit clarè in bonum commune Reipublicæ.

Appendix ad casum præcedentem de mutatione prædicti legati.

POstquam præcedentem responsionem ad casum præcedentem dedi, vidit illam quidam Religiosus grauis, & doctus, qui plus adhærens textibus ciuilibus, ac Iuristis, quàm Theologis, aut rationibus, impugnauit hanc meam responsionem sequentibus argumentis: quibus respondebo non gratia contentionis,

tionis, vel defensionis mei honoris, sed vt magis confirmetur à me dictum pro casu præsenti in re tam graui, & bono communi necessaria; & pro alijs casibus similibus, qui quotidie possunt occurrere.

1 Igitur prædictus Doctor contra me arguit, non posse Papam in prędicto testamento dispensare: primò, quia Papa nō potest obligare hæredem vt det Hospitali illud quod testatur non debebat, nec iussit dare: pro quo citat l. *Authent. de hered.* §. *hinc nobis*. At obligare hæredem ad dandum id quod neque lex, neque testator obligat, est vim inferre, & nulla lex permittit quod alicui vis inferatur. Et confirmat hoc argumento, quia aliud est commutare vnum legatum in aliud opus pium: & aliud est obligare hæredem, vt soluat illud quod testator non iubet soluere: & ponit exemplum, dicens, quod si testator mandaret hæredi vt daret certæ Ecclesiæ vnum calicem iam factum, non poterit Prælatus obligare hæredem vt det Ecclesiæ valorem illius calicis in pecunia, vel rem aliam calici æquiualentem.

2 Quia si dicatur posse hoc Papam facere de potentia absoluta, id non potest Papa facere: nam secundum aliquos Iuristas, quos citat, quod fit de potentia absoluta est tyrannis, pro quo citat leges, & textus. At de Papa non est credendum quod vim inferat, vel tyrannidem exerceat, dans de potentia absoluta Hospitali id quod testator dari non iussit.

3 Quia hæredes huius defuncti habēt iam quæsitum ius in prouidendis locis futuri Monasterij admittendo fœminas ad tales locos, ad quos possent recipere proprias filias, & sorores suas, & consanguineas, quod est magnum interesse. Et Princeps non potes præiudicare bono alicuius tertij, iuxta legem *Filius ff. de condit.* & alios textus, & Doctores.

4 Quia Papa non potest sine causa mutare piam voluntatem testatoris. Et in hoc casu dicit non dari causam sufficientem ad dispensandum in hoc testamento. Nam causa maior non debet considerari ex parte rei, in quam debet mutari legatum (quæ est curatio infirmorum) sed solum ex parte voluntatis testatoris, considerando scilicet id quod esset melius ipsi testatori, pro quo citat Bartolum, & alios.

5 Quia licet Papa possit mutare vnum legatum in aliud opus pium quando testator in tali legato habuit respectum solum ad salutem animæ propriæ, ibi sistendo: non tamen potest illud legatum mutare si testator habuit etiam respectu ad honorem, & famam sui proprij nominis, & descendentium: & ad hoc citat l. *legatum, ff. de vsu, & vsufr.* In hoc verò casu testator non respexit solum ad salutem animæ in ædificando Monasterio; sed respexit etiam ad proprium honorem, & suorum descendentium, cùm ex eo ædificio, & ex iure patronatus super idem Monasterium sibi, & suis descendentibus accrescat fama, & gloria magna.

6 Quia ad hoc vt Papa possit mutare legatum in aliud opus magis pium, dicit dari tantum duas causas: prima, quod sit necessitas publica; secunda, quod legatum non possit executioni mandati. At in hoc casu, dicit necessitatem Hospitalis non esse necessitatem publicam Reipublicæ, vel sui status. Secundò, quia Monasterium potest commodè ædificari, neque ad hoc datur vllum impedimentum. Ad hoc etiam addit quod quando Doctores dicunt, quod Princeps potest sine causa mutare legata, loquuntur de potentia absoluta: Author verò iste iam suprà dixit, potestatem absolutam æquiparari tyrannidi.

7 Quia non potest Hospitale recipere redditus annuales, qui sunt applicati Monasterio futuro, sub prætextu legatorum, quæ executioni non sunt mandata; ex vi Bullæ, quam supra diximus habere prædictum Hospitale: nam monasterium comparatur posthumo, & facit fructus suos, & sic semper illi reseruantur fructus futuri.

Vltimò, quia si hoc legatum mutaretur, daretur occasio vt aliquæ personæ nollent relinquere legata pia in suis testamen-

stamentis, timentes quod post suam mortem possint a Papa mutari, vel ab Episcopo in alia opera, quæ illi non intenderunt: quæ occasio vitanda est tanquam Ecclesiæ parum vtilis.

Hæc sunt argumenta, quibus prædictus Author meam responsionem impugnauit, sequens potius vt dixi, textus ciuiles, & Iuristas, quàm ius canonicũ, & Doctores Theologos, quos citaui suprà in hoc casu *num.* 2. & quia hic Author in suis argumentis, maximè in primo, & vltimo innuit absolutè non posse Papam dispensare in testamento, & in hoc legato; miror, & nescio quid debeat respondere ad Clementinam, *quia contingit, de Religios. domibus*, citatam in citato *numero* 1. vbi Papa expressè dicit Sedem Apostolicam id posse facere: nisi fortè iste Author sequi potiùs velit leges ciuiles, quas fortè non intellexit, quàm sequi leges Pontificias, qualis est ista lex Clementinæ citatæ. Et quoniam in hoc casu iam suprà attuli efficacia argumenta, & tot Doctores dicentes id posse facere Papam, non amplius hic immorabor in adducendis argumentis ad probandum quod possit Papa id facere: solum respondebo ad futilia argumenta istius Authoris; nam ex ijs quæ dixero in solutione illorum, magis confirmata manebit nostra sententia.

Solutio argumentorum supra positorum.

9 AD primum argumentum dico, quod si Papa hoc legatum per dispensationem commutauerit applicãdo redditus relictos vt insumantur in Hospitali pro infirmis curandis, obligat Papa, & obligare potest indirectè saltem hæredem, vt det Hospitali, id quod testator illi dari non iussit. Declaratur claro exemplo. Posuit Petrus in manu Ioannis rem quandam tanquam pignus depositum, dicens Ioanni, quod illi non daret nisi Francisco. Iudex ad instantiam cuiusdam probãtis rem ad se pertinere, per sententiam mandabit Ioanni vt rem traderet Ferdinãdo, cui iudex reddi iubet, cui Petrus non mandauit reddi. Idem euenit in hoc casu: Iussit testator hos redditus reddi Monasterio futuro: Papa qui potest illos per dispensationem applicare pro Hospitali, mandat illos reddi Hospitali; clarũ est quod tenetur hæres illos reddere Hospitali, & quod Papa hoc illi potest præcipere. Aliàs sequeretur, quod nunquam Papa posset facere commutationem alicuius legati, quod est clarè contra citatam Clementinam. Probatur sequela: nam quotiescunque Papa dispensat in aliquo legato relicto pro aliqua re certa, & applicat illud legatum, v. g. alicui Ecclesiæ, testator non declarauit, neque iussit, vt legatum daretur tali Ecclesiæ, sed illi operi quod declarauit: & tamen hæres tenens rem illam legatam tenetur tradere rem Ecclesiæ, cui mandat Papa, alias nunquam Papa posset in aliquo legato dispensare, quod est cõtra praxim Ecclesiæ, & contra istum Authorem in suis argumentis qui admittit commutationem legatorum faciendam per Papam, sine ista obiectione posita in isto argumento. Et confirmatur, seu magis declaratur. Nam hæres non retinet hos redditus tanquam suos, vt patet, sed tanquam executor & depositarius. At iudex potest iubere executorem testamenti, vel depositarium vt tale quid faciat, vel non faciat. Et declaro adhuc exemplo claro quod Papa possit, vel Princeps obligare hæredem, vt det illud, quod testator non declarauit, neque mandauit. Nam si testator debeat Petro decem ducatos, quos Petrus oblitus non declarauit, nec mandauit solui in testamento, & Petrus post mortem testatoris probauit illos sibi deberi: clarum est quod tenetur hæres illos reddere Petro licet testator id non declarauerit, nec præceperit: ergo falsum est in genere, dicere quod hæres non tenetur soluere id quod testator nec declarauit, nec iussit. Tunc sic; Isti redditus post dispensationem, & applicationem Papæ potentis applicare, debentur Hospitali: ergo hæres tenetur illos reddere Hospitali, licet hæres id neque declarauerit, neque

neque præceperit. Quod verò attinet ad legem quam citat in confirmatione, in qua dicitur quod nulli inferenda est vis seu violentia. Respondetur primò, quòd Papa iubens per dispensationem vt hi redditus applicentur Hospitali, nullam vim, nec violentiam facit hæredi, cùm tales redditus non sint ipsius hæredis, sed sint subiecti dispositioni Papæ dispensantis. Fieret quidem iniuria hæredi, si illi redditus essent sui, & eos illi auferret. Cùm verò non sint sui, non facit Papa illi vim, neque iniuriam iubēdo per dispensationem vt Hospitali tradantur. Respondeo secundò, quod vtēs iure suo nulli facit iniuriam, teste Nauarro *ad cap. Cum contingat in 7. causa nullitatis, num.* 8. pro quo citat *cap. Cum Ecclesia, de electione*, & legem *Iniuriarum*, §. 1. *ff. de iniurys.* At Papa vtens dispensatione, & applicans hos redditus Hospitali, vtitur iure suo, sicut potest; ergo nullam hæredi vim facit, neque iniuriam.

10 Ad confirmationem istius argumēti primi, quatenus dicit, aliud esse commutare legatum in opus aliud piū, aliud verò obligare hæredem ad soluendum illud quod testator non præcepit; respondeo, quòd licet hæc duo sint duæ res aliquo modo differētes, vna tamen, id est, obligare hæredem ad soluendum, est dependens ab alia, id est à dispensatione, illique subordinata. Nam dispensante Papa, sicut potest, vt redditus isti applicentur Hospitali, consecutiuè potest obligare hæredem, qui est solum quasi depositarius, vt tales redditus reddat Hospitali. Aliàs sicuti suprà argumentabamur, frustrà haberet Papa hanc potestatem dispensandi, si non haberet potestatem exequendæ suæ dispensationis per traditionem redditaum eidem Hospitali. Confirmatur amplius hæc responsio: nam qui potest præcipere antecedens, potest etiam præcipere consequens sine quo illud antecedens stare non potest. Sed Papa potest hoc antecedens, id est dispensare in hoc legato, vt probaui suprà tot rationibus, & Doctoribus: ergo Papa potest consequens quod hinc sequitur, videlicet mandare hęredi vt tradat illos redditus Hospitali, sine qua traditione frustranea foret Papæ dispensatio. Ad exemplū verò quod affert de calice, quem testator præcepit dari Ecclesiæ cum declaratione ibi posita; dico etiam posse Prælatum in tali casu obligare hæredem, vt pro calice det Ecclesiæ pecuniam, quæ erat insumenda in emendo calice, si Ecclesia non indigebat calice, sed indigebat pecunia: concurrunt enim in hoc casu rationes sufficientes ad dispensandum, & proinde dispensante Prælato, potest, ac debet hæres stare dispositioni Prælati dispensantis, vt satis manet probatum in præcedentibus. Et obligando hæredem, vt det pecuniam, & non calicem, nullam illi vim facit, neque iniuriam: imo liberat illum à labore iubendi fieri calicem, quem calicem potest Prælatus commutare in aliud opus Ecclesiæ vtilius.

11 Ad secundum argumentum, in quo dicit, quod si Papa aliquid concederet de potentia absoluta, talis concessio esset tyrānis; dico primò hanc propositionem esse duram, & proinde dignam cēsura. Nam Summi Pontifices passim concedunt multa cum ista clausula, *motu proprio, & plenitudine potestatis*: quæ verba æquiualent potentiæ absolutæ: & tamen nemo illos arguit de tyrannide. Secundò, quia Papa est supra omne ius canonicum, & ciuile, quando est ius purè positiuum, & potest in vtroque dispēsare pro bono animarum, & super tale ius nouas regulas inducere, vt tenet cōmunis opinio teste Mascardo *tom. 3. conclus.* 1377. *num. vltimo*, vbi citat multos Doctores in solutione tertij argumenti. Ergo si potest Papa supra ius commune aliquid addere, vel dispensare, tale suū factum non erit tyrannis, sed factum licitum, cùm vtatur iure suo. Tertiò, dicta propositio, quod factum de potentia absoluta sit tyrānis, haberet aliquam apparentiam, quando tale factum Principis contra, vel præter ius, esset factum, vel opus iniquum. Sed commutare legatum in opus magis pium (quale est istud) non est opus malum, sed bonum, & pium: imò neque est contra ius commune,

mune, sed illi conforme, cùm id clarè sit diffinitum in Clementina citata *cum contingat*, de Relig. domibus. Ergo Papa hoc concedendo, etiam de potestate obsoluta, non exercet tyrannidem, sed potius actum bonum, & opus misericordiæ erga pauperes miserabiles curādos.

12 Ad tertium argumentum, quatenus dicit, hæredes, & executores istius testamenti habere iam ius acquisitum ad recipiendas in futuro Monastrio suas sorores, filias, & consanguineas; & quod Papa non potest auferre ius quæsitum tertio iam ad hoc responsum est suprà *num.7.* in responsione ad primum argumentum, post medium, vbi cum Sanchez *lib.7. Decalogi, cap. 6. num. 2.* diximus quomodo Princeps possit auferre alicui ius suum, non quæsitum iam in re, sed ius ad rem. Hi vero hæredes, & executores nondum habent illud ius præsentandi acquisitum in re, sed ad rem futuram: nondum enim sunt in possessione patronatus, vt in simili probat Azor *tom.3. lib.1. cap.12. q.8.* At Papa potest tollere ius ad rem & in re quod habent laici ad præsentationem beneficiorum, vt tenet communis opinio, teste Reginaldo *tom. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 16. sect. 4. num. 226.* vbi citat Couar. & Lambertinum. Et causam assignat, quia ius patronatus est de iure canonico; Papa verò potest derogare toti iuri canonico: ergo Papa potest derogare isti iuri ad rem, quod habent isti patroni in præsentando: maximè cùm ista illorum præsentatio feminarum pro ingressu futuri Monasterij, non sit præsentatio ad beneficium Ecclesiasticum. Secundò respondetur, quod Papa ex iusta causa potest alicui auferre ius suum, etiam acquisitum, & non præcedentibus culpis. Videatur glosa *in cap. per principalem 9. q 3. vers. ad nos*, vbi citat quandam legem iuris ciuilis, & duo capita iuris canonici, in quibus dicitur, quod Papa potest auferre à Clerico beneficium iam acquisitum: & quod Imperator possit alicui domino auferre seruum suum ex iusta causa. Idem tenet Azor *tom. 2. lib. 4. cap. vltimo, §. vigesimumquartum*, citans alios textus, & hoc dicunt existente iusta causa. At in hoc interuenit tam iusta causa, qualis est curatio tot pauperum miserabilium & ægrotorum. Tertiò probo exemplo clarissimo, quod possit Papa alicui auferre ius suum iam acquisitum in re. Constat quod decimæ de iure diuino, & naturali debentur Episcopis, & beneficiarijs, ad propriam sustentationem, vt probat Azor *tom.1. lib.7. cap.34. §. In ijs igitur*: & sic Episcopi habent ius in re vt sibi Catholici soluant decimas. Et hoc non obstante multi Pontifices concesserunt aliquibus Religiosis, vt de suis campis, & proprietatibus non soluerent decimas Episcopis, vt patet ex compendio Mēdicantium verbo *Decima*. In quo Sum. Pontifices fecerunt præiudicium tertio, id est Episcopis, auferendo ab illis ius quod iam habebant quæsitum in decimis. Ergo à fortiori, poterit Papa in hoc casu auferre hæredi, & executoribus testamenti auferre ius ad rem, quod habent pro futura præsentatione fœminarum, maximè interueniente causa tam pia hospitalis: maximè cùm hoc ius illis non competat de iure naturali, nec diuino, sicut Episcopis competit ius ad decimas, & in decimis.

13 Quartum argumentum dicit in hoc casu non dari causam sufficientem, vt Papa dispenset: quia inquit, hic non est attendenda causa ex parte maioris necessitatis ipsius hospitalis: sed ex parte maioris necessitatis ex parte testatoris. Respondeo, hoc gratis, & sine fundamento dici. Nam Doctores dicentes posse Papam commutare legata, non dicunt quod id fiat attenta volūtate testatoris, sed quod sit opus melius. Et probatur, quia si attendenda esset solùm voluntas testatoris, nunquam Papa posset commutare aliquod legatum, semper enim credendum est, quod testator voluerit vt suum legatum detur executioni sub forma à se præscripta in testamento. Secundò, quia voluntas defuncti præsumēda est quod sit ista, & fuerit ista, quod suum legatum cōuertatur in melius pro bono animæ suæ, idque Papa volue-

rit applicare, qui est Dominus vltimarũ voluntatum: sicut tenet Beia 4. *p. Resp. Moral. casu* 22. §. *Probatur hac sententia, & §. sequenti*, vbi citat vnam legem iuris ciuilis, & aliam iuris canonici, ex quibus colligitur posse Papam mutare legatũ in aliud opus pium, etiamsi nulla detur causa iusta, dummodo commutet in rem meliorem: & quod sic commutans interpretatur voluntatem testatoris legantis. Et citat ad hoc Hugon. Angelum, Imolam Rog. qui præponderant Bartolo citato in oppositum, si Bartolus id dicit.

14 Ad quintum argumentũ dico, quod licet testator in hoc legato non solum respexerit ad salutem animæ suæ, sed etiam ad propriam famam, & honorem suum, & suorum descendentium, hoc non obstante poterit Papa illud commutare. Probo, quia licet testatur habuerit respectum ad has duas res, animam, & famam: præsumendum est, quod principale quod prætendit, fuit salus animæ: fama verò prætensa fuit accessorium, & secundarium: præsumi enim debet, quod homo Catholicus moriens plus curat de anima, quam de fama. Cùm igitur principale intentum fuerit salus animæ, & fama fuerit quid accessorium: dico, quod cùm Papa possit mutare legatum quoad intentum principale animæ, poterit etiam illud mutare quoad accessorium famæ. Probatur clarè per Regulam 42. *de Regul. iuris in* 6. vbi dicitur, quod destructo principali, destruitur accessoriũ. Et potens in maius, potest in minus. Addo quod in ista mutatione legati, & omissione ædificationis Monasteri, non perdit testator famam prætensam in ædificio Monasterij, nam eadem fama & honor illi accrescit ex reparatione hospitalis, & curatione perpetua tot infirmorum miserabilium.

15 Sextum argumentum contendit quod in mutatione legati duo debent attendi; primum necessitas publica: secundum impossibilitas exequendi legatum. Ad primum ergo quod dicit, in hoc casu non dari necessitatem publicam, pro qua mutetur legatum. Dico curationem infirmorum pauperum totius Olysipponensis, imò & peregrinorum ad illam confluentium esse necessitatem plusquam publicam, & ferè extremam in hac materia. Quero enim: Num magis indiget Olysippo hoc nouo monasterio Monialium, in qua iam sunt tot illarum monasteria, quàm indigeat hospitali publico ad curandos tot pauperes miserabiles? Videantur ad hoc illa quæ dixi in hoc eodem casu ante hanc appendicem ex D. Ambrosio, Gregorio, & Chrysostomo, qui adeò commendant curam pauperum, plusquam vasa sacra, &c. Quoad secundum quod dicit, non posse mutari legatum quando illud potest commodè dari executioni, hoc autem potest commodè impleri. Dico primò, nullum Doctorem Theologorum hanc causam, vel rationem assignare: & quod quoties Sum. Pontifices, vel Episcopi commutarunt legata, ferè semper illa legata, quæ mutarunt, potuerunt facilè executioni mandari, eoque non obstante dicta legata commutarunt. Imò, si hæc ratio aliquid valeret, ferè nunquã Papa, vel Episcopus possent vllum legatum cõmutare: omnia enim legata relicta à testatoribus possunt vtplurimùm executioni commodè mandari, & nihilominus ea dicti Prælati commutant. Dico secundò, quod hoc Monasterium relictum in hoc legato nõ potest commodè, & facilè construi. Pro huius probatione, suppono ex Nauarro *commentario* 4. *de Regular. num.* 71. §. *Quarto quod*, vbi citans l. *Nepos Procolo*, *ff. de verb. signif.* & cap. *Faciat* 22. *quæst.* 2. ait, quod illud dicimur nos posse quod commodè possumus: & ponit multa exempla. Quo supposito, dico hoc Monasterium fieri non posse, quia commodè fieri non potest. Assigno duas causas, prima est, quia præcipit vt executores sui testamenti, vel hæredes simul cum Episcopo eligant fœminas ingressuras in Monasterium, & prius ad hoc nominat executores, & hæredes, quàm Episcopum. Hoc autem est contra ordinem, & contra praxim Ecclesiæ: nam patroni officium solum est præsentare Prælato, & Prælatus potest repellere

præ-

præsentatum à patrono, si non sit dignus: non potest verò patronus eligere, sed solùm præsentare. At in hoc testamento datur patrono potestas non solùm ad præsentandum, sed etiam ad eligendum. Imò ex hac dispositione testamenti colligitur, quod poterunt executores testamenti cogere Episcopum, vt recipiat vnam feminam inuito eodē Episcopo. Probatur, quia cùm talis femina sit recipienda per suffragia executorum, & Episcopi: poterit contingere, quod si sint tres executores testamenti, & hi omnes dent suffragium pro certa femina, quam Episcopus non vult recipere ad nouitiatum, cogetur Episcopus inuitus illam recipere ad nouitiatum: quod est inauditum in Theologia, & sacris Canonibus, vt scilicet recipiatur Nouitius ad habitum contra voluntatem Prælati ordinarij, idque cum solis suffragijs sæcularium. Secunda causa, ob quam Monasterium commodè fieri non potest, est quia adimit Episcopo potestatem, & iurisdictionem recipiendi vnam Monialem sine consensu patroni, vel patronorum, quod est onus graue, nunquam visum, neque positum in vsu. Scio quod aliqui domini temporales habent ius patronatus, vt possint pręsentare in aliquo monasterio Monialium duas, vel tres recipiendas ad habitum: quas tamen, si non sint dignæ, potest Prouincialis repellere. Quod verò patronus omnes ingressures præsentet, & eligat, res est inaudita. Addo quod in mea Prouincia Algarbiorum Rex Catholicus est patronus aliquorum grauium conuentuum Monialium à Regibus fundatorum, & tamen Rex patronus neque vnā præsentat in aliquo illorum monasteriorum, sed totum negotium recipiendi Moniales liberè relinquit Prouincialibus. Idem fecit D. Maria Infans filia Regis Emmanuelis Portugalliæ, quæ à fundamentis Eboræ ædificauit monasterium Monialium istius Prouincię, & reliquit executores sui testamēti, qui hodie durant: & tamen nullum loci sibi, vel executoribus reliquit, vt possent vnam solam feminam in illo monasterio pręsentare, sed totum Prælatis cōmisit. Credendum est enim quod maiorem zelum, & minus interesse habebunt Prælati Religiosi in recipiendis nouitijs, quàm sint habituri sęculares, qui amicorum, & consanguineorum voluntati obsequi solent, & proprijs obligationibus satisfacere consuescunt. Cùm ergo constet ex dictis, quod ex libertate præsentandi, & eligendi his patronis commissa possit accrescere grauamen, & damnum Ordinario in receptione Monialium, sequitur quod commodè tale monasteriū fieri nequit, & quod talis libertas patronis non sit danda. Facit ad hoc quod tradit Reginald. *tom 2. lib. 30. tract. 3. nu. 232.* vbi cum Lambertino, & Syluest. dicit, quod si patronus imponat conditionem, quæ sit grauamen immoderatum, vel intollerabile, vel contra rectam rationem, non obligare talem conditionem. Illa verò forma recipiendi Nouitias assignata ab illo testatore, est intollerabilis, & contra rectam rationem, & contra omnem consuetudinem, vt probaui.

16 Ad septimum argumentum dico, quod redditus residui huius legati hodie extantes, si Papa dispensauerit, dari debent hospitali, quia per talem dispensationem debentur hospitali, vt patet ex suprà dictis. Ad exemplum quod ponit quòd monasterium comparatur posthumo, cui reseruantur redditus hæreditatis patris defuncti. Respondeo, quod comparatio nullo modo tenet. Probo, quia filio posthumo debentur redditus paterni de iure naturali, atque etiam diuino, cùm pater de iure naturali, ac diuino teneatur alimenta dare filio. At isti redditus testatoris non debentur isti monasterio de iure naturali, nec diuino, sed ex pura liberalitate testatoris, eos dantis illi monasterio: & sic est casus nimis diuersus. Secundò, quia hi redditus nondum sunt in possessione monasterij, sed sunt in manu hęredis, tanquam in manu depositarij, idq; dependenter à voluntate Papæ potentis illos applicare ad alium vsum magis piū. Et si Papa illos de facto applicauerit, talis applicatio erit sicut mādatum, quo Papa pręcipit hęredi vt tales

que animabus, si intra certum tempus in Bulla præscriptum, dictæ non fuerint officiales Hospitalis colligant,& recuperent eleemosynam pecuniariam relictã pro talibus Missis non dictis, & talem pecuniam insumant in curandis infirmis dicti Hospitalis, absque eo quod tales Missæ amplius dicantur. Non potest ad hoc clarius, & efficacius exemplum desiderari. In quo Papa legatum tam pium,quale est Missarum celebratio,cõmutat in aliud opus,quod reputat magis pium,vel saltem magis necessariũ, qualis est tot infirmorum, & miserabilium curatio. Neque in hoc Papa defraudat animas, pro quibus imperatæ sunt illæ Missæ, aliquo suffragio spirituali necessario: primò,quia cùm illæ Missę sint institutæ à tempore satis antiquo, probabile est quod tales animę iam illis Missis non indigent, eo quod iam sint in gloria, vel fortè in inferno. Secundo, quod dato quod illis Missis indigerent, Papa illis applicat illam eleemosynam factam Hospitali ex illarum pecunia, quæ eleemosyna pro curandis infirmis est magnum suffragium pro animabus oblatũ, de quo videatur Frater Ludouicus de Beia statim citandus in secunda conclusione. Secundum exemplũ, quod aliqui Sum. Pontifices iam in simili casu dispẽsarunt, est hoc: Sixtus IV. & alij Summi Pontifices concesserunt Ordini P. N. Francisci, teste Rodriguez *citato loco art. 9.* vt Prælati ipsius possent legata quæcũque pia sibi relicta à fidelibus ad certum vsum, possent illa conuertere in alium pium vsum,prout Prælatis videbitur. Et quamuis ibi Papa limitet, dicens, dummodo in hoc non detur scandalum hæredibus, vel testamentorum executoribus. Hæc limitatio per accidens est ad nostrum intentum, qui solum quærimus an Papa id possit facere, vel iam fecerit; & potuit Sixtus IV. illud concedere Minoritis absque illa limitatione, eo modo quo suprà diximus Papam in Bulla concessa prædicto Horpitali applicare illi Missas nõ dictas,absque illa limitatione, dummodo hęredes non scandalizentur. Maius enim scãdalum possunt hæredes sumere in illo casu Missarum non dictarum, & non dicendarum, quàm ex ista concessione Sixti IV. Si verò obijcias, quod poterunt hæredes, & executores istius testatoris scandalizari ex mutatione istius legati. Respondeo de tali scandalo non esse curandum, quando per se ipsum concedit iudicans hoc esse vtilius, & congruentius, & fortè de hoc aliquid amplius infrà dicetur. Tertium exemplũ sit. Constat in hoc Regno quod domina Maria filia Regis Portugalliæ Emmanuelis in suo testamẽto reliquit certa legata pia, vt collegia, & similia,declarando quod illa opera legata fierent,& executioni traderentur, illo ordine prioritatis,què assignauit in tali testamento. Quo non obstante per dispensationem Papę, ille ordo non est seruatus:aliqua enim legata quæ prius fieri iussit nondum sunt facta:& alia sunt iam facta quę posterius mandauerat. Quod si Papa mutauit testamentum filiæ Regis,multo magis poterit mutare testamentũ,de quo agimus, quod non est factum à Rege, neque à persona insigni, & commutabitur in opus magis pium, & magis meritorium, quàm sit illud, quod ipse iubet fieri, vt ex dicendis patebit.

4 Dico secundò: non solum Papa, sed etiam Archiepiscopus Olysipponensis poterit mutare hoc legatum pro curandis infirmis dicti hospitalis nimis indigentibus. Et idem poterit quilibet Episcopus in sua diœcesi, conuertendo legatum pium. Hæc conclusio est ferè cõmunis recentiorum, & antiquorum. Illam tenent Sarmiento, & Zerola suprà citati, cum alijs ab illis citatis. Eandem tenet Comitolus *lib. 7. Resp. mor. q. 9.* Riccius *tom. 3. decisionum 3. p decis. 558. vers. secunda, & decis. 1270 limit. 5 & 6.* Ludouicus de Beia *in suis Resp mor. 4. p casu 22.* Barbosa in suis Remissionibus ad Tridẽtinum *ad sessionem 22. c. 6. de reform.* vbi citat Sylvest. & Comitolus *citata q. 9.* citat Butriũ dicentem posse hoc facere Episcopum cum causa, etiamsi testator prohibuisset talem mutationem fieri: & Zerola citato loco dicit, posse fieri talem mutationem legati non petito consensu hęredis.

Et

Et hi Doctores suprà citati citant alios Doctores antiquos, quos apud illos videre poteris. Denique nouissimè idem sentit Bonacina *tom. 2. tit. de contractibus, disput. 3. q. 17. puncto* 8. §. 9. *num.* 4. *& seqq.* vbi ponit aliqua exempla vsu frequẽtia. Ad probandam hanc conclusionem inseruiũt illæ tres rationes suprà adductæ, quibus probauimus posse id Papam dispensare in tota Ecclesia. Eædem enim etiam probant id posse facere Episcopũ in sua diœcesi; vnam, vel alteram rationem affero in particulari pro Episcopo quod id facere possit, quas adducit Beia *loco citato*, §. *Probatur hac sententia.* Prima est, quia hæc commutatio est in materia fauorabili, vtpote quæ redundat in vtilitatem animæ defuncti, & ideo potest in ea mens testatoris legantis latè interpretari, iuxta *cap. cum dilectus, de donat.* & proinde potest Episcopus satis præsumere, quod testator non contradixisset. Secunda, quia iuxta Tridentinũ. Episcopi sunt executores piarum volũtatum quæ fiunt à defunctis, vt dicitur *sess.* 22. *cap.* 6. & 8. & ideo legatum defuncti poterit mutare in aliud æquale, vel in aliud melius pro anima defuncti. Nã qui melius facit, non aliud, sed idem facit, vt in cap. *Peruenit, il 2. de iureiurando*, & cap. *Scripturæ, de voto.* & per regulam iuris in 6. dicentem; *plus semper continet in se quod est minus.* Cùm vero cõstet per tot Doctores, & rationes, quod Episcopus possit mutare hoc legatum, illud etiam commutare poterit capitulum sede vacante. Nam capitulum sede vacãte succedit Episcopo defuncto, & potest omnia quæ poterat Episcopus per iurisdictionem ordinariam: vt tenet Sãchez citans multos Doctores *lib.* 2. *Decalogi, cap.* 11. *num.* 4. *& lib.* 8. *de matrim. disput.* 2. *num.* 10. *& seq.* Hæc verò potestas commutandi ista legata competit Episcopo via ordinaria, vt patet; non verò ex commissione speciali Papæ.

5 Vnum tantum restat inquirere, & probare, an scilicet in hoc casu detur causa sufficiẽs ob quam Episcopus possit licitè, & validè dispensare? Cùm enim constet apud omnes Doctores, quod dispensatio nec licitè, nec validè possit fieri, nisi detur causa sufficiens ad dispẽsandum, videre restat, vtrùm in hoc casu tam graui detur causa sufficiens vt omittatur constructio Monasterij feminarum pauperum, & quod non maritẽtur tot virgines pauperes sicut disponit testamentum? Vt enim Doctores aduertunt, ad hoc vt causa dicatur sufficiens ad dispensandum, debet esse illud opus in quod fit commutatio, vel æquale, vel melius, quàm sit illud quod commutatur.

6 Ad hoc respondeo dari in hoc casu causam iustissimam, imò & clarissimã, vt possit dispensari, quod redditus isti annuales relicti pro monasterio ædificando, & maritandis puellis insumantur in curandis infirmis. Primò id probo, quia hospitale Olysipponense pro infirmis curandis est vnum tantum in vrbe tam populosa: licet enim sint aliæ domunculæ, in quibus curantur aliquot infirmi, hæ domunculæ sunt duo tantùm, & vix decem infirmi in singulis curãtur. Hospitale verò Regium, de quo loquimur, vnum tantum est, & habet paucos redditus annuales. Hospitia pro infirmis sunt pauca, & angusta, ita vt ob paucitatem lectorum, & cubiculorum, non possint in hospitali recipi aliquot ægroti, qui miserè moriuntur extra illud. Addo quod hospitale constructum est in loco humili, humido, & non sano, neque habet vicinum spatium, ad quod possit extendi. Ad cuius rei confirmationem dico, quod Romæ sunt quinque hospitalia publica (ad minus) & perampla, quorum præcipuum est hospitale sancti Spiritus in Saxia, quod habet redditus annuales duplo maiores, quàm hospitale Regium Olysipponense: cùm tamen populus Romanus quoad numerũ vicinorum multò minor sit quam populus Olysipponensis. Secunda causa consideranda, ex parte ipsius Hospitalis in quod conuertendũ est legatum, est curatio tot infirmorum miserabilium, quibus facienda est hæc eleemosyna corporalis, imò & spiritualis, qualis est administratio sacramentorum illis in illo

exhi-

exhibita. Quanti autem meriti sit hæc eleemosina illis miserabilius exhibita, & quod Deo hoc magis acceptum sit, quàm ædificare Monasterium, vel maritare aliquas virgines, potest probari primò ex eo quod dixit Christus Dominus Matthæi cap. 9. *Misericordiam volo, non sacrificium.* Maior autem est misericordia curare infirmos pauperes morientes, quàm recipere mulieres ad Monasterium, vel ad matrimonium. In quo loco Matthæi clarè Christus D. innuit, quod aliquãdo iuxta necessitatem pauperum, plus sibi placita est eleemosyna, & curatio pauperum infirmorum, quàm sit sacrificium Missæ. Secundò probatur ex eo quod multi Sancti fecerunt, vendentes calices, & vasa sacra Ecclesiæ, pro subleuandis pauperibus, & redimendis captiuis. Hoc imprimis docuit D. Gregorius Papa *l. 6. epistolarum, c. 177. epistola ad Fortunatum Episcopum*, in qua Papa illi concedit facultatem ad alienãda vasa sacra suæ Ecclesiæ pro redemptione captiuorum suæ Ecclesiæ; & verba Papæ sunt hæc: *Nostrum consensum prabere curauimus, & in distribuendis vasis sacris, vobis licentiam indulgemus.* Et addit ibi sanctus Pontifex: *Quod in hac re, & legum, & canonum decreta consentiunt.* Idẽ fecit S. Rembertus Archiepiscopus Bremensis, de quo refert Surius 4. *die Februarij*, quod vendidit vasa sacra Ecclesiæ pro captiuis redimendis. Idem fecit sanctus Laurentius, qui thesauros Ecclesiæ dedit pauperibus nõ ægrotis, sed sanis, qui per plateas ambulabant: & in nostro casu succurritur pauperib. ægrotis, qui aliquando in ægritudine patiuntur maiorem necessitatem, quàm captiui sani apud Turcas. Eleganter, ac piè satis hac de re dixit Ambrosius *lib. 2. officiorum, cap. 28.* vbi sic ait: quid enim diceres? *Timui ne Templo Dei ornatus deesset? Responderet: Aurũ sacramenta non quærunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur: Ornatus Sacramentorum redemptio captiuorum est: & verè illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte.* Et paulo pòst addit sanctus Doctor hæc verba: *Nemo enim potest dicere: cur pauper viuit? Nemo potest quæri quod captiui redempti sunt?* &c. Nec minus eleganter Chrysostomus *homilia 52. super Matthæum*, loquens de modo quo debemus Deum venerari, sic dicit: *Tum etiam ita eum honora*, (id est Deum) *vt ipse vult. Expone diuitias tuas pauperibus: non est opus vasis, sed animis aureis: & ante omnia misericordiæ, & benignitati est incumbẽdum.* Et paulò infrà sic ait: *Nemo enim quia templa magnifica non condiderit vnquam accusatus est. At verò gehenna, & supplicia Dæmonum imminent, nisi quis diligenter illa peragere velit.* Sic ibi. Ecce quàm sit Deo accepta eleemosyna facta pauperibus, maximè ægrotis, vt iuxta verba Chrysostomi vltimò citata, sit hoc opus Deo magis acceptum quàm Templi magnifici ædificatio. Iam verò ædificatio noui Monasterij quòd prætenditur, non est opus adeò necessarium bono communi populi Olysiponensis, in quo sunt multa monasteria Monialium, & virorum in tanta multitudine, vt ferè sæculares molestè ferant tot Monasteria priuilegiata. Et Summi Pontifices, maximè Clemens VIII. in quadam Bulla circa monasteriorũ ædificationem, taxam, & modum assignauerit pro Monasteriorum multitudine vitanda [illegible]

7 Restat respondere argumentis in principio pro parte contraria adductis. Ad primum igitur fundatum ex capitulo *vltima voluntas*, & ad textum Authentic. vbi dicitur quod vltima volũtas seruanda est omnino, sicut lex; Respondetur, seruandam esse vltimam voluntatem quasi esset lex, hoc intelligitur seruandam esse à subditis ordinarijs, qui non possunt dispensare in testamento, sed sunt meri executores: hi enim ad vnguem debent seruare verba testamenti. Secus verò dicendum de Sum. Pontifice, qui est supremus pastor & dispensator Ecclesiæ, qui est supra omnes leges humanas, & proinde potest dispensare in testamento pro bono communi, vel pro bono meliori, iuxta suprà dicta; & potestatem habet ex iusta causa commutare legatum pium in aliud magis pium. Et idem dicetur de Episcopo,

scopo, qui iuxta Concil. Tid. suprà citatum, est executor piarum voluntatum: maximè quando ex ista commutatione legati non fit præiudicium defuncto, sed redundat potius in ipsius vtilitatem. Et hoc in rigore non est mutare voluntatē defuncti, sed est illam perficere, vt suprà diximus ex cap. *Peruenit*, & cap. *Scripturæ*. de voto. Et ad id quod in particulari dixit lex Auth. quod scilicet voluntas testatoris, est lex. Respondeo adhuc cum Sà *in Aphorism.* verbo *Lex*, *num.* 1. quod quando lex facta est inutilis, ipsa per se abrogatur, vel debet abrogari, quia lex fertur in vtilitatem publicam. Lex verò istius legati de quo agimus, est minus vtilis Reipublicæ, quàm sit curatio tot infirmorum miserabilium. Ad hos etiam textus respondet Ludouicus de Beia loco suprà citato, sic esse intelligendos, quod Papa, qui est suprà omnia iura in foro animæ, potest illa iura mutare pro bono animæ, etiam absque causa: & quod Episcopus ex epijkeia legis potest eadem iura mutare cum causa pro maiori bono animæ. Ad alios textus citatos à Sarmiento dicentes, quod Princeps non concedit priuilegium cum præiudicio tertij, nec aufert ius acquisitum alicui parti, respondetur, quod si Papa, vel Episcopus in hoc dispensauerint, nullam facient iniuriam hæredibus, vel feminis quæ possent postea ingredi tale Monasterium. quia nondum existunt in rerum natura, neque illis aufertur aliquid quod iam actu acquisierint. Illud verò dictum, quod Princeps non aufert alicui ius quęsitum, vel quod non concedit gratiam cum præiudicio tertij: intelligitur quod non aufert ab aliquo id quod iam in re acquisierat, nec facit præiudicium alicui in re iam acquisita. Sic explicat Suarez *tom. de legibus*, *lib.* 8. *cap.* 27. *num.* 9. innuens quod potest Princeps in sua concessione auferre alicui ius ad rem, seu ius quod habet vt illi in posterum aliquid acquiratur. Et exemplum clarum est in Prælato Ecclesiæ, qui non potest per se solum alienare bona Ecclesiæ, nisi cum debita solemnitate præscripta à iure. Si verò suæ Ecclesiæ relinquatur legatum magnum ad quod iam sua Ecclesia habet ius ad rem, potest Prælatus per se solum illud legatum repudiare, quia nondum in re acquisitum est suæ Ecclesiæ: & sic licet non possit nocere suæ Ecclesiæ in bonis iam in re acquisitis, potest illi nocere in rebus acquirendis, ad quæ habet ius ad rem. Sic tradit Sanchez *lib.* 7. *Decalogi*, *cap.* 6. *à num.* 2. *& seqq.* & in hoc nostro casu feminæ, quæ in posterum possent intrare tale Monasterium, & hæredes, & executores testamenti nondum habent ius quæsitum in re, imò vt plurimùm nondum existunt in rerum natura, nec potiti sunt prædictis officijs. Et parum interest si illis fiat aliquod præiudicium in officio acquirendo, maximè cum hoc illis adimatur pro bono communi, & pro maiori vtilitate illius defuncti. Addo quod hoc legatum non est relictum certis, ac determinatis personis, sed personis incertis, vt patet, & in genere. Legatum verò sic relictum incertis personis facilius commutatur ab Episcopo, teste Riccio 4. *p. Decisionum*, *decis.* 1270. *vers. limitatione* 4. vbi se ipsum citat in decisione 556.

Ex dictis satis responsum manet secundo dubio principali posito in principio, an scilicet Rex peccauerit impediendo executionem dicti testamenti, & petendo à Papa dispensationem legati? Respondetur enim, non solùm non peccasse, imò piè, & prudenter egisse petendo à Papa, quod ipse potest facere, & quod vergit clarè in bonum commune Reipublicæ.

Appendix ad casum præcedentem de mutatione prædicti legati.

POstquam præcedentem responsionem ad casum præcedentem dedi, vidit illam quidam Religiosus grauis, & doctus, qui plus adhærens textibus ciuilibus, ac Iuristis, quàm Theologis, aut rationibus, impugnauit hanc meam responsionem sequentibus argumentis: quibus respondebo non gratia contentionis,

tionis, vel defensionis mei honoris, sed vt magis confirmetur à me dictum pro casu præsenti in re tam graui, & bono communi necessaria; & pro alijs casibus similibus, qui quotidie possunt occurrere.

1 Igitur prædictus Doctor contra me arguit, non posse Papam in prędicto testamento dispensare: primò, quia Papa nō potest obligare hæredem vt det Hospitali illud quod testatur non debebat, nec iussit dare: pro quo citat l. *Authent. de hered.* §. *hinc nobis*. At obligare hæredem ad dandum id quod neque lex, neque testator obligat, est vim inferre, & nulla lex permittit quod alicui vis inferatur. Et confirmat hoc argumento, quia aliud est commutare vnum legatum in aliud opus pium: & aliud est obligare hæredem, vt soluat illud quod testator non iubet soluere: & ponit exemplum, dicens, quod si testator mandaret hæredi vt daret certæ Ecclesiæ vnum calicem iam factum, non poterit Prælatus obligare hæredem vt det Ecclesiæ valorem illius calicis in pecunia, vel rem aliam calici æquiualentem.

2 Quia si dicatur posse hoc Papam facere de potentia absoluta, id non potest Papa facere: nam secundum aliquos Iuristas, quos citat, quod fit de potentia absoluta est tyrannis, pro quo citat leges, & textus. At de Papa non est credendum quod vim inferat, vel tyrannidem exerceat, dans de potentia absoluta Hospitali id quod testator dari non iussit.

3 Quia hæredes huius defuncti habēt iam quæsitum ius in prouidendis locis futuri Monasterij admittendo fœminas ad tales locos, ad quos possent recipere proprias filias, & sorores suas, & consanguineas, quod est magnum interesse. Et Princeps non potest præiudicare bono alicuius tertij, iuxta legem *Filius ff. de condit.* & alios textus, & Doctores.

4 Quia Papa non potest sine causa mutare piam voluntatem testatoris. Et in hoc casu dicit non dari causam sufficientem ad dispensandum in hoc testamento. Nam causa maior non debet considerari ex parte rei, in quam debet mutari legatum (quæ est curatio infirmorum) sed solum ex parte voluntatis testatoris, considerando scilicet id quod esset melius ipsi testatori, pro quo citat Bartolum, & alios.

5 Quia licet Papa possit mutare vnum legatum in aliud opus pium quando testator in tali legato habuit respectum solum ad salutem animæ propriæ, ibi sistendo: non tamen potest illud legatum mutare si testator habuit etiam respectu ad honorem, & famam sui proprij nominis, & descendentium: & ad hoc citat l. *legatum, ff. de vsu, & vsufr.* In hoc verò casu testatōr non respexit solum ad salutem animæ in ædificando Monasterio; sed respexit etiam ad proprium honorem, & suorum descendentium, cùm ex eo ædificio, & ex iure patronatus super idem Monasterium sibi, & suis descendentibus accrescat fama, & gloria magna.

6 Quia ad hoc vt Papa possit mutare legatum in aliud opus magis pium, dicit dari tantum duas causas: prima, quod sit necessitas publica: secunda, quod legatum non possit executioni mandari. At in hoc casu, dicit necessitatem Hospitalis non esse necessitatem publicam Reipublicæ, vel sui status. Secundò, quia Monasterium potest commodè ædificari, neque ad hoc datur vllum impedimentum. Ad hoc etiam addit quod quando Doctores dicunt, quod Princeps potest sine causa mutare legata, loquuntur de potentia absoluta: Author verò iste iam suprà dixit, potestatem absolutam æquiparari tyrannidi.

7 Quia non potest Hospitale recipere redditus annuales, qui sunt applicati Monasterio futuro, sub prætextu legatorum, quæ executioni non sunt mandata; ex vi Bullæ, quam supra diximus habere prædictum Hospitale: nam monasterium comparatur posthumo, & facit fructus suos, & sic semper illi reseruantur fructus futuri.

Vltimò, quia si hoc legatum mutaretur, daretur occasio vt aliquæ personæ nollent relinquere legata pia in suis testamen-

stamentis, timentes quod post suam mortem possint a Papa mutari, vel ab Episcopo in alia opera, quæ illi non intenderunt: quæ occasio vitanda est tanquam Ecclesiæ parum vtilis.

Hæc sunt argumenta, quibus prædictus Author meam responsionem impugnauit, sequens potius vt dixi, textus ciuiles, & Iuristas, quàm ius canonicũ, & Doctores Theologos, quos citaui suprà in hoc casu *num.* 2. & quia hic Author in suis argumentis, maximè in primo, & vltimo innuit absolutè non posse Papam dispensare in testamento, & in hoc legato; miror, & nescio quid debeat respondere ad Clementinam, *quia contingit, de Religiosf. domibus*, citatam in citato *numero* 1. vbi Papa expressè dicit Sedem Apostolicam id posse facere: nisi fortè iste Author sequi potiùs velit leges ciuiles, quas fortè non intellexit, quàm sequi leges Pontificias, qualis est ista lex Clementinæ citatæ. Et quoniam in hoc casu iam suprà attuli efficacia argumenta, & tot Doctores dicentes id posse facere Papam, non amplius hic immorabor in adducendis argumentis ad probandum quod possit Papa id facere: solum respondebo ad futilia argumenta istius Authoris; nam ex ijs quæ dixero in solutione illorum, magis confirmata manebit nostra sententia.

Solutio argumentorum suprà positorum.

9 AD primum argumentum dico, quod si Papa hoc legatum per dispensationem commutauerit applicãdo redditus relictos vt insumantur in Hospitali pro infirmis curandis, obligat Papa, & obligare potest indirectè saltem hæredem, vt det Hospitali, id quod testator illi dari non iussit. Declaratur claro exemplo. Posuit Petrus in manu Ioannis rem quandam tanquam pignus depositum, dicens Ioanni, quod illi non daret nisi Francisco. Iudex ad instantiam cuiusdam probãtis rem ad se pertinere, per sententiam mandabit Ioanni vt rem traderet Ferdinãdo, cui iudex reddi iubet, cui Petrus non mandauit reddi. Idem euenit in hoc casu: Iussit testator hos redditus reddi Monasterio futuro: Papa qui potest illos per dispensationem applicare pro Hospitali, mandat illos reddi Hospitali; clarũ est quod tenetur hæres illos reddere Hospitali, & quod Papa hoc illi potest præcipere. Aliàs sequeretur, quod nunquam Papa posset facere commutationem alicuius legati, quod est clarè contra citatam Clementinam. Probatur sequela: nam quotiescunque Papa dispensat in aliquo legato relicto pro aliqua re certa, & applicat illud legatum, v. g. alieni Ecclesiæ, testator non declarauit, neque iussit, vt legatum daretur tali Ecclesiæ, sed illi operi quod declarauit: & tamen hæres tenens rem illam legatam tenetur tradere rem Ecclesiæ, cui mandat Papa, alias nunquam Papa posset in aliquo legato dispensare, quod est cõtra praxim Ecclesiæ, & contra istum Authorem in suis argumentis qui admittit commutationem legatorum faciendam per Papam, sine ista obiectione posita in isto argumento. Et confirmatur, seu magis declaratur. Nam hæres non retinet hos redditus tanquam suos, vt patet, sed tanquam executor & depositarius. At iudex potest iubere executorem testamenti, vel depositarium vt tale quid faciat, vel non faciat. Et declaro adhuc exemplo claro quod Papa possit, vel Princeps obligare hæredem, vt det illud, quod testator non declarauit, neque mandauit. Nam si testator debeat Petro decem ducatos, quos Petrus oblitus non declarauit, nec mandauit solui in testamento, & Petrus post mortem testatoris probauit illos sibi deberi: clarum est quod tenetur hęres illos reddere Petro licet testator id non declarauerit, nec præceperit: ergo falsum est in genere, dicere quod hæres non tenetur soluere id quod testator nec declarauit, nec iussit. Tunc sic; Isti redditus post dispensationem, & applicationem Papæ potentis applicare, debentur Hospitali: ergo hæres tenetur illos reddere Hospitali, licet hæres id neque declarauerit, neque

neque præceperit. Quod verò attinet ad legem quam citat in confirmationē, in qua dicitur quod nulli inferenda est vis seu violentia. Respondetur primò, quòd Papa iubens per dispensationem vt hi redditus applicentur Hospitali, nullam vim, nec violentiam facit hæredi, cùm tales redditus non sint ipsius hæredis, sed sint subiecti dispositioni Papæ dispensantis. Fieret quidem iniuria hæredi, si illi redditus essent sui, & eos illi auferret. Cùm verò non sint sui, non facit Papa illi vim, neque iniuriam iubēdo per dispensationem vt Hospitali tradantur. Respondeo secundò, quod vtēs iure suo nulli facit iniuriam, teste Nauarro *ad cap. Cum contingat in 7. causa nullitatis, num.* 8. pro quo citat *cap. Cum Ecclesia, de electione*, & legem *Iniuriarum*, §. 1. *ff. de iniurijs.* At Papa vtens dispensatione, & applicans hos redditus Hospitali, vtitur iure suo, sicut potest; ergo nullam hæredi vim facit, neque iniuriam.

10 Ad confirmationem istius argumēti primi, quatenus dicit, aliud esse commutare legatum in opus aliud piū, aliud verò obligare hæredem ad soluendum illud quod testator non præcepit; respondeo, quod licet hæc duo sint duæ res aliquo modo differētes, vna tamen, id est, obligare hæredem ad soluendum, est dependens ab alia, id est à dispensatione, illique subordinata. Nam dispensante Papa, sicut potest, vt redditus isti applicentur Hospitali, consecutiuè potest obligare hæredem, qui est solum quasi depositarius, vt tales redditus reddat Hospitali. Aliàs sicut suprà argumentabamur, frustrà haberet Papa hanc potestatem dispensandi, si non haberet potestatem exequendæ suæ dispensationis per traditionem redditum eidem Hospitali. Confirmatur amplius hæc responsio: nam qui potest præcipere antecedens, potest etiam præcipere consequens sine quo illud antecedens stare non potest. Sed Papa potest hoc antecedens, id est dispensare in hoc legato, vt probaui suprà tot rationibus, & Doctoribus: ergo Papa potest consequens quod hinc sequitur, videlicet mandare hæredi vt tradat illos redditus Hospitali, sine qua traditione frustranea foret Papæ dispensatio. Ad exemplū verò quod affert de calice, quem testator præcepit dari Ecclesiæ cum declaratione ibi posita; dico etiam posse Prælatum in tali casu obligare hæredem, vt pro calice det Ecclesiæ pecuniam, quæ erat insumenda in emendo calice, si Ecclesia non indigebat calice, sed indigebat pecunia: concurrunt enim in hoc casu rationes sufficientes ad dispensandum, & proinde dispensante Prælato, potest, ac debet hæres stare dispositioni Prælati dispensantis, vt satis manet probatum in præcedentibus. Et obligando hæredem, vt det pecuniam, & non calicem, nullam illi vim facit, neque iniuriam: imò liberat illum à labore iubendi fieri calicem, quem calicem potest Prælatus commutare in aliud opus Ecclesiæ vtilius.

11 Ad secundum argumentum, in quo dicit, quod si Papa aliquid concederet de potentia absoluta, talis concessio esset tyrānis; dico primò hanc propositionem esse duram, & proinde dignam cēsura. Nam Summi Pontifices passim concedunt multa cum ista clausula, *motu proprio, & plenitudine potestatis*: quæ verba æquiualent potentiæ absolutæ: & tamen nemo illos arguit de tyrannide. Secundò, quia Papa est supra omne ius canonicum, & ciuile, quando est ius purè positiuum, & potest in vtroque dispēsare pro bono animarum, & super tale ius nouas regulas inducere, vt tenet cōmunis opinio teste Mascardo *tom. 3. conclus.* 1377. *num. vltimo*, vbi citat multos Doctores in solutione tertij argumenti. Ergo si potest Papa supra ius commune aliquid addere, vel dispensare, tale suū factum non erit tyrannis, sed factum licitum, cùm vtatur iure suo. Tertiò, dicta propositio, quod factum de potentia absoluta sit tyrānis, haberet aliquam apparentiam, quando tale factum Principis contra, vel præter ius, esset factum, vel opus iniquum. Sed commutare legatum in opus magis pium (quale est istud) non est opus malum, sed bonum, & pium: imò neque est contra ius commune,

mune, sed illi conforme, cùm id clarè sit diffinitum in Clementina citata *cum contingat*, de Relig. domibus. Ergo Papa hoc concedendo, etiam de potestate obsoluta, non exercet tyrannidem, sed potius actum bonum, & opus misericordiæ erga pauperes miserabiles curãdos.

12 Ad tertium argumentum, quatenus dicit, hæredes, & executores istius testamenti habere iam ius acquisitum ad recipiendas in futuro Monastrio suas sorores, filias, & consanguineas; & quod Papa non potest auferre ius quæsitum tertio iam ad hoc responsum est supra *num.7.* in responsione ad primum argumentum, post medium, vbi cum Sanchez *lib.7. Decalogi, cap. 6. num. 2.* diximus quomodo Princeps possit auferre alicui ius suum, non quæsitum iam in re, sed ius ad rem. Hi verò hæredes, & executores nondum habent illud ius præsentandi acquisitum in re, sed ad rem futuram: nondum enim sunt in possessione patronatus, vt in simili probat Azor *tom.3. lib.1. cap.12. q.8.* At Papa potest tollere ius ad rem & in re quod habent laici ad præsentationem beneficiorum, vt tenet communis opinio, teste Reginaldo *tom. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 16. sect. 4. num. 226.* vbi citat Couar. & Lambertinum. Et causam assignat, quia ius patronatus est de iure canonico; Papa verò potest derogare toti iuri canonico: ergo Papa potest derogare isti iuri ad rem, quod habent isti patroni in præsentando: maximè cùm ista illorum præsentatio fœminarum pro ingressu futuri Monasterij, non sit præsentatio ad beneficium Ecclesiasticum. Secundò respondetur, quod Papa ex iusta causa potest alicui auferre ius suum, etiam acquisitum, & non præcedentibus culpis. Videatur glosa *in cap. per principalem 9. q. 3. vers. ad nos*, vbi citat quandam legem iuris ciuilis, & duo capita iuris canonici, in quibus dicitur, quod Papa potest auferre à Clerico beneficium iam acquisitum: & quod Imperator possit alicui domino auferre seruum suum ex iusta causa. Idem tenet Azor *tom. 2, lib. 4. cap. vltimo, §. vigesimumquartum*, citans alios textus, & hoc dicunt existente iusta causa. At in hoc interuenit tam iusta causa, qualis est curatio tot pauperum miserabilium & ægrotorum. Tertiò probo exemplo clarissimo, quod possit Papa alicui auferre ius suum iam acquisitum in re. Constat quod decimæ de iure diuino, & naturali debentur Episcopis, & beneficiarijs, ad propriam sustentationem, vt probat Azor *tom.1. lib.7. cap.34. §. In ijs igitur*: & sic Episcopi habent ius in re vt sibi Catholici soluant decimas. Et hoc non obstante multi Pontifices concesserunt aliquibus Religiosis, vt de suis campis, & proprietatibus non soluerent decimas Episcopis, vt patet ex compendio Mẽdicantium verbo *Decima*. In quo Sum. Pontifices fecerunt præiudicium tertio, id est Episcopis, auferendo ab illis ius quod iam habebant quæsitum in decimis. Ergo à fortiori, poterit Papa in hoc casu auferre hæredi, & executoribus testamenti auferre ius ad rem, quod habent pro futura præsentatione fœminarum, maximè interueniente causa tam pia hospitalis: maximè cùm hoc ius illis non competat de iure naturali, nec diuino, sicut Episcopis competit ius ad decimas, & in decimis.

13 Quartum argumentum dicit in hoc casu non dari causam sufficientem, vt Papa dispenset: quia inquit, hic non est attendenda causa ex parte maioris necessitatis ipsius hospitalis: sed ex parte maioris necessitatis ex parte testatoris. Respondeo, hoc gratis, & sine fundamento dici. Nam Doctores dicentes posse Papam commutare legata, non dicunt quod id fiat attenta volũtate testatoris, sed quod sit opus melius. Et probatur, quia si attendenda esset solùm voluntas testatoris, nunquam Papa posset commutare aliquod legatum; semper .n. credendum est, quod testator voluerit vt suum legatum detur executioni sub forma à se præscripta in testamento. Secundò, quia voluntas defuncti præsumẽda est quod sit ista, & fuerit ista, quod suum legatum cõuertatur in melius pro bono animæ suæ, idque Papa volue-

rit applicare, qui est Dominus vltimarũ voluntatum: sicut tenet Beia 4.p.*Resp. Moral. casu* 22.§.*Probatur hac sententia,& §. sequenti*, vbi citat vnam legem iuris ciuilis, & aliam iuris canonici, ex quibus colligitur posse Papam mutare legatũ in aliud opus pium, etiamsi nulla detur causa iusta, dummodo commutet in rem meliorem: & quod sic commutans interpretatur voluntatem testatoris legantis. Et citat ad hoc Hugon. Angelum, Imolam Rog. qui præponderant Bartolo citato in oppositum, si Bartolus id dicit.

14 Ad quintum argumentũ dico, quod licet testator in hoc legato non solum respexerit ad salutem animæ suæ, sed etiam ad propriam famam, & honorem suum, & suorum descendentium, hoc non obstante poterit Papa illud commutare. Probo; quia licet testatur habuerit respectum ad has duas res, animam, & famam: præsumendum est, quod principale quod prætendit, fuit salus animæ: fama verò prætensa fuit accessorium, & secundarium: præsumi enim debet, quod homo Catholicus moriens plus curat de anima, quam de fama. Cùm igitur principale intentum fuerit salus animæ, & fama fuerit quid accessorium: dico, quod cùm Papa possit mutare legatum quoad intentum principale animæ, poterit etiam illud mutare quoad accessorium famæ. Probatur clarè per Regulam 42. *de Regul. iuris in 6.* vbi dicitur, quod destructo principali, destruitur accessoriũ. Et potens in maius, potest in minus. Addo quod in ista mutatione legati, & omissione ædificationis Monasterij, non perdit testator famam prætensam in ædificio Monasterij, nam eadem fama & honor illi accrescit ex reparatione hospitalis, & curatione perpetua tot infirmorum miserabilium.

15 Sextum argumentum contendit quod in mutatione legati duo debent attendi; primum necessitas publica: secundum impossibilitas exequendi legatum. Ad primum ergo quod dicit, in hoc casu non dari necessitatem publicam, pro qua mutetur legatum. Dico curationem infirmorum pauperum totius Olysipponensis, imò & peregrinorum ad illam confluentium esse necessitatem plusquam publicam, & ferè extremam in hac materia. Quæro enim: Num magis indiget Olysippo hoc nouo monasterio Monialium, in qua iam sunt tot illarum monasteria, quàm indigeat hospitali publico ad curandos tot pauperes miserabiles? Videantur ad hoc illa quæ dixi in hoc eodem casu ante hanc appendicem ex D. Ambrosio, Gregorio, & Chrysostomo, qui adeò commendant curam pauperum, plusquam vasa sacra, &c. Quoad secundum quod dicit, non posse mutari legatum quando illud potest commodè dari executioni, hoc autem potest commodè impleri. Dico primò, nullum Doctorem Theologorum hanc causam, vel rationem assignare: & quod quoties Sum. Pontifices, vel Episcopi commutarunt legata, ferè semper illa legata, quæ mutarunt, potuerunt facilè executioni mandari, eoque non obstante dicta legata commutarunt. Imò, si hæc ratio aliquid valeret, ferè nunquã Papa, vel Episcopus possent vllum legatum cõmutare: omnia enim legata relicta à testatoribus possunt vtplurimùm executioni commodè mandari, & nihilominus ea dicti Prælati commutant. Dico secundò, quod hoc Monasterium relictum in hoc legato nõ potest commodè, & facilè construi. Pro huius probatione, suppono ex Nauarro *commentario 4. de Regular. num.* 71.§. *Quarto quod*, vbi citans l. *Nepos Procolo*, *ff. de verb. signifi.* & cap. *Faciat* 22. *quæst.* 2. ait, quod illud dicimur nos posse quod commodè possumus: & ponit multa exempla. Quo supposito, dico hoc Monasterium fieri non posse, quia commodè fieri non potest. Assigno duas causas, prima est, quia præcipit vt executores sui testamenti, vel hæredes simul cum Episcopo eligant fœminas ingressuras in Monasterium, & prius ad hoc nominat executores, & hæredes, quàm Episcopum. Hoc autem est contra ordinem, & contra praxim Ecclesiæ: nam patroni officium solum est præsentare Prælato, & Prælatus potest repellere præ-

præsentatum à patrono, si non sit dignus: non potest verò patronus eligere, sed solùm præsentare. At in hoc testamento datur patrono potestas non solùm ad præsentandum, sed etiam ad eligendum. Imò ex hac dispositione testamenti colligitur, quod poterunt executores testamenti cogere Episcopum, vt recipiat vnam feminam inuito eodē Episcopo. Probatur, quia cùm talis femina sit recipienda per suffragia executorum, & Episcopi: poterit contingere, quod si sint tres executores testamenti, & hi omnes dent suffragium pro certa femina, quam Episcopus non vult recipere ad nouitiatum, cogetur Episcopus inuitus illam recipere ad nouitiatum: quod est inauditum in Theologia, & sacris Canonibus, vt scilicet recipiatur Nouitius ad habitum contra voluntatem Prælati ordinarij, idque cum solis suffragijs sæcularium. Secunda causa, ob quam Monasterium commodè fieri non potest, est quia adimit Episcopo potestatem, & iurisdictionem recipiendi vnam Monialem sine consensu patroni, vel patronorum, quod est onus graue, nunquam visum, neque post rum in vsu. Scio quod aliqui domini temporales habent ius patronatus, vt possint præsentare in aliquo monasterio Monialium duas, vel tres recipiendas ad habitum: quas tamen, si non sint dignæ, potest Prouincialis repellere. Quod verò patronus omnes ingressures præsentet, & eligat, res est inaudita. Addo quod in mea Prouincia Algarbiorum Rex Catholicus est patronus aliquorum grauium conuentuum Monialium à Regibus fundatorum, & tamen Rex patronus neque vnā præsentat in aliquo illorum monasteriorum, sed totum negotium recipiendi Moniales liberè relinquit Prouincialibus. Idem fecit D. Maria Infans filia Regis Emmanuelis Portugalliæ, quæ à fundamentis Eboræ ædificauit monasterium Monialium istius Prouinciæ, & reliquit executores sui testamenti, qui hodie durant: & tamen nullum locū sibi, vel executoribus reliquit, vt possent vnam solam feminam in illo monasterio præsentare, sed totum Prælatis cōmisit. Credendum est enim quod maiorem zelum, & minus interesse habebunt Prælati Religiosi in recipiendis nouitijs, quàm sint habituri sæculares, qui amicorum, & consanguineorum voluntati obsequi solent, & proprijs obligationibus satisfacere consuescunt. Cùm ergo constet ex dictis, quod ex libertate præsentandi, & eligendi Ius patronis commissa possit accrescere grauamen, & damnum Ordinario in receptione Monialium, sequitur quod commodè tale monasteriū fieri nequit, & quod talis libertas patronis non sit danda. Facit ad hoc quod tradit Reginald. *tom. 2. lib. 30. tract. 3. nu. 232.* vbi cum Lambertino, & Syluest. dicit, quod si patronus imponat conditionem, quæ sit grauamen immoderatum, vel intollerabile, vel contra rectam rationem, non obligare talem conditionem. Illa verò forma recipiendi Nouitias assignata ab illo testatore, est intollerabilis, & contra rectam rationem, & contra omnem consuetudinem, vt probaui.

16. Ad septimum argumentum dico, quod reddituс residui huius legati hodie extantes, si Papa dispensauerit, dari debent hospitali, quia per talem dispensationem debentur hospitali, vt patet ex suprà dictis. Ad exemplum quod ponit quòd monasterium comparatur posthumo, cui reseruantur redditus hæreditatis patris defuncti. Respondeo, quod comparatio nullo modo tenet. Probo, quia filio posthumo debentur redditus paterni de iure naturali, atque etiam diuino, cùm pater de iure naturali, ac diuino teneatur alimenta dare filio. At isti redditus testatoris non debentur isti monasterio de iure naturali, nec diuino, sed ex pura liberalitate testatoris, eos dantis illi monasterio: & sic est casus nimis diuersus. Secundò, quia hi redditus nondum sunt in possessione monasterij, sed sunt in manu hæredis, tanquam in manu depositarij, idq; dependenter à voluntate Papæ potentis illos applicare ad alium vsum magis piū. Et si Papa illos de facto applicauerit, talis applicatio erit sicut mādatum, quo Papa præcipit hæredi vt tales

N 2 red-

redditus tradat pro expensis hospitalis. Probatur hoc præsenti exemplo. Antequam prędictum hospitale haberet Bullam, quam habet, vt possit colligere pecunias assignatas pro eleemosyna Missarum non dictarum in termino certo, sicut suprà diximus habere hospitale, vt illas insumat in curandis infirmis; ante, inquam, hanc Bullam multæ Ecclesiæ, & monasteria habebãt ius ad has pecunias colligẽdas, eo quod tales Missæ sibi essent relictæ, & ad illas habebant ius acquisitum. Hoc tamen non obstante, per eandem Bullam iubet Papa vt dictæ eleemosynæ pecuniariæ talium Missarum tradantur ad expensas dicti hospitalis, & non tradantur Ecclesijs, & Monasterijs, quibus sunt relictæ ex mandato testatorum.

17 Ad vltimum argumentum dico, quod ex eo quod Papa hoc legatum mutet, in expensas hospitalis, non datur occasio fidelibus, vt nolint amplius relinquere legata pia in suis testamentis, timentes ne Papa postea illa commutet. Probatur per exemplum proximè adductum de Bulla concessa dicto hospitali, ad colligẽdas pecunias debitas pro Missis non dictis, sicut colligit hospitale: ea enim Bulla non obstante, quotidie fideles in suis testamentis iubet Missas perpetuas pro se dici. Probatur etiam alio exemplo iam suprà allato de priuilegio Sixti IV. concesso Minoribus, (quo gaudent omnes Mendicantes) per quod dictus Papa illis concessit vt possint legata sibi relicta ad vnum vsum, conuertere ad alium vsum, modo in præcedentibus explicato. Et tamen per hanc concessionem non auertuntur sæculares à relinquendis quotidie legatis pijs dãdis monasterijs Minorum, & aliorum Religiosorum. Idque maximè cùm sciant quod per talem mutationem legatorum ipsi non defraudantur suffragijs in purgatorio, cùm Papa illis applicet illud opus pium, in quod legatum suum commutat, quod opus aliquando est melius, quàm fuerat legatum ab illis relictum.

CASVS LIII.

De quodam delicto facto intra Ecclesiam.

QVidam vir intra Ecclesiam existens feria quinta in Cœna Domini, dũ Sacerdos actu ministraret fidelibus sanctissimam Eucharistiam, euaginauit gladium contra alium quendam, qui simul eduxit gladium de vagina, & factus est tumultus grandis in Ecclesia, cum alia circumstantia nimis aggrauante. Non est tamen alicui inflictum vulnus, neque mors. Vnus tamen ex illis, qui gladium eduxerunt de vagina, confugit ad Ecclesiam, seu monasterium. Quæsitum fuit primò quam pœnam incurrerit per eductionem gladij. Secundò, an ipse gauderet immunitate Ecclesiæ, vt ab ipsa non posset extrahi per ministros iustitię?

1 Quod attinet ad primum, non inueni legem Ecclesiasticam, quæ huic particulari delicto euaginandi gladium in Ecclesia non secuta morte, vel vulnere, particularem pœnam imponat. Lex tamen Portugalliæ *lib. 5. Ordin. tit.* 40. ob solam eductionem gladij in Ecclesia, vel in processione, in qua defertur sacrosancta Eucharistia, ponit pœnam exilij ad Brasilos in perpetuum, etiamsi nec vulneret, neque occidat.

2 Quod attinet ad secundum, est cõmunis sententia Doctorum, quod delinquens intra Ecclesiam non gaudet immunitate Ecclesiæ. Habetur expresse in cap. vltimo, de immunitate Ecclesiæ. At si verba illius textus bene considerentur, ibi Papa solum priuat immunitate Ecclesiæ illos qui intra Ecclesiam mutilauerint, vel occiderint. Euaginare autem gladium solummodo, non est occidere vel mutilare: & ideo ex hoc capite non videtur iste euaginator priuandus immunitate Ecclesiæ.

3 Dubitat ergo Suarez *tomo 1. de Relig. lib. 3. de Reuerentia debita locis sacris cap. 11. num. 6.* an delinquentes in Ecclesia, & non mutilantes neque occidentes gaudeant illius immunitate. Et videtur

quod

quod debeant gaudere. Nam cùm lex illius capitis finalis sit pœnalis, & non exprimat, neq; arceat ab immunitate Ecclesiæ nisi solos mutilantes, vel occidentes intra illam, videtur restringenda ad hos solos non verò ad alios Ecclesia delinquentes, qui non mutilant, neque occidunt. Sed tamen Suarez *citato num. 6.* cum Syluestro, Panormitano, & Nauarro, tenet eadem immunitate priuari omnes qui grauia delicta commiserint intra Ecclesiam, etiamsi non occidant, neque mutilent, quam dicit esse opinionem cōmunem Nauarrus *in summa, cap. 25. num. 20.* Probat illam Suarez ex ipso textu citati capitis: nam in principio sic inquit: *Nonnulli impunitatem suorum excessuum per defensionem Ecclesiæ obtinere sperantes*, &c. Quibus verbis Papa in communi comprehendit omnes excessus factos in Ecclesia: homicidium verò, & mutilationem, dicit Suarez poni exempli gratia.

4 Hoc non obstante Bonacina *tom. 2. disput. 3. circa primum Decalogi præceptum, quæst. 7. punctio 6. §. 2. nu. 11.* cum Farinacio, & Peregrino, quos citat, defendit quod delinquens in Ecclesia si non occidat, vel mutilet, gaudet immunitate illius. Probat præcipuè, quia in Bulla Gregorij XIV. edita in particulari circa immunitatem Ecclesiæ, solùm priuantur tali immunitate, occidentes aut mutilantes in illa: priuatio autem immunitatis non est extendenda ad casus non expressos in tali Bulla. Et ait Bonacina prædictam Bullam Gregorij XIV. circa immunitatem Ecclesiæ, fuisse editam conformiter ad citatum cap. vltimum, de immunitate Ecclesiæ, citato à Suarez. Ad fundamentum Suarez responderi potest, in citato capitulo non poni homicidium, & mutilationem solùm, vt exempla, sed vt totam materiam, de qua lex illa fertur, & ideo illa sola duo specificantur. Si enim ibi illa duo ponerentur solum vt exempla, adderet Papa post homicidiū, & mutilationem, *& alia huiusmodi*. Quod tamen Papa nō addidit, sed absolute illa duo tantùm posuit. Et probari adhuc potest, quia si per illa, *suorum excessuum*, posita in illo capitulo, intelligerētur omnes alij excessus facti in Ecclesia, vt vult Pater Suarez, etiam fornicatio, vel furtum ordinarium patuum factum in Ecclesia priuaret immunitate, quod non videtur dicendum.

5 Ex sua illa opinione colligit Bonacina *citato §. aliquot corollaria*: primum est, quod percutiens gladio in Ecclesia, ita vt vulneret, & sanguis effluat, non priuatur immunitate Ecclesiæ, quia vulnerate solum, non est mutilare propriè, nec membrum aliquod abscindere. Colligit secundò, abscindentem digitum, etiamsi sit pollex, vel index, vel abscindentem auriculam exteriorem, non dici mutilatorem: quia hæc non sunt membra. Colligit tertiò, illum qui mutilauit in vna Ecclesia, & postea confugit ad aliam Ecclesiam, non esse tutum in secunda Ecclesia, sed ab illa esse extrahendum, quia adhuc verum est hunc perpetrasse delictū in Ecclesia: pro quo citat septem Doctores. Colligit quartò, non priuari immunitate Ecclesiæ illum, qui existens intra Ecclesiam hominem occidit existentem extra Ecclesiam, explosio videlicet archebusio. Nam hoc delictum in rigore nō est factum in Ecclesia, sed extra Ecclesiam. Idem dicēdum est de illo qui euaginauit gladium intra Ecclesiam, & exiens ab Ecclesia insecutus est aliquē, & illum occidit: talis enim non dicitur delicum fecisse in Ecclesia.

6 Adhuc potest circa hunc casum notari, quod si quis intra Ecclesiam mutilauerit, vel occiderit, sed id fecerit inuasus ab alio, qui volebat illum occidere, ipse ad sui defensionem naturalem mutilauit, vel occidit, seruato moderamine inculpatæ, credo quod iste non priuabitur immunitate Ecclesiæ. Probo, quia priuatio immunitatis Ecclesiæ est pœna, imò pœna grauissima, vt patet: pœna autem non debetur vbi non est culpa, iuxta illam regulam iuris, dicentem: *Rem quæ culpa caret, in damnum vocare non licet*. Et illam aliam, de reg. iuris in 6. *Sine culpa, nisi subsit causam, non est aliquis puniendus*. At iste sic mutilans in Ecclesia non peccauit, cùm id fecerit inuasus, & aliter non posset suam vitā tueri: ergo nō est

est puniendus pœna graui immunitatis Ecclesiæ. Et applicando hæc ad primam partem istius casus suprà positam de pena posita à lege istius Regni de exilio perpetuo; dico quod si iste qui sic euaginauit gladium in Ecclesia, id fecit inuasus iniustè, & necessitate coactus, euadet pœnam illam exilij, quia cùm in eo non peccauerit, non potest puniri, iuxta duas regulas proximè traditas. Idem dico si gladium euaginauit ad defendendum innocentem intra Ecclesiã inuasum: & idem dico de euaginēte gladium solum vt separaret ab inuicem duos rixantes ne se percuterent vel occiderent, talis enim separatio res licita, & sancta est, & proinde cùm in illa non sit peccatum, non est punienda pœna priuationis immunitatis Ecclesiæ, nec pœna legis Lusitanæ de perpetuo exilio ad Brasylos.

CASVS LIV.

Quid debeat restituere homicida hæredibus defuncti?

CAsus iste quotidianus est, & non facilè resolutus in praxi, propter diuersas circumstantias concurrentes in homicidijs. Casus igitur sic figuratur. Petrus occidit, vel vulnerauit Franciscũ iniustè; vnde contigit vt Franciscus, vel faceret expensas in curando vulnere, vel moreretur ex illo. Quæritur quid teneatur Petrus restituere Francisco curato à vulnere, vel hæredibus illius si ex vulnere mortuus est? & notanter posui in titulo, de homicida, qui occidit iniustè: nam si occidit iustè inuasorem, seruato moderamine inculpatæ tutelæ, nihil debet hæredibus defuncti, quia non fuit causa iniusta damni. Imò potiùs teste Molina *tomo 4. disput. 81.* & Petro Nauar. *lib. 2. cap. 3. num. 62.* & alijs, hæredes occisi inuasoris tenentur restituere inuaso occidenti iustè, expensas, quas fecit in lite. Et ego meis oculis vidi Olysippone virum, qui occidit inuasorem suum, prius ab inuasore fugiendo, & illum obtestãdo sæpius vt à se recederet, & cùm amplius fugere non posset, neq; haberet quò fugeret, inuasorem occidit. Qui inuasus delatus ad iudicium sæculare, habuit aliqua suffragia iudicum pro se dicentium, quod hæredes defuncti soluerent expensas litis occisori. Omisso ergo illo, qui occidit sic iustè cũ tali moderamine: quia casus quotidianus est, & variæ circumstantiæ in homicidio iniusto quotidie concurrunt, vt possim satisfacere dubijs frequentioribus, ponam hic per summam principales conclusiones, quas ex præcipuis Doctoribus potui colligere.

1 Prima ergo sit: Prouocantes se ad pugnam, vel ad duellum, ad nullam tenentur restitutionem si se occidant. Ratio est, quia sic se prouocantes, censentur cedere iuri suo. Hæc est communis Doctorum, Molinæ *tom. 4. de iust. disput. 82.* Lessij *lib. 2. cap. 9. dub. 21.* Azor *3. p. lib. 5. cap. 3. q. 7.* & aliorum.

2 Conclusio secunda. Homicida, qui se defendendo occidit inuasorem, excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, tenetur ad aliquam restitutionem, sed non ad integram. Quod teneatur ad aliquam restitutionem patet, quia fuit causa iniusta damni, cùm excesserit moderamen defensionis. Quod verò non teneatur ad integram restitutionem, probatur primò, quia, qui prior alium inuadit, videtur cedere iuri suo, & ex consequenti inuasus non tenetur ad restitutionem omnium damnorũ. Secundò, quia difficilium est, vt inuasus temperet dolorem, quin tantisper excedat moderamen: ergo æquitas videtur suadere vt non obligetur sic inuasus ad omnimodã restitutionem, sed standum tũc erit prudentis arbitrio, qui consideret qualitatem excessus in se defendendo. Videatur Azor *3. p. cit. cap. 3. q. 8.* Lessius *cit. loco dubio 2.* Syluest. *verbo, Restitutio 3. q. 2.* & alij.

3 Quæris: An inuasus qui occidit inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, si tamen ipse inuasus prius dedit causam inuasionis, v. g. quia prius contumeliam, vel conuitium dixit inuadẽti,

an

an in tali casu teneatur ad restitutionē? Respondetur, quod si seruauit moderamen inculpatæ tutelæ, non tenetur ad restitutionem. Ita sentit Petrus Nauar. *citatò suprà loco*, & Molina *citata disp.* 81. Rodrig. 1. *p. sum. cap.* 136. *num.* 2. quidquid in contrarium dicat Nauar. *in sum. cap.* 15. *nu.* 7. & Bonacina *to.* 2. *disp.* 2. *de Restit. in particulari*, *q. vlt. sect.* 2. *puncto* 1. *num.* 5. Idem sentit cum Petro de Nauarra non teneri scilicet ad restitutionē, quia qui afficit alium contumelijs, non amittit ius propriæ vitæ defendendæ: ergo iustè se potest defendere occidendo inuasorem cum moderamine, quem per contumelias prouocauit.

4 Tertia conclusio. Homicida qui propter suum delictum pœna mortis punitus est, non deobligatur à restitutione damni dati per suum homicidium, iuxta mox explicanda. Hæc est ferè communis recentiorum, pro qua Bonac. *loc. citato*, citat Petr. Nauar. Lessium, Azor, Vasquez, Rabello, Molinam, Arragonium, & alios. Ratio est, quia ex iustitia commutatiua restituendum est id quod fuit ablatum: sed homicida per mortem illatam à Rege non restituit ablatum occiso, & hæredibus: ergo tenetur ad restitutionem damni, quod intulit occiso, & hæredibus, pro cuius confirmatione, seu declaratione, benè aduertit Bonacina *cit. num.* 14. quod homicida tenetur ad duplicem restitutionem faciendam: altera est quæ fit Reipublicæ, quæ passa est iniuriam: altera quæ fit hęredibus occisi pro damno illato. Per pœnam igitur mortis illatam à iustitia satisfit Reipublicæ, non verò hæredibus occisi. Hinc licet aduertere quantam obligationem habeant confessarij, qui hos homicidas comitantur ad patibulum, admonendi illos vt iubeāt restituere damna per suos hæredes, si habent vnde restituant; vel saltem ab hæredibus occisi impetrēt remissionem debiti.

5 Circa hanc verò remissionem debiti, noto sequentia in summa. Primò quod si læsus, vel hęredes remittant omne debitum, liberatur homicida, percussorque vulnerans ab omni restitutione, & in hoc non est dubium, quando hæredes remittunt. Neque item est dubium quando ipse occisus ante suam mortem dixit se remittere occisori omne debitum. Nam tunc hæredes non possunt aliquid exigere ab homicida. Nam hæredes habebāt ius exigendi per viam occisi in cuius bona succedunt. Si ergo occisus ante mortem remittat omne debitum, iam hæredes non habent ius ad illud exigendum. Dixi, si occisus remittat omne debitum, quia, si ante mortem dixit se remittere delictum, seu iniuriam, tunc non videtur remittere damna illata, ad quæ hæredes ius habent.

6 Occidens, seu vulnerans alium per homicidium casuale, non est propriè homicida, nec proinde tenetur ad restitutionem: sic Doctores citati communiter. Ratio est, quia ille propriè dicitur homicida, qui cōmittit homicidium voluntarium: & ex consequenti nō inducit obligationem restituendi, cùm obligatio restituendi consurgat ex actione iniusta voluntaria. Ex hac conclus. colligit Bonacina *citata q. vlt. punct.* 2. *nu.* 4. *& seqq.* aliqua corollaria scitu digna ad praxim confessorum. Primum est, illum qui alicui inflixit vulnus leue, non lethale, ex quo vulneratus obijt ex sola sua negligētia, ob malum regimen in cibis, *&c.* iste talis non tenetur restituere damna secuta ex morte, sed ad solas expensas vulneris illati obligatur. Probatur, quia tunc occisio respectu vulnerantis est casualis, nec reputatur volūtariè intenta. Præterea quia illa vulneratio non fuit causa mortis, sed malum regimen occisi, vel omissio adhibendi medicinas, vt suppono. Colligit secundò, illum, qui dans operam rei licitæ, vel illicitæ, fecit debitam diligentiam ne inde sequeretur homicidium, non teneri ad restitutionem: secus si quis accessit ad domum fœminę coniugatæ, cum qua commisit adulteriū facta priùs diligentia de absentia mariti, cum certitudine morali quod non erat venturus: & postea venit, & adulterum cum vxore inueniens voluit occidere; si ipse adulter pro vitæ defensione mari-

tum occidat cũ moderamine inculpatæ tutelæ, non tenetur restituere, quia cùm in illa occisione non peccauerit, ad restitutionem non tenetur. Ita communiter Doctores, & patet ex supradictis. Sic Bonacina *cit. loco nu. 6.* addit cũ Lessio hoc verum esse, etiamsi antequam accederet ad adulterã, suspicatus sit hęc incommoda euentura: quamuis enim peccauerit peccato adulterij, non tamen est reus homicidij, cùm occiderit pro tuẽda sua vita, quam aliter tueri non poterat. Qui casus in terminis mihi olim propositus est, in quodam viro satis nobili, qui accessit ad domum cuiusdam fœminæ non coniugatæ, cum qua habuit copulã carnalem, & statim intrauit domum quidam frater dictæ puellæ, qui euaginato gladio voluit virũ nobilem occidere: qui ob vitæ defensionem occidit fratrem puellæ cum moderamine inculpatæ tutelæ: & proinde mansit liber à restitutione ex parte homicidij.

7 Occidens alium pro suarum rerum temporalium defensione, quas nõ potest aliter defendere nisi occidẽdo illum, qui vult illas iniustè eripere, non tenetur ad restitutionem si seruauit moderamẽ inculpatę tutelę. Ita Comitolus *lib. 4. Respõs. moraliũ q. 10. n. 17.* citans Antonin. Syluest. Caietan. Nauar. & alios dicens esse opinionem communem. Probatur, quia tũc non committitur culpa. Nam bona ista temporalia sunt nobis necessaria ad vitam, imò, & ad virtutem, & proinde pro iusta illorum defensione possumus inuasorem occidere. Imò addit Comitolus *cit. loco num* 18. quod licitè post quis occidere seruato moderamine tutelæ illum qui iniustè inuadit suum amicum, consanguineũ, vel affinem: & dicit esse opinionem communem: & proinde si talem licet impunè occidere, non dabitur obligatio restituendi, per supradicta.

8 Quid verò restituendum sit pro homicidio, res est difficilis in particulari. Dicam id in quo communiter Doctores consentiunt. Primò consentiunt maiori ex parte Doctores, pro vita ablata, vel cicatrice relicta ex vulnere, non deberi restitutionem: nam vita hominis non est pretio ęstimabilis, vt constat *ex l. vlt. ff. de ijs qui effuderunt*. Ex cicatrice verò relicta nullum, vel tantillum damnum resultat. Si verò abscissa sit manus, vel pes hominis viuẽtis ex labore suo, tenebitur vulnerans ad restitutionem lucri cessantis pro arbitrio boni viri. Aduertit Bonacina hoc lucrum cessans non esse restituendum rigorosè, attẽdendo ad totum illud quod occisus, aut vulneratus posset consequi in vita, sed quantũ valebat spes lucri in homine occiso, vel mutilato, nã lucrum erat in spe, lucrum verò in spe minus valet quàm lucrum in re. Sunt etiã detrahendæ expensę, quas occisus fecisset in acquirendo lucro. Et quia hoc difficilimum est ad vnguem æstimare, consulit Monialia *cit. lib. disp. 83.* vt compositio fiat inter hæredes occisi, & homicidã. Et quamuis in principio huius numeri dixerim pro vita hominis quatenus talis est, nihil esse restituendum, quia non est pretio æstimabilis, hoc non tollit quin debeatur eidem occiso restitutio lucri cessantis, propter lucrum quod lucraturus erat per operas suas, & actiones corporales modo proximè dicto ad arbitriũ boni viri: circa hanc verò æstimationem lucri cessantis duo aduerto. Primò cum Bonacina *citato puncto* 1. *nu. 9.* hanc spem lucri non esse æstimandã ex ætate sexaginta annorum ad quã aliquis peruenire potest: sed iuxta viri prudẽtis arbitrium, consideratis omnibus circũstantijs præsentis ætatis, sanitatis, & virium: quibus vlterius putabatur vitam producturus. Vnde infert illum qui occidit sexagenarium, sed adhuc vigorosum, teneri ad restitutionem lucri cessãtis pro arbitrio boni viri. Secũdò aduerto Nauar. *in Sum. c. 15. nu. 22.* asserere, quod pro lucro cessante hominis occisi in legibus ciuilibus taxantur quinquaginta auri. Sed tamen, vt benè notat Rabello 1. *p. lib. 3. q. 14.* in hoc non potest assignari certa taxa; quia variæ sunt operariorum differentiæ, quoad ætatem, vires, officia, industriam, *&c.* & proinde securius est semper facere compositionẽ inter partes. Adhuc noto quod licet occisus sit vir nobilis, qui non laboret manibus suis, adhuc

adhuc in hoc casu debetur restitutio lucri cessantis ratione officij, & industriæ quā habebat, ob quæ poterat in vita lucrari ad arbitrium boni viri.

9 Cōstat item apud omnes, quod occiso, vel vulnerato restituendæ sunt expensæ omnes quas fecerunt in curando morbo, seu vulnere, & de hoc nemo dubitat, quia tales expensæ sunt damnum emergens, vt patet; lędens verò aliquem tenetur ad restituendum non solum lucrum cessans, sed etiam damnū emergens, vt Doctores communiter dicunt. Si verò quæras, an homicida restituere debeat occiso expensas factas in funere, & exequijs? Respondet Nauar. *cit. nu.* 22. & Bonacina *cit. loco nu.* 11. nihil teneri restituere propter expensas funeris. Nam si occisus obijsset morte naturali, easdem expēsas facere debebāt hæredes, & proinde ex hac parte nullum homicida dānum intulit. Excipit tamen ibi Bonacina cum Rodriguez & Filliucio, nisi occisio fieret extra patriam occisi, propter quod maiores expensas facerèt, quàm si moreretur in patria: tunc enim restituendum est illud plus quod in patriæ non insumeret in funere.

10 Constat item apud omnes, quod si occisus alebat parentes, filios aut consanguineos, tenetur homicida ad arbitrium boni viri illis restituere damnum, quod illis intulit, verè enim, ac directè suo homicidio causa illis fuit talis damni. Ita Rabello *cit. loco q.* 14. *n.* 10. citans Scotum, Gabrielem, Nauarrum. Addit ibi Rabello, quod esto de facto, proximè dicti non alerentur, siue essent parentes, siue filij, siue vxor, si egeant, aut petant, homicida ad eorum sustentationem obligandus erit, eo quod ex suo homicidio secutū sit, vt non sit à quo alimenta percipiant, neq; possint exigere. Idem tenet Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 22. *sect.* 1 *n.* 314. dicens hoc locum habere circa consanguineos, seu hæredes necessarios, quos occisus tenebatur alere, & non poterat per testamentū excludere ab hęreditate quales sunt parentes, filij, & vxor quam alere debebat rationes dotis acceptæ, & consumptæ. Non verò de hæredibus nō necessarijs, quos poterat per testamentū ab hęreditate excludere. Hos enim non tenebatur alere: & proinde damnum his illatum per homicidium non est restituendum. Et ad hanc restitutionem faciendā talibus hæredibus necessario alitis ab homicida, tenentur hæredes homicidæ, quando ipsæ non sit viuus. Sicut enim hi hæredes succedunt in bona homicidæ; ita etiā succedunt in onera illius, iuxta illam Regulam iuris in sexto: *Qui sentit commodum, sentire debet & onus*, & è contra: quod clariùs probat Reginaldus *citato cap. sect.* 2. *nu.* 320. dicens, hoc colligi ex *cap. final. de sepulturis*. Addit tamen *cit. n.* 14. Quod si illi hæredes necessarij defuncti habent vnde sustententur, neque ab occiso sustentabantur, his non tenetur homicida restituere, qui illis damnū vllum non intulit.

11 Concludit Reginaldus *citato loco n.* 315. quod si occisus debeat aliqua debita alicui creditori, non tenetur homicida restituere illa debita creditori, pro quo citat Sotum, & Molinam; probat, quia creditor non habet ius in debitorem, nisi quantum extendunt se bona quæ actu habet, vel verosimiliter habiturus erat, quę vtraque ad hæredes transeunt: illa quidem ratione hæreditatis aditæ; hæc verò restitutione per homicidam ei facta, illorum quæ occisus lucraturus erat probabiliter. Vnde solutio debitorum ipsius incumbit hæredibus, non verò homicidæ, nisi ea intentione occidisset, vt debiti restitutionem impediret: tunc enim tanquam peccans contra iustitiam damnum secutum teneretur restituere.

12 Adhuc aduerto quod si filius familias aliquem hominem occiderit, non tenetur pater talis filij restituere aliquid pro tali homicido, si pater ad illud non concurrit iubendo, vel consulendo. Nam pater nō tenetur resarcire damna illata à filio, ad quæ damna pater non fuit cooperatus, vt tenet Iulius Clarus *in praxi criminali, q.* 86. *n.* 4. & Lessius *lib.* 2. *de iust. cap.* 9. *dub.* 17. *nu.* 121. & innuit Reginaldus *tomo* 1. *lib.* 1. *cap.* 19. *sect.* 2. *nu.* 252. dum ait, filium percussorem Clerici non

teneri

teneri adire Romam pro absolutione quęrenda, si pater dissentiat. Si verò hic talis filius sub patria potestate existens habeat bona castrensia, vel quasi castrē-sia, tenebitur pater pro filio homicida restituere ex dictis bonis, si illorū vsumfructum habet. Et hinc colligo quod si iste filiusfamilias homicida exierit à patria potestate per matrimonium contractum, vel emancipationem, tenebitur ad faciendam restitutionem præteriti homicidij, si habuerit vnde restituat: illa enim obligatio restituendi, est onus personale, quod transit cum persona, & adhuc talis obligatio non est extincta. Eo nempe modo, quo, si aliquis in graui paupertate existens furtum committat, & pro tunc non potest restituere, si tamen venerit ad pinguiorem fortunam, tenetur restituere, vt omnes fatentur.

CASVS LV.

De quodam patre cogente filiam ad ingressum Monasterij.

EXtat in Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 18. *de Regularibus*, decretum ne aliquis sub pœna excommunicationis cogat aliquam mulierem inuitam intrare Religionem. Verba quibus Conciliū id prohibet sunt hæc: *Si quomodocumque coegerint ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem*; &c.

1 Hoc posito, quidam pater habebat filiam iam nubilem sine matre, cui filiæ timebat periculum castitatis, vel matrimonium se inscio contrahendum; coegit illam per metum cadentem in virum constantem, vt monasterium Monialiū ingrederetur, non vt fieret Nouitia, vel Monialis, sed solùm educationis gratia, quoad vsque congruè matrimonio locari posset.

Dubitatum fuit, an talis incurrerit excommunicationem citatam à Concilio Tridentino? Et quidē quod incurrerit, nimis suadet propria verba citata à Tridentino, ibi: *Ad ingrediendum monasterium.* Tria enim ibi prohibet Concilium. Primum est coactio ad ingrediendum monasterium. Secundum, coactio ad suscipiendum habitum Religionis. Tertium ad emittendam professionem: quæ omnia sunt distincta valde inter se, & proinde prohibitio videtur æqualiter attingere omnia illa tria. Et mihi quidem est opinio valde probabilis, quod incurrerit, quam tenet Suarez *tomo de censuris disp.* 23. *sect.* 7. *num.* 9. & Filliucius *tract.* 14. *cap.* 6. *quæsito* 5. *num.* 89. Probat Suarez eo argmento proximè tacto, quod Tridentinum illa tria distincta dinumeret: & præterea quia Tridentinum illo primo membro non dicit, ingredi Religionem, sed ingredi monasterium, qui ingressus est valde diuersus ab ingressu Religionis. Secundò probat ex illis verbis ibi positis à Tridentino: *Nisi in casibus à iure permissis, vel expressis.* Nam ait Suarez iura aliquando cogunt, vel permittunt, quod in pœnam, vel cautionem fœmina cogatur intrare monasterium: nunquam verò, aut rarò illam cogunt ad suscipiendum habitum, vel ad professionem, propter quæ vt dixi est hæc opinio valde probabilis, & securior, quàm opposita, quæ talis est.

2 Oppositam sententiam, quod scilicet iste pater solùm cogens filiam ad ingressum monasterij solius educationis gratia, non incurrat pœnas Tridentini, tenet Rodriguez *tom.* 2. *summæ, seu* 2. *p. cap.* 8. *num.* 9. & Sanchez approbat *lib.* 4. *Decalogi, cap.* 4. *num.* 12. citans Rodrig. loco prædicto. Sequitur etiam Bonacina *tom.* 1. *disp.* 2. *de excommunicatione, q.* 6. *puncto* 2. *num.* 6. & quidem nec Rodriguez nec Sanchez citatis locis aliquam rationem efficacem adducunt pro sua opinione, quæ sit fortior quàm illæ quas pro se affert Suarez citatus, ipse tamen Suarez postea *tom.* 3. *de Religione, lib.* 5. *de ingressu Religionis, cap.* 2. se declarans, vel retractans ponit hanc conclusionem. Pater potest cogere filium (idem dicet de filia) ante annos pubertatis vt ingrediatur monasterium, offerendo ibi illum in obsequium Dei: si verò filius iam sit

extra

extra pubertatem, id non potest facere pater. Hanc conclusionem probat ibi Suarez fusè, & clarè. Secunda pars conclusionis, quod scilicet non possit pater ad id cogere filium post annos pubertatis; probatur quia quoad hūc statum eligendum iam filius sui iuris effectus est in electione illorum, quæ spectant ad animam, & proinde ad hoc cogi non potest à patre: & in hoc sensu dicit loqui Tridentinum *citato cap.* 18. Secundam partem conclusionis probat, quod scilicet pater ad talem ingressum possit cogere filium ante pubertatis annum, quia talis ingressus non est de se malus, sed vtilis animæ filij, & de quo possunt multa bona sperari. Et *citato libro, cap.* 1. *nu.* 12. expresse dicit, & absolutè, licitum esse parentibus offerre filios educandos Religioni, ita vt quamuis in ipsis est, in ea perpetuo perseuerent, & ad hoc citat duo capita iuris canonici. Rationem assignat, quia pater habet ius ad dominiū in filium suum: ergo potest de illo disponere in omnem vsum, qui iniustitiam, vel turpitudinem non contineat: ergo multo magis in eum vsum ad cultum Dei ordinatum. In vtroque autem capite resoluit filium sic oblatum monasterio à patre, ante pubertatis annos nō posse exire à monasterio: posse verò exire post annos pubertatis. Et hoc ipsum ego non viso Suarez tenui *tomo* 2. *dubiorum regularium, verbo, clausura Monialiū, num.* 8. & 9. cum Sanchez ibi citato.

3 Et vt dicam quod sentio, Suarez *in* 3. *tomo* non sibi contradicit circa illa quæ dixit in tomo de censuris loco citato: nā in 3. tomo quando dicit patrem posse cogere filium ad ingressum Religionis, vel monasterij, loquitur de filio ante annos pubertatis, etiam cum intentione vt faciat professionem, de quo casu hic non quærimus. Et in tomo de censuris loquitur de puro ingressu monasterij, sine intentione vt fiat professus, idque de filio post annos pubertatis, & hoc dicit non licere: qui est casus, de quo agimus, in quo decendo dico, quod opinio Suarez est securior, & consulenda in praxi, ob rationes, quas adducit. Et proinde iuxta illam, non posse patrem cogere filiam post annos duodecim ad ingressum monasterij etiam solius educationis gratia.

4 Quia tamen Rodriguez, Sanchez, & Bonacina sunt doctores graues, imò & classicis huius temporis, non condēnabo illum, qui illos secutus fuerit, & dixerit non incurre censuram positam à Tridentino illum patrem qui filiā duodecim annorum vsque ad vigesimū coegerit ingredi monasterium solius educationis, vel securitatis gratia. Et licet Bonacina, & Rodriguez non adducant pro se rationes efficaces, vnam adduco quæ attingitur à Bonacina, quæ talis est: Finis legis attendendus est potiùs quàm verba legis, vt habetur expresse in regula vltima *de regul. iur. in* 6. At finis illius decretis Tridentini vetantis coactionem feminarum ad ingressum monasterij, & habitus susceptionem, est consulere libertati feminarum, illarumque saluti spirituali, ne scilicet professæ coactæ totam vitam ducant tristes, & ferè cum occasione peccandi, & desperandi per impatientiam: ergo cùm iste finis cesset in coactione filiæ ingressæ monasterium solius educationis, & securitatis gratia, cùm non cogatur ad habitum suscipiendum, neque ad professionē emittendam, sed possit exire quoties voluerit; cessabit proinde in hoc casu dispositio Tridentini, & censura ab eo posita cùm cesset finis sui decreti.

5 Supposui adhuc in præcedentibus posse hodie feminam intrare monasterium solius educationis gratia, vt possit exire quando voluerit. Sed paucis abhinc annis, vel mensibus audiui, extare nouam prohibitionem Pontificiam, ne amplius feminæ recipiantur in Conuentibus Monialium solius educationis gratia. Si autem ista prohibitio facta est per Bullam Pontificiam, ego non vidi illam publicari in hoc regno. Si verò id prohibitum fuit per declarationem DD. Cardinalium, ego non illam vidi authenticam. Hoc vnum scio, quod Bonacina Doctor grauissimus, & Italus, qui suam summam prælo dedit anno 1632. qui debuit

debuit de hac re notitiam habere, *in suo 1 tomo tit. de clausura, q. 4. puncto 4. nu. 15.* postquam dixit licitum esse puellarum ingressum in monasteria Monialium educationis gratia, & citat graues Doctores recentiores; transcribit ibi tenorem cuiusdam declarationis Cardinaliũ factam circa hanc materiam, quæ talis est: *Ex sacra congregatione Cardinalium Concilij Tridentini interpretum, amplitudinis tuæ nomine quæsitum est, an puellæ in monasterij Monialium educationis gratia manere possint: ij verò sic censuerunt ad te scribendum. Iam dudum ab eadem congregatione statutum esse nullo Concilij decreto prohiberi quominus puellæ in monasterijs Monialium educentur, si tamen*, &c. Et subdit statim dicta declaratio aliquas conditiones quę ad hoc debent interuenire; quæ conditiones non militant contra hunc casum. Quamuis autem Rodriguez *citato cap. 8. summa concl. 9.* citet vnam Bullam Pij V. & alteram Sixti V. prohibentes ne in monasterijs Monialium sint aliquæ feminæ, nisi cum titulo Nouitiæ, & cum intentione profitendi, non citat vbi sint tales Bullæ, neque illas vidi, nec citantur à Bonacina. Et præterea ipse Rodriguez post summam scriptam *in 1. tomo qq. q. 46. art. 10.* citat vndecim vel potius septemdecim declarationes Cardinaliũ circa hanc educationem puellarum in monasterijs Monialium, & nulla ex illis nobis contradicit. Imò in declaratione 15. ibi posita sic habetur: *Mulier quæ venit in suspicionem adulterij apud maritum, & ob id timet ne ab eo sibi vis aliqua inferatur, permitti debet vt ingrediatur monasterium Monialiũ.* Qui casus maior est quàm noster: licet iste secundus casus, neque sit in vsu, neque consulendus.

6 Occasione verò præcipui casus hic tractati de patre cogente filiam ad ingressum monasteriorum causa educationis, potest quæri quomodo & quando pater, aut quis alius incurrat excommunicationem à Tridentino positam propter coationem factam feminis ad ingrediendum in monasterium Monialiũ; si cogant ad suscipiendum habitum, vel ad professionem emittendam; & quantus, & qualis metus ad hoc requiratur?

Respondeo in summa ex Bonacina *tom. 1. tit. de excommunicat. in communi, disput. 2. q. 6. puncto 2. num. 1. & seqq.* metum leuem, & vim modicam excusare cogentem à censuris quãdo per talem metum leuem cogunt feminas ingredi monasteria ad susceptionem habitus, vel professionem emittendam. Probatur, quia cùm lex ista pœnalis sit, strictè intelligẽda est tantum de illo metu, de quo ratio habetur in iure. In iure autem non habetur ratio metus leuis *l. nec timorem, ff. de eo quod metus causa.* Tum quia pœna constituta contra eos qui metum inferũt incurritur solùm ob illum metum, qui sufficit ad reuocanda illa, quæ per metũ fiunt. De quo optimè Sanchez *lib. 4. Decalogi cap. 4. num. 4.* & Suarez *de censuris disput. 23. sect. 4. num. 11.* Metus verò qui sufficit ad reuocandum iam factum, non est metus leuis, sed grauis. Quis autem sit metus grauis, seu cadens in virum constantem, disputat doctè more suo Sanchez *lib. 4. de matrimonio tota disput. 5.* Hinc colligi Bonacina citato proximè loco, *num. 4.* illum qui precibus, etiam importunis cogit, seu suadet feminæ, vt ingrediatur monasterium ad nouitiatũ, vel ad professionem, non incurrere illam censuram: quia preces, etiam importunæ, non sunt metus, nisi fortè concurrant minæ. Colligi secundò ibidem *num. 5.* dictam censuram Tridentini non incurri ab eo, qui fœminam cogit habitum Religionis assumere incusso metu priuationis alicuius boni, ad quod femina aliàs non habet ius; tunc enim dicitur vis, aut metus inferri: sed negari id quod est in libera potestate donantis concedere, vel negare. Quale etiam erit si pater dicat filiæ, se aliàs illam non esse melioraturum in ea parte bonorum, quæ potest dare, vel auferre. Ad hoc etiam videri possunt illa quæ dixi 1. *tomo dubiorum regularium, verbo* Moniales, *num. 8. & 9.*

CA-

CASVS LVI.

De electione cuiusdam Abbatis dubia ex parte eligentis Prælati.

IN quadam Religione virorum habente curam Monialium, datur statutum, disponens quod quando visitator accesserit ad visitandum aliquā prouinciam, antequā incipiat visitare, moneat Prouincialē illius Prouinciæ, & Prouincialis prædictus visitandus tradat visitatori sigillū paruum sui officij. Estq; consuetudo Religionis, vt Prouincialis cesset à suo regimine per ingressum visitatoris in suā Prouinciam. Iste visitator ingressus Prouinciam statim monuit Prouincialem de suo aduētu, monēs quod sibi statim mitteret sigillum paruum officij ad incipiendam visitationem: Prouincialis distulit mittere sigillum, & non obstante monitione visitatoris, iuit ad Conuentum quemdam Monialium in quo vacauerat Abbatissa, & facta electione, confirmauit quamdam Abbatissam, quæ fuit electa Canonicè.

Quæsitum fuit an prædicta electio fuerit valida: an verò nulla, ex defectu iurisdictionis iam cessantis in Prouinciali. Et quod fuerit valida, videtur probari ex ipso statuto Ordinis dicente, quod visitator non poterit exercere suum officium nisi prius habuerit sigillum paruum Prouinciæ: hoc autem sigillum Prouincialis illi nondum tradiderat, ideoque cum nondum posset visitator eligere illam Abbatissam, potuit eam eligere Prouincialis habens adhuc illud sigillum, maximè ne conuentus Monialium tanto tempore careret Abbatissa.

Responsio.

1 Quo non obstante, respondeo dictam electionem fuisse nullam, ex defectu iurisdictionis quæ iam cessauerat in prouinciali, secūdum praxim prouinciæ: cūm iam haberet mandatum visitatoris petentis sigillum paruum, & ex consequenti inhibentis prouincialem, ne vlterius in suo regimine externo procederet. Probo primò, nam iurisd.ctio siue ordinaria, siue delegata reuocatur, vel suspēditur per Epistolam, siue per Nuncium intimantē iudici ordinario, vel delegato talem reuocationem, vel suspensionem iurisdictionis, sic tenet, & probat Sanchez *lib. 3. de Matrim. disp.* 30. *n.* 12. *&* 13. pro quo citat Boerium, Rebuffum, Cucum; idem tenet Bonacina *tom. 1. disp.* 1. *q.* 3. *puncto* 8. §. 3. citans Azor, & alios. Et probāt, quia iurisdictio inferioris pendet à superiore, & à lege reuocantibus. At in hoc casu visitator, qui per statutum est superior prouincialis, per litteras missas ad Prouincialem, & petitionem sigilli parui, virtualiter intimauit illi suspensionem iurisd.ctionis; ergo Prouincialis à tali iurisdictione suspensus non potuit vltrà eligere, & confirmare illam Abbatissam: electio enim, & confirmatio Abbatissæ est actus iurisdictionis. Secundò non obstat, quod Prouincialis quādo eligit Abbatissam habebat adhuc sigillum paruum, illudque nondum habebat visitator. Nam adhuc id sigillum in manu prouincialis illi non conferebat iurisdictionem ad electionem, iam enim illud retinebat cum culpa propria nolens illud mittere ad visitatorem, qui illud petebat iuxta statutum: nemo autem ex sua culpa debet commodum reportare, vt dicitur *in cap.* Ad nostrum, *de empt. & vendit. & cap.* Tuæ, *de cleric. non residentibus*, & est communis Iuristarum, teste Sanchez *lib. 2. de Matrim. disput.* 22. *num.* 6. & proinde culpa, seu mora Prouincialis in non mittendo sigillo ad visitatorem, non potuit patrocinari Prouinciali, neque illi dare iurisdictionem ad celebrandam interim electionem Abbatissæ.

2 Tertiò, si Prouincialis potuisset retinere sigillum, illud non remittendo ad visitatorem petentem, & interim facere quod liberet: sequeretur potuisse, vel posse Prouincialem retinere dictum sigillum per vnum mensem non tradendo illud visitatori, ingresso prouinciam, & exercere suum officium Prouincialis in

in præiudicium iurisdictionis visitatoris, & in retardationem visitationis, quæ omnia sunt absurda, & inconuenientia: absurdis autem obuiandum est, vt dicitur *cap.* Cùm inter priorem, *de exceptioni. & cap.* Dudum, *de prebend. in 6.* Quartò idem probatur, quia quando alicui iudici delegato committitur iurisdictio ad aliquod negotium, talis iudex acquirit possessionem talis iurisdictionis vbi primum citationem partis fecit: sic decernit capitulum *Gratum,* de offic. delegati, vbi agens de iurisdictione commissa alicui iudici delegato, qui partem iam citauerat, ponit hæc verba: *Cum citatione facta negotium sit quasi cœptum.* Circa quod multa dicit Sanchez *lib.8. de Matrim. disp.* 28. *num.*10. *usque ad* 13. Sic etiam in hoc casu visitator est iudex delegatus, & in virtute suæ commissionis misit statim Epistolam ad Prouincialem monens illum de sua commissione ad visitandam prouinciam, quod in substantia fuit citare Prouincialem vt desisteret ab officio: per quam citationem visitator acquisiuit possessionem sui officij, & sic acquisita possessione sui officij, non poterat Prouincialis exercere actum externum suæ iurisdictionis, qualis est electio, & confirmatio Abbatissæ. Confirmantur hæc ex eo quod tradit Benacina *tomo* 2. *disp.* 1. *de legib. q.* 3. *puncto* 8. §. 1. *num.* 22. vbi ait, quod in negotijs in quibus non requiritur citatio contentiosa, res censetur non integra, sed iam cœpta, quando Cõmissarius iam incepit primum actum respondentem citationi. Et in hoc casu missio illa epistolæ ad Prouincialem fuit actus primus respondens citationi. Neque obstat, quod Prouincialis nondum miserat visitatori sigillum paruum: hoc enim non erat impedimentum, quia visitator posset post missam epistolam exercere suum officium: aliàs si prouincialis sigillum non mitteret intra duos menses, non posset suum officium exercere. Vltimò probatur hoc ex praxi prouinciæ, & Ordinis istius, in quo vbi primùm visitator accedit ad aliquam Prouinciam visitandam, Prouincialis dictæ Prouinciæ personaliter adit visitatorem, & cessat à suo officio, sciens quia ipso facto cessat sua iurisdictio quoad forum externum contentiosum.

3 Ad argumentum factum in principio? Respondetur nihil obstare quod visitator nondum haberet sigillum paruum, quod illi dari iubet statutum generale: licet enim illud non haberet, non poterat Prouincialis suum officiũ exercere, cùm iam per epistolam visitatoris acceptam sua iurisdictio esset suspensa, vt probatum est suprà, maximè argumento primo, & quarto? Respondetur secundo, quod non habere adhuc visitatorem dictum sigillum paruum, non fuit culpa visitatoris, sed ipsius Prouincialis nolentis mittere. Et ideo retinente Prouinciali dictum sigillum sua culpa, talis culpa non debet illi suffragari, vt dictum est in præcedentibus. Addo quod facta post iurisdictionem suspẽsam sunt nulla, vt inter alios probat Camillus Borrellus *tomo* 1. *suarum Decisionum, tit.* 41. *num.* 286. citans alios: iam verò ostendimus iurisdictionem Prouincialis mansisse suspensam. Quod verò attinet ad inconueniens tactum in primo argumento, quod scilicet esset damnum illius Conuentus Monialium si diutiùs careret Abbatissa? Respondetur primò, quod talis vacatura non prorogabat iurisdictionem Prouincialis iam suspensam? Respondetur secundò, quod visitator breui tempore posset illum defectum supplere, vel accedendo personaliter ad dictam electionem faciendam: vel committendo alicui Religioso graui vt eandem electionem celebraret.

CASVS LVII.

De dispensatione in quodam statuto Prouinciali.

IN Prouincia cuiusdam Religionis extabat quoddam statutum Prouinciale factum in capitulo per totam Prouinciam: quidam Prouincialis in certa occasione dispensauit in illo statuto, non habens specialem commissionem à capitulo

pitulo prouinciali, vt posset in illo dispensare. Quæsitum est an prædicta dispensatio valida fuerit?

1 Primò, respondeo non posse Prouincialem dispensare in statuto prouinciali suæ Prouinciæ. Probatio istius conclusionis habetur clarè ex simili exemplo, quod posui, & probaui in meo *tomo 1. Dubiorum regularium*, verbo *Generalis, num.* 4. vbi probaui cum Miranda, & Cordub a, Generalem Ordinis Minorũ non posse dispensare in statuto generali totius Ordinis, nisi seruata forma assignata ab eodẽ statuto generali, & quod dispensatio facta tali forma non seruata erit nulla. Fundamentum meum ibi fuit, quia Generalis Ordinis est subditus, & inferior Capitulo generali: nam in cap. 8. nostræ regulæ dicit Pater noster, Franciscus, quod Capitulum generale possit priuare officio Generalem, si inuematur quod non sit idoneus ad officium. Si ergo Generalis est subditus Capituli generalis, nec potest dispensare in vno statuto generali, nisi speciali commissione sibi facta à capitulo generali, & seruata forma præscripta ab eodem Capitulo generali: eadem ratione, vel potius maiori, Prouincialis erit subditus Capituli prouincialis, nec poterit dispensare in aliquo statuto prouinciali suæ prouinciæ, nisi sibi fit ab eodem Capitulo prouincialis specialis facultas cõcessa ad dispẽsandum: est enim communissimum dictum Iuristarum, quod *vbi est eadem ratio, est etiam eadem iuris dispositio*. Est autem eadem ratio Generalis ad Capitulum generale, & Prouincialis ad Capitulum prouinciale. Secundò probatur hoc ex eo quod citato loco attuli ex Suarez *tomo de legib. lib. 6. cap. 15. num. 7.* vbi probat quod Archiepiscopus ligatur legibus Concilij prouincialis, & proinde in illis non posse dispensare nisi a prædicto Concilio prouinciali sibi specialiter fuerit commissum, & proinde dictum Cõcilium prouinciale est supra Archiepiscopum, quod optimè probat Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 17. num. 36.* citans Nauarrum dicẽtem posse Archiepiscopum excõmunicari à Synodo, vel Concilio prouinciali. Et confirmatur, quod sit minor facultas prouincialis, quàm Capituli prouincialis: nam Capitulum prouinciale potest facere statutum, seu legem quę duret in perpetuum: Prouincialis verò non potest concedere statutum, sed solum mandatum, quod duret tantùm suo triennio. Denique vt hoc semel, & clarius innotescat in re quotidiana, tum de Generalis, tum de Prouincialis potestate ad dispensandum in statutó generali, vel prouinciali, videatur frater Petrus Tosciniamus *in sua historia Franciscana, lib. 2. folio 140. pag. 2.* vbi refert quamdam Bullam Gregorij XI. in qua Papa agens de iurisdictione Cardinalis protectoris supra Ordinem Minorum: cui Cardinali Pater noster Franciscus in regula dat tantam iurisdictionem, vt dicat, quod sit gubernator, corrector, & protector istius Religionis. Nihilominus Papa in illa Bulla ait, quod Cardinalis protector, *de cætero non præsumat quæcunque ordinata, statuta, siue disposita, ac ordinanda, & statuenda per generalia, & prouincialia, & custodialia capitula infringere, reprobare, corrigere, suspendere aut dispensare super ipsa,* &c. Si igitur Papa decernit, quod nec Cardinalis protector Ordinis, cui regula dat tantam iurisdictionem supra ipsam Religionem, possit dispensare in vno statuto Capituli Custodialis: clarum est, quod non poterit Prouincialis dispensare in statuto prouinciali eiusdem prouinciæ. Solus ergo Papa est supra Concilium generale Ecclesiæ ob rationem, quam Doctores Theologi assignant, præcipuè in materia de fide: cæteri verò Prælati sunt infra Capitulum generale suæ Religionis: & Prouinciales infra capitulum prouinciale suę prouinciæ.

CA-

CASVS LVIII.

An possit Prælatus punire certum delictum secretum subditi.

QVidam Prælatus regularis, vel localis, vel prouincialis ex vi statuti illius Ordinis, associatus duobus Religiosis grauibus visitans cubicula, seu cellas Religiosorum, in cella cuiusdam Religiosi inuenit litteras amoritias cuiusdam feminæ ad illum, & alias illius ad feminam. Inuenit præterea sclopum quemdam paruum, vulgo *pistolete*, quod genus armorum grauissime punitur per leges istius Regni. Quæsitum fuit, an talis Prælatus potuerit illa delicta occulta in publico punire? Et videtur quod potuerit illa punire: nam in *cap. Ecce 24. quæst. 3.* dicitur, quod crimina vndecunque claruerint, punienda sunt. Hæc autem delicta iam claruerunt coram Prælato, & duobus testibus grauibus associantibus Prælatum: ergo poterunt puniri. Secundò, quia Christus Dominus in Euangelio dixit, *In ore duorum vel triũ stare omne verbum*. Hoc autem delictum iam stat in ore trium. Et denique, quia finis illius statuti præcipientis vt cellæ fratrum singulis annis visitentur à Prælato, videtur esse, vt Prælati sic visitantes cubicula possint emendare, & corrigere id quod viderint esse necessarium ad bonum commune, & ad bonum particulare cuiusque Religiosi. Et videtur omnino hoc probari ex *cap. 1. de accusat. inquisit. in 6.* vbi Papa dicit posse puniri illum qui coram iudice confessus est delictum, quamuis alleget quod de tali delicto non erat diffamatus, vel quod sibi non fuerunt exhibita capitula inquisitionis. Et ad hoc ibi glossa verbo, *Confessus*, citat capitulum *Ecce 24. quæst. 3.* & alios textus. In hoc autem casu, illa inuentio litterarum, & armorum prohibitorum est in substantia cõfessio facta coram iudice, cùm reus illa negare non possit, neque tergiuersari: ergo poterit puniri.

1 Nihilominus tenendum est tanquã certissimum non potuisse, nec posse Prælatum hæc delicta sic occulta punire, saltem publicè. Probatur primò ex cap. *Qualiter, & quando il 1. de accusat. in fine*, vbi Papa dicit, quod pro reformanda Ecclesia exhibeatur iuramentum, & testes iurent quæ sciunt, vel credunt, & addit: *Exceptis occultis criminibus.* At hæc delicta sunt occulta: ergo non potest Prælatus illa punire. Valet consequentia: quia si testis sub iuramento rogatus non potest reuelare iudici delictum occultum; nec iudex poterit punire publicè delictum quod est occultum. Idem habetur *in cap. qualiter, & quando, eodem titulo de accusat.* vbi Papa assignans ordinem seruandum à Prælatis in inquisitione, & punitione delictorum, ponit hæc verba: *Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, vt iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit*, &c. Vide qualem infamiam, & clamorem requirat Papa ad hoc vt Prælatus possit de aliquo crimine inquirere, & punire: At iste Religiosus de quo agimus non est infamatus, vt suppono; ergo Prælatus non poterit illum publicè punire. Idem habetur, & clarius *in cap. de accusat.* quod incipit, *Inquisitionis negotiũ* in §. vbi ponit hæc verba: *Ad hæc respondemus, nullum esse pro crimine super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa insinuatio non præcesserit propter huiusmodi puniendum: quinimo super hoc depositiones contra ipsum recipi non debere.* Quo nihil clarius dici potuit. Et ibi glossa littera *B.C.D.* citat multos alios text. & proinde necesse non est aliquas rationes afferre, vel Doctores citare. Solùm aduerto prudenter nostram Religionem Minorum in statuto generali *c. 6. de correct. delinquentium*, sic statuisse: Si quis fuerit conuictus de aliquo crimine per duos vel tres, vel quatuor testes; si tamen est omnino occultum inter cæteros Religiosos, tunc non publicè puniendus est. Et quamuis ibi statutum dicat quod talis reus secretò coram testibus puniendus est: hoc ego intelligo esse accipiendum prudenter, & cum limitatione. Prima est, quod non debet

debet puniri secretò coram illis testibus, qui in processu testes non fuerunt, neq; de delicto aliquid sciunt: quia hoc iam esset reum infamare corã illis de delicto nihil scientibus, quod non videtur esse licitum. Secũdò dici potest quod illa punitio secreta debet fieri coram testibus, videlicet illis testibus, qui sciunt de delicto, & in processu teste fuerũt. Sed tamẽ etiam in hoc datur inconueniens: nam exinde poterit reus concipere odiũ perpetuum eo quod contra se fuerint testificati. Sed tamen dicendũ est posse licitè hanc punitionem fieri coram alijs testibus qui nõ tulerunt testimonium in processu, neq; de delicto sciebant. Nã Christus D. *Matth.* 18. agens de correctione fraterna, dixit, vt primo corriperetur delinquens secretò inter ipsum delinquentem, & ipsum corripientem. Si vero delinquens non acquiesceret, adhiberẽtur vnus, vel duo testes, vt in ore duorũ, vel trium stet omne verbũ. Et tamen illi duo testes denuò adhibendi, videtur quod deberent ignorare delictum. Neque in hoc leditur fama delinquentis iniustè, cũ hoc ordinetur ad bonũ spirituale ipsius. Imò etiam ordinatur ad bonum temporale ipsius, quia sic correctus, & emẽdatus, non perseuerabit in peccato, vt veniat ad talem statum vt possit puniri publicè cum iactura honoris. In hac tamen punitione secreta coram testibus curandum omnino, & cauẽdum est, vt punitio sit talis, & tali modo inflicta, vt non veniat in cognitionem aliorum; tunc enim publicaretur crimen secretum, quod est contra mentem textuum suprà citatorũ.

2 Ab hac tamen regula non puniendi publicè delictum secretum, excipitur quando delictum est atrox, & contra cõmunitatem, qualis est hæresis, & crimen nefandum; tunc enim etiam non præcedẽte infamia, potest de illo inquiri, & poterit puniri publicè si probetur. Ita Suarez *tom.4. de Religione, lib.* 10. *c.* 12. *n.* 4. *&* 5. & constat ex praxi rectissimi Tribunalis sanctæ Inquisitionis, in quo quotidie puniuntur delictum hæresis, & sodomiæ in publico non præcedente infamia publica, eo quod sint clarè contra bonum cõmune Reipublicæ, probat Suarez *n.* 5. *citato.* Nam in hoc casu non interuenit solum punitio criminis occulti, sed etiã ac præcipuè defensio boni communis, quod bonum cõmune præponderat famæ delinquentis. Hanc eandem regulam extẽdit ibi Suarez ad sacrilegium fornicationis in persona Religiosa. Itẽ extendit ad peccata quæ vergunt in aliquod graue damnum alicuius innocentis, cui alia via subueniri non potest: tunc enim etiam defensio innocentis præferenda est famæ hominis iniqui. Et hoc maximè locũ habebit quando fuerit facta machinatio contra Prælatum. Denique addit Suarez idem dicendum esse quotiescunque sufficiens ratio intercedit ad contemnendam famam proximi propter aliud maius bonum, quod sæpe licere dicit constare ex D. Thoma 2. 2. *q.* 73. *art.* 2. & ex communi Doctorũ sententia. Et ex consequenti, vt ibidem ait Suarez *n.* 4. in huiusmodi delictis vergentibus contra bonum commune, si correctio fraterna nõ creditur profutura, tenetur testis aperire personas particulares: quia eadem ratio quæ probat posse iudicem in hoc casu inquirere, & punire, etiam non precedente infamia, probat etiam in teste, quod interrogatus teneatur reuelare personam occultam si non sit spes emẽdæ, & instet periculum Reipublicæ.

3 Ad argumẽta posita in principio quatenus videntur obstare doctrinæ traditæ, respondetur; primò quidem, quoad caput *Ecce* 24. *q.* 3. dicens, *crimina vndecunque claruerint, punienda sunt*, esse regulandum, & explicandum per alios textus citatos *nu.* 1. qui dicunt non esse inquirendum, neque puniendum crimen occultum: nam, vt aiunt Iuristæ, *iura iuribus debent concordare*. Si ergo crimina clarerunt, ita vt sint facta publica, ac de illis extet infamia, debent puniri. Si verò claruerint ex probatione secreta apud solum iudicem, & de crimine non sit infamia, non debẽt puniri publicè iuxtà tres textus citatos *num.* 1. nisi fortè sit crimen contra communitatem, vt dictum est *num.* 2. Delictum verò istius Religiosi, de quo agimus, non erat delictum contra

O com-

communitatem. Ad secundum, dicendum, dictum illud Christi D. *in ore duorũ, vel trium stare omne verbum*, verissimũ esse, quod duo testes plenè probent quodcunque delictum: non tamen docuit ibi Christus D. quod quoties delictum probaretur duobus testibus, posset puniri in publico, si delictum esset occultum, & nõ diffamatum. Nam Ecclesia in illis textibus declarauit, quod licet delictum posset probari in secreto, non tamen possit inquiri, nec puniri, si reus non fuisset diffamatus, vt patet ex dictis *n.2.* Ad tertiũ dico, finem illius statuti iubentis visitari cubicula Religiosorum esse vt superflua auferantur à Religiosis quoad vsum superfluum, imò etiam vt corrigantur; sed tamen vt corrigantur seruato ordine iuris, ne scilicet puniatur publicè delictum occultum, iuxta tot textus citatos *num.2.*

4 Ad capitulum primum *de accusat. in 6.* Dico primò, Papam non ibi dicere posse inquiri, vel puniri reum nõ diffamatum, sed solum retulisse Papam id quod reus allegabat, dicens, se nõ esse diffamatum: in quo dicto reus mentiebatur: nam oportuit vt esset diffamatus. Ibi enim dicitur quod iudex antea cœperat inquirere in particulari de certis criminibus rei. At iudex non potuit nec debuit facere inquisitionem de certis criminibus, nisi talia crimina essent diffamata, iuxta textus *num.2.* citatos: mentitus ergo videtur ibi reus, dicens, se non fuisse diffamatum. Respondetur secundo, confessionem illam rei coram iudice in cap. citato fuisse sufficientem ad reum condemnandum: confessio enim facta iuridicè corã iudice sufficit ad condemnationem, vt omnes fatentur. In hoc autẽ nostro casu per litteras amatorias, & sclopum repertum in cubiculo istius Religiosi, non dicitur cõfiteri Religiosus talia delicta: adhuc enim poterit se aliquo modo defendere, dicẽdo quod sclopus ille non erat suus, sed cuiusdam amici secularis; qui illum deposuerat apud Religiosum, ne secularis cum sclopo inueniretur à Ministro iustitiæ sæcularis. Quod verò attinet ad litteras amatorias, posset qualem cunque aliam excusationem dare, vt quod littera epistolarum non esset sua, sed quod tales epistolę essent sibi falsò adscriptæ ab aliquo inimico, & sic de cæteris. Itaque reus iste per hæc prohibita in suo cubiculo reperta, non censetur facere confessionem sui delicti, quod tamen verè, & in substantia erat occultum, & ob culpam Prælati factum est publicum.

CASVS LIX.

De restitutione cuiusdam vsuræ.

QVidam homo viuẽs ex mercatura, & habens pecuniam destinatam ad solam negotiationem, tempore proximo ante messem, dedit agricolis pecunias sub titulo emptionis tritici futuri, sed tamen in tali emptione interuenit clara vsura ob conditiones positas, quas omitto. Quæsiuit à me an teneretur restituere, & quid deberet restituere. Et punctũ dubitationis fuit, vtrùm hic homo ex restitutione facienda posset detrahere, & sibi retinere portionem illam lucri cessantis, quod lucrum sibi cessauit ex eo quod pecuniam suam dedit agricolis, & cum illa pecunia posset interim lucrari, in alio contractu licito. Et videtur quod posset sibi retinere partem dicti lucri cessantis, ex eo quod omnes Doctores fatentur, posse mercatorem quando mutuat pecuniam, quam habebat destinatam ad negotiationem deducere in pactum, quod vltra capitale soluendum sit sibi lucrum illud cessans ex mutatione talis pecuniæ: eadem enim ratio videtur currere in hoc nostro casu.

1 Hunc casum in terminis apud aliquẽ Doctorem non inueni, Lessius tamen *lib. 2. de mutuo, c. 20. dub. 12.* ponit hunc casum ferè similem: quærit enim ibi, vtrùm qui bona fide fecit contractum vsurariũ, vel aliàs iniquum, quem si talem sciuisset, fecisset alium iustum, possit ratione lucri cessantis veritate comperta tãtum retinere, quantum cõtractu illo iusto lucraturus fuisset? Et quidem Lessius primò citat aliquos Doctores, quos nõ nominat, qui dicunt posse tunc hunc dantem

tem pecunias retinere sibi illam partem pecuniæ respondētem lucro sibi cessanti ex tali donatione pecuniæ; & affert tres rationes, quas illi Doctores pro se afferunt, licèt ille illis absolutè nō assentiat:quamuis in fine *n.*109. idem Lessius resoluere videatur,quod iste taliter contrahens, implicitè videtur intendere iustum titulū, qui cupit iusto modo lucrari, & non aliter. Et proinde videtur Lessius aliqua ex parte inclinare in sententiā illorū quos suppresso nomine citat:qui dicūt posse tunc retineri illud lucrum cessans.

2 At Bonacina *tomo 2.tit.de contractibus, disp.3.q.3.puncto 15.nu.9.* sequens Molinā ibi citatum, & Lessium loco proximè citato, asserit tale lucrum non posse retineri, nisi contrahētes expressissent velle se obligare omni meliori modo,quo possent. Rationem assignat Bonacina, quia acquisita contractu iniusto, & inualido, nō possunt possideri ab aliquo: quæ autē accepta sunt in proposito casu, dicuntur acquisita contractu iniusto, & vsurario, cùm ille qui tradidit nō liberè tradiderit, neque iusto titulo:ergo huiusmodi accepta nō possunt retineri, nisi contrahētes expressierint velle se contrahere, vel obligare omni meliore modo quo possent.

3 Ex dictis ab his duobus tam grauibus Doctoribus huius temporis, ad casum propositū in principio,respondeo primò, quod si iste qui dedit pecuniam colonis ante messem habuit malā fidem, nullo modo potest sibi retinere illam partem lucri quod sibi cessauit. Probatur primò, quia Lessius, & Bonacina loquuntur expressè de illo, qui id fecit bona fide, & adhuc de illo id negant,multo magis negaturi de illo, qui id fecit mala fide. Quod adhuc potest cōfirmari,quia fraus & dolus nemini debent patrocinari, nec debet aliquis ex peccato suo commodū reportare, cap. *Audiuimus*, de collusione detegenda:vbi glossa in ver.*spoliare*, citat alios textus,maximè *l.1 ff.de dolo*,vbi dicitur quod malitia alicuius non debet illi esse lucrosa,*& l.3.§.2 ff.de don.inter virum, & vxorem*, vbi dicitur, quod ex eo quod quis deliquit, non debet esse melioris conditionis.

4 Etiam dico secundò, quod licet iste, sic dās pecuniam agricolis habuerit bonā fidem, cùm tamen contractus à parte rei fuerit clarè vsurarius,vt supponitur & dicitur in informatione, etiam si habuerit bonam fidem, postea comperta veritate non potest sibi retinere illā partem lucri cessantis. Hæc est opinio Lesij, & Bonacinæ citatis locis, ambo enim in hoc concordant. Lessius illā probat duobus exemplis. Primū est. Nam qui emit rem minus iusto, & cum bona fide, postea tamen intellecta veritate tenetur complere pretium,nec potest confugere ad alium contractū, quem cū alio iniisset,& quo plus lucratus fuisset, quia venditor non consensit in illum alium titulum:non enim mens illius fuit rem suam vendere minoris iusto propter interesse emptoris. Secundum exemplum est: Siquis bona fide vendidit rem supra iustū, postea comperta veritate tenetur restituere excessum;nec potest confugere ad lucrum cessans. Quia emptor non consensit in illum titulum:non enim intendit compensare interesse venditoris,sed tātùm emere rem illam iusto pretio. Eodē modo in nostro casu,agricolæ illi,quibus hic mercator dedit pecunias anticipatas, non intenderunt vendere triticum suum nisi iusto pretio, & non intēderunt compensare interesse mercatoris. Et è contrà iuxta primum exemplū Lessij, si iste mercator emit triticum ab agricolis minus iusto, postea comperta veritate tenetur id resarcire, neq; potest confugere ad alium contractum quē cum alio posset facere:maximè cùm non fecerit cum agricolis pactū de lucro cessante. Ratio autem Bonacinæ suprà tacta, quod scilicet acquisita ex contractu vsurario,& iniusto,non possunt retinere,ampliatur ab eodem Bonacina *eadem q.3.puncto 14.n.1.* vbi dicit cum multis citatis, quod vsurarius nūquam acquirit dominium eorum, quæ per vsuras accepit. Vt ibi probat tū ex iure ciuili, tum quia is qui patitur vsuram, & soluit aliquid sub vsura, non intendit tradere aliquid vsurario vltra sortem capitalis, vel iusti pretij & proinde vsurarius tenetur restituere id quod ac-

cepit vltra fortẽ, seu vltra iustum pretiũ.
5 Ad argumentum oppositum in principio, siue exemplum de mercatore mutuante pecuniam, quam habebat paratam ad negotiatiõnẽ, dicendum est esse casum nimis diuersum ab isto nostro. Nam ibi mercator mutuans illam pecuniam, prius facit pactum cum mutuario de sibi soluendo lucro cessante, in quo mutuatarius consentit. Et in nostro casu iste dans pecunias illis agricolis, non fecit pactũ de lucro cessante, sed absolutè fecit contractum vsurarium emens triticum minoris iusto ratione anticipatæ solutionis. Et retorquendo exemplum adductum de mercatore mutuãte, dico, quod si ille mercator ex pecunia parata ad negotiationem mutuaret, non faciens pactũ cum mutuatario de soluẽdo lucro cessante, sed nihil declarans, pecuniam dedit mutuo, non tenebitur mutuatarius postea soluere mercatori lucrum quod illi cessauit: quia mutuatarius non intendit se obligare ad illud lucrum cessans non declaratum à mercatore, sed credidit se gratis mutuo accipere. Eodem modo licet mercator in nostro casu emeret triticum ab agricolis de pecunia parata ad negotiationem, non ideo potest retinere lucrum cessans ex tali pecunia, quia de eo pactum non fecit cum illis: neque illi intenderunt si obligare ad soluendum tale lucrum cessans.

CASVS LX.

De restitutione cuiusdam, qui iurauit falsum in iudicio, & alios ad id induxit.

QVidam homo querelam fecit corã iudice, & sub iuramento coram illo dixit quod Petrus furatus sibi fuerat quemdam equum: & hic idem induxit, seu suasit alijs duobus hominibus vt ferrent testimonium coram iudice, quod ille Petrus furatus fuerat rem aliã similem notabilem, propter quod Petrus carceri publico traditus est. Sed declaratur quod nullus ex his tribus sciebat certò quod Petrus talia furta commisisset, sed solum de illo habebant indicia aliqua. At omnes in suo testimonio affirmatiuè dixerunt se scire quod Petrus tale furtum commiserit; & is qui induxit illos, dixit in iuramento se certò id scire.

Iste qui induxit duos ad iurãdum falsò, positus in morbo periculoso quæsiuit quid sibi faciendũ esset ad animę salutẽ?
1 Et quidem ante omnia dubitari potest, an hoc iuramentum fuerit iuramentum falsum: videtur enim quod non fuerit falsum, sequentibus exemplis. Primò, quia iudicans aliquod malum de proximo, si habet indicia ad sic iudicandum, non dicitur habere iudicium temerariũ, vt omnes Doctores fatentur, quia habet fundamentum ad sic iudicandum: ergo cùm isti habuerint indicia, quod Petrus tale furtum cõmitteret, non sunt dicendi quod iurauerint temerariè, & falsò. Secundò, quando aliqua opinio habet pro se rationes probabiles, talis opinio non dicitur falsa absolutè, sed potest teneri, vt omnes Doctores cõcedunt: ergo à simil, cùm hi iurantes habuerint pro se incidia ad sic iurandum, non est dicendum quod falsò iurauerint, habuerunt enim pro se indicia, quæ indicia sunt sicut rationes probabiles ad firmandam, & sequendam suam opinionem.
2 Hoc non obstante dico prædictos iurantes iurasse falsò: cùm enim dixerint in iuramẽto se certò scire Petrum commisisse furtum, quod certò non sciebant, sed per indicia, mentiti sunt, dicentes esse certum quod non erat certum: nam cognitum per sola indicia non dicitur certum, sed probabile. Dicentes ergo esse certum, id quod erat incertum, iam dixerunt mendacium, & proinde iurarũt mendacium, & ex consequenti iurarunt falsum. Hæc doctrina, seu illatio traditur expresè à Sanchez *lib. 3. Decalogi, cap. 4. n. 8.* vbi agens de iuramento falso, ponit verba sequentia: *Idem dicendum est, si quis rem sibi dubiam, vt certam iuret, quod periculo periurij exponatur, imò re vera falsum iurat: quia mentitur, asserens tanquam rẽ certam, de qua est dubius. Secus sic rem illam asse-*

asserat tanquam dubiam, vt dicendo, *Suspicor ita esse*. Sic optime Sanchez citato loco ad nostrum intentum. Ad exempla de iudicio temerario, & de opinione probabili, dicendum est non esse similia, vel saltem non probare cõtra nos. Nam iudicans de proximo per indicia probabilia non dicit mendacium, neque affirmat certo rem aliquam dubiã, sed credit probabiliter rem sic se habere. Si enim ita certò crederet malum de proximo, vt affirmaret sub iuramento rem ita se habere, iam falsò iuraret, quia affirmaret rem esse certam, quæ est incerta. At in casu nostro iste iurans in iudicio propter indicia affirmauit vt rẽ certam, illam quæ à parte rei erat incerta. Eodem modo respondetur ad exemplũ de opinione probabili. Nam sequens opinionem probabilem non iurat, neque iurare potest opinionem, quam sequitur esse certam: eo enim ipso quod opinio est, iurari nõ potest quod sit certa. At homo de quo loquimur suam opinionem, seu potius credulitatem iurauit absolutè esse certã, & proinde iurauit mendaciũ.

3 Supposito ergo quod isti iurauerint falsò, & reus contra quem iurarunt est incarceratus cum periculo vitæ, & honoris: quæritur ad quid teneantur isti sic falsò iurantes, qui illum reum in tale periculum suo iuramento coniecerunt? Ad hoc respondeo per sequentes conclusiones collectas ex Sayro *in Claui Regia lib. 2. cap. 15. num.* 8. & Reginaldo *tomo 2. lib. 24. num. 163.* & Bonacina *tomo 2. titul. de 8. Decalogi præcepto, disput. 10. q. 3. puncto 3. num. 15.* qui sunt ex grauioribus Doctoribus huius temporis.

4 *Prima conclusio.* Si isti sic iurantes credunt ad arbitrium viri prudentis quod retractando suum testimonium coram iudice, nihil proficiet sua retractatio, quia iudex eo non obstante in causa procedet ob probationes iam receptas, in tali casu non tenentur coram iudice dictum retractare. Probãt illi tres Doctores, quia nemo tenetur ad actũ frustraneum, vt omnes Theologi, ac Iuristæ fatentur. Talis autẽ retractatio est futura frustranea, vt supponimus: ergo ad illam non obligantur. Ad hoc autem consulendi sunt Doctores iuris ciuilis, & Aduocati periti, qui dicant, an retractatio testimonij sit profutura. Si enim dicant non profuturam, quiescere possunt iuxta hanc conclusionem. Si dicant profuturam, tenentur ad faciẽdum id quod mox dico in sequentibus.

5 *Secunda conclusio.* Si iste, qui sic iurauit falsò, & induxit ad iurãdum falsum credit suam retractationem apud iudicem profuturam, ne reus condemnetur, tenetur dictũ suum retractare: semper enim sub peccato mortali tenetur periculo in quod reum sua culpa coniecit, obuiare. Sic tenent citati tres Doctores cum alijs quos illi citant. Sed aduertunt, quod vt iste sic obligatus possit vitare periculum mortis sibi inferendæ à iudice propter testimonium falsum, quod confitetur coram iudice, poterit iste talis ponere se in loco tuto, verbi gratia, in monasterio, vel extra Regnum: & inde inscriptus mittere iudici retractationem iuramenti falsi taliter quod fidem faciat in iudicio, & sic satisfaciet suæ obligationi. Et quod hoc facere teneatur, constat, quia semper tenetur facere restitutionem eo modo quo potest.

6 *Tertia conclusio.* Si iste qui sic falsò iurauit, & induxit ad iurandũ, credit suam retractationem profuturam, & se non potest ponere in loco tuto, neque extra Regnum, tenetur se præsentare iudici & coram illo suum testimonium retractare, etiamsi sciat se esse carcerandum cũ periculo propriæ vitæ. Hæc asseritur à tribus citatis Doctoribus, & est communis aliorum, maximè Caietani, Soti, Nauarri, & Petri de Nauarra, Cordub. Aragon, Ludouici Lopez, Toledo, & Rodrig. qui citantur ab illis tribus Authoribus. Si vero aliquis contra hãc communem opinionem obijciat, illud commune dictum Doctorum, videlicet quod ego magis teneor defendere vitam meã propriam, quam vitam alterius: & sic iste sciens se esse ob suam retractationem esse morte plectẽdũ, poterit potius vitæ propriæ consulere omittendo retractationẽ, quàm illam facere pro cõseruanda vita

Rei: si, inquam, sic obijcias. Respondet Reginaldus loco citato, & alij, dictũ illud commune Doctorum intelligendũ esse, cæteris paribus, & quando vtrque est in gradu æquali innocentiæ, tunc enim plus debeo mihi, quàm alteri succurrere. At quando vnus est innocens, & alter nocens, succurrendum est prius vitæ innocentis, & omittenda est vita nocentis. In hoc vero nostro casu ille, qui iurauit falsò, est nocens, vt clarè patet; & carceratus, contra quem iurauit, est innocens, vt suppono; ac proinde succurrendum est potius vitæ carcerati innocentis, quam vitæ falsò iurantis, & nocentis. Aliud exemplum ponit Reginaldus citato loco, in aggressore, qui inuadit innocentem, vt illum occidat: in quo casu qui iniustè inuaditur, potest occidere aggressorem; non verò è contra, sed tenetur desistere ab aggressione. Et ego persistẽs in eodem exemplo aggressoris, addo quod si quis in tali rixa de foris accurrat ad separandos rixantes, & non possit illos separare, plus debet iuuare innocentem inuasum, quàm nocentem inuadentem: quod clarè, & efficaciter applicari potest ad casum præsentem.

7 Contra hanc tamen veram doctrinam poterit aliquis adducere hæc tria exempla ad illius impugnationem. Primum sit. Is, qui commisit crimen dignũ morte, vt hæresis, sodomiæ, & similiũ, non tenetur se ipsum accusare, nec de se ipso denunciare coram iudice, vel Inquisitoribus cum periculo vitæ, vel famæ, vt omnes Doctores dicunt, quia nemo tenetur esse executor contra se ipsum. Secundum exemplum sit: Is qui commisit delictum graue propter quod bona illius per leges ciuiles, & canonicas sunt adiudicata fisco, non tenetur sua bona per se ipsum deferre fisco, antequam iudex per sententiam particularem talia bona auferat ab eo, vt communis tenet opinio, idque ob eandem causam proximè allatam. Tertiũ exemplum esse potest in materia denunciationis: Iubet iudex Ecclesiasticus pœnam excommunicationis, quod sciens de tali crimine vadat denunciare intra certum terminum: si ego scio de tali crimine, & nihilominus timeo moraliter quod ex tali mea denunciatione incurram periculum vitæ, vel alterius similis, non teneor denunciare cum tanto periculo: quod videtur posse ad casum nostrum applicari, vt dicamus non teneri hunc se retractare cum tanto periculo. Addi potest & hoc exemplum quod videtur vrgere. Nam in materiam de restitutione, dicunt communiter Doctores, quod nemo tenetur restituere alienum cum periculo vitæ, & honoris: at in hoc casu, si iste iurans falsò restituat per retractationem, incurrit clarum periculũ vitæ & honoris: ergo non tenetur se retractare.

8 His non obstantibus, ad primum exemplum dico, esse casum dissimilem: non enim datur præceptum naturale, quod obliget me, vt me accusem, cum periculo vitæ meæ, & ideo non teneor me ipsum accusare, vel præsentare iudici sub peccato mortali. At in nostro casu datur præceptum naturale, & diuinũ non lędendi proximum, & reddendum illum illæsum à malo pendẽti, cuius ego causa fui. Et ideo in hoc teneor me pręsentare, non verò in illo. Ad secundum exemplum dico, quod bona damnanda ad fiscum non debentur fisco nisi post sententiam declaratoriam criminis, & ideo ante sententiam non obligatur delinquens ea deferre fisco. At delinquens, de quo agimus, ex præcepto naturali diuino tenetur statim restituere huic reo damnum iam illatum, & proximè inferendum. Quod verò non possit nisi cum tanto suo periculo id facere, sibi imputet, qui sua culpa reum in tantum periculum coniecit. Ad tertium exemplum dico, casum esse dissimilem: nam in denunciatione facienda cum periculo vitæ, concurrunt duo præcepta, vnum positiuum Ecclesiæ iubentis denunciate: aliud naturale de vita propria, seu honore tuendo: & tunc præualet præceptum naturale de vita conseruãda, propter quod præceptum fortius, omittitur præceptum positiuum Ecclesiæ iubentis denun-

denunciare, quod est præceptum minus. In nostro verò casu non concurrit aliquod præceptum positiuum, sed præceptum naturale non lædendi, ac restituendi, & succurrendi innocenti: & hinc patet solutio ad quartum exemplum, dicens, non teneri aliquem restituere alienum cum periculo vitæ propriæ. Respondetur enim primò id intelligi de re, quæ iam est ablata: sed de re auferenda in posterum, teneor potius subire mortem, & infamia, quam rem suam à proximo auferre. At in hoc casu adhuc de futuro pendet vita, & fama proximi, quam auferam nisi faciam retractationem, & proinde teneor illam facere. Respondetur secundo ex supradictis, quod licet præceptum naturale conseruandæ vitæ videatur me excusare à restitutione quam facere non possum sine tali periculo: at in nostro casu concurrunt duo precepta naturalia, vnum seruandæ vitæ istius rei, qui est innocens; aliud seruandæ vitę iurantis falsò qui est nocens: & præceptum primum seruandi vitam innocentis, est fortius, & præualere debet huic precepto secundo minori de tuenda vita nocentis.

9 *Quarta conclusio.* Iste sic iurans, & inducens alios ad iurandum falsò, tenetur sub peccato mortale admonere illos quos induxit ad sic iurandum vt retractent suum testimonium coram iudice, seruatis regulis suprà positis. Hanc tenet exprefsè Sayro *citato loco num. 9.* & ratio est clara, nam cùm iste sic indicens causa fuerit vt illi illud damnum reo inferrent, tenetur tale damnum impedire dum potest: at potest sic monendo: ergo ad hoc tenetur. Et addit Sayro, quod si isti sic inducti ad iurandum noluerint se retractare, tenetur ille qui induxit illos manifestare iudici, etiam cum mortis periculo. Dato verò quod nullus retractet suum testimonium, & reus condemnatus sit, omnes restituere tenentur in solidum, iuxta communem Doctorum sententiam.

10 Quæres vltimò: quid si isti sic iurantes habuerũt indicia vehementia de tali furto quæ indicia facerent violentam præsumptionem: & illi persuasi ex tali vehementi, & violenta præsumptione se certò scire Petrum comisisse furtum, & sic iurantes crederent se non iurare falsum? Respondeo tunc illos non teneri vel ad retractationem, vel ad restitutionem. Nam qui aliquid scit ex violenta præsumptione, poterit iurare se id certò scire. Probo hoc quia etiam in criminalibus potest iudex ferre sententiam condemnatoriam, præcedente sola violenta præsumptione, vt Doctores, & praxis obseruat, & clarè colligitur ex cap. *Afferto gladium,* cum rubrica ibidem de præsumptione. At iudex non potest ferre sententiam, nisi super re certa; & hoc verius erit, si cum ista violenta præsumptione iuncta fuit bona fides ipsius iurantis. Et hoc colligitur ex Reginaldo citato loco *num. 169.* & Sayro *num. 11.* Si verò indicia quæ isti habuerunt de furto fuerunt leuia, & ordinaria, habent locum omnia à nobis supradicta.

CASVS LXI.

De acceptione duorum officiorum incompatibilium.

QVidam Religiosus grauis in quadã Prouincia in Portugallia existens Diffinitor Prouinciæ, electus est in Prælatum generalem illius Religionis existentis in India: ad quam Indiam erat nauigaturus in proximo mense Martio sequenti. Acceptauit officium Prælati in Indiam, & virtute illius acceptationis exercuit aliquos actus iurisdictionis pertinentes ad illud officium. Et quando acceptauit prælaturam Indiæ protestatus est, quod si naues Indiæ illo anno non irent, vel post egressum à portu redirent, ille suum officium Diffinitoris in Prouincia non renunciabat, neque illud debebat deponere. Casu contigit, quod naues in illo anno in Indiam non irent.

Quæsitum est, an iste Religiosus in Regno manens per annum sequentem fungi posset officio Diffinitoris in Prouincia,

uincia, retenta prælatura Indiæ. An verò officium Diffinitoris vacauerit ipso facto vbi primùm acceptauit prælaturã Indiæ, quæ videtur incompatibilis cũ tali officio Diffinitoris? Et ante omnia suppono quod in ista Religione datur statutum generale decernens, quod nullus Religiosus possit esse simul Prælatus localis, vt Prior, vel Guardianus, & simul Diffinitor.

1 Quod ergo prædictus pater per acceptionem prælaturæ Indiæ, non amiserit officium Diffinitoris, sed quod potuerit dictum officium Diffinitoris exercere tẽpore toto quo mansit in Regno ante exitum nauium ad Indiam: videtur probari primò: Quia ille quando acceptauit prælaturam Indiæ, protestatus est se non depositurum officium Diffinitoris donec naues cum effectu nauigarent nõ reuersuræ. At protestatio conseruat ius protestantis, vt habetur *in l si debitor*, §. 1 *ff. quibus modis pignus, vel hypotheca solu.* Secundò, quia si cõtractui apponitur conditio licita, & conditio non ponitur in actu, talis contractus non obligat, sed rescinditur, vt praxis obseruat, & tradunt communiter Theologi, & Iuristæ. At quando iste Religiosus acceptauit prælaturam Indiæ apposuit conditionẽ, si naues exirent: & hæc conditio non est sortita effectum, quia naues non exierunt: ergo non amisit Officium Diffinitoris. Tertiò, quia licet per adeptionem secundi beneficij amittatur primum beneficiũ *c. de multa, de prabend. & dignit.* hoc intelligitur quando de secundo beneficio habetur pacifica possessio, vt Doctores explicant ad citatum capitulum. Secundò intelligitur quando primum, & secundum habẽt annexum curam animarũ, vt clarè dicitur *in cit. cap. de multa*: at iste Religiosus nondum habebat pacificam possessionem prælaturæ in India cum naues non exierint: & præterea officium Diffinitoris nõ habet curam animarum: vt patet, sed respondet beneficio simplici. At beneficium primum, si est simplex, non amittitur per adeptionem secundi beneficij curati, vt tenet expresse Panormit. *in cit. cap. de multa*: ergo officium Diffinitoris respondens beneficio simplici, non vacauit in hoc Religioso per adeptionem secundi officij curati in India.

2 Hoc non obstante, ego censeo oppositum, vacasse scilicet officium Diffinitoris in hoc Religioso vbi primùm acceptauit prælaturam Indiæ, & exercuit aliquem actum iurisdictionis circa prælaturam Indiæ. Moueor præcipuè ex statuto generali citato istius Religionis, quod circa Diffinitores sic decernit; quãdo aliquis existens Prelatus localis promouendus, & subrogandus est in locum alicuius Diffinitoris defuncti, dicẽs quod subrogatus in locũ Diffinitoris defuncti Guardianus Cõuentus principalioris Prouinciæ: & ponit statutũ hæc verba: *Subrogetur, dummodo Guardianatu se abdicet.* Si ergo statutum non permittit vt aliquis sit Diffinitor simul, & Guardianus in eadem Prouincia, quomodo pmittet vt sit Diffinitor in Portugallia, & Prelatus generalis in India? Et non video quomodo ad hoc argumentum possit responderi saltẽ in ista Religione, in qua datur tale statutum. Secũdò hoc etiam potest prohiberi ex Concil. Trident. *sess. 7. c. 4. de reform.* vbi ponuntur hæc verba: *Quicumque de cætero plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica recipere, ac simul retinere præsumpserit, beneficijs ipsis ipso iure priuatus existat.* Vbi noto, non loqui Concilium tãtum de beneficijs duobus curatis, sed etiam de non curatis, si aliàs sunt incompatibilia, vt patet clarè ex verbis Concilij, vbi post illa verba, *Plura beneficia curata*, addit: *Aut aliàs incõpatibilia.* At hæc duo officia Diffinitoris in Portugallia, & Prælati generalis in India, sunt clarè incomparabilia, cùm vnum requirat residentiã in Portugallia, aliud requirat residentiã in India, ergo sunt incompatibilia. Hoc modo explicat Azor *tom. 2. lib. 6. c. 10. §. Ea igitur*, quomodo intelligatur duo beneficia esse incompatibilia: & dicit esse illa, quæ requirunt vt beneficia ratione sui oneris, & muneris in suis Ecclesijs resideant: pro quo citat textus, & ponit exempla. Idem probatur ex *cap.* Gratia, *de Rescript. in 6.* vbi loquens Papa de impetrante duo beneficia, sic ait: *Vtrum-*

que

que tamen (si talia sunt beneficia, qua de iure nequeunt teneri) habere non potes, sed eligas ex eis, quod mulieris retinere. Si verò quæras, quando intelligendum sit vacare primum beneficium? Respondet Azor *citat. lib.6. c.13.§. Si quaras ex Concilio Trident. sess.14. c.17.* quod vbi primum impetratur secundum beneficium, amittitur primum. Tertiò probatur ex eo quod tradit Nauar. *cons.34. de prabend. prima impressionis*, vbi refert DD. Cardinales mensæ Concilij Tridentini, Romæ declarasse, quod beneficium simplex vacat per adeptionem Ecclesiæ Parochialis, & possessionem illius pacificam. Quartò probatur ex inconuenienti quod sequeretur dato opposito: si enim dicas, quod hoc officium Diffinitoris non vacat nisi postquam hic Religiosus pacificè in India suum officium possideat, vel quoad vsque constet naues egressas à portu nō posse retrogradi; cùm hoc non possit cōstare nisi tempore longissimo, vt patet; inde sequeretur quod toto hoc tempore Prouincia posset, ac deberet carere Diffinitore, cuius officium per te non vacat, neque potest aliquis illi Diffinitori subrogari, cum per te non vacet, nec sit ab officio amotus, quod tamen est magnum inconueniens.

3 Contra hanc tamen resolutionem obijcitur efficaciter, quod Concil. Trid. *cit. loco sess.7. c.4.* expresse prohibet quod non habeantur, seu impetretur duo beneficia Ecclesiastica simul: at officium Prælati regularis ordinarij non est beneficium Ecclesiasticum, vt suprà iam patuit in alio casu istius libri. Cùm de ratione beneficij Ecclesiastici sit, vt sit perpetuum; & quod recipiat certos fructus ad sui sustentationem propter suum officium: quæ duo non competunt Prælato regulari, siue Prouinciali, siue locali: cum ergo prælatura regularis non sit beneficium Ecclesiasticum, & multo minus sit beneficium Ecclesiasticum officium Diffinitoris, sequitur quod Concilium Tridentinum de illis non loquitur, cùm solum loquatur clarè de duobus beneficijs Ecclesiasticis, qualia non sunt prælatura regularis, & Diffinitor, vt diximus. Et eodem modo videtur alij textus suprà citati vetantes retineri duo beneficia Ecclesiastica, quod scilicet intelligendi sunt solùm de duobus beneficijs Ecclesiasticis, quæ sunt verè beneficia Ecclesiastica: non verò sit extendenda hęc prohibitio ad officia regularium quę non sunt beneficia Ecclesiastica: iuxta *regulam iuris in 6.* dicentem quod odia, id est, pœnæ, sunt restringenda.

4 Ad istius obiectionis responsionem præmitto, rem esse certissimam in iure, quod *vbi est eadem ratio, est etiam eadē iuris dispositio*, & quod de similibus seu ęquipollentibus idem est iudicium. Habetur expresse cap. *inter catera, de rescript. in fine*, vbi Papa postquam respondit ad aliquas interrogationes in materia odiosa, & pęnali, ponit hæc verba: *Et idem in similibus obseruādum est.* Ad quæ verba glossa dicit: *Nota quod de similibus simile debet esse iudicium.* Idem habetur in cap. *Dudum. de elect. il 2. post medium cum gloss. ibidem. verbo, Idem de personatib.* Et c.2. *de translat. Episcop.* vbi glosa citat alium textum. At eadem est omnino ratio, vt non debeatur retineri duo beneficia curata, atque vt non debeant retineri duo officia non curata sed incompatibilia: ergo neque hæc possunt licitè simul retineri. Probo minorem ex illis quæ doctè tradit Reginaldus *tom. 2. lib.3. n.276.* cū alijs, videlicet, quod ex pluralitate beneficiorū resultant hęc inconueniētia. Primò, quod alij benemeriti relinquantur absq; beneficio, & vnus habeat plura beneficia. Secundò resultat quod habēti plura beneficia datur occasio ambitionis, & auaritiæ. Tertiò datur occasio & scandali, & indignationis in alijs qui relinquuntur. Et hæ tres causæ etiam reperiuntur, & mouent in beneficijs, & officijs non curatis, vt cōstat: ergo & de illis idem erit iudicium atq; de curatis. Nam iuxta *l. vlt. Cod. ad legem Falcid.* similis ęquitatis ratio similia iura suadere videtur. Idem habetur eodem cap. *Dudū, il 2. de electione*, vbi Papa in textu, licet dicat quod officium personatus nō est beneficium curatum: declarat tamen, quod illud quod ibi decernit de beneficijs curatis, etiam intelligitur in personatibus.

Et

Et hinc patet respõsio ad obiectionem, ductam ex Tridentino: dicendum est enim quod licet Concilium loquatur solum de beneficijs Ecclesiasticis, illa tamen dispositio debet extendi etiam ad officia Ecclesiastica, in quibus reperitur eadem omnino ratio.

5. Neque item obstat, quod aliqui dixerunt, videlicet officium Diffinitoris in vna Prouincia non esse incompatibile, sed compatibile cum officio Prælati generalis Indiæ. Dant duo exempla. Primum: quia potest vnus Religiosus Diffinitor in vna Prouincia eligi Visitator, & Commissarius in alia Prouincia. Secundum, quia potest Diffinitor vnius Prouinciæ eligi in Commissarium pro capitulo generali, & ire Romam ad capitulum generale, & sic erit simul Diffinitor, & commissarius. Non obstant exempla. Non primum, quia Diffinitor vnius Prouinciæ vadens visitare, parum temporis insumit, & finita visitatione statim redit ad Prouinciam: Prælatus verò iste Indiæ nec per quinque annos reddire poterit. Idem dici potest ad secundum exemplum de Diffinitore, qui vadit ad capitulum generale loco Prouincialis, iste enim redit statim, nec potest facere tantam absentiam, quantam facere debet Prælatus Indiæ. Et hæc conclusio magis clara, & confirmata manebit ex solutione argumentorum, quæ adducta sunt in oppositum.

Solutio argumentorum.

6 Ad primum argumentum pro parte contraria adductum, respondeo, quod licet hic Religiosus quando acceptauit Prælaturam Indiæ, fecerit illam protestationem dictam in argumento, talis protestatio illi non suffragatur ad hoc, vt non amiserit officium Diffinitoris: fuit enim protestatio contra legem canonicam disponentem quod impetrato secundo beneficio vacet primum; & quod duo officia incompatibilia simul non retineantur, quas leges suprà citauimus. At nemo potest protestari cõtra legem: sicut nemo potest appellare à lege, vt dicitur in cap. *Quia nos, de appellat.* Sic etiam protestari contra legem non licet: id enim esset impedire legem quin operetur suum effectum, quod inferior facere non potest. Et hoc adeò verum, quod neque potest quis protestari contra consequentiam legis. Sit exemplum: Ordinatur quis ad Ordines sacros: iste per consequentiam legis manet obligatus ad seruandam cõtinentiam, etiamsi in receptione Ordinum, non admoneatur de continentia: si quis ergo Ordines sacros recipiens protestetur se nolle seruare continentiam, nunquid talis protestatio liberabit illum à seruanda continentia? Minimè profectò, quia protestatus est contra legem Ecclesiæ, & voluit quod lex Ecclesiæ non operetur suũ effectum. Hoc exemplum in simili materia ponit Mascardus *tom.3. de probat. concl.1243. num.7.* & S. citans alios Doctores. Respondeo secundò ad idem primum argumentum cum Mascardo *citata concl. num.* 4. vbi ait, quod protestatio nihil operatur, si ab illa receditur per actum contrarium, quia facta derogant verbis: pro quo citat plures textus, & Doctores. At iste Religiosus postquã fecit dictam protestationem, fecit actũ contrarium, per quem recessit à dicta protestatione: actus verò contrarius fuit incipere exercere officium prælaturę Indię per aliquos actus iurisdictionis, quod est officium contrarium, & incompatibile cum officio Diffinitoris, vt suprà ostendimus: & proinde per talem exercitationem officij recessit à protestatione prius facta.

7 Ad secundum argumentum dico, nõ valere exemplum adductum de conditione apposita in contractu: nam Prælatus generalis Ordinis, qui istum Patrem creauit Prælatum generalem Indiæ, nullum cum ipso fecit contractum, sed absolutè illum elegit in Prælatum Indiæ sine vlla conditione apposita. Secundò respondetur, quod licet accepians prælaturam Indiæ exprimeret illam conditionem, de qua loquimur: adhuc illi non suffragaretur, quia apposuit conditionem contra legem Ecclesiæ prohibẽtis

tis retineri duo beneficia incompatibilia: sed conditio posita contra legem nihil valet, quia talem conditionem apponens in substantia vult vt lex suum effectum non operetur. Quod idem constat ex illis quę Doctores tradunt in materia de matrim. dum agunt de conditionibus appositis cõtra substantiam & leges matrimonij.

8 Ad tertium argumentum quoad primam partem, dico hunc Religiosum iam acquisiuisse possessionem pacificam suæ prælaturæ Indiæ; iam enim exercuerat in Portugallia actus pertinentes ad suam iurisdictionem, vt dare licentias in Ordine ad Indiæ nauigationem, dare absolutione, & similia. Possessio autem officij acquiritur per vnum tantum actum iurisdictionis factum ab illo, qui habet officium, vt probat Sanchez *lib.*8. *de Matrim. disp.*28. *à num.*8. vbi probat cum multis, & grauibus Doctoribus, quod si Princeps, vel superior committit alicui aliquam iurisdictionem ad aliquod negotium; is cui committitur iurisdictio, per solam citationem partis coram se, acquirit possessionem dicti officij: iam enim res non est integra, sed iurisdictio est perpetua. Imò addit Sanchez *num.*10. quod ad hanc iurisdictionem pacificè acquirendã sufficiet quod iste delegatus mandatum dederit, quod aliquis citaretur coram se, etiamsi citato non fuisset intimata homini citato. Probatur hoc insuper ex eo quod tradit Mascardus *tom.*1. *de probat. concl.*83. *num.*35. vbi ait, quod vacat primum beneficium ex eo, quod Papa Romæ pro collatione secundi beneficij, dixit, *Fiat:* idque antequam Bulla conficiatur pro secundo beneficio: pro quo citat duos textus iuris canonici, & quatuor Doctores graues. At iste Religiosus acceperat litteras suæ commissionis, & virtute illarum exercuit actus iurisdictionis. Ad secundam partem dicti tertij argumenti, in qua dicitur non vacare primum beneficium per acceptationem secundi beneficij, quando primum est beneficium simplex, secundum verò est curatum & quod officium Diffinitoris est beneficiũ simplex, & ideo non vacauit. Dico primò quod officium Diffinitoris non est purè beneficium simplex. Nam beneficium simplex nullam habet annexam iurisdictionem, vt patet. At officium Diffinitoris habet annexam aliquam iurisdictionem: fert enim sententias in rebus grauibus, etiam criminalibus, & ciuilibus in diffinitorio, ad quod requiritur iurisdictio. Secundò dico, quod licet officium Diffinitoris neque esset quidẽ beneficium simplex, cùm tamen requirat specialem residentiam in sua Prouincia, & incompatibilem cum residentia Indiæ, hoc sufficiebat ad vacaturam dicti officij Diffinitoris, iuxta supradicta de duobus officijs incompatibilibus. Tertiò dico, quod licet officium Diffinitoris respondeat beneficio simplici: iam supra diximus cum Nauarro, ex declaratione Cardinalium, beneficium simplex vacare per adeptionem secundi beneficij curati. Declaratio verò Cardinalium præponderat Authoritati Panormitani in oppositum adducti in tertio argumento.

9 Neque obstat quod addit Mascardus *tom.*1. *concl.*183. *num.* 2. *&* 3. *& alijs sequentibus,* dari scilicet decisionem Rotæ Romanæ per quam deciditur, quod beneficium primum non vacat nisi post adeptionem secundi beneficij habitam pacificè per annum: pro quo citat Felinum, cum quo consentit Reginaldus *tom.*2. *lib* 30. *tract.*3. *num.*310. Non obstat, primò, quia Decisio Rotæ non facit legem, sicut tradit idem Mascardus *tom.*1. *concl.*484. *num.*1. vbi inter alia, dicit; *Decisiones Rotæ, licet sint probabiles, non tamẽ possunt adduci ad Decisiones causarum.* Secundò dico, quod talis Decisio Rotæ non concordat cum Concilio Tridentino *citat sess.*7. dicente, quod beneficia incompatibilia ipso iure amittantur: amissio autem beneficij ipso iure non debet expectare annum, vt vult citata Decisio Rotæ. Tertiò dico, quod ex illa opinione, non amitti scilicet primum beneficium nisi post annum, sequeretur magna læsio primæ Ecclesiæ vel secundæ: quia cùm non dimitteretur primum be-

ne-

neficium, non posset beneficiarius commodè seruire in duabus Ecclesijs, & ideo vna, vel ambæ dispendium paterentur per annum, quod est contra mentem Ecclesiæ. Quartò dico, quod ista opinio, posse scilicet clericum per vnum annum retinere duo beneficia, maximè si fuerint pinguia, non consonat cum lege Ecclesiæ, quæ tanto rigore prohibet pluralitatē beneficiorum. Et ideo talis Decisio Rotæ nullo modo nos cogit ad illius sequellam.

10 Quæris: an si iste Diffinitor, qui hoc anno à portu Olysipponensi non exiuit, renunciauerit officio Prælati generalis in India, possit redire ad officiū Diffinitoris quod antea habebat in Prouincia, & hoc sine noua electione, vel collatione dicti officij Diffinitoris? Respondeo negatiuè. Nam si in illo vacauit officium Diffinitoris per acceptationem prælaturę Indiæ, & talis officij exercitium, vt suprà vidimus ex Tridentino, & alijs textibus; non potest per se redire ad antiquum officium dimissum sine noua collatione potentis illud conferre. At probatur primò ex praxi Ecclesiæ, quia postquam Petrus, v. g. resignauit beneficium in Ioannem, si Ioannes moriatur, non potest Petrus sua propria authoritate regredi ad antiquum beneficium renunciatum nisi per specialem Bullam Papæ, quæ solet aliquibus concedi, quando renunciant beneficium alteri concedit illis aliquando, quod mortuo illo in quem renunciauerunt, possit renuncians regredi ad prius beneficium, quod vocant Renunciare cum regressu. de quo Azor *lib. 7. cap. 21. quæst. 2.* ex quo clarè patet non posse quem redire propria authoritate ad beneficium primum amissum, vel dimissum. Idem probatur ex cap. *Cum nostris, de concess. prabend.* vbi refertur quod quidam Episcopus antequam esset Episcopus, habebat in quadam Ecclesia quoddam beneficium, quod dicitur præpositura: quæ cùm vacasset per consecrationem ipsius in Episcopum, eoque non obstante ille prætenderet illam possidere simul cum Episcopatu, canonici illam eidem iterum donarent per nouam electionem. Casus delatus est ad Papam, qui decreuit, neque sic potuisse Episcopum redire ad dictam præposituram, quæ vacauerat absq; licentia Sedis Apostolicæ. Idem tenet gloss. *Gratia, de rescrip. in 6. in verbo, Eligas*, vbi ait quod qui impetrauit secundum beneficium, potest eligere vnum ex illis, quod maluerit, illudque retinere, sicut Papa ibi concedit: sed hoc debet esse re integra; id est antequam possessionem acquirat, & exerceat secundum beneficium. Facit ad idem intentū quod tradit Nauar. *ad c. Si quando, de rescr.* in Actuario, quod fecit ad dictum cap. *nu. 28.* vbi ait, quod ille qui renunciauit alicui beneficio, non potest redire ad illud sine noua collatione superioris. Et in hoc nostro casu iste pater, de quo agimus, saltem facto contrario renunciauit officio Diffinitoris per acceptationem prælaturæ incompatibilis. Et citat ibi Nauar. *cap. quam periculosum 7. quæst. 1.* Denique iuuat ad hoc quod dicit Azor *citato lib. 6. cap. 13. quæst. 7. tom. 2.* videlicet, quod ante Concilium Tridentinum per citatum cap. *Gratia*, de rescr. & alios textus, assequenti duo beneficia incompatibilia dabatur optio vt vnum eligeret, & alterum dimittere. At post Tridentinum (ait Azor) primum vacat statim vt quis secūdi possessionem fuerit assecutus. Et in facti contingentia vidi ego Olysippone quemdam Religiosum, qui erat Prior localis cuiusdam Cōuentus certæ Religionis, & simul erat Prælatus cuiusdam monasterij Monialium distantis per duas leucas, quæ duo officia non videbātur incompatibilia: & tamen Prælatus illius Religionis coegit illum renunciare alteri illorum.

CASVS LXII.

An sanctus Ioseph fuerit viduus ante desponsationem cum Deipara Matre?

QVidam concionator prædicaturus in die SS. Apostolorum Philippi, & Ia-

& Iacobi, quæsiuit à me an posset in sermone dicere, quod S. Ioseph sponsus Deiparæ, fuerit pater Apostoli Iacobi Minoris, & proinde verè fuerit duabus vicibus matrimonio copulatus, semel ante matrimonium cum Deipara matre, de quo primo matrimonio habuerit filium Iacobum Minorem Apostolum. Et ostendit mihi Surium, qui *3. tom. prima die Maij, in vita istius Apostoli Iacobi*, expressè dicit factum Ioseph sponsum Deiparæ fuisse patrem Iacobi Apostoli. Quod posset aliquo modo probari ex eo quod D. Paulus *ad Galat. 1.* vocat Iacobum Apostolum Minorem, fratrem Domini: quod posset vtcumque ad hoc intentum explicari, quia scilicet Ioseph erat pater naturalis Iacobi, & pater putatiuus Christi D. coram populo; & proinde cùm Ioseph esset pater amborũ modo proximè dicto, vocabant illum fratrẽ Christi D. Hæc verò, & similes quæstiones dependentes à sacra Scriptura, non sũt minus vtiles, & necessariæ quàm aliæ quæstiones pertinentes ad casus morales conscientiæ, & proinde volui hanc quæstionem hic inserere, maximè in laudem tanti Patriarchæ sponsi Deiparæ; cui non parum laudis accrescet si constiterit illum fuisse virginem, & cum Virgine virginum desponsatum.

1 Quod igitur sanctus Ioseph ante matrimonium cum Deipara cõtractum fuerit alio matrimonio copulatus, tenuit non solùm Metaphrastes apud Surium citato loco, sed quod maius est, tenuit id ipsum D. Epiphanius *hæresi 78.* dicens quod S. Ioseph ex prima vxore ante Deiparam habuit sex filios, quatuor masculos, & duas femellas. Idem de sex filijs sancti Ioseph tenuit Hippolytus Portuensis apud Nicephorum *lib. 2. cap. 3.* & quod aliam coniugem habuerit ante Deiparam dixerunt Origines, Eusebius, Gregor. Nyssenus, Chrysostomus, Hilarius, & Ambr. qui omnes proprijs locis citantur à Baron. in Apparatu ad suos Annales *cap. 46.*

2 Sed tamen hodie communis Catholicorum sententia defendit Beatissimum Iosephum neque filios habuisse, neque alteri feminæ nupsisse quàm Deiparæ; imò virginitatem semper per votum coluisse. Sic imprimis docuit D. Hieronymus *contra Heluidium propè finem*, sic dicens contra illum hæreticum: *Tu dicis Mariam virginem non permansisse: ego mihi plus vendico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, vt ex virginali coniugio filius nasceretur.* Et paucis interiectis ait: *Relinquitur eum virginem mansisse cum Maria, qui pater Domini meruit appellari.* Sic ille. Idem docuit August. *serm. 14. de Natiuit. Domini*, sic dicens, & alloquens sanctum Iopseph: *Sit Maria sponsa Christi in carne sua virginitate seruata; sis autem & tu pater Christi cura castitatis, & honorificentia virginitatis*, &c. Et paulò post sic ait, *Gaude itaque Ioseph, nimiumque congaude virginitati Mariæ, qui solus meruisti virginalem affectum possidere coniugij, quia per meritum virginitatis ita separatus es à coniugio vxoris, vt pater dicaris Saluatoris.* Idem tenuerunt post Augustinum, & Hieronymum omnes subsequentes Patres, & Doctores, quos fusè citat Baronius *in loco citato Apparatus c. 47. ad marginem* inter quos citat Petrum Damianũ Doctorem grauissimum, qui *epist. 11. ad Nicolaũ Papam, cap. 4.* ait: *Ecclesiæ fidem in eo esse, vt non modò Deipara, sed etiam putatiuus pater, atque nutritius virgo habeatur.* Ad quem locum Baronius affert hanc coniecturam, siue rationem. Nam si Christus in cruce moriturus matrem suam homini virgini cõmendauit, videlicet Apostolo Ioanni, de quo canit Ecclesia in suo die, quod Christus D. Matrem virginem virgini commendauit, idque cùm iam Deipara esset prouectioris ætatis, quomodo idem Christus D. non traderet in matrimonium Matrem virginem, de qua nasciturus erat, homini etiam virgini, Iosepho videlicet? Hanc rationem siue coniecturam amplia Cardinalis Toletus *super cap. 1. Lucæ Annot. 55.* sic dicens: Virgo commendata est Ioanni propter eius virginitatem: profectò non minus decebat Virginem virgini tradi in matrimonium, imò magis congruum id videbatur. Nam Ioanni data est in Matrem, qui titulus aufert omnem inhonestatis suspi-

suspicionem. At Iosepho data in sponsam, qui titulus culpæ coniecturam admittit: maximè cùm matrimonij tempore, Beata virgo fuerit adolescens, non autem tempore passionis: vt igitur castitas omnino comprobaretur, Virgini virgo tradenda erat. Sic Toletus citato loco, & ibi citat alios Doctores. Denique non fuerit inutile ad hoc intentum referre breuiter historiam relatam à quodam Authore, qui scripsit librum de natiuitate Virginis, quam refert Barradas *in primo tomo Concordia lib. 6. cap. 7. §. Operæ etiam pretium.* quæ historia sic habet. Pontifex denunciabat publicè, vt Virginis, quæ in templo educabantur, & ætatis tempus implessent, domum reuerterentur, & nuptijs operam darent. Cui mandato cùm cæteræ paruissent, sola Virgo hoc se facere non posse respondit: dicens se quidem, & parentes suos Domini seruitio mancipasse, & insuper se ipsam Domino virginitatem vouisse. Tunc Pontifex præcepit vt ad festiuitatem, quæ imminebat, omnes ex Hierosolymis, & vicinis locis primores adessent, quorum consilio sciri posset, quid de tam dubia re faciendum esset. Omnibus in commune placuit Dominum consulendum esse, & cunctis quidem orationi incumbentibus, Pontifex ad consulendum Deum de more accessit. Nec mora, cunctis audientibus de oraculo, & propitiatorij loco, vox facta est; secundum Isaiæ vaticinium requirendum esse, cui illa Virgo disponsari, & commendari deberet. Secundum ergo vaticinium, cap. 11. *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet:* cunctos de domo, & familia Dauid nuptui habile non coniugatos, virgas suas allaturos ad altare prædixit, & cuiuscunque virgula florem germinasset, & in eius cacumine spiritus Domini in specie columbæ consedisset, ipsum esse cui illa Virgo desponsari deberet. Erat autem Ioseph de familia Dauid grādæuus: cunctis verò virgas suas iuxta ordinem deferentibus, ipse solus suam subtraxit, vnde cùm nihil diuinæ voci consonum apparuisset, Pontifex iteratò Deum consulendum putauit: qui respondit solum illum ex ijs, qui designati erant, virgam suam non attulisse, qui Virginem desponsare deberet. Proditus est itaque Ioseph: cùm enim virgam suam attulisset, & in cacumine eius columba de cœlo veniens consedisset, liquidò omnibus patuit ei Virginem desponsandam fore. Hactenus historia.

2 Quæ historia licet à Barradas citato loco dicatur quod non sit magni ponderis, hodie tamen tota illa descripta est recenter à Magistro Iosepho de Valdiuezo *in suo libro de sancto Ioseph*, metro Hispanico conscripta, prius in Castella, & postea in hac Olyssipone impresso, & satis approbato: prosequitur dictus Author hanc historiam citato libro, toto cantu quarto. Nec videtur aliquid inconueniens contineri in illa historia, si enim *Num.* 17. per simile miraculum solius virgæ Aaronis florescētis inter duodecim virgas principum Israel, quæ non floruerunt, voluit Deus declarare sanctitatem, & innocentiam Aaronis contra murmur de illo excitatum in populo: quid mirum si simili miraculo voluerit ostendere sanctitatem, & castitatē Beatissimi Iosephi, qui erat futurus sponsus Deiparæ matris suæ? Et per hæc quidem satis probatum manet intentum, videlicet istum nullum matrimonium contraxisse ante matrimonium contractum cum Deipara, neque filios vllos habuisse, sed potius Virginem semper fuisse. Cuius ego Sancti laudes non prædico, sed id relinquo prædicatoribus pro die illius. Hoc tantum dico, quod Suar. *tom. de Incarnatione, disp.* 8. *sect.* 2. dicit, non esse temerarium, neque improbabile, imò potius pium esse, & probabile asserere quod gloriosus S. Ioseph excedit omnes alios Sanctos in gratia, & beatitudine, etiam Apostolos. Quamuis enim, inquit, aliquæ locutiones generales Doctorum videātur præferre Apostolos cæteris omnibus Sanctis, possunt intelligi quod faciunt comparationem regulariter cum alijs Sanctis, & non excludere speciale aliquod priuilegium. Præterea loqui videntur

illi

illi Doctores de Sanctis, qui fuerunt posteriores Apostolis; Sanctus verò Ioseph Apostolos antecessit. Denique asserit Suarez ex definitione Ecclesiæ, vel ex cultu Ecclesiæ non posse aliquid efficax adduci contra hanc considerationem: quamuis ipse consulat parcè in hoc loquendum esse, & non nimium hoc esse exaggerandum tanquam certum. Quia vbi deest scripturæ authoritas, aut Ecclesiæ traditio, nulla potest esse sufficiens certitudo, præsertim in re, quæ pendet ex diuina electione, & prædestinatione: cuius consilia sunt inscrutabilia, & mysteria abditissima.

3 Quod verò obijciebatur in principio, ex 1. *cap. ad Galatas*, Iacobum Minorem dictum fuisse fratrem Domini, respondet D. Hieronym. apud Baronium citato Apparatu cap. 46. in hæc verba: *Nos autem fratres Domini, non filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris, Maria libros intelligimus, Matertera Domini (id est* tia de N. Senhora) *quæ esse dicitur mater Iacobi Minoris, & Ioseph, & Iuda, quos in alio loco Euangelij fratres Domini legimus appellatos: fratres autem consobrinos omnis Scriptura demonstrat*. Sic Hieronym. *in cap.* 12. *in fine*. Eo modo quo Abraham *Genes.* 20. dixit Saram vxorem suam, esse sororem suam: id est, consobrinam, filiam Aram, qui erat frater Thare patris Abraham, & sic consobrini dicebantur fratres. Qui plura videre voluerit de virginitate sanctissimi Ioseph, & de laudibus illius, adeat Canisium *tom. de B. Virgine lib.* 2. *cap.* 13. §. *Vbi quæstio*, vsque ad finem, vbi plura congerit.

CASVS LXIII.

An Beata Anna mater Deiparæ tres maritos habuerit.

Siquidem in laudem Beatissimi Ioseph pro vnico matrimonio illius, & virginitate eius, casum apposuimus præcedentem à nobis quæsitum, non inutile iudicauimus præsentem etiam inserere in laudem Beatissimæ Annæ matris Deiparæ, an scilicet habuerit tres maritos? non parum enim hoc ad illius laudem conducit. Igitur multi Doctores non contemnendi, & libri aliqui etiam recentiores id passim inculcant, quos non sine tædio audio legi, & citari, in quibus dicitur Beatissimam Annam tres maritos successiuè habuisse, & ex singulis singulas filias habuisse, quas omnes vocauit Marias. Doctores illius opinionis recenset Barradas *tom.* 1. *Concord. lib.* 6. *cap* 15. §. *vulgata opinio*, qui præcipuè sunt D. Antonin. Magister histor. Petrus à Natalib. Ludolphus de vita Christi, Echius Gerson, Petrus Sutor. & Baptista Mantuanus. Ibidem affert rationes pro illa sententia, quæ vtplurimùm fundantur in eo, quod in Euangelio Christus Dominus dicitur habere fratres, & Deipara mater dicitur habere sororem. Cui principali obiectioni responsum manet in fine præcedentis capitis, id est præcedentis casus, vbi diximus morem esse sacræ Scripturæ, vt consanguinei fratres, & sorores appellentur.

1 Ex Doctoribus verò citatis Echius tenet hanc opinionem de tribus matrimonijs B. Annæ sic veram esse, vt opposita sit error, & repugnet sacræ Scripturæ, Ecclesiæ, & Patribus. Probat illam Echius ex D. Ignatio *in Epistola* 1 *ad Ioannem*, vbi clarè dicit Mariam Salome esse filiam B. Annæ. Rationem efficacem pro hac sententia non inuenio: vnā tamen qualemcūque ponit Adricomius *in lib. descriptionis Terræ sanctæ, anno mundi* 3945. videlicet, quia *Deuteron.* 25. præcipiebat lex vt si aliquis frater sine filijs moreretur, frater residuus acciperet in vxorem illam quæ fuerat vxor prioris fratris, vt suscitaret semen fratris sui, & primogenitum ex ea filium appellaret nomine fratris defuncti, cūmque D. Anna neque ex primo, neque ex secundo marito filium masculum susciperet, nupsit tertio.

2 In hac quæstione primò dicendum est, opinionem dicentem B. Annam non habuisse tres maritos, nullo modo esse temerariam, vel vllum continere errorem,

rem, neque repugnare Ecclesiæ. Probatur, quia Ecclesia, neque in lectionibus Diuæ Annæ, neque alio in loco facit mentionem de tribus viris illius, neque de tribus filiabus illius. Quod item non aduersetur Scripturæ, patet, quia quidquid Scriptura asserit de fratribus Domini, & sororibus Deiparæ, verum esse poterit absque eo quod tres maritos, & tres filias habuerit, vt iam patuit ex casu præcedente. Ex Patribus verò antiquis nullus meminit horum trium maritorum, & trium filiarum. Et quod non habuerit tres viros, neque tres filias, testatur Baronius *in dicto Apparatu ad Annales, cap.50. in fine*, esse sententiam veterum, & recentiorum Catholicorum. Coniecturæ pro hac opinione non desunt. Prima sit, quod non fuerit consuetudo apud Iudæos idem nomen imponi duobus fratribus, vel sororibus: & proinde minus debuit idem nomen Mariæ imponi tribus sororibus. Secundò, quia videtur inconueniens, & signum alicuius incontinentiæ, quod Anna per annos viginti sterilis, & post impetratam talem filiam Deiparam, & longæuæ ætatis, nuberet post mortem Ioachim secunda, & tertia vice. Quod comprobari videtur ex eo quod dicit Cedrenus apud Canisium *lib.1. de Beata Virgine, cap.12. §. sed & Gregorio*, vbi ait quod D. Anna vixit annos undeoctoginta, id est 79. & Ioachim vixit annos 80. quomodo ergo D. Anna potuit post mortem Ioachim duos habere maritos? Adde quod teste Benedicto Pereira *tom.1. disputationum super Ioannem, disp.2. proœmij, §. At enim*, Beata Anna peperit Deiparam, cùm esset Anna sexaginta annorum, & ait hoc esse probatum in antiquis, & probatis historijs. Quomodo ergo potuit post 60. annos duo inire matrimonia? maximè cum ipsæ leges ciuiles mulieri secundò nubenti non nimis faueant, cùm in aliquibus regnis mulier secundò nubens, si erat tutrix filiorum, per secundas nuptias priuetur dicta tutela filiorum orphanorum: non quod sit peccatum secundò nubere, sed quod supponitur non solicitè curaturam de filijs prioris matrimonij. Ego hanc coniecturam, seu considerationem affero, quam apud nullum inueni, quæ talis est: In libro Iudith c.5. refertur, quod cùm Iudith reuersa esset ex cæde Holofernis, cuius caput absciderat, populus ad illam accurrens, acclamauit in hunc modum: *Tu gloria Hierusalem*, &c. *Eo quod castitatem amaueris, & post virum tuum alterum nescieris, ideo & manus Domini confortauit te*, &c. Laudauit illam populus eo quod post virum suum primum, nescierit virum secundum, & erat Iudith iuuenis, & formosa. Cur ergo laus ista desit Beatæ Annæ, Matri Deiparæ, vt non possimus illi dicere, eo quod post virum tuum Ioachimum alterum nescieris, si per te post Ioachim cognouit duos? Nunquid nobilior est Iudith, quàm Anna in Ecclesia Dei? Nam si Iudith abscindit caput Holofernis, D. Anna peperit illam quæ contriuit caput Diaboli, iuxta illud *Genes.3. Ipsa conteret caput tuum*, quod de Deipara communiter explicant Doctores. Adhuc pro complemento videatur Lorinus *tom. super actus Apostol. Ad cap. primum, versu 14 §. vtraque vera*, vbi quod B. Anna fuerit vniuira, id est semel tantum nupta, probat ex Epiphanio, Damasceno, Hieronymo, & Ambrosio, Euthymio, & Theophylacto, qui rationem assignant, nam decebat B. Annam tanta prole, id est Deipara, miraculosè obtenta contentam esse, vt legitur de feminis, quibus partus est diuinitùs annunciatus in Scriptura: quales fuerunt Rabbecca *Genes.25.* Sara *Genes.18.* mater Sansonis, *Iudic.13.* Et Elizabet, mater Baptistæ, quæ secundas nuptias non cōtraxerunt. Addit Lorinus quod secundæ nuptiæ, neque apud Iudæos, neque apud Gentiles laudabiles fuerunt, vt ipse refert se exposuisse in Historia Samaritanæ, imò potius laudari Iudith, & Annam prophetissam *Luc.2.* eo quod secundas nuptias non cognouerint.

3 Videatur etiam Canisius *lib.1. de B. Virgine cap.4. paulò ante finem, § Est autem*, vbi in substantia dicit, hoc multiplex Annæ coniugium vulgi opinione magis, quàm veterum authoritate niti, & quod

rccen-

recentiores tantum habet suffragatores, qui Deiparæ Matrem non satis pruden-ter, ac solidè, tam malè castam propo-nunt. Sic Canisius expressis verbis ad nostrum intentum. Quod idem ibidem probat ex coniectura iam à nobis supra allata, quod parentes Deiparæ essēt iam grandæuæ ætatis, & quod id ordinatum fuerit à Deo pro maiori miraculo: & quod, teste Epiphanio, Ioachim post or-tum Deiparæ vixit annis duodecim: ac proinde incredibile sit Annam ferè de-crepitam secundas, imò & tertias nu-ptias iniisse. Videatur etiam Suarez *to.2. de Incarnat. disp.5. sect...§. Sed hac sententia.* Cum igitur hæc opinio de vnico B. An-næ Matrimonio tot ac tam grauibus, & recentioribus Doctoribus commende-tur, ac tam claris coniecturis in æquita-te fundatis fulciatur, & maximè cedat in laudem B. Annæ ad illius honestatem commendandam cum Iudith, Anna prophetissa, &c. Matronis legis veteris supra recensitis indignum prorsus iudi-co, quod eius multiplex matrimonium populo in sermonibus prædicetur.

4 Hinc patet quàm cauēdum sit à præ-dicanda illa reuelatione, quam Pratum Spirituale Hispana lingua scriptum, *2. p. lib.6 cap.4. §. En tanto,* refert factam fuis-se sorori Collectæ notabili Moniali & reformatrici Monialium Capucinarum sanctæ Claræ. Ibi enim refert, quòd cùm dicta Collecta increparet Matrē suam, eo quod secunda vice matrimonium contraheret, vel contraxisset. Item quod eadem Collecta, parum deuota, & pa-rum affecta esset erga Diuam Annam, eo quod tertiò nupta fuisset, refert Au-thor Prati spiritualis, quod cùm dicta mater Collecta quadam nocte oraret, apparuit ei sanctissima Anna cū magno splendore, & portans secum omnē pro-geniem filiarum, & nepotum à se descē-dentium, inter quos prima erat à de-xtris Deipara mater cum filio Christo D. Alia erat Maria Iacobi, quæ secum ducebat quatuor filios, Iacobum, Simo-nem, Iudam, & Ioseph iustū. Tertia erat Maria Salome cum duobus filijs Apo-stolis Ioanne Euāgelista, & Iacobo Ma-iore. Et post hæc B. Annam conuersam ad sororem Collectam, illi dixisse: Quā-uis ego ter nuptias contraxerim, tamen Ecclesia triumphans, & militans, sic il-lustrata fuit meis filijs, & nepotibus sicut vides. Hanc inquam historiam, seu reue-lationem, ego populo non prædicarem: tum quia illa in libris nostræ Religionis non contineatur, cùm in Chronicis Or-dinis 3. p. eiusdem Collectæ vita exactis-simè referatur. Tum quia si verum est, quod suprà diximus ex tot Doctoribus, & claris coniecturis, hæc historia de tri-plici matrimonio B. Annæ falsa est, vt vi-dimus. Si autem falsa est, seruit ad inten-tum, id quod Iob *cap.13.* dixit amicis suis: *Nunquid Deus indiget vestro mendacio?* Sic Anna Beatissima ad sui laudem non in-diget nostro mendacio: sufficit illi quod sit mater matris Filij Dei.

5. Ad obiectionem positam *nu.1.* de le-ge ex *Deuteron.25.* obligante vt frater re-siduus suscitaret semen fratris sui de-functi sine filijs. Respondeo primo in loco citato Deuteron. non dici, quod id fiat, si frater defunctus moriatur sine fi-lijs masculis, sed solùm dicitur, si absque liberis mortuus fuerit. Ille autem frater, qui tunc moreretur relinquens vnam tantùm filiam, nam diceretur mori sine filijs, iam enim habebat filiam hære-dem, cui bona sua relinqueret, & per quam genealogiam suam propagaret, qui videtur esse finis prędictę legis Deu-teronomij. Cùm ergo iam Beata Anna, & Ioachim haberent filiam Deiparam, non est dictus Ioachim mori sine libe-ris, cùm filiam hæredem bonorum re-linqueret. Hac de causa Canisius *citato lib.1. de Beata Virgine cap.4.* paulò ante fi-nem, dicit Beatam Annam nullo præce-pto legis post mortem Ioachim obliga-tam fuisse ad repetendas secundas nu-ptias. Secundò respōdetur, quod si vera esset expositio illius legis in argumento citata, quod scilicet vidua relicta cum vna filia, tenebatur contrahere cum fra-tre sui mariti, donec ex eo haberet filiū masculum, sequeretur teneri talem vi-duam expectare tertium, quartum, & quintū matrimoniū cū fratribus viri sui

P prio-

prioris, si tot fratres extarent,& sic Beatam Annam potuisse expectare quatuor matrimonia, donec filium masculum haberet: quod videtur nimium, & indecorum. Tertiò respondetur ad dictam legem Deuteronomij, quod illi tres viri, quibus Beata Anna dicitur nupsisse, non erant omnes fratres germani inter se vt propter citatam legem Deuteronomij tenerentur duo illorum ad contrahendum matrimonium cum Beata Anna. Nam tres mariti assignati Beatæ Annæ fuerũt Ioachim,Cleophas,& Salome. At Cleophas non potuit esse frater germanus Ioachimi. Nam Cleophas erat frater germanus sancti Ioseph sponsi Deiparę,teste Hegesippo apud Baronium *in Apparatu citat.c.50.* nõ ergo potuit Cleophas esse maritus B.Annæ post mortem Ioachim, aliàs duo fratres contraherent matrimoniũ cum matre, & filia: Ioseph scilicet eũ Deipara filia B.Annę,& Cleophas frater Ioseph, cum eadem matre Deiparæ, quod non inuenio ab aliquo Doctore scriptũ fuisse, scilicet Ioachim fratrem germanum Cleophę;inde enim sequeretur, quod iuxta Hegesippum, Ioachim esset etiam germanus Iosephi generi sui, cùm Ioseph fuerit frater germanus Cleophæ, iuxta Baronium citato loco sequutum Hegesippum.

CASVS LXIV.

De professione Nouitiæ facta absque præuio examine Episcopi.

COncilium Tridentinum *sess.25. c.17. de Regul.* præcipit vt nulla Abbatissa,seu præfacta Monialium admittat vllam Nouitiam ad professionẽ, nisi prius monito Episcopo,qui iubeat fieri examẽ de libertate Nouitiæ. Quod si Abbatissa Episcopo non monito Nouitiam ad professionem admiserit, possit per Episcopum suspendi ab officio. Quo posito, quędam Abbatissa admisit ad professionem quamdam Nouitiã irrequisito Episcopo,& absq; prædicto examine. Quæritur an prædicta professio facta contra decretum Tridentini, valida fuerit? Et quod fuerit professio nulla, videtur probari ex illa Regula *de reg iuris in 6.* dicente: *Quæ contra ius fiunt, debent pro infectis haberi*: & ex l. *non dubium, cap. de legibus*. Hæc autem professio facta est contra ius Concilij Tridentini.

Ad hunc casum respondet Sanchez *lib.5. Decalogi* prædictam professionem fuisse validam, non obstante prædicto decreto Tridentini. Vbi hanc solam rationem principalem assignat: quia licet Tridentinum prohibeat professionem fieri irrequisito Episcopo, non tamen ibi irritat professionẽ aliter factam,quidquid sit de peccato Abbatissæ. Eodem modo idem Sanchez *lib.3. de matrim. disp.5.* respondet ad similem obiectionẽ; videlicet: Iubet Concilium Trid. *sess.24. c.10. de matrimon.* vt matrimonium non celebretur à Parocho, nisi præmissis tribus denunciationibus publicis in Ecclesia: quo non obstante, tenet Sanchez *cit.disp.5.nu.3.* quod si Parochus aliquos matrimonio iungat non præmissis tribus denunciationibus,matrimonium tamen erit validum,non obstante prædicto decreto Tridentini: quia, vt ait *in solutione ad 4.eiusdem disputationis,* textus citati,dicentes factum contra legem esse inualidum, sunt intelligendi quando lex statuit formam substantialem actus: secus quando ex ea colligitur solum præscribi modum vt rectè fiat. Nullam aliam ibi rationem assignat; quæ ratio, & illius Doctoris verba ampliorem postulant declarationem, pro hoc dubio quotidie contingente, an scilicet factum contra legem prohibentem sit validum. Vrget enim nimis regula illa generalis iuris *in 6.* dicens, quod factum contra ius debet pro infecto haberi.

1 Et quamuis ego teneam cum Sanchez *citato loco Decalogi*, hanc professionem, de qua quæritur, fuisse validã propter illa, quæ infra clariùs dicam; necessarium duxi hic amplius explicare citatam regulam iuris *in 6.* dicentem, inualidum esse quidquid fit contra ius: & hãc regulam concordare cum alia regula Iuristarum dicẽte, quod multa fieri prohibentur,

bentur, quæ tamen facta valent. Quæ secunda regula colligitur clarè ex *cap. Dilectus il 2. de præb. & dignit.* vbi dicitur, quod licet Papa mandauerit dari certam præbendam vni, & Capitulum talem præbendam dedit alteri, valida fuit collatio capituli contra mandatum Papæ. Igitur pro concordia duarum prædictarum regularum, & vt intelligatur quando factum contra Tridentinum, vel aliam legem Ecclesiæ sit validum, vel nullum, pono sequentes aduertentias.

2 Prima sit; quando, vt aliquis actus fiat, requiritur iurisdictio in agente, si talis iurisdictio desit in agente, actus est nullus. Exemplum sit: Præcipit Ecclesia vt nullus Confessor audiat confessiones sæcularium, nisi sit approbatus ab Episcopo: is qui sine tali approbatione confessiones audierit, dabit absolutionem nullam, quia caret iurisdictione ad absoluendum. Item præcipit Papa vt à casibus Bullæ Cœnæ nemo absoluat: ille qui absoluerit ab illis sine speciali priuilegio, faciet actum nullum, quia caret iurisdictione ad absoluendum. Idem dic de dispensante in aliquo, in quo non potest dispensare: dispensatio erit nulla etiamsi faciat bona fide, & per ignorantiam inuincibilem, quia caret iurisdictione.

3 Secunda sit: Quando lex prohibet aliquem actum, addendo, quod *secus factum sit irritum, nullum, nullius valoris*, & sic de similibus verbis annullantibus, actus factus in oppositum est nullus. Et de hac nemo dubitat, nec dubitare potest. Superior enim si sit supremus Princeps, sicut potest legem condere, ita etiã potest pro suæ legis obseruatione contraria quæque annullare, vt omnes concedunt. Dixi, si legislator sit supremus Princeps: quia si v.g. aliqua Religio faceret statutum quod professio taliter facta sit nulla: & hæc eadem professio taliter facta, per legem communem Ecclesiæ sit valida, non poterit Religio facere tale statutum contra legem communem Ecclesiæ, quia Religio est legislator inferior, & subdita Ecclesiæ.

4 Tota dubitatio est, si lex Ecclesiæ nõ annullet expressè factum in oppositum, sed ponat verba rigorosa indicantia annullationem, vt si dicat: *Nullatenus nullo modo fiat*; non possit fieri, & sic de similibus verbis. Quæris, inquam, an per hæc verba indicantia nullitatem, intelligatur quod factum contra legem sit nullum; & quod attinet ad verbũ *nullatenus fiat*, Sanchez *lib. 6. de Matrim. disp. 32. nu. 7.* citat multos Doctores dicentes quod quãdo lex prohibet, dicens, *nullatenus fiat*, factum in oppositum dici nullum, *& eodem lib. disp. 38. num. 2.* dicit, quod quando lex prohibet sub his verbis, *Non possit*, vult inducere nullitatem actus. Sed melius meo iudicio Suarez *tom. de legib. lib. 5. c. 31. à nu. 13.* dicit per hoc verbum legis, *Non possit*, non induci nullitatem actus contrarij: sed solum indicari, quod oppositum non possit licitè, & rectè fieri.

5 Tertia aduertentia: Quando lex præscribit formam seruandam in actu faciendo, & simul dat denuò potestatem faciendi actum, quæ potestas antea non dabatur, talis forma est de substantia actus, & proinde eius formæ omissio reddit actum nullum: quando verò supponebatur iam potestas ad faciendum actum, & sola additur noua solemnitas, tunc forma præscripta est accidentalis, & eius omissio non annullat. Sic Suarez *citat. cap. 31. de legib. nu. 9.* vbi ponit exempla, quæ apud ipsum videri possunt.

6 Quarta aduertentia. Si lex prohibeat actum simpliciter, nullum verbum adhibẽs quod sonet annullationem actus, vel irritationem illius, talis actus est validus, quamuis sic agens contra legem, graue peccatum committat. Hæc est cõmunis Theologorum, & Iuristarũ sententia: & sumitur ex *glossa vltima, in c. de desponsat. impuberum*, & probatur ex praxi: quando enim Summi Pontifices, maximè in motibus proprijs, volunt irritare actum prohibitum, statim id verbis irritantibus, & annullantibus declarant: vt in particulari fecit Sixtus V. in suis Bullis contra professionem criminosorum & illegitimorum: & alij Pontifices in alijs Bullis. Quando verò talia verba non adhibent, signum est quod nolint irritare.

Esset enim valde onerosum semper annullare omnes actus factos cōtra legem; & daretur occasio magnæ confusionis, & inquietudinis, si crederemus annullari quemcunque actum factum contra legem, quando in illa non continentur verba clarè annullatiua actus.

7 Hinc in forma, respondetur clarè ad dubium de professione facta positum in principio: dico enim eum Sanchez *citato loco Decalogi*, dictam professionem fuisse validam, non obstante prohibitione Cōcilij Tridentini: quod sic deduco ex positis suprà aduertentijs. Nam primò Abbatissæ non defuit iurisdictio ad professionem admittendam, habebat enim illam ex officio. Secundò, Tridentinum licet mandet ne professio fiat, factam tamen non irritat, quod necessariò esset adhibendum pro tollenda confusione: sicut Tridentinum fecit, quando *cap. 15. eiusdem sessionis, de Regular.* prohibuit ne professio Nouitij fieret ante annum decimum sextum completum, & annum integrum nouitiatus; addidit enim ibi sic: *Professio autem antea facta, sit nulla, nullamque inducat obligationem alicuius regulæ, vel Religionis, vel Ordinis obseruationem*, &c. Quæ verba non adhibuit paulò pòst *in cap. 17.* loquens de prius monendo Episcopo, & prohibens fieri professionem eo non admonito: quod signum clarum est noluisse Concilium in hoc secundo casu professionem annullare, sicut fecerat suprà *cap. 15.* in casu ætatis anni 16. &c. Tertiò ibi Tridentinum *cap. 17.* per illam prohibitionem, non assignauit Abbatissæ formam substantialem seruandam in actu professionis: hæc enim forma, & solemnitas antiqua est, & contenta in praxi, & in libris Ordinum. Solùm ergo fecit simplicem prohibitionē, ne professio fieret inconsulto Episcopo, vt actus rectè, & debitè fieret, id est, ne professio fieret per aliquem metum, ex quo posset annullari.

8 Volui adhuc pro maiori explicatione casus positi, & pro quiete aliquorum ponere hoc loco responsionem datam à Sanchez in casu ferè simili. Tradit ille *in lib. 3. de Matrim. disput. 32. num. 2.* quod, si Episcopus interdicat Parocho ordinario, ne ipse assistat alicui matrimonio, neque det licentiam alteri Sacerdoti vt alicui matrimonio assistat nisi sit approbatus per Episcopum; & nihilominus vel per se aliquos matrimonio iungat, vel hanc licentiam alteri Sacerdoti extra mentem Episcopi concedat: tenet Sanchez prædictum matrimonium tali prohibitione non obstante fore validum, si Episcopus in sua prohibitione, vel statutum synodale non apponant verba annullantia, & irritantia actum in contrarium factum: idque probat Sanchez ibidem quinque argumentis claris, & efficacibus: quorum vnum est sumptum ex doctrina Adriani ibi citati, & dicentis prohibitionem superioris, ne Religiosus audiat confessiones, arguere Religiosum peccare audiendo, non tamen absolutionem esse irritam, si de Episcopi licentia confessiones excipiat. Et citat ibi Henriquez idem dicentem *in primo tomo, lib. 6. cap. 6. num. 6.* & dictus Henriquez citato loco in margine, seu glossa littera *T.* multos Doctores ad hoc probandum adducit. Addit tamen prædictū Religiosum peccare grauiter eo quod non obediat Prælato in materia graui.

CASVS LXV.

De quadam emphyteusi.

QVædam mulier vidua habebat emphyteusim cum potestate nominandi pro tribus vitis, & illa erat prima vita. Hæc habebat neptem quandam ex sua filia legitima; & relicta ista nepte nominauit ad successionem dictæ emphyteusis post mortem, quemdā suū consanguineum in gradu valde remoto transuersali. In scriptura publica, qua ipsum nominauit successorem emphyteusis, apposuit sequentes clausulas. Prima, quod illa nominans statim transferebat in ipsum nominatum omne ius, ac dominium vtile, & possessionem, quam habebat in ipsa emphyteusi, cum clausula cōstituti: & quod illa maneret solùm

vt-

vt colona, & inquilina, ita vt illa maneret solum cum vsufructu reddituum emphyteuseos. Secunda clausula fuit, quod illa talem in ipso nominationem faciebat pro argumento dotis, erat enim ille iam coniugatus, ante sex, vel septem annos, & erat diues. Tertia clausula fuit, quod illum sic nominabat in emphyteusi propter bona opera, & obsequia, quæ ab illo acceperat, & volebat gratificare. Et sic adhibuit alias solitas clausulas.

E contra verò ipse nominatus fecit viduæ quandam scripturam, per quam se obligauit dare nepti eiusdem viduæ mille quingentos ducatos pro illa maritanda, vel vt monasterium intraret. Itẽ se obligabat dare singulis annis quinquaginta ducatos cuidam filiæ eiusdem viduæ, iam moniali per modum pensionis. Item vltrà se obligabat soluere debita pecuniaria contracta per ipsam nominantem, si quæ manerent post mortem ipsius. Et præterea se obligauit ad soluendos fructus, & expensas faciẽdas in pompa funerali post mortem nominantis. In fine tamen addidit se ad illa omnia obligare sub conditione, si ipse, post mortem ipsius nominatis maneret possessor pacificus in prædicta emphyteusi.

Post hæc omnia, & prædictis non obstantibus, prędicta vidua fecit aliam nominationem, per quam nominauit in dicta emphyteusi prædictam suam neptem filiam filiæ suæ, dicens in scriptura, quod reuocabat priorem nominationem factam in priori consanguineo, & quod nominabat prædictam neptem cum omnibus clausulis solitis apponi.

Quæritur,

An potuerit hæc vidua in conscientia reuocare priorem nominationem factam in consangnineo cum supra dictis clausulis, & secundo loco nominare neptem? Et an secunda nominatio neptis fuerit valida in foro extremo?

Et pro parte negatiua, quod non potuerit priorem nominationem reuocare, & ex consequenti, quod nominatio neptis fuerit inualida, videtur probari clarè per legem istius Regni *lib. 4. Ordinat. 37.* §. 2. vbi expresse deciditur, quod si habens emphyteusim cum potestate nominandi, nominauerit aliam personam post se successuram, & statim in personam sic nominatam transtulerit omne ius, ac dominium quod habebat in tali emphyteusi, reseruato sibi tantum vsufructu dictæ emphyteusis, iam non poterit vltrà nominare alteram personam. Hoc verò in terminis contigit in hoc casu: nam hæc vidua in priori nominatione, quam fecit in consanguineo, dixit se ex nunc transferre in illum omne ius, ac dominium, quod habebat in tali emphyteusi, sibi reseruato solo vsufructu, ac proinde iam non potuit secundo loco neptem nominare. Secundò, quia in hoc casu interuenit contractus, quia consanguineus nominatus promisit, & obligauit se ad præstandam prædictam pecuniam nepti, ac filiæ moniali prædictæ viduæ, & ipsa vidua id liberè acceptauit: ergo fuit verus contractus: contractus autem obligat contrahentes in lumine naturali.

Responsio.

His non obstantibus censeo prædictam viduam potuisse in vtroque foro reuocare priorem nominationem factam in consanguineo, & validè, ac licitè nominare neptem successuram in dicta emphyteusi. Antequam adducam argumenta ad hoc probandum, suppono quod hæc vidua habebat licentiam nominandi in emphyteusi vsque ad suam mortem quem voluisset: & hanc licentiam illi concessit dominus directus emphyteusis, hospitale scilicet Olisipponense, idque sub forma præscripta à lege istius Regni, *cit. lib. & titul.* 37. vbi dicitur, quod habens licentiam nominandi in emphyteusi vsque ad mortem, potuerit vnam, vel alteram nominationẽ facere, & quot voluerit vsq; ad mortem: & quod per vltimam nominationem cẽsebuntur reuocatæ omnes præteritæ nomina-

minationes. Ita vt nullum habeant vigorem. Et hæc vidua vltimo loco nominauit neptem, ac proinde per hanc vltimam nominationem neptis, manebit reuocata prior nominatio facta in consanguineo.

Primū igitur argumentum pro supradicta nostra conclusione sit: Quia lex istius Regni *cit. lib.4.tit.38.§.2.* decernit, quod si emphyteuta, seu habens emphyteusim, vendiderit, vel alienauerit rem emphyteuticam absque expressa licentia domini directi, talis venditio, & alienatio sit omnino irrita. At constat, quod prima nominatio viduæ facta in priori consanguineo, non fuit libera nominatio, sed fuit in rigore venditio emphyteusis: ergo talis nominatio fuit omnino irrita per citatam legem. Probatur minor, quod scilicet fuerit venditio: nam definito venditionis & emptionis tradita à Scoto, & ab omnibus Theologis recepa, teste Comitolo *in Resp. moral. lib.3. quæst.18. num.11.* est hæc: *Emptio & venditio est commutatio rei vtilis facto pretio.* Et in hoc casu seu priore nominatione, vidua dedit rem vtilem, id est, emphyteusim facto pretio cum scriptura, per quā nominatus consanguineus promisit se daturum filiæ, & nepti viduæ prædictas pecunias, & soluturum debita, & cætera iam dicta. Et hoc pretium promisit pro nominatione de se facta à vidua, si nominatio sortiretur effectum pacificum, quod est clara emptio, & venditio. Neque obstat dicere, non fuisse venditionem, quia res vendita, id est emphyteusis, nondum est plenè tradita consanguineo nominato viuente vidua, neque consanguineus nominatus adhuc soluit pecunias promissis nepti, aut filiæ moniali. Non inquam obstat, quia emptio, & venditio solo consensu emptoris, & venditoris perficitur, vt probat Rabello *2. p. lib.9. de contract. quæst.1. sect.1. num.3.* dicens esse opinionem communem. Et idem tenet Bonacina *tom. 2. tit. de contracti disp.3. quæst.2. puncto 1. num.4.* & alij. Et prterea vidua iam dederat nominato ius, & dominium quod habebat in emphyteusi, cum possessione, quæ omnia iam transtulerat in ipsum: & præterea ipse nominatus iam soluerat pro vidua aliqua debita pecuniaria: ac proinde iam interuenerat aliqua traditio rei venditæ ex parte viduæ, & aliqua solutio pretij pecuniarij ex parte consanguinei nominati. Et constat ex praxi quod multa validè venduntur facto pretio credita pecunia nondum soluta, sed in posterum soluenda.

Secundum argumentum, seu confirmatio prioris argumenti, sit, quòd prior nominatio consanguinei non fuit pura nominatio, seu liberalis donatio, sed fuit cōtractus venditionis palliatus. Probatur ex illis quæ tradit Mascard. *tom.1. de probat. concl. 44. num. 9.* vbi dicit satis probari contractum esse simulatum per argumentum sumptum à non verosimili: quia quod non est verisimile, quædam falsitatis species est. Pro quo citat Crauettam, Castr. & Baldum, Anchar. & Decium. At non est verisimile quod consanguineus primò nominatus in sua scriptura faceret donationem liberam pro tanta pecunia soluenda nepti, ac filiæ, & pro solutione debitorum, præcipuè cùm ille non esset dominus alicuius tituli, vel nimis diues, nec nimis liberalis. Cùm ergo ex parte ipsius non præsumatur quod sua promissio pecuniarū fuerit liberalis donatio, nec remuneratio purè gratuita, præsumitur clarè quod sua promissio fuit emptio, qua voluit emere emphyteusim, & proinde talis emptio, & venditio fuit irrita per citatam legem istius Regni: & proinde talis prior nominatio fuit venditio simulata. Hoc ipsum confirmatur ex eo quod tradit idem Mascard. *eodem tom.1. concl.154. n. 32.* vbi dicit, quod non præsumitur quis facere donationem immoderatam, & *num.13.* ad idem intentum citat multos *in eadem concl.154.* Donatio verò quam iste Prior nominatus fecit viduæ pro nepte, & filia, & debitis soluendis, fuit donatio immoderata, attenta qualitate personæ ipsius nominati: ac proinde non fuit donatio liberalis, sed emptio emphyteusis, & solutio pretij pro tali emptione.

Ter-

Tertium argumentū hinc potest elici: cùm enim constet ex præcedentibus quod in hoc casu interuenit vera emptio, & venditio emphyteusis, idque inscio domino directo, ex alio capite fuit ista prima nominatio, seu venditio nulla, quia scilicet cùm fuerit venditio emphytesis, non est solutum laudemiū domino directo, quæ est certa pensio soluenda domino directo quoties venditur emphyteusis. Et ob hanc causam dicit Iulius Clarus *lib.* 4. §. *Emphyteusis, &* §. *Arbitror*, quod licet emphyteuta habeat potestatem nominandi absque expressa licentia domini directi, nihilominus in aliquibus casibus tenetur petere licētiam nominandi à domino directo. Inter quos casus istum annumerat, videlicet, quod nulla subsit fraus. Nam si emphyteuta effectualiter venderet in fraudem ipsius domini, talis emphyteuta esset priuandus emphyteusi. Idem tenet Bonacina *tomo* 2. *tit. de contract. disp.* 8. *quæst.* 8. *puncto* 2. *num.* 24. citans alios, ac dicens non posse emphyteutam rem emphyteuticam, vel eius melioramenta alteri per venditionem tradere secūdum ius vtile, absque consensu domini directi. Et addit quod alias emphyteuta incidet in commissum, iuxta legem vltimam, *C. de iure emphyt.* & iuxta capitulum, *Placuit, de locato.* & citat Syluest. Fillincium, & Manticam. Idem tenet Camillus Borelius *tomo* 2. *tit.* 33. *de emphyt. num.* 64. vbi postquam dixit, quod emphyteuta potest nominare sine licentia domini directi, ponit aliquas limitationes sui dicti; quarum vna est hæc, dummodo sub specie donationis non fiat venditio, ad excludendum fortè ius prælationis domini competentis. Et ad hoc citat Iulium Clarum. Et in hoc nostro casu in prima nominatione consanguinei interuenit clara venditio, vt manet probatum in præcedentibus. Neque obstat responsio, quam audiui dari à parte contraria, dicente hic non interuenisse emptionem, quia promisso pecuniarum facta à nominato, non fuit pretium adæquatum, & iustum prò emphyteusi, si enim hæc venderetur publicè, multo plus valeret. Non, inquam, obstat, quia non desinit esse venditio vera eo quod pro re vendita detur pretium inadequatum. Nam multi homines vendunt vili pretio, & tamen verè vendunt. Et quando in hac venditione, emphyteusi venderetur infra medium iusti pretij, etiam tunc vidua nominans, & vendens posset reuocare venditionē propter læsionem enormem, & alterum nominare. Denique in hoc casu constitit ex scriptura publici Notarij, quod vt prædicta vidua faceret priorem nominationem consanguinei, non est impetrata licentia à domino directo, videlicet hospitali, contra id quod statuit lex istius regni supra citata, & docent Doctores suprà adducti.

Quartum argumentum est. Quia prior nominatus consanguineus post sui nominationem non obtinuit à domino directo confirmationem suæ nominationis: quæ confirmatio est omnino necessaria, sicut docet Camillus Borellus *in titulo citato, emphyteusis, nu.* 6. pro quo citat Alexandrum, Aretinum, Beroum, & alios, qui dicunt, quod non impetrata ista confirmatione emphyteuta cadit à suo iure. Quod dictum specialiter locum habebit, quando emphyteuta in nominatione faceret venditionem, sicut probauimus in hoc casu contigisse: nam concurrente ibi venditione obligatus erat admonere dominum directum, vt recuperaret laudemium sibi debitum ex venditione emphyteusis.

Quintum argumentum. Fuit præterea ista prior nominatio consanguinei nulla, quia vidua in scriptura dixit se nominare illum consanguineum propter bona opera, & beneficia sibi ab eo collata: & tamen nullum bonum opus ab eo collatum in speciali declarat. Constat autem quod quando aliquid alicui in testamento relinquitur propter bona opera, & beneficia ab eo accepta, imprimis debeat probari illa bona opera, quod sint paria rei donatæ. Sic tenet Mascard. *tom.* 1. *de probat. concl.* 186. *nu.* 1. pro quo citat multos, & graues Doctores Iuristas, & in particulari citat Alexandrum dicentem

donationē factam propter benemerita, non valere si non sit facta ad numerū,& æqualitatem benemeritorum. Et in hoc casu non constat de aliquo bono opere notabili facto à nominato consanguineo in obsequiū viduæ nominantis. Et ideo illa clausula à vidua nominante posita, quod nominaret illū propter bona opera ab illo recepta, fuit clausula palliata,& simulacra. Sicut etiam videtur fuisse clausula simulata dicere viduam in sua scriptura, quod dicto cōsanguineo donabat illam emphyteusim, pro augmēto dotis. Dos enim non assignatur nisi ad matrimonium contrahendum; & iste consanguineus iā multò antè erat matrimonio copulatus. Præterea dos non assignatur propriè viro nubenti, sed mulieri. Et denique prædictus consanguineus, non erat pauper, sed diues sufficienter.

Sextò datur adhuc alia ratio ad probandum quod quādo ista nominatio cōsanguinei non foret irrita, saltem fuit illicita in foro conscientiæ. Nam cùm hæc vidua haberet neptem ex filia sua, nepte omissa nominauit consanguineū in gradu tam remoto,& transuersali. Tenebatur enim nominare neptem à se descendentem, non verò remotum consanguineum trāsuersalem. Probatur hoc ex eo, quod dicunt Doctores in materia emphyteusis, videlicet quod si licentia nominandi finita est in tertia vita, descendēte ab vltimo emphyteuta proximiores habent ius vt obligēt dominum directū, vt se descendentes admittat ad emphyteusim,& illam ipsius innouet pro tribus vitis. Et quod nolente directo domino ipsos descēdentes admittere ad emphyteusim illā ipsis innouando, poterunt ab illo appellare. Sic expressè tenet Camillus Borellus *cit. tit. emphyteusis, n.*265. vbi ponit hæc verba: *Finita emphyteusi, potest aliut de fami'ia renouationem emphyteusis petere in suam personam: & dominus tenetur eam concedere, alias fieret sibi iniuria. & posset ad superiorem appellare:* & citat ad hoc multos, & graues Doctore. Et idem Borellus *infra nu.*291. sic ait: *Emphyteusi reuersa ob finitam generationem, si alteri velit dominus concedere, agnati illius preferendi erunt, qui primò illam ab Ecclesia obtinuerũt.* Idem tenet Rabello *lib. de oblig. iust. lib.* 10. *de emphyteusi, q.* 18. *n.* 26. vbi dicit, quod finita emphyteusi tenetur dominus directus illam concedere descendentibus; & quod eo nolente possunt descendētes recurrere ad publicam potestatem. Idē asserit idem Rabello *citata quæst. nu.*4. & *seqq.* vbi citat Caldas, Decium, Tiraquellum, Iulium Clarum, Valascum,& alios, vbi sic ait: *Dominus directus tenetur ad nominationem faciendam vltimi possessoris defuncti illius, siue descendentibus,* (subaudi, & loco illorum proximioribus agnatis) *siue emphyteusis sit sæcularis, siue Ecclesiastica.* Sic ille, & ibi cit. Caldas, ait Rabel. quod sic iudicatum fuit in supremo Tribunali Regio Olysipponensi. Cùm enim quædam Ducissa Brigantiæ Elizabet esset directa domina cuiusdam emphyteusis, & mortuus esset tertius emphyteuta tertiæ vitæ, reuertente emphyteusi ad ipsam Ducissā, eaque nolēte amplius emphyteusim innouare; sed illā reseruāte pro suis necessitatibus, descendentes vltimi possessoris litē mouerunt contra illam, & in prædicto supremo Tribunali lata est sententia contra Ducissam obligans illam vt dictā emphyteusim descēdentibus prædictis innouaret. Iuuat ad hoc præcipuè quod tradit Thomas Sanchez *in suo libro cōsiliorum siue opusc. moral.* vbi dicit, *l. 6. 4. c. 1. dub.* 34. quod si emphyteuta habens licentiam nominandi, non nominauit in vita, & mortuus est nō nominando, censetur nominate hæredem, qui illi succedet in secunda vitta, illoque mortuo transit ius nominandi in eius hæredes. Et citat Alexandrum, Pinellum, Panormitanum,& alios. Hæc autem vidua in prima nominatione omisit neptem descendentem à se in secūdo gradu, & ideo iuxta citatos Doctores, vel inualidè fecit, vel saltem illicitè, & nota in particulari, quod dixit Rabello secundo loco citato, videlicet quod emphyteusis primò innouanda est in descendentibus defuncti, & istis deficientibus innouandi sunt agnati, id est, transuersales. Ex quibus omnibus Doctoribus cōstat quod descendentes à possessore emphy-

emphyteusis habent ius vt sibi potius concedatur emphyteusis, quàm extraneis seu transuersalibus.

Sed contra secundam nominationem factam in nepte, quod non valuerit, insurgit validum argumentum. Nam si cõstat ex supradictis, quod Prior nominatio consanguinei fuit in substantia venditio, amisit vidua ipso facto emphyteusim per legem Regni suprà citatam *lib.4. ordinationis, tit.38. §. 2.* quæ disponit quod emphyteuta, qui vendiderit emphiteusim inconsulto domino directo, ipso facto amittat omne ius quod habebat in emphyteusi: si ergo vidua per primã nominationẽ, quæ fuit venditio, amisit omne ius quod habebat in emphytesi, iam non potuit dictam emphytesim secũda vice donare nepti, illam nominando, quia nemo dat quod non habet: & præterea, quia donatio facta à non habente potestatem, est nulla, vt omnes concedunt.

Ad hoc argumentum respondetur solutione clara, & efficaci, quę talis est. Demus enim quod vidua per primam nominationem, quæ fuit vẽditio, incurrerit pœnam legis ipso facto, & amiserit ius quod habebat in emphyteusi, adhuc tamen dictã emphyteusim poterat donare nepti, quia contra prædictam viduam nondum erat lata sentẽtia declaratoria, per quam declararetur illam incurrisse pœnam legis, & amissionẽ emphyteusis. Est autem communis omnium sentẽtia, quod licet quis cõmittat crimen propter quod lex imponit certam pœnam ipso facto incurrendam (excepta excommunicatione) talis transgressor legis non se debet reputare tali pœna iam ligatum, donec speciali sententia declaretur à iudice, quod pœnam incurrerit. De hoc multa dicit, & multos Doctores citat Sanchez *lib. 2. Decalogi, à nu.6.* maximè *num.* 20. vbi ait, quod licet lex imponat pœnam ipso iure, seu ipso facto, addens *absque vlla declaratione*: adhuc ad incurrendam talẽ pœnam est necessaria sententia iudicis declaratoria, qua declaretur non pœna, sed crimen ob quod imposita est talis pœna. Idẽ tenet Bonacina *tom.2.tit.de constitut.disput.3 q. 8. puncto vltimo, nu.* 2. vbi citat alios. Et est pulchrum exemplum quod tradit Bonacina *tom.1. tit.de irregularitate, disp.7.q.1.puncto 4. nu.* 9. citans ad hoc Sanchez, & quamdam decisionem Rotę, cum quibus ait Bonacina, quod Clericus beneficiarius, qui commisit homicidium, propter quod fit irregularis, & incurrit ipso facto priuationem beneficij, nõ perdit de facto beneficium, donec per sententiam declaratoriã iudicis declaretur priuatus. Imò addit Bonacina, quod prædictus Clericus sic irregularis, ante sentẽtiam declaratoriam iudicis, potest validè resignare beneficium in fauorem alicuius. Idem colligitur ex Zerola *1.p. praxis, verbo, Priuatio, §. Ad primũ.* Imò addit idẽ Zerola *eadem prima parte, verbo Renunciatio, §. sextum accusatus*, quod Clericus accusatus iam de delicto, potest validè renunciare beneficium antequam conclusum sit in causa: & citat pro se Boerium. Dato igitur quod dicta vidua per priorem nominationem consanguinei, quæ fuit vẽditio, incurrerit pœnam amissionis emphyteusis, cùm tamen de hoc nunquam fuerit accusata, neque contra illam lata fuerit sententia declaratoria, licitè, & validè potuit pęnitere, & facere secundam donationem, vel nominationem neptis. Secundò respõdetur ad hoc argumentũ, quod vt emphyteuta incurrat in pęnam commissi, & amissionem emphyteusis propter venditionem illius absq; licentia domini directi, requiritur traditio realis rei emphyteuticæ, sic docet Mantica *de tacitis & ambiguis conuention. lib.25. tit. 2. num.11. & lib 22. titul. 28.* dicens, quod non sufficit ad hoc traditio rei per clausulam constituti. Et in hoc casu quando vidua primò nominauit cõsanguineum, quando dixit se in illum transferre omne ius, *&c.* non interuenit realis traditio rei emphyteuticæ. Et ex consequenti non incurrit pœnam commissi, neque mansit in habilis ad nominandum secunda vice: maximè quando emphyteuta reuocat priorem nominationem, vt vidua fecit antequam cõdemnaretur. Fauet quod tradit Mascardus *tomo. 2. de pro-*

probat. conclus. 609. *nu.* 50. vbi citatis textibus iuris ciuilis probat quod res vendita nondum tradita manet in bonis vẽditoris.

Ad primum argumentum initio positum quatenus citat legem Regni dicentem, non posse emphyteutam secundo loco nominare postquam aliquem prius nominauit transferendo statim in illum omne ius, dominium ac possessionem, quam habet in re emphyteutica, respõdetur prędictam legem intelligi quando emphyteuta prius nominauit modo licito, non contrario ipsi legi. Hæc autem vidua in prima nominatione nominauit illicitè, nominauit enim vendendo, vt manet probatũ in præcedentibus, quod contrariatur alteri legi Regni supra citatæ, & sic nominatio fuit nulla; & proinde potuit illa iterum nominare vsque ad mortem, iuxta aliam legem Regni citatam *lib.* 4. *Ordinat. tit.* 37. Imò in conscientia tenebatur prædicta vidua reuocare primam nominationem, & secundò nominare neptem descendentem, quam tenebatur prius nominare; & illa nepte extante non potuit nominare cõsanguineum remotum transuersalem, sicut manet probatum in superioribus. Iuxta illud commune dictum: *In malè promissis rescinde fidem.* Et hinc manet responsum ad secundum argumentum initio positum, quo dicebatur non posse vnum contrahentem recedere à contractu, altero inuito; dicendum est enim id verum esse quando contractus fuit licitus, & legibus conformis: quando verò contractus est illicitus, & legi contrarius (vt fuit prima nominatio, seu venditio) non solùm potest alter contrahens recedere à contractu altero inuito, sed potius tenetur recedere, vt si v. g. contractus fuit vsurarius, tenetur recedere à contractu. Et in hoc casu prima nominatio consanguinei facta cũ illis conditionibus quod nominatus daret nepti, & filiæ tot pecunias: & quod solueret debita, &c. fuit clara venditio emphyteusis reprobata à lege, & proinde à tali contractu tenebatur vidua recedere etiam inuito prius nominato.

Restat respondere ad quandam clausulam, quam posuit vidua in sua prima nominatione, quæ fuit hæc: *Dato autem casu, quod ista mea nominatio non fortiatur effectum, illique ego contradixerim, oblige me ad soluendam talem pecunia summam ipsi nominato.* Quæritur enim, an dato quod nominatio nõ est sortita effectum culpa ipsius viduæ reuocantis nominationem, teneatur prædicta vidua soluere nominato prædictam pecuniam, ad quam soluendam se obligauit? Respondeo ad id viduam non teneri. Probo ex Sanch. *lib.* 1. *de Matrim. disput.* 7. *num.* 17. vbi citat textus, & Doctores dicentes, quod quando contractus principalis nõ valet nec pœna illi adiecta valebit: accessorium enim sequitur naturam principalis. In hoc autem casu contractus principalis, id est prima nominatio fuit nulla, eo quod interuenit venditio: ergo pœna illi adiecta, quæ dici potest pœna conuentionalis, cùm sit accessoria contractus, erit etiam nulla, & proinde viduam non obligabit. Addo ex eodem Sanchez *ibidem nu.* 18. quod quando lex contractui resistit, nulla oritur naturalis obligatio, pro quo multa citat Sanch. *cit. loco num.* 16. præcedente. Et vt ibidem probat, mulier præsumitur ignorare suum ius, & iura sibi competentia. Probatur secundò, nam vidua obligauit se ad solutionem talis pecuniæ in pœnã culpæ, quam putabat se committere contraueniendo primæ nominati. At constat quod in reuocatione primæ nominationis non commisit culpam, cùm potius teneretur reuocare vt patet ex dictis, imò laudabiliter egit, cùm neptem nominauit: ergo cùm in hoc non interuenerit culpa, non incurrit pœnã: vbi enim culpa non est, pœna locum non habet, vt dicitur in Regula 23. *de regul. iuris in* 6. & Doctores iuris ciuilis in alia regula simili, quæ dicit: rem quæ culpa caret in damnum vocare non cõuenit: & cap. *Sicut dignum, de homicidio,* pro quo amplius videri potest Sanchez *lib.* 1. *de matrim. disput.* 36. *num.* 4. Tertiò probatur, quia illa clausula apposita à vidua, fuit pœna conuentionalis, quæ

solet

solet apponi in contractibus, maximè in contractibus venditionis (qualis iste fuit) vel in contractibus mutui, in quibus emptor, seu mutuatarius se obligant ad talem pœnam, si non soluerint in termino assignato. At constat, quod venditio est illicita, & iniusta, si illi fuit pœna conuentionalis adiecta in penā morosæ solutionis, talis pœna non obligat, vt patet: ergo idem omnino dicendum est in isto casu nominationis, vel venditionis illicitæ. Tertiò probatur, quia maior est obligatio iuramenti, quàm simplicis contractus, per quem homo obligatur homini, per iuramentum verò obligatur Deo. At constat quod iuramentum factum de implendo contractu nullo, non obligat; vt si quis alteri iurauerit quod occidet Petrum; imò peccabit si impleat tale iuramentum: ergo pœna apposita contractui nullo minus obligabit. Et proinde pœna soluendi talem pecuniam nominato adiecta per hanc viduam si contradiceret priori nominationi, cùm fuerit apposita contractui, seu nominationi illicitæ, illam minimè obligabit. Quartò probatur ex traditis à Rabello *tomo de obligat. iust. 2. p. lib. 9. tit. de vsuris, quæst. 9. num. 4.* vbi loquens de pœna conuentionali solita poni in contractibus (qualis fuit ista) probat quod talis pœna non debetur, quando opponitur contractui, qui iuxta dictamen rectæ rationis nequit impleri, vel si contractus sit contra leges rationi naturali nitentes. Prima verò nominatio consanguinei fuit contractus venditionis factus contra legem Regni fundatam in ratione naturali, dictāte quod dominus directus emphyteusis non fraudetur suo laudemio per vēditionem occultam emphyteusis: ergo pœna conuentionalis adiecta primæ nominationi illicitæ non obligabit viduam. Vltimò probatur, quia si hæc vidua quando primò nominauit, sciret talem nominationem taliter factam esse nullam, & contra legem, nullo modo talem pœnam conuentionalem apponeret, nec admitteret, vt patet: & proinde constat quod in tali pœna consensit ignorans: qui autem consentit ignorans, non verè consentit, vt probat glossa *in Clementina 1. de procuratoribus, in verbo, scienter*, adducens multos textus vtriusque iuris, quos ibi videre poteris. Et confirmatur, quia nemo per votum, iuramentum, vel promissionem obligatur vltra id ad quod non se obligaret, si aduerteret dum promisit, vt docet Innoc. Panorm. Hostieñ. Sylu. Angelus, Armilla, & alij citati à Sanchez *lib. 4. Decalogi cap. 2. num. 6. & seqq.* sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS LXVI.

De quodam Parocho non comitente defunctos ad sepulchrum.

QVidam Parochus indignatus, quod multi ex suis Parochianis eligebant sepulturam in quodam Cōuentu Ordinis Minorum, eo quod inde defraudabatur emolumētis funeralibus, imprimis ipse nolebat comitari defunctum quando deferebatur ad monasterij sepulturam. Deinde iussit sacristæ vt non pulsaret campanas Ecclesiæ, sicut fieri consueuit pro mortuis quando defunctus esset deferendus ad monasterium. De quo Parochiani valdè conquesti, & molestati sunt. Et proinde quæsitum est, an Parochus hoc licitè posset facere?

1 Respondi hunc Parochum in multis peccasse, primò quia ipse ex officio tenetur suum Parochianum commitari ad sepulturam, eidemque ibi dicere orationes consuetas dici ab Ecclesia tempore quo corpus sepulturæ traditur: sicut enim Parochus tenetur viuenti Parochiano sacramenta ministrare, ita tenetur eidem Parochiano defuncto facere illa, quæ tota Ecclesia consueuit, quale est defunctum comitari ad sepulturam, ibidemque pro illo preces fundere. Quale etiam est laudabilis consuetudo Ecclesiæ, vt pro defuncto viro ter, & pro fœminas bis campanæ pulsentur: de qua pulsatione defunctus reportat commodum,

dum, quia fideles ad talem pulsationem pro defuncto preces ad Deum fundunt: ad hoc enim Ecclesia campanas pulsari instituit in morte fidelium, vt pro defuncto fiant orationes, teste Durando *in Rationali diuinorum officior. lib. 1. cap. de campanis.*

2 Secundò: Parochus iste impedit priuilegia fratrum Minorum, quibus Innocentius IV. *in compendio Mendicantium, verbo* Sepultura §. 1. concessit vt in Ecclesijs illorũ sit libera sepultura ita quod nullus valeat impedimentum præstare, quominus possint omnes volentes ibidem liberè sepeliri. At iste Parochus suo illo facto, & mandato impedit ne liberè homines eligant sepulturam in Ecclesijs Minorum: impedit, inquam, saltem indirectè, quia per duas illas molestias non associandi, & non pulsandi cãpanas retrahit homines ab eligenda sepultura in Ecclesijs Minorum. Nam impediens media ad finem, dicitur impedire talem finem: sicut è contrà, concedens aliquem finem, dicitur concedere omnia media, per quæ potest acquiri talis finis. de quo Nauar. *in dist. 5. de pœnit. in gloss. summa num. 28. & 29.* citans multos. Media autem ad finem sepulturæ, sunt associare defunctum, & pro illo campanas pulsare.

3 Tertiò: Parochus iste facit contra ius canonicum, de quo constat *in titulo de sepulturis*, quod electio sepulturæ est quid liberum, adeò vt filius pubes possit eligere sepulturam inuito patre, vt ex *cap. de vxore, §. 2. eodem titulo.* Item ex eodem *tit. de sepulturis, cap. Fraternitatem, iuncta ibi glossa*, vrbo, *Ad noua, & minus religiosa loca*, constat quod eligere sepulturam in loco magis religioso, est laudabilis. At Ecclesia fratrum Minorum, & cæterorum Monasteriorum sunt loca magis religiosa cæteris paribus, quàm Ecclesiæ Clericorum: nam in Ecclesijs Religiosorum, deuotius, & frequentius fit officium diuinum in publico, & particulares orationes pro defunctis ex statuto Ordinis funduntur certis diebus, quod non sic fit vtplurimum in alijs Ecclesijs non regularibus: ergo cùm laudabilius sit elicere sepulturam in loco magis religioso, non potest hic Parochus hoc impedire, sicut impedit suo facto, & mandato contrarijs. Si verò obijcias, hoc non esse impedire directè, sed indirectè. Respondeo sufficere si impediat indirectè. Nam quando lex aliquid prohibet ne fiat, non solùm prohibet oppositum fieri directè, sed etiam indirectè, vt habetur in lege, *non dubium, Cod. de legibus*. Cùm ergo iste Parochus saltem indirectè contradicat concessioni factæ Minoribus pro libera sepultura in illorum Ecclesijs, iuxta *citatum Compendium, verbo, Sepultura*, sequitur quod si monitus à conseruatore Ordinis non desistat, poterit ab eodem conseruatore declarari excommunicatus: iuxta cõcessionem Leonis X. factam Patribus Eremitis D. Augustini *in compendio Mendicantium, verbo, Priuilegia, §. 21.* vbi dictus Leo sic illis concessit: *Quod sæculares si contraire mari magno, vel cuiquam concessionum fratrum Eremitarum D. Augustinus temerè ausi fuerint, pro excommunicatis publicentur. Si autem Clerici fuerint præter censuram supradictam dignitatibus, & beneficijs priuati sint.* Sic ibi. Quo priuilegio gaudent etiam fratres Minores, vt est notissimum.

4 Hoc idẽ probatur nouissimè ex quodam Quinternione declarationum DD. Cardinalium, qui missus fuit anno 1627. ad Nuncium Collectorem Hispaniæ pro omnibus Religionibus, & eidem D. Collectori iniustum fuit à DD. Cardinalibus, vt in omnibus Regnis Hispaniæ publicaretur. In quo Quinternione impresso Madriti anno 1626. fol. 34. in fine sic habetur: *Declarando, y mandando la dicha sacra Congregacion que los Parochos, y Clero secular en los entierros, y acompañamientos de los defuntos de los fieles, que se an de enterrar in las Iglesias, de los Regulares, los lleuen hasta las puertas de las Iglesias de los dichos Regulares*, &c. Ecce quomodo Parocho imponitur obligatio associãdi parochianum suum defunctum vsque ad portas Ecclesiæ Religiosorum, si apud ipsos elegit sepeliri.

5 Vltimò, occasione illius, quod suprà dixi

dixi hunc Parochum suo facto, & mandato impedire ne homines eligāt sepulturam in loco magis religioso, & fraudentur sua deuotione, potest applicari illud quod dicitur *1. Reg. cap. 2.* de puero Sacerdotis, qui tempore sacrificij veniebat ad immolantes, & vi auferebat carnem crudam, non enim volebat carnem coctam deferre, ex quo immolantes indignabantur, subdit ibi textus in hunc modum: ***Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à sacrificio Domini.*** Hoc idem suo modo de hoc Parocho dici potest, qui non associans defunctum suum Parochianum vsque ad sepulturam electam in Monasterijs, nec sinens pro tali defuncto campanas pulsari, retrahit homines ab eligenda sepultura in loco magis religioso.

CASVS LXVII.

De donatione facta à quodam Religioso.

QVidam Religiosus grauis ratione cuiusdam officij habebat licentiā dicēdi Missas pro sua intentione; & expendendi pecuniariam eleemosynam ex illis collectam in vsus, & necessitates proprias, licitas, & honestas. Hic Religiosus sine expressa licentia Prælati promisit cuidam nepti suæ filiæ ex sorore quinquaginta ducatos in adiutorium dotis: paulò pòst mortuus est Religiosus & dicti quinquaginta ducati manserunt apud virum quemdam, qui Missas dicto Religioso commendabat. Illo mortuo, dicta neptis probauit coram Prælato suo Ecclesiastico sæculari dictum Religiosum sibi promisisse illos quinquaginta ducatos. Prælatus sæcularis visa probatione promissionis, iussit illos tradi prædictæ nepti. Prælatus Religiosus dicti fratris defuncti accurrit impedire volens ne traderentur nepti, eo quod illa pecunia acquisita per Religiosum intra Religionem, & mortuum intra Monasterium, pertinerent ad Monasterium: nec proinde de illis potuisse Religiosum illum, vel prælatum sæcularem aliter disponere.

1 Quæsitum est, an dictus Religiosus potuerit illi nepti tantam pecuniam promittere, & proinde validè donare? Et videtur quod potuerit. Nam cùm Religio illi Religioso concessisset, vt pecuniam collectam eleemosynis Missarum insumeret in subleuandis suis necessitatibus licitis, & honestis: illa necessitas succurrendi nepti consanguineæ, & pauperis, erat necessitas ipsius Religiosi propria, licita, & honesta: & proinde Religio quæ illi licentiam dederat expendendi illam pecuniam in necessitates proprias, tacitè eidem concessit licentiam vt prædictam pecuniam posset expendere in necessitatem neptis, cuius necessitas erat etiam necessitas ipsius Religiosi. Nam taciti, & expressi idem est iudicium, vt habetur *in lege, de quibus, in fine. ff. de legibus, & l. cùm quid. ff. si certum petatur.* Et latè Euerardus loco *ab expresso ad tacitum.*

2 Quod tamen illa pecunia pertineat ad Monasterium, non verò ad neptem constat clarè ex illo dicto communi, & regula dicente, quod quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterium, vt habetur *in cap. Multos, & cap. Cum olim, de priuileg.* & latè probat Nauar. *in tractat. de reddit. Eccl esiast. quæst. 3. & quæst. 1. monit. 7.* Hanc autem pecuniam acquisiuit Monachus, & intra Monasterium: ergo ad Monasterium pertinet. Quod adeò verum est, vt bona quæ Religiosus apostata acquisiuit in apostasia extra Ordinem existens, si reuertitur ad Ordinem, pertineant etiam ad Religionem, vt latè, & efficaciter probat Rodrig. *tom. 1. qq. q. 30. art. 10.* ad quod ibi adducit priuilegium Leonis X. id concedentis Minorum Religioni. Strictissimè profectò in hac materia locuta sunt iura antiqua: duo tantùm referam magis spectantia ad intentum. Primum est, capitulum, *Non dicatis 12.* quæst. 1. vbi postquam dixit Religiosum nihil debere sibi proprium vocare, subiungit de Religiosis sic loquens: ***Certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere debere sine superioris licentia.*** Secundum capitulum

nulum iuris canonici est *in cap. 2. de statu Monach.* vbi ex Concilio Lateranen. sic dicitur de Religioso moriente cum aliqua pecunia: *Et qui in extremis cũ peculio inuentus fuerit, & dignè non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat sepulturam.* At iste Religiosus donauit quinquaginta ducatos sine expressa licentia Prælati, de tali enim licentia expressa non constat; de tacita statim dicemus: ergo talis Religiosus non potuit licitè tantam pecuniam promittere, nec donare. Et quod talem licentiam Prælati expressam ad sic donandum non habuerit, signum clarum est quod ipse Prælatus Religionis eo mortuo impedire voluerit traditionem pecuniæ: hoc enim non faceret si sciret Religiosum habuisse licentiam expressam Prælati ad tam magnam donationem faciendam.

3 Secundò idem probatur, quia nec ipse Prælatus illi dare poterat licentiam tam amplam donationem faciendi. Verum quidem est, posse Religiosum de licentia Prælati aliquid donare, attenta qualitate personæ, regula, & statutis Religionis, quæ semper consideranda sunt in donationibus factis à Religiosis. At quod Religiosus possit donare quinquaginta ducatos, neque ego audiui, neque puto in aliqua Religione practicari. Nã etiam Princeps sæcularis tam amplam eleemosynam facere non solet priuatæ personæ. Benè potest hoc colligi ex Bulla D. Papæ Clementis VIII. quæ incipit, *Religiosæ Congregationes*, in qua strictissimè prohibebat Religiosis largitionem munerum erga sæculares. In qua vt donatio Religiosi etiam de rebus ordinarijs licitè fieri posset, requirebat Papa non solùm licentiam expressam Prælati, sed etiam consensum capituli Conuentualis. Et quod attinet ad quantitatem rei donandæ, dicebat Papa debere esse tantùm leuia, seu leuiora, quam quantitatem Sorbo Capucinus in expositione eiusdem Bullæ apud compendium Mendicantium satis rigorosè explicat in suo commentario prædictæ Bullæ §. *Tamen contrarium.* Quia tamen ego scrupulos nolo iniicere, scio Sanchez *lib. 7. Decalogi cap. 19. num. 12.* asserere quod prædicta Bulla Clementis VIII. de largitione munerum cum illis rigoribus non fuit recepta in Hispania. Hoc tamen non tol it quin standum sit iuri canonico suprà citato, & regulæ ac statutis cuiusque Religionis, quas puto non solere consentire, vt suus Religiosus donet quinquaginta ducatos vna vice, sicut si esset Princeps sæcularis.

4 Ad argumentum in contrarium adductum in principio, dico malè colligere quòd ex eo quod Religio assignet huic Religioso pecuniam collectam ex Missarum celebratione pro suis necessitatibus, videatur eidem Religioso concedere vt totam illam pecuniam donet consanguineo pauperi. Nam quando Religio concedit alicui Religioso peculium aliquod pro suis necessitatibus, intelligit pro necessitatibus personalibus, quales sunt vestitus, cibus, medicinæ, emere libros, & similia. Et ad has necessitates non pertinet maritare puellas, etiam consanguineas: quia hoc non est necessitas propria personalis. Confirmatur hoc ex eo quod tradit Sanchez *lib. 7. Decalogi cap. 22.* vbi concedit posse Religionem concedere alicui Religioso peculium aliquod ob iustam causam. Explicans verò quæ sit hæc iusta causa concedendi peculium alicui Religioso, ait esse, pro victu, & vestitu Religiosi, quando illi monasterium non suppeditat necessaria: vel ad emendos libros, quibus discat. Et non facit mentionem de subuentione donando cõsanguineis. Denique hoc ego confirmo ex illa regula iuris *in 6.* quæ dicit: *In concessione generali non veniunt ea quæ quis in speciali non esset concessurus.* Sic eodem modo in illa concessione generali, qua Religio concessit dictam pecuniam huic Religioso, non venit ille casus donandi quinquaginta ducatos consanguineæ, quia iste casus in speciali non esset concedendus à dicto Prælato iuxta praxim Religionum. Ad id verò quod addit argumentum, eandem esse rationem taciti, & expressi, dico id posse explicari, quando constat quod concedens expressum,

non

non denegaret tacitum: secus quando colligitur, & scitur quod concedens expressum, non concederet illud tacitum ad quod recipiens vult donationem extendere: iuxta regulam proximè explicatam.

CASVS LXVIII.

De filio familias eligente sepulturam.

QVidam filius familias quindecim annorum in infirmitate constitutus, ex qua obijt, dixit coram testibus velle se sepeliri in quodam Conuentu Ordinis Diui P. Francisci. Hoc ipsum voluit antea pater ipsius, qui fortè id filio persuasit, vt idem eligeret, ac diceret coram testibus. Mortuo filio Parochus voluit impedire sepulturam in Monasterio, allegans quod pater non haberet sepulturam propriam, nec auorum, neque filium potuisse eligere sepulturam, & proinde sepeliendum esse in propria Parochia. Quo non obstante pater prædictũ filium sepeliri fecit in eodem Conuentu D. Francisci; & Religiosi eiusdem Conuentus funus comitati sunt.

Quæsitum est primò, an dictus pater potuerit filium sepelire in Conuentu prædicto contradicente Parocho. Secundò, an Religiosi, qui dictum funus comitati sunt, incurrerint aliquam censuram?

1 Respondeo primò, quod si iste filius non habebat 14. annos completos, poterat pater illum sepelire vbicumque voluisset. Sic colligitur ex *cap. de vxore, §. Vtrùm autẽ, de sepulturis*: vbi dicitur, quod pater poterit eligere sepulturam filijs minoribus, dũmodo non extet consuetudo in contrarium. Idem tenet Hostiensis ad titulum citati proximi capitis *num. 5.* vbi ait, patrem posse eligere sepulturam filio impuberi, nisi vigeat contraria consuetudo: & in hoc Regno Portugalliæ non credo vigere contrariam consuetudinem. Idem tenet Rodriguez *Addit. ad sum. tom. 4. cap. 130. conclus. 11. citans Syluest.*

2 Dico secundò. Si iste filius excedebat annum decimumquartum pubertatis, vt dicitur in informatione, ipse per se sine patre potuit eligere sepulturam, etiam inuito patre; cùm enim iam haberet annos pubertatis, & liberum arbitrium, in his rebus animæ non pendet à patria potestate. Sic tenet clarè Hostiensis *citato loco num. 5.* & Rodriguez *citato loco* cùm Syluest. cumque iste filius haberet quindecim annos ætatis, & dixerit se velle sepeliri in Conuentu D. Francisci, frustrà, & sine causa id voluit Parochius impedire. Et aduerto quod si esset filia, & haberet duodecim annos ætatis completos, poterat eodem modo eligere sepulturam inuito patre: quia pubertas in feminis contingit anno duodecimo ætatis completo. Sicut enim in tali anno potest contrahere validum matrimonium, ita & potest eligere sepulturam.

3 Tota dubitatio est: si filius erat iam pubes excedens annum 14. sed non elegit sepulturam, & viuebat sub patria potestate: an possit tunc pater illi eligere sepulturam, & sepelire vbi voluit? Hoc dubium apud nullum inueni sic in speciali resolutum. Sed dico affirmatiuè posse patrem illi eligere sepulturam. Probo primò, quia in citato capitulo *de vxore, de sepulturis*, dicit Papa, quod non existente consuetudine in contrarium, potest pater eligere sepulturam filijs minoribus. Hic autem filius, de quo agimus, quamuis sit iam pubes, adhuc verè est minor. Nam filius degens sub patria potestate vsque ad annum vigesimum quintum, dicitur minor. Et quando lex non distinguit, neque nos debemus distinguere, vt tenent communiter Iuristæ. Papa verò citato capite sine distinctione dicit posse patrem eligere sepulturam filijs minoribus. Secundò probo, quia iste filius licet sit pubes, adhuc tamen est sub patria potestate, & patri subiectus; ergo sicut pater ratione patriæ potestatis poterat, & potest eligere sepulturam filio impuberi: sic etiam

etiam ratione patriæ potestatis poterit eligere sepulturam filio puberi, quando talis filius illam non eligit: talis enim filius sepulturam non eligens clarè se remisit ad electionem, ac dispositionem patris. Tertio hoc ego probo exemplo theologo, & in simili materia. Constat apud omnes Theologos in materia de voto: quod pater potest irritare quodcunque votum filij ante annum decimum quartum. Votum verò personale filij factum post annum decimum quartum non potest pater irritare. Cum quo tamē stat quod si filius fecit votum personale ante annum decimum quartum, & tale votum nō ratificauit post annum decimum quartum, poterit tunc pater tale votum irritare, quia tale votum factum ante pubertatem, & non ratificatum, adhuc subijcitur patriæ potestati, etiam si filius sit viginti annorum. Sic tenet Nauarrus *in sum. Latina, cap. 12. num. 71.* cum Caietano ibi citato, & Sa *in Aphorism. verbo, Voti irritatio, num. 5.* citans Valentiam, & Ludouicum de Beia. Ergo si pater ratione patriæ potestatis potest irritare votum Religionis factum à filio ante annos pubertatis, & non ratificatum post pubertatem: bene poterit eligere sepulturam filio 20. annorum, qui illam non eligit, neque ante, neque post pubertatem. Minus enim est eligere sepulturam filio, quàm votum illius irritare. Et confirmatur, quoniam pater potest irritare omnia vota realia filij facta post pubertatem, etiam si sint vota realia mixta, vt sunt peregrinationes, & similia, vt tenet Sanchez cum multis *lib. 4. Decalogi, cap. 35. à nu. 21.* cum communi Doctorum. Vltimò probatur, quia pater licet non possit annullare matrimonium contractum à filio, potest tamen, & tenetur dirigere filium in matrimonio eligendo, consulendo ne tale matrimonium contrahat eo quod sibi non conueniat, & in hoc tenetur filius patri obedire sub mortali, vt tradit Bellarm. *tom. 2. de Sacram. lib. 1. de Matrim. cap. 19. §. Tertia propositio.* Si ergo pater potest dirigere animam filij puberis in eligendo matrimonio: bene etiam poterit dirigere corpus filij puberis mortui in eligenda illi sepultura. Quod verò in præcedentibus dictum est de patre in eligenda sepultura pro filio: Idem dicendum est de matre, quod possit eligere sepulturam eidem filio deficiente patre, currit enim vtrobique eadem ratio vt videtur. Sed tamen, quod Rodriguez *citata concl. 11.* tenet quod mater, vel auus non possunt eligere sepulturam filio, vel nepoti: nisi vbi hoc fuerit positum in consuetudine. Et ideo ad illam remitto.

4 Ex dictis patet responsio ad primum quæsitum in principio. Et dico potuisse hûc patrem sepelire filium in dicto Monasterio duabus ex causis, prima quia filius pubes erat, & illam elegerat, & poterat eligere. Secunda, quia etiam pater eandem elegit, & poterat illam eligere filio puberi viuenti sub patria potestate, iuxta dicta toto num. 3.

5 Ad secundum quæsitum respondeo Prælatum conuentus, & Religiosus comitantes defunctum ad sepulturam nullam pœnam incurrisse, cùm talis defunctus legitimè elegerit sepulturam, iuxta probata in præcedentibus: & præterea quia prædicti Religiosi sepelientes illum, habent priuilegia, per quæ possunt sepelire illos, qui in suis Ecclesijs eligunt sepulturam.

CASVS LXIX.

De quodam Nouitio mortuo extra Conuentum in domo patris.

Qvidam Nouitius habens patrem suscepit habitum in quodam conuētu certæ Religionis; post duos mēses Nouitius incidit in grauem morbum, propter quem delatus est in domum patris sui cum habitu Nouitij, & licentia Prælati, vt commodiùs curaretur in domo paterna. Inualuit morbus, & mortuus est in domo patris, in qua fuerat per tres menses. Ante mortem sępius dixit se nolle esse Religiosum, nec redi-

rediturum ad Ordinem, eo quod careret salute, & viribus ad seruiendum in Religione, & hoc asseruit verbo, & firmauit scripto. Mater istius Nouitij erat iam mortua ante ingressum illius in Ordinem, & ad illum pertinebat portio legitima hæreditatis maternæ. Eo sic mortuo in domo patris, voluit illum pater sepelire in suo sepulchro paterno. Prælatus Religionis & conuentus, in quo fuit Nouitius, impediuit ne sepeliretur extra suum conuentum: sed sepeliendum esse in suo conuentu, & sic obtinuit à iudice Ecclesiastico, qui iussit illum sepeliri in conuentu vbi fuerat Nouitius, non absolutè, sed sub custodia, & quasi in deposito donec liti finis poneretur.

Quæsitum est primò, an prædictus Prælatus, & Conuentus habuerint ius ad sepeliendum in suo Conuentu, non obstante quod ipse iam verbo, & scripto dixisset se nolle esse Religiosum?

Secundò quæsitum fuit an dictus Cõuentus habeat aliquod ius ad hæreditatem illam maternam, quæ Nouitio competebat ratione matris defunctæ?

1 Ad primum quæsitum dico: si per testes constitit clare, prædictum Nouitium verbo, & scripto dixisse se nolle esse Nouitium, nec reuersurum esse ad Religionem, nullum ius habent Prælatus, & Conuentus sepeliendi illum apud suũ Conuentum. Probatur, quia licet Prælatus, & Conuentus habeant ius, & consuetudinem sepeliendi apud se suos Nouitios, iste tamen de quo agimus, cùm iam sæpius in morbo dixerit, & scripserit se nolle esse Religiosum, nec ad Ordinem reuerti: ipso facto desijt esse Nouitius, & proinde Prælatus Religionis amisit ius circa illum, nec proinde habet ius ad illius sepulturam.

Poterit aliquis respondere, & probare, quod ille non desijt esse Nouitius etiam si in domo patris dixisset se nolle esse Religiosum: quia (dices) id debuit dicere coram Prælato Religionis, qui habitum illi dedit, & tenebatur coram eodem habitum Religionis deponere, ad eum modum, quo renunciatio officij, vel beneficij non potest fieri nisi coram eo, & in manu illius, qui beneficium dederat: aliàs renunciatio facta extra illum, seu coram alio non valet: iuxta *capitulum* Admonet, *de renunciatione*, & cap. *Denique* 6. q. 3. & cap. *Abbas* 18. q. 2. Ad hanc obiectionem dico, verum quidem esse iuxta citatos textus, renunciationem debere fieri coram illo, qui beneficium dederat; sed illud debet intelligi solum de renunciatione officij, vel beneficij, vt textus illi loquuntur. At renunciare Nouitiatum non est renunciare officium, vel beneficium: quia Nouitiatus neque est officium, nec beneficium, vt constat: & proinde non est necessarium quod illius renunciatio fiat in manu Prælati. Hoc probo exemplo clarissimo. Si Nouitius tempore Nouitiatus clam fugiat à Conuentu, etiam cum habitu Religionis, clarum est illum desinere esse Nouitium cùm per talem fugam significet se nolle esse Nouitium, etiamsi deferat secum habitum Religionis, vt illum statim foris deponat. Nam Nouitius esse quis non potest inuoluntarius. Ergo cùm iste Nouitius extra Conuentum positus, verbo, & scripto declarauerit se nolle esse Nouitium, & in hoc proposito mortuus fuerit, non est censendus Nouitius, etiamsi id non dixerit coram Prælato, neque illi habitum Religionis restituerit. Si autem iam Nouitius non erat, non habet ius Prælatus Religionis ad illum sepeliendum: sed poterat ipse eligere sepulturam cùm esset quindecim annorum, vel saltem pater potuit illi sepulturam eligere, vt clarè constat ex casu 66. proximè præcedente.

2 Ad secundum quæsitum dico, prædictum Conuentum nullum ius habere in bona istius Nouitij ad illum spectantia ex hæreditate materna. Quod sic ostendo per partes. Primò, quia Monasterium non succedit in bona Nouitij nisi facta professione, sicut est notissimum in iure; & succedit per professionem dummodo ipse professus aliud non disposuerit per testamentum, &c. At iste Nouitius non fecit professionem, vt constat, neque item fecit testamentum,

vt suppono. Imò etiam si faceret testamentum in Nouitiatu, tale testamentum non fuit validum, quia non est secuta professio, quæ est mors ciuilis requisita ad validitatem testamenti: ergo prædictum Monasterium non succedit in bona materna Nouitij, cùm non succedat ex vi professionis, neque ex vi testamẽti. Imò addo ex c. licet pater, *de sepult. in 6.* quod filius non potest facere testamentum in morte de bonis suis nisi fuerint castrensia, vel quasi castrensia, absq; licentia patris, sicut in citato capite exponit glossa in verbo, *Iudicare*. Probantur hactenus dicta ex *cap.* quia ingredientibus 19. *quæst.* 3. vbi Papa Gregorius dicit, quod bona ingredientis Religionem, nisi professus de illis aliter disponat, pertinent ad Monasterium; vbi per verbum *Ingredientibus*, nõ intelligitur ingressus per Nouitiatum, sed ingressus per professionem. Quod clarè probatur ex ratione ibi tradita a Papa: quia inquit, isti sic ingredienti, gratia vlterius nulla fit testandi, in quibus verbis clarè innuit se loqui de ingressu Ordinis per professionem, non verò de illis qui intrant per solum Nouitiatum: nam Nouitius potest testari liberè, non verò id potest professus. Et quia Nouitius nondum est filius Monasterij: Monasterium verò non succedit nisi ratione filiationis. Et quod ille textus, & similes allegati ad probandũ, quod Monasterium acquirit hæreditatem ratione Religiosi, intelligantur ratione professi, non ratione Nouitij, tenet Azor *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 8. *q.* 1. & Sanchez *lib.* 7. *Decalog. cap.* 12. *nu.* 4. pro quo ibidem citant alios textus, & Doctores. Cùmque hic Nouitius non manserit in Ordine per annum, sequitur quod non potuit testari: nec proinde potuit Monasterium in bona illius succedere.

3 Quod verò iste Nouitius non fecerit Monasterio donationem talium bonorum ad se pertinentium, suppono non cõstare de tali donatione. Et addo quod iuxta Concilium Trident. *sess.* 25. *de regular. c.* 16. Nouitius non potest facere vllam donationem nisi intra duos menses proximos ante professionem, & cum licentia Episcopi: & donatio aliter facta non est valida. Quinimo addit ibi Concilium, quod licet Nouitius faciat aliquam donationem cum prædicta solemnitate, si tamen professio non sequatur, talis donatio sit irrita, & nulla. In hoc verò casu non est secuta professio, vt patet: ergo licet Nouitius fecisset Monasterio donationem talium bonorum, donatio non valuit, quia non est secuta professio. Neque obstat quod mortuus sit cum habitu Nouitij, quia iam ille talem habitum renunciauerat, dicendo se nolle esse Religiosum. Et præterea, quia moriens in Nouitiatu non moritur Religiosus, neque professus, quia habitus non facit Monachum, sed professio, vt dicitur *in cap.* porrectum, *de regular.* neque item ex eo quod sepultus fuerit in Monasterio, dictum Monasterium acquisiuit vllum ius super bona illius: quia Ecclesia apud quam aliquis sepelitur, non acquirit ius super bona sepulti.

4 Confirmatur hoc etiam ex eo quod iste Nouitius carebat salute, & viribus naturalibus ad subeundam vitam monasticam necessarijs: id enim bene confirmat quod ille ex corde, & animo fecit protestationem illam de non redeundo ad Religionem; & quod illam non fecit persuasus ab alio, sed obligatus ab ipsa necessitate. Imò stante hoc defectu sanitatis, & imbecillitatis, ipsa Religio non debebat, nec poterat illum admittere ad professionem: cum ex praxi omnium Religionum ante receptionem ad habitum fiat inquisitio exacta de sanitate & viribus Nouitij.

Vltimò declaratur, quod si pater istius Nouitij aliquid iam dederat Monasterio intuitu professionis, totum illud restituendum est patri iuxta expressum decretum Concilij Trident. *sess.* 25. *cap.* 16. *de regul.* vbi id præcipit sub anathemate.

CASVS LXX.

Dubia circa quoddam testamentum.

QVidam Canonicus cuiusdam Ecclesię Cathedralis morti proximus sic

sic dispofuit in suo testamento. *Nemino, & declaro, quod executores mei testamenti, seu testamentarij mei erunt, D. Canonicus Fullanus, & domina Fullana soror mea: quibus committo vt in recuperandis, dispensandis, & expendendis meis bonis ambo simul, & quisque illorum per se possint dispenere quod libuerit: ad quod illis concedo omne ius, & facultatem, quam possum secundum iura. Item illos libero à faciendo inuentario quouis ordine iustitia sacularis, vel Ecclesiastica: neque ab aliquo officiali iustitia possint circa hanc libertatem molestari. Item volo quod dicti testamentarij non sint obligati reddere rationem huius testamenti in aliquo certo, & limitato tempore, propter difficultatem, quam scio futuram in rebus aliquibus recuperandis, & negotijs expediendis: & quoniam confido de illorum amicitia, fidelitate, & zelo quod illud exequentur maxima breuitate possibili. Et quod attinet ad personam, qua mea bona hereditate acceptura est, declaro quod sit Fullana neptis mea filia soreris mea: sed talia bona illi non tradentur nisi tempore matrimonij contrahendi: & interim predicta bona possidebit dicta soror mea. Et ex redditibus congregatis fiet aliquod cambium, vel negotiatio licita, & resultans ex dicto cambio dabitur patri, & matri eiusdem neptis mea, ad illorum commodiorē sustentationē.* Quo posito.

1 Quæritur primò, an supposito quod testator liberat testamentarios à conficiendo inuentario bonorum, possint ad illud faciendum cogi, maximè cùm hæres instituta sit sæcularis, & minoris ætatis? Et an debeant gaudere dilatione temporis concessi à testatore pro testamenti complemento: viso quod in illo continentur negotia difficilia, quæ non possunt expediri tempore à lege statuto: cùm sint negotia aliqua tractanda cum personis in India viuentibus?

Quæritur secundò, si dicta soror testatoris gaudere debeat his bonis, & fructibus illorum: an verò teneatur reddere rationem omnium bonorum stabilium, & etiam vtensilium domus quando hæres neptis matrimonio iūgēda sit?

Tertiò quæritur, quomodo intelligenda sit illa clausula (de redditibus congregatis continentur enim in testamento aliquæ obligationes, quibus satisfacere necesse est: & videtur quod hæ obligationes testatoris præferendæ sunt omnibus alij legatis: illisque satisfactis curandum sit de redditibus dandis ad cambium pro sustentatione parentum neptis testatoris?

Vltra hæc extra testamentum, præcepit testator canonico testamentario, & cuidam famulo, de quo confidebat, vt vbi primum testator animam exhalasset, mitteret sororem ipsius testatoris scriniolum quoddam clausum, in quo continebantur res paruæ notabiles: & sic factum est per canonicum testamentarium.

Quæritur circa hoc scriniolum an fuerit voluntas testatoris illud donare absolutè dictæ sorori suæ in possessionem perpetuam: & non includatur in bonis quæ dictę nepti reddi iubentur pro tempore matrimonij. Nam præterquam quod id colligitur ex diligentia particulari, qua curauit illud scriniolum statim post mortem tradi sorori, constat, quod idem existens olim in alia ægritudine graui, in domo eiusdem suæ sororis, misit ad se è longinquo trahi dictu scriniolum, & illud tradidit sorori suæ cum omnibus quæ habebat nunc tempore mortis suæ. Quamuis tunc cùm primùm de priore infirmitate conualuit, dictum scriniolum reassumpserit: & declaratur, quod ambo valde ad inuicem se amabant.

Responsio ad 1. quæsitum.

2 Primum quæsitum continet duo dubia. Primum est an iste testator potuerit liberare suos testamentarios à faciendo inuentario, ita vt illi omittentes dicti inuentarij confectionem nullam pœnam incurrerent. Et videtur quod iste testator non potuit dictos testamētarios liberare à confectione dicti inuentarij, nam lex ciuilis, maximè in *Ordinat. istius Regni lib. 1. Ordinat. tit. 87. in multis §. §.* mādat, vt mortuo testatore statim fiat in-

uentarium, in quo describantur omnia bona relicta à defuncto. Nemo autem particularis potest dispensare in lege superioris, vt constat apud omnes. Et prætereа Iulius Clarus *lib.3.q.66.n.3.in §.Testamentum,* citãs Socinum, dicit esse opinionem communem; quod testator non possit remittere ne à testamentarijs inuentarium conficiatur, quando manet aliquis vsufructuarius. Constat verò quod in hoc testamento pater, & mater illius neptis manent vsufructuarij istorum bonorum: vt clarè constat ex vltimis verbis ipsius testatoris, in quibus iubet vt bona sua tradantur parentibus neptis quoad vsque nubat, ad commodiorem illorum sustentationem.

3 Hoc non obstante, dico quod iste testator de iure communi potuit liberare testamentarios, & hæredes à confectione inuentarij. Sic tenet clarè Molina *to.1. de iust tract.2. disp.359.§. Ego sub alterum;* & in eodem *tomo disp.223.§. Vtrum autem tutori,* amplius dicit, videlicet, quod testator potest remittere tutori ne faciat inuentarium de bonis pupilli, vel minoris. Pro quo citat legem vltimam §. *Illo Cod Arbitrium tutel.* & hoc ipsum, quod possit testator remittere tutori confectionem inuentarij, tenet Iulius Clarus *citat.q.66.n.4.* Idem tenet Riccius *tom.2. Decision. collect.21.* vbi citat Guidon. Papam idem asserentem. Et idem Molina priori loco proximè citato §. *Hinc melius,* citans Pinellam, & Molinam legistam *lib.1. de primogenijs,* dicit esse opinionem communem, quod pater vsufructuarius in bonis aduentitijs filij, non tenetur conficere inuentarium solemne. Hic autem pater, & mater relicti sunt vsufructuarij in his bonis relictis à testatore, quæ sunt bona aduentitia filiæ, vt constat: & ideo non tenentur facere inuentarium, maximè cùm testator ipsos ab illo faciendo liberauerit. Addit nihilominus citato loco Molina quod si filius institutus hæres, petat à iudice vt iubeat fieri inuentarium, poterit iudex cogere ad illud faciendum. Quamuis autem iudex ad id non obliget, tenebuntur parentes in memoriali scripto scribere, quæ & quanta sint illa omnia bona aduentitia filio relicta, vt sciant quæ bona filio tradere debent tempore, quo matrimonium contraxerit, vel quando fuerit sui iuris effectus. Nec potest Iulius Clarus hoc negare: si enim ille *citato num.4.* ait posse testatorem remittere tutori confectionem inuentarij de bonis orphano relictis, à fortiori poterit testator remittere patri vsufructuario relicto in bonis aduentitijs filij ne teneatur conficere inuentarium: plus enim timeri potest in tutore quod defraudabit bona pupilli non faciens inuentarium, quàm timendum sit in patre erga filium, qui naturali inclinatione thesaurizat filio.

4 Hinc manet clara solutio ad argumentum suprà positum *nu.2.* fundatum in lege iubente facere inuentarium: inter alias enim solutiones, respondetur, legem illam in hoc casu non habere locum, solùm enim loquitur in casu, in quo relinquuntur orphani; & in hoc casu non relinquuntur orphani. Nam neptis hæres instituta habet patrem, & matrẽ, & proinde lex illa in hoc casu non obligat facere inuentariũ. Addo quod quando Iulius Clarus dicit non posse testatorem remittere vsufructuario confectionem inuentarij, id poterit intelligi de vsufructuario ordinario, qui non est pater, vel mater pro bonis aduentitijs filij. Non verò quando iste vsufructuarius fuerit pater filij instituti hæredis: nam in tali casu iste pater de iure communi habet vsumfructum bonorum aduentitiorum quæ relicta sunt filio, & est obligatio illa bona tradi patri, quoad vsque filius sit sui iuris effectus.

5 Addit Molina, & Iulius citatis locis, quod si creditores defuncti instent & petant à iudice vt faciat inuentarium, tenebitur illud facere, non obstante quod testator remiserit confectionem inuentarij. Nam (inquiunt) non potest testator remittere confectionem inuentarij cum damno, vel periculo priorum creditorum, qui habent ius ad aliqua bona testatoris. In hoc autem casu non datur aliquod damnũ, vel periculũ creditorũ, quia

quia non constat quod testator debitis grauatus esset. Dixi supra dicta esse de iure communi, nam de iure particulari, poterit in aliquo regno aliter disponi, vel in aliqua dioecesi circa personas Ecclesiasticas:& proinde consulendæ sunt cōstitutiones particulares cuiusque Archiepiscopatus. Puto enim me audisse quod in Archiepiscopatu Eborensis est quædam constitutio decernens, quod mortuo quocunq; Clerico, fiat inuentarium omnium bonorum quæ reliquit. Tunc enim currit obligatio illud faciendi. Si verò quæras an existente tali lege Ecclesiastica in aliqua dioecesi præcipiente fieri inuentarium de bonis Clerici defuncti, & lex nihil nouum addat, sed solum præcipiat vt fiat tale inuentarium. Quæris inquam vtrum in tali casu locum etiam habeat id quod supra diximus, videlicet, quod poterit Clericus testator remittere suo testamentario confectionem inuentarij? Credo quod etiam ibidem locum habebit, quia eadem ratio quoad hoc, videtur esse in lege sæculari. Sed declaro quod si lex alicuius Ecclesiæ dicat, vt fiat inuentarium, etiam si testator remittat confectionem illius, tunc ita faciendum est iuxta legis decretum. Hoc vnum scio quod in Archiepiscopatu Eborensi, *tit. 20. §. Quanto a os Clericos*, vbi agitur de testamēto quod possunt facere Clerici, & de quibus possint testari, non ibi præcipitur, nec exprimitur aliquid de faciendo inuentario de bonis Clerici defuncti.

6 Secundum dubium cōtentum in primo quæsito est, vtrùm si hoc testamentū non poterit plenè executioni mandari tempore à iure assignato, videlicet intra vnum annum, idq; propter distātiam Indiarum, in quibus tractāda sunt negotia pertinentia ad executionem testamenti, incurrent aliquā pœnam illi ad quos pertinet executio testamēti? Ad quod respōdeo nullam pœnam illos incursuros, viso impedimento tam longæ distantiæ. Probatur ex eo quod Doctores dicunt communiter, videlicet quod legitimè impeditus non incurrit pœnā legis, seu alio modo: quod legitimè impedito non currit tempus assignatū à lege. Sic decernitur *in cap.* Quia diuersitatem *de cōcessione prebendæ*, & *in l.* 1. *C. de annali except.* & tradit in simili materia Sanch. *lib.* 1. *de matrim. disp.* 53. *n.* 7. citans alios Doctores. Et probatur etiā exemplo illius qui fuit citatus vt compareret coram iudice certa die, & non comparuit quia non potuit, si postea comparens probet iustum impedimentum, propter quod non potuit comparere, auditur postea, & sua mora illi nō nocet: sicut dicit Mascardus *tom.* 1. *de probat. concl.* 293. citans textus, & Doctores. Et faciunt etiā alij textus quos citat glossa *in cap.* His quibus *de elect. in verbo, Currit.* Adire verò Indias pro executione istius testamenti cum nauigatione difficili, & prolongata, est satis clarum impedimentum vt non currat tempus assignatum in lege pro completione testamenti.

Responsio ad secundum quæsitum.

7 Ad secundum quęsitum, dico primò, quod iuxta dicta in responsione ad primum quæsitum præcedens ex Molina, ista mater tenetur scribere in memoriali omnia bona immobilia, & mobilia, quæ possunt seruari, vt postea constet, quæ bona reliquerit testator tradēda hæredi. Dixi, bona immobilia, quæ possunt seruari; quia magnum est dubium de illis bonis mobilibus, quæ non possunt seruari, vt sunt vinum, triticum, & similia quæ diu seruari nō possunt sine periculo corruptionis: An inquam ista bona vendi debeat, & illorum pretium seruandum sit hæredi pro tempore matrimonij? vel an pretium istarum rerum venditarum applicādum sit ad cambium imperatum à testatore pro sustentatione commodiore parentum? Vel an possint parentes hoc vinum, triticum, & similia quæ seruari non possunt, insumere in sua sustentatione? Et quidem securius erit vt tales res non seruabiles vendantur, & pretium illarum applicetur ad dictum cambium, quia verba testatoris id sonare videntur. Hoc tamen non obstante, credo quod si pater, & mater cōsumpserūt in sua sustentatione hæc mobilia, quæ

seruari non possunt, non tenentur illarum pretium applicare ad cambium, vel seruare filiæ pro tempore matrimonij. Moueor, quia testator satis bene affectus erat ad parentes puellæ, & sciebat post sua mortem manere triticum, vinum, & similia, quæ vendi possunt ea tamen non iussit vendi, quod est clarum signum voluisse testatorem prædictas res relinquere ad sustentationem parentum hæredis, cuius mater erat soror ipsius testatoris. Confirmo hoc quia quando constat de animo alicuius nimis propitio, & beneuolo erga aliquem, satis potest præsumi de tali bene affecto, quod habuerit mentem donandi illud, de quo dubitatur. Constat verò, quod testator iam affectus erat ad parêtes puellæ, vt iusserit creari cambium, seu censum ad illorum commodiorem sustentationem. Facit ad hoc quod tradit Nauarrus *in principio commentarij de spolijs Clericorum* §. 2. *n* 5. citans Bartholum, & quendam textum, vbi sic ait Nauar. *Quod cùm intercedit iusta causa credendi quod dominus alicuius res velle debeat, vt illa vtatur, vel capiat illam, eo quod sit amicus, aut cognatus, vel de ipso benemeritus, præsumitur in dubio illum sic velle.* Hic verò testator erat amicus, cognatus, & affinis parentum istius hæredis: ergo satis probabiliter credendum est illum voluisse, quòd soror ipsius, & maritus illius consumerent in sua sustentatione res illas mobiles, quæ seruari non poterant. Vltimò probo, quia minus est côcedere alicui vsum simplicem, & nudum alicuius rei per quem res consumitur, quàm concedere illi vsumfructum eiusdem rei, per quem res non consumitur, vt patet in inferno, & in fratre Minore, quibus conceditur vsus simplex, & nudus rerum, non tamen vsufructus: at hic testator concessit parentibus puellæ vsufructum suorum bonorum immobilium vsque ad tempus matrimonij: ergo probabiliter credendum est quod eidem reliquerit vsum simplicem, & nudum tritici, & vini, quæ vsu consumuntur.

Responsio ad tertium quæsitum.

8 Ad tertium quęsitum dico, quod ante omnia ex omnibus bonis relictis à testatore soluenda sunt debita creditoribus, si quæ extant: & deinde sunt exequenda alia legata pia voluntaria. Hæc est communis opinio Doctorum: & probatur, quia soluere debita, est obligatio de iustitia, quæ obligat sub peccato mortali, vt constat. At imperare legata pia est quid voluntarium: & proinde debita contracta prius soluenda sunt quàm legata pia. Et sic expresse iubet constitutio Archiepiscopatus Eborensis *in titulo* 20. *suprà citato, in fine*: vbi loquens de modo, & ordine, quo obligationes testamenti debent executioni mandari, ponit hæc verba: *Et mandamus quod debita, & solutiones seruitiorum prius extrahantur à monte maiori, iuxta generalem consuetudinem istius Archiepiscopatus, & cæt.* Potest ad hoc videri Valerus Cartuxanus in suo libro de differentijs vtriusque fori, *verbo* hæreditas *differ.* 6. *num.* 2. vbi agit quomodo exoneranda sit conscientia defuncti.

Responsio ad quartum quæsitum.

9 Ad quartum quæsitum dico, quod ista soror testatoris secura conscientia poterit sibi retinere in perpetuum scriniolum paruum, quod sibi dari iussit frarres suus testator, cum circunstantijs dictis suprà in informatione: & quod prædicta soror sibi ita retinere potest scriniolum illud absque eo quod illud tradat hæredi institutæ in tempore matrimonij ex circumstantijs enim prædictis clarè colligitur quod Clericus testator illud dederit donatione liberali sorori suæ non verò nepti. Probo hoc primò, quia quando iste testator prima vice in priore morbo dedit hoc scriniolum sorori suæ, dedit illud ipsi sorori, vt sibi proprium retineret, & non dedit vt daret filiæ; ergo in secunda vice tempore mortis credendum est quod illud illi dederit sicut dederat prima vice. Præsumitur enim quis manere in sua priori

priori bona voluntate, donec illam clarè reuocet. Ad hoc videatur Sanchez *l.6.5. de matrim.disp.*13.*n.*4.vbi citat duas leges iuris ciuilis dicẽtes, quod mutatio animi non præsumitur in donãte, nisi facto declaretur. In hoc verò casu secũda donatio scriniolis nõ fuit reuocatio prioris donationis, sed potius fuit cõfirmatio prioris donationis, in qua priori donatione dederat illud sorori, non verò nepti. Probo secundo ex eo quod dicitur *in cap.* Imprimis 2. *q.*1. *& ibidem q.*7. *cap. Non potest*, vbi dicitur, quod ex præterito possumus presumere circa præsens, &c. At in donatione præterita priori, testator iste dedit scriniolum sorori suæ tantùm, non verò nepti ergo ex preterita illa donatione possumus, ac debemus colligere animum, quem habuit in præsenti secunda donatione fuisse donãte sicut donauerat in præterita. Tertio probatur ex coniecturis illis, per quas Doctores probant aliquem fecisse alicui veram donationem. Has coniecturas affert Mascardus *tom.1.de probation.concl.*554.quæ sunt istæ. Prima, quod donatio præsumitur inter coniunctos, & consanguineos ratione coniunctionis, & consanguinitatis. Secunda, quod sola consanguinitas sufficit ad inducendam præsumptionem donationis. Tertia quod donatio præsumitur, quando quis diceret: concedo tibi hanc rem, nulla causa expressa. Et idem Mascardus *tom.*3. *concl.*1417. tractans quæ coniecturæ dentur ad cognoscendam voluntatem donatoris, ait quod voluntas testatoris colligi potest ex personis quibus relinquitur. Secundò, quod maximè colligitur ex factis geminatis. Tertiò, quod colligitur voluntas testatoris ex factis ante, vel post testamentum. Quæ tres coniecturæ concurrerunt in ista donatione. Nam persona, cui dedit testator, erat soror, & amica. Secundò, intercessit donatio scriniolis geminata. Tertiò, testator post factum testamẽtum iussit vt vbi primùm spiritum Deo redderet, scriniolum deferretur ad sororẽ: quæ omnes coniecturæ sunt clara signa absolutæ donationis. Vltimò probatur hoc ex eo quod in responsione ad secundum quæsitum propè finem attulimus ex Nauarro *in commentario de spolijs Clericorum*, videlicet quod quando sunt coniecturæ amicitiæ, vel consanguinitatis, ex quibus colligitur, quod amicus, vel consanguineus velit, quod amicus, vel consanguineus rem suam capiat, vel illa vtatur, debemus credere, quod talis amicus, cuius res illa est, vult vt talis amicus rem illam capiat, vel illa vtatur. Et in hoc casu sunt multæ coniecturæ suprà citatę, ob quas clarè credere possumus quod testator voluit vt sua soror, & valde amica sibi dictum scriniolum retineret sine obligatione dandi illud filiæ.

CASVS LXXI.

De collatione sacrorum Ordinum sede vacante.

DE hoc fui interrogatus in quadam sede vacante Cathedralis Olysiponensis. Dubitatum fuit, vtrùm capitulum sede vacante possit dare licentiam cuidam Episcopo titulari, vel etiam Episcopo Aduenæ ibi hospitanti, vt conferant Ordines sacros etiam extra tempora alicui Religioso habẽti aliàs priuilegium recipiendi Ordines sacros vbicunque, etiam extra tempora, vt habent aliquæ Religiones? Et videtur quod id non possit facere capitulum sede vacante. Nam in Concilio Tridentino *sess.*7. *cap.* 10. circa hanc materiam sic decretum est: *Non liceat capitulis Ecclesiarum sede vacante infra annum à die vacationis, ordinandi licentiam aut litteras dimissorias, seu reuerendas, vt aliqui vocant, & cat. concedere. Si secus fiat, capitulum contraueniens Ecclesiastico subiaceat interdicto.*

Quæ verba Tridentini, ibi, *Licentiam ordinandi.* videntur loqui de licentia ordinandi actiuè, id est, non possit vllus Episcopus sede vacante aliquem Ordinem sacrum conferre, nisi modo ibi præscripto, arctato videlicet ratione beneficij. Secundò probatur, quia illud decretũ est lex generalis, & generaliter

loquens vt patet,& generaliter prohibet ordinari intra annum sedis vacantis,nisi arctatum ad recipiendos Ordines ratione beneficij;at Religiosus non arctatur ad recipiendos Ordines ratione beneficij, vt patet:ergo cùm lex generaliter loquens generaliter sit intelligenda, per citata à Nauarro *consilio 2.de foro competente num.1.* & cùm nos distinguere non possimus quando lex non distinguit l. *Non destinguemus* ff. *de recept. qui arbit.* Sequitur quod non possit capitulum sede vacante dare hanc licentiam vt Ordines possint recipere Religiosi. Exceptio enim illa de ordinandis solis arctatis ratione beneficij, firmat regulam, & alios omnes excludit.

1 Hoc non obstante, credo quod potest capitulum sede vacante dare licentiam Episcopo titulari, vel alteri Episcopo hospiti vt intra annum vacationis sedis, possit Ordines sacros conferre Religioso habenti licentiam sui prælati Regularis. Ante probationem suppono citatum locum Tridentini, continere tria: videlicet, ne dictum capitulum det licentiam ordinandi dimissorias, seu Reuerendas. Et hæc tria significant vnam tantum rem, videlicet dare Dimissorias scriptas ad Ordines sacros recipiendos. Sic intelligit Azor *tom.2. lib.3. cap. 38.q.* 10. & Zerola 1.*p. praxis Episcop.verbo* Capitulum *num.*1. Henriquez *tom.* 2. *lib.*10. *cap.*22. *num.* 3. vbi hi Doctores citantes dictum locum Tridentini, solum dicunt, quod capitulum sede vacante non potest dare litteras dimissorias ad Ordines recipiendos.

2 Hoc posito probatur conclusio,quod possit capitulum sede vacante dare licẽtiam cuiuis Episcopo in illa vrbe, vel diœcesi existenti, vt conferat Ordines sacros Religioso habenti priuilegium recipiendi Ordines extra tempora, & licentiam prælati regularis intra annum sedis vacantis. Probatur inquam primò,quia quando duæ res ita sunt distinctæ,vt vna possit fieri sine alia; prohibita vna, non censetur prohiberi alia, vt facile erit exemplis declarare sed dare licentiam vt Episcopus titularis vel Episcopus hospes conferat Ordines in vna diœcesi, est res diuersa ab hac, quæ est dare Dimissorias ad Ordines, & illa prima sine hac secunda fieri potest: & hæc secunda sine illa prima etiam potest fieri, vt constat: ergo prohibito per Concilium ne dẽtur dimissoriæ intra annum vacationis, non prohibetur quin possit capitulum dare licentiam Episcopo titulari, vt intra illum annum det Ordines Religioso, cui Religioso capitulum non dat Dimissorias: sed talis Religiosus portat Dimissorias sui prælati regularis. Declaratur,& probatur amplius, quod sint res diuersæ. Nam capitulum sede vacante dans licentiam Episcopo hospiti vt conferat Ordines in hac diœcesi dat illi facultatem, vt exerceat pontificalia in hac diœcesi, quod alias Episcopus facere non poterat. At capitulum dans Dimissorias ad Ordines concedit licẽtiam subdito Clerico, vt vadat extra diœcesim ordinari. Et Concilium Tridentinum prohibẽs capitulo ne det Dimissorias intra annum,non prohibuit ne det licentiam Episcopo hospiti faciendi pontificale in vrbe sedis vacantis: cùm ergo hæ duæ res, dare licentiam vt conferantur Ordines Religioso, & dare Dimissorias, sint res distinctæ & vna sine alia possit existere; prohibita secunda non censetur prohiberi prima. Secundo probatur conclusio, quia illa prohibitio. Tridentini, ne capitulum sede vacante det Dimissorias, solùm intelligitur quoad Clericos subditos capituli. Hoc expresse tenet Henriquez *cit. cap.*22. *nu.* 3. vbi sic ait: *Capitulum sede vacante non potest sæcularib. clericis dare Reuerendas intra annum vacationis,& cæt.*Ecco quomodo clarè loquitur solum de capitulo erga Clericos sæculares, non verò erga Religiosos, qui non sunt subditi capituli.

3 Consonat hoc cum quadam declaratione Cardinalium citata à Marzilla in suo primo tomo impresso anno 1618. & citat illam Farinacius in suo tomo declarat.& decisionum,& omnes eandem declarationem Cardinalium citant ad caput 10. sess.7. Tridentini. Declaratio sic habet: *Capitulum sede vacante potest conce-*

dere licentiam extero Episcopo exercendi pontificalia in eorum Ecclesia, & Ordines conferendi, tam Clericis illius diœcesis, quàm exteris habentibus dimissorias suorum Episcoporum, iuxta tamen formam huius decreti. Sic ibi. Ecce quomodo prohibitio illa Tridentini, quoad Ordines conferendos intra annum vacationis solùm loquitur, & exponitur de Clericis: nusquam verò per Clericos intelliguntur Religiosi. Et confirmatur ex ipso nomine, Dimissoriæ: nam dimissoriæ non dantur nisi subdito, vt vadat ad Episcopum alienum, vt ab ipso possit ordinari, vt suprà diximus: at Religiosi non sunt subditi capituli sede vacante: ergo prohibitio dandi dimissorias pro ordinibus sede vacante, non intelligitur de Religiosi. Hi enim si sede vacante voluerint ire ad alium Episcopatum pro Ordinibus suscipiendis, non deferũt dimissorias capituli, sed suorum prælatorum regularium. Ex quibus abũdè constare videtur posse capitulum sede vacãte dare licentiã Episcopo titulari, vel extero Episcopo, vt intra annũ vacationis dent Ordines sacros Religiosis.

4 Circa hæc potest quæri an si Episcopus, vel Archiepiscopus defunctus dum viuebat, dedit licentiam generalem Episcopo titulari, vel alteri Episcopo extero, vt posset celebrare ordines in sua diœcesi, possit hic Episcopus titularis, vel Episcopus hospes conferre Ordines absque noua licentia capituli sede vacante?

Respondeo duo. Primum est, capitulum posse reuocare licentiam datam ab Episcopo mortuo, & prohibere Episcopo titulari, vel extero, ne Ordines conferat, vel pontificale exerceat in sua diœcesi. Probatur clarè, quia capitulum sede vacante succedit Episcopo mortuo in omni iurisdictione ordinaria, quam mortuus habebat, vt latè probat per multos textus Azor *tom.2. lib.3. c.37. q.6.* ergo sicut Episcopus præcedens poterat, dum viueret licentiam à se datam reuocare, sic poterit eandem reuocare capitulum succedens mortuo quoad omnem iurisdictionem. Et confirmatur, quia capitulum sede vacante potest reuocare licentiam generalem, quem Episcopus mortuus constituerat: ergo poterit etiam reuocare licentiam ab Episcopo mortuo datam.

5 Secundò dico, quod si capitulum nõ reuocauerit licentiam ab Episcopo mortuo datam Episcopo titulari ad Ordines conferendos, poterit Episcopus titularis eosdem Ordines conferre post mortem Episcopi quando Ordines celebrauerit. Probo, quia gratia facta non expirat morte concedentis, vt fusè probat Sanchez *lib.8. de matrim. disp.28. nu.64.* citans multos, & graues Doctores. Et *eadem disp. num.85.* adducens aliqua exempla: idque intelligit, quando gratia, seu licentia facta est absolutè sine limitatione temporis. Sed in hoc casu gratia, seu licentia dandi Ordines in hac diœcesi est iam facta, & perfecta ab Episcopo, & data absolutè, vt suppono: ergo non expirat mortè concedentis: sed potest illa vti quamdiu capitulum non reuocauerit. Ponit Sanchez citato loco exempla, vt dixi. Quale est hoc. Si Episcopus alicui concessit licentiam ad suscipiendos Ordines, & post datam licentiam moriatur Episcopus, vel ad aliam diœcesim transferatur, talis licentia non expirat per mortem, vel translationem Episcopi. Alia exempla ponit Sanchez citato loco quæ possunt ibi videri. Et quamuis vt dixi, doctrina hæc seruiat etiam pro Episcopo extero existente in vrbe capituli sede vacante, cui mortuus Episcopus facultatem dederat celebrandi Ordines in sua diœcesi, clariùs tamen locum habet in Episcopo titulari morante in diœcesi capituli sede vacante: nam cùm Episcopus titularis non habeat diœcesim in actu, aliqualiter dici potest quod habet diœcesim in hac vrbe sedis vacantis in qua habitat, & pro qua fuit creatus Episcopus titularis ad exercenda pontificalia. Et sic conferendo Ordines sede vacante alicui Religioso, absque licentia capituli, sed cum licentia Episcopi mortui, non dicetur propriè exercere pontificalia in aliena diœcesi sine licentia Episcopi.

6 Ad argumentum in principio positum in contrariũ, dico primò, Verba illa Tri-

Tridentini, *Dare licentiam ordinandi*, Non significare ne detur licentia Episcopo titulari, vt conferat Ordines in diœcesi vacante: sed hoc solum velle vt non detur Dimissoriæ Clericis intra annum sede vacante. Vidimus enim supra, quod illa verba, *Licentia ordinandi*, nihil aliud significant quam dare Dimissorias ad ordines. Et hæc prohibitio dandi Dimissorias, non prohibet quin capitulum intra annum vacationis possit dare licentiam Episcopo conferendi Ordines intra eundem annum, vt manet clarum ex dictis;& hoc quantum ad ordinandos Religiosos,qui non sunt subditi Capituli. Et proinde citata verba Tridentini, *Dare licentiam ordinandi*: non sumuntur actiuè, id est vt ordinet Episcopus: sed sumuntur passiuè, idest ne ordinetur Clericus subditus capituli. Ad secundum quod citatur in argumento, quod lex generaliter loquens,generaliter sit intelligenda: & quod lege non distinguente nos non debemus distinguere. Respondeo legem Concilij non loqui generaliter, nec sine distinctione: iam enim diximus ex supra adducta declaratione Cardinalium super Tridentinum, quod Concilium solum prohibet intra annum vacationis ordinari Clericos subditos capituli, non verò Religiosos, qui non sunt subditi capituli. Dico præterea, ipsam legem Concilij distinguere:nam ipso facto quod solum prohibet dari Dimissorias Clericis, non prohibet dari licentiam Episcopo, vt Ordines conferat Religioso non subito capituli.

7 Quæris adhuc: an si capitulum sede vacante, post annum dederit Dimissorias alicui ad Ordines recipiendos, hæc licentia expiret electo, & ingresso nouo Episcopo illius eiusdem diœcesis: Barbosa *in remissionibus ad Tridentinum sess. 7. cap. 10. num. 3. citat.* Gonzal. Petrum de Ledesma, Quaranta, & Gutier. qui omnes dicunt non expirare talem licentiam. Quod potest confirmari à simili: suprà enim dixi cum Sanchez licentiam ad Ordines datam ab Episcopo non expirare per mortem Episcopi concedentis, vel per translationem illius ad alium Episcopatum. At capitulum sede vacante succedit Episcopo mortuo quoad omnem iurisdictionem ordinariam, quam mortuus Episcopus habebat vt sup. diximus cum Azorio: ac proinde eadem erit ratio vt non expiret licentia data à capitulo sede vacante pro Ordinibus recipiendis etiam post ingressum noui Episcopi.

CASVS LXXII.

De quoddam apostata à Religione intuitu succurrendi pauperi matri.

Solent aliquando aliqui Religiosi inquietare prælatos, Ordinis, dicentes patrem vel matrem suam pati extremã necessitatem: & proinde volunt sibi dari licentiam manendi extra conuentum pro subuentione illorum: & ideo posui hic præsentem casum.

Quidam Religiosus habens matrem viduam,& pauperem, ter, vel quater fugit à conuentu allegans matris necessitatem,quam ipse dicebat extremam: sed facta vera diligentia, constitit quod necessitas matris, neque erat extrema, neque grauissima, sed solum grauis. Voluit Religio hunc Religiosum repudiare propter illas apostasias. Ille allegauit, quod non fuerit apostata, eo quod exiret à conuentu ad succurrendum matri extremè indigenti, in qua necessitate lex naturalis dictat teneri filium subuenire parenti sic indigenti.

1 Huius occasione quæritur an Religiosus habens matrem, vel patrem constitutum in graui, vel grauissima necessitate, quæ non sit extrema, teneatur exire a conuentu pro tali necessitate parentum subleuanda: & proinde si prælatus ad sic exeundum neget licentiam, & ille exeat à conuentu absque licentia, iudicandus sit apostata?

Ante responsionem noto, quod extrema necessitas sic definitur communiter à Doctoribus: Est illa, in qua aliquid ita est necessarium vitæ alicuius, vt

ex

ex signis quæ apparent, videatur quod sine illo mox, aut breui tempore finietur vita ipsius. Necessitas grauis, seu grauissima, est necessitas magna, & notabilis & quæ miserabilis dici potest, sed citra extremam, qualis est Mendicantium hostiatim, morbus aliquis incurabilis, & sic de cæteris.

2 Hoc posito, dico: Si parentes Religiosi egeant extreme, obligatur filius Religiosus sub mortali illis succurrere: Si verò id non possit facere nisi exeundo à conuentu, & prælatus neget licentiam, potest exire absque aliquo peccato, vel apostasia, ad succurrendum parentibus sic extremè indigentibus. De hac conclusione nemo dubitat. Si enim extremè indigenti vnusquisque proximus tenetur succurrere, etiam non consanguineus: id maiori iure tenetur facere filius, & Religiosus: & proinde non immoror in illa probanda.

3 Dico secundo: Si mater Religiosi, vel pater sint in necessitate graui, vel grauissima, non potest Religiosus filius exire à conuentu vt illis succurrat absq; licentia expressa sui prælati. Sic tenet, & probat fusè & efficaciter Sanchez *lib.* 4. *Decalogi cap.* 20. *num.* 17. vbi dicit, quod numquam filius tenetur exire à monasterio vt succurrat parentibus absque licentia superioris. Et citat ad hoc Alexand. de Ales, D Thomam, Caietanum, Gabriel. Abulensem, Henriquez, Antonin. & Rosellam, & alios. Probat Sanchez primò, quia obligatio filij ad succurrendum parentibus obligat illum quantum status Religiosi patiatur, & se extendit: sed status Religiosus pro sola subuentione necessitatis grauis circa parentes non commodè patitur, nec se extendit, vt illis subueniat habitans extra conuentum cum illis: ergo non potest illis sic succurrere, absque licentia prælati. Probat Sanch. minorem exemplo clarissimo: Nam filius habens vxorem, & simul habens parentem in graui necessitate, non tenetur, imò nec potest relinquere domum vxoris vt habitet cum parente grauiter indigente. Æquale verò vinculum, vel obligatio est (si non dicam maius in aliquibus) subditi ad Religionem, atque est viri ad vxorem. Et hoc argumentum conuincit. Secundò probat, quia per professionem subditus traditur Religioni, seu prælato, sicut mortuus: at res vni tradita non potest illi auferri vt parentibus subueniatur quando necessitas non est extrema, vt si dedi Ecclesiæ centum aureos, post illos datos non possum reuocare donationem vt subueniam parentibus grauiter indigentibus. Ergo à simili Religioso donato Religioni per professionem non est licitum se ab illa subtrahere absque voluntate prælati, vt succurrat graui necessitati parentum. Secundo principaliter videatur Nauarrus *in commentario de Regular. ad caput Nullam* 8. *quæst.* 2. *num.* 48. vbi dicit cum D. Thoma, Caiet. & alijs, quod si necessitas patris est solum grauis: & pater hanc necessitatem non habebat antequam filius professionem emitteret, sed superuenit patri post filij professionem; non tenetur filius exire à monasterio vt succurrat patri. Quod ibi probat ratione, quam dicit se posuisse in suo manuali latino: quod idem approbat Reginald. *tom.* 2. *lib.* 20. *cap.* 2. *de obligat. filiorum num.* 13 § *Tertia conditio*. Vbi rem hanc curiosiùs & clariùs disputans, dicit: quod vt filius professus licitè possit exire ad subueniendum patri, necessitas parentum debet esse verè extrema: nam licet illorum necessitas sit ita grauis, vt non possint parentes viuere nisi mendicando, aut seruiendo alijs cum notabili sui status indecentia, non possunt parentes filium reuocare ad domum suam. Et addit, quod necessitas extrema rarissimè contingit, sicut supra diximus. Vnde infert non esse securum in conscientia filium professum, qui prætextus paupertatis parentum, egreditur à conuentu sine licentia superiorum. Addit vltimò Reginaldus quod dato quod filius exierit cum licentia, si post egressum iussus fuerit à prælato redire oblatis necessarijs pro subuentione parentum, tenetur filius redire. Et citat Reginaldus ad hoc intētum illud exemplum Christi Domini, qui *Luc.* 9. Adolescenti,

scenti, qui iam cœperat sequi Christum Dominum, & petenti licentiam vt iret sepelire patrem suum mortuum, denegata licentia, dixit illi Christus Dominus, *sinite mortuos sepelire mortuos suos*. Et quando Reginaldus *citato num.* 13. dicit, teneri prælatum dare licentiam filio Religioso vt exeat ad subueniendum parentibus, loquitur clare quando necessitas est extrema, non verò quando est grauis tantum, vel grauissima.

4 Circa illud verò particulare quòd dicit Reginaldus, videlicet non teneri filium Religiosum exire ad subueniendum matri solùm laboranti graui necessitate, etiam si propter illa cogatur mendicare ostiatim: Hoc inquam ego limitarem, nisi talis mater, vel pater ex mendicatione maximam paterentur verecundiam, & ignominiam: tunc enim credo, & Religiosum teneri exire, & prælatum teneri ad dandam licentiam, quia in tali casu illa necessitas reputatur extrema. Probo exemplo adducto ex iis quæ Doctores tradunt in materia charitatis. Ibi enim dicunt, quod si homo nobilis deuenirat ad talem paupertatem, quod nihil habeat pro fame vitanda, & vita tuenda, nisi mendicare ostiatim, non peccat talis homo sinere potius se mori, quàm mendicare ostiatim: quia, vt aiunt Doctores, non tenetur vitam sustentare cum tanto suo damno, quale est hominem nobilem mendicare ostiatim: & proinde hanc necessitatem reputant extremam. Quod bene potest applicari ad intentum, an filius debeat exire ad subueniendum patri laboranti sola graui necessitate, quando pater, vel mater sunt nobiles, & non habent aliud remedium, nisi viuere ostiatim mendicando.

CASVS LXXIII.

De quoddam Rebaptizato.

Qvidam baptizatus fuit à quodam Clerico descendente ex Hebræis (vulgo *Christiano nouo*) propter hoc solum inquietus viuebat, eo quod vt plurimum male suspicaretur de similibus personis in sacramentorum administratione propter multos casus in hac materia iam visos. Quæsiuit an propter hanc solam dubitationem potuerit rebaptizari sub conditione? Et videtur, quod id nullo modo possit fieri. Nam in *capite* Rebaptizare *de consecrat. dist.* 4. dicitur, quod rebaptizare hominem catholicum immanissimum scelus est. Et *eadem distinct. cap. Quis bis*, pœna grauis imponitur rebaptizanti, & ex aliis textibus taliter rebaptizans fit irregularis. Secundò, quia *in cap.* A quodam Iudæo eadem distinctione cum Bulgari quærerent à Papa Nicolao an rebaptizandi essent quidam homines, qui fuerant baptizati à quodam Iudæo de quo non constabat an esset paganus, an Christianus: Respondit Papa non esse rebaptizandos propter causam quam ibi assignat. Quod si illud Papa respondit de Baptismo collato ab homine tali Iudæo, multo magis idem responderet de Baptismo hoc collato à Clerico non Iudæo, sed solùm descendente ab Hebræis iam conuersis, & habitis pro Catholicis. Tertiò, quia si ob causam aliquam posset hic rebaptizari, esset quia de tali Clerico potest præsumi mala intentio in ministratione Baptismi: at de proximo bene præsumendum est, quamdiu non extant rationes vrgentes in contrarium, quas vrgentes rationes suppono non dari ad malè præsumendum de hoc Clerico in particulari: ergo illius Baptismus ab eo collatus, non potest iterari: alioqui inijcerentur Catholici multi in multos laqueos, qui à similibus Sacerdotibus sunt baptizati.

1 Memor sum quod in meo primo tomo *Responsionum casu* 28. disputaui casum istum de quodam simili baptismo dato à quodam Clerico descendente ab Hebræis, de quo tamen erant indicia vehementia, ob quæ credi poterat illum non habuisse intentionem baptizandi. Et duo ibi principaliter dixi. Primum fuit, Nullum peccatum commisisse illum, qui stante tali dubio se iterum faceret bapti-

baptizari ad cautelam. Secundò ibi dixi, & defendi hũc baptizatum ab hoc Clerico non teneri, nec debere iterum baptizari ad cautelam, ob rationes efficaces ibi adductas. Et in his duobus adhuc persisto. Quia tamen tunc nondum videram Bullam Domini Papæ Pauli Quinti circa non promouendos ad officia habentia curam animarum, Clericos descendentes ab Hebręis conuersis de qua Bulla statim dicam. Nec videram quendam tractatum hac de re specialiter confectum à viro satis religioso,& docto,visum fuit rẽperare aliqua in parte à me dicta in illo citato casu 28.

2 Igitur Dominus Papa Paulus Quintus in quadam Bullà anno 1612. emanata, & Olyssippone impressa anno 1613. rigorosè prohibuit pro tota Hispania, ne aliqua persona descendens ab Hebræis conuersis vsque ad septimum gradum inclusiuè, posset promoueri ad aliquod officium, vel beneficium habens curam animarum, & quod secus factum sit irritum, & nullum. Dicit ibi Papa in proœmio Bullæ, se hoc facere, vt occurrat scandalis,& periculis animarum. In quo clarè innuit suspectus valde esse tales descendentes ab Hebræis circa curam animarum,& sacramentorum administrationem, à qua salus animarum dependet; & in quorum sacramentorum mala administratione, animæ fidelium scandala, & pericula incurrunt. Pro qua adhuc Bulla necessarium est notare, quod non descendentes ab Hebræis denuo conuersis nondum sunt in septimo gradu: quod sic probatur. Constat ex historijs Regni quod Iudei venerunt expulsi à Castella ad hoc Regnum anno 1481. & proinde intrarunt Portugalliã, in qua omnes baptizati sunt 155. abhinc annis: demus autem quod quis illorũ in propria persona vixerit solum annis quinquaginta, quatuor personæ facientes quatuor gradus iam excedunt 155. annos: & sic hodie descendentes ab illis conuersis sunt descendentes in quarto gradu ad summum: Papa vero excludit illos,& non præsumit de illis vsque ad septimum gradum. Quo posito.

3 Sit *prima conclusio*. Iste baptizatus Clerico descendente ab Hebræis, potest quietari, & securus esse, nec tenetur baptismum iterare ad cautelam. Hęc satis efficaciter à me probata fuit suprà citato *casu* 28. *mei libri Responsionum moralium* per multa quæ ibi adduxi in casu omnino simili, imò difficiliori, quæ non libet hic reperere. Idque satis probat citatum suprà capitulum à quodam Iudæo *dist*.4. *de consecrat*. vbi Papa clarè dicit quod baptizatus à Iudęo, si protulit veram formam Baptismi non est rebaptizandus. Videantur quæ dixi loc. cit.

4 *Secunda conclusio*. Ille qui baptizatus à Clerico isto descendente ab Hebræis fecerit se rebaptizari ad cautelam pro tollendo magno suo dubio non peccabit, nec pœnas rebaptizari ad cautelam pro tollendo magno suo dubio non peccabit,nec pœnas rebaptizantium,vel rebaptizatorum incurret. Hanc etiã posui *cit. casu* 28 *nu* 2. quam tamen hoc loco amplius probo. Primò,quia quãdo quis aliquid operatur ex præsumptione iuris & de iure, non peccat,cùm operetur, & opinetur conformiter ad legem sic præsumentem sed contra hos descendẽtes ab Hebræis in septimo gradu,per citatã Bullam D.Pauli V. est præsumptio iuris, & de iure quod non fideliter sacramẽta ministrant, ideo enim illos à cura animarum excludit:ergo non est peccatum de illorum baptismo dubitare, illiusque iterationem procurare. Maior & consequentia sunt claræ. Minor declaratur, & probatur ex traditis à Sanch. *lib*.7. *de matrim. disp*.37. *num*.7. & 8. vbi docet quod præsumptio iuris, & de iure tunc datur, quando ius suæ præsumptioni ita innititur, vt ex ea certum quid statuat: quod clarè cernitur in hoc casu. Nã Papa Paulus V. præsumit de his descendentibus ab Hebræis,quod nõ fideliter sacramenta ministrent, & innixus huic præsumptioni statuit,ne tales descendentes ab Hebræis habeant curã animarũ:ergo in hoc datur pręsumptio iuris, & de iure: & proinde operans iuxta illã in iteratione baptismi, non agit temerariè, nec proinde peccat. Secũdo probatur ex eo quod

quod Doctores tradunt circa iudicium temerarium, dicunt enim quod si cogito malum de proximo nullum habens indicium, vel friuolum indicium ad sic cogitandum, pecco mortaliter. Si verò habeo indicia vehementia ad sic suspicandum, non pecco, iuxta Azor. *tom. 3. lib. 13. cap. 11. §. Dubium tertium* & alios. At quod hi Clerici descendentes ab Hebræis, non rectè ministrent sacramenta, sunt indicia vehementia, id est quotidiani casus, in quibus multi illorum in actibus sancti Officij confessi sunt sæpius non habuisse intentionem conficiendi sacramenta quando illa ministrabant: ergo non iudicat temerariè qui hoc de illis iudicat, & secundum hoc iudicium procurat iterationem baptismi ab illis collati. Declaratur hoc ex eo quod docent dialectici, de demonstratione sensitiua; videlicet, hic ignis calefacit, & ille ignis calefacit, & sic de cæteris: ergo omnis ignis calefacit. Sic suo modo: talis, & talis, & talis horum hominum hoc confessus est circa sacramenta: ergo moraliter omnes sunt tales, quod argumentum in materia morali pondus habet.

5 Secundo principaliter probatur eadem conclusio: nam quod hic numero baptismus datus etiam ab homine non suspecto, fuerit verus baptismus, non est de fide, sed est opinio: solum enim est de fide, quod baptismus rite collatus sit sacramentum, & det gratiam, non verò de hoc numero baptismo, qui pendet ab intentione nobis ignota ipsius baptizantis. Sit exemplum. Est de fide, quod hostia ritè consecrata est verum sacramentum: non tamen est de fide, quod hęc hostia in particulari consecrata à Petro sit verum sacramentum: nescimus enim de fide an sit verus sacerdos, & an habuerit veram intentionem consecrandi. Tunc sic. Non est de fide, sed est opinio, quod hic numero baptismus collatus à Clerico etiam non suspecto, sit verum sacramentum: ergo multo minus erit de fide, neque erit certum quod baptismus collatus à Clerico suspecto, sit sacramentum: sed erit solum opinio, contra quam possumus opinari. At contra hunc baptismum datum ab hoc Clerico suspecto descendente ab Hebræis, sunt multa, & magna indicia, quod non fuerit ritè collatus, sicut vidimus in primo argumento: ergo nullum est peccatum practicare contra hunc numero baptismum per iterationem alterius ad cautelam: quia licitum est agere contra opinionem dubiam, & minus probabilem, quando contra illam vrgent indicia. Et in materia animæ, seu in his, quæ spectant ad salutem animæ, tenenda est pars securior, vt patet per tres textus iuris canonici citatos à glossa in *Clementina* exiui de paradiso *de verb. significatione*, paulò post initium in verbo *Item quia*, & tradit Sanchez *lib. 2. de matrim. disput. 36. num. 8. & sequentibus*. Et hoc ipsum de opinione fauente securitati animæ, tenet Suarez *tom. de sacramentis, in materia de baptismo disputat. 22. sect. 2.* vbi citat Concilium Africanum, & Concilium Votmaciense, in quibus dicitur, quod ne homo subijciatur periculo damnationis ob carentiam baptismi, in dubio inclinandum est in fauorem baptizandi. In hoc verò nostro casu, satis est dubium de hoc baptismo, de quo quæritur: ergo fauendum est homini baptizando ad cautelam.

6 Tertiò probatur omnino ex ijs quæ tradit Sanchez *lib. 2. de matrim. disput. 36. num. 8.* vbi probat in substantia, quod quando datur periculi magni timor potest eligi opinio minus probabilis. Adducit Sanch. ad hoc quædam verba Dominici Soto laudata, & commendata à Nauarro ibi citato. Verba Soti sunt hæc: *Licet quis habeat opinionem alicuius partis, & solam alterius formidinem: non tenetur sequi opinionem, si inde magnum inueniet alicui periculum; & formido alterius apparentem habeat probabilitatem. Quia periculum graue facit, vt in mortalibus formido praeponderet opinioni.* Sic Sotus apud Sanchez. Quod dictum optimè facit ad intentum. Nam demus quod sit opinio probabilis, quod baptismus ab isto Clerico fuerit ritè collatus: quia tamen formido opposita apparentem habet probabilitatem, & simul habet timorem magni periculi,

ne

ne scilicet homo careat baptismo. Ista formido tanti periculi habens apparentem probabilitatem, præponderat illi opinioni, quid ille sit verè baptizatus.

7 Quartò probatur ex eo quod tradit Sanchez *lib. 2. de matrimonio disputatione 36. num. 4. & 5.* vbi ex cap. *Quoniam. §. Porro, vt dicit non constat.* & alijs textibus probat, quod mulier cuius maritus per longum tempus fecit absentiam, expectabit illum donec de ipsius obitu verisimiliter præsumatur, cùm sit crimen suspectum in fide contrahere secundum matrimonium durante primo: datur tamen licentia mulieri contrahendi secundum matrimonium si veri similiter præsumatur de morte primi viri. Ergo à simili poterit recipi secundò baptismus, si verisimiliter credatur, quod prior baptismus fuit nullus. Denique potest ad hoc facere dictum Diui Augustini citatum in *capite* Si quis autem, *de pœnitentia, distinctione 7.* vbi sic ait: *Ergo tene certum, dimitte incertum*. De quo multa ad propositum tractat Nauarrus ad citatum caput. Adhuc non omitto citare Henriquez, qui *tomo primo. lib. 2. de Baptismo num. 2.* ponit hæc verba: *Vbi apud prudentes probabile dubium facti est circa Baptismum, aut est dubium iuris, iterum est baptizandus sub conditione*. In hoc verò nostro casu probabile dubium est apud prudentes de Baptismo isto collato à Clerico suspecto. Et eodem loco tenet Henriquez, quod in hoc casu stante tali dubio nec rebaptizantem ad cautelam, nec sic rebaptizatum peccare, neque incurrere aliquam pœnã.

8 Ad primum argumentum in oppositum adductum, dicendum est illos duos textus dicentes rebaptizationem esse scelus immane, & per illam incurri irregularitatem, intelligi quando fit rebaptizatio non extante dubio de valore baptismi, idque fit ex malitia, & absque vlla causa: si enim fiat extante dubio facti, vel iuris circa valorem baptismi, nullum est peccatum, neque pœna, illum iterare sub conditione, sicut dixit Henriquez loco proximè citato; vbi glossa littera *x*, citat aliquos Doctores, & dicit esse opinionem communem. Idem tenet Bonacina *tom. 1. disp. 7. de baptismo q. 3. puncto 3. num. 4.* citans alios. Et addit quod non est necessarium vt sic rebaptizans ore dicat: *si non es baptizatus ego te baptizo*: sed satis esse quod illam conditionem in mente retineat. Ad secundum argumentum dicẽdum est primò, quod quando Papa Nicolaus respondit non esse rebaptizandos baptizatos à Iudæo illo, dicere voluit non esse baptizandos de obligatione, seu sub obligatione: per quod non videtur prohibuisse quin possent baptizari de consilio ad maiorem securitatem, & sub conditione, qualiter nos dicimus posse fieri. Secundo dico ad eundem textum, Papam sic respondisse, quia de illo Iudæo non dabantur grauia indicia quod esset malè affectus ad sacramenta Ecclesiæ, quemadmodum hodie dantur grauia indicia de descendentibus ab Hebræis circa res fidei, vt suprà diximus constare ex tot casibus experimento probatis. Ad tertium argumentum respondeo præsumendum esse bene de proximo, nisi dentur sufficientia indicia ad præsumendum malè de illo, vt supra diximus *num. 4.* cum Azore, quod non est iudicium temerarium iudicare malè de proximo quando ad sic iudicandum dantur indicia grauia, & sufficientia.

9 Sed insurgit non leuis difficultas, an si iste sic rebaptizandus sit sacerdos, vel habeat Ordines sacros, post istam iterationem baptismi, debeat etiam iterare Ordines sacros, quos receperat? Et quidem si hæreticus, qui baptizauit, publicè per sententiam confessus est, se nunquam verè baptizasse; taliter rebaptizatus tenebitur iterum illos sacros Ordines recipere. Cùm enim baptismus sit ianua sacramẽtorum, ita vt sine illo nullum sacramentum alicui prosit: & constet certò ex confessione prius baptizantis defuisse verum baptismum, Ordines sic ab illo recepti fuerunt irriti, & nulli. Si verò solum detur dubium de valore baptismi collati ob maculatam genealogiam baptizantis, & fuit secundò baptizatus ad cautelam, credo non teneri ad iterandos ordines iam susceptos, sed posse

posse continuare in exercitio illorũ. Tum quia non constat clarè de nullitate prioris baptismi tum quia non est eadem ratio de iterandis Ordinibus sacris, ac de iterando baptismo. Nam sacramentum Baptismi est magis necessarium ad salutem, quàm sit sacramentum Ordinis. Tum denique, quia sicut ego possũ modò sequi vnam opinionem probabilem, & pauló pòst sequi aliam cõtrariam opinionem probabilem; sic etiam in hoc casu videtur quod possit sequi opinionẽ probabilem in iteratione Baptismi, & illam non sequi in iteratione sacrorum Ordinum; & scio sic responsum fuisse Olysippone in hoc casu à grauib. Theologis hac de re consultis.

CASVS LXXIV.

De electione cuiusdam prælati localis facta per Prouincialem.

IN quodam conuentu, qui habebat 14. vel quindecim Religiosos, mortuo prælato locali eiusdem conuentus, Prouincialis voluit eligere alium prælatum localem per suffragia Religiosorũ eiusdem conuentus. Et pauló ante electionem, abstulit ab illo conuentu quatuor, vel quinque Religiosos, de quibus nõ confidebat, quod darent suffragium illi, quem Prouincialis prætendebat eligere, & hos quatuor vel quinque Religiosos misit ad alios conuentus, vt habitarent ibi. Et pro his quatuor, vel quinque quos abstulit, posuit de nouo alios octo Religiosos sibi propitios, & tunc præcepit omnibus vt procederẽt ad electionem. Vicarius, seu præses illius conuentus appellauit à tali electione, Prouincialis dixit illum non posse appellare, neq; illum esse partem ad appellandum quinimo illi præcepit cum censuris, vt daret suum suffragium in electione. Facta sic electione, electus est vnus Religiosus quem Prouincialis cõfirmauit in prælatum localem conuentus. Et declaratur, quod statim finita electione, Prouincialis abstulit ab illo conuentu vnum ex illis octo Religiosus, quos pauló ante electionem adduxerat ad electionẽ adduxerat ad electionem celebrandam.

Quæsitum est primò, an dictus Vicarius, vel præses conuentus potuerit validè appellare à tali electione?

Secundò, an dictus Vicarius incurrerit aliquam censuram non obediendo prælato mandati post appellationem vt daret suffragium.

Tertiò, an talis electio facta cum illa noua translatione Religiosorum valida fuerit?

Responsio ad 1. quæsitum.

1 Ad primum quæsitum dico, prædictũ Vicarium potuisse validè appellare à tali electione. Probatur primò ex *cap.* Non solent *2. quæst. 6.* vbi dicitur, quod potest appellare omnis ille cuius aliquid interest. Intereat vero Vicario bonam electionem conuentus fieri, tum quia erat pars præcipua illius cõuentus, tum quia erat vnus ex suffragatoribus, siue de corpore capituli. Quiuis autem de corpore capituli habet authoritatem appellandi ab electione non ritè celebrata, vt colligitur ex multis textibus in toto titulo de electione, & in titulo *de appellatione in 6.* vbi constat quod à multis electionibus per electores fuit appellatum ad Papam. Habetur in particulari *in cap.* Constitutis *de appellatione*, & alibi passim. Idẽ docet Hostiensi titulo *de appellatione*, §. *Quis possit appellare*, cum commento, dicẽs, quod quilibet de collegio potest appellare in materia electionis, videlicet pro bono communi. Idem tenet glossa *in cap.* considerabimus *de electione*, *verbo post appellationem*: vbi ait posse aliquem appellare ne fiat electio nisi canonica, maximè si allegetur aliqua causa probabilis. Et Vicarius allegauit causam probabilem, esse videlicet hanc electionem furtiuam, & facta cum dolo propter nouitatem nunquam visam, auferendo scilicet à conuentu Religiosos aliquos, & ponendo alios nouos ad finem eligendi quem vellet Prouincialis. Confirmatur

adhuc

adhuc quod potuerit Vicarius appellare ex exemplis adductis ab Hostiense loco citato, videlicet quod pater appellare pro filio: & coniunctus pro coniuncto. Et quilibet de populo potest appellare pro illo qui ducitur ad patibulum. Et sic de alijs exemplis.

2 Ad secundum quæsitum dico, quod si Prouincialis hoc præcepit Vicario postquam iam appellauerat ad Generalem, non tenebatur obedire, & proinde non obediens non incurrit vllam censuram: quia interposita appellatione nihil est innouandum, vt mox dicemus in Responsione ad tertium. Et præterea quia appellatio habet duos effectus: vnus dicitur suspẽsiuus, alter deuolutiuus. Effectus suspensiuus facit vt iurisdictio iudicis à quo appellatur, maneat ita suspensa vt non possit amplius in causa procedere. Effectus deuolutiuus est quia per appellationem cognitio causæ deuoluitur ad iudicem superiorem ad quem appellatur. Ita tenent communiter Doctores cum glossa *in capitul.* ad reprimendum *de officio ordinarij*. Cùm ergo per appellationem Vicarij ad Generalem, iurisdictio Prouincialis manserit suspensa, non potuit validè in eadem materia electionis præceptum, & censuras imponere Vicario appellanti.

3 Ad tertium quæsitum, dico, Hanc electionem fuisse nullam. Probo quia fuit facta post interpositam appellationem validam: facta autem post interpositam appellationem validam sunt irrita, & nulla. Sic habetur *in cap.* dilectis *de appellat.* Et pro maiore claritate istius appellationis, noto quod hic Vicarius non appellauit ab aliqua sententia lata per Prouincialem; sed appellauit à grauamine iniusto, quod Prouincialis Religioni facere intentabat, celebrando nonam, & extraordinariam electionem, quod grauamen dici poterat irreparabile, quia post factam electionem vix poterat electio rescindi, nisi cum scandalo Religionis, & sæcularium. Constat autem ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 20. quid à tali grauamine irreparabili potest appellari. Secundò probo fuisse electionem nullam, quia facta fuit cum suffragijs non legitimis, & cum fraude, & dolo: quod sic probo. Primò, quia ante electionem attulit illos nouos Religiosos ad danda suffragia, qui in rigore non habebant domicilium in illo conuentu, & proinde non habebant suffragium in illo. Et quod in tali conuentu dicti Religiosi sic adducti non haberent domicilium; probatur ex eo quod Doctores cõiter dicunt domicilium non acquiri nisi ab illo, qui aliquò se confert cum animo ibi permanendi, de quo in particulari Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disput.* 23. *num.* 1. & 2. citans multos. At aliqui ex illis Religiosis adductis ad suffragandum non habuerunt animum manendi in illo conuentu, cùm vnus illorum statim finita electione ad suum antiquum redierit, alius antequàm adduceretur ad dictum conuentum electionis, scripsit epistolam ad quendam sæcularem, in qua dicebat se ire ad talem conuentum, (in quo scilicet electio celebranda erat) pro certo negotio expediendo, illoque finito statim reuersurum; per quod clarè ostenditur hos saltẽ duos non habuisse domiciliũ in illo conuentu, nec proinde suffragium, cùm ad illum conuentum nõ iuerint animo permanendi. Hoc idem declaratur, & probatur ex eo quod tradit Mascardus *tomo* 1. *de probat. conclus.* 533. in qua supponens primò dictum commune Iuristarum dicentium, quod testis domesticus repellitur vt suspectus: statim *num.* 14. ait, quod si domesticus antequam vocaretur ad testificandum, exiuit à domo domini, & post paucos dies vocatus ad testificandũ tulit testimonium coram iudice: & iterũ paulò pòst secũdò redijt ad domum antiquam domini, illius testimonium fuit nullum, quia vsus est fraude exiens à domo domini, vt posset ferre testimonium tanquam iam non domesticus. Ad quod citat Mascardus leges iuris ciuilis, & Tiraquellum; quæ omnia directè faciunt ad nostrum casum, in quo venerũt Religiosi ex alio cõuentu ad danda suffragia in alio conuentu: & finita electione redierunt ad pristinum conuentum:

& ex consequenti hic interuenit fraus & dolus. Hoc probatur ex eo quod dicitur *cap. vltimo de verborum significat. in 6.* vbi dicitur, quod quidam Papa concessisset cuidam Episcopo licentiam, vt ipse posset conferre beneficia vacantia Clericorum suorũ domesticorum: subdit Papa in hunc modum. *Illos tuos Clericos volumus intelligi, qui per te non quæsiti propterea, vel recepti, sine fraude, & fictione qualibet, verè tui clerici, & familiares existunt.* Quod optimè facit ad intentum. Nam in hac electione octo Religiosi electi sunt cum fraude,& fictione,vt venirent ad conuentum electionis tanquã domestici, & habitatores illius ad dandum suffragium in electione: qui octo Religiosi ad sic suffragandum adducti faciebant maiorem partem conuentus. Habebat enim conuentus solum quindecim Religiosos: & sic octo adducti faciebant maiorem partem conuentus: ac proinde clarè deprehenditur fraus,& subornatio in electione.

4 Faciunt ad idem intentum textus citati à glossa super *cap. citatum vltimum de verb.signific. in 6. Quæsiti propterea.* Vltimò ad probandam nullitatem, & fraudem istius electionis,facit omninò,quod imminente electione,Prouincialis amouit conuentu quatuor,vel quinque Religiosos, in quibus non sperabat suffragia pro suo intento. In hoc verò facto violauit ius commune electionum, per quod decernitur,vt vocentur absentes, qui habent ius eligendi, ita vt vno absente non vocato, possit electio annullari. At Prouincialis ante electionem eiecit à conuentu quatuor, vel quinque Religiosos, qui erant præsentes, & quibus ob domicilium conueniebat ius eligendi: eosque in substantia priuauit suffragio eligendi. Cùm ergo tam clarè constet quod in hac electione fraus, & dolus interuenerit: constat etiam, quod factum per dolum est inualidum, vt patet ex *cap.* Quanto amplius *de priuilegijs.* Cui addendum est, quod fraus, & dolus nemini debent patrocinari; vt habetur *in cap.* Sedes Apostolica *de Rescriptis*,& c. *Ex litteris* de dolo,& contumacia.

CASVS LXXV.

De præsentatione cuiusdam capellaniæ.

Quidam nobilis habens administrationem cuiusdam capellaniæ tanquam patronus illam dedit cuidam Clerico honesto, & bene merito: & quando illam ei dedit scripto declarauit se illam illi dare in perpetuum. Clericus prouisus acceptauit, & possedit, & per aliquod tempus inculpatè seruiuit. Quæsitum fuit, an prædictus dominus possit talem Clericum hodie amouere à capellania absque culpa vlla commissa ab ipso Clerico. Et iterum si amoueat, teneatur Clerico ad vllam satisfactionẽ?

Responsio.

1 Ante resolutionem præmitto duas esse species capellaniæ. Prima dicitur collatiua; quæ tunc datur, quando aliquis ex bonis suis segregat, & assignat certam portionem Clerico, qui pro se dicat singulis annis certas Missas in certa Ecclesia; & hoc instituitur statim à principio cum authoritate Episcopi,præsentante testatore statim à principio Clericum capellanum, & Episcopo confirmante. Et cum declaratione, quod successores patroni Clericum capellanum præsentabunt,& Episcopus confirmabit. Et hæc capellania dicitur collatiua, quia pendet à collatione, & confirmatione Episcopi, tum in principio fundationis, tum in tempore succedente, quando patroni præsentant, & Episcopus confirmat. Et hæc capellania est beneficium Ecclesiasticum, vt patebit ex dicendis, vel citandis. Secunda capellania vocatur non collatiua, quia nec fundatur in principio authoritate Episcopi: nec postea quando futuri patroni capellanum præsentant, indiget confirmatione Episcopi, sed ipsi per se Clericum eligunt qui dicat illas Missas relictas à testatore. Et hæc capellania non est beneficium Ecclesiasticum. Hæc distinctio,

stinctio,& doctrina est Nauarri *in cons. 5. & 6. de prebendis,& dignitatibus, prima impressionis*, & Rodriguez *in Additionibus ad Summam, tom. 3. cap. 6. per totum*. Et Suarez *tomo 2. de Religione, lib. 3. c. 22. nu. 10. & seqq.* vbi citant alios Doctores, & tradit Zerola *3. parte praxis Eccles. verbo* Capellanía, §. 1. & 2. Hoc supposito, ad quæsitū.

2 Dico primò: Si ista capellania est primę speciei, collatiua videlicet, confirmata scilicet per Episcopum cum cæteris suprà dictis, tunc patronus præsentans non potest hunc Clericum priuare capellania, nisi ob culpas graues. Hæc conclusio est omnium Doctorum, quos suprà citauimus. Et fundatur præcipuè in eo quod citati Doctores dicunt, videlicet, quod ista capellania est beneficiū Ecclesiasticum, & beneficium Ecclesiasticum debet esse perpetuum, vt patet ex capite *Inuentum* 16. quæst. 7. & ex cap. *Satis peruersum*, distinct. 56. & hinc manauit cōsuetudo Ecclesiastica, quod scilicet beneficiarius non amittit beneficiū nisi ob grauia delicta. Et hoc amplius declaratur, vel probatur: nam licet patronus habeat ius præsentandi, imò possit variare in præsentando ante confirmationem Episcopi: post confirmationē tamen Episcopi non potest patronus variare, nec remouere præsentatum: aliàs sequerentur quotidie absurda grauia, & multæ inquietationes.

3 Dico secundò: Si ista capellania non est collatiua, & patronus illam dedit Clerico non declarans quod illum præsentabat in perpetuum, potest Clericum amouere ad libitum quoties voluerit absque culpis ipsius Clerici. Hæc est Nauarri *citato consil. 6. num. 1.* vbi dicit talem capellaniam auferri posse sine culpa,& sine causæ cognitione. Et Rodriguez *citato cap. 61. conclus. 15.* citans Roquum, & Lambertinum, dicit posse primum fundatorem istius capellaniæ in suo testamento præcipere, ne Episcopus se intromittat in tali capellania non collatiua & quod alias patronus successor sibi applicet bona, & redditus capellaniæ. Et ratio est, quia cùm hæc capellania non sit collatiua, nec proinde beneficium Ecclesiasticum, sed solùm sit quodam legatum pium institutum de bonis sui patrimonij, potest testator circa illud disponere sicut sibi placuerit. Addit Rodriguez *citato loco conclusione* 21. quod patronus successor non tenetur stare nominationi sui antecessoris: nisi quando antecessor fuerit primus fundator.

3 Respondendo verò directè ad dubium propositum in principio, dico, quod iste patronus, qui hanc capellaniam huic Clerico donauit in perpetuum, non potest eam illi auferre dum vixerit ipse patronus. Probatur clarè; quia hic patronus fecit huic Clerico donationem liberam, absolutam, & donatio fuit accepta à Clerico, apprehensa possessione: at talis donatio libera, absoluta, & acceptata à donatario non potest reuocari, vt tenet communis opinio Doctorum: ergo non potest reuocari à patrono. Idem præcipitur in lege Portugalliæ *lib. 4. Ordinat. tit. 63. in principio*, vbi dicitur quod donationes liberæ, & absolutæ, & acceptatæ, statim sunt firmæ, & perfectæ ita vt non possint amplius reuocari. Cùm ergo hic patronus donationem fecerit istius capellaniæ isti Clerico in perpetuum, non poterit istam donationem reuocare, maximè cùm ex parte Clerici nulla culpa ingratitudinis interuenerit. Secundò probatur per regulam 33. *de Regul. iuris in 6.* quæ dicit sic: *Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.* Et ad hoc adducit ibi glossa multa exempla, quæ confirmant nostrum casum. Si ergo non potest quis mutare consilium in præiudicium alterius, minus poterit mutare donationem iam acceptatam cum præiudicio graui alterius. Tertiò probatur per aliam regulam iuris *in 6.* quæ est 21. & dicit. *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.* Huic autem patrono semel placuit dare hanc capellaniam in perpetuum, ergo amplius id non potest illi displicere. Et ad hoc citat ibi glossa multos textus, quibus idem probatur: maximè citat *cap.* Pœnitente *distinct. 55.* ex quo & alijs

textibus colligitur ista conclusio inter Iuristas, videlicet, quod nemo potest venire contra factum suum. Quartò probatur, nam si est de iure gentium, & naturali seruare fidem in promissis: maior obligatio est seruare fidem in iam datis, & acceptis, & possessis. Nam aliàs si postquam Ioannes rem aliquam donauit Petro, quam possidet Petrus iam per annos, posset Ioannes rem illam à Petro auferre ad libitum, sequerentur quotidie multæ inquietationes, perturbationes, & scandala in Republica. Quintò id probo cum isto exemplo. Dedit Petrus Francisco viginti ducatos donatione pura, liberali, & absoluta: acquisiuit Franciscus possessionem illorum viginti ducatorum, & fortè illos iam expendit: quis dicet posse hodie Petrum illos viginti ducatos repetere. Quod idem seruit in nostro casu. Aliud exemplum sic pono. Si Petrus locaret domum Francisco pro tota vita Francisci, teneretur Petrus stare contractui, nec posset locationem rescindere, nisi fortè Petrus tali domo indigeret ad habitandum, vel domus minaretur ruinam, vt Doctores explicant agentes de hoc contractu: ergo à simili non potest hic patronus auferre huic clerico capellaniam, quam illi dedit pro tota vita. Neque contradicunt huic conclusioni Nauarrus, & Rodriguez locis suprà citatis dum dicunt posse patronum amouere Capellanum à capellania non collatiua ad libitum: loquuntur enim de capellania data modo ordinario, dependenter à voluntate patroni donantis: non verò loquuntur, quando patronus capellaniam daret in perpetuum qualiter data est in nostro casu; tunc enim idem dicerent, quod nos hic diximus propter rationes claras, & efficaces adductas.

4 Ad secundum quæsitum dico, quod si patronus nunc Clericum à capellania sic data sine culpis amoueret, teneretur restituere Clerico expensas, vel damnum datum ad arbitrium boni viri. Probatur hoc ex ijs, quæ tradit Nauar. *in sum. Latina cap* 17. *num.* 69. *vsque ad nu.* 73. vbi probat per textus, rationes, & Doctores, quod qui impediuit aliquem ab assecutione alicuius officij, vel beneficij, ad quod iam habebat ius acquisitum, siue hoc ius esset ius ad rem, siue ius in re, tenetur sic impediens restituere huic læso damnum quod dedit omni modo possibili. Si ergo tenetur restituere is qui impediuit Petrum ne assequeretur beneficiũ, ad quod solum habebat ius ad rem, multo magis obligabitur iste patronus restituere huic capellano damnum datum ex ablatione capellaniæ, in qua iam acquisiuerat ius in re, & possessionem pacificam. Secundò id probo persistens in exemplo adducto in responsione ad primum quæsitum: videlicet, si Petrus dedit Francisco viginti ducatos in quibus Franciscus obtinuit possessionem, & dominium: & postea Petrus dictam pecuniam abstulit de bonis Francisci: clarum est, quod Petrus obligatur, vt Francisco reddat ablatos viginti ducatos: quod facile est ad nostrum casum applicare. Denique hoc ipsum expressè tradit Rabello *tom. de oblig. iust.* 1. *p. lib.* 3. *q.* 2. *num.* 3. vbi dicit esse opinionem communem, quod teneatur ad restitutionem impediens aliquem ab assecutione alicuius boni: siue iam haberet ius in re ad illum bonum per donationem inter viuos, aut vltimam voluntatem, collationem, confirmationem, aliũve legitimam titulum: siue haberet solum ius ad rem, per iustam promissionẽ, electionem, præsentationem, aliumve similem titulum. Sic ille, dicens esse opinionem communem. At iste Clericus habet ius ad capellaniam, non solùm ad rem, sed etiam in re, per promissionem, collationem, præsentationem, & donationem, vt suprà vidimus: ergo si priuetur capellania, debetur illi restitutio ad arbitrium prudentis viri.

5 Dixi in præcedentibus, hunc patronum, qui hanc capellaniam dedit in perpetuum isti Clerico, non posse eam illi auferre in vita ipsius patroni donantis. Quæris, quid, si moriatur ipse patronus, qui donauit in perpetuum, & superuiuat Clericus capellanus. Nunquid

succes-

successor patronus, illius qui in perpetuum donauit, poterit amouere Clericũ à capellania ad libitum, & sine culpis? Respondeo posse. Nam patronus antecessor non potest ligare manus patroni successoris, nisi patronus antecessor fuerit primus fundator: quod potest hoc exemplo declarari. Potest beneficiarius locare fructus sui beneficij Petro in perpetuum, id est per totam vitam ipsius beneficiarij, ita vt ipse beneficiarius nõ possit dum vixerit locationem rescindere. At mortuo beneficiario, successor illius in beneficio poterit amouere conductorem priorem, & fructus alteri locare, quia absolutè loquendo non tenetur stare locationi factæ à suo antecessore. Eodem modò potest hic patronus dare capellaniam huic Clerico in perpetuũ, id est, pro tota vita ipsius patroni, ita vt patronus sic donans non possit illam auferre: non verò illam potest dare Clerico in perpetuum, id est, pro tota vita Clerici, ita vt non possit patronus successor illam ab eo auferre: hoc enim esset ligare manus successoris, & illi auferre ius quod habet ad præsentandum. Facit ad hoc decretum Concilij Tridentini *sess. 25. cap. 11. de reform.* vbi dicitur quod locationes fructuum beneficiorum, quæ fiunt anticipatis solutionibus, non sint validæ in præiudicium successorum.

CASVS LXXVI.

De Abbatissa admittente sæculares intra clausuram.

QVędam Abbatissa, vel Priorissa, petijt à Prouinciali licentiam in scriptis, vt posset intrare clausuram aliqua persona ad curandam certam infirmitatem cuiusdã ancillæ, qui morbus etiam curari poterat à mulierib. peritis, vulgo, *Espinhella*, Prouincialis concessit licentiam non designans certam personam intraturam. Priorissa introduxit in clausuram feminam quandam nobilem, quæ sciebat illi morbo mederi. Intrauit mulier nobilis manè in clausuram, & mansit in illa vsque ad vesperam: quia dixit necessarium esse, vt post applicationem primæ medicinæ, expectaretur tempus, vt constaret de effectu prioris medicinæ, & an esset illa medicina vtilis, vel non. Sciens hoc Prouincialis, qui residebat in eadem vrbe, ad vesperam illius diei scripsit ad Priorissam, vt fæminam sæcularem eijceret à monasterio: Priorissa statim adduxit feminam ad ianuam conuentus, præcipiens vt exiret. Femina nobilis respondit se non habere ad manum ancillas, & famulos, quibus comitata decenter ad suum statum posset ire per plateas in domum suam: & ideo adhuc mansit in clausura per aliquod notabile spatium Prouincialis volens punire Priorissam, prius illi exhibuit capitula culparum in hunc modum.

Primò quod feminam nobilem iniustè admiserit in clausuram: nam quando datur licentia vt intret aliqua persona clausuram ad medendum, intelligitur quod sit officialis illius officij, & quod illo vtatur, & viuat ex illo. At mulier illa nobilis non vtebatur officio medici, nec viuebat ex eo.

Secundò, quod prælata, & mulier sæcularis incurrerant excommunicationẽ propter notabilem moram factam intra clausuram.

Tertiò, quod cùm Prouincialis eidem prælatæ mandauerit vt statim feminam sæcularem à clausura eijceret, prælata distulit, & eam post spatium notabile intra clausuram detinuit.

Responsio ad primum.

1 *Ad primum* respondi dictam feminam sæcularem scientem bene mederi illi infirmitati, non intrasse iniustè, neque illicitè, sed licitè. Fundamentum cui innititur Prouincialis quod scilicet data licentia vt intret persona clausuram ad medendum, intelligitur quod sit officialis illius officij, & quod illo vtatur, & ex illo viuat, seu sustentetur: dico primo, id gratis dici, sine fundamento, & sine

doctore, & fine lege dici. Nam Concilium Tridentinum *seß.25. cap.5. de Regular.* ad hoc vt possit quis licitè intrare clausulam Monialium, solùm requirit vt intret cum licentia in scriptis, & detur iusta causa intrandi: & nihil dicit de qualitate intrantis quod sit officialis vtēs officio, & viuens ex illo. Neque item Bulla Gregor. XIII. agens de ingressu in clausuram Monialium requirit aliquam ex illis tribus circunstantijs: cum ergo lex Ecclesiastica illas non ponat, nec nos debemus illas superaddere. Et Collector priuilegiorum Mendicantium vir doctissimus in verbo, *Ingressus monast. Monialium* in casu 5. ex duodecim quos assignat, in quibus est licitus talis ingressus, loquens de medico, qui potest intrare, & citans concessionem Sixti IV. per quam concessit vt medicus intraret, nullum verbum facit de aliqua ex illis tribus qualitatibus, vt viuat ex officio, *& cæt.* Nec item fit mentio talium qualitatum in eodem compendio, & in eodem verbo §.24. nec in §.7. de barbitonsore ad venam scindendam intraturo. Neque item hæ duæ conditiones, *quod viuat ex officio, & vtatur officio* positæ sunt à tot, & tam grauibus Doctoribus recentioribus, qui tractarunt curiosè de clausura Monialium, & explicarunt Bullas Pontificias ea de re publicatas, quales sunt Rodriguez *tom. 1. qq. q.47.* Suarez *tomo de censuris, disp. 22.* Sanchez *lib.6. Decalogi cap.1.* vbi agit de medico, chirurgo, &c. & Bonacina omnium nouissimus *1. tomo tract. de clausura Monialium q.4. puncto 4.* nihil tale specificant de medico intraturo quod viuat ex officio, &c. Non verò credendum tot, ac tantos Doctores ignorasse illas qualitates in medico intraturo, si illæ essent necessariæ.

2 Et in particulari, Bonacina *citato puncto 4. num.18.* vbi hanc materiam tractat exactè, quærit an possit mulier nobilis intrare clausuram Monialium ad faciendum intus aliquod opus vile, quod Moniales non possunt, vel non solent facere, sed tamen dicta femina nobilis habet simul intentionem visitandi, & alloquendi Monialem suam consanguineam, vel amicam. Et respondet Bonacina, quod sic potest. Verba huius tanti Doctoris sunt hæc circa mulierem illam nobilem. *Si verò ingrediatur animo reuera præstandi opus, quod moniales commodè præstare nequeunt, excusatur à peccato contra clausuram, quia ex iusta causa ingreditur cum licentia, modò ingrediatur tanquam operarius, &c.* Sic ille. Idem tenet Sanchez *lib.6. Decalogi cap.16. num.49.* loquens de femina nobili intrante cum animo faciendi opus vile, quam excusat à pœnis: & tamen illa femina nobilis, de qua loquitur Bonacina, & Sãchez intrans ad faciendum opus vile, neque est officialis illius vilis ministerij, neque illo vtitur, neque ex illo viuit: ergo hæ tres conditiones non requiruntur in intrante clausuram. Modò applico hanc doctrinam ad nostrum casum. Hęc mulier nobilis, de qua agimus, ingressa fuit clausuram cum animo re vera medendi, & illa sciebat re vera talem artem medendi, & de facto illam intus exercuit. Et ingressa est cum licentia speciali in scriptis. Nam licet Prouincialis in sua licentia hanc feminam particularem non expresserit proprio nomine, adhuc tamen dicitur intrasse cum licentia speciali, eo quod Prouincialis in scripto dixit vt intraret aliqua persona ad exercendam dictam medicinam. Hæc enim licentia sic concessa licet fuerit generalis quoad personas, fuit tamen specialis quoad ingressū medendi huic morbo. Sic tenet Bonacina *citata q.4. punct. 3. num.1.* Facit etiam ad hoc intentum, quod dicit Collector priuilegiorum Mendicantium *citato verbo, Ingress. Monast. Monialium*, in casu 7. vbi ait. *Quod fratres Minores, qui assistunt obsequio Monialium, vt capellani, hi si fuerint artifices idonei, poterunt ingredi clausuram ad laborandum in tali opere, etiam si inueniantur artifices sæculares.* Et hoc ait, non obstante quod fratres Minores ex præcepto suæ Regulæ non possint ingredi monasteria Monialium: sed ait posse prædictos fratres intrare cum licentia sui prælati. Hæc autem femina nobilis

æquè

æquè bene sciebat mederi illi morbo, ac medentur medici masculi: & addo quod cæteris paribus decentius fuit vt intraret femina ad curandum nunc morbum, quàm vt intraret masculus. Nam, vt Doctores dicunt, minor causa requiritur vt detur licentia, quod mulier intret clausuram Monialium, quàm vt vir intret eandem clausuram, propter maius periculum repertum in hoc ingressu viri quàm in primo ingressu feminæ: ergo licet adesset Medicus, qui posset intrare ad medendum, & simul adesset femina, quæ æque bene eidem morbo mederentur, decentius, & se curius fuit vt intraret femina medica, quam vir medicus.

3 Denique in speciali contra illas tres qualitates, vel circunstantias, quas requirit pars opposita ad ingressum, sic propono: Quod attinet ad primam, quam requirit, vt ingrediens sic officialis illius officij: dico hanc feminam fuisse officialem illius officij: sciebat enim mederi illo morbo, vt constitit. Potest enim dari aliquis morbus, cui æquè bene medeatur femina, atque vir: maximè cùm possit aliquando mulier habere gratiam curationem. Et in particulari, quod vt medicus intret ad curãdum Moniales, nõ sit necessarium, quod talis medicus vtatur officio, & viuat ex illo; probo clarè isto exemplo. Est in hac ciuitate quidam medicus antiquus iubilatus, qui præ senectute neminem curat ostiatim, & proinde neque officium medici exercet, nec viuit ex illo. Quis negabit posse hunc intrare clausuram ad medendũ certæ graui infirmitati Monialis? Ergo vt intret medicus clausurã Monialium, nõ requiritur vt exerceat officium, nec requiritur vt viuat ex tali officio.

Responsio ad secundum capitulum.

4 *Ad secundum* capitulum de mora longa facta ab hac femina nobili intra clausuram, dico, quod præcisè ex longa mora intra conuentum facta, ista mulier non incurrit censuras Ecclesiæ contra indebitè ingredientes (quidquid sit fortè de peccato ibi commisso.) Hanc conclusionem in terminis tenet Bonacina *cit. tomo* 1. *& tractatu de clausura q.* 4. *punct.* 4. *num.* 22. *fol.* 540. vnde proponens nunc eundem numero casum: an incurrat pœnas Bullarum, is qui licitè intrauit clausuram, sed non exiuit statim finito opere: respondet non affici pœnis: *Quia*, inquit, *ista censura lata contra ingredientem sine licentia, & sine iusta causa, solum ligant ingredientem sine causa, & sine licentia. Hic autem ingressus est cum licentia, & iusta causa, vt suppono.* Hæc autem femina nobilis, de qua quæritur, ingressa est cum licentia in scriptis, vt constat. & cum causa iusta, qualis fuit mederi infirmæ. Ait tamen citato loco Bonacina, potuisse hunc sic ingredientem peccare ob longam moram intus factam absque necessitate. Facit ad hoc omnino quod excommunicatio posita contra vnam actionem, non extenditur ad aliam actionem diuersam, cum pœnæ sint restringendæ, & non exténdendæ, vt latè inter alios probat Rodriguez *tom.* 1. *qq. q.* 47. *art.* 1. §. *Quod si obijcias*, loquens in materia de clausura Monialium, & citans Gaietanum, & Nauar. Facit inquam illa Regula iuris, odia restringi, *& cæt.* Hæc autem lex posita contra illicitè ingredientes clausuram, est odiosa vt patet & solum exprimit illicitè ingredientes. ergo non debet extendi ad illicitè morantes intra clausuram. Secundò, quod hæc femina nobilis non incurrerrit censuras propter longam moram intùs factam, probatur ex illo quod dictum est in propositione casus, videlicet fuisse necessarium expectare tempus, vt experientia sumeretur de prima medicina applicata an prodesset, an noceret, & sciri posset quomodo applicarentur medicinæ in posterum. Durante verò hac causa manendi, non erat mora culpabilis, sed necessariã: & proinde si durauit necessitas manendi, nec proinde commissum est peccatum, etiam non est incursa pœna censuræ, quia vbi non est culpa, non ponitur pœna. Et quod hæc mora intra clausuram, non fuerit

culpabilis, nec insolita probatum est per Moniales eiusdem conuentus, testificantes, quod in eundem conuentum sæpius olim aliquę feminæ ingressæ sunt propter eandem causam medicandi, & ingressæ sunt, & exierunt ad vesperam. Quod facit ad suspicandum etiam hic interuenisse bonam fidem, quæ etiam excusat à censura, maxime in feminis, quæ ignorant textus, & leges. Potest hoc probari exemplo artificum, vel operariorum qui ingrediuntur clausuram Monialium ad laborandum in opere requirente morã: hi enim ingressi manè exeunt nisi ad solis occasum, quia durat necessitas morandi: quod habet similitudinem cum nostro casu.

5 Denique, quod hæc femina nobilis, non incurrerit censuras motuum propriorum Papalium, probatur ex his quæ tradit Sanch. *lib. 6. Decalogi* loco suprà citato, & eodem libro *cap. 5. num. 7.* cum hoc exemplo quod ibi adducit à contrario sensu. Exiuit quædam Monialis à suo conuentu cum causa iusta & licentia prælati, vt verbi gratia, extra conuentum curaretur à lepra. Et post sanitatem adeptam moram fecit notabilem extra conuentum non rediens ad clausuram. Hæc talis peccauit quidem ob moram factam extra clausuram: sed ob prædictam moram non incurrit censuras Bullarum: nam Summi Pontifices solùm excommunicant Moniales illicitè exeuntes à clausura: non verò excommunicant illas, quæ post licitum egressum morem faciunt extra clausuram. Quod exemplum est accommodatissimum ad nostrum casum. Nam hæc femina nobilis ingressa est clausulã, licitè, cum causa, & licentia; & licet aliquam culpam committet & in mora manendi, propter hanc moram non incurrit censuras Bullarum: quia tales Bullæ solùm excommunicant illicitè intrantes clausuram Monialium, non verò excommunicant illum, qui post licitum Ingressum moram notabilem facit in eadem clausura: & citat Sanchez in loco cit. Zerolam, qui similem doctrinam tradit in alio casu difficiliori.

Responsio ad tertium capitulum.

6 *Ad tertium* capitulum obiectum respondetur, hanc prælatam vbi primum accepit epistolam Prouincialis adduxisse feminam sæcularem ad ianuam conuentus, illique dixisse, vt exiret à conuentu, vt constat ex testibus, maximè ex testimonio ianitricis: quo quid amplius prælata debuit facere? Quæ Moniales testes asserunt prædictam feminam sæcularem tem non habuisse tunc ad manum ancillas, & famulos, quibus decenter ad suum statum iret ad domum suam. Defectus verò huius decentis comitatus tali feminæ concedebat id quod aliàs lex non permitteret. Pro quo sunt duo exempla clarissima. Primum est: Tempore interdicti, habet vir nobilis priuilegium, vt possit audire missam in Ecclesia. Hic pergit ad Ecclesiam comitatus tribus, vel quatuor famulis associatus iuxta suum statũ. Dicunt omnes Doctores, quod talis nobilis potest secũ introducere suos famulos ad Missam audiendam, licet tales famuli per se non possint missam audire: sed talis vir nobilis propter suum decentem comitatum potest illos introducere: & sic ratione decentis comitatus in viro nobili permittitur id quod aliàs non liceret. Secundum exemplum sit Nauarri *in summa capite* 21. *numero* 4. Henriquez, Toleti Azoris, & aliorum quos citat, & sequitur Bonacina *tomo primo disputatione 4. de sacramento Eucharistiæ, quæstione vltima, puncto vltimo, numero* 8. qui omnes dicunt, quod si femina honesta, & nobilis caret vestre conueniente suæ personæ, aut socia, seu pedissequa sine quibus, aut irrideretur, aut pudore afficeretur, excusatur à præcepto Missæ audiendæ in die festo. Quod exemplum valde iuuat ad nostrum intentum. Nam plus obligat in Ecclesia Dei, vel saltem non minus obligat in Ecclesia præceptum audiendi Missam in die festo, quàm obliget præceptum clausuræ Monialium: & tamen femina nobilis carens decẽti comitatu ad Missam audiendã excusatur ab illius præcepto, iuxta

iuxta tot graues Doctores: ergo hæc femina nobilis, de qua agimus excusata fuit à præcepto exeundi statim à clausura Monialium quam licitè intrauerat, propter defectum comitatus decentis vt posset exire, & redire ad domum suam: & proinde in eo tunc non peccauit, nec censuram incurrit. Si vero illa non incurrit, non peccauit, nec peccauit prælata illam pro tunc non eijciens comitatu carentem.

7 Obijcis, & probas, hanc prælatam post factam curationem, non eieciſſe feminam ſæcularem à clauſura, ſed potius cum illa communicaſſe, illique prandium exhibuiſſe, quod clarè eſt feminas ſeculares intra clauſuram admittere, ſeu detinere. Bulla verò Gregorij XII. excommunicat omnes Moniales introducentes, & admittentes perſonas ſæculares intra clauſuram. Reſpondeo primò, prælatam iſtam excuſari ex eo quod iam ſuprà dictum eſt, crediſiſſe, videlicet ex dicto feminæ medicantis neceſſariam eſſe moram intra clauſuram pro ſumenda experientia primæ medicinæ applicatæ: quod maximè credere poterat prælata, tum quia perito in arte ſua credendum eſt: tum quia ſciebat iam antea ſæpius alias feminas nobiles ingreſſas fuiſſe eandem clauſuram pro eodem morbo curando, & ſimilem moram fecisſe. Ob quæ omnia facilè credendum eſt prælatam, cùm eſſet mulier, & ignara iuris, habuiſſe bonam fidem: & habens bonam fidem non incurrit cenſuras: quia Bullæ Pontificiæ in materia clauſuræ, non excommunicant niſi præſumentes, id eſt facientes cum mala fide: & proinde ſiquis in hac materia clauſuræ contrauenıat Bullæ per ignorantiam craſsam, & inuincibilem, excuſatur à cenſura, vt communiter Doctores exponunt, maximè Bonacina *tomo* 1. *tract. de clauſura quæſt.* 4. *puncto* 5. *num.* 8. Secundò reſpondeo prædictam Bullam Gregorij ſolùm excommunicare illas Moniales, quæ admittunt, alloquuntur, & communicant ſæculares iam ingreſsos clauſuram, quando illi ſæculares illicitè ſunt ingreſsi, ſecus ſi licitè ſunt ingreſſi, vt Doctores communiter exponunt. At iſta femina nobilis non eſt ingreſſa clauſuram illicitè, vt ſatis conſtat ex dictis.

Et conſtat quod hæc prælata accuſata apud Tribunal D. Collectoris, non fuit priuata officio, ſed libera dimiſsa, tanquam non incurſa cenſuras Apoſtolicas.

CASVS LXXVII.

De quadam Nouitia iuſſa recipi ex mandato Papæ.

IN quodam conuentu Monialium recepta ſunt ſuffragia pro admittenda quadam femina ad nouitiatum. Moniales omnes pro illa ſuffragium dederunt, cum declaratione, quod non intraret niſi vacante loco per mortem alicuius Monialis, erat enim tunc numerus taxæ Monialium completus. Mortua prima Moniali prælata cum conuentu noluit prædictam feminam iam per ſuffragia conuentus receptam, introducere ad nouitiatum inchoandum, ſed aliam receperunt. Pater iſtius feminæ litem mouit Olyſippone coram Nuncio Apoſtolico per longum tempus contra conuentum; & poſtea per appellationem cauſa deuoluta eſt ad Papam; & lis durauit per decem, vel vndecim annos, intra quod ſpatium conuentus alias Nouitias recepit. Tandem his annis decurſis Romæ in Rota Romana ſententia lata eſt, per quam prælata illa, & conuentus iuſſus eſt ſub pœnis grauiſſimis, vt prædictam Nouitiam ad nouitiatum, & profeſſionem admitterent: & ſoluerent quinquaginta ſcuta aurea patri nouitiæ pro expenſis factis in lite: & ſic Nouitia ſtatim recepta eſt ad habitum. Et declaratur quod conuentus antea poſt ſuffragia illi data, noluit illam recipere eo quod eſſet grandæuæ ætatis, nec haberet vires, ſeu ætatem ad ſupportandam auſteritatem, & rigorem Regulæ Ordinis illius.

1 No-

1 Nouitia sic admissa ex mandato Papæ, orta sunt aliqua dubia propter aliqua verba Bullæ, quorum aliqua infrà referentur. Primum, & principale dubium, ortum est: an conuentus in discursu nouitiatus posset illi negare suffragia ad professionem, si illam inueniret inhabilem, & defectuosam, & proinde potest illam ob defectus expellere. An verò teneatur illam admittere ad professionem, etiam sine suffragijs, cùm Papa in Bulla dicat vt admittatur ad nouitiatum, & professionem?

2 Secundò quæsitum est, an conuentus possit obligare patrem Nouitiæ, vt det conuentui dotem, vel eleemosynam, quam solent afferre certæ Nouitiæ pro sua sustentatione iuxta consuetudinem illius conuentus?

3 Tertiò, an incurret aliquam pœnam Monialis quæ alteri Moniali suaserit, vt illi Nouitiæ suffragium neget ad professionem: vel illa quæ eidem Nouitiæ, aliquam molestiam fecerit vt illa sic molestata velit exire à monasterio.

4 Cùm dicat Papa in sententia, quod dicta Nouitia post professionem ponatur in possessione illius loci, ad quem primò recepta fuit. Quæritur an illa post professionem debeat habere priuilegium antiquitatis iuxta illud tempus, in quo primò admissa fuit per suffragia, & proinde præcedere debeat quoad locum omnes illas, quæ illis duodecim annis intrarunt post suam primam receptionem?

Responsio particularis ad primum quæsitum.

5 Quod attinet ad primum quæsitum, pro parte affirmatiua, quod scilicet conuentus teneatur illam admittere non solùm ad nouitiatum, sed etiam ad professionem, etiam sine suffragijs Monialium: probatur ex aliquibus verbis Bullæ, quæ id videntur innuere. Primò enim dicit sententia sic: *Declaramus prædictam esse recipiendam in Monialem, & Nouitiam.* Vbi non solùm dicit recipiendam esse in Nouitiam, sed etiam in Monialem: quæ duo verba simul iuncta videntur obligare ad vtrumque, id est ad nouitiatum, & professionem. Et infra in alio loco eiusdem sententiæ, sic dicitur: *Eamque sic receptam, & admissam pro tali retinendam, & conseruandam, & suis loco, & tempore ad professionem pariter recipiendam, & admittendam si voluerit profiteri.* Quæ verba adeò clara sunt, vt omnem dubitationem videantur excludere: & obligare conuentum ad dandam illi professionem. Tertia clausula ponitur in fine eiusdem sententiæ: cum dicitur, quod mittatur in possessionem illius loci, qui ei primò fuit denegatus: *Et in eo manuteneatur, & iuribus illius gaudere possit, & valeat.* At constat, quod si illam iubet gaudere priuilegio, & iuribus illius loci, qui illi primò fuit denegatus, talis locus erat Monialis professæ, & hunc locum iubet Papa illi donari, quod fieri non potest nisi per professionem. Constat verò quod Papa potest præcipere vt alicui Nouitio fiat professio absque suffragijs conuentus.

6 Hoc non obstante, ego sentio, quod si ista Nouitia pro discursu nouitiatus inuenta esset inhabilis ad vitam Religiosam vtpote, quia haberet malos mores vel tam infirma esset valetudine, vt in lecto semper decumberet; possēt Moniales illi negare suffragium ad professionem, & proinde deficientibus suffragijs possent illam à monasterio expellere. Ante huius conclusionis probationem suppono vt rem certissimam, quod iudex in sententia nunquam indicat, vel mandat plus quàm illud, quod petitum fuit in libello, & initio litis. Imò reprehēditur in iure is qui petit plus quàm sibi debetur, vt patet in *cap. vnico de plus petitionibus*. Et testis qui plus testificatur, quàm ab illo petitum est, reprobatur in iure, vt omnes admittunt. Hoc posito, Sic primò argumentor: Ista mulier à Papa solum petiit vt obligaret conuentum vt se reciperet ad nouitiatum sicut conuentus promiserat per modum contractus: non verò petijt à Papa vt iuberet se admitti ad professionem, hoc enim conuentus nondum illi promiserat, cùm illi

non-

nondum daret suffragia ad professionem, sed ad solum nouitiatum: ergo non est credendum quod Papa plus illi concesserit, quàm illa petierit: illa autem solùm petijt receptionem ad nouitiatum; ergò hanc solam illi Papa concessit. Et hoc probatur ex verbis ipsius sententiæ, in cuius proœmio, & narratione reigestæ, dicit, *Quod Abbatissa, & Moniales tenentur recipere dictam oratricem pro Moniali iuxta acceptationem aliàs de ea legitimè factam.* Notetur hoc verbum, *Iuxta acceptationem de ea factam*, id est iuxta antiquam, & primam receptionem ad habitum, & nouitiatum, quæ non est sortita effectum: & proinde iuxta hæc verba, solum iubet Papa, vt recipiatur ad nouitiatum: & vult validare antiquam receptionem ad habitum nouitiatus tantùm. Idem colligitur ex eadem sententia Papæ paulò pòst, vbi referens quod Abbatissa, & Moniales eam recipere noluerint, & indebitè hoc fecerint post cõtractum receptionis; ponit hæc verba: *Super indebita denegatione receptionis huiusmodi, &c.* Itaque mulier solum conquesta est, quòd Moniales illam recipere ad habitum noluerint: & huius tantùm restitutionem à Papa petijt. Et hoc solùm illi Papa in sententia concessit, non verò professionem. Et hoc ipsum indicant illa alia verba sententiæ, quæ dicunt: *Recipiatur ad professionem si voluerit profiteri, iuxta morem solitum aliarum Monialium, & regulam dicti Ordinis.* In quo Papa clarè innuit, quod post absolutam receptionem nouitiatus, ad quam obligat conuentum, deinde obseruetur consuetudo, & Regula dicti Ordinis. At consuetudo Monialium, & statutorum illius Ordinis est, vt conuentus post receptionem ad habitum, per annum experiatur mores Nouitij, & liberè per suffragia ad professionem admittat. Secundò principaliter probatur quia Concilium Tridentinum *sess. 25. c. 16. de Regular.* concedit vt prælati Religionum ante professionem possint eijcere inhabiles: imò ad hoc præcipit vt Nouitius persistat in nouitiatu anno integro, vt possit conuentus experiri mores Nouitij, ne aliàs recipiat ad Ordinem personam indignam, cum detrimento totius Religionis, sed Papa in hac sententia non dispensat in Concilio Tridentino, imò non solet in illo dispensare: ergo non prohibuit in hac sententia, quin posset conuentus vti libertate in Tridentino concessa ad eijciendos ante professionem, illos quos inhabiles inuenerint. Et confirmatur clarissimè: quia Papa in hac sententia supponit clarè, & iubet, vt illa faciat annum nouitiatus, & postea profiteatur, si voluerit. Ad quid ergo erit Nouitia vno anno nisi vt Religio mores illius experiatur; & vt possit eijcere si inhabilẽ inuenerit? Aliàs si Papa oppositum vellet, mandaret vtique, vt reciperetur ad habitum, & statim admitteretur ad professionem, quod non fecit.

7 Tertiò principaliter probatur: quia rescriptum contra ius commune, vel cum præiudicio tertij, non est seruandum, vt habetur expressè *in capite* Rescripta 25. *quæst.* 2. & habet glossa in *cap.* Nonnulli *de rescriptis. in verbo* fecerint, *& cap.* Pastoralis *de fide instrum.* & glossa *ibidem in verbo, Dissona.* At sit Papa in hac sententia absolutè præciperet vt reciperetur ad professionem, non expectato consensu conuentus per suffragia, posset tale mandatum esse cõtra bonum commune Religionis & cum præiudicio illius particularis monasterij, recipiendo illam si aliàs esset inhabilis: quod de summo Pontifice non est credendum. Præterea foret illud mandatum contra ius commune, quia de iure communi creatio Monachi pertinet ad Abbatem, & conuentum, per consensum videlicet vtriusque, vt probat Rodriguez *tom. 3. quæstionum, quæst. 2. art. 7.* citans vnani glossam communiter receptam, & aliquos graues Doctores Iuristas. Vltimò probatur clarè per casum *capituli*, causam quæ, *de electione.* vbi dicitur quod vacante Abbatissa in aliquo conuentu Monialium: Moniales omnes compromiserunt se in Episcopum, vt ipse vnam designaret in Abbatissam, & quod hanc ab eo designatam, illæ omnes pro Abbatissa essent recepturæ. At paulo pòst Moniales

les pœnituerunt de facto, & voluerunt mutare compromissionem. Delatus est casus ad Papam. Et Papa respondit quod conuentus acceptaret Abbatissam ab Episcopo designatam: sed addit Papa hæc verba: *Si tamen existat idonea*. Vbi glossa, verbo, *Si tamen*, citans multos textus, ait, quod quando aliquid vt fiat committitur alicui, debet intelligi quod committitur vt fiat legitimè, & seruato ordine iuris. Et glossa in *capite* Cùm adeò *de rescrip.* verbo, *si dignus*, ait quod ista conditio, *Si digna existat*, habetur pro intellecta seu inclusa in omni electione, etiamsi non exprimatur. Qui casus habet multam similitudinem cum nostro. Nam in hoc nostro casu voluerunt Moniales reijcere illam, quam iam receperant per suffragia: iubet Papa vt illam recipiant, quod intelligendum est, *Si idonea existat*. Præterea iubet Papa vt hæc admittatur ad professionem suo tempore, intelligitur, *Si idonea existat, & seruato iuris ordine*, receptis priùs suffragij Monialium: cùm iuxta citatas glossas, quando aliquid faciendum committitur, semper intelligitur seruato iuris ordine, & præterea, si idoneus existat. Et ex hoc solo fundamento respondetur ad omnes obiectiones in oppositum suprà adductas ex verbis ipsius sententiæ.

8 Quod ergo attinet ad priora verba citata ex ipsa sententia, quæ dicunt, *Recipiatur in Nouitiam, & Monialem*, dico intelligi, quod recipiatur in Monialem seruato iuris ordine, & præterea, si idonea existat, quas duas conditiones diximus suprà esse intelligendas in omni commissione, & electione: non enim credendum est quod Papa velit vt ordo iuris non seruetur, vel vt eligatur non idonea. At ordo iuris est vt admissio ad professionem fiat per suffragia libera conuentus. Et Concilium Tridentinum citatum concedit vt excludantur Nouitij inhabiles. Eodem modo respondetur ad omnia alia verba adducta ex sententia, per quæ Papa videtur præcipere vt admittatur ad professionem, & ad locum defunctæ, in cuius locum primò recepta fuit. Dico enim Papam iubere, vt admittatur ad professionem & locum, seruato ordine iuris, & præterea si idonea reperta fuerit. Ad id verò quod vltimò addit, posse Papam præcipere vt aliquis admittatur ad professionem absque suffragijs, & consensu conuentus, concedo id posse Papam; sed id debet exprimere, cùm sit contra ius commune, & praxim omnium Religionum: & propterea debet dicere quod dispensat. At in hoc casu id Papa non exprimit: sed potiùs specificat quod admittatur ad illa omnia, *Secundum solitum morem Monialium*. Mos autem omnium Monialium est vt ante professionem recipiantur suffragia conuentus cum libertate negandi vel dandi suffragium.

Responsio ad secundum quæsitum.

9 Ad secundum quæsitum dico posse conuentum obligare patrem Nouitiæ, vt sibi det dotem, vel eleemosynam cõsuetam, quæ dari solet in ingressu aliarum Nouitiarum. Probatur ex praxi generali Ecclesiæ per quam omnes Nouitiæ afferunt secum aliquid pro sua futura sustentatione, & fauet ratio naturalis: nam si femina nubens dat dotem marito ad sustentanda onera matrimonij, & pro sua sustentatione. Eadem ratio dictat, vt Nouitia pro sui sustentatione aliquid donet monasterio. Cumque monasterium habeat hoc ius petendi hanc dotem à Nouitia, Summus Pontifex in hac sententia obligans monasterium ad illam recipiendam, non intendit tollere monasterio hoc ius quod habet ad petendam dotem pro sustentatione Nouitiæ. Probatur hoc clarè per multos textus adductos à glossa super *cap.* Ecce *in præfatione, distinctione* 99. præcipuus verò textus ibi citatus, est *capitulum* super eo *de off. deleg.* vbi Papa dicit: *Non est intentionis nostræ alicui derogare per rescriptum nostrum*. Quod verò sit licitum hanc dotem exigere à Nouitia intrante, vltra praxim Ecclesiæ tenet, & probat Rodriguez *tom. 2. qq. q. 48. per totam*. Idem tenet Zerola *in sua praxi Eccles. verbo* Moniales *1. p. §. Ad decimum octauum*, vbi citat alios.

Responsio

Responsio ad tertium quæsitum.

10 Ad tertium quæsitum dico, quod si tempore nouitiatus nouitia habuerit defectus notabiles, propter quos fit inhabilis ad Religionem, & possint ei negari suffragia, iuxta dicta in responsione ad primum nihil peccabit Monialis suadens alteri vt neget illi suffragium; quia sic suadens mouetur zelo boni communis, ne admittatus indigna ad religionem. Si verò nouitia non habuerit defectus, & culpas, peccabit mortaliter Monialis quę suaserit alteri vt illi neget suffragium. Tunc enim saltem indirectè, violat mãdatum Papæ, præcipienti in hac sententia, vt Moniales illam recipiant ad professionem, quod intelligitur iuxta prædicta, si illa non fuerit defectuosa. Probatio istius conclusionis quoad secundam partem pendet ex eo quod dixi in meo 1. tomo *Dubiorum Regularium*, *verbo* Nouitius, *num.* 54. vbi dixi peccare mortaliter religiosum, qui nouitio habili negat suffragium ad libitum. Sic sentiunt Corduba, & Miranda, quos ibi citaui: & post illos vidi Suarez idem dicentem *tomo* 3. *de Relig. lib.* 4 *de voto c.* 3. *num.* 3. Fundamẽtum quo id probaui citato meo tom. fuit quia Religio facit pactum virtuale cum Nouitio admisso, quod si rectè se gesserit tempore nouitiatus, illum admittet ad professionem, violat verò hoc pactum Religiosus qui postea Nouitio rectè procedenti negat suffragium ad libitum. Hęc mea olim opinio clarè confirmatur per decretum huius sententię papalis, in qua Papa obligat Abbatissam, & Moniales vt recipiant hanc Nouitiam ad habitum, & professionem propterea quod iam illam receperant per suffragia quod in substantia fuit dicere, vt illam reciperent propter contractum, & promissionem, quam illi fecerunt de illa recipienda. Eodem verò modo Religio recipiens nouitium ad habitum facit cũ illo pactum, quod illum recipiet ad professionem si rectè processerit, & proinde non poterit illi negare suffragium, si bene processerit. Facit vltimò quod dicunt Doctores communiter, & iam a nobis in præcedentibus adductum est, videlicet peccare illum, qui impedit aliquem ab assecutionem alicuius boni, ad quod habet ius ad rem. At nouitius alias idoneus & carens defectibus, habet ius ad professionem iuxta prædicta: & qui illi negat suffragium, impedit ex se professionem, ad quam ius habet: ergo peccat mortaliter.

Responsio ad quartum quæsitum.

11 Ad quartum quæsitum dico, quod ista nouitia post professionem debet habere locum, & præcedentias quas habebat illa in cuius locum recepta fuit: & proinde debet præcedere illas quæ ante se intrarunt his annis duodecim à die quo mortua est illa in cuius locum ista Nouitia primò per suffragia recepta fuit. Hæc habetur clarè, & verbis expressis in hac sententia Papæ: quæ in duobus, vel tribus locis dicit, *Quod dicta Nouitia recipiatur, & ponatur in possessione illius loci, ad quem primo recepta fuit per mortem sororis Mariæ de Spiritu sancto*. Et assignat sententia causam dicens, quod quando appellauit ad Papam, protestata fuit, ne frustraretur dictæ acceptationis, & fructibus rei iudicatæ. Et fructus illius loci, ad quem recepta fuit, quem Papa illi reddi iubet, est præcedentia loci, vt patet. Et probatur, nam qui habet ius ad aliquam rem, habet etiam ius ad omnia emolumenta eiusdem rei: verbi gratia habet Petrus ius ad beneficium ad quod fuit electus: ex consequenti habet ius ad omnia commoda, & emolumenta talis beneficij. Cùm ergo hæc nouitia habeat ius ad illum locum Monialis demortuæ, in cuius locum ista recepta est, quem locum Papa præcipit sibi dari: ex consequenti habet etiam ius ad præcedentiã, quæ est annexa ad illum locum & commodum ipsius. Et tandem in eadem sententia prope finem dicitur, quod d. Nouitia. *Admittatur ad possessionem dicti loci, & iuribus illius gaudere possit, & valeat.* Quo nihil clarius ad intentum dici potuit.

CASVS LXXVIII.

De quodam putante se bis contraxisse matrimonium.

QVidam matrimonio copulatus relicta vera vxore, secessit in partem longinquam eiusdem Regni, ibique commoratus, credens vxorem priorem adhuc viuere, matrimonium contraxit cum alia secunda. Sed postea constitit, quod quando matrimonium cum ista secunda contraxit, prima vxor erat iam mortua, quod ille ignorabat: & proinde quando contraxit cum secunda neque intendit, neque credidit se cōtrahere matrimonium, sed appetitu carnis hoc fecit.

Quæsitum est primò, an hoc secundū matrimonium fuerit validum, cùm iam prior coniux tenera fuisset mortua, & ipse posset validè nubere secundæ?

Secundò quæsitum est, dato quod matrimonium secundum fuerit nullum, quo remedio poterit reualidari, vt occurratur scandalo quod oriri potest ex separatione.

Tertiò quæsitum est an dato quod secundum matrimonium fuerit nullum possit hic homo secretè fugere, & relinquere secundam putatam vxorem.

Responsio ad primum.

1 Ad primum quæsitum dico, secundum matrimonium fuisse irritum, & nullum. Probatio clara est, nam hic, vt dicitur in informatione, non intendit contrahere matrimonium cum secunda: cùm enim esset Catholicus, & sciret non posse cōsistere matrimonium cum duabus simul viuentibus, & aliàs crederet suam primam vxorem viuere, non poterat consentire in secundam, tanquam in vxorem. Constat autem tanquàm de fide quod ad verum matrimonium requiritur consensus liber, quo vir, & femina sibi adinuicem mutuo consentiūt, ita vt deficiente hoc mutuo cōsensu matrimonium sit nullum. Neque obstat, quod prior coniux istius viri iam à parte rei esset mortua, & proinde posset iam ille validè contrahere cum secunda: nō obstat, quia licet à parte rei ille posset cōtrahere cum secunda, ille credens priorem viuere non intendit cōtrahere matrimonium cum secunda, & proinde in secundam non consensit tanquam in vxorem. Quod autem de fide sit requiri mutuum consensum liberum vtriusque ad validitatem matrimonij, probat Sanchez *lib. 2. de matrim disp. 25.* ex Concilio Florentino *in decreto de sacramēto matrim.* & ex cap. *Sufficiat 27. quæst. 2.* & cap. *Tuas.* de sponsa duorum, & alijs textibus ibidem.

2 Quod attinet ad secundum, de remedio reualidandi, seu ratificandi hoc matrimonium; Dico primò in hoc casu non requiri aliquam dispensationem Episcopi. Potest quidem Episcopus dispensare in foro conscientiæ cum aliquibus qui matrimonium inualidè contraxerunt propter impedimentum occultum dirimens, vt praxis quotidiana obseruat illos in hoc occultè dispensare, & Doctores communiter tradunt. At in nostro casu non interuenit dirimens aliquod impedimentum. Nam si aliquod impedimentum interueniret, maximè esset impedimentum ligaminis, id est ligati altero matrimonio: sed hoc non extabat verè, cùm prior vxor iam esset mortua tempore secundi matrimonij: ergo non extabat impedimentum dirimens, neque hodie extat, vt denuo contrahant: & proinde non est necessaria dispēsatio Episcopi. Neque obstat quod iste sic contrahens crediderit subesse tale impedimentum ligaminis, quia conscientia erronea ipsius non sufficiens ad inducendam, non est impedimentum dirimens. Nam impedimenta matrimonij non inducuntur per consciētiam erroneam cuiusque, sed per verum Ecclesiæ decretum.

3 Dico secundò ad reualidandum hoc secundum matrimonium necessarius omnino est consensus istius viri, quo cōsentiat denuò in matrimonium cum ista mulie-

muliere. Et res clara est: quia cùm consensus liber sit de essentia matrimonij, & in hoc de fuerit consensus ex parte viri, necessarium omnino est ad illius ratificationem, vt viri consensus denuo accedat. Tota dubitatio est, quomodo hic vir hodie prçstare debeat hunc consensum: an scilicet vxor simul debeat cum illo consentire denuo; an verò sufficiat quod ipse solus apud se cõsentiat? Dubium hoc tractat Sanchez *lib.2. de matrim. disp.32. numer.*8. dicens duas esse opiniones, quarum prima asserit, quod quando contrahendo matrimonio alter coniux fictè cõsensit, postea vt tale matrimonium reualidetur, debet vterque denuo consentire. Sed ipse ibidem *nu.9. & seqq.* tenet & probat satis esse si postea solus ille consentiat, qui prius non legitimè consenserat: & citat pro hac opinione vltra viginti graues Doctores Theologos, & Canonistas. Et ratio est, quia cùm iam consensus alterius legitimè datus sit, neque fuerit reuocatus, non est quod denuo requiratur. Probat eandem conclusionem *cit. disp. nu.*14. exemplo professionis monasticæ. Nam si Nouitius aliàs habilis quoad ætatem & annum integrum nouitiatus, & sic de cæteris requisitis, professionem emittat exteriùs, sed interiùs non consensit, neque habuit animum profitendi; talis professio fuit nulla, vt patet. At vt talis professio postea ratificetur sufficit internus consensus ipsius professi, quo consentiat, & approbet professionem: nec requiritur nouus cõsensus Religionis, quia ista iam consensit in personam aliàs habilem, nec consensum reuocauit. Eodem modo in nostro casu, iam hæc secunda mulier consensit in hũc hominem aliàs habilem eò, quòd prima vxor à parte rei esset iam mortua: neque illa suum consensum reuocauit: ergo ad validandum hoc matrimonium sufficit vt accedat solus consensus istius viri, qui antea inualidè consenserat.

4 Ad tertium quæsitum videtur posse dici, quod iste nõ teneatur manere cum ista muliere, nec matrimonium cum illa ratificare: sed posse secretò fugere; cùm enim matrimonium nullum fuerit, videtur quod nullam pariat obligationem: nam quod de se nullum est, nullum producit effectum. Hanc quæstionem tractat Sanchez *lib.1. de matrim. disput.*11. & citat duas opiniones quarum prima docet, non teneri consentire in matrimonio illum qui prius fictè consensit: pro qua citat multos, & graues Doctores. Probatur ista opinio exemplo à pluribus Doctoribus recepto in materia professionis monasticæ: nam ille qui fictè professionem emisit, non tenetur secluso scandalo, verè profiteri, sed potest ad eũ locum se recipere vbi cesset scandalum, vt tenent Sotus, Nauarrus, Angles, & Henriquez ibi citati à Sanchez: ergo etiã qui prius fictè consensit in matrimoniũ, non tenetur postea verè consentire. Videtur enim in vtroq; eadem ratio. Nihilominus Sanch. *citata disp. num.*5. tenet cum alijs, quos citat ibid. *num.*4 hunc hominem teneri non discedere à tali muliere: sed obligari ad ratificandum matrimonium. Citat pro ille Sanchez decem graues Doctores. Probatur, quia hic interfuit contractus, *Do. vt des*: & alter iam impleuit tradendo potestatem sui corporis titulo matrimonij: ergo fictor tenetur verè implere ex obligatione naturali contractus. Secundò, quia sequitur alteri grauissimum damnum: cùm enim in foro Ecclesiæ probare nequeat fictum alterius consensum, non permittetur inire alterum matrimonium, cogeturque continenter viuere: quæ rationes sunt efficaces. Tertiò illam prob. ex ijs, quæ tradit idem Sanchez *cit. lib 1, disput. 10. num.*3. vbi cum multis Doctoribus, & rationibus probat illum qui fictè promisit matrimonium alicui feminç, & sub ea spe illam deflorauit, teneri sub peccato mortali illam ducere. Imò & ipse Sanchez *citat. disp.*11. extendit hanc opinionem, vt vera sit, quamuis femina fictè ducta non sit virgo. Adhuc enim damnum grauissimum patietur cùm continenter viuere compellatur. Pro quo citat Sotum, Banhez, Petrum de Ledesma. Extendit secundò, hoc verum esse, quamuis fictè contraheus minimè copulam

pulam habuerit, adhuc enim tenetur verè contrahere, quia adhuc damnum illud sentit decepta, vt compellatur abstinere ab alio Matrimonio. Extendit tertiò Sanchez hoc verum esse, etiam si fortè contrahentes Matrimonium sint dispares quoad nobilitatem, vel diuitias: adhuc enim tenetur fingens consensum verè contrahere. Sed iterum noto, ad præstandum hunc consensum non esse necesse quod hoc intimetur feminæ deceptæ, vt iam diximus, & proinde non est necessarium quod iste consensus præsteiur coram parocho, & testibus, iam hæc solemnitas facta, est quando celebratum est primò Matrimonium, & illa solemnitas sufficit ad satisfaciendum Ecclesiæ, & populo.

5 Ad argumentum suprà positum in contrarium nitens in exemplo fictè professi, qui non tenetur ratificare professionem, Respondetur primò cum Sanchez *cit. disp.* 21. *num.* 11. non esse eandem rationem de fictè professo, & de fictè contrahente Matrimonium: nam fictè contrahens Matrimonium, si non verè contrahat, irrogat grauem iniuriam fœminæ, & Matrimonium est in vtriusque fauorem: At si fictè professus non ratificet professionem, non irrogatur damnum notabile Religioni, & Religio potius ordinatur in bonum profitentis, quàm è contrà. Respondeo secundò communiorem, & veriorem sententiam tenere, quod fictè professus post quinquennium, in quo iam non potest reclamare, tenetur sub mortali ratificare professionem; sic tenet & probat Bonacina *tomo* 1. *tract. de clausura, q.* 2. *punct.* 10. *difficult.* 2. §. *Secunda sententia*, vbi illam probat efficacibus rationibus, quæ ibi videri possunt.

CASVS LXXIX.

De Ancilla cuiusdam Monialis.

QVædam Monialis ex licentia Sum. Pontificis, quam habebat ad introducendam in clausuram vnã ancillam pro suo seruitio, virtute licentiæ prædictæ, introduxit vnam ancillam quæ non sibi inseruit commodè sicut Monialis necessitatibus conueniens est: Inter conditiones à Papa assignata pro ancilla ingressura fuit hæc vna: vt si illa à conuentu exierit, non possit iterum in eundem intrare.

Quæsitum est, an possit ista Monialis hanc ancillam sibi inutilem expellere, & virtute dictæ concessionis pontificiæ, aliam ancillam vtilem introducere in clausuram?

1 Respondeo posse: probo exemplo claro. Quando Papa concedit alicui, vt possit eligere confessorem extra suum Parochum (vt concedit Papa per Bullam Cruciatę) potest hic hodie eligere vnum confessorem, quem si gratum, & vtilem non inueniat, poterit eligere alterum, & alterum, vt praxis obseruat, & tradit Reginaldus *tomo* 1. *lib.* 1. *num.* 96. citans Nauarrum, & afferens rationes collectas ex textibus: ergo à simili, dante Papa huic Moniali licentiam ad eligendam sibi vnam ancillam gratam, & nullam in particulari assignans, si hæc iam electa euasit inutilis, poterit hac reiecta aliam introducere. Non enim maiori prohibitione prohibetur ingressus in clausuram Monialium, quàm prohibeatur fieri confessionem extra suum parochum. Secundò, quia quando Papa concedit alicui Episcopo, vel alicui Religioso, vt possit facere Testamentum, talis Episcopus postquam fecit vnum testamentum, potest illud rumpere, & facere aliud secundum, & tertium, reuocando priora virtute prædictæ licentiæ Papalis, sicut tenet communis opinio, & citat Sanchez *lib.* 8. *de Matrimonio disp.* 1. *num.* 18. citans multos, & graues Doctores dicentes primam licentiam Papæ ad testandum non finiri per factionem primi testamenti. Ergo à simili, licentia Papæ data huic Moniali ad ancillam introducendam nõ amittitur per introductionem primæ ancillæ inutilis. Et confirmatur per quandam legem ibi adductam à Sanchez, quæ dicit. Quod quamuis sermo simpliciter

prolatus

prolatus intelligatur de prima vice;id tamen intelligitur nisi actus ille sit suapte natura reuocabilis.Hic autem actus admittendi ancillam est reuocabilis, vt constat. Quartò probatur, nam si hæc ancilla hodie iam recepta moreretur, clarum est posse Monialem aliam introducere, mens enim Papæ est vt succurratur istius Monialis necessitati: ergo si Monialis posset mortua hac ancilla aliam eligere,idem poterit facere electa hac ancilla tanquam inutili. Vltimò, quia quando prælatus dispensat cum aliquo, vt,verbi gratia,manducet carnes in quadragesima, & alijs diebus ieiunij, talis dispensatio durat quandiu durat illius necessitas. Eodem modo,dispensauit Papa cum ista Moniali, vt propter suas necessitates posit habere vnam ancillam; talis licentia, seu dispensatio durabit quandiu durauerat necessitatis Monialis.

23 Neque obstat, quod Papa dixit in sua licentia, quod si Ancilla ingressa in clausuram, inde exierit, non poterit iterum ad illam admitti. Hoc enim clarè intelligitur de ista particulari, quæ iam intrauit, & exiuit: & hoc quasi in pœnam suæ inconstantiæ, vel insufficientiæ: sed non dicit Papa, quod non possit intrare alia, siquidem durat necessitas Monialis,quæ necessitas Papam mouit ad concedendam talem licentiam eidem Moniali.

CASVS LXXX.

De quadam vxore, quæ occidit maritum suum.

QVædam mulier virgo nupsit cuidã viro viduo, qui habebat filiam ex alia prima vxore. Ante contractum matrimonium factus est contractus medietatis bonorum inter ambos; & declaratur quod illa nullam dotẽ attulit, & erat nobilior illo. Procedente sic matrimonio vir erat vxori valde infensus, & iniuriosus: & rem familiarem quasi totam prodige dissipabat.Cumque ille quodam morbo grauatus in lecto decumberet, illa secretò illi venenum propinauit, ex quo mortuus est.In cuius morte omnes ferè lætati sunt. Per mortem illius mansit illa hæres medietatis bonorum mariti iuxta contractum prius initum, cùm ipsa nullam dotẽ attulerit.

Quæsitum est an hæc mulier secura conscientia possit retinere medietatem illam bonorum mariti, quæ sibi obuenerunt morte mariti, virtute contractus antea initi? Et pro parte negatiua, quod non possit illa retinere, sed teneatur illa restituere consanguineis mariti. Probatur primò, à simili per legem huius Regni *lib.5. Ordinat. tit.*38.§.3. vbi dicitur, quod si maritus occiderit vxorem sine causa, hæredes mulieris acquirent sibi omnia bona mariti, in pœnam sui delicti: ergo à simili, cùm hæc mulier occiderit maritum bona illius danda erunt hæredibus mariti, cùm sit eadem omnino ratio in vtroque casu.Confirmatur alio exemplo simili. Nam si maritus occidat vxorem contrahit impedimentum (licet non sit dirimens) vt cum nulla alia posit contrahere matrimonium, sicut communiter Doctores tradunt hoc autem impedimentum, à paritate rationis extendunt etiam Doctores ad feminam, quæ occidit maritum,ne scilicet posit amplius alteri viro nubere,vt in particulari tenet Nauar. *in sum.cap.*22. *num.*74. & alij. Secundò principaliter probatur,quia licet iste maritus per contractum medietatis bonorum donauerit vxori mediam partem bonorum suorum: illa perdidit hanc donationem,& bona donata per ingratitudinem occidendo maritum. Nam quæcunque donatio liberalis reuocatur per ingratitudinem donatarij, maximè si donatarius fecit aliquam grauem iniuriam donatori,sicut hæc fecit.Sic decernitur in lege istius Regni *lib.*4. *Ordinat. tit.* 63.§ 4. & §.10. & est opinio communis. Tertiò probatur,quia iuxta *l.consensu* § 1 *Cod. de repudys, & l. vnicam* §. *Taceat, Cod.de rei vxor actione*: quando matrimoniũ dissoluitur causa mulieris, dos quam

S illa

illa attulit, acquiritur marito: cùm ergo culpa graui istius mulieris solutum sit matrimonium, dato quod illa aliquam dotem attulisset, adiudicanda esset hæredibus mariti: quanto magis cùm illa dotem non attulerit, sed id quod habet, sit de bonis mariti. Confirmatur, quia aliàs sequeretur posse aliquem de peccato suo commodum reportare, contra capitulum *Ad nostram* de empt. & vendit. & cap *tua* de Cleric. non resid. Reportaret enim ista cōmodū ex suo homicidio.

Responsio.

1 Nulla est lex, quæ priuet hanc mulierem hac medietate bonorum, quam acquisiuit ex contractu inito cum marito ante matrimonium, & acquisiuit per mortem illius, ex eo præcise quod ipsum occiderit: & sic ex hoc capite non perdit medietatem bonorum, quam ipsi promisit. Probo, quia si aliqua lex illam his bonis priuaret; esset illa Portugalliæ suprà citata, per quam bona mariti occidentis vxorem sine causa, adiudicantur hæredibus vxoris: sed hæc lex ad hoc non cogit: ergo ista mulier non est ipso facto priuata his bonis. Probatur minor, nam lex illa est nimis pœnalis, vt constat, & proinde restringenda ad solos terminos, de quibus loquitur, id est, de marito occidente vxorem, non verò de vxore occidente maritum. Probatur ex illa regula iuris sæpius citata, & practicata: *Odia restringi fauores conuenit ampliari*. Idemque docet communis Doctorum opinio, dicentium, quod lex pœnalis debet restringi, & non debet extendi de casu ad casum. Si verò aliqui Doctores dicunt posse extendi legem pœnalem de vno casu ad alium casum, quando in secundo casu inuenitur eadem ratio, quæ reperitur in primo casu expressa ab ipsa lege, sicut tenet Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 42. nu. 4.* In hoc nostro casu de vxore occidente maritum, non datur eadem omnino ratio, quæ datur in priori casu quando maritus occidit vxorem. Nam *lex de* marito occidente vxorē, est propter causam adulterij: hæc autem non occidit maritum ratione adulterij sed ratione iniuriarum, & grauaminum sibi à marito illatorum. Et sic non reperta eadem ratione in casu quando vir occidit vxorem, & in casu quando mulier occidit maritum, non est extendenda pœna vnius casus ad alium. Ad exemplum adductum ex simili traditum à Nauarro, quod vxor occidens maritum manet impedita ne contrahat amplius cum vllo viro, sicut maritus occidens vxorem, manet impeditus ne possit amplius cum aliqua contrahere. Sanchez *libro 7. de matrim. disp. 16. num. 6.* negat similitudinem: & probat cum multis textibus, & Doctoribus, vxorem occidentem maritum non manere impeditam à contrahendo secundo matrimonio, sicut manet impeditus maritus occidens vxorem, ne possit amplius cōtrahere cum alia. Et ratio quam assignat est, quia textus loquens de hac materia solum loquitur de marito occidente vxorem: nihil verò loquitur de vxore occidente maritum. Et prætetea addit non concurrere eandem rationem in vxore occidente virum & in viro occidente vxorem: cuius rei causam, seu diuersitatem, videat qui voluerit apud eūdem Sanchez *citato loco nu. 6.* quod nimis facit ad nostrum intentum, & confirmationem istius primi argumenti. Quod vero attinet ad legem Portugalliæ citatam in primo argumento contrario, quę videtur dicere huius feminæ bona deberi marito, respondebimus infrà *in solutionem ad secundum*.

2 Secunda conclusio. Etiamsi si lex quæ priuet hanc mulierem dote, vel bonis illius medietatis propter mortem mariti, poterit hæc bona retinere, neque illa restituere hæredibus mariti, quoad vsque non fuerit condemnata per sententiam iudicis, vt talia bona restituat hæredibus mariti. Hæc conclusio fundatur in communi Doctorum sententia dicentium, quod pœna imposita per aliquam legem, etiam si lex dicat, quod incurratur ipso facto seu ipso iure, vel quod incurratur absque vlla declaratione, hoc non obstante, is qui commisit deli-

delictum tali lege prohibitum, non tenetur statim dare illa bona sed potest, illa retinere, donec per sententiam iudicis condemnetur in amissione talium bonorum. Hæc inquam opinio est communis Doctorum, pro qua sufficiat videre Sanchez *lib. 2. Decalogi, cap. 22. nu. 7.* vbi citat vltra triginta graues Doctores dicentes, hæreticum, cuius bona per tot leges ciuiles, & canonicas sunt confiscata, & adiudicata fisco, non teneri post commissam hæresim bona sua deferre fisco, sed posse illa retinere quoad condemnetur per sententiam publicam iudicis. Et addit ibi Sanchez *nu.* 12. quod neque hæredes hæretici scientes de tali hæresi tenentur restituere fisco bona illa hæretici defuncti ante sententiam iudicis. Cum ergo delictum istius feminæ sit minus graue, quàm crimen hæresis, & sit occultum, dato quod sit aliqua lex quæ priuet illam hæreditate ob tale homicidium, ea lege non obstante cùm hæc mulier non fit accusata, neque condemnata, secura conscientia potest retinere illa bona sibi debita ex contractu medietatis initio cum marito. Imo iuxta Sanchez citato loco etiamsi daretur talis lex illam priuans, ea non obstante, ante condemnationem iudicis, posset hæc bona alienare pro sua sustentatione, absque eo quod peccaret in tali alienatione: pro quo videatur Sanch *cit. lib. 2. Decalogi c. 22. n.* 56. & 59. Fundamentum autem Sanchez & cæterorum Doctorum ad hoc dicendum, est quia hæreticus ante sententiam condemnatoriam retinet verum dominium bonorum suorum: & ideo dum non condemnatur, potest retinere, consumere, & alienare pro sua sustentatione sine peccato. Hinc potest formari secundum argumētum ad probandam hanc secundam conclusionem: quod tale est. Hæc mulier per contractum medietatis bonorum initum cum marito, acquisiuit statim dominium medietatis illius donatæ à marito: ergo dato quod sit lex illam priuans illis bonis propter homicidium, ea lege non obstante non perdidit illa medietatem illorum bonorum antequam per sententiam condemnetur, neque ante sententiam tenetur illa restituere. Probatur antecedens, quod scilicet hæc mulier per solum contractum medietatis bonorum cum marito inito in principio, acquisiuerit dominium super medietatem illorum bonorum, probo inquam primò, quia est proprietas cuiusq; contractus, vt statim transferat dominium rei in alium, vt probat Comitolus *li. de contractib. in communi p. 2. cap. 27.* citans duas leges iuris ciuilis: ergo per illum contractum ista mulier statim acquisiuit dominium super illam medietatem bonorum. Secundò probatur idem antecedens; nam hęc medietas bonorum quam vir isti mulieri promisit in substantia fuit, dare dotem huic mulieri: potest enim maritus dare dotem vxori pauperi, vt tenet Syluest. *verb. Dos, q. 6.* maximè quando vxor est nobilior viro, qualis erat ista. Iam verò dos cadit sub dominio vxoris, etiam constante matrimonio, quoad dominium directum, quamuis pertineat ad maritum quoad dominium vtile, vt tenet D. Thomas citatus à Rabello *lib. 5. de contractibus, seu de contractu dotali, q. 1. nu. 18.* Item dos est patrimonium vxoris, iuxta eundem Rabello cit. *q. num. 9.* pro quo citat vnam legem, & Doctores. Cùm ergo hæc mulier acquisierit dominium super hanc medietatem bonorum, quæ illi tanquam dos relicta, & data fuit, & tanquam patrimonium non amisit dominium istius dotis, & proinde potest illam medietatem retinere, etiam si detur lex illam priuans talibus bonis ob tale homicidium, donec per sententiam non fuerit priuata.

3 Secundò principaliter probatur hoc ex illis, quæ tradit Rabello *lib. 2. de societate bonorum inter coniuges q. 6. num.* 10. vt videlicet quod mulier adultera quæ nupsit cum contractu medietatis bonorum propter adulterium non amittit medietatem illam bonorum, quæ habet in bonis mariti post consummatum matrimonium: & causam assignat, quia huius medietatis non habet mulier titulum lucratiuum, sed titulum onerosum: & ad hoc vt mulier amittat sua

bona, vel suam dotem, grauius delictum est adulterium, quàm homicidium mariti: nam quod propter adulterium mulier amittat dotem ex lex expressa *lib. 5. Ordinat. Portugallia tit. 38. §. 2.* & multi textus iuris ciuilis citati à Sanch. *lib. 10. de matr. disp. 8. nu. 2.* Non verò datur lex clara priuans dote vxorem maritum occidētem, vt patet ex dictis. Et præterea ista medietas bonorum promissa à marito huic mulieri, fuit promissa titulo oneroso, & quasi remuneratorio, ex eo scilicet, quod illa nobilior, sibi inferiori nuberet.

4 Ex alio capite poterit fortè ista mulier obligari ad aliquam restitutionem ex homicidio videlicet. Nam homicidia obligatur ad multa restituenda iuxta Doctores communiter. De quo inter alios, videndus est Azor *tom. 3. lib. 5. cap. 3. §. Conuenit inter omnes*, & Rabel. *lib. 3. de oblig. ex delicto q. 3.* Primò enim homicida tenetur restituere expensas factas in medicinis. 2. tenetur restituere lucrum cessans, quod occisus habere poterat in vita, deductis expensis, iuxta qualitatem personæ, si erat exposita officio lucrandi. 3. tenetur restituere damnum illatum illis, qui sustentabantur ab occiso ex obligatione, vt sunt parentes, vxor, & filij. Et hæc omnia consideranda sunt ad arbitrium boni viri. Et quod attinet ad hæc tria, si verum est quod mihi dictum est extra informationem, quod iste occisus sua morte nullum damnum intulit, eo quod prodigus esset, neque aliquid acquireret denuo, sed potius acquisita dissiparet: clarum est quod ista mulier ex hoc capite non tenebitur ad restitutionem, eo quod non fuit causa lucri cessantis ipsi marito; nec ex sua morte damnum resultauit familiæ, sed potius lucrum: & in curatione morbi paucæ faciendæ fuerunt expensæ, quia venenum breuiter occidit. Denique, si constiterit, quod aliquod damnum intulit sua occisione, iuxta regulas suprapositas, id solum tenetur restituere non verò medietatem bonorū, de qua quæritur, propter efficaces rationes suprapositas.

5 Et præter illa tria, quæ suprà diximus teneri homicidam restituere: dubium est inter Doctores, an homicida teneatur aliquid restituere eo quod abstulit vitam hominis; & in hoc iniuriam fecerit ipsi occiso? In hac quæst. alij negant, alij affirmant. Securior opinio est affirmatiua, quam sequitur Rabel. *loco proximè cit.* pro quo citat D. Thom. Scot. Adrian. Cord. & probat: nam si ex eo quod occidi bouem alicuius, teneor restituere aliquid pro vita bonis ablata: à fortiori tenebor restituere aliquid pro sola vita hominis ablata, ad arbitrium boni viri. Et proinde iuxta hanc opinionem tenebitur hæc mulier restituere aliquid filiæ istius occisi, ex prima vxore, idque ad arbitrium viri prudentis.

6 Si tamen hæc mulier est pauper, illique valde onerosum sit restituere aliquid præcisè ex vita marito ablata, poterit quietari iuxta opinionem Nauarri, qui *in sum. c. 15. nu. 19.* cum alijs dicit non teneri homicidam aliquid restituere ex eo præcisè quod vitam abstulit. Et potest quis securè sequi opinionem vnam quando illa tenetur à Nauarro, & Hostiensi, & Azore, quos citat Nauar. potest enim quis sequi vnam opinionem probabilem, pro qua est vnus Doctor classicus, relicta opinione probabiliore, pro qua sunt plures Doctores, vt tradit Azor *tom. 1. lib. 2. cap. 13. ad finem. §. Quando igitur.* Et Sanch *lib. 1. Decalogi cap. 3. num. 7.*

Solutio argumentorum.

7 Ad primum argumentum in contrarium positum in principio ex lege Portugalliæ puniense maritum occidentem vxorem, & cæt. iam manet responsum ex dictis in prima conclusione *nu. 1.* vbi probauimus quod illa lex contra maritum occidentem vxorem, non extenditur ad vxorem occidentem virum. Et eodem modo respondetur ad confirmationem eiusdem argumenti, diximus enim *eodem num. 1.* cum Sanchez vxorem occidentem virum, non contrahere impedimentum ne amplius contrahere possit matrimonium, sicut contrahit vir occidens vxorem.

8 Ad secundum argumentum, dicens quod

quod hæc mulier iuxta legem Portugalliæ amisit donationem factam à marito eo quod illi fuerit ingrata, & iniuriosa, Respondeo primò, quod dicta lex Portugalliæ ibi dicit, amitti quidem donationem per ingratitudinem donatarij: sed addit lex, quod si donator in vita non reuocauerit donationem, valida erit donatio. In hoc verò casu maritus non reuocauit donationem medietatis bonorum factam huic mulieri, & proinde valida mansit. Secundò respondeo ex eadem lege quæ in principio solum clarè loquitur de donatione pura, & simplici, & facta sine vlla conditione, sed est purè liberalis. Donatio verò medietatis bonorum facta huic mulieri, non fuit simplex, nec purè liberalis, nec sine conditione: sed fuit donatio sub conditione, videlicet, *Si nupseris mihi,* & præterea facta fuit cum onere, si consummaret matrimonium, quam conditionem, & onus mulier adimpleuit: & sic cùm esset donatio cum onere, & conditione adimpletis, nec maritus reuocauit, nec potuit reuocare. Quia quando Doctores dicunt donationem posse reuocari ob ingratitudinem, intelligunt de simplici donatione, non verò de facta cum onere, & conditione, & per contractum matrimonij, qualis hæc fuit. Tertiò respondetur, quod etiam donationes inter coniuges factæ in vita, & causa mortis confirmantur per mortem donantis, si ille non reuocauit in vita, iuxta communem opinionem, de quo Rabello *lib 6. q. 13. sect. 3.* Et ista donatio mariti facta fuit causa mortis, vt patet, & proinde per mortem mariti mansit confirmata, cùm ille viuens illam non reuocauerit.

9 Ad tertium dico, leges illas, quæ dicunt, quod si matrimonium dissoluatur culpa vxoris, bona ipsius pertinent ad maritum, clarè loquuntur, quando matrimonium propriè dissoluitur: quod tunc fit quando matrimonium soluitur solum quoad torum, & aliàs manet vinculum matrimonij, vt fit per diuortium. Sed in hoc casu non propriè solutum est matrimonium, sed desijt esse, & fuit extinctum, & proinde illæ leges in hoc casu non militant. Respondeo secundò, quod neque etiam quando soluitur matrimonium per diuortium tantùm, illæ leges locum habent. Nam aliquando ob rixosam mulierem fit diuortium quoad torum, & tamen non propterea iudex Ecclesiasticus applicat dotem, & bona vxoris marito. Tertiò dico quod licet illæ leges hodie durarent, & valerent, non habent locum, & executionem nisi postquam accesserit sententia declaratoria iudicis, quæ in hoc casu lata non est, pro quo videantur suprà dicta in secundo numero. Ad confirmationem tertij argumenti, dico, quod ista mulier occidendo maritum, & retinendo suam medietatem, non dicitur reportare commodum ex suo peccato præcisè, sed reportat ex donatione preterita per quam acquisiuit verum dominium istorum bonorum, vt dixi in præcedentibus: & sic nõ reportauit cõmodũ ex delicto, sed ex cõtractu, & donatione licita, & onerosa.

CASVS LXXXI.

De quodam testamento cum clausula, quod vxor non nubat.

QVidam vir nobilis in suo testamento reliquit omnia bona sua (quæ erant multa) vxori suæ sub conditione quod iterum non nuberet: si verò nuberet, Confraternitas Misericordię Olysipponensis omnia sua bona acquireret distribuenda pauperibus.

Quæsitum fuit, an illa conditio non nubendi, sit iusta, & licita, & ita obligatoria, quod si illa nupserit amittat omnia illa bona?

1 Hanc quæstionem disputat Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 34. num. 3.* & resoluit absolutè, quod conditio non est licita: & quod illa non obstante, si talis mulier nupserit, non amittet legatum, seu hæreditatem. Probat hoc Sanchez per tres, vel quatuor leges iuris ciuilis, quarum vna ponit hanc rationem. Quia in-

terest Reipublicæ vt multis ex legitimo matrimonio procreatis augeatur. Citat Sanchez pro hac opinione Costa, Antonium Gomez, Molinam Iuristam *lib.2. de primogen.* & Molinam Theologum in duobus locis tomorum suorũ de iustitia.

1 Post Sanchez scripsit Rabel. qui in suo tomo *de oblig.iust.lib.18.q.16.n.1.& 2.* dicit quod illæ leges cit. à Sanchez sunt limitatæ, seu restrictæ per aliam legem posteriorem, videlicet, *Auth.* Cui relictum, *Cod. de inuita viduitate tollenda*, in qua decernitur, quod si alicui feminæ relinquatur aliquod legatum, si non nubat, & talis mulier fuerit virgo, & nupserit prima vice: in tali casu, talis conditio non valet: nec talis mulier si nupserit, amittet legatum. Si verò illa fuerit vidua, tenet conditio, illaque nubente amittetur legatum. Verba Rabelli sunt hæc: *Quo fit, vt si donatio, legatumve, alicui feminæ, vel viro antea coniugato, fieret sub conditione ne ad secundas nuptias transeat, & conditio non seruetur, ipso iure res, si tradita sit, restitui debet cum fructibus.* Sic ille. Non assignat Rabello aliquam rationem, sed solum citat illam legem cui inhæret. Ego huic secundæ opinioni magis adhæreo, & pro illa hanc rationem assigno. Nam secundæ nuptiæ, licet sint licitæ & contrahi possint absque peccato, etiam veniali, non tamen ita probantur, & fouentur ab Ecclesia sicut primæ. Constat ex D. Paulo 1. *ad Corinth.7.* vbi postquam dixit, viduam posse nubere: addit quod beatior erit si sic permanserit. Item secundæ nuptiæ non benedicuntur à parocho, quando viduas iungit matrimonio, sed solum primæ nuptiæ, vt patet ex *cap.1. de secundis nuptijs*, & ex praxi Ecclesiæ. Item certo modo Ecclesia punit vitium qui contrahit matrimonium cum vidua, quia manet irregularis, nec potest ad sacros Ordines promoueri, vt patet ex materia de irregularitate. Dixi, certo modo nubentem viduæ puniri, nam in rigore illa irregularitas non est punitio, cùm non sit orta ex delicto, sed solùm ex indecentia, & ex defectu significationis, vt Doctores explicant in materia citata de irregularitate. Cum hac opinione Rabelli concordat Riccius *tomo 2. suarum decisionum, decisione 1927.* vbi pro se citat Franch. & Montero in Decision. Aragon Item tenet Medin. *Cod. de restit. quæst.23. vers. Respondeo saluo.* Et Gutier. *2. lib qq. canon cap.25. num.15.* Fauet huic opinioni Nauar. *consilio 21. de sponsal.* vbi ait nemini posse prohiberi primas nuptias. Et exprimens primas nuptias, videtur innuere quod possint prohiberi secundæ indirectè, videlicet quando relinquitur legatum ne vidua nubat.

2 Imò Sanchez *lib.7. de matrim. disp.91. nu.5.* hanc secundam opinionem absolutè tenet quod valet conditio apposita in legato relicto viduæ, dummodo non nubat. Et idem fauet ipsemet Sanchez *lib.7. de matrim. disp.88. per totam*, vbi refert quatuordecim pœnas, quas ius commune irrogat viduis transeuntibus ad secundas nuptias.

CASVS LXXXII.

De quibusdam decimis petitis à quodam Commendatario.

QVædam femina nobilis cùm esset iuncta matrimonio cuidam cõmendatario cuiusdam Ordinis Militaris cùm adhuc maritus viueret, litigatum fuit in iudicio, vtrùm Commendatarius Militaris esset obligatus ad soluendas decimas. Durante lite, accessit tempus soluendi decimas tritici, quas maritus integrè soluit. Post tres dies solutionis factæ; lata est sententia declaratoria, per quam declaratum est prædictum commendatarium non debuisse decimas ex sua commenda. Maritus huius feminæ mortuus est paulò pòst.

Quæsitum est primò, an possit hæc femina singulis annis defraudare decimas, quas de bonis suis debet quoad vsque sibi compenset pecuniam illam, quam dederat antea pro decimis nõ debitis: hanc enim in iudicio non audet repete-

petere ob fugiẽdas molestias & expẽsas.
Quæsitum est secundò: Maritus obijt in die proximè præcedente festum Annunciationis B. Mariæ, & decimas soluit plenè maritus suus, an possit facere computationem?

3 Quæritur: quidam filius maioratus istius feminæ furto illi subtraxit certam copiam tritici cùm pater illius adhuc viueret: quæritur an, viso quod media pars illius tritici erat istius feminæ, & media pars mariti, & maritus huic feminæ testamento reliquit omnia sua bona præter maioratum, possit hæc mulier tempore inuentarij occultare res aliquas, per quas sibi compenset valorem illius tritici à filio rapti?

Responsio.

1 Ad primum dico, quod si hæc mulier hodie potest via ordinaria iustitiæ facilè recuperare valorem illarum decimarum, quas soluit, illas non debẽs tunc in conscientia non potest in occulto facere compensationem illam, de qua quærit, propria authoritate: & peccaret mortaliter sic faciendo. Debet enim tũc recurrere ad proprium iudicem: quia nemo potest esse iudex in propria causa. Hæc conclusio est communis Doctorum, maximè illorum quos mox citabo.

2 Secundò dico. Si hæc mulier hodie recuperare non possit valorem decimarum solutarum nisi cum magna sua iactura, vel si is contra quem litigare debet est vir nimis potens, & factura est graues expensas, vel huius occasione debet excidere à gratia, & amicitia alicuius viri notabilis: in tali casu poterit facere compensationem secretam eo modo quo proponit, denegans alias decimas, quas ex alijs bonis debet Ecclesiæ dummodo non sit scandalum illorum qui viderint, vel scinerint illam decimas non soluere: & dummodo nihil vltra de decimis subtrahat quàm sit illud quod antea soluit non debens. Hac doctrina est cõmunis Doctorum, maxime Medinæ, *Cod. de restit. q.11 tit. de rebus per creditorem in recompensam ablatis, §. Quibus non obstãt.* Idem tenet Vasq. *tom. de opusc. tit. de restit. cap. 5. dubiꝗ 8.* & Reginald. *tom. 1. lib. 10. de restit. c. 18. num. 258. & seqq.* Lessius *lib. 2. cap. 12. dub. 10. à nu. 58. & seqq.* cum alijs multis, quos hi quatuor citant.

3 Principalis ratio istius conclusionis est, Nam ille qui suum recuperat, & facit compensationem cum omnibus supradictis circunstantijs, capiens in secreto sibi reuera debitum, quando alia via capere non potest modo supradicto, tunc non capit alienum, sed quod reuera est suum. Et proinde hæc mulier in secreto faciens istam compensationem cum supradictis debitis circunstantijs, capit quod est suum, & sibi fuit per iudicis sententiam virtualiter adiudicatum: eo quod sententia declarauerit maritum suum decimas non debuisse. Sententia verò iudicis, quando est declaratiua, retrotrahitur ad præterita, de quibus litigabatur. Et ideo cùm mulier possit facere istam compensationem in secreto, non peccat, cessante scandalo, vt diximus. Secundò, hæc mulier sic faciens istam secretam compensationem, non facit iniuriam iudici: Nam iudex ordinarius non est iudex in foro secreto, sed in foro publico, in quo proceditur iuridicè. At ista mulier capiens in secreto, quod sibi debetur per sententiam, non procedit in foro externo ordine iudiciario, sed in foro interno capiendo quod suum est. Tertiò ista mulier sic faciendo istam compensationem secretam modo prædicto, non dat scandalum, vt suppono & admonui. Neque item sic compensans se facit iudicem in propria causa: non enim dat sententiam, sed accipit in secreto quod suum est: eo nempe modo, quo, si latro è domo Petri rem furaretur, & cum illa fugeret, si in via res caderet inscio latrone, & Petrus rem suam inueniret in via, posset rem suam capere inscio latrone. In confirmationem dictorum, dicunt Vasquez, & Reginaldus locis suprà citatis, quod si aliquis rem suam secretè recuperauerit per modum compensationis seruans circunstantijs supradictis, & postea publicetur excommunicatio

per quam præcipiatur denunciari de possessore rei illius, vel quod dicta res restituatur illi, qui talem excommunicationem petijt, in tali casu is qui suam rem recuperauit prædicto modo, non manet excommunicatus,nec tenetur restituere. Neque item tenetur de illo denunciare ille qui scit illum rem suam recuperasse per viam compensationis modo suprà dicto. Et in nostro casu hæc mulier per prædictam compensationem non retinet rem alienam, & proinde si publicetur excommunicatio, non tenetur restituere, neque tenentur de illa denunciare illi qui nouerint illam licitè per compensationem rem suam recuperasse.

4 Secúdum quæsitum propositum fuit valde confusè, neq; ego ob loci longam distantiam potui explicationem audire. Siquid verò etiā in confuso potest respóderi, est, quod si bona, quæ decimauit erant ex fructibus commendæ, in tali casu, siue decimaret antea, siue post mortem mariti, potest facere compensationem de illis modo supradicto in responsione ad primum. Si verò bona quæ decimauit erant extra fructus commendę, de his non potest facere compensationem, quia de his debebat decimas ante, & post mortem mariti.

5 Ad tertium dico, quod si detur dubium, an filius exhorreo dictum triticū furatus sit, stante dubio non potest facere prædictam compéśationem de bonis filij, neque occultare in inuentario res aliquas pro dicta cōpensatione. Omnes enim Doctores dicunt quod ad faciendam cōpensationem debita debent esse clara, & certa: & proinde extante dubio de furto tritici, talis compéśatio fieri nequit. Si verò sit res certa quod ille dictū triticum furatus sit, potest facere dictam compensationem occultando in inuentario res quæ æquiualeant tritico ablato seruatis circunstātijs suprà positis in responsione ad primum. Et probatur hæc responsio eisdem argumentis quibus suprà in responsione ad primum probauimus potuisse fieri compensationem pro decimis solutis, & nō debitis, datur enim vtrobique eadem ratio. Imò in hoc casu matris erga filium datur maior ratio ad faciendam compensationem, si constet de furto, quàm in priori casu. Nam si mater voluerit triticum à filio repetere via iuridica coram iudice, fortè non habebit testes, & infamabit filium de furto; & indecorum est, quod mater filio litem moueat: quæ omnia deerant, in casu quo vellet decimas solutas, & non debitas recuperare iuridicè. Sed aduerto, quod si in inuentario aliqua bona negauerit pro facienda dicta compensatione tritici, de talibus bonis subtractis ab inuentario dare debet cæteris filijs extra maioratum portiones sibi debitas iuxta legem Regni, quæ agit de bonis relictis inter filios diuidendis. Si verò filius maioratus procuret publicari excommunicationē contra bona in inuentario negata, hæc mulier non tenebitur restituere, neque tenebuntur de illa denunciare scientes illam iustè per compensationem dicta bona retinere, sicut dictum est in responsione ad primum.

CASVS LXXXIII.

De reuocatione cuiusdam testamenti.

VIr, & vxor habentes vnum tantùm filium, fecerunt commune testamentum, in quo de suis tertijs, & legitimis instituerunt maioratum filio cum his clausulis: quod testamentum confirmarunt authoritate Regis. Clausulę fuerunt, quod vnusquisque parens viuus relictus possidebit totum maioratum cum fructibus illius dum vixerit, & solùm dabit filio congrua alimenta. Secunda clausula fuit, quod pater, vel mater relicta viuent semper castè, & honestè in statu viduitatis, & in casu quod sic non viuant, statim totus maioratus transeat ad filium.

Hoc posito mater pœnitens facti vult reuocare testamentum, dicens, quod poterit contingere, vt filius tempore suæ viduitatis, & moræ impatiens, sibi vitium

vitium incontinentiæ obijciat, & probet falsis testibus, & sic illa spoliata maneat vsufructu maioratus, & omni remedio sustentationis. Maritus dicit se nolle vt testamentum à Rege confirmatum reuocetur. Et vxoris obiectioni respondens, ait: nunquam filium contra illam posse probare nisi crimen fuerit notorium.

Quæritur primò, an possit vxor reuocare hoc testamentum, quoad suum cōsensum, ita vt talis clausula in futurum sibi non præiudicet? Secundò, an si ordine iudicis illa viuente maioratus filio tradatur, teneatur filius sibi dare alimenta? Tertiò, quod remedium adhiberi possit prædictæ clausulæ, vt in futuro sibi præiudicare non possit?

Responsio.

1 Hæc materia potius pertinet ad peritos legis ciuilis, quàm ad Theologos: obligatus tamen respondere ex illis quæ Theologi à libris Iuristarum hauriunt, dico sequentia.

Primò, quod non obstante confirmatione testamenti facta per Regem, ista mulier potest reuocare testamentum prædictum: excepto si Rex in sua confirmatione dixit, *Aliter non fiat*, vel quid simile apposuerit irritans reuocationem. Probo primò, quia iuxta omnes Doctores testamentū factū à coniugib. concorditer potest postea reuocari ab vnoquoq; coniugum dum viuit, quoad partem sibi attinentem. Testamentum enim ante mortem testatoris validum non est, & proinde potest mutari, vt expresè dicit D. Paulus *ad Hebr. 9.* quod adeò verum est, vt dicant Doctores, quod si ego iuraui me non reuocaturum esse meum testamentum, & nihilominus postea reuocem: peccabo peccato periurij, vt constat; à reuocatio testamenti valida erit. Hæc doctrina traditur ab Azor. *to. 1. lib. 5. c. 26. q. 15. & 16.* citando alios vtriusque iuris Doctores. Secundò probatur quia si ista institutio maioratus in substantia est donatio causa mortis (sicut esse videtur) omnes Doctores dicunt donationē causa mortis posse reuocari ante mortem, eo quod non sortiatur effectu nisi post mortem, donatoris. Et idem est de promissione causa mortis qualis facta est in hoc Testamento. Et in donatione, vel promissione causa mortis dominium non transit ad donatarium, vel promissarium, nisi post mortem donantis: de quo inter alios videatur Rabello *lib. 18. quæst. 12.* Secundò probo ex ijs, quæ tradit Rodriquez *tom. 1. qq. quæst. 68. art. 1.* & Miranda *q. 29. art. 8.* & Azor *cit. q. 15.* & alij ab his citati, qui dicunt, quod si aliquod capitulum canonicorum, vel aliqua Religio, fecit aliquod statutum super certa materia, quod statutum postea Papa confirmauit, dicunt quod non obstante tali confirmatione Papæ, potest postea capitulum, vel Religio reuocare dictum statutum antea à se factū pro vt expresè habetur in cap. *Cum accessissent*, de constitut. vbi refertur quod capitulum Cathedralis per se solùm recessit à statuto facto per capitulum, & confirmato à Papa. Qui casus similis omnino est isti nostro de Testamento confirmato à Rege: imò maiorem vim habet confirmatio Papæ circa statutum, quàm habeat confirmatio Regis ad testamentum. Et facit omnino ratio adducta à Miranda citato articulo dicente, quod confirmatio data à Papa circa statutum, vel Regis supra Testamentum, solum fuit confirmatio facta in forma communi, & talis confirmatio non reddit rem firmatam irreuocabilem, sed est solùm quidam fauor, vel priuilegium. At vnusquisque potest renunciare fauori, & priuilegio sibi concesso, vt communis tenet opinio. Et proinde hæc mulier sentiens se læsam quoad cōsensum traditum in hoc testamento, poterit renunciare, seu reuocare dictum consensum & testamentum: & renunciare fauori, quo Rex illud confirmauit.

2 Seruit ad hoc regula 61. *de regul. iuris in 6.* quæ dicit: *Quod in gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.* Ista verò confirmatio Regis facta fuit in gratiam istorum coniugatorū, ac proinde non debet retorqueri

in

in dispendium mulieris, ita vt non possit illa testamentum reuocare. Neque facit contra hanc mulierem regula 21. *de regul. iuris in 6.* dicens: *Quod semel placuit, amplius displicere non potest*. At isti mulieri iam placuit illa clausula testamenti, & proinde videtur quod iam amplius sibi displicere non possit. Non obstat quia illa citata regula iuris patitur multas instātias, & exceptiones sicut ibi dicit glossa 2. Primò enim fallit in casibus, in quibus ius permittit pœnitere, & variare, de quo adducit multa exempla, etiam in contractibus; & ista institutio maioratus, vel pertinet ad testamentū vel ad donationem, vel ad contractum, qui contractus nondum est sortitus effectum. Nam filius nondum habet dominium maioratus: ergo mater illius hodie potest pœnitere, & proinde reuocare clausulam, quam sibi putat nocituram. Eo modo quo emptio, & venditio possunt rescindi ante pretium datum & receptum, nam ante pretium datum non est perfecta venditio.

3 Dixi suprà: *Nisi Rex in confirmatione dixerit: Et aliter non fiat, vel expressè annullet reuocationem si fiat*. Nam si Rex hæc verba apponat, non poterit mulier reuocare. Nam Rex in maioratibus potest apponere clausulas, quas maluerit. Et proinde ad veram decisionem istius casus videnda est forma verborum, per quæ Rex confirmauit hoc testamentum: si enim in illa non ponit clausulam irritantem reuocationem dicti testamenti poterit mulier pœnitere, & mutare clausulā testamenti. Fuit enim confirmatio in forma communi, quæ non addit robur particulare rei confirmatæ, sed est tantum fauor, & gratia concessa petenti cōfirmationem, cui potest renunciare is qui gratiam petijt iuxta prædicta.

4 Ad secundum quæsitum, quo quæritur, an possit in futurum præiudicare huic mulieri non reuocasse hanc clausulam, dico, quod si illa nō reuocauerit, & postea mortuo marito illa nupserit, vel inhonestè vixerit, amittet possessionem, & fructus maioratus, eo quod non seruauerit clausulas, & conditiones, in quibus consensit, & in hoc non est dubium. Quod dato filius tenebitur lege naturali dare matri alimenta, lex enim naturalis hoc dictat. Si enim per legem naturalem vnusquisque tenetur proximo indigenti succurrere, quanto magis matri indigenti? Et prætetea ex praxi, & lege istius Regni, filius Maioratus tenetur alere fratres pauperes, & multo magis matrē, de quo inter alios videatur Riccius *tom. 1. suarum decisionem Collectan. 1793. & tomo 2. Collectam. 97. & 1162.* & alij ibi citati.

Ad tertium, de modo, quo ista mulier debeat facere hanc reuocationem iuridicè, ita vt valeat, respondeant legis ciuilis periti, ad quos pertinent hi Apices.

CASVS LXXXIV.

De quadam dote matrimonij, & obligatione denunciationis.

QVædam mulier nupsit viro putans se habere ætatem sufficientem ad matrimonium, videlicet annos 12. completos, vixit cum illo, titulo vxoris. Discursu temporis illa commisit clarum adulterium: propter quod ille mortalibus vulneribus illam vulnerauit. A quibus illa sanata, accusata fuit à marito de adulterio. Illa in foro Ecclesiastico absoluta est, eo quod probauit se non contraxisse verum matrimonium, eo quod quando nupsit non habebat duodecim annos completos, proinde matrimonium fuerit nullum: & si per sententiā Ecclesiæ declaratum est matrimonium prius fuisse nullum, ita vt vterque posset de se facere quod vellet.

Illa post sententiam accusauit illum coram iudice, eo quod iocalia, & res pretiosas, quas pro dote attulerat, prodigè dissipasset, & illarum valorem requirebat, allegans quod deberet exire cum sua dote soluto matrimonio: propter quod fecit illum carcerari in loco publici carceris.

Ille durante hac lite sumpsit res aliquas

quas

quas pretiosas, quæ præsumuntur fuisse allatæ ab illa pro dote (sed de hoc non constat clare) & has res pretiosas dedit Petro sub pignore, vt sibi accommodaret ducentos ducatos, quos illi dedit Petrus,& Petrus retinet hodie prędictas res pretiosas sub pignore in secreto. Mulier impetrauit excommunicationem, per quam præcipiebatur vt quicunque sciret de prædictis rebus pretiosis feminæ ablatis, denunciaret iudici Ecclesiastico intra certum terminum dierum. Quo posito?

Quæsitum est primo, vtrùm Petrus, qui res istas retinet pro pignore suæ pecuniæ accommodatæ, teneatur sub censura publicata denunciare de rebus, quas habet, sciens quia sibi auferendæ sunt cum periculo amittendæ pecuniæ mutuatæ: eo quod debitor suæ pecuniæ, est positus in carcere, neque habet vnde soluat.

Quæsitum est secundò, an peccatum luxuriæ ab ista muliere commissum, fuerit verum adulterium, vt propter illud incurreret pœnas adulteræ?

Tertiò, an propter hoc delictum quod commisit stante matrimonio putatiuo, amisit dotem allatam tempore quo primum nupsit?

Quartò an dato quod dotem non amisit; & dato quo constet prædictas res pretiosas retentas à Petro sub pignore, esse de dote dictæ feminæ: an possit Petrus illas reddere viro putatiuo petendo pecuniam mutuatam sub illis; an verò teneatur illas reddere feminæ cum periculo amittendi suam pecuniam mutuatam?

Responsio.

1 Ad primum quæsitum dico non teneri Petrum, qui res istas sub pignore accepit, denunciare iudici se illas habere sub pignore, si inde clarum sit periculum amittendæ suæ pecuniæ accommodatæ. Probatur conclusio ex communi dicto Doctorum dicentium, quod nemo tenetur ire denunciare, quando ex sua denunciatione timet magnum damnũ sibi euenturum. Sic tenet Corduba *in sum q. 63 & 64.* Sayro *in Claui Regia lib. 12. c. 14. num. 32.* vbi citat multos alios. Idem tenet Riccius *tom. 1. decis. Collect. 995.* Villalobos *in sum. 1. p. tract. 17. difficult. 18. num. 3.* At constat quod si Petrus denunciauerit de his pignoribus, exponit se claro periculo amittendi suam pecuniã, eo quod is qui illas res sub pignore dedit, sit pauper, & carceratus, & difficillimè suam pecuniam recuperabit: ergo non tenetur ad denunciandum cum tãta sua iactura. Et est hoc adeò verum, vt dicat Sayro *cit. loco num 33.* quod in hoc casu, & similibus, in quibus aliquis excusatur à denunciatione, si iudex huic exhibeat iuramentum vt dicat an sciat de tali re; potest negare, & dicere se nescire: sub intelligens in corde se nescire ad reuelandum. Nam iudex in tali casu non potest illum obligare ad reuelandum cũ tanta sua iactura.

2 Ad secundum quæsitum dico, quod licet delictum istius feminæ Theologicè non fuerit adulterium, eo quod constitit, quod à parte rei, illius matrimoniũ fuit nullum ob defectum ætatis: nihilominus in rigore legum, illius peccatum quoad malitiam reputatur adulterium, & merebatur pœnas corporales, quas leges ciuiles imponunt vxori adulteræ. Probo hoc imprimis per legem istius regni *lib. 5. Ordinat. tit. 26. §. 1.* vbi Rex dicit, quod si aliquis dormierit cum aliqua femina coniugio copulata apud vulgus, & in facie Ecclesiæ, licet postea constet quod illius matrimonium fuit nullum, sed illa viuebat cum illo qui credebatur suus maritus, is qui cum tali femina concubuit, stante illa opinione vulgi, ad mortem damnetur tanquam adulter. Nam (ait ibi lex) in hoc casu respexit ius ad intentionem, quam iste homo habuit peccandi cum muliere coniugata, credens illam esse vxoratam, licet talis non esset. Ergo à simili, si incurrit pœnam adulterij dormiens cum femina, re vera non coniugata, sed credens illam esse vxoratam: eandem pœnam incurrit hæc mulier peccans carnaliter cum alio, quia credebat se vxoratam, & pro tali habebatur in populo, licet à parte rei talis nõ

esset.

esset. Idem probatur ex l. *Si vxor.* ff. de adult. vbi dicitur, quod nec matrimoniū, nec speciem matrimonij violare licet. Hanc legem citat Panorm. super *capitulum* plerumque *de donat. inter virum, & vxor.* ad probandum, quod mulier habita pro coniugata, si dormierit cum altero viro amisit dotem in pœnam sui delicti, licet aliàs probaretur nullitas matrimonij. Et addit Panorm. quod talis mulier ob prauam intentionem non debet dotem recuperare. Idem tenet expressè glossa citati capitis *plerumque*, in verbo, *Repetere non valebit*: vbi citat alios textus. Et ponit hanc conclusionem: *Quod crimina secundum intentionem iudicantur*. Et citat hanc conclusionem tres textus iuris canonici, & vnam legem iuris ciuilis. Et denique clarè colligitur ex *capitulo*. Cum voluntate *de sent. excommunic.* vbi ponuntur hæc verba: *Cum voluntate, ac proposito maleficia distinguantur, & cat.* vbi glossa multa etiam citat. At constat, quod hæc mulier voluntate, & proposito intendit committere adulterium, cùm se reputaret vxoratam: ergo incurrit pœnas adulterarum. Si verò dicas, quod Ecclesia non illi inflixit pęnam adulteræ in senteñtia, respondeo, quod Ecclesia non iudicauit criminaliter, sed solùm ciuiliter, & solùm curauit de valore matrimonij, de quo lis erat. Et Ecclesia non condemnat aliquem ad mortem.

3 Ad tertium quæsitum respondeo, quod iuxta legem istius Regni *lib.5. Ordinat tit.38. §. 2.* videtur quod maritus non lucratur dotem vxoris adulteræ, nisi quando illam occidit repertam in actu adulterij: vel si postea ea de causa accusauerit, & eadem de causa fuerit ad mortem condemnata. Quæ non contigerunt in isto casu, quamuis enim dicatur, quod adulterium fuerit publicum, maritus putatiuus illam non inuenit in illo actu, neque illam accusauit. Et ideo per legem Regni non videtur amisisse dotē. Sed stando in doctrina Canonistarum, & fundamento iuris canonici supra citato, dicendum videtur amisisse dotem si condemnetur. Sic sensit expressè glossa citati capitis *plerumque*, verbo *repetere*, vbi ponit casum in femina reputata pro vxorata, quæ peccauit cum alio extra maritum putatiuum & post accusationem inuentum fuit, quod matrimonium fuerat nullum propter impedimentum consanguinitatis: qui casus fuit omnino nostro similis: & ait ibi glossa citans illos textus, quos suprà tetigimus in respons. ad secundum, quod illa mulier amisit dotem iuxta ius canonicum. Idem tenet Panor. ad idem caput prope finem, vbi pro eadem opinione citat Innoc. Hostiens. Gofed. & Ioan. Andr. qui sunt præcipui Canonistæ in Ecclesia. Et glossa marginalis in eodem capite *plerumque* dicit esse opinionem communem Canonistarum. Et videtur colligi ex ipso textu Papæ, vbi dicitur quod si mulier fornicationis causa à viro separata fuerit, dotem amittat: non dicit ob adulterium, sed ob fornicationem: hæc vero clarè fornicata est. Et talis fornicatio fuit causa totalis, & principalis propter quam ista mulier separata est à viro suo.

4 Nec Ordinatio Portugalliæ suprà citata videtur contraria huic opinioni Canonistarum dicentium hanc mulierem amisisse dotem: nam citata lex solùm loquitur de muliere verè coniugata in qua ad amissionem dotis requirit conditiones, quas ibi diximus: non verò loquitur de muliere, quæ à parte rei non erat vxorata, sed pro tali erat habita, & fornicata est cum alio. De hac enim iam antea lex locuta fuerat in titulo 26. eique saltem consequenter imposuerat pœnam mortis, & proinde amissionē dotis, eo quod iusserat virum cum ista peccātem, damnari ad mortem tanquam verum adulterum. Statutum verò in vno, etiam odioso, censetur etiam statutum in alio casu, cùm datur prorsus rationis identitas per multa quæ citat glossa in Extrauag. *Execrabilis* de præb. & dignit. in verbo *persona*, & glossam in Extrauag. *Si fratrum*, ne sed vacant. in verbo, *Vicariatus*, quæ sunt ambæ Ioannis XXII.

5 Ad quartum quæsitum dico primò, quod si constiterit clarè, quod hæc pignora quæ habet Petrus sunt vere ipsius mariti putatiui, qui illa dedit Petro pro

pignore

pignore pecuniæ,& illa habebat iam ante Matrimonium, eidem marita restituenda sunt non alteri, quia res restituenda est domino suo. Secundò dico, quod si hæc pignora, & res pretiosæ acquisitæ sunt post contractum Matrimonium putatiuum ex bonis communibus in tali casu iubet lex istius Regni *cit. lib. 5. tit.* 38. quod maritus, qui accusauit mulierem de adulterio, in casu, quo illa dotem nō amittat, amittet tamē illa res illas quę fuerunt acquisitæ de bonis cōmunibus, post initium Matrimonium. Et sic etiam in hoc secundo casu, prędictæ res acquisitæ post initium Matrimonium restituēdæ sunt marito putatiuo iuxta proximam legem Regni. Tertiò dico, quod si maritus has res pretiosas ante Matrimonium dederat vxori, tanquam arrhas, sponsalitiam largitatem, seu iocalia, in tali casu etiam sunt restituenda marito putatiuo, quia donatio facta reuocatur propter ingratitudinem donatarij iuxta communem opinionem: & omnia illa amittit sponsa propter fornicationem ante Matrimonium.

6 Tota dubitatio principalis est, si in casu quod nec iustitia sæcularis, nec Ecclesiastica mulierem hanc condemnauit ad amissionem dotis, & Doctores dicerent quod stando in iure dotem non amisit (cuius oppositum nos suprà ostendimus) & in casu, quod constaret clarè has res pignoratas, quas habet Petrus, esse istius mulieris, illasque adduxisse pro dote, possit Petrus hæc pignora dare marito putatiuo vt recuperet pecuniam, quam illi mutuo dedit. An verò teneatur Petrus res illas donare mulieri cuius sunt, etiam si Petrus amittat omnem pecuniam, quam marito mutuauerat? Iste casus resolui debet ex resolutione illius grauis difficultatis, qua quæritur, an is qui rem emit à latrone, nesciens esse Latronem, postea cognouit certo rem esse furto ablatam, & esse Francisci: quæritur inquam an emptor iste teneatur rem restituere Francisco vero domino, an possit illam reddere Latroni, vt recuperet ab illo pecuniam quam illi dedit titulo emptionis? Ad hunc casum multi, & graues Doctores dicunt teneri emptorem rem restituere Francisco, qui est verus dominus illius, nec posse illam reddere latroni pro recuperanda sua pecunia. Ego in hoc casu sequor opinionem magis fauorabilem, & probabilem, quæ tenet oppositum, posse scilicet emptorem, talem rem reddere latroni, vt ab illo recuperet suam pecuniam, si aliter non possit recuperare. Hanc opinionem tenet Rabello 1. *p. lib.* 2. *q.* 9. *num.* 3. *concl.* 1. pro qua citat Altisiod. Alex. de Ales, Syluest. D. Ant. Nauar. Tabien. Toledo, Lop. & alios, cum quibus tot Doctoribus potest securè teneri dicta opinio. Rationes pro ista sententia videri possunt cit. loco Rabel. Qui casus est omnino similis nostro, & iuxta illum dico posse Petrum hæc pignora reddere marito putatiuo, vt reddat sibi pecuniam suam: nam vt ait Rabello citato loco, neque ex lege charitatis, neque ex lege iustitiæ teneor seruare rem veri domini cum tanto meo damno, qualis est amissio tantæ pecuniæ, quam dedi pro illa re bona fide. Et hæc omnia procedunt etiam quando Petrus accepe- rit illa pignora bona fide, credens illa esse mariti: vel quod maritus posset illa pignorare pro expensis litis: in quo casu maritus pro sua defensione potest facere expensas de bonis vxoris, vt tenet Riccius *tomo* 1. *Decisionum Collect.* 1245. *& tomo* 2. *collect.* 1794. Sicut etiam quando vxor agit contra maritum debet habere expensas de bonis mariti. Dixi dummodo Petrus habuerit bonam fidem, quando recepit hæc pignora: nam si habuit malam fidem sciens res illas esse mulieris, quas ille pignori dare non poterat, tunc illi non proderunt suprà dicta: tunc enim tenebitur tradere pignora mulieri, etiam cum iactura propriæ pecuniæ, sicut tradit Rabello *cit. quæst.* 9. *conclus.* 2. *num.* 61.

6 Sed quid? Demus quod iste maritus putatiuus carceratus hodie non habet pecuniam, quam soluat Petro sibi reddenti pignora: an poterit Petrus hæc pignora retinere pro compensatione suę pecu-

pecuniæ: an verò teneatur illa reddere mulieri quam scit esse dominam, etiam cum amissione pecuniæ mutuatæ? Idem dubium erit, si emi rem à latrone bona fide, & postea sciui rem esse Francisci, sed latro non apparet cui reddam rem emptam ad recuperandam meam pecuniam, an tenear rem reddere Francisco cum amissione propriæ pecuniæ? Hunc casum apud nullum in terminis inueni. Solum scio tunc securius esse quod res reddenda est domino vero, & quod non poterit emptor illam sibi retinere pro compensatione propriæ pecuniæ. Videtur hoc probari hac vnicam ratione. Nam compensatio non fit nisi contra verum debitorem, à quo non possum rem meam recuperare: in casu vero latronis, Franciscus cuius est res propria, non est meus debitor: ergo contra illum non possunt facere compensationem. Idem dicendum videtur de Petro habente pignora istius mariti, non enim poterit illa retinere pro compensatione suæ pecuniæ contra mulierem, quia mulier non est sibi debens, & proinde in damnum illius non poterit facere compensationem.

7 Vltimò aduerto, quod si sit æquale dubium, an hæ res pignoratæ sint mariti, aut vxoris, in tali casu sunt restituendæ marito putatiuo, siquidem ille eas sub pignore dedit, & habebat possessionem illarum, & in dubio melior est conditio possidentis. Videri potest ad hæc Sà *in Aphor. verb.* Restitutio *nu. 36.*

CASVS LXXXV.

De rebus pertinentibus ad vsum cuiusdam Monialis.

QVidam Prouincialis in scriptis concessit cuidam Moniali, vt res aliquas mobiles, & æstimabiles, quibus vtebatur in vita, per mortem ipsius venderentur & pretium illarum applicaretur totum promissis celebrandis pro anima ipsius Monialis, præcipiens cum censuris ne Abbatissa de illis reb. aliter disponeret. Voluit hæc Monialis licentiam illam Prouincialis cõfirmare per D. Collectorem Apostolicum. Ille recusauit confirmare licentiam; dicens quod hoc in substantia erat dare licentiam Moniali, vt posset facere testamentum, quod solus Papa potest concedere: vt decernitur *in cap.* Quia ingredientibus 19. *q.* 3. *& cap. 2. de testamentis.*

1 Ego respondi potuisse Prouincialem dare hanc licentiam, neque hoc esse dare licentiam ad testandum, neque per hoc dispensasse Prouincialem in voto paupertatis. Neque Abbatissam mortua ista Moniali posse aliter de rebus defunctæ disponere. Sic tradit Sanchez *tom. 2. Decalogi loco mox citando*, à quo hauriam omnia sequentia, quæ dicam, eo quod ille sit tantus Doctor & Religiosus, exactissimè de statu Religioso disputans toto 2. tomo Decalogi.

Ante probationem istius conclusionis suppono cum eodem Patre Sanchez *tomo 2. Decalogi, lib. 7. c. 22. num. 11.* quod Moniales possunt habere peculium de licentia sui prælati ad vsus pios, dummodo tale peculium sit reuocabile ad nutũ prælati. Hoc autem peculium non est prohibitum Religiosis per Concilium Tridentinum, sicut Sanchez efficaciter probat cit. capite cum Nauarro, Fuluio Paciano, Graffis, Sà, Vega. Et probatur ex praxi omnium Religionum in Hispania, in qua multæ Moniales habent peculia aliquando centum ducatorum, & vltrà cum licentia prælatorum. Et hoc specialiter permittitur in conuentibus, in quibus communitas non suppeditat sufficienter omnia necessaria ad victum & vestitum Monialium. Secundò suppono, quod has res æstimabiles auri, vel argenti, ad quas distrahendas pro Missis, & anima sua Monialis licentiam petebat, non eas illi dedit conuentus, sed sæculares, consanguinei, vel amici, vel illa eas propria industria acquisiuit.

2 Hoc posito, probatur hæc opinio ex ijs, quæ tradit Sanchez *citato lib. 7. Decalogi c. 28. num. 12.* vbi ait cum Nauarro, Graffis, & Rodriquez, quod potest Religiosus

ligiosus etiamsi sit D. Francisci, scribere in papyro res pertinentes ad suum vsum, quibus vtitur, & petere in papyro à prælato, vt post suum obitum permittat, concedat, vt res illæ dentur certo, vel certis Religiosis: & quod prælatus potest concedere petitionem illam tali Religioso, non vt illud valeat sicut Testamentum, vel codicillus, sed tanquam donatio causa mortis cum licentia prælati. Eo nempe modo, quo idem Religiosus in vita donare posset donatione inter viuos alteri Religioso cum licentia prælati. Hoc enim (ait Sanchez) non est facere Testamentum, neque codicillum; quia talis donatio non habet vim ex dispositione defuncti, vt patet, sed ex voluntate prælati, qui semper potest reuocare illam licentiam, ac donationem, etiam post mortem defuncti. Adde quod in hac donatione facta per mortem ab isto Religioso cum prædicta licentia, non interuenit forma Testamenti, testium, videlicet & Notarij, sed est pura donatio facta cum licentia prælati, sicut poterat illud donare in vita, cum licentia eiusdem prælati. Denique quod hoc non sit facere Testamentum, probatur: nam ista Monialis petens hanc licentiam à Prouinciali, non disponit absolutè vt testatrix, sed solum rogat, & petit vt Prouincialis consentiat, & proinde non testatur. Si ergo Monachus, vel Monialis potest in morte sic donare alteri Religioso cum licentia prælati, etiam poterit cum eadem licentia donare sibi ipsi, vt scilicet res sui vsus distrahantur, & illarum pretium insumatur in suffragijs pro anima sua faciendis. Maximè cum Monialium conuentus pauciffima suffragia curet fieri pro suis Monialibus defunctis. Et proinde est causa nimis pia vt prælatus possit dare hanc licentiam: maximè cùm hęc donatio non fiat erga sæculares, nec res istæ fuerint ex bonis Religionis.

3 Secundò principaliter idem probo ex eo casu, quem resoluit Sanchez *citato lib. 7. Decalogi c. 22. num.* 16. vbi ait cum Corduba, Lopez, Vega, & Rodriguez, quod si quidam sæcularis dedit vni Moniali centum ducatos, vt consumat illos in suis necessitatibus: & hæc Monialis det illam pecuniam ad negotiandum cũ illa, & de lucro licito negotiationis detur eidem Moniali singulis annis certus census, verbi gratia, decem ducatorum, & residuum maneat ipsi secundo sæculari, cui dedit pecuniam ad negotiandum: dicunt prædicti Doctores, quod poterit Monasterium cum licentia Prouincialis post mortem illius Monialis donare illi sæculari, qui negotiatus est cum pecunia centum illos ducatos, quod erat capitale, vt illi maneant proprij in æternum. Ecce quomodo conuentus cum licentia Prouincialis potest facere tam amplam donationem. Mobilia verò istius Monialis non debebant accedere ad summam centum ducatorum, & præterea non intendit dare illos sæcularibus. Addit verò Sanchez cit. loco duas conditiones requiri, vt ritè fiat hæc donatio; prima est vt fiat cum consensu ipsius conuentus Monialium, eo quod illa donatio in rigore est alienatio bonorum Monasterij mobilium, & extra Monasterium. Secunda conditio est, vt ille sæcularis, cui donari debent illi centum ducati, sit persona benemerita ipsius conuentus. Et quod attinet ad primam conditionem, non requiritur in hoc nostro casu, quod conuentus cõsentiat: nam ista bona Monialis non alienantur extra conuentum, sed manent intra conuentum, id est in anima Monialis, quę tota vita conuentui seruiuit. Et quod spectat ad secundam conditionem vt scilicet persona sit benemerita, satis benemerita persona cõuentus est ipsa Monialis, quæ per totam vitam conuentui semper inseruiuit.

4 Tertiò facit ad hoc quod tradit Sanch *lib. 7. cap. 19. num.* 42. vbi ait cum Corduba, & Lopez, quod prælatus localis potest suo subdito dare licentiam vt insumat decem ducatos in vsus pios sibi placitos & non vltrà; quia dare licentiam vltra decem ducatos videtur pertinere ad Generalem Ordinis. Et hoc ait posse fieri attenta praxi, & statutis Religionis, & qualitate personæ donantis. Et hoc verius erit, & facilius in nostro casu, si

contr-

constiterit quod ista Monialis has res acquisiuit labore manuum suarum, nam in tali casu ait Sanch. *cit. cap.* 19. quod sola Abbatissa potest dare licentiam Moniali, vt in suos vsus expendat acquisita labore manuum suarum, & cit. Gregorium Lopez, & Bartholam. Lædesmam, in numero 44. Nec contra hoc obstat Bulla D. Clementis VIII. in qua omnino prohibet prælatis ne dent licentiam subditis ad danda munera, & dona sæcularibus: nam in hoc casu hæc Monialis nihil donat sæcularibus, sed applicat animæ suæ. Adde quod illa Bulla Clementis VIII. non fuit vsu recepta in Hispania, vt tenet Sanchez *cit. cap.* 19. *num.* 42. & *num.* 100.

Ad argumentum in contrarium initio positum, concedo non posse Religiosum condere testamentum, neque ad illud faciendum posse prælatum licentiam concedere: sed dico licentiam datam huic Moniali ad prædicta expendenda pro anima sua, non esse licentiam ad faciendum Testamentum, vt claré probaui suprà num. 3.

CASVS LXXXVI.

De quodam furto, & consultatione diaboli ad illud detegendum.

QVidam religiosus furto abstulit rem notabilem sacram, & de loco sacro. Quod cùm esset omnino secretum, quidam sæcularis, cuius intererat, consuluit quandam maleficam diuinatricem, vt sibi reuelaret authorem furti. Illa consulto diabolo, dixit sæculari quærenti, authorem furti esse Fullanum Religiosum certæ Religionis. Iste sæcularis id intimauit prælato istius Religiosi. Qui vocauit subditum reum, & interrogauit de delicto an ita esset, idque in secreto. Religiosus confessus est delictum. Et paulò post, delictum factum est publicum, & publicè dictus Religiosus de furto diffamatus est.

Quæsitum est, an hic Religiosus posset puniri supplicio publico ob tale delictum? Et videtur quod non: nam cùm hoc delictum esset antea omnino secretum, iniustæ factum est publicum, mediante diabolo: iustitia verò non est exhibenda per media illicita & iniusta, neque delicta secreta possunt puniri pœna publica, vt tenet communis opinio, maximè Nauarrus *in Rubr. de iudicijs à num.* 79. citans D. Thomam.

Responsio.

1 Si prima conclusio. Si iste Religiosus confessus est delictum coram prælato iuridicè, id est, coram Notario, & prælato interrogante, non tanquam patre, sed tanquam iudice, potuit prælatus illum punire, etiamsi delictum esset occultum. Sic decernitur *in cap.* 1. *de accusat. in* 6. vbi textus, & glossa in explicatione casus dicit, Quod stante crimine furti occulto, & reo non diffamato, si iudex inquirens fecit me vocari, & me interrogauit de furto, & ego confessus sum, potest me iudex punire in publico: nec possum iudici opponere me non esse diffamatum, nec mihi fuisse exhibita capitula culparum. Pro quo glossa ibi citat multos textus qui ibi possunt videri. Dixi, si confessus fuit delictum iuridicè, & coram notario, nam si confessus fuit sine notario, & solum tanquam patri, non tanquam iudici, non poterit illum punire publicè, sed solum secretò.

2 Licet iste Religiosus non confiteretur delictum, & licet tale delictum foret antea omnino secretum, dato tamen quod publicum factum est, etiam mediante diabolo, si adsint probationes sufficientes, poterit puniri supplicio etiã si culpabiliter fuerit publicatum. Hanc conclusionem tenet in terminis Nauar. *in citata Rubrica de iudicijs num.* 87. vbi loquens de teste qui in inquisitione generali illicitè coram iudice vetexit aliquod delictum occultum proximi, quod detegere non valebat, ponit hæc verba: *Ex quo tamen bene, vel malè delicta deducta sunt in publicam iudicis notitiam, ille tenetur ad castigandum ea per inquisitionem particularem.*

ticularem. Sic ille. Quo nihil clarius dici potuit ad intentum. Et in huius confirmationem citat ibi Nauarrus Sotum dicentem ad hoc intentum hoc intentum hoc modo. Sufficit notitia iudicialis habita per confessionem malè torti ad hoc vt iudex aliàs à torto inquirat contra delictum. Idem colligitur ex capit. *Ecce autem*, 24.q.3. vbi dicitur: *Quod crimina vndecunque claruerint punienda sunt ipsis criminosis confiteri nolentibus*. Et in hoc sensu, & ad hoc intentum citat hunc textum gloss. *primi c. de accusat. in 6.* in verbo *confessus*, vbi glossa ponit hęc verba: *Quid enim quaremus de infamia, vel capitulis, ex quo claret de crimine?* Confirmo hoc amplius exẽplo communiter adducto. Videlicet: Petrus accusauit Franciscum de quodam crimine occulto: & probauit delictum per testes falsos & iudex, vt persona particularis, scit Franciscum esse innocentem; in tali casu, si iste iudex protulerit sententiam, debet ferre sententiam secundum allegata, & probata contra Frãciscum iuxta communem opinionem. Et in hoc nostro casu id maiorem locum habet, in quo delictum verum est iam plenè probatum, vt suppono, & publicum iam factum, maximè ob confessionem delinquentis. Dixi ob confessionem delinquentis, quia sine hac intelligo non potuisse hoc delictum plenè probari per testes. Probo quia cum istud crimen omnino secretum fuerit, & sola malefica ope diaboli fuerit præcipuus testis (vt ita dicam) delicti, talis malefica non potuit adduci in testem: Testimonium enim personæ infamis, non est validum, vt patet: & sic nullus testis occulatus legitimus esse potuit istius delicti. Itẽ per solam famam publicam non potuit damnari pœna ordinaria, tum quia sola fama non sufficit ad irrogandam pœnã ordinariam, tum quia fama debet oriri à personis fide dignis, & non infamibus: hæc autem orta est malefica infami, & proinde si non esset confessio rei iuridica non posset puniri.

3 Ad argumentum oppositum in principio manet responsum ex illis, quæ diximus suprà cum Nauarro *num. 2. ex* citato capite, *Ecce autem*, videlicet per accidens esse quod furtum publicatũ sit per media illicita: sufficit enim quod iam sit factum publicum, siue bene, siue malè, vt dixit Nauarrus. Iura enim pręcipientia, vt delictum publicum puniatur, non distingunt an licitè, vel illicitè publicum factum sit: sed solum iubent quod delictum publicum puniatur ne crimina publica maneant impunita cum detrimento Reipublicæ. Neque ex hoc dicetur, quod prælatus iste fecit iustitiam per media illicita: cùm enim præcesserit confessio rei, & vera publicitas delicti, iam facit iustitiam per media licita.

4 Quamuis autem à me quæsitum non fuerit, quam pœnam incurrerit sæcularis qui maleficam consultauit de authore furti, sciens illam esse maleficant, & responsa dare ex sola consultatione dęmonis, quia vtile fuerit id pro aliquo casu puniendo scire. Dico primò peccatum esse grauissimum consulere maleficos ad scienda secreta. Nam hi malefici cùm habeant pactum formale cum diabolo, sunt suspecti in fide, & proinde tanquam tales accusari possunt ad tribunal sanctæ Inquisitionis. Is verò qui consultat malefico, si est persona Ecclesiastica, in cap. *Si qui Episcopus* 26.q.5. incurrit suspensionem officij, vel beneficij, & iubetur recludi in Monasterio ad faciendum ibi pœnitentiam. Et Sanchez *lib. 2. Decalogi cap* 38. *num.* 36. citatis multis Doctoribus, citat etiam ex iure canonico *capitulum 2. de sortilegijs*, vbi quidam, ex eo solum quod sumpsit Astrolabium ad sciendum de quodam furto occulto nullam habens intentionem, alloquendi diabolum, damnatus est tanquam grauissime peccans, & suspensus est ab altaris Ministerio per annum. Denique quam graue peccatum hoc sit satis obligatur ex illo responso, quod dedit Elias ad Nuncios Regis Ochosiæ, qui ex mandato Regis ibant ad consulendum Beelzebub circa ægritudinem Regis, Ad quos dicit Elias, *4. Reg 9. Nunquid non est Deus in Israel, vt eatis ad cõsulendum Beelzebub deum Accaron? Quamobrem, & cet.* Et vltra hoc

commercium consulendi diabolum pro furto occulto sit aliud peccatum grauissimum, quod est infamare proximum de crimine, quod est omnino occultum, quod de ordinario non est licitum, nisi quando crimen est contra communitatem; & neque tunc licet consulere diabolum pro illo cognoscendo.

CASVS LXXXVII.

De quadam dote, & donatione omnium bonorum.

QVidam vir cum vxore sua habebāt vnicam filiam legitimam, quam Matrimonio locarunt cuidam viro nobili: illique dotem constituerunt in hunc modum. Pro dote illi constituimus omnia nostra bona mobilia, & immobilia, præsentia, & futura quouis modo acquirenda etiam per donationes Regias; & manebat filia, & gener in domo paterna ex vno pane comedentes. Pater habebat aliam filiam illegitimam domi, quæ illi inseruiebat. Et pater cùm sit officialis Regis habet vltra duos mille ducatos ex stipendio officij, ex quibus sumptus ordinarios domus sustentat, & residuum istius pecuniæ dat filiæ illegitimæ pro suo peculio, & pro suo seruitio.

Quæsitum est primò, an valida fuerit ista dotatio, siue donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum. Videtur enim reprobata in iure eo quod per illam maneat homo impossibilitatus ad dandam eleemosynam; & ad testandū, & sic de alijs bonis actionibus quibus se priuat.

Secundò quæsitum est, an pater possit hodie donare filiæ illegitimæ illud residuum pecuniæ, eo quod filiæ legitimæ donauerit pro dote omnia bona sua mobilia, & immobilia, præsentia, & futura quouis modo acquirenda. Hoc enim posito, videtur non posse illud, residuum pecuniæ donare filiæ illegitimæ: cùm hæc pecunia sit bonum mobile, & ille omnia bona etiam mobilia promiserit, & donauerit filiæ legitimæ. An verò non obstante illa dotatione, & donatione omnium bonorum: intelligendum sit quod pater in vita habeat dominium omnium redditunm suorum, ita vt possit de illis donare, ac disponere sicut voluerit?

Responsio ad primum quæsitum.

1 Antequam respondeam ad primum quæsitum, noto donationem omnium bonorum esse suspectam, vt dixi, & in legibus ciuilibus correctam, ob causas proximè assignatas. De quo per summam, & sufficienter agit Rabello *lib. 18. quæst. 7. de donat.* vbi in summa dicit, donationem omnium bonorum præsentiū esse prohibitam, & irritam per leges Castellæ, quas ibi citat. Si verò sit donatio omnium bonorum tam præsentium, quā futurorum esse irritam, & illicitam, etiam per legem Portugalliæ 4 *lib Ordinat. tit. 4. §. penultimo.* Et citat Doctores. Excipit tamen, quod si donatio omnium bonorum fiat Ecclesiæ, vel pauperibus propter Deum, erit donatio valida, iuxta illud Christi D. Math. 19. *Vade, vende omnia quæ habes, &c.* Excipit secundò, quod si donatio omnium bonorum fiat à patre erga filium, vel filiam ratione dotis pro Matrimonio contrahendo, donatio erit valida, maxime si pater reseruauit sibi certam portionem de qua posset testari in morte, vt mihi constiit hunc patrem reseruasse vltra mille ducatos extra donationem, de quibus posset testari. Ex quibus omnibus constat donationem hanc fuisse validam; tum quia facta est à patre erga filiam pro dote, tum quia pater reseruauit sibi portionem, ex qua testari posset: & præterea quia victum, & cibum commune non abdicauit, sed simul cum filia, & genero mansit in eadem domo, sustentandus ex redditibus communibus.

2 Solum restat aduertere cum Iulio Claro *lib. 4. §. Donatio q. 19. num. 7.* vbi ait donationem omnium bonorum præsentium, & futurorum esse validam, si fiat causa mortis. Vbi claré innuit à contrario

rio sensu, quod si sit, & fiat donatio inter viuos, non erit valida; cuius ratio est, quia donatio inter viuos statim sortitur suum effectum, & transfert dominium in donatarium. Donatio verò causa mortis non sortitur effectum, nec transfert dominium in donatarium nisi post mortẽ donantis, vt communis opinio docet. An verò ista donatio fuerit inter viuos, vel causa mortis, mihi constare non potuit, quia extra informationem mihi dictum est donatores in scriptura dixisse: *Quod ipsis donatores in vita sua fruerentur bonis donatis; & illa possidebunt: & post mortem illorum, filia & gener possidebunt liberè prædicta bona.* Quæ verba si interuenerunt, claRè innuunt non fuisse illam donationem inter viuos, sed solùm causa mortis, cùm in vita retinuerint sibi dominium bonorum, vel saltem vsumfructum illorum: quæ duo non se compatiuntur cum donatione inter viuos, quæ statim transfert dominium rei donatæ in donatarium.

3 Solutio secundi dubij tum pendet ex proximè dictis, videlicet, qualis fuerit præcedens donatio: pendet etiam à cognoscenda intentione quam habuit ipse donator, quando fecit hanc donationem an scilicet habuerit intentionem priuandi se, & dominio rerum donatarum, & vsufructu illarum, ita vt in illis rebus donatis solum sibi maneret simplex, & nudus vsus, sicut seruus, & frater Minorita solùm habent in rebus quibus vtuntur, quarum non habent dominium, neque vsumfructum, sed solum simplicem vsũ, & ideo res illas, quibus vtuntur donare nõ possunt. Ex cognitione inquam istius intentionis donatoris colligendum est, an pater iste possit donare filiæ illegitimæ pecuniam, de qua quærit, non obstãte illa totali donatione facta filiæ legitimæ. Ad eum modum, quo Doctores dicunt; quod quando fuit emissum votum à vouente & votum est dubium, ita vt non constet ex verbis quid fieri debeat: interrogandus est vouens, quam intentionem virtualem in vouendo habuerit: si verò ipse vouẽs dubius sit, & nesciat explicare mentem suam, interpretandum est votũ vt obliget ad id quod minus est: quia fauendum est libertati voluntatis. Ita in terminis tenet Sanch. *lib. 2. de matrim. disp. 41. num. 34.* citans alios, & probat cum Panor. Syluest. & Angelo dicentibus quod iuramentum dubium interpretandum est strictè, vt minus obliget iurantem, quam fieri possit. Hinc iam constat quid dicendum sit ad secundum quæsitum. Si enim hic pater in donatione facta filiæ legitimæ habuit intentionem priuandi se dominio, & vsufructu rerum donatarum, & manendi cum solo vsu nudo: cessat omnis quæstio, & non potest donare filiæ illegitimæ illam pecuniam: quia habens solum simplicem vsum, non potest donare, sicut Religiosus Minorita. Si verò prædictus donator non meminerit intentionis quam habuit, & de hoc dubius sit, interpretandum est in fauorem libertatis ipsius, vt obligetur ad id quod minus est, & vt donare possit illam pecuniam filiæ illegitimæ saltem sicut vsufructuarius rerum donatarum.

4 Adhuc rem declaro alio exemplo Theologico. Fecit aliquis vir timoratus actionem aliquam, de qua dubitabat, an esse peccatum sed deposuit dubium practicum, cogitans non esse peccatum: & postea cõstitit, quod à parte rei erat peccatum. Iste talis, si erat vir timoratus, & alias non esset facturus, si sciret esse peccatum, non peccauit: quia non habuit intentionem peccandi, & standum est illi intentioni priori: id est, si esset peccatum non facerem. Eodem modo, si iste homo hodie dicat, quod si quando fecit illam donationem filiæ legitimæ, sibi in mentem veniret priuandi se dominio & vsufructu, & potestate donandi, hodie dicat quod talem intentionem tunc non formaret: hodie credendum est ad illud se non intendisse obligare, & proinde posse dare prædictam pecuniam filiæ illegitimæ. Non enim credẽdum est quod vir grauis, literatus, & diues in donatione sua voluerit se priuare dominio omniũ rerum, vsufructu, & potestate dandi aliquid de redditibus, ita vt maneret sicut seruus captiuus. Addo quod ex verbis suprà positis in fine numeri secundi, quæ

T 2 dicun-

dicuntur fuisse posita in scriptura dotis, constat, quod parentes in donatione dixerunt se ambos in vita fruituros bonis illis dotatis: filia verò, & gener per mortem dotantium illa bona possessuros esse pòst mortem dotantium: quod clarissimum signum est illos non se priuasse in vita dominio, nec vsufructu illorum bonorum, sed fuisse donationem causa mortis, & proinde posse patrem hunc donare huic filiæ illegitimæ pecuniam, de qua quæritur. Obligatur tamen hic pater in conscientia tempore mortis donare filiæ legitimæ omnia bona mobilia, & immobilia tunc extantia: nec poterit in vita aliquid donare in fraudẽ dictæ filiæ legitimæ de industria, intendens illam lædere: quia hoc clarè est cõtra prædictam donationem.

5 Adhuc in fauorem illius filiæ illegitimæ, quod pater illi potuerit donare illã pecuniam: adduco id quod dicit, & probat Azor *tom. 2. lib. 7. cap* 10. *q.* 10. vbi probat citans aliquos, quod licet ius commune prohibeat Clericis facere donationes de fructibus beneficij Ecclesiastici. Hoc non obstante potest clericus de fructibus beneficij dare alimenta filio spurio, imò ad id obligari in conscientia. Imò addit posse eundem clericum de bonis beneficij dare filiæ spuriæ dotem pro Matrimonio, si aliunde non habeat. Et ad hoc citat Curtium, Syluest. Cardin. Palæottum. Si autem hoc potest pater clericus de bonis beneficij Ecclesiastici erga filiam spuriam: à fortiori id poterit hic pater facere suæ filiæ spuriæ.

CASVS LXXXVIII.

De quodam diuortio in duos coniuges.

QVædam mulier secundi matrimonij propter graues molestias, & rixas, quas habebat cum suo marito, fecit diuortium ad inuicem, in quo manet quinque ab hinc mensibus, & obtinuit à marito per scriptum, consensum diuortij: in qua scriptura maritus illi dedit licentiam vt posset manere in aliquo receptaculo mulierum non professarum, vulgo, *Recolhimento*, illa amplius procedens, coram sacrosancta Eucharistia, votum vouit se futuram esse Monialem professam in quacunque Religione, quæ ipsam vellet recipere.

Responsio.

1 Iste casus propositus est confusè: nã explicari oportuit, an hoc diuortium factum sit authoritate iudicis Ecclesiastici: & an sit data sententia diuortij perpetui, an solùm ad tempus: suppono enim vt rem certissimam coniuges non posse facere diuortium authoritate propria, vt inter alios supponit Henriquez *lib.* 11. *de matr. cap.* 8. *num.* 13. Tertiò declarandum fuit, an diuortium factum sit quoad thorum tantùm, an quoad thorum, & cohabitationem simul. Quartò an hoc diuortium factum sit culpa ipsius viri, qui erat sæuus, & iniuriosus mulieri, an è contra sit factum diuortium culpa ipsius vxoris, quæ erat sæuiens in virum, insidias illi parans, & cæt. omnia enim hæc diuersam postulant responsionem. Quia igitur casus è longinquo positus, venit obscurus, sumendo illum in sensu, & praxi communiore diuortij, respondeo cum sequentibus declarationibus, videlicet.

2 Si hoc diuortium factũ est per sententiam iudicis Ecclesiastici: & factum est in perpetuum: Et factum est quoad thorum, & habitationem simul: & non est factum culpa mulieris sed viri. Hæc mulier sic separata, potest esse Monialis professa inuito marito, & intrare Religionem. Ista conclusio asseritur in simili ferè casu à Doctoribus in materia de Matrimonio, dum tractant, an si alter coniux fuerit adulter, & ideo lata sit sententia diuortij (intellige perpetui) possit coniux innocens Religionem intrare, & profiteri, vel Ordines sacros recipere, idque inuito coniuge culpato, & respondent omnes, quod potest inuito altero, & culpato manente in sæculo. Hæc conclusio est expressa in capite *constitutus*, & c. *veniens*, de conuers. cõiugatorum, & c. *Agathosa* 27. q. 2. & ratio est,

est, quia adulter omne ius coniugale amisit, quod solū obstaculo erat ingressui Religionis innocentis. Vltra citatos textus, ita tenet Sanchez *lib.* 10. *de matrim.disp.*11. citans alios, & tenet Bonacina *tom.*1.*tract.de pertinentibus ad vsum matrimonij, q.*4.*puncto* 5.*num.*23. & alij. Hæc autem ratio militat omnino in diuortio facto in perpetuum propter sæuitiam, & furorem viri lata sententia perpetui diuortij quoad thorum & habitationem simul, tunc enim vir sæuus, & furens amittit omne ius coniugale per talem separationem. Imò maior causa separationis datur quando maritus est sæuus & crudelis, cum periculo occidendi vxorem, tunc enim potest illa per se facere diuortium fugiendo à marito ob periculum vitæ, vt tenet Reginaldus *tom.* 2. *libro* 31. *nu.* 316. quod non potest propria authoritate facere in alijs causis diuortij. Si ergo in hoc casu vir iste nimis sæuus in vxorem, & cui non prodest dare cautionem, per sententiam iudicis priuetur thoro, & cohabitatione vxoris in perpetuum, clarum est quod per talem sententiā amittit omne ius coniugale: & proinde vxor illius innocens poterit profiteri Religionem eo inuito, & manente in sæculo, etiamsi ille relictus non voueat castitatem. Rationem hanc clariùs assignat Reginaldus *citato lib.*31.*num.*330. dicens quod diuortij sententia absoluit innocentem à debito coniugalis societatis, dissoluitque contractū matrimonij quoad ius thori, & cohabitationis: quæ eadē verba in terminis desumpsit ex Sanchez *lib.*10.*de matrim.disp.*9.*q.*3. *num.* 30. Si ergo diuortij perpetui sentētia quoad thorum, & cohabitationem priuat iure coniugali in perpetuum, bene poterit coniux innocens ingredi Religionem inuito cōiuge nocente, ad cuius cohabitationem non est amplius reuersurus. Et nihil interest an hoc diuortium perpetuum sit factum propter adulterium, an propter sæuitiam viri: cùm vtrobique militet eadem omnino ratio, & vtrumque priuet nocentem iure coniugali in perpetuum.

CASVS LXXXIX.

De quodam homicida professo in quadam Religione.

QVidam adolescens ex leui occasione, alium adolescentem, aliàs amicum verbis iniuriosis lacessiuit: & hoc non contentus, euaginato gladio illum impetijt: idque tam irato animo vt duo viri comitantes illum, detinere non potuerint. Cùmq; iam propè accederet ad alium, gladio euaginato, is qui impetebatur protestatus est aggressori, vt desisteret, & retrocederet. Cùmque aggressor non desisteret, is qui impetebatur sciens aggressorem esse natura sua audacem, rixosum, & iam aliàs homicidam, pro vitæ propriæ defensione archebusio aggressorem interfecit, credens aliàs vitam propriam esse positam in periculo. Hoc facto se absentauit, & in partibus remotis ingressus est quamdam Religionem, & in illa professus, iam ab annis quinque vel sex. Et vult hodie Ordines sacros recipere.

Quæritur primò: an illius professio valida fuerit non obstante motu proprio Sixti V. contra criminosos?

Secundò, an dato quod valide professus fuerit, possit hodie prelatus illius cum illo dispensare ad Ordines recipiendos per priuilegia Ordinum Mendicantium, quibus gaudet Religio istius professi: An verò indigeat speciali dispensatione Summi Pontificis?

Responsio ad primum.

1 Ad primum quæsitum dico, professionem fuisse validam, si fuit facta post Bullam Clementis VIII. per quam reduxit Bullam Sixti V. ad terminos iuris communis, de qua statim dicam: prælatus verò istius professi incurrit pœnas positas in dicta Bulla Sixti V. si prælatus recipiens illum, sciebat illū esse homicidam. Prima pars probatur, quod scilicet

professio valida fuerit. Nam licet Sixtus V. in illa sua Bulla annullauerit professionem factam ab homicida: postea tamen Clemens VIII. prædictam Bullam Sixti V. reduxit ad terminos iuris communis, decernens vt professio foret valida, licet non esset seruata forma præscripta à Sixto V. prælatus verò recipiens criminosum non seruata dicta forma Bullæ Sixtianæ incurret pœnas positas à Sixto V. Hanc Bullam expediuit Clemens VIII. anno 1602. die 2. Aprilis. Constat verò quod professio homicidæ non prohibetur, neque annullatur in iure communi, vt ego probaui in meo 1. tom. *Dubiorum Regular. verbo Nouitius, quo ad qualitates requisitas à Sixto V. num. 12.* Vbi attuli duo exempla duorum homicidarum, qui fuerunt Religiosi, & id probaui ex vno textu Iuris canonici. Dixi prælatum, qui hunc recepit incurrisse pœnas impositas à Sixto V. si sciebat illum esse homicidam: quia si prælatus fecit informationes à Sixto V. præscriptas, & per illas non constitit de tali homicidio; prælatus illum recipiens non incurrit prædictas pœnas. Quia Sixtus V. in sua Bulla solum punit prælatos, qui temerè recipiunt criminosos, id est non præmissa informatione præcedente, vt clarè probat Rodriguez *to. 3. qq. Regul. 54. art. 4.* adducens verba ipsius Bullæ.

2 Quod attinet ad secundum quæsitum, responsio illius pendet ex resolutione alterius dubij maioris; an videlicet homicidium istius professi fuerit voluntarium, an casuale? Item si fuit notorium, an occultum? Nam in irregularitate homicidij voluntarij notorij non possunt prælati regulares dispensare cum suis subditis, vt suppono certissimum.

Dico ergo imprimis, quod attentis circunstantijs in informatione suprà relatis, credo quod istud homicidium non fuit voluntarium. Probo ex ijs, quæ tradit Suarez *tom. de censuris disp. 44. sect. 1. num. 5.* vbi ait quod ad hoc vt incurratur irregularitas homicidij voluntarij, est necessaria expressa, ac spontanea voluntas occidendi. Et ait quod per has particulas excluditur voluntas se defendendi. Nam voluntas se defendendi, est voluntas necessaria, non spontanea. Et proinde cùm iste, de quo agimus, voluerit directè se defendere à viro potenti, rixoso, & se inuadente cum gladio euaginato, & nolente retrocedere, cùm occisor moneret vt desisteret; sequitur clarè, quod non habuit directam, ac spontaneam voluntatem occidēdi, sed se defendendi, & proinde illius homicidium non fuit voluntarium, sed casuale. Addit Suarez cit. loco, quod si aliquis habeat voluntatem principaliter se defendendi, licet aliquantulū peccaminosè excedat, effectus ex illa secutus non est voluntarius. Imò probat ibidem Suarez *num. 2.* ex Doctoribus, & textibus, quod si aliquis directè, & spontaneè habuit intentionem infligendi vulnus, sed nō occidendi: sed postea ex vulnere inflicto mors fuit secuta, iste talis non fuit homicida voluntarius, sed casualis. Nam, vt ait, homicidium voluntarium dicitur illud solum quod directè, & perfectè volitum est. Iste verò qui solum voluit vulnerare, & non occidere, directè non intendit homicidium. Et iste de quo agimus solum intendit se defendere.

3 Facit ad intentum quod tradit Comitolus *lib. 4 Respons. Moral. q. 10. num. 12.* vbi circa hanc materiam ponit hæc omnia verba sequentia: *Qui hominem paratum ad cædem intenta sica, seu telo venientem, qui se conflictu casurum videt, potest antequam manus conferantur, cominus, vel eminus, aut displego glebulo, aut vibrans hastam interimere.* Si ille. Quod clarissimè probat nostrum intentum. Facit etiam quod tradit Bonacina *tom. 2. tit. de restit. in particulari disp. 2. q. vltima sect. 1. puncto 8.* vbi agit quando inuasus possit licitè occidere inuadentem, de quo sic dicit: *Si inuasus probabiliter credat se grauiter lædendum, vel occidendum, si vim non repellat, seu inuasorem non occidat, & cæt.* Et in hoc casu clarè docet Bonacina posse licitè inuasum occidere aggressorem: quod in terminis contigit in casu de quo agimus. Potuit enim iste de quo agimus probabiliter timere periculum vitæ, videns venientem ad se hominem cum gladio euaginato,

na tura

natura sua rixosum, & iam reum homicidij: cum de semel malo possit semper præsumi quod sit malus, iuxta regulam *iuris in sexto* Facit etiam quod tradit Reginaldus *to.2.lib.21.num.57.§. Circa quam* vbi ait, quod si ego suspicor quod Petrus me vult occidere, & ego illum moneo, vt desistat, & ille non acquiescit; possum illum occidere tanquam iniustum aggressorem, si cōstet de periculo mortis, quod alia ratione vitare non possum. Denique facit quod tradit Azor *tom.3.de quinto præcepto Decalogi lib.2.c.1.q.2.* vbi ait, quod inuasus potest occidere inuadētem, si probabiliter credit se grauiter lædendum, vel occidendū si vim non repellat: quod suprà iam retulimus ex Bonacina. Et in omnibus his 4. Doctoribus dicentibus posse sic inuasum licitè occidere inuadētem, videre licet quod inuasus sic occidens non peccat, cùm vim vi repellere liceat ex lumine naturali: si verò in tali occisione licita non interuenit peccatū, etiam non datur irregularitas orta ex homicidio voluntario: quia hæc irregularitas est pœna imposita propter peccatū: & vbi non est culpa, nō est pœna, vt omnes Doctores fatentur. Quod verò ob licitam sui defensionem liceat occidere inuadentem, est communis Doctorum opinio, de quo inter alios, Sayro *in claui Regia lib.7.cap.10. num.14.* citans multos: qui tamen limitat dummodo seruetur moderamen inculpatæ tutelæ.

4 Sed modò videndum est pro nostro casu, an hic quo agimus seruauerit moderamen inculpatæ tutelæ? Pro quo sciēdum est primò ex Sayro *cit. cap. 10. num. 18.* & ex Vega Minimo *1. p. sum. casu 12. in fine*, & alijs, quod si inuasus potest se defendere fugiendo, vel clamando, vel solum vulnerando absque occisione, tenetur vel fugere, vel clamare, vel solum vulnerare, aliàs non seruat moderamen inculpatæ tutelæ, nec vitat irregularitatem. Hic verò, de quo loquimur videtur quod potuerit facere aliquod ex illis tribus.

5 Ad huius rei notitiam respondeo cū Sayro cit. loco, qui postquam dixit teneri inuasū fugere, seu clamare si potest subdit hæc verba: *Quod si dum hæc considerat possitne fugere, aut clamare, videat se exponi graui periculo inuasoris illum opprimentis, non est quod in his considerandis se occupet, sed se etiam cum inuasoris occisione defendat, quia semper est melior ratio patientis iniuriā.* Sic Sayro. Vega verò ponit hæc verba circa fugam inuasi: *De quo sufficit aliqua probabilis coniectura: & non est necessarium examinare si alio modo possit vitare periculum nam in similibus periculis deest vt plurimum sufficiens consideratio ad euadendum.* Sic ille. Nunc videat iste pater informās, quomodo se in isto casu gesserit, & quid cogitauerit, inde enim pendet resolutio suę dubitationis, an scilicet seruauerit hoc moderamen inculpatæ tutelæ.

6 Secundò dico; si principale intentum quod habuit, fuit defendere vitam suam, quam credebat periclitari, si non occideret inuasorem, dato quod non seruauerit moderamen inculpatæ tutelæ fugiendo aut solum vulnerando, licet in eo peccasset mortaliter, eius tamen homicidium non fuit voluntarium propter causas suprà in principio adductas ex Suar. quia scilicet non fuit volitum in se & spōtaneum, sed necessarium. Et proinde cū non fuerit homicidium voluntarium, poterit cum isto Religioso ad suscipiendos Ordines sacros dispensare suus prælatus, etiam si sit prælatus localis. Sic tenet Hēriquez *to.2.lib.14.c.10.§.2. & eodem lib. c. 19.§.3.* Idem tenet Riccius *4.p.decisio.collect.930.in fine*: & Barbosa *in remission. ad Triden. ad sess.14.cap.7.de reformat.* vbi citat alios multos Doctores. Qui hoc colligūt clarè ex cit. c. 7. Tridentini: vbi Concilium imprimis dicit nullum prælatum posse dispensare cum homicida, qui per insidias, & industriam proximum occiderit: & hic est propriè homicida voluntarius, cum quo solus Papa dispensat, si est notorium. Sed addit statim Concilium Trident. in hunc modum: *Si verò homicidium non est ex proposito, sed casu, vel vim repellendo, vt quis se à morte defenderet fuisse commissum narret, &c.* In hoc casu ait Cōcilium, poterit Episcopus dispensare. Si verò potest Episcopus cum suo subdito dispensare, etiam poterit prælatus [illegible]

laris id facere cum suo subdito, per priuilegia quæ ego citaui in meo primo tomo *Dubiorum Regul. verbo* Abbas *num. 6. & verbo* Dispensare *num. 9.* Et sic in hoc nostro casu poterit prælatus istius Religiosi cum illo dispensare viso quod illius homicidium factum præcipuè ob defensionem vitæ non fuit voluntarium, sed casuale, etiamsi fuerit publicum, & notorium, vt dixi *citato num. 9.*

6 Nunc resumendo superiùs dicta, Dico primò, quod si iste homicida in occisione seruauit moderamen inculpatę tutelæ occidendo pręcise ad defensionem vitæ, ita vt non peccauerit, non indiget dispensatione aliqua ad Ordines suscipiendos: cùm enim in tali homicidio nō peccauerit iuxta Doctores supra citatos secundò, quod si occidit principaliter ad *n.3.* nō incurrit irregularitatē quia vbi nō est culpa, nō est pęna irregularitatis. Dico tuendā propriam vitam, quā credebat aliàs periclitari, tunc licet non seruauerit moderamen inculpatæ tutelæ, & occidendo peccauerit, poterit cum illo dispensare suus prælatus per supradicta *num. 5.* quia illius homicidium non fuit voluntarium, sed casuale. Et sic ego consulo quod pro maiori securitate obtineat à suo prælato dispensationem in irregularitate.

CASVS XC.

De quodam statuto certæ Religionis circa non recipiendos descendentes a Iudæis.

IN quadam Religione facta sunt duo statuta, vnum post aliud. Primum statutum sic habet: *Remouemus omnem facultatem à prioribus, & prouincialibus, vt de cætero non possint recipere ad habitum, vel professionem iuuenes trahentes originem à sanguine Iudæorum, vel Sarracenorum. Et ideo præcipimus in virtute Spiritus Sancti, & sanctæ obedientiæ sub formali præcepto, & sub pœna priuationis perpetuæ regiminis in Ordine, vt nullus recipiatur à prælatis prioribus, & prouincialibus in conuentibus nisi notoriè, vel diligentissimo examine constet huiusmodi recipiendos ad habitum, vel professionem macula huiusmodi prorsus carere, Irritum decernentes quidquid secus factum fuerit, nisi vera ignorantia id fieret. Fiat nihilominus ipsis recipiendis super hoc publica protestatio.*

Secundum statutum eiusdem Religionis posterius fuit hoc. *Præcipimus omnibus, & singulis prælatis huius prouinciæ in virtute Spiritus sancti, & sanctæ obedientiæ sub formali præcepto, & sub pœna absolutionis à suis officijs, vt iuxta id quod aliàs in hac eadem prouincia à prædecessoribus nostris ordinatum fuit, neminem descendentem ex genere Iudæorum. Sarracenorum, vel Maurorum ad habitum nostri Ordinis recipiant: qua de re diligentem inquisitionem facere tenebuntur iuxta modum, & formam à patribus eiusdem prouinciæ matura deliberatione præfigendam, & publicandam. De his verò, qui ex genere, & sanguine, ac familia descendunt nobilium, qui Lusitano idiomate dicuntur, Fidalges de solar, & eorum, qui titulo Ducis, Marchionis, Comitis, & supra sunt insigniti, nulla alia probatio seu examen requiratur, quam quod ex huiusmodi Baronibus originem ducant. Et quoniam parum prodesset huiusmodi sanguine notatos in hac prouincia ad habitum non recipere, si alijs in locis professos, ipsamet prouincia in filios reciperet: idcirco sub eodem formali præcepto præcipimus ne similes, seu tales in hac prouincia prosiliari possint sub prætextu cuiuscumque facultatis, aut licentia obtenta, vel obtinendę. Irritum ex tunc decernentes quidquid secus factum fuerit.*

His positis, quæritur primò, an secundum statutum limitet primum statutum, vel ipsum reuocet in totum, vel in parte: vel an simpliciter habeat vim obligandi tale primum statutum, sicut habebat antequam fieret secundum statutum?

Secundò quæritur, an si recipiatur in eadem prouincia aliquis iuuenis habitus pro Christiano veteri, eo quod ante receptionem illius præmissæ sunt in-

informationes solitæ fieri in prouincia, & nihil contra illum resultauit: postea tamen progressu temporis constitit illum descendere ex Iudęis post illius professionem, an inquam talis receptio, & professio validæ fuerint, vel inualidæ, ita quod post professionem possit expelli à dicta Religione?

Responsio ad primum.

1 Ad primum dico, quod secundum statutum non reuocat, neque contrariatur primo statuto, licet illud primum extendat, & in parte limitet. Quod verò primum non reuocetur per secundum, probo ex traditis per Suarez *tom. de legib. lib.6. cap.27. num.*10. vbi ponit hæc verba: *Lex posterior non habens clausulam derogantem, vel abrogantem priorem non reuocat illam nisi quando illi directè opponitur, ita vt nisi priori deroget, fiat inutilis*. Et ait hanc esse opinionem multorum Doctorum. Hoc autem secundum statutum non habet clausulam derogatoriam prioris statuti, neque est oppositum primò: neque secundum statutum erit inutile si primum non derogetur, vt patet. Ergo secundum non derogat primò. Secundò, idem probatur ex traditis à Nauar. *in consilio* 1. *de pœnis num.*1. vbi citans quandam legem iuris ciuilis, ait: *Quod à lege antiqua non est recedendum nisi quatenus per nouam reperitur esse recessum*. At in hoc casu statutum secundum non recedit à primo in principali intento, quod est excludere ab Ordine Christianos nouos: imò quoad hoc primum statutum confirmatur per secundum, quatenus secundum excludens supradictos ait. *Iuxta id quod aliàs in hac eadem prouincia à prædecessoribus nostris ordinatum fuit*. Idem probatur ex traditis à Nauarro *consilio* 3. *de adulterijs*, vbi citans aliam legem iuris ciuilis, ait: *Lex noua remedium adducens, non censetur tollere aliud per alias leges iam inductum*. Et in hoc casu secundum statutum affert vnum remedium ad arcendos Christianos nouos ab Ordine, quod est vt neque tales professi in alijs prouincij, in corporentur in ista: ergo dando hoc secundum remedium positum à primo statuto de talibus non recipiendis ad habitum. Vltimò probatur ex dicto communi Iuristarum dicentium, quod legum correctio, & contrarietas quoad fieri possit, vitanda est: adeò, vt si necesse sit pro concordandis duabus, legibus, quæ videntur discordare, impropriare verba alterius legis, ita faciendum sit pro vitanda legum correctione, sicut tradit Sanch. *lib.*1. *de matrim. disput.*17. *num.*6. citans multos. At in hoc casu non est necessarium impropriare verba alicuius statuti ex his duobus ad correctionem alicuius.

2 Dico secundò, quod secundum statutum est extensiuum, & ampliatiuum primi. Constat clarè, quia primum solum prohibet ne ad habitum, vel professionem recipiantur denuo iuuenes; secundum verò ampliat, vt neque tales professi in alijs prouincijs incorporentur in ista tanquam filij illius. Et sic secundum statutum ampliat, & confirmat primum: tantum abest vt reuocet.

3 Dico tertiò. Secundum statutum in aliqua parte limitat primum, quatenus in secundo dicitur, in facienda informatione pro recipiendis ad habitum filijs, & descendentibus à nobilibus, & baronibus, sufficere quod probetur ab illis descendere; innuens quod de istis non necesse sit inquirere an descendant à Iudæis, cùm vt plurimùm tales à nobilibus descendentes non credantur à Iudæis descendere: quæ limitatio non ponebatur in primo statuto. Licet verò secundum statutum sic limitet primum, non ideo derogat primo, quia limitare non est abrogare, vt patet: sed solum quoad partem modificare. Imò per istam limitationem magis firmatur primum statutum quoad intentum principale de excludendis Christianis nouis, iuxta illam regulam Iuristarum. *Exceptio firmat regulam*.

Responsio

Responsio ad secundum.

4 Responsio secundi quæsiti pendet à solutione alterius maioris dubij: an scilicet licitum, & validum sit statutum Religionis, per quod statuit ne ad professionem recipiantur tales descendentes à Iudæis (vulgo *Christianos nonos*) & quod si recipiantur illorum professio nulla sit, & proinde possint expelli ab Ordine? Nauarrus *in consilio 5. de Regularib. primo impressionis*, dicens in Religione Minimorum dari tale statutum, asserit nullam Religionem posse facere tale statutum: si verò fiat, fore statutum nullum, neque per illud posse expelli ab Ordine professum tali sanguine maculatum ex vi talis statuti, sed professionem fore validam. Probat Nauarrus, quia Religio non potest facere statutum contra ius commune; ius verò commune admittit, id est non excludit à Religione descendentes hos à Iudæis. Ad quod citat Nauarrus quædam verba Pij in quadam Bulla loquente de hac materia, in qua dicit citatus Papa ad hoc intentum, quod non est distinctio Iudæi, & Græci, iuxta Diuum Paulum. Idem habet frater Hieronymus Rodriguez *in suis resolutionibus resolutione* 101. *num.* 17. qui cum Rodriguez *tom. 3. qq. q.* 11. *art.* 2. sequitur Nauarrum adducens eandem rationem Nauarri. Et sic iuxta hanc opinionem respondeo ad primum quæsitum propositum: non potest hæc Religio facere, hoc statutum, neque virtute illius expellere professum, de quo est quæstio.

5 Hoc non obstante, mihi magis placet opinio Suarez, qui *tomo quarto de Relig. lib.* 2. *de ingressu in societatem cap.* 2. *à num.* 10. *vsque ad finem capitis*, dicit primò quod sua Religio habet hoc ipsum statutum in terminis. Et quod hoc statutum factum est à patribus grauibus, & doctissimis congregatis: idque in vrbe Roma: debuerant verò tales patres bene scire tale statutum esse licitum. Et præterea debuit Romæ Papa scire de tali statuto, cui tamen Papa non contradixit. Addit deinde quod Papa suæ Religioni concessit priuilegium ad faciendas constitutiones quaslibet, quas viderint esse vtiles bono communi Religionis: & præterea quod idem Papa confirmauit omnes constitutiones prædictæ Religionis factas, & faciendas. Quæ concessio cùm sit priuilegium, communicatur cæteris Religionibus habentibus priuilegium communicationis. Et *in cit. cap. num.* 5. Respondet Suarez argumento Nauarri dicens, non posse Religionem facere statutum quod sit contrarium iuri communi positiuè bene tamen posse facere statutum contrarium iuri communi, negatiuè. Hoc est: Non potest Religio facere statutum contra ius, quando ius positiuè, & formaliter dicit, fiat hoc, vel non fiat hoc: nam lex inferioris non potest tollere legem superioris, sicut dicitur in *Clementina*. Ne Romani *de elect.* Sed tamen poterit Religio facere statutum contrarium iuri communi negatiuè, id est in materia, in qua ius commune se habuit negatiuè, id est, nihil disposuit in particulari. In hoc enim Religio non contrariatur in rigore iuri communi, sed disponit extra, vel pręter ius commune. Et in casu nostri statuti, ius commune nullibi dicit positiuè, quod Christiani noui admittantur ad Religionem vel quod non arceantur ab illa: sed habuit se ius commune in hoc negatiuè, id est nihil de hoc determinauit in particulari: & ex consequenti Religio, quæ fecit tale statutum de excludendis ab Ordine descendentibus à Iudæis, facit statutum contrarium iuri communi solum negatiuè, quod in rigore non est contradicere iuri communi. Et sic iuxta hanc opinionem Suarez, professio descendentis à Iudæis, de quo quæritur, erit nulla ex vi statuti, poteritque proinde expelli ab Ordine, vbi constiterit de macula illius descendentiæ. Videatur Suarez *cit. loco* vbi fusiùs rem tractat, & respondet ad alia argumenta Nauarri. Et ponit Suarez hoc exemplum clarum; videlicet. Religio Minimorum habet statutum quod nullus ad professionem in illa admittatur nisi habuerit decem, & octo annos completos: quod statutum

vide-

videtur contrarium Concilio Tridentino decernenti quod professio validè fiat in anno sexto decimo completo. Et tamen prædicta Religio hodie seruat suũ statutum, & Tridentinum non illud annullauit. Ratio est, quia prædictum statutum Minimorum non contrariatur Tridentino positiuè. Nam Tridentinum non ait positiuè quod professio facta ante annum decimum octauum sit nulla; neque ait, quod nullus admittatur ad illam ante annum decimum octauum: solum ait quod sit nulla, si fiat ante annum decimum sextum: de professione verò facta in anno decimooctauo habuit se negatiuè, id est, nihil disposuit: & proinde tale statutum contrariatur Tridentino solum negatiuè: seu potius non est contra Tidentinum, sed præter Tridentinum.

6 Dico secundò, dato quod opinio Suarez non esset vera, & quod Religio non posset facere statutum de quo est quæstio, poterit adhuc Religio expellere talem professum, de quo quæritur in secundo quæsito, idque non ex vi statuti (dato quod esset nullum) sed ex eo quia in tali professione defuit consensus ex parte Religionis illum admittentis ad professionem. Etenim Religio non illi dedit suffragia ad professionem nisi sub conditione, si careret macula talis sanguinis; & proinde cùm talis conditio non sit sortita effectum, professio fuit nulla. Etenim professio est quidam contractus inter profitentem & Religionem admittentem. Est autem res certissima, quod contractus factus sub conditione, deficiente conditione, corruit contractus. Hoc ipsum affirmat Nauar. Rodrig. & Hieronymus Rodriguez cit. locis: qui licet negent posse Religionem facere statutum, de quo loquimur, omnes tamen concedunt posse Religionem expellere professum contra tale statutum cognito postea defectu natalium: & adducunt rationem proximè positam de defectu consensus ex parte Religionis: & proinde professio sine consensu Religionis est nulla.

7 Dico tertiò, quod vt possit expelli iste taliter inuentus maculatus post professionem, est omnino necessarium quod ante professionem fiat illi potestatio, quod expelletur ab Ordine quoties inuentus fuerit maculatus in natalibus. Sic tenet Nauar. *cit. loco* §. *Secundo quod.* Et ratio naturalis dictat: nam in materia contractuum est de substantia contractus, quod conditio apposita contractui intimetur vtrique contrahenti, vt sciat ad quid se obliget, alioqui non annullabitur contractus ex defectu conditionis non intimatę contrahẽtibus. Quod adeò verum est, vt dicat Reginaldus *lib. 25. num. 59.* quod in faciendo contractu conditionali, conditio debet esse expressa, & quod non sufficit tacita: pro quo citat Syluestr. & vnam legem iuris ciuilis. Imò addit Reginald. quod talis conditio debet apponi in principio contractus iuxta Syluest. ibidem citatum. Ob quam causam dico in nostro casu, quod si huic professio non fuit facta prędicta protestatio ante professionem, quod scilicet illum admittebant sub prędicta conditione, nón poterit Religio illum postea expellere. Contra hoc tamen non facit quod ait Nauarr. *citato* §. dicẽs, quod ad hoc sufficiet protestatio expressa, vel tacita: & non declarat qualis erit in hoc casu protestatio tacita. Ego, saluo meliori iudicio, credo per protestationem tacitam ibi intelligi, quando prædictum statutum Ordinis excludens à professione Christianos nouos fuerit notum ipsi profitenti. Si enim illius habeat notitiam, ipsum statutum facit protestationem, & proinde licet prælatus in professione non faciat expressam protestationem, fit tamen profitenti tacita protestatio ab ipso statuto, quia lex semper loquitur, & profitens sciebat illam legem: & ideo in nostro Ordine Minorum statuta generalia bis in anno leguntur in communitate, vt non possit quis illorum ignorantiam allegare. Et ideo si hoc statutum istius Religionis legitur singulis annis in communitate, dico quod huic professo fit protestatio tacita in professione, quæ sufficit secundum Nauarrum. Si verò tale statutum non legi-

legitur in communitate, nec profitens illius habet notitiam, neque illi in professione fit expressa protestatio, non poterit postea expelli iuxta prædicta ex Reginaldo, quia non fuit illi notificata conditio contractus professionis.

8 Aliud dubium potest hic oriri ex verbis positis in primo statuto istius Religionis: quatenus dicit: *Quod si secus factum fuerit, sit irritum, nisi vera ignorantia sit factum.* In quibus verbis clarè innuit; quod si aliquis iuuenis ad professionem admissus fuerit, ante quam professionem facta fuit informatio de illius progenie, & ex facta informatione nihil contra ipsius progeniem resultauit, & post factam professionem constitit de illius defectu in natalibus, in tali casu innuit primum statutum quod professio erit valida, eo quod sit admissus per ignorantiam, & sic non poterit expelli, etiamsi illi facta fuerit protestatio. Facit ad hoc quod ait Rodriguez *tom. 3. qq. Regular. quæst. 54. art. 1.* vbi probat, quod etiam stante Bulla Sixti V. in suo robore contra criminosos, per quam annullabat professionem illorum qui commiserant delicta grauia in sæculo, & quod talis expelleretur: ait Rodrig. quod illo non obstante, si tali tempore reciperetur aliquis ad habitum, & professionem facta prius informatione, & ex tali informatione nihil contra ipsum resultauit: & post professionem constitit, quod in sæculo fuerat criminosus: in tali casu non poterat expelli: quia (ait Rodriguez) Sixtus V. non annullauit illius professionem, sed solum annullauit professionem illius criminosi, qui temerè fuit admissus, vt dicitur in Bulla illius: id est, si fuit receptus sine diligentia prius facta, & sine informatione. Si verò tunc prælatus faceret prius informationem, ex qua nihil resultauit, & tamen à parte rei receptus erat criminosus, prælatus non recipiebat temerè, sed prudenter: & ideo tunc professio valida erat, nec prælatus sic recipiens incurrebat pœnas Bullæ Sixtianæ, iuxta Rodriguez. Quod idem applicari potest ad casum istius primi statuti: in quo dicitur quod irrita sit professio, nisi facta fuerit professio ex vera ignorantia: & tunc prælatus recipiens illum qui descendit à Iudæis, præmissa tamen informatione & non constito per informationem quod talis sit, recepit illum cum vera ignorantia, & proinde professio illius valida erit ex vi talis primi statuti.

9 Ad quod inconueniens vitandum prudenter in Ordine P. N. Francisci titulo de Nouitijs ordinatur, quod non obstante, quod informationes factæ ante professionem fuerunt bonæ, & iudicatæ à prælato, & discretis: nihilominus in professione fiat protestatio profitenti, quod si aliquo tempore de opposito constiterit, expelletur ab Ordine, & hanc protestationem scriptam, & subscriptam à prælato, discretis, & ab ipso professo iubet seruari in archiuo conuentus, vt de illa constet in quouis tempore. Quibus sic stantibus, dicam ego quod in Ordine prædicto P. N. Francisci poterit professus expelli quouis tempore, quo post professionem constiterit illum esse comprehensum in aliquo illorum, quæ illi proposita sunt in præmissa protestatione.

CASVS XCI.

De permutatione cuiusdam beneficij.

DVo priores parochiales volunt permutare sua beneficia ad inuicem: quorum duorum beneficiorum alterum erat pinguius altero. Habens beneficium minus pingue postquam ambo consenserunt liberè in permutatione, si Papa dispensaret, promisit liberaliter priori beneficij pinguioris, quod ob solam gratificationem liberaliter volebat soluere omnes expensas faciendas in obtinenda pontificia dispensatione: & præterea, quod eidem priori concedebat pro vita illius certas domos ad habitandum, idque gratis sine pretio locationis. Et iterum declarauit idem prior beneficij tenuioris quod hæc omnia

nia donabat liberaliter ob solam gratitudinem.

Quæritur primò, vtrùm peccauerint hi duo priores sic paciscendo antequam obtinerent beneplacitum Papæ, vel superioris prælati potentis dispensare in prædicta permutatione?

Secundò quæritur, an possit fieri prædicta permutatio beneficiorum præcedente tali circunstantia promissionis expensarum, & donationis domus?

Responsio ad primum.

1 Ad primum quæsitum dico, non esse peccatum simoniæ si duo beneficiarij inter se prius tractent de permutatione, vel resignatione sui beneficij, semper apponentes conditionem, si Papa dispensauerit: & dummodo in illo prius pacto, vel tractatu non apponant aliquam circunstantiam, vel conditionem clarè simoniacam. Hæc conclusio certa est, & asseritur ab Azorio *tom. 2. l. 7. c. p. 29. q.* 18. pro qua ibi citat Syluest. *verbo* permutatio 1. *q. 5.* qui Syluest. citat quandam glossam, & Goffredum, & Ioan. And. & Panorm. qui dicunt id posse fieri, dummodo in hoc tractatu se permutatione facienda se remittant ad voluntatem Papæ, vel superioris. Et ait Syluest. quod licet non faciant hanc protestationem verbis expressis, *Si Papa voluerit*, sufficit quod illam faciant virtualiter, illamque mente concipiant. Et ibi respondet Syluester duobus capitulis iuris canonici, in quibus videtur prohiberi iste tractatus præcedens de futura permutatione. Et ad eosdem textus respondet Azor cit. loco. Ego hoc probo exemplo. Quæritur in materia de matrimonio an si vir promittat fœminæ suæ consanguineæ, se illam ducturum in matrimonium, si Papa dispensauerit, an taliter promittendo peccet eo quod promittat rem illicitam ducendo consanguineam: & an talis promissio obliget dispensante Papa? Omissis alijs, respondet Sanchez *lib. 5. de matrim.* talem promissionem esse licitam: imò obligare ad contrahendum matrimonium cum illa, si Papa dispensauerit. Ratio est, quia talis promissio non est de re illicita: non enim est illicitum ducere consanguineam dispensante Papa. Eodem modo, licet illicitum sit permutare beneficium inconsulto Papa, vel tractare de illius permutatione non se remittēdo ad Papæ consensum: nō tamen est illicitū tractare de permutatione beneficij, remittēdo se ad cōsensum futurū Papæ.

2 Secundò dico. Si iste prior beneficij pinguioris in principio tractatus dixit: *permutabo tecum meum beneficium si soluas expensas dispensationis, & vsum domus mihi dederis ad habitandum*, & alius acceptaui, & promisit, ambo commiserunt peccatum simoniæ. Hæc conclusio est certa, & clara, asseritur à Suarez *tom. 1. de Relig. cap. 45.* vbi duo dicit. Primum est: quod si post tractatum, vel pactum de permutatione licitum, sine vlla labe simoniaca, ego promitto solum ex gratitudine dare pecuniam, vel aliquid pretio æstimabile, talis promissio gratuita post contractum licitum non facit contractum simoniacum. Secundò dicit Suarez, quod si ego antequam consentiam in permutatione, vel resignatione beneficij feci promissionem dandi pecuniam, vel aliquid temporale, addendo quod illud dabo pro gratificatione, talis actus est simoniacus; quia iam interuenit pactum simoniacum dandi temporale pro spirituali: est enim tunc contractus, qui dicitur, faciam si feceris; vel faciam si dederis. Et ponit Suarez hæc verba: *Si quis à me peteret vt librum donarem liberaliter, & ego responderem: dabo tibi liberaliter si tu mihi simili liberalitate donaueris vas tale, aliàs non donabo: profectò verbis dicerem me velle donare liberaliter: re tamen vera illud esset permutare, aut vendere.* Sic ille. Et concludit Suarez quod in nostro casu promissio illa gratificationis prius postulata, & deducta in pactum, est pretio æstimabilis, & re ipsa extorquetur pro spirituali beneficio: vel è contrà per obsequium temporale extorquetur promissio beneficij quod est emere beneficium. Et magis se declarās Suarez *cit. loco n. 13.* sic dicit: Post receptū

purè,

purè, & sine conditione obsequium vel domum, ex quo nata est obligatio antidotalis, non est simonia dare spirituale, vel Ecclesiasticum beneficium, non solum intentione explendi talem obligationem, sed etiam verbis explicando talem intentionem. Modò videant hi duo priores quomodo se gesserint in isto pretio tractatu, & quam intentionem habuerint. Et per hoc, responsum etiam manet ad secundum quæsitum.

3 Et pro maiori præsentis casus resolutione, dico tertiò, quod habens beneficium maius, & pinguius potest illud permutare cum alio minori, & minus pingui, cum declaratione quod Papa imponat aliquam pensionem illi qui acceptat beneficium pinguius, soluendam illi, qui pinguius beneficium dimittit. Vel sub conditione quod Papa det aliud beneficium paruum dimittenti illud pinguius vltra illud beneficium minus pingue, quod habebat is qui permutauit cum pinguiori. Hæc conclusio est Azorij *loco cit.* q. 15. & Lessij in loco paulò post citando, & omnes in illa conueniunt, quia Papa in his potest dispēsare.

4 Huius occasione propono breuiter hoc loco illud dubium, de quo Doctores in materia de beneficijs: vtrùm scilicet possit vnum beneficium permutari cum alio compensando pecunia excessum fructuum vnius beneficij pinguioris. Ad quam quæstionem respondet Vasquez *tomo opusculorum tract. de beneficijs cap.* 2 §. 4. *dubio* 3. dicendo talem permutationem esse simoniacam, & proinde fieri non posse. Et ait hanc opinionem esse Nauarri, Adriani, Angeli, & Couar. in locis qui apud Vasquez videri possunt.

5 Hoc non obstante oppositum tenet Lessius *lib.* 2. *de simoniaca cap.* 25. *dubio* 16. *num.* 101. vbi probat id posse fieri cum dispensatione Papæ. Pro qua opinione citat Sotum Cajetanum, Syluest. Panormitanum, Angelum. Probat hoc Lessius, quia illa pecunia non petitur neque accipitur pro excessu fructuum manente annexo ipsi beneficio pinguiori: sed petitur pro incommode temporali, quod patitur is qui dimittit beneficium pinguius spoliando se illis fructibus beneficij. Et ob hanc causam poterit petere à Papa, vt faciat sibi compensationem reseruando sibi pensionem in beneficio pinguiori, quod dimittit, vel vt recipiens beneficium pinguius aliquid sibi soluat ex suo patrimonio pro sua læsione. Sic ibi Lessius addens alia, & respondens fundamento, cui nititur Vasquez. Qui voluerit hanc opinionem sequi, securè id poterit facere cum talibus Doctoribus. Ex hoc manet magis probatum id quod supra diximus numerò 1. non peccasse hos duos priores prius inter se paciscendo de dando id quod in informatione dicitur, si expresè conuenerunt inter se quod id facerent de consensu Summi Pontificis. Aduertit tamen bene Azor citato loco, solum Papam posse imponere hanc pensionem in permutatione beneficij pinguioris, non verò id posse facere Episcopum, vel alium prælatum inferiorem Papa: id enim illi prohibetur in capite 1. ne beneficia cum diminutione conferantur.

CASVS XCII.

De quodam Religioso applicante se seruitio Commissarij generalis sanctæ Cruciatæ.

Commissarius generalis sanctę Cruciatæ perijt licentiam à quodam prælato regulari certæ Religionis, vt quidam subditus eiusdem prælati posset ire ad certam ciuitatem pro faciendo certo negotio eiusdem Commissarij sanctæ Cruciatæ. Prælatus regularis negauit illi licentiam. Quo viso dictus Cōmissarius per epistolam vocauit dictum Religiosum, qui non petita licentia à suo prælato, adiuit prædictum Commissarium Cruciatæ. Qui dictum Religiosum mandauit in locum distantem per multas leucas, vt ibi certum negotium perageret. Prælatus istius Religiosi conquestus est apud D. Nuncium Collectorem

Apo-

Apostolicum: qui proprio mandato in scriptis praecepit, vt vbicunque talis Religiosus inueniretur, tanquam apostata comprehenderetur, & de hoc eidem Collectori fieret intimatio. Hoc sciens Commissarius sanctae Cruciatae expediuit aliud mandatum in scriptis in oppositum, in quo declarauit praedictum Religiosum non fuisse apostatam, nec posse vt talem comprehendi, nec puniri: eo quod ipse Commissarius Cruciatae ex vi officij haberet potestatem ad applicandum, & occupandum in obsequio sanctae Cruciatae quemcunque vellet Religiosum.

Quaesitum fuit, cuius mandato in hoc casu parendum fuerit: an D. Collectoris mandato, an verò Commissarij Cruciatae mandato?

1 Respondi obediendum esse mandato D. Collectoris, & proinde illum Religiosum habendum esse pro vero apostata. Ad huius probationem suppono, quod Concilium Tridentini num. *sess.25. cap.4. de Regular.* circa Religiosos sic decernit: *Prohibet sancta Synodus ne quis regularis sine sui superioris licentia, praedicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis praetextu subijciat se obsequio alicuius principis, vel communitatis, aut alterius cuiuscunque personae seu loci: neque ei aliquod priuilegium, seu facultas ab alijs super ijs obtenta suffragetur: quod si contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio superioris puniatur.* Sic Concilium citato loco, quo nihil Clarius ad intentum desiderari potest. Ex quibus verbis clarè constat, quod neque Commissarius Cruciatę, neque vllus Archiepiscopus potest applicare, vel occupare aliquem Religiosum in aliquo opere quantumcunque pio, & publico absque licentia expressa praelati talis Religiosi. Constat etiam quod Religiosus de quo agitur, peccauit mortaliter contra decretum Tridentini, & quod fuit verus apostata, eo quod à conuentu exierit sine licentia sui praelati: citat Concilium Tridentinum citato loco ad marginem capitulum *quanto*, de officio ordinarij, & Clementinam *Ne in agro §. quia vero*, de stat. Monachorum, vbi fit eadem prohibitio Religiosis: & proinde hęc prohibitio continetur in duobus capitibus iuris canonici, & in Concilio Tridentino.

2 Dico ergo primò, quod quando Commissarius Cruciatae allegauerit se habere facultatem ad applicandum, & occupandum in obsequio Cruciatę quemcumque Religiosum maluerit, potest Nuncius Apostolicus, imò praelatus Religiosi petere, vt ostendat, & exhibeat commissionem Papae, quam ad id dicit habere. Probo primò ex eo quod tradit Mascardus *tomo 1. de probat. conclusione 945. & 946.* videlicet, quod iurisdictio extraordinaria, seu delegata non praesumitur, sed debet probari clarè, maximè quando talis iurisdictio est exorbitans, & correctiua iuris, pro quo multa citat Mascardus. At iurisdictio haec quam publicat Commissarius Cruciatae, est exorbitans, & correctiua iuris canonici, & Tridentini, imò illis contraria: ergo talem facultatem tenetur ostendere, & probare. Secundò probatur, quia Cardinali dicenti se habere aliquid in mandatis non creditur, nisi ostendat mandatum, vt tenet Mascardus *tomo 1. de probation. conclusione 491. num. 8.* citans Bartolum, Ioannem Adr. Albanum, & Cardinalem. Et hoc ait certius esse, quando Cardinalis dixerit, se habere aliquid in mandatis, quod est in praeiudicium tertij, vt ibidem ait Mascardus *num. 11.* citans alios. At in nostro casu Commissarius Cruciatae est minor Cardinale: ergo licet dicat se habere facultatem applicandi ad suum obsequium aliquem Religiosum, debet illam exhibere, alias non credetur illi maximè cùm ista applicatio sit clarè in praeiudicium praelati regularis, à cuius obedientia subtrahitur talis Religiosus. Tertiò facit pro hoc quod ego vidi meis oculis in hac ciuitate Olysipponis, vbi cùm controuersia esset in quodam casu iurisdictionis an scilicet posset Collector Apostolicus recipere appellationem à Commissario Cruciatę factam ad ipsum Collectorem, & ad hoc ipse Collector conuocaret multos Theologos, & Canonistas,

stas, illi Doctores dixerunt Collectori necessarium esse videre litteras Pontificias suæ commissionis, & delegationis Papalis, vt ex illis constaret an posset recipere appellationem illam factam à Commissario sanctæ Cruciatæ ad Collectorem. Qui dominus Collector statim iussit per secretarium suum legi Bullam suæ commissionis, ex qua constitit ipsum potuisse talem appellationem recipere. Et cum esset Nuncius Apostolicus non est dedignatus litteras suæ commissionis ostendere. Quod multo magis locum habebit in Commissario sanctæ Cruciatæ si dixerit se facultatem habere applicandi Religiosum ad suum obsequium absque licentia sui prælati, quod est contra Tridentinum, & canones citatos. Quartò facit quod tradit Sà *verbò* Excommunicatio *num.* 10. vbi dicit quod excommunicatio lata à delegato, qui copiam suæ commissionis parti petenti noluit dare, est nulla. Et citat Innocent. Panorm. & Felinum. Facit denique, quod in *compendio Mendicantium verbo* Exemptio §. 32. Leo decimus exemit fratres Minores à iurisdictione Commissariorum Cruciatæ, & alijs consimilibus, præcipiens huiusmodi Commissarijs sub grauibus censuris, ne assumant fratres Minores prælatos, ad prædicandam Cruciatam. Idem habetur *in eodem compendio, verbo* Cruciata §. 4. cum grauibus pœnis ex eodem Leone X.

3 Dico secundò, quod si Commissarius Cruciatæ ostenderit facultatem papalem, per quam illi concedatur, quod possit applicare ad suum obsequium quemuis Religiosum etiam absque licentia sui prælati; vel dicat quod possit illum applicare sibi, non obstante Concilio Tridentino, tunc cessabit omnis quæstio, & licitè id faciet, potest enim Papa derogare iuri, ac Tridentino. Si verò Bulla ipsius Commissarij has clausulas vel aliquam illarum non contineat, non poterit aliquem Religiosum suo obsequio applicare absque licentia sui prælati iuxta Tridentinum suprà citatum. Dato verò quod Bulla ipsius dicat quod poterit assumere ad suum obsequiū quemuis Religiosum, nihil aliud addendo, non poterit illum assumere absque licentia sui prælati. Nam Papa in suis rescriptis, & priuilegijs non derogat iuri communi, nisi id exprimat, vt Doctores communiter docent *ad caput primum de constit.* cum legum correctio maximè vitanda sit. Neque Commissarius sanctæ Cruciatæ in hoc casu allegare poterit, quod iam petierat licentiam à prælato locali prædicti Religiosi. Nam dictus prælatus localis licentiam denegauit: & sic licentia petita, & negata, non est licentia.

4 Dico tertiò, quod quandiu Commissarius sanctæ Cruciatæ non ostenderit Bullam Papæ, per quam illi concedatur posse applicare ad suum obsequium Religiosum absque licentia sui prælati, credendum est eum talem facultatem non habere, neque Summum Pontificem id illi concessisse. Ad cuius probationem suppono quod si Papa Commissario Cruciatę talem facultatem concessisset, id foret magnum priuilegium, vtpote, vt faceret contra ordinem iuris, & Tridentini: quo posito sic probo, primò: nam priuilegium non solet concedi cum præiudicio tertij, maximè si talis tertius habet iam quæsitum ius in re, nisi princeps illud exprimat: sic tenet Suarez *tomo de legibus lib.* 8. *capite* 27. *num.* 9. pro quo citat textus vtriusque iuris, & multos Doctores, addens hoc esse verum, etiamsi priuilegium concedatur motu proprio. At exire Religiosum à cōuentu, & subijcere se seruitio alicuius domini Ecclesiastici absque licentia prælati, à cuius obedientia subtrahitur, infert magnum præiudicium eidem prælato: ergo non est credendum Papam tale priuilegium concessisse, nisi ostendatur. Secundò quia argumentum à sequela absurditatis, est satis firmum: videlicet, si hoc fieret, sequeretur absurdum, ergo non est faciendum. Quod inquam hic modus argumentandi sit validus, constat ex *capite* Dudum *de prebend. & dignitat.* vbi glossa verbo *Absurdum*, citat alium textum: quo posito, arguo sic. Si Commissarius Cruciatæ, vel aliquis prælatus Eccle-

Ecclesiasticus haberet facultatem applicandi ad suum obsequium aliquem religiosum absque licentia sui prælati, sequerentur multa absurda: ergo non est credendum Papam tale priuilegium cōcedere. Probo sequelam. Primò enim posset contingere, quod Commissarius Cruciatæ per ignorantiā facti applicaret suo obsequio Religiosum malæ vitæ, & malis moribus imbutū, qui proinde extra conuentum habens libertatem plurima daret scandala, cum præiudicio, & infamia suæ religionis. Secundò posset applicare suo obsequio religiosum valde necessarium conuentui, videlicet lectorē actualē Theologiæ, idq; cum detrimento conuentus in quo legit Theologiā. Quod idem detrimentum pateretur conuētus si tēpore quadragesimæ applicare vellet ad suum obsequium insignem prædicatorem, qui prædicat in suo cōuentu. Tertiò posset non vnum tantùm, sed tres vel quatuor prædicatores graues, vel Theologos, simul assumere ad prædicādam Cruciatam, in quadragesima, ex quo detrimentum pateretur conuentus. Cumque hęc sint absurda, amputanda est occasio illorum. Tertiò hoc probo ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *capit.* 20. *de reform.* vbi ponit hæc verba: *Legati quoque etiam de latere, Nuntij, gubernatores Ecclesiastici, & cæt. in prędictis impedire non præsumant, aut eorum iurisdictionem præripere, vel turbare: sed nec etiam contra Clericos, aliasque personas Ecclesiasticas procedāt nisi Episcopo prius requisito*. Si ergo Papa, seu Concilium non vult quod legatus à latere, nel Nuncius procedat contra aliquem Clericum nisi prius requisito Episcopo, quomodo credendum est velle Papam, vt Commissarius Cruciatæ applicet ad suum obsequium aliquem Religiosum irrequisito suo prælato regulari? Vltimò, quia Papa non debet velle vt Commissarius Cruciatæ abroget statuta generalia Religionum: at in Ordine istius Religiosi, de quo est quæstio, datur statutum generale decernens, quod si alicui Religioso, Generalis Ordinis, vel Prouincialis mittat aliquam licentiam eundi ad aliquod oppidum, vel vrbem, dictum Religiosus non vadat nisi prius ostensa licentia prælato locali, aliàs secus faciens puniatur vt apostata. Hic verò Religiosus neque ostendit prælato locali epistolam Commissarij Cruciatæ, per quam illum ad se vocauit.

5 Adhuc aduerto pro maiori confirmatione dictorum, quod prohibitione aliquis Religiosus applicet se obsequio alicuius prælati, vel domini sæcularis absque licentia sui prælati, est decreta in Concilio Trident. & in Concilio Viennensi in citata Clementina suprà *num.* 1. At decreta Concilij generalis, maximè Tridentini, non reuocantur per reuocationes generales posteriorum Pontificum, nisi in illis exprimatur, & dicatur: *Non obstante Concilio Tridentino, vel quouis alio Concilio generali*. Idque propter rationes, & multos graues Doctores, quos ad hoc citat Sanch. *lib.* 3. *de matrim. disp.* 26. *num.* 7. & proinde licet Bulla Commissarij Cruciatæ illi concederet vt posset ad suum obsequium applicare Religiosum, & non diceret: *Non obstante Concilio Tridentino*, nihil suffragaretur, & dictum Concilij Tridentini decretum non maneret reuocatum. Et ex his omnibus supradictis constat, quod Religiosus, de quo agimus, fuit verus apostata.

CASVS XCIII.

De quodam Vicario generali excommunicante Religiosum exemptum.

Qvidam Religiosus ex quodam Ordine non mendicante professus, transiuit ad alium Ordinem mēdicantem, & in illo professus fuit post annum Nouitiatus, & in secunda Religione mendicante vixit per annos quindecim sine vlla reclamatione habitus, vt verè professus secundæ Religionis: progressu temporis aliquas culpas graues commisit propter quas carceri mancipatus est à prælato secundæ religionis. Ille vt se à carcere liberaret, per Episto-

quinquennium, cùm multa fieri prohibeantur, quæ tamen facta valent. Respondeo, quod licet lex non ponat clausulam irritantem, actus factus contra illam erit nullus, si talis lex præscribat formam seruandam in actu faciendo, & talis forma omittatur à iudice delegato. Sic communiter tradunt Doctores maximè Reginaldus *tomo 1. lib. 13. quæst. 4. num. 184.* & Suarez *tomo de legibus lib. 5. cap. 31. num. 9.* vbi citat quatuor vel quinque textus, & quandam glossam. Præcipuus textus ad hoc est in cap. *Cum dilecta*, de rescriptis: vbi Papa sic dicit: *Quorum processus cassauimus, quia contra nostri mandati tenorem, & cæt.* In citato verò capite Tridentini præscribitur forma substantialis seruanda in reclamatione professi: & hanc formam. Vicarius generalis non seruauit, vt patet: ergo illius factum fuit nullum, etiam si ibi Concilium non posuerit clausulam irritantem. Et quod reclamans post quinquennium non possit audiri sine rescripto speciali Papæ. Probatur ex ipsa praxi, pro qua cito duo exempla. Primum quod ego vidi. Nam cùm ego essem Prouincialis, quædã Monialis meæ prouinciæ post quinquẽnium voluit probare nullitatem professionis, quæ tamen prius impetrauit rescriptum Papæ, quod ego meis oculis vidi. Secundum exemplum fit alterius Monialis conuentus *do Odinellas* prope Olysipponem, quæ ad reclamandum contra suam professionem post quinquennium, prius duo rescripta Papæ impetrauit, vt posset audiri. Quod potest etiam probari *ex cap.* coram *ac in integrum restit.* in quo duo Episcopi litigantes, & iussi apparere Romæ in certo termino assignato, & illi nec por procuratores comparuerint, pronuntiauit Papa illos ius suum amisisse, sed eo non obstante, Papa per rescriptum particulare eos ad litigandum admisit. Quod facit directè ad istum casum. Et quamuis aliqui Doctores, vt Rodrig. *tomo 3. qq. q. 17. artic. 16.* & alij dicant, quod si durante quinquennio, durauit impedimentum professionis, ob quod nõ potuit reclamare in quinquennio, vt quia viuebat pater professi, ob cuius grauem metum est professus, & post quinquennium mortuus est pater, & cessauit metus, vel simile impedimentum: quamuis inquam in hoc casu Rodriguez, & alij dicant posse tunc professum audiri post quinquennium; melius tamen nouissimè Bonacina *tomo 1. tit. de clausura, q. 2. sub titulo, quo tempore facienda sit reclamatio num. 9 §. Ergo vero*, absolutè probat quatuor, vel quinque rationibus efficacibus, quod transacto quinquennio non potest audiri professus reclamans, etiam si intra quinquennium impeditus fuerit ad reclamandum. Et quod est maius, & tollit omne dubium, dicit Bonacina, quod Papa Gregor. XIII. ita declarauit ad instantiam congregationis Cardinalium quod scilicet non possit reclamari post quinquennium, etiam si allegetur vim, & metum semper durasse. Et citat Bonacina Parisium, & Cauallos testificantes de eadem declaratione Gregorij XIII. eandem declarationem citat Marsillat in suo tomo declarationum ad *citatum capit. 19. Tridentini de regul.* videatur modò quam sufficientem causam daturus sit iste reclamans eo quod non reclamauerit in quinquennio, sed post quindennium.

6 Tertia nullitas clara istius sententiæ fuit, quod Vicarius generalis ad audiendum istum reclamantẽ, & faciendũ processum circa suam professionem, nõ vocauit prælatum regularẽ istius Religiosi, quia Concilio Trident. *ca. e. 1.* constituitur iudex, & coniudex professionis simul, & æqualiter cum Ordinario, & proinde facta à solo Vicario generali fuerunt irrita tanquã à iudice non competente, id est non totali. Probatur, quia quando Papa committit aliquam causam simpliciter duobus iudicibus, & absque clausula vlla non potest vnus eorum sine altero procedere, aliàs secus factum erit nullũ habetur expressè in c. Causam matrimonij, *de officio, & potestate iudicis deleg.* vbi sic dicitur: *Quia cum causa duobus committitur, sententia vnius non tenet.* Idem dicitur *in c.* Cum causa, *& in c.* vno delegatorũ *eodem*

titulo:

titulo: pro quo videatur copiosiùs glossa *in capite 2. de arbitris in 6. in verbo, Circa iudices*. Ad Concilium Tridentinum committit causam nullitatis professionum duobus, prælato scilicet regulari, & ordinario: ergo Ordinarius non potest procedere in illa sine prælato regularis, aliàs processus erit nullus. Neque sufficiet quod in hac causa Ordinarius faciat prius per se solum processum, & postea vocet prælatum regularem, vt ambo proferant sententiam nam facere processum est actus iurisdictionis, vt patet, & debet fieri à iudice competente, aliàs erit inualidus: ergo debet fieri ab vtroque iudice si causa duobus simul commissa fuit. Sic tenet in hac particulari materia frater Ludouicus de Beia *in suis Respons. moralium 4. p. casu 18. post medium §. Aduertant*, vbi ait sic iudicatum fuisse per Nuncium Collectorem Olyssippone in quodam simili casu in quo Ordinarius voluit per se solum iudicare nullitatem professionis absque prælato reclamantis. Et addit ibidem prædictus Beia sic postea fuisse declaratum, & iudicatum Romæ per illustriss. dominos Cardinales, quorum declarationem ipse asserit se vidisse. Ex quibus omnibus constat, quod non poterit dari praxis, vel consuetudo quod in hoc casu reclamationis possit Vicarius Episcopi solus facere processum sine prælato regulari talis enim consuetudo non erit consuetudo, sed corruptela contra expressum Concilium generale Ecclesiæ. Denique Marzilla *cit. tom. declarat. Cardinalium ad cit. cap 19.* testatur quod dicti Cardinales sic declararũt decisione 69. *Congregatio Concilij censuit, regularem deducentem intra quinquennium nullitatem professionis, teneri eam probare coniunctim coram proprio superiore regulari, & coram Ordinario*. Quo nihil clarius dici potuit.

7 Quarta nullitas istius excommunicationis, est ex parte causa ob quam prælatus iste localis fuit excommunicatus, videlicet quia noluit obedire Vicario generali depositando istum reclamantem extra conuentum, & extra carcerem vbi liberè posset allegare de sua professione. Et dico hác causa fuisse iniustam, & nullam: quia excommunicauit talem prælatum eo quod noluit facere rem illicitam. Probo, & declaro ex Nauar. *in sum. cap. 27. num. 4.* vbi differens quando sit excommunicatio iniusta, & nulla, inter alia exempla ponit hæc verba: *Quartus casus est quando excommunicatio continet errorem intolerabilem, qualem habet illa, quæ datur contra aliquem eo quod rectè aliquid fecit: aut quia non facit aliquid illicitum*. Sic ille. Et idem docent Doctores suprà citati *n. 2.* At in hoc casu Vicarius generalis excommunicauit hunc prælatum localem eo quod aliquid rectè fecit, & eo quod noluit aliquid illicitum facere. Nolens enim depositare carceratum extra conuentum, vt reclamaret de sua professione post quinquennium. & sine ordine prælati regularis, qui erat iudex, rectè fecit iuxta Tridentinum & proinde fuit excommunicatus, quia noluit facere aliquid illicitum. Illicitè enim faceret, & cõtra Tridentinum, si consentiret vt professus post quinquennium audiretur, & audiretur, à solo Ordinario non assistẽte prelato reclamantis. Et ex consequente cùm fuerit excommunicatus eo quod noluit illicitum facere contra Tridentinum, excommunicatio fuit nulla, vt pote continens errorem intolerabilem, iuxta Nauar. & alios citatos *num. 2.* maximè Reginaldum ibi citato *num. 106.* Et hinc etiam manet responsum ad aliã secundam causam excommunicationis, quia videlicet prælatus localis noluit obedire Vicario generali prohibenti ne dictus reclamans naui imponeretur ad Insulas adeundas loco exilij. Iam enim Vicarius generalis id non poterat mandare vltra quinquennium, & sine assistentia prælati regularis, qui erat coniudex in eadem causa professionis, iuxta supradicta.

8 Quinta nullitas huius excommunicationis fuit, quod cùm Vicarius generalis esset iudex in hac causa professionis reclamatæ simul cum Prælato regulari, & essent ambo iudices æquales per Trid. suprà citatum; Vicarius generalis

V 3 ex-

legitur in communitate, nec profitens illius habet notitiam, neque illi in professione fit expressa protestatio, non poterit postea expelli iuxta prædicta ex Reginaldo, quia non fuit illi notificata conditio contractus professionis.

8 Aliud dubium potest hic oriri ex verbis positis in primo statuto istius Religionis: quatenus dicit: *Quod si secus factum fuerit, sit irritum, nisi vera ignorantia sit factum*. In quibus verbis clarè innuit; quod si aliquis iuuenis ad professionem admissus fuerit, ante quam professionem facta fuit informatio de illius progenie, & ex facta informatione nihil contra ipsius progeniem resultauit, & post factam professionem constitit de illius defectu in natalibus, in tali casu innuit primum statutum quod professio erit valida, eo quod sit admissus per ignorantiam, & sic non poterit expelli, etiamsi illi facta fuerit protestatio. Facit ad hoc quod ait Rodriguez *tom. 3. qq. Regular. quæst. 54. art. 1.* vbi probat, quod etiam stante Bulla Sixti V. in suo robore contra criminosos, per quam annullabat professionem illorum qui commiserant delicta grauia in sæculo, & quod talis expelleretur: ait Rodrig. quod illo non obstante, si tali tempore reciperetur aliquis ad habitum, & professionem facta prius informatione, & ex tali informatione nihil contra ipsum resultauit: & post professionem constitit, quod in sæculo fuerat criminosus: in tali casu non poterat expelli: quia (ait Rodriguez) Sixtus V. non annullauit illius professionem, sed solum annullauit professionem illius criminosi, qui temerè fuit criminosi, qui temerè fuit admissus, vt dicitur in Bulla illius: id est, si fuit receptus sine diligentia prius facta, & sine informatione. Si verò tunc prælatus faceret prius informationem, ex qua nihil resultauit, & tamen à parte rei receptus erat criminosus, prælatus non recipiebat temerè, sed prudenter: & ideo tunc professio valida erat, nec prælatus sic recipiens incurrebat pœnas Bullæ Sixtianæ, iuxta Rodriguez. Quod idem applicari potest ad casum istius primi statuti: in quo dicitur quod irrita sit professio, nisi facta fuerit professio ex vera ignorantia: & tunc prælatus recipiens illum qui descendit à Iudæis, præmissa tamen informatione & non constito per informationem quod talis sit, recepit illum cum vera ignorantia, & proinde professio illius valida erit ex vi talis primi statuti.

9 Ad quod inconueniens vitandum prudenter in Ordine P. N. Francisci titulo de Nouitijs ordinatur, quod non obstante, quod informationes factæ ante professionem fuerunt bonæ, & iudicatæ à prælato, & discretis: nihilominus in professione fiat protestatio profitenti, quod si aliquo tempore de opposito constiterit, expelletur ab Ordine, & hanc protestationem scriptam, & subscriptam à prælato, discretis, & ab ipso professo iubet seruari in archiuo conuentus, vt de illa constet in quouis tempore. Quibus sic stantibus, dicam ego quod in Ordine prædicto P. N. Francisci poterit professus expelli quouis tempore, quo post professionem constiterit illum esse comprehensum in aliquo illorum, quæ illi proposita sunt in præmissa protestatione.

CASVS XCI.

De permutatione cuiusdam beneficij.

DVo priores parochiales volunt permutare sua beneficia ad inuicem: quorum duorum beneficiorum alterum erat pinguius altero. Habens beneficium minus pingue postquam ambo consenserunt liberè in permutatione, si Papa dispensaret, promisit liberaliter priori beneficij pinguioris, quod ob solam gratificationem liberaliter volebat soluere omnes expensas faciendas in obtinenda pontificia dispensatione: & præterea, quod eidem priori concedebat pro vita illius certas domos ad habitandum, idque gratis sine pretio locationis. Et iterum declarauit idem prior beneficij tenuioris quod hæc om-

nia donabat liberaliter ob solam gratitudinem.

Quæritur primò, vtrùm peccauerint hi duo priores sic paciscendo antequam obtinerent beneplacitum Papæ, vel superioris prælati potentis dispensare in prædicta permutatione?

Secundò quæritur, an possit fieri prædicta permutatio beneficiorum præcedente tali circunstantia promissionis expensarum, & donationis domus?

Responsio ad primum.

1 Ad primum quæsitum dico, non esse peccatum simoniæ si duo beneficiarij inter se prius tractent de permutatione, vel resignatione sui beneficij, semper apponentes conditionem, si Papa dispensauerit: & dummodo in illo prius pacto, vel tractatu non apponant aliquam circunstantiam, vel conditionem clarè simoniacam. Hæc conclusio certa est, & asseritur ab Azorio *tom. 2. l. 7. c. p. 29. q.* 18. pro qua ibi citat Syluest. *verbo* permutatio 1. *q. 5.* qui Syluest. citat quandam glossam, & Goffredum, & Ioan. And. & Panorm. qui dicunt id posse fieri, dummodo in hoc tractatu se permutatione facienda se remittant ad voluntatem Papæ, vel superioris. Et ait Syluest. quod licet non faciant hanc protestationem verbis expressis, *Si Papa voluerit*, sufficit quod illam faciant virtualiter, illamque mente concipiant. Et ibi respondet Syluester duobus capitulis iuris canonici, in quibus videtur prohiberi iste tractatus præcedens de futura permutatione. Et ad eosdem textus respondet Azor cit. loco. Ego hoc probo exemplo. Quæritur in materia de matrimonio an si vir promittat fœminæ suæ consanguineæ, se illam ducturum in matrimonium, si Papa dispensauerit, an taliter promittendo peccet eo quod promittat rem illicitam ducendo consanguineam: & an talis promissio obliget dispensante Papa? Omissis alijs, respondet Sanchez *lib. 5. de matrim.* talem promissionem esse licitam: imò obligare ad contrahendum matrimonium cum illa, si Papa dispensauerit. Ratio est, quia talis promissio non est de re illicita: non enim est illicitum ducere consanguineam dispensante Papa. Eodem modo, licet illicitum sit permutare beneficium inconsulto Papa, vel tractare de illius permutatione non se remittēdo ad Papæ consensum: nō tamen est illicitū tractare de permutatione beneficij, remittēdo se ad cōsensum futurū Papæ.

2 Secundò dico. Si iste prior beneficij pinguioris in principio tractatus dixit: *permutabo tecum meum beneficium si soluas expensas dispensationis, & vsum domus mihi dederis ad habitandum*, & alius acceptaui, & promisit, ambo commiserunt peccatum simoniæ. Hæc conclusio est certa, & clara, asseritur à Suarez *tom. 1. de Relig. cap. 45.* vbi duo dicit. Primum est: quod si post tractatum, vel pactum de permutatione licitum, sine vlla labe simoniaca, ego promitto solum ex gratitudine dare pecuniam, vel aliquid pretio æstimabile, talis promissio gratuita post contractum licitum non facit contractum simoniacum. Secundò dicit Suarez, quod si ego antequam consentiam in permutatione, vel resignatione beneficij feci promissionem dandi pecuniam, vel aliquid temporale, addendo quod illud dabo pro gratificatione, talis actus est simoniacus; quia iam interuenit pactum simoniacum dandi temporale pro spirituali: est enim tunc contractus, qui dicitur, faciam si feceris: vel faciam si dederis. Et ponit Suarez hæc verba: *Si quis à me peteret vt librum donarem liberaliter, & ego responderem: dabo tibi liberaliter si tu mihi simili liberalitate donaueris vas tale, aliàs non donabo: profectò verbis dicerem me velle donare liberaliter: re tamen vera illud esset permutare, aut vendere*. Sic ille. Et concludit Suarez quod in nostro casu promissio illa gratificationis prius postulata, & deducta in pactum, est pretio æstimabilis, & re ipsa extorquetur pro spirituali beneficio: vel è contrà per obsequium temporale extorquetur promissio beneficij quod est emere beneficium. Et magis se declarās Suarez *cit. loco n. 13.* sic dicit: Post receptū

pure,

purè, & sine conditione obsequium vel donum, ex quo nata est obligatio antidoralis, non est simonia dare spirituale, vel Ecclesiasticum beneficium, non solum intentione explendi talem obligationem, sed etiam verbis explicando talem intentionem. Modò videant hi duo priores quomodo se gesserint in isto prçuio tractatu, & quam intentionem habuerint. Et per hoc, responsum etiam manet ad secundum quæsitum.

3 Et pro maiori præsentis casus resolutione, dico tertiò, quod habens beneficium maius, & pinguius potest illud permutare cum alio minori, & minus pingui, cum declaratione quod Papa imponat aliquam pensionem illi qui acceptat beneficium pinguius, soluendam illi, qui pinguius beneficium dimittit. Vel sub conditione quod Papa det aliud beneficium paruum dimittenti illud pinguius vltra illud beneficium minus pingue, quod habebat is qui permutauit cum pinguiori. Hæc conclusio est Azorij *loco cit q.15.* & Lessij in loco paulò post citando, & omnes in illa conueniunt, quia Papa in his potest dispẽsare.

4 Huius occasione propono breuiter hoc loco illud dubium, de quo Doctores in materia de beneficijs: vtrùm scilicet possit vnum beneficium permutari cum alio compensando pecunia excessum fructuum vnius beneficij pinguioris. Ad quam quæstionem respondet Vasquez *tomo opusculorum tract. de beneficijs cap.2.§.4. dubio 3.* dicendo talem permutationem esse simoniacam, & proinde fieri non posse. Et ait hanc opinionem esse Nauarri, Adriani, Angeli, & Couar. in locis qui apud Vasquez videri possunt.

5 Hoc non obstante oppositum tenet Lessius *lib.2. de simoniaca cap.35. dubio 16. num.*101. vbi probat id posse fieri cum dispensatione Papæ. Pro qua opinione citat Sotum Cajetanum, Syluest. Panormitanum, Angelum. Probat hoc Lessius, quia illa pecunia non petitur neque accipitur pro excessu fructum manente annexo ipsi beneficio pinguiori: sed petitur pro incommode temporali, quod patitur is qui dimittit beneficium pinguius spoliando se illis fructibus beneficij. Et ob hanc causam poterit petere à Papa, vt faciat sibi compensationem reseruando sibi pensionem in beneficio pinguiori, quod dimittit, vel vt recipiens beneficium pinguius aliquid sibi soluat ex suo patrimonio pro sua læsione. Sic ibi Lessius addens alia, & respondens fundamento, cui nititur Vasquez. Qui voluerit hanc opinionem sequi, securè id poterit facere cum talibus Doctoribus. Ex hoc manet magis probatum id quod supra diximus numero 1. non peccasse hos duos priores prius inter se paciscendo de dando id quod in informatione dicitur, si expresè conuenerunt inter se quod id facerent de consensu Summi Pontificis. Aduertit tamen bene Azor citato loco, solum Papam posse imponere hanc pensionem in permutatione beneficij pinguioris, non verò id posse facere Episcopum, vel alium prælatum inferiorem Papa: id enim illi prohibetur in capite 1. ne beneficia cum diminutione conferantur.

CASVS XCII.

De quodam Religioso applicante se seruitio Commissarij generalis sanctæ Cruciatæ.

Commissarius generalis sanctę Cruciatæ petijt licentiam à quodam prælato regulari certæ Religionis, vt quidam subditus eiusdem prælati posset ire ad certam ciuitatem pro faciendo certo negotio eiusdem Commissarij sanctæ Cruciatæ. Prælatus regularis negauit illi licentiam. Quo viso dictus Cõmissarius per epistolam vocauit dictum Religiosum, qui non petita licentia à suo prælato, adiuit prædictum Commissarium Cruciatæ. Qui dictum Religiosum mandauit in locum distantem per multas leucas, vt ibi certum negotium perageret. Prælatus istius Religiosi conquestus est apud D. Nuncium Collectorem Apo-

Apostolicum: qui proprio mandato in scriptis præcepit, vt vbicunque talis Religiosus inueniretur, tanquam apostata comprehenderetur, & de hoc eidem Collectori fieret intimatio. Hoc sciens Commissarius sanctæ Cruciatæ expediuit aliud mandatum in scriptis in oppositum, in quo declarauit prædictum Religiosum non fuisse apostatam, nec posse vt talem comprehendi, nec puniri: eo quod ipse Commissarius Cruciatæ ex vi officij haberet potestatem ad applicandum, & occupandum in obsequio sanctæ Cruciatæ quemcunque vellet Religiosum.

Quæsitum fuit, cuius mandato in hoc casu parendum fuerit: an D. Collectoris mandato, an verò Commissarij Cruciatæ mandato?

1 Respondi obediendum esse mandato D. Collectoris, & proinde illum Religiosum habendum esse pro vero apostata. Ad huius probationem suppono, quod Concilium Tridentini num. *sess. 25. cap. 4. de Regular.* circa Religiosos sic decernit: ***Prohibet sancta Synodus ne quis regularis sine sui superioris licentia, prædicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis prætextu subijciat se obsequio alicuius principis, vel communitatis, aut alterius cuiuscunque personæ seu loci: neque ei aliquod priuilegium, seu facultas ab alijs super ijs obtenta suffragetur: quod si contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio superioris puniatur.*** Sic Concilium citato loco, quo nihil Clarius ad intentum desiderari potest. Ex quibus verbis clarè constat, quod neque Commissarius Cruciatę, neque vllus Archiepiscopus potest applicare, vel occupare aliquem Religiosum in aliquo opere quantumcunque pio, & publico absque licentia expressa prælati talis Religiosi. Constat etiam quod Religiosus de quo agitur, peccauit mortaliter contra decretum Tridentini, & quod fuit verus apostata, eo quod à conuentu exierit sine licentia sui prælati: citat Concilium Tridentinum citato loco ad marginem capitulum *quanto*, de officio ordinarij, & Clementinam *Ne in agro* §. *quia vero*, de stat. Monachorum, vbi sit eadem prohibitio Religiosis: & proinde hęc prohibitio continetur in duobus capitibus iuris canonici, & in Concilio Tridentino.

2 Dico ergo primò, quod quando Commissarius Cruciatæ allegauerit se habere facultatem ad applicandum, & occupandum in obsequio Cruciatę quemcumque Religiosum maluerit, potest Nuncius Apostolicus, imò prælatus Religiosi petere, vt ostendat, & exhibeat commissionem Papæ, quam ad id dicit habere. Probo primò ex eo quod tradit Mascardus *tomo 2. de probat. conclusione 945. & 946.* videlicet, quod iurisdictio extraordinaria, seu delegata non præsumitur, sed debet probari clarè, maximè quando talis iurisdictio est exorbitans, & correctiua iuris, pro quo multa citat Mascardus. At iurisdictio hæc quam publicat Commissarius Cruciatæ, est exorbitans, & correctiua iuris canonici, & Tridentini, imò illis contraria: ergo talem facultatem tenetur ostendere, & probare. Secundò probatur, quia Cardinali dicenti se habere aliquid in mandatis non creditur, nisi ostendat mandatum, vt tenet Mascardus *tomo 1. de probation. conclusione 491. num. 8.* citans Bartolum, Ioannem Adr. Albanum, & Cardinalem. Et hoc ait certius esse, quando Cardinalis dixerit, se habere aliquid in mandatis, quod est in præiudicium tertij, vt ibidem ait Mascardus *num. 11.* citans alios. At in nostro casu Commissarius Cruciatæ est minor Cardinale: ergo licet dicat se habere facultatem applicandi ad suum obsequium aliquem Religiosum, debet illam exhibere, alias non credetur illi maximè cùm ista applicatio sit clarè in præiudicium prælati regularis, à cuius obedientia subtrahitur talis Religiosus. Tertiò facit pro hoc quod ego vidi meis oculis in hac ciuitate Olysipponis, vbi cùm controuersia esset in quodam casu iurisdictionis an scilicet posset Collector Apostolicus recipere appellationem à Commissario Cruciatę factam ad ipsum Collectorem, & ad hoc ipse Collector conuocaret multos Theologos, & Canoni-

stas,

stas, illi Doctores dixerunt Collectori necessarium esse videre literas Pontificias suæ commissionis, & delegationis Papalis, vt ex illis constaret an posset recipere appellationem illam factam à Commissario sanctæ Cruciatæ ad Collectorem. Qui dominus Collector statim iussit per secretarium suum legi Bullam suæ commissionis, ex qua constitit ipsum potuisse talem appellationem recipere. Et cum esset Nuncius Apostolicus non est dedignatus litteras suæ commissionis ostendere. Quod multo magis locum habebit in Commissario sanctæ Cruciatæ si dixerit se facultatem habere applicandi Religiosum ad suum obsequium absque licentia sui prælati, quod est contra Tridentinum, & canones citatos. Quartò facit quod tradit Sà *verbò* Excommunicatio *num.* 10. vbi dicit quod excommunicatio lata à delegato, qui copiam suæ commissionis parti petenti noluit dare, est nulla. Et citat Innocent. Panorm. & Felinum, Facit denique, quod in *compendio Mendicantium verbo* Exemptio §.32. Leo decimus exemit fratres Minores à iurisdictione Commissariorum Cruciatæ, & alijs consimilibus, præcipiens huiusmodi Commissarijs sub grauibus censuris, ne assumant fratres Minores prælatos, ad prædicandam Cruciatam. Idem habetur *in eodem compendio, verbo* Cruciata §.4. cum grauibus pœnis ex eodem Leone X.

3 Dico secundò, quod si Commissarius Cruciatæ ostenderit facultatem papalem, per quam illi concedatur, quod possit applicare ad suum obsequium quemuis Religiosum etiam absque licentia sui prælati; vel dicat quod possit illum applicare sibi, non obstante Concilio Tridentino, tunc cessabit omnis quæstio, & licitè id faciet, potest enim Papa derogare iuri, ac Tridentino. Si verò Bulla ipsius Commissarij has clausulas vel aliquam illarum non contineat, non poterit aliquem Religiosum suo obsequio applicare absque licentia sui prælati iuxta Tridentinum suprà citatum. Dato verò quod Bulla ipsius dicat quod poterit assumere ad suum obsequiũ quemuis Religiosum, nihil aliud addendo, non poterit illum assumere absque licentia sui prælati. Nam Papa in suis rescriptis, & priuilegijs non derogat iuri communi, nisi id exprimat, vt Doctores communiter docent *ad caput primum de constit.* cum legum correctio maximè vitanda sit. Neque Commissarius sanctæ Cruciatæ in hoc casu allegare poterit, quod iam petierat licentiam à prælato locali prædicti Religiosi. Nam dictus prælatus localis licentiam denegauit: & sic licentia petita, & negata, non est licentia.

4 Dico tertiò, quod quandiu Commissarius sanctæ Cruciatæ non ostenderit Bullam Papæ, per quam illi concedatur posse applicare ad suum obsequium Religiosum absque licentia sui prælati, credendum est eum talem facultatem non habere, neque Summum Pontificem id illi concessisse. Ad cuius probationem suppono quod si Papa Commissario Cruciatę talem facultatem concessisset, id foret magnum priuilegium, vtpote, vt faceret contra ordinem iuris, & Tridentini: quo posito sic probo, primò: nam priuilegium non solet concedi cum prę-iudicio tertij, maximè si talis tertius habet iam quæsitum ius in re, nisi princeps illud exprimat: sic tenet Suarez *tomo de legibus lib.* 8. *capite* 27. *num.* 9. pro quo citat textus vtriusque iuris, & multos Doctores, addens hoc esse verum, etiamsi priuilegium concedatur motu proprio. At exire Religiosum à cõuentu, & subijcere se seruitio alicuius domini Ecclesiastici absque licentia prælati, à cuius obedientia subtrahitur, infert magnum præiudicium eidem prælato: ergo non est credendum Papam tale priuilegium concessisse, nisi ostendatur. Secundò quia argumentum à sequela absurditatis, est satis firmum: videlicet, si hoc fieret, sequeretur absurdum, ergo non est faciendum. Quod inquam hic modus argumentandi sit validus, constat ex *capite* Dudum *de prabend. & dignitat.* vbi glossa verbo *Absurdum*, citat alium textum: quo posito, arguo sic. Si Commissarius Cruciatæ, vel aliquis prælatus

Eccle-

Ecclesiasticus haberet facultatem applicandi ad suum obsequium aliquem religiosum absque licentia sui prælati, sequerentur multa absurda: ergo non est credendum Papam tale priuilegium cōcedere. Probo sequelam. Primò enim posset contingere, quod Commissarius Cruciatæ per ignorantiā facti applicaret suo obsequio Religiosum malæ vitæ, & malis moribus imbutū, qui proinde extra conuentum habens libertatem plurima daret scandala, cum præiudicio, & infamia suæ religionis. Secundò posset applicare suo obsequio religiosum valde necessariū conuentui, videlicet lectorē actualē Theologiæ, idq; cum detrimento conuentus in quo legit Theologiā. Quod idem detrimentum pateretur conuētus si tēpore quadragesimæ applicare vellet ad suum obsequium insignem prædicatorem, qui prædicat in suo cōuentu. Tertiò posset non vnum tantùm, sed tres vel quatuor prædicatores graues, vel Theologos simul assumere ad prædicādam Cruciatam, in quadragesima, ex quo detrimentum pateretur conuentus. Cumque hęc sint absurda, amputanda est occasio illorū. Tertiò hoc probo ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *capit.* 20. *de reform.* vbi ponit hæc verba: *Legati quoque etiam de latere, Nuntij, gubernatores Ecclesiastici, & cæt. in prędictis impedire non præsumant, aut eorum iurisdictionem præripere, vel turbare: sed nec etiam contra Clericos, aliasque personas Ecclesiasticas procedāt nisi Episcopo prius requisito.* Si ergo Papa, seu Concilium non vult quod legatus à latere, nel Nuncius procedat contra aliquem Clericum nisi prius requisito Episcopo, quomodo credendum est velle Papam, vt Commissarius Cruciatæ applicet ad suum obsequium aliquem Religiosum irrequisito suo prælato regulari? Vltimò, quia Papa non debet velle vt Commissarius Cruciatæ abroget statuta generalia Religionum: at in Ordine istius Religiosi, de quo est quæstio, datur statutum generale decernens, quod si alicui Religioso, Generalis Ordinis, vel Prouincialis mittat aliquam licentiam eundi ad aliquod oppidum, vel vrbem, dictum Religiosus non vadat nisi prius ostensa licentia prælato locali, aliàs secus faciens puniatur vt apostata. Hic verò Religiosus neque ostendit prælato locali epistolam Commissarij Cruciatæ, per quam illum ad se vocauit.

5 Adhuc aduerto pro maiori confirmatione dictorum, quod prohibitione aliquis Religiosus applicet se obsequio alicuius prælati, vel domini sæcularis absque licentia sui prælati, est decreta in Concilio Trident. & in Concilio Viennensi in citata Clementina suprà *num.* 1. At decreta Concilij generalis, maximè Tridentini, non reuocantur per reuocationes generales posteriorum Pontificum, nisi in illis exprimatur, & dicatur: *Non obstante Concilio Tridentino, vel quouis alio Concilio generali.* Idque propter rationes, & multos graues Doctores, quos ad hoc citat Sanch. *lib.* 3. *de matrim. disp.* 26. *num.* 7. & proinde licet Bulla Commissarij Cruciatæ illi concederet vt posset ad suum obsequium applicare Religiosum, & non diceret: *Non obstante Concilio Tridentino*, nihil suffragaretur, & dictum Concilij Tridentini decretum non maneret reuocatum. Et ex his omnibus supradictis constat, quod Religiosus, de quo agimus, fuit verus apostata.

CASVS XCIII.

De quodam Vicario generali excommunicante Religiosum exemptum.

Qvidam Religiosus ex quodam Ordine non mendicante professus, transiuit ad alium Ordinem mēdicantem, & in illo professus fuit post annum Nouitiatus, & in secunda Religione mendicante vixit per annos quindecim sine vlla reclamatione habitus, vt verè professus secundæ Religionis: progressu temporis aliquas culpas graues commisit propter quas carceri mancipatus est à prælato secundæ religionis. Ille vt se à carcere liberaret, per Episto-

lam reclamauit coram Vicario generali Archiepiscopi, dicens se velle probare quod professio facta in secunda Religione fuerit nulla, eo quod quando exiuit à sua prima Religione ad secundam non attulit licentiam Prælati prioris Religionis. Vicarius generalis ad instantiam reclamantis mandauit Prælato locali ipsius carcerati, sub excommunicatione, vt illum de carcere eductum deponeret extra conuentum in quadam congregatione Clericorum, vt inde securus posset causam suam prosequi. Ad hoc mandatum respondit prælatus localis, prædictum Religiosum detineri in carcere propter culpas per sententiam in capitulo iudicatas: & præterea prædictum Religiosum non posse audiri circa nullitatem suæ professionis, eo quod iā transijssent anni quindecim post suam professionem: Tridentinum verò præcipere, vt professus post quinquennium non audiatur circa nullitatem suæ professionis. Postea cum idem prælatus ex decreto sui prouincialis propter easdem culpas vellet illum in naui imponere portandum ad Insulas, tanquam in pœnam exilij, prædictus Vicarius generalis sub eadem pœna excommunicationis præcepit prælato locali, ne dictum Religiosum ad Insulas mandaret. Cui mandato cum etiam prælatus localis non paruerit, Vicarius generalis speciali, & publico mandato declarauit excommunicatum prædictum Prælatum, in quadā parochia in die festo, quæ parochia erat vicina illi conuentui, idque coram omni populo illius parochiæ.

Quæsitum fuit, an prædictus Vicarius generalis potuerit validè excommunicare dictum prælatum regularem ob causam prædictam?

1 Ante responsionem præmitto primò, Concilium Tridentinum *sess. 25. cap. 19. de regul.* præcipere, quod si aliquis professus voluerit probare se non esse professum, non admittatur ad id probādum nisi intra quinquennium à die professionis. Et addit quod causas nullitatis suæ professionis debet allegare, & probare coram suo Prælato regulari, & coram Ordinario. Secundò suppono, quod excommunicatio nulla non ligat, neque vllam parit obligationem, vt omnes fatentur. & patet ex illo dicto communi: Ex nihilo nihil fit.

2 Tertiò suppono iuxta communem opinionem Doctorum, quod excommunicatio potest esse iniusta, & nulla ob duas præcipuè causas: prima esse est ex parte ipsius excommunicantis, quia scilicet excommunicans caret iurisdictione ad excommunicandum. Secunda causa est ex parte ipsius causæ, ob quam mouetur, & fundatur ad excommunicandum, quia scilicet talis causa est iniusta, & illicita, & proinde excommunicatio in tali causa fundata, est nulla: vel etiam quia continet errorem intolerabilem, quod paulò post exemplo declarabitur. Ita Doctores cōmuniter, maximè Nauarrus *in summa cap. 27. num. 3. & 4.* Reginaldus *tom. 1. lib. 9. à num. 104. & sequenti*, & Henriquez *lib. 13. cap. 15. & 16.* vbi citat multos alios. Hoc posito dico iudubitanter hanc sententiam declaratoriam Prælati regularis tāquam excommunicati, fuisse nullam clarissimè ob sequentes causas, seu nullitates.

3 Prima causa nullitatis fuit, nam Vicarius generalis, vel Ordinarius non potest excommunicare Religiosum exemptum habentem priuilegium ne possit excommunicari nisi de speciali licentia, & commissiones Sedis Apostolicæ, quale priuilegium habebat iste Prælatus excommunicatus à Vicario generali. Constat hoc ex toto verbo *Exemptio* in compendio Mendicantiū, maximè §. 8. 9. 22. & 24. & in particulari *citato* §. 9. concedit Papa Clemens IV. fratribus Minoribus, vt non possint excommunicari, suspendi, vel interdici per vllum legatum, vel subdelegatum, nisi sit legatus à latere, & nisi litteræ talis delegati Papæ, faciant plenam, & expressam mentionem de prædicto Ordine, & dicto indulto. Et in *cit. loco* §. 22. Sixtus IV. Idem in substantia concessit; & Ordinarijs qui contrarium fecerint imponit pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ, &

& suspensionis à regimine, & administratione Ecclesiarum. Cæteris verò Prælatis,& Rectoribus imponit pœnam excommunicationis, & priuationis beneficiorum, & inhabilitatis ad futura. Et *in* §. 24. conceditur Patribus Carmelitis,quod nullus Ordinarius possit illos excommunicare absque speciali Sedis Apostolicæ commissione faciente plenam, & expressam mentionem prædicti indulti, & quod processus factus in contrarium sit nullus. Similis concessio continetur in omnibus supra citatis §§. citato verbo *exempti*. Idem priuilegium concessit Paulus III. Patribus Societatis Iesu, teste Sanchez *lib.7.de matrim. disput.33.num. 23.* vbi doctissimè probat non posse Episcopos excommunicare Religiosos exemptos nisi id illis expressè à Papa, vel à Concilio generali fuerit permissum. Pro quo ponit exemplum in Concilio Tridentino, quod in duobus locis commisit Episcopis, vt possint cogere Religiosos cum censuris: *in sess. 22. in decreto de vitandis, in celebratione Missæ & in sess. 25. c. 16. de regular.* sicut ibi potest videri. Quando verò ibi Concilium loquitur de subiectione Religiosorum ad Episcopos, & concedit aliquid Episcopis circa Religiosos, si non exprimit, quod possint illos cogere per censuras, non poterunt illos excommunicare, licet Episcopis concedat aliquam iurisdictionem circa Religiosos. Exemplum clarum est in Tridentino *sess.25.cap.13. de regular.* vbi conceditur Episcopis quod possint cõpellere Religiosos, vt vadant ad processiones: & non exprimit quod possint eos compellere per censuras. Ac proinde ad citatum locum Tridentini dicunt Doctores posse Episcopos compellere Religiosos vt vadant ad processiones priuando illos ne prædicent, vel ne Confessiones audiant in sua diœcesi non verò poterunt cogere per censuras, quia id illis Concilium ibi non permittit, sic præter Sanchez tenet Barbosa *ad cit. cap.* 13. Tridentini, dicens sic sæpe fuisse declaratum à congregat. Cardinalium, & citat Quarantam, Sanchez, Rodriguez :& Sanchez citat alios multos. Et denique sic habetur in *cap.1.de priuileg. in 6.* Vide tamen Salgadum *de regia protect.2.p.cap.9. num.* 109. Barbosam *de officio, & potestate Episc. alleg.78.num. 25. secundum Lugdunens.*

4 Nec potest dicere Vicarius generalis hanc excommunicationem se fulminasse ex speciali commissione Sedis Apostolicæ, cùm enim Tridentinum *citato cap.* 19. committat Episcopo vt sit iudex in causa nullitatis professionis, consequenter illi videtur committere vt possit excommunicare pro illa causa terminanda. Non obstat. quia ibi Concilium non concedit expressè Episcopo vt possit excõicare Religiosum exemptum, & oportebat id expressè concedere iuxta exemplum paulò suprà positum. *De compulsione ad processiones.* Vide Riccium *in praxi decis. 363. num. 6.* Secundò dico,quod imò potius Tridentinum ibi priuauit Episcopum iurisdictione excommunicandi quoad hunc casum particularem: nã cùm ibi iubeat vt professus post quinquennium non audiatur,& professus, de quo agitur reclamet post annos quindecim, non potest Vicarius generalis illum audire, quod si non potest in eius casu procedere, non poterat ex consequenti pro prædicto casu excommunicare.

5 Secunda nullitas clara huius excommunicationis est, quod audiuit reclamantem post quinquennium, imò post quindennium, sine speciali rescripto Papæ. Cùm enim Concilium expressè dicat quod non possit audiri, non potest Vicarius generalis dispensare in Concilio Tridentino, & factum contra dictum Concilium erit nullum, iuxta illam regulam iuris in 6. *Quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi*: vbi glossa multos textus adducit. Probatur etiam ex *cap. 2. de testibus*, vbi dicitur quod facta contra legem non habent firmitatem. Si verò respondeas quod Tridentinum citato loco nõ ponit clausulam irritantem dicens: Si audiatur post quinquennium sit nullum,& proinde non erit actus nullus audire illũ post

 quin-

quinquennium, cùm multa fieri prohibeantur, quæ tamen facta valent. Respondeo, quod licet lex non ponat clausulam irritantem, actus factus contra illam erit nullus, si talis lex præscribat formam seruandam in actu faciendo, & talis forma omittatur à iudice delegato. Sic communiter tradunt Doctores maximè Reginaldus *tomo 1. lib. 13. quæst. 4. num. 184.* & Suarez *tomo de legibus lib. 5. cap. 31. num. 9.* vbi citat quatuor vel quinque textus, & quandam glossam. Præcipuus textus ad hoc est in cap. *Cum dilecta*, de rescriptis: vbi Papa sic dicit: *Quorum processus cassauimus, quia contra nostri mandati tenorem, & cæt.* In citato verò capite Tridentini præscribitur forma substantialis seruanda in reclamatione professi: & hanc formam. Vicarius generalis non seruauit, vt patet: ergo illius factum fuit nullum, etiam si ibi Concilium non posuerit clausulam irritantem. Et quod reclamans post quinquennium non possit audiri sine rescripto speciali Papæ. Probatur ex ipsa praxi, pro qua cito duo exempla. Primum quod ego vidi. Nam cùm ego essem Prouincialis, quædā Monialis meæ prouinciæ post quinquēnium voluit probare nullitatem professionis, quæ tamen prius impetrauit rescriptum Papæ, quod ego meis oculis vidi. Secundum exemplum fit alterius Monialis conuentus *de Odiuellas* prope Olysipponem, quæ ad reclamandum contra suam professionem post quinquennium, prius duo rescripta Papæ impetrauit, vt posset audiri. Quod potest etiam probari *ex cap.* coram *ae in integrum restit.* in quo duo Episcopi litigantes, & iussi apparere Romæ in certo termino assignato, & illi nec per procuratores comparuerint, pronuntiauit Papa illos ius suum amisisse, sed eo non obstante, Papa per rescriptum particulare eos ad litigandum admisit. Quod facit directè ad istum casum. Et quamuis aliqui Doctores, vt Rodrig. *tomo 3. qq. q. 17. artic. 16.* & alij dicant, quod si durante quinquennio, durauit impedimentum professionis, ob quod nō potuit reclamare in quinquennio, vt quia viuebat pater professi, ob cuius grauem metum est professus, & post quinquennium mortuus est pater, & cessauit metus, vel simile impedimentum: quamuis inquam in hoc casu Rodriguez, & alij dicant posse tunc professum audiri post quinquennium; melius tamen nouissimè Bonacina *tomo 1. tit. de clausura, q. 2. sub titulo, quo tempore facienda sit reclamatio num. 9. §. Ergo vero*, absolutè probat quatuor, vel quinque rationibus efficacibus, quod transacto quinquennio non potest audiri professus reclamans, etiam si intra quinquennium impeditus fuerit ad reclamandum. Eo quod est maius, & tollit omne dubium, dicit Bonacina, quod Papa Gregor. XIII. ita declarauit ad instantiam congregationis Cardinalium quod scilicet non possit reclamari post quinquennium, etiam si allegetur vim, & metum semper durasse. Et citat Bonacina Parisium, & Gauallos testificantes de eadem declaratione Gregorij XIII. eandem declarationem citat Marsillat in suo tomo declarationum ad *citatum capit. 19. Tridentini de regul.* videatur modò quam sufficientem causam daturus sit iste reclamans eo quod non reclamauerit in quinquennio, sed post quindennium.

6 Tertia nullitas clara istius sententiæ fuit, quod Vicarius generalis ad audiendum istum reclamantē, & faciendū processum circa suam professionem, nō vocauit prælatum regularē istius Religiosi; quia Concilio Trident. *cit. c. 1.* constituitur iudex, & coniudex professionis simul, & æqualiter cum Ordinario, & proinde facta à solo Vicario generali fuerunt irrita tanquā à iudice non competente, id est non totali. Probatur, quia quando Papa committit aliquam causam simpliciter duobus iudicibus, & absque clausula vlla non potest vnus eorum sine altero procedere, aliàs secus factum erit nullū habetur expressè in c. Causam matrimonij, *de officio, & potestate iudicis deleg.* vbi sic dicitur: *Quia cum causa duobus committitur, sententia vnius non tenet.* Idem dicitur *in c.* Cum causa, *& in c.* vno delegatorū *eodem titulo.*

titulo: pro quo videatur copiosiùs glossa *in capite 2. de arbitris in 6. in verbo, Circa iudices*. Ad Concilium Tridentinum committit causam nullitatis professionum duobus, prælato scilicet regulari, & ordinario: ergo Ordinarius non potest procedere in illa sine prælato regularis, aliàs processus erit nullus. Neque sufficiet quod in hac causa Ordinarius faciat prius per se solum processum, & postea vocet prælatum regularem, vt ambo proferant sententiam nam facere processum est actus iurisdictionis, vt patet, & debet fieri à iudice competente, aliàs erit inualidus: ergo debet fieri ab vtroque iudice si causa duobus simul commissa fuit. Sic tenet in hac particulari materia frater Ludouicus de Beia *in suis Respons. moralium 4. p. casu 18. post medium §. Aduertant.* vbi ait sic iudicatum fuisse per Nuncium Collectorem Olyssippone in quodam simili casu in quo Ordinarius voluit per se solum iudicare nullitatem professionis absque prælato reclamantis. Et addit ibidem prædictus Beia sic postea fuisse declaratum, & iudicatum Romæ per illustriss. dominos Cardinales, quorum declarationem ipse asserit se vidisse. Ex quibus omnibus constat, quod non poterit dati praxis, vel consuetudo quod in hoc casu reclamationis possit Vicarius Episcopi solus facere processum sine prælato regulari talis enim consuetudo non erit consuetudo, sed corruptela contra expressum Concilium generale Ecclesiæ. Denique Marzilla *cit. tom. declarat. Cardinalium ad cit. cap 19.* testatur quod dicti Cardinales sic declararũt decisione 69. *Congregatio Concilij censuit, regularem deducẽtem intra quinquennium nullitatem professionis, teneri eam probare coniunctim coram proprio superiore regulari, & coram Ordinario*. Quo nihil clarius dici potuit.

7 Quarta nullitas istius excommunicationis, est ex parte causa ob quam prælatus iste localis fuit excommunicatus, videlicet quia noluit obedire Vicario generali depositando istum reclamantem extra conuentum, & extra carcerem vbi liberè posset allegare de sua professione. Et dico hác causa fuisse iniustam, & nullam: quia excommunicauit talem prælatum eo quod noluit facere rem illicitam. Probo, & declaro ex Nauar. *in sum. cap. 27. num. 4.* vbi differens quando sit excommunicatio iniusta, & nulla, inter alia exempla ponit hæc verba: *Quartus casus est quando excommunicatio continet errorem intolerabilem, qualem habet illa, quæ datur contra aliquem eo quod rectè aliquid fecit: aut quia non fecit aliquid illicitum*. Sic ille. Et idem docent Doctores suprà citati *n. 2.* At in hoc casu Vicarius generalis excommunicauit hunc prælatum localem eo quod aliquid rectè fecit, & eo quod noluit aliquid illicitum facere. Nolens enim depositare carceratum extra conuentum, vt reclamaret de sua professione post quinquennium. & sine ordine prælati regularis, qui erat iudex, rectè fecit iuxta Tridentinum & proinde fuit excommunicatus, quia noluit facere aliquid illicitum. Illicitè enim faceret, & cõtra Tridentinum, si consentiret vt professus post quinquennium audiretur, & audiretur, à solo Ordinario non assistẽte prælato reclamanns. Et ex consequente cùm fuerit excommunicatus eo quod noluit illicitum facere contra Tridentinum, excommunicatio fuit nulla, vt pote continens errorem intolerabilem, iuxta Nauar. & alios citatos *num. 2.* maximè Reginaldum ibi citato *num. 106.* Et hinc etiam manet responsum ad aliã secundam causam excommunicationis, quia videlicet prælatus localis noluit obedire Vicario generali prohibenti ne dictus reclamans naui imponeretur ad Insulas adeundas loco exilij. Iam enim Vicarius generalis id non poterat mandare vltra quinquennium, & sine assistentia prælati regularis, qui erat coniudex in eadem causa professionis, iuxta supradicta.

8 Quinta nullitas huius excommunicationis fuit, quod cùm Vicarius generalis esset iudex in hac causa professionis reclamatæ simul cum Prælato regulari, & essent ambo iudices æquales per Trid. suprà citatum; Vicarius generalis

excommunicauit Prælatum Religiosum suum coæqualem iudicem. Est autem res inaudita quod quando duo homines assignantur iudices super vnam causam, vnus illorum possit alterum excommunicare circa tangentia eandem causam. Facit ad hoc expresse quod dicitur in c. *Innotuit, de elect.* vbi Papa dicit, *Quod par in parem non habet potestatem*. Et habetur *in l.* ille à quo §. Tempestiuum, *ff. ad Trebellianum*, & per alios textus adductos à glossa in cap. *Innotuit*, verbo *In parem*.

9 Sexta nullitas istius excommunicationis fuit, quod Vicarius generalis non citauit Guardianum ad audiendam prolationem sententiæ, sed illo non citato publicauerunt illum excommunicatum in sua Parochia in quodam die festo: cũ tamen de iure necessarium sit vt ante publicationem sententiæ citetur reus ad illam audiendam, vt possit, si voluerit, appellare. Sic expresse tenet Camillus Borellus *tom. 1. suarum decisionum, decis. seu tit. 44. num. 233. & seqq.* pro quo citat duas leges iuris ciuilis, & decem Doctores, quod si sententia prolata fuerit sine citatione partis, erit nulla, etiam si sit sententia Papæ, vel Imperatoris. Et ait ibi *num. 236.* sic obseruari in Rota Romana. Et est hoc conforme iuri positiuo, & praxi. Nam si praxis Ecclesiæ & ciuilis obligat, & citat reum, vt sit præsens, & videat iurare testes, si fortè velit illis quidquam opponere, maior obligatio videtur vt citetur reus ad prolationem sententiæ latæ contra illum, vt possit appellare contra illam. Idem colligitur ex decisionibus Rotæ Rom. Nam Farinacius *tomo 1. decisionum, decis. 90. num. 3.* dicit, quod ad certum casum cuiusdam declaratoriæ, præcessit mandatum iudicis Sandrini ad citandam partem, & quod fuit intimatum procuratoris partis, & affixum ad valuas cuiusdam Ecclesiæ. Et tandè sic decretum est in *Clementina* *Sæpe contingit, de verborum significatione, prope finem*, vbi sic dicitur: *Sententiam verò diffinitiuam (citatis ad id, licet non peremptoriè, partibus, & pro vt magis sibi placuerit) stans, vel sedens proferat*. Quo nihil clarius dici potuit ad probandum quod iudex debet citare partes ad audiẽdam prolationem sententiæ, circa quod dicit Camillus Borellus *tom. 2. suarum decisionum, tit. 30. num. 181.* quod ad hanc citationem non sufficit, quod iudex dicat, vt reus coram se compareat intra octa dies, verbi gratia, vt alleget suam iustitiam: sed necessariam esse specialem, & præcisam citationem ad audiendam sententiam. Et citat ad hoc quandam decisionem Rotæ Rom. quam etiam citat Farinacius *tom. 2. decis. 486.* Addo hîc quod Vicarius generalis non ostendit Guardiano processum à se factum, vt posset contra illum allegare; vt videre est in eodem processu, qui non fuit Guardiano ostensus. Pro quo videatur *capitulum* Qualiter, & quãdo *secundum, de accusationibus*, vbi mandatur quod reo ostendantur contenta in processu.

10 Septima nullitas, quia Guardianus appellauit statim à primo mandato, quo præcepit Vicarius generalis, vt carceratum Religiosum extra conuentum depositaret. Et nonobstante hac appellatione, Vicarius generalis processit vsque ad sententiam: in quo videtur nulliter processisse. Nam appellatio suspendit excommunicationem: de quo multa tradit Bonacina *tomo 1. disp. 1. de censuris q. 2. puncto 2.* probans cum multis quod appellatio præmissa excusat ab incurrenda censura subsequente. Et fauet in particulari *capitulum* præterea, *de appellat. in 6.* citatum, vbi Papa dicit, quod si iudex alicui mandauit in hunc modum: *Nisi Sempronio intra viginti dies satisfeceris, te excommunicatum esse cognoscas*. Et respondet Papa, quod si intra dictos viginti dies appellauit ille, cui impositum est mandatum, non incurrit excommunicationem, quia appellatio illam suspendit. Et in hoc casu, mandante Vicario generali vt Guardianus intra tres dies carceratum extra conuentum poneret: Guardianus statim à mandato appellauit, & ideo excommunicationem non incurrit: & ex consequenti illicitè postea Vicarius generalis declarauit Guardianum incurrisse excommunicationem. Tenebatur autem Vicarius acceptare appellationem

iustam

iustam Guardiani, recusantis dictum carceratum ob culpas depositare extra conuentum: inde enim sequeretur scandalum sæcularium, & annullaretur sententia Religionis, quæ dictum Religiosum ob culpas ad carcerem iuste damnauerat.

CASVS XCIV.

De quadam donatione facta à quodam Episcopo suis consanguineis.

QVidam Episcopus solum titularis (vulgo *de Anel*) olim professus in quadam Religione Mendicante, inseruiebat cuidam Archiepiscopo in Pontificalibus exercendis: & præterea erat deputatus in Tribunali S. Officij, & tam ab Archiepiscopo, quàm à Tribunali sancti Officij recipiebat annuas pensiones pecuniarias pro sui sustentatione. Ex prædictis pensionibus, pecuniarijs ferè sibi subtrahens de congrua sustentatione, emit hortum, & certos redditus annuos; tritici, & olei perpetuos, quos donauit scriptura publica duobus nepotibus ex sorore pauperibus pro sua sustentatione, & vt litteras discerent in publica Academia, idem Episcopus emit aliquos bonos libros, quos voluit donare Religioni, de qua fuerat assumptus, cum alijs libris, quos in dicta Religione acquisierat, & quorum vsum Religio illi concesserat.

Quæsitum est primò, an dictus Episcopus potuerit in conscientia donare prædictis nepotibus dictos redditus annuos tritici, & olei: possitque illis aliquid amplius donare in redditibus annuis perpetuis?

Quæritur secundò, an post mortem istius Episcopi posset Fiscus Pontificalis prædictos redditus perpetuos recuperare tanquam spolia pertinentia ad Cameram Apostolicam?

Quæritur tertiò, an prædictos libros, quos emit in statu Episcopali, possit donare Religioni, de qua fuit assumptus: & quomodo, & quando possit facere prædictam donationem librorum?

Illud imprimis admoneo in Portugallia receptas nō esse constitutiones Apostolicas de spolijs Episcoporum, & Clericorum agentes, imò antiquam consuetudinem contrarium obtinere. Nauarrus *de spolijs Clericorum*, §. 14 *num* 4. Azor *instit Moral.* 2. *p. lib.* 8. *cap.* 4. Gabriel Pereira *decis.* 95. *à num.* 10. Ideo semota Regni consuetudine ad casum propositum de iure respondemus.

Responsio ad primum.

Ad primum respondeo potuisse prædictum Episcopum sine vllo scrupulo conscientiæ prædictos redditus annuales tritici emere, & donare dictis nepotibus, & eodem modo poterit eisdem amplius aliquid donare validè donatione inter viuos. Ad hoc probandum sufficiebat sententia lata in Rota Romana in casu omnino simili, quem casum refert Farinacius 2. *parte suarum decisionum Rotalium decis.* 241. *& decis.* 306. vbi ponit hunc casum. Quidam Religiosus fuit electus Episcopus certi Episcopatus, & ex redditibus Episcopatus subtrahens de sua sustentatione emit quasdam domus magni pretij, illasque donauit duabus neptibus filijs sororis suæ. Mortuo Episcopo Capitulum sede vacante nomine Ecclesiæ suæ, litem mouit contra neptes Episcopi, volens annullare prædictam donationem domorum factam ab Episcopo, domosque prædictas recuperare pro Ecclesia. Delatus est casus ad Rotam Romanam, & in illa judicatum fuit prædictam donationem factam in vita ab Episcopo fuisse validam. Assignat ibi Farinacius rationes, quas considerarunt iudices Rotæ ad talem sententiam ferendam. Prima est, quia Prælatus habens in vita administrationem redditū æquiparatur vsufructuario, & proinde potest per actum inter viuos disponere de fructibus beneficij. Pro quo citat vnā glossam iuris canonici, & aliam decisionem Rotæ. Secunda ratio Farinacij est, quia beneficiarius potest dotare consan-

guineos pauperes: pro quo citat Abbatem, Alexandrum, Capellam Tolosanam, Boerium, & alios multos graues Doctores, qui apud illum videri potetūt. Tertia ratio Farinacij est, quia ille Episcopus dictam pecuniā, qua domos emit subtraxit de sua commoda sustentatione parcè viuendo. Est autem communis opinio Doctorum, quod beneficiarius potest in vita donare illud quod in vita subtraxit de sua commoda sustentatione. Sic tenet inter alios Bonac. *tom. 2. disput. 3. de contract. punct. 5. num. 5. §. Sentiendum*, & Regin. *tom. 2 lib. 30. tract. 3. nu. 39.* Quarta ratio est, quia Episcopus promiserat illam dotem neptibus, & ob talem promissionem tenebatur in conscientia domos illis donare. Denique concludit Farinacius hoc verum esse tam in Episcopo Clerico, quàm in Episcopo Religioso: quia Episcopus Religiosus tā dominus est suorum redditumm quam Episcopus Clericus est dominus suorum. Pro quo citat Baldum, Cardinalē & Nauarrum, qui dicit hanc esse praxim istius orbis: quæ dicta à Farinacio habent maiorem locum in hoc nostro casu, quia hic Episcopus, de quo loquimur, non habebat propriè redditus beneficij Ecclesiastici, cùm esset Episcopus solum titularis, sed solum habebat stipendia illa data sibi ab Archiepiscopo, & à Tribunali sancti officij. qui non sunt redditus beneficij; sicut erant redditus illius Episcopi, de quo loquitur Farinacius, qui erat Episcopus ordinarius.

Prædictis argumentis Farinacij possumus addere sequentia. Nam teste Reginaldo *cit. tract. num.* 101. & quinque Doctoribus, quos ibi citat, potest beneficiarius sororem, vel aliam consanguineam dotare de fructibus beneficij, vt commodè nubat. Potest item alere fratrem, vel cognatum in studijs litterarum, & illum ad gradus promouere. Pro quo citat Molinam, qui *tomo 1. de iust. tract. 2. disput. 146.* dicit in hoc casu pauperes censeri, non solum illos qui indigent victu, & vestitu requisitis ad sustentationem naturæ; sed etiam illos qui egent rebus opportunis ad conuenientiam sui status. Et addit Reginaldus *ibidem num.* 101. §. *Cæterum*, cum Nauarro & Molina, Beneficiarium auctum in suo statu Ecclesiastico posse licitè consanguineis dare; non quidem tantum quantum illi exigere solent; nec quantum sua ferit affectio inordinata erga consanguineos, sed moderatè arbitrio prudentis, & timorati viri, circumstantijs omnibus consideratis, & quantum requiri iudicabitur, vt dedecus merito non sit ipsi beneficiario propinquos sibi tam arctè coniunctos se adeò abiectos habere. Sic ille. Et quamuis omnia supradicta ordinariè intelligantur quod possint Beneficiarij donare consanguineis donatione inter viuos, non verò donatione causa mortis, quæ æquiualet testamento. Nihilominus ait Vasquez *tom. opusculorum, opusc. de reddit. Eccles. cap. 1. dub. 7. num. 70. & 71.* quod beneficiarius constitutus in mortis articulo, potest facere donationem validam, si statim transferat dominium rei donatæ in donatarium, & nō transferat illud dominium post mortem: tunc enim talis donatio cum dominio statim translato ante mortem, æquiualet donationi inter viuos: pro quo citat Sarmientum, Syluest. & Nauar. Idem omnino sentit Bonacina *tom. 2. disputat. 3. de contract. quæst. puncto 5. num. 1. §. Ego vero.* Hic verò Episcopus, de quo loquimur, donauit nepotibus donatione clara inter viuos. Vltimò confirmatur ex eo quod tradunt hodie Doctores ferè communiter dicentes quod saltem in Hispania consuetudine antiqua, & tolerata Beneficiarij possunt facere testamentum de superfluis ex residuo suorum redditūum Ecclesiasticorum, & illa donare ad libitū pro causis pijs. Ita sentit Azor *tom. 2. lib. 8 q. 4. §. Vt hęc omnia*, citans Couarru. & alios graues Doctores. Idem tenet Regin. *citat. tract. 3. num.* 121. §. *Secundum est.* Et quamuis ex ibi à Reginaldo hoc non intelligatur de Episcopis, qui non possunt testamentum facere sine licentia Papæ: neque item possit intelligi de Episcopo Religioso, qui non potest facere testamentum, hoc non obstat quin possit Episcopus Religiosus donare donatione inter viuos eo modo

quo

quo citari Authores dicũt, maximè Vasquez, cùm plenam administrationem habeat redditũum dũ viuit, sicut habet vsufructuarius ad expendendum in opera pia, quale opus pium fuit factum istius Episcopi in sustentandis nepotibus. Vide pro maiori complemento Villalobos *in summa tom. 2. tract. 35. dubio 40. num. 6.*

Responsio ad secundum quæsitum.

Ad secundum quæsitum dico, quod donatio iam facta nepotibus ab isto Episcopo, neque est spolium, nec pertinet ad Cameram Apostolicam, ac proinde non potest Fiscalis Pontificius illa bona sic tradita à nepotibus auferre.

Pro fundamento istius dicti, pono hic definitionem spolij. Definitio ergo spolij ponitur à Nauarro *in Commentario de spolijs Clericorum num. 1. §. De spolijs autem,* vbi sic definit: *Spolia sunt bona ab Ecclesiastica persona immediatè quæsita, vel mediatè quæsita ex bonis Ecclesiasticis, vel redditibus eorum debitis, quæ non fuerunt ante mortem eius iustè impensa, nec facta iure patrimoniali, nec quæsita alteri, irreuocabiliter.* Sic ille: & Azor *tom. 2. lib. 8. cap. 1. quæst. 2.* breuius, & clariùs sic definit: *Spolia Clericorum sunt bona à Clericis quibuscumque etiam Religiosis ratione, & iure Ecclesiæ acquisita, vel ex negotiatione contra canones comparata, & post obitum relicta.* Ex sua definitione colligit Nauarrus aliqua corollaria: quorum vnum præcipuum est hoc, quod scilicet illa, quæ Beneficiarius donauit in vita iustè ad opera pia, non est spolium, quia non manet post mortem donantis, cùm iam sit donatum iustè: spolium autem propriè dicitur illud quod est in possessione Beneficiatij quando moritur. Idem colligitur ex definitione spolij tradita à Reginaldo in vltimis verbis, cùm dicit, *Spolia esse bona post Clerici mortem relicta.* Quapropter bona quæ Beneficiarius licitè dedit in vita, nec iam habet in morte, non sunt spolia, nec pertinent ad spolia. Idem tenet Bonacina *disp. 3. de contractibus, quæst. 22.* vbi ait quod spolia Clericorum intelliguntur illa quæ moriente Beneficiario inter ipsius bona reperiuntur, non pertinentia ad ipsius hæredes. At constat quod bona ab hoc Episcopo tradita nepotibus, iam illa non habet in se, neque per mortem suam inueniuntur in bonis illius: Ergo, &c. & confirmatur adhuc ex etymologia nominis spolij: nemo enim propriè dicitur spoliari rebus quas iam habuit, & actu non habet: sed solum dicitur spoliari rebus, quas actu habet, vel possidet. Secundò probatur exemplo omnino simili. Nam Fiscus Regius, vel Pontificius, non confiscat, neque reuocat donationes, quas fecit hæreticus ante delictum, quia tunc validè illas fecit eo quod suorum bonorum tunc erat verus dominus illorum, quæ habebat dominium; sed solum reuocat, & confiscat donationes hæretici, quas fecit post delictum, quia post delictum iam amiserat dominium bonorum. Sic tenet communis opinio Iuristarum, & Theologorum citata à Sanch. *lib. 2. Decal. cap. 22. num. 31.* eodem modo Fiscus Sum. Pontificis in materia spolij nõ reuocabit donationes factas à beneficiario ante mortem in vita, quia tunc beneficiarius habebat plenam administrationem, & dominium suorum bonorũ, sed solùm reuocabit, & confiscabit donationes factas post mortem videlicet factas per testamentum, vel donatione causa mortis. At constat quod hic Episcopus donauit nepotibus multo ante mortem, & donatione inter viuos, translato dominio ad illos. Et in terminis, quod donatio beneficiarij facta inter viuos non sit spolium, tenet Bonacina *tom. 2. disp. 3. de contractibus, quæst vltima puncto 5. num. 10. §. Tertia causa,* vbi assignat causam iam sup. à nobis datam, videlicet quia spolia sunt tantum illa bona quæ manent post mortem, vel tempore mortis ipsius beneficiatij.

Tertiò probatur alio exemplo simili. Nam distributiones quotidianæ assignatæ interessentibus horis canonicis non sunt spolia vt tenet, & probat fusè Bonacina *cit. q. vlt. punct. 2. § Secundo distributiones,* vbi citat multos, & graues Doctores, Idẽ tenet Zerol. *2. p. praxis Episcopalis*

palis, verbo Spolium, *num.* 24. & Azor *cit. lib.* 8. *cap.* 3. *q.* 9. & tamen pecunia data in his distributionibus quotidianis, manat, & nascitur directè ex redditibus Ecclesiasticis, seu redditibus beneficij, vt patet. Assignant ibi Doctores citati causam cur hæ distributiones quotidianæ non sunt spolia, licet nascantur ex redditibus Ecclesiasticis, quia (inquiunt) hæ distributiones sunt denarius diurnus, & dantur pro mercede ipsi beneficiario laboranti in choro; dignus est enim mercede sua. Pro quo etiam facit quod tradit Bonacina *cit. proximè loco*, §. *Primo spolium*, vbi dicit, quod non cadit sub spolio illud quod persona Ecclesiastica proprio labore acquisiuit exercendo officium Magistri, Cantoris, Secretarij, & similiũ. Applicando ergo hæc casui præsenti, cõstat quod pensiones, seu stipendia quæ huic Episcopo dabantur singulis annis ab Archiepiscopo, & à Tribunali sancti Officij, non erant spolia, sed stipendia annualia, & ferè denarius diurnus debitus suo labori, eo quod non haberet beneficium Ecclesiasticum vnde sustentaretur, & idem magis adhuc declarat Bonacina *loco proximè cit. num.* 2. dicens quod redditus quibus Beneficiarius indiget ad congruam sustentationem, non sunt spolia, sed sunt quasi bona patrimonialia.

Ex dictis constat, quod sicut iste Episcopus non peccauit faciendo prædictam donationem nepotibus, neque talis donatio manet subiecta spolio, ita iudicandum erit de quacumque alia donatione, quam faciet in futurum si fuerit donatio inter viuos abdicato statim à se dominio rei donatæ, in illa nec peccabit, nec res donata pertinebit ad spolium ob rationes suprapositas.

Responsio ad tertium quæsitum.

Ad tertium quæsitum dico imprimis, quod libri illi quos habebat iste Episcopus acquisitos in Religione antequam eligeretur ad Episcopatum, pertinent ad suam Religionem. Tenebatur enim vbi primum electus fuit dictos libros tradere Religioni, vt cõstat ex *compendio Mendicantium*, §. *Bona*. In quo Alexander IV. in virtute sanctæ obedientiæ præcipit fratribus Minoribus, qui promoti fuerint ad Episcopatum, vel similem dignitatem, vt libros, & bona antea habita, tradãt Prælatis Ordinis. Hic autem Episcopus erat assumptus ex Ordine Minorum Et Clemens IV. idem pręcipit Religiosis B. Patris Dominici, vt refert Rodrig. *tom.* 2. *qq.* q. 48. *art.* 6. Imò de omnibus Religiosis hoc intelligitur. Si enim iuxta illud commune dictum, quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterium; libri acquisiti à Monacho in Monasterio erunt ipsius Monasterij, nec poterit secum illos deferre ad Episcopatũ. Episcopus verò de quo loquimur, quando fuit promotus ad Episcopatum petijs licentiam à Prælatis Ordinis vt sibi in vita concederent solum vsum librorum quos in Religione acquisiuerat: & ita illos eidem concessit Religio: ac proinde post mortem debent ad Religionem redire, cùm non sint bona huius Episcopi, sed Religionis, & proinde non sunt spolium. Si verò quis prætendat hos libros pertinere ad spolium, quia Gregor. XIII. in sua Bulla, quæ incipit, *Officij nostri*, declarauit, & præcepit, quod omnia bona Religiosi morientis extra Ordinem pertinerent ad spolium Cameræ Apostolicæ. Respondetur ibi Papam solum loqui de bonis quæ Religiosus acquisiuit extra Ordinem, vt patet ex verbis Bullæ, ibi: *Extra claustra Monasteriorum acquisita*. At verò libri acquisiti sunt intra claustra Monasterij. Ergo, &c. Secundò respondetur ibi Papam loqui de Religiosis ordinarijs, qui non sunt liberi ab obedientia Prælatorum, & tenentur ad obseruãtias regulæ: hi enim solùm de ordinario intelliguntur nomine Religiosorum. Nõ verò ibi loquitur Papa de Episcopis qui fuerunt Religiosi, hi enim communiter non appellantur Religiosi simpliciter: videatur Nauarrus *in cons.* 15. *tit. de regularibus prima impressionis per totum titulum.*

Tota dubitatio est de libris quos iste Episcopus emit, seu acquisiuit in Episcopatu.

patu. Ad quod respondeo, quod si de his libris non disposuit in vita per donationem inter viuos, tales libri pertinent ad spolium, vt patet ex supradictis. Si verò illos in vita donauit Religioni donatione inter viuos, pertinent ad Religionem vt satis probatum fuit in pręcedentibus. Potuit autem validè libros acquisitos in Episcopatu donare Religioni donatione inter viuos, reseruato sibi vsufructu talium librorum, & transferendo statim dominium librorum in Religionem. Potest enim quis validè donare rem aliquã Petro translato statim dominio rei donatę in Petrum, sed reseruato sibi in vita vsufructu talis rei, vt expressè habetur in *lib.4.Ordin.istius Regni.tit.37.§. 2.* & sic etiam tradit Farinacius & Vasquez citato loco.

Adhuc potest dubitari, si quando iste Episcopus fuit electus petiuit à Religione licentiam retinendi apud se libros acquisitos in Ordine, & Prælati id concesserint sub conditione, quod libros, quos postea acquireret in Episcopatu relinqueret Religioni post mortẽ. Quæris (inquam) an in tali casu libri, quos acquisiuit in Episcopatu pertineãt ad Religionem? Credo quod si Episcopus consensit, & ita promisit, prædicti libri pòst acquisiti etiam pertinent ad Religionẽ. Probatur hoc ex dictis à Farinacio loco suprà citato, vbi dicit Episcopum (de quo ibi loquitur) qui donauit domos neptibus fuisse obligatum facere talem donationem, quia neptibus antè promiserat se illis donaturum tales domos pro dote Matrimonij, & ex ista promissione poterat Episcopus conueniri, id est obligari, quia scilicet promisit donare rem cuius habebat dominium, & administrationem. Pro quo citat Farinacius capitulũ *quicunque suffragio* 12. q. 2. vbi dicitur, quod si Episcopus promisit alicui aliquid pro remuneratione laboris alicuius, potest Episcopus de iure compelli ad illud soluendum. Hic autem Episcopus (de quo loquimur) si promisit Religioni se illi donaturum etiam libros acquirendos in Episcopatu, clarum est quod id promisit propter remunerationem bonis operis in illum collati à Religione illi concedente vsum librorum, quos in Religione acquisiuit: & proinde poterit ad hoc obligari quod habet maiorem locũ in hoc Episcopo titulari, quàm in Episcopo de quo loquitur Farinacius. Ille enim cum esset Episcopus ordinarius habebat redditus Ecclesiasticos, ex quibus emit domos. Noster verò hic Episcopus non emit libros ex redditibus Ecclesiasticis, quia illos non habebat, & præterea illos libros, quos emit in Episcopatu poterat donare in vita donatione inter viuos, cùm illorum haberet dominium, & administrationem sicut manet probatum in præcedentibus. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS XCV.

De professione cuiusdam Monialis, pro qua maiors pars Conuentus non est suffragata.

IN quodam conuentu Monialium ex mandato Prouincialis recepta sunt suffragia ad professionem cuiusdam nouitiæ. Omnes Moniales Conuentus habentes suffragium erãt viginti tres. Prouincialis ad hæc suffragia excipienda delegauit quemdam Religiosum, cui commisit vt nomine ipsius Prouincialis posset dare suffragium in illa receptione Nouitiæ ad professionem. Pro Nouitia suffragatę sunt vndecim suffragia, & cũ voto delegati fuerunt duodecim pro nouitia, & cõtra illam suffragatæ sunt duodecim Moniales. Videns Prouincialis Nouitiam solum habere dimidiam partem suffragiorum, cùm oporteret habere vltra dimidiam partem Conuentus pro se, accessit ad Conuentum, & in forma visitationis inquisiuit de moribus, & vita Nouitiæ, ex qua visitatione constitit Nouitiam nullam habuisse culpam, vel defectum, sed esse aptam, & habilem ad profitendum, et ex praua affectione, vel quasi coniuratione illi fuisse suffragia denegata: & aliquę Moniales ex illis quæ

pro

pro Nouitia non sunt suffragatæ, iurarunt Nouitiam non habere defectus. Quo viso, Prouincialis iussit vt admitteretur ad professionem, non obstante quod pro illa non suffragata fuerit maior pars Conuentus: & non obstante quod in tali Religione sit statutum, quod Nouitius, pro quo maior pars Conuentus non fuerit suffragata, statim à Conuentu eijciatur. Ab hoc mandato Prouincialis, & à professione sic facta appellauit ad Papam Abbatissa illius Conuẽtus, quam appellationem delegatus Prouincialis, qui Nouitiam ad professionem recepit, non admisit, eaque appellatione non obstante ad professionem admisit. His positis, quæruntur sequentia.

Quæritur primò, an Prouincialis posset ferre suffragium in professione istius Nouitiæ, & ex consequenti, an potuerit committere illi Religioso, vt pro se daret suffragium ad illam professionem?

Secundò quæritur, an valida fuerit talis professio, non obstante quod pro Nouitia suffragata sit solũ media pars Conuentus: & non obstante citato statuto Religionis iubente talem Nouitiam statim expelli.

Quæritur tertiò, an teneretur Prouincialis acceptare appellationem Abbatissæ factam ad Papam nominatim, nominando D. Papam Vrbanum VIII.

Ad primum quæsitum.

Quod attinet ad primum quæsitum, videtur quod Prouincialis nõ possit ferre suffragium pro Nouitiæ professione. Sic videtur sentire Nauarrus *consil. 62. de regular. prima impressionis*, vbi dicit quod Generalis certæ Religionis non potuit facere Monachum quemdam Nouitiũ, pro quo suffragata fuit sola media pars Conuentus, & altera media pars suffragia denegauit, & citat ad hoc Panormitanum dicentem non posse Generalem creare Monachum absq; consensu Conuentus, id est absque consensu maioris partis Conuentus. Ad cuius probationem aliqui hanc rationem adducunt: nam Ecclesia præcepit vt Nouitij vno anno integro maneant in Nouitiatu. Huius verò mandati finis, & ratio est, vt Religiosi in illo anno possint experiri an Nouitius habeat partes, & conditiones ad statum Religiosum conuenientes: & præterea vt Nouitius in illo anno possit experiri leges, mores, & conditiones status Religiosi an sibi conueniant, & possit cum illis in tota vita sua conformari. At Prouincialis qui discurrit per Prouinciã, & paruo tempore moratur in Conuentu vbi est Nouitius, non potest experimentum perfectum sumere de vita Nouitij; nec proinde pro illo sufficienter suffragari; & ex consequenti non poterit committere alicui Religioso vt in persona ipsius Prouincialis pro Nouitij professione ferat suffragium.

Hoc non obstante, dico posse Prouincialem validè dare suffragium pro Nouitij, vel Nouitiæ professione. Hanc conclusionem probaui iam sufficienter meo primo tomo *Responsionum Moralium Tit. 16 casu 11. num. 2. & seqq. & tom. 2. Dub. Regular. verbo Nouitię*: & ex ibi dictis adducã breuiter rationes pro isto casu probando, qui est omnino idem. Probatur ergo quod Prouincialis possit dare suffragiũ pro Nouitiæ professione, primò, quia si quælibet Monialis dat suffragium pro Nouitia, quia quælibet Monialis est pars illius Conuentus; à fortiori poterit Prouincialis idem ferre suffragium, quia non solùm est pars illius Conuentus, sed etiã caput ipsius, quæ est pars præcipua. Secundò probatur, quia Prouincialis recipit Nouitiam ad habitum & Nouitiatũ, quod est maius, & recipit Abbatissam ad officium Abbatissæ, dando suffragiũ pro illius electione, quod est maius: ergo poterit dare suffragium pro Nouitiæ professione, quod est minus: valet consequentia ex illa reg. iuris *in 6. de reg. iuris*, quæ dicit: *Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus*. Vbi glossa ponit exempla ad hoc conducentia. Quæ regula habet maiorem locum quando istud minus, & plus sunt connexa, & illud minus ordinatur ad illud maius, vel est pendens ab illo maiori: sicut receptio ad Nouitiatum est ordinata ad professionem, &

pro-

professio est quid dependens à receptione ad habitum: ergo Prouincialis potens maius, quod est recipere ad habitum, poterit etiam dando suffragium recipere Nouitiam ad professionem, quod est minus. Declaratur hęc regula ex eo quod tradit glossa *in cap.* Visis 16. *q.2.* vbi citat vnum textum dicentem, quod si Episcopus gubernat animas, quod est plus, etiã gubernabit pecuniam Ecclesiæ, quod est minus. Et confirmatur adhuc, quia vt praxis obseruat, Prouincialis aliquando in suis manibus dat professionem Nouitiæ, nec profitetur Nouitia in manibus Abbatissæ, sed in manibus Prouincialis: ergo poterit Prouincialis dare suffragiũ ad istam professionem, quam per se ipsum admittit, quod est quid minus, & ordinatum ad ipsam professionem. Facit ad hoc etiam textus *in cap.* per venerabilem, *qui filij sint legitimi*, vbi Papa sic ait: *Quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in minori.* Quo nihil clarius dici potuit ad intentũ, & glossa ibidem in verbo *Minori*, citat aliquos textus ad intentum.

Ex his sequitur clara responsio, & probatio secundi dicti in hoc primo quæsito, potuisse videlicet Prouincialem committere illi Religioso, vt in receptione suffragiorum ad istam professionem daret suffragium in persona ipsius Prouincialis: probatur, inquam, quia id quod quis potest facere de potentia, seu iurisdictione ordinaria, benè potest alteri committere, seu delegare: vt habetur expresse *in cap.* Cum Episcopus, *de offic. ordinarij in 6.* & latè probat Sanch. *lib.3. de Matrim. disp.31. num.1.* ergo cùm probatum maneat posse Prouincialem potestate ordinaria dare suffragium pro Nouitiæ professione, benè poterit delegare hanc potestatem alicui subdito, vt pro se suffragium ferat in eadem professione Nouitiæ. Probatur hoc ipsum clarè ex cap. *Quia propter, de elect.* vbi expresse dicitur quod canonicus absens, & non potens venire ad electionem Episcopi, potest absens committere vni de collegio vt pro se ferat suffragium in illa electione. Verba textus sunt hæc: *Et tunc si voluerit, vni committat de ipso collegio vicem suam.* Ecce quomodo potest quis committere alicui vt pro se suffragium ferat in electione Episcopi: quantò magis in electione, seu professione Nouitiæ. Confirmatur hoc ex praxi Religionis Franciscanæ, in qua contigit casus iste, nam licet per statuta generalia istius Ordinis, Commissarius ad celebrandum capitulum, in aliqua Prouincia, non possit in diffinitorio dare suffragium in electione Guardianorum, attento solo officio Cõmissarij, potest tamen Prælatus generalis illum mittens ad celebrandum illud capitulum committere eidem vt pro se det suffragium in electione Guardianorum, & in omnibus alijs electionibus: vt probaui *in 1. tom. Dub. Regul. verbo* Commissarius Prouincię, *num.1.* ex statuto generali Salmanticensi.

Ad argumenta contra hanc conclusionem posita, quod attinet ad dictum Nauarri, dico quod Nauarrus *cit. loc.* non dicit, quod Generalis non possit dare suffragium pro Nouitio: sed solum dicit quod Generalis de potentia absoluta nõ possit facere Monachum sine maiori parte Conuentus, cuius suffragia tenetur audire. Nam iuxta Panorm. *cit.* creare Monachum pertinet ad Conuentum & Prælatum simul per suffragia: solùm ergo vult Nauar. quod Generalis per se solum absque suffragijs Conuentus nõ potest facere Monachum: quod non tollit quin possit Generalis dare suum suffragium pro Nouitij professione, sicut vnus Religiosus eiusdem Conuentus, cuius Generalis est caput, vt ostendimus in præcedentibus. Ad aliud argumentum in oppositum dico, verum esse quod annus Nouitiatus datur ad sumendam experientiam de moribus, & vita Nouitij, sed dico quod Prouincialis poterit sufficienter experiri mores, & conditiones Nouitij, quamuis in Conuentu Nouitij non resideat de ordinario. Nam potest Prouincialis sumere informationem de moribus Nouitij à Religiosis fide dignis eiusdem Conuentus, & hæc informatio satis sufficiet vt Prouincialis det suffragium Nouitio. Hoc declaro, & confirmo tribus

tribus exemplis seqq. In capitulo generali Minorum, v.gr. Romæ celebrato, Religiosus Lusitanus in electione Generalis dat suffragium Patri Italo, vel Gallo, quem nunquam vidit, neque mores illius expertus est per conuersationem, sed ex sola bona informatione aliorum capitularium. Si ergo hæc sola informatio sufficit ad dandum suffragium in electione Generalis Ordinis, sufficiet etiã sola bona informatio ad dandum suffragium pro Nouitij professione.

Secundum exemplum sit. Recipiuntur hodie suffragia, pro Nouitij professione in hoc Conuentu; quidam Religiosus quatuor tantum ab hinc diebus est assignatus in hoc Conuentu vt habitaret. Iste absque dubio feret suffragium in ista receptione cùm sit habitator Cõuentus, & tamen per quatuor tantum dies non potuit ad oculum experiri mores Nouitij, sed solum per informationem aliorum Religiosorum: quam etiã informationem habuit Prouincialis de Nouitia nostri casus. Tertium exemplũ adhuc est efficacius, & est tale. Sanchez *lib.5. Decalogi cap.4.* citans multos, & graues Doctores, quorum vnus est Nauar. *in consil.42. de Regular.* dicit fuisse validam professionem cuiusdam Nouitij, qui solum per vnum mensem, & dimidium mensis stetit intra claustra Monasterij, & totum reliquum tempus Nouitiatus mansit extra Monasterium occupatus in quodam negotio, ad quod peragendum Prælatus illum misit cum habitu Nouitij, quo negotio finito reuersus est ad Conuentum, & fecit validam professionem. In quo casu Religiosi Conuentus paruam experientiam sumere poterant de moribus Nouitij tanto tempore absentis à conuentu: nisi per solam bonam informationem.

Responsio ad secundum quæsitum.

Quod attinet ad secundum quæsitum videtur quod ista professio fuerit nulla. Primò, quia statutum generale istius Ordinis decernit vt si pro Nouitio non fuerit suffragata maior pars Conuentus, statim expellatur ab Ordine absque vllo recursu. At pro ista Nouitia non est suffragata maior pars Conuentus, sed solum dimidia, idque admisso, & computato suffragio Religiosi delegati, qui nomine Prouincialis dedit suffragium Nouitiæ. Secundo probatur ex praxi omnium Religionum, & ex communi Doctorum opinione dicentium, quod vt Nouitius possit validam professionem emittere, requiritur, vt pro illo suffragetur maior pars Conuentus: vbi enim maior pars alicuius communitatis non consentit, non dicitur consentire tota communitas, vt patet in electionibus. Hos Doctores citat, & sequitur Sanchez *lib.5. Decal. cap.4. num.65.* & citat 16. graues Doctores, qui pro suo dicto afferunt rationes, quas apud Sanchez videre licebit.

Hoc non obstante dico, quod ista professio fuit valida. non obstante quod pro Nouitia non sit suffragata maior pars conuentus; imò etiam esset valida si pro illa suffragata fuisset pars conuẽtus cum vno, vel duobus suffragijs infra dimidiũ. Fundamentum principale istius conclusionis est, quoniam huic Nouitiæ denegata sunt suffragia iniustè, & manifestè; constitit enim per visitationem iuridicã conuentus, & per iuramentum Monialium, quod Nouitia non habebat culpas, nec defectus, ob quos possint illi suffragia denegari, idque iurarunt etiam aliquæ, quæ suffragium non illi dederunt. Quo posito, & constito quod Nouitia esset benemerita, clarè constat quod iniustè illi sunt denegata suffragia. Quando verò Nouitio iniustè denegantur suffragia, potest, imò tenetur Prælatus talem Nouitium admittere ad professionem. Hoc sentit clarè Rodrig. *tom.3. qq. qu.17. art.7. in fine*, & Villalob. *2. par. tract.33. difficul.20. num.4. in fine*, & Hieronymus Rodrig. *in suo tomo Resolutionum, resol.101.* concordat & Turrecrem. apud Sanch. *lib. & cap. sup. cit. num.65. prope finem.*

Ratio principalis horum Doctorum est, quia Religiosi suffragantes pro Nouitij professione obligantur ex iustitia illi dare suffragium, si culpas, & defectus non habuerit, & proinde peccant mortali-

taliter si iniustè illi negent suffragium,& ex consequenti obligatur conuentus tali Nouitio benemerito dare professionem iniustè negatam. Hoc sentit Suar. *tomo 3. de Relig.lib.4.de voto, cap. 4. num. 7.* vbi dicit, quod Religiosus negans suffragium Nouitio iniustè,peccat mortaliter,& cõtra iustitiam, & contra charitatem, ob rationes, quas ibi assignat; & quod talis Religiosus peccet contra iustitiam probatur.Nam Nouitius per ingressum Religionis facit quasi virtualem contractũ cum Religione,& Religio cum illo, per quem contractum Religio se obligat Nouitio ad illi dandam professionem, si benemeritus inueniatur. Et sic Nouitius ratione huius virtualis contractus acquirit ius ad professionem,si bene procedit: sicut ait Suar. *eodem tomo 3, lib. 5. cap.* 10. *num.* 9. Idem tenet Corduba super Regulam Minorum *cap.2. q.2.& 11.* & Miranda *tomo 2.q. 25. art.* 7. Peccante igitur Religioso contra iustitiam negando suffragium Nouitio iniustè, & cùm Religio quasi ex iustitia teneatur Nouitio benemerito dare professionem,constat quod peccatum contra iustitiam inducit obligatione m restituendi: & proinde Prælatus istius conuentus, de quo est quæstio, ex obligatione iustitiæ tenebitur dare professione isti Nouitiæ,contra iustitiam illi denegatam. Et confirmatur, seu declaratur exemplo. Nam qui habet ius ad rem, verbi gratia,ad beneficium, vel ad legatum sibi relictum, potest de iustitia illud in iudicio exigere. Cùm ergo ista Nouitia non haberet culpas, nec defectus, acquisiuit ius ad professionem, & Religio tenetur eam illi dare. Nolente igitur conuentu illam ad professionem admittere; Prouincialis tenebitur ferè per viam restitutionis illam admittere. Quod sic declaro: Scit Prælatus quando subditus suus debet aliquid de iustitia, quod est obnoxium restitutioni, & subditus non vult restituere,potest,imò debet Prælatus obligare subditum vt restituat, eoque nolente, rem illam ab eo auferre,& dare creditori. Cùm ergo iste conuentus teneretur quasi de iustitia nouitiæ benemeritæ professionem dare, & nihilominus illam denegauit, poterit Prouincialis illam dare quasi per viam restitutionis. Sic in substantia tradit Bonacina *tom.2.disp.3.de contract. q. 1.puncto 1.num.16.§ Secundò legitimo,* citans Medinam,Sà, & Sanch.

2 Principaliter probatur prædicta cõclusio:nam ille qui cum fraude, vel malitia, fuit causa ne aliquis intraret Religionem, vel fuit causa vt Nouitius à religione exiret,tenetur restituere damnũ, si fortè aliquod Religio ea de causa incurrit:& hoc debet restitui ad arbitrium boni viri,iuxta Bonacinam *tomo 2. disp.2. de restit.quæst.1.proposit. 2. num.* 4. qui citat Molinam,Sayrum,Vasquez,Aragonem & alios.At iste conuentus ex malitia voluit expellere hanc Nouitiam, imo quãtum fuit in se illam expulit: ergo est obligatus illi facere restitutionem possibilem: & in defectum conuentus potest Prouincialis illam facere. Pro quo adhuc facit, quod illa est mulier, cuius fama magis læditur in expulsione ab Ordine,quam fama Nouitij, ab Ordine expulsi, Rarissimè enim Nouitia expellitur à Nouitiatu, sicut sæpius eijciuntur Nouitij masculi. Vltimò facit adhuc pro valore huius professionis, quod multi,& graues Doctores dicunt, Prælatum pro Nouitij professione, teneri recipere, & audire suffragia conuentus, sed non teneri sequi suffragia:quinimo si conuentus neget suffragia nouitio, hoc non obstante posse Prælatum dictum nouitium ad professionem admittere. Hos multos, & graues Doctores citat Sanch. *lib. 5.Decalogi, cap. 4. num.* 64. & præter illos idem tenet Vega Minimus *in summa verbo* nouitius,*casu 4.col.* 587. dicens absolutè quod professio facta per Prælatum sine suffragijs conuentus est valida. Idem tenet Miranda super regulam Minorum cap.47. §.*Cerca desto*. Et quamuis opinio contraria sit probabilior,& securior: hæc tamen ob multitudinem Doctorum non caret probabilitate. Et proinde Prouincialis qui illam sequeretur non esset condemnandus, maximè quando sciret, ac videret conuentum suffragia negasse absque vlla causa, & ex praua

affe-

affectione erga nouitium, vt contigit in isto casu.

Ad primum argumentum in oppositum adductum, dicendum est, statutum illud decernens eijciendum statum esse nouitium, pro quo maior pars conuentus non fuit suffragata, intelligendum esse quando conuentus iustè ob culpas suffragia negauit. Secus si iniustè sine culpis negauit, tunc enim non eijciendus, sed retinendus erit propter causas efficaces à nobis supra adductas, cùm in tali casu teneatur Religio quasi ex iustitia illud ad professionem admittere, vt dicunt citati Doctores pro hoc in præcedentibus citati. Addi potest pro ista solutione, quod constitit ex visitatione conuentus facta per Prouincialem, quod pro Nouitia suffragatæ sunt Moniales, quæ, erant melioris vitæ, & magis obseruantes: & proinde erant pars sanior conuentus, quam erant illæ quæ suffragia negarunt. Et constat quod in electionibus habetur respectus ad partem saniorem suffragantium, adeò vt aliquando standum sit paucioribus suffragantibus, si sint saniores, & melioris zeli, quàm sit standum pluribus suffragantibus si sint minoris zeli, & Religionis, vt habetur clarè in capite *Ecclesia vestra*; & in capite *In Genesi*, vbi glossa in verbo *Ad zelum*, ponit hæc verba: *Non semper standum est numero suffragiorum, sed illa pars maior, & sanior censetur, quæ est iustior, & maiori nititur æquitate.*

Eodem modo respondendum est ad secundum argumentum fundatum in praxi, & communi opinione, videlicet quod praxis, & communis opinio de nō admittendo Nouitio ad professionem, si non habuerit maiorem partem suffragiorum conūentus, est intelligēda, dummodo suffragia iustè sint illi negata ob culpas. Et quod statutum illud Ordinis citatum de expellendo Nouitio, pro quo maior pars conuentus non sit suffragata, sic debeat intelligi, declaro hoc exēplo. Nam in alio statuto Ordinis decernitur, vt Religiosus, qui alium vulnerauerit, pœna carceris, & alijs grauissimis puniatur. Demus ergo quod aliquis Religiosus alium vulnerauit, vel occidit, iustè tamē, & in veram sui defensionem seruato moderamine inculpatæ tutelæ; nunquid iste occidens punietur illa pœna? Non profectò, quia occidit iustè. Eodem modo in nostro casu attendendū est, an fuerint huic Nouitiæ suffragia iustè denegata, an iniustè? Et constito quod negata sint iniustè, non habet locum citatum statutum Religionis.

Et propter has, & alias causas, sic fuit iudicatum in tribunali Illustrissimi domini Collectoris, fuisse scilicet validam prædictam professionem. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

Responsio ad tertium quæsitum.

Ad tertium quæsitum, videtur quod Abbatissa licitè, ac validè appellauerit à tali professione, & quod illius appellatio debuit admitti: & ideo illa appellante antequam professio fieret, subsequens professio fuerit nulla, iuxta ad quod dicitur in iure, videlicet quod facta pendente appellatione, sunt nulla, vt *in cap.* Dilectis filijs, *de appellat.* Quod verò Abbatissa potuerit appellare à professione futura, si fieret: probatur, quia quilibet potest appellare pro bono communi, vel de illo quod iudicat sibi esse nociuum, vt patet *ex cap.* Super eo, *de off. & potest. iudicis delegati.* Abbatissa verò iudicabat illam professionem nociuam esse suo conuentui, cuius bonum commune tenebatur procurare. Item quilibet de capitulo potest appellare ab electione, si illicitè fiat: & hoc maximè locum habet quando appellatur ad Papam, ad quem quilibet potest prouocare omisso medio seu Prælato inferiori, vt patet ex tribus capitibus iuris canonici citatis à Miranda in lib. Ordinis iudiciarij, *q.* 30. *art.* 10. Abbatissa verò appellauit ad Papam immediatè, & nominatim.

Hoc non obstante, dico talem appellationem locum non habuisse, & illa nō obstante professionem validam fuisse. Probo imprimis, quia appellatio fuit friuola. Est autem appellatio friuola illa, quæ ponitur sine causa legitima: vt quādo

do quis appellat non grauatus iniustè. Neque verò Abbatissa, nec Moniales grauabantur iniustè per professionem istius Nouitiæ, cùm illa esset benemerita. Imò ipsa Abbatissa, cum Monialibus suffragia negantibus, Nouitiam grauarunt iniustè, vt patet ex supradictis. Videatur Rodriq. *tom. 1. qq. q. 8. artic* 13. Iam verò appellatio friuola reijci debet; imò punitur in iure *cap.* Pastoralis, *de appell.* & cap. *cum appellationibus*, de appel. in 6. Secundò; hæc appellatio locum non habuit, quia Abbatissa appellauit à Guardiano, qui de mandato D. Collectoris Nouitiam ad professionem recepit, & sic dictus Guardianus dans professionem de mandato D. Collectoris, fuit merus executor: & à mero executore non licet appellare. *c.* Nouit, *de appellat.* cum gloss. ibidem, verbo *Debuissent*. Tertiò, quia in rebus notorijs non admittitur appellatio, vt patet *ex cap.* proposuit, *de appellat.* & ex multis Doctoribus, quos citat Camillus Borellus *tom. 2. suarum decisionum, tit. 33. num. 173. & seqq.* At constat ex processu facto in ista causa fuisse notorium in conuentu hanc Nouitiam caruisse culpa, & contra illam aliquas Moniales maleuolè insurrexisse, & ferè coniurasse; de quo fuerunt indicia vehementia.

Hinc patet responsio ad tres obiectiones in contrarium, quæ videbantur probare, potuisse Abbatissam appellare; & quod quando appellatur ad Papam, non possit appellatio impediri. Hæc enim omnia intelliguntur quando appellatio est iusta, & non friuola: & appellans est verè grauatus: quæ omnia huic appellationi defuerunt, vt dictum est in præcedentibus. Præterea, id quod dicitur, appellatione pendente nihil esse innouandum, intelligitur de appellatione iusta & acceptata: non verò de appellatione iniusta, & reiecta, qualis ista fuit: & prætorea intelligitur nisi appellatio fiat de notorijs: hæc enim omnia etiam habent locum in appellationem facta ad Papam.

Et adhuc ex superabundantia dico, professionem hanc non posse annullari, dato quod foret dubia (qualis non est) hoc probo argumento adducto à Patre Sanchez *lib. 2. de Matrim. disput. 35. num. 19.* vbi dicit, quod stante dubio an Matrimonium validum sit, enitendum est vt actus valeat & non pereat: ad quod citat duos textus iuris ciuilis & iudicandum esse in fauorem Matrimonij. Cuius ratio esse potest, quia dissoluendo tale Matrimonium dubium, potest dari periculum dissoluendi Matrimonium alias validum. Eodem modo, dato quod ista professio esset dubia, (qualis non est) cùm professio sit quasi Matrimonium spiritale, non est dissoluenda, sed curandum est, vt actus valeat in fauorem professionis, ne detur periculum dissoluendi professionem validam. Maximè cum iuxta Zerolam *1. parte prax. Episc. verbo, Professio* 38. si professio fiat non seruata regula Religionis, ligat saltem in foro conscientiæ: pro quo citat Doctores. Sub censura Ecclesiæ & Doctorum.

CASVS XCVI.

De sponsalibus qui busdam, & Matrimonio.

QVidam iurauit cuidam mulieri virgini se illam ducturum in vxorem, & sub hac spe, & promissione illam deflorauit, indeque prægnans mansit, & postea coram quinque testibus illa sponsalia ratificauit. Hoc non obstante, postmodum contraxit sponsalia cum alia: & furtim impetrauit licentiam à Vicario generali, vt cum ista secunda contraheret matrimonium, omissis denunciationibus: & de facto contraxit. Sed ad hoc vocauit quemdam Sacerdotem non Parochum, neque cum licentia Parochi: & sic coram illo celebrauit Matrimonium extra Ecclesiam Parochialem, in quadam parua ecclesia.

Quæritur an prima fœmina habeat ius ad illum reposcendum in maritum: an verò debeat manere cum secunda, cum qua de facto contraxit?

Et quod debeat manere cũ secũda, videtur

 detur

detur primò, quia cùm celebrauerit matrimonium cum secunda, vinculum matrimonij est vinculum Sacramenti, quod est fortius quàm vinculum iuramenti facti fœminæ priori: ac proinde vinculum Sacramenti cum secunda debet præualere. Confirmatur, seu declaratur, quia Papa cum causa dispensat in vinculo iuramenti, non tamen dispensat in vinculo matrimonij consummati. Secundò probatur, quia res tradita vni per contractum indissolubilem, non potest amplius tradi alteri, cui solum promissa est: verbi gratia, promisit Petrus Ioanni dare gladium quemdam: postea eundem gladium vendidit Francisco: non tenetur postea dare gladium Ioanni, cui gladium solum promisit. Sic in isto casu. Promisit iste primæ mulieri matrimonium, postea matrimonium contraxit cum secunda: non poterit matrimonium iam contrahere cum priore. Tertiò, quia matrimonium subsequens dissoluit sponsalia præcedentia facta cum alia, vt praxis obseruat.

Hoc non obstante, dico hūc esse obligandum contrahere cum prima, relicta secunda. Ratio est, quia matrimonium cum secunda fuit omnino nullum, vt statim probabo: ergo non potuit annullare sponsalia præcedentia, iuxta regulam iuris *in 6.* dicentem: *Non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum*. Et per illud commune dictum, *Quod nullum est, nihil potest operari*. Quod autem matrimonium cum secunda fuerit nullum, constat clarè, quia fuit celebratum sine Parocho, & sine licentia Parochi. Concilium verò Tridentinum *sessione 24. cap. 1 de reformatione*, definit esse nullum Matrimonium celebratum sine Parocho, vel sine alio Clerico de licentia Parochi. Quod verò Matrimonium subsequens, si sit nullum, non dissoluit sponsalia præcedentia, tenet, ac probat Sanchez *lib. 1. de Matrimon. disput. 48. num. 1.* citans octo Doctores grauissimos, & idem tenet Bonacina *tomo 1. tit. de sponsal. quæst. 1. puncto 7. num. 1.* citans alios. Vide glossam supra citatam de regul. iuris, vbi ponit alia exempla.

Maior dubitatio esse posset, quando hic homo, de quo loquimur, habita licentia ad contrahendum cum secunda, omissis denunciationibus contraheret verè cum secunda non obstante iuramento facto primæ, eiusque defloratione? Ad quod respondendum est debuisse contrahere cum secunda: quia tūc Matrimonium foret validum: & vinculum Matrimonij est maius, quàm vinculum iuramenti facti priori fœminæ. Et hoc solum probatur argumenta in principio in oppositum adducta. Neque obstaret tunc iuramentum factum priori fœminæ, illiusque defloratio, quia hæc duo sunt impedimentum solum impediens, & non dirimens, & proinde non annullarent subsequens Matrimonium ritè celebratum. Hinc patet solutio argumentorum positorum in principio.

Ad primum dico quod in Matrimonio facto cum secunda, non fuit vinculum Sacramenti. Cùm enim non fuerit validum Matrimonium, non potuit esse Sacramentum: & proinde tunc debebatur Matrimonium primæ in conscientia, ac de iustitia, propter promissionem iuratam, & propter deflorationem. Ad secundum concessa maiore, neganda est minor, ac dicendum, quod iste non tradidit se fœminæ secundæ, quia cum illa non contraxit verum Matrimonium. Traditio enim corporum inter coniuges non fit nisi per verum Matrimonium, verùmque Sacramentum, quod in hoc casu non interuenit. Ad tertium dico illa capita iuris citata dicentia per subsequens Matrimonium dissolui sponsalia præcedentia intelliguntur, quando Matrimonium subsequens est verum, & validum. Hoc autem Matrimonium, de quo agimus, non fuit validum, vt probatum est: & proinde citata capita hic locum non habent: & sic respondet Bonacina *citat. loco.*

Quæris: an prædictus vir qui contraxit Matrimonium cum secunda, sit obligandus ducere primam in vxorem, dato quod illa prima sit sibi valde inferior in nobilitate? Respondeo, quod non obstante tali inæqualitate, tenetur illam ducere

ducere propter iuramentum, & deflorationem. Sic tradit Sanchez *lib. 1. de Matrim. disput. 11. num. 2.* citans alios graues Doctores. Et probat, quia sciens fœminam esse sibi inæqualem in nobilitate, & nihilominus illi promittens matrimonium cum iuramento, cedit iuri suo, seu iuri suæ nobilitatis, iuxta regulam iuris dicentem: *Scienti, & consentienti non fit iniuria*. Hoc idem tradit Molina *tomo 2. de iustitia tractat. 2. disput. 271. §. Quoddam exemplum*, vbi alias probationes adducit, quę ibi poterunt videri.

CASVS XCVII.

De quadam muliere baptizante filium suum.

QVædam mulier sciens filium suum baptizatum fuisse à quodam Clerico descendente ex Iudæis (vulgo *Christiano nouo*) eũdem filium iterum domi baptizauit. Quæritur primò, vtrùm hæc mulier sic baptizando filium incurrerit impedimentum petendi debitum à marito propter cognationem spiritualẽ contractam cũ marito ex baptismo filij?

Quæritur secundò, an ista mulier peccauerit in rebaptizando filium?

Responsio.

Ad primum potest responderi ex ijs, quæ tradit Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 62. num. 6. & 7.* vbi dicit, quod ex baptismo iterato sub conditione, eo quod dubitatur de prioris baptismi validitate, postquam constiterit priorem fuisse validum, non oritur cognatio spiritualis. Sed dum id non constat, præsumit Ecclesia cognationem. Quod ait Sanchez esse intelligendum, quando est merum dubium. Si enim sint variæ opiniones de valore prioris Baptismi, subdit *num. 7.* quod si sint duæ opiniones, quarum altera neget valorem Baptismi, altera vero affirmet, poterit quispiam tuta conscientia alteram eligere, & tenendo Baptismum non fuisse validum, dicet consequenter non fuisse certam cognationem ex Baptismo sic iterato. Contrarium verò dicet si illam opinionem amplectatur, quæ dicit esse validum. Et cùm vtraque opinio fuerit probabilis, poterit vtramuis tuta conscientia amplecti. Sic Sanchez *cit. loco.*

Ex doctrina huius grauissimi Doctoris constat ad hunc casum non posse resolutè responderi, siquidem pendet ex hoc, vt sciamus an Baptismus illius Clerici fuerit validus vel nullus. Si enim fuit validus, & collatus cum debita intentione, Baptismus secundus matris fuit nullus: & proinde non contraxit vllam cognationem spiritualem cum marito, sed poterit petere debitum, vt probat Sanchez *citato loco numero 4. & 5.* Secus dicendum si Baptismus talis Clerici fuerit nullus, eo quod collatus fuerit sine debita intentione. Et per hoc sufficienter manet responsum ad casum præsentem.

Tota dubitatio est in applicanda hac doctrina ad casum præsentem. Quod enim prior Baptismus Clerici fuerit validus, & proinde mulier secundò Baptizans non contraxerit cognationem spiritualem cum marito: probatur primò, quia secundum ius naturale, ac positiuum, præsumendum est bene de proximo: & sic præsumendum est de Clerico prius Baptizante, quod Baptizauerit cum debita intentione. Et præterea, quia in dubio debemus inclinare in partem benignam, vt dicitur in capite *Estote*, de regulis iuris. Præterea, quia enitendum est vt actus valeat potius quàm vt pereat, vt dicitur *in cap.* Abbatissa *de sententia, & re iudicata, in 6.*

E contra verò quod Baptismus talis Clerici fuerit nullus ex defectu intentionis, & proinde Baptismus fœminæ fuerit validus, & ex consequenti contraxerit cognationem: probatur, quia fortissima præsumptio sumitur ex consuetis, & ex communiter accidentibus, vt latè & efficaciter probat Bonacina *tomo 2. fol. 181. §. Quando dubitatur*. At constat ex multis euentis apud Tribunal sancti Officij, quod Clerici Christiani

X 2 noui

noui sæpius inuenti sunt Baptizare sine intentione, & hac de causa Clemens VIII. & Paulus V. per proprias Bullas mandarunt ne vllus Clericus Christianus nouus haberet officium Parochi cũ cura animarum, eo quod sæpius inuenti sunt non facere verum Sacramentum. Ex quibus omnibus resultat contra tales Clericos præsumptio iuris, & de iure; & ideo cùm sit satis probabile, quod prior Baptismus istius Clerici fuerit nullus, Baptismus mulieris fuit validus, & proinde contraxit cognationem spiritualem cum marito, & ex consequenti nullus adinuicem potest petere debitum coniugale. Ecce quomodo vtraque opinio de validitate istius baptismi sit probabilis.

Descendendo nunc magis ad particulare, dico quod non errabit sequens opinionem, quod baptismus Clerici validus fuerit, & quod mulier inualidè baptizauerit. Probatur primò, quia opinio de validitate baptismi dati à Clerico, est opinio probabilis, vt suprà vidimus, quia bene præsumendum est de proximo, &c. Præsumptio enim de valore actus fortior est omnibus alijs præsumptionibus, vt probat Mascardus citans multos, *tom. 3. conclus.* 1225. *num.* 20 Secundò probatur *ex cap.* à quodam Iudæo, *de consecrat. dist.* 4. vbi Papa Nicolaus dicit non esse iterandum baptismum collatum à quodam Iudæo, de quo non constabat, an esset Christianus, an paganus. Vbi supponit Papa fuisse verum baptismum collatum à Iudæo. Et sic idem possumus credere de hoc nostro baptismo: & proinde istam mulierem postea baptizantem non contulisse verum baptismum, & proinde non contraxisse cognationẽ cum marito. Et dato quod opinio de nullitate baptismi Clerici esset minus probabilis, & esset probabilior opinio de valore baptismi dati à muliere, adhuc tamen teneri potest securè prior opinio de valore baptismi dati à Clerico, & ex consequenti quod mulier non incurrent cognationem. quia quando instat aliqua magna difficultas, & periculum, bene potest teneri opinio minus probabilis, & minus secura ad vitandum illud periculum: vt tenet, & probat efficaciter Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp.* 36. *num.* 80. citans alios. At constat, quod ex eo quod dicamus mulierem validè Baptizasse, & proinde contraxisse cognationem, sequitur magna difficultas, & magnum periculum incontinentiæ in petendo debito: ergo tunc teneri potest opinio minus probabilis, quod scilicet illius Baptismus fuerit nullus.

Ad vltimum quæsitum dico, probabilius esse quod ista mulier non peccauit mortaliter rebaptizando filium, piè enim credi debet id fecisse bona fide, & ex zelo salutis spiritualis filij, & præterea quia erat mulier ignorans legem Ecclesiæ, & denique quia non baptizauit absolutè, sed sub conditione.

CASVS XCVIII.

De ieiunio Religiosorum.

IN gratiam Religiosorum resoluam breuiter duo dubia, quibus vidi aliquando aliquos molestari. Prius est, an ipsi teneantur ad ieiunia iniuncta per solum Episcopum, vel per solam consuetudinem, non verò per totam Ecclesiam? Scio enim varias de hoc esse opiniones. Ego omissa longiori disputatione, resolutè dico cum Sanchez nouissimè *in suo tomo consiliorum, siue opusculorum, libro* 5. *capit.* 1. *dub.* 3. *num.* 1. Religiosos ad talia ieiunia indicta per Episcopos, vel per consuetudinem sæcularium, non obligari. Citat Sanchez ad hoc Medinam, Ledesmam, Anglez, Antoninum, Syluest. qui dicunt, quod consuetudo sæcularium non obligat Clericos, neque consuetudo loci vniuersitatem, neque è contra, quia sunt diuersi status, & diuersis statutis gubernatur. Et addit, quod aliquando Compluti ciues non comedunt carnes, & scholastici illas comedunt.

Secũdũ est, an dato à ferè cõmunis opinio dicit septuagenarios excusari ieiunio, nisi

nisi aliquis sit robustæ complexionis, cui ieiunium in illa ætate non noceat. Si aliquis septuagenarius sit robustæ complexionis cui ieiunium non noceat, teneatur nihilominus ad ieiunandum? Respondet Sanchez *citato dubio* 4. *num.* 7. non teneri. Assignat hanc pulchram, & claram rationem. Nam Ecclesia non obligat ad ieiunium ante vigesimum primum annum, quia ante illum pueri non habent vires, & robur ad supportandum ieiunium: & tamen si ante annum vigesimum primum sit aliquis iuuenis robustæ complexionis, cui ieiunium non noceat; nemo illum ad ieiunium dicit obligari. Ergo similiter, si detur septuagenarius qui sit robustæ complexionis, & cui post annum septuagesimum ieiuniũ non noceat, ad ieiunium non erit obligandus: Sic Sãchez citans Anglez *in floribus prima parte mat. de ieiunio, q.* 6. *dubio* 6. *fol.* 401. Sub cẽsura Ecclesiæ, & Doctorũ.

CASVS XCIX.

De quadam dote promissa à patre Iudæo pro filia ingressa Monasterium.

QVidam homo Iudæus habebat filiã, quam fecit recipi in monasterio Monialium. Pro dote promisit monasterio (inter alia) vnum modiũ magnum tritici perpetuum, quem non statim tradidit monasterio: sed singulis annis certam pecuniæ summam dabat cõuentui, donec traderet conuentui possessionem quietam illius magni modij tritici. Et antequam illud traderet, filia professionem emisit. Post paucos annos iste comprehensus est à DD. Inquisitoribus, & carceribus sancti officij mancipatus. Deinde in actu publico fidei per sententiam declaratus fuit hæreticus: & proinde omnia bona illius fisco Regio adiudicata.

Quæsitum fuit, an confiscatis bonis illius, Monasterium debeat amittere dotem promissam pro filia: an verò teneatur fiscus de bonis illis soluere Monasterio dotem promissam pro filia?

Responsio.

Pro responsione suppono quod iste pater fecit contractum onerosum cum Monasterio, vt pater. Promisit enim monasterio illos redditus tritici cum onere vt aleret filiam professam. Cùmque iam Monasterium fecerit, quod promisit, admittens filiam ad professionem, sequitur quod pater est debitor, & Monasterium est creditor. Creditor enim iuxta Calepinum, est ille cui aliquid ex quacunque causa debetur: & huic conuentui debentur illi redditus tritici promissi per contractum onerosum.

Secundò suppono vt certissimum ex iure vtroque, & Doctoribus, quod hæreticus à die commissi criminis amittit omnia bona mobilia, & immobilia applicanda fisco: & quod quando per sententiam declaratur hæreticus, illiùsque bona declarantur confiscata, talis sentẽtia retrotrahitur, illùmque priuat omnibus bonis à die commissi criminis. Pro quo sufficiat videre Sanchez *tom.* 1. *Decalogi lib.* 2. *toto cap.* 23. & Iulium Clarum *in praxi crimin. q.* 78. Quo supposito.

Sit prima conclusio.

Si quando pater cùm fecit istum cõtractum cum Monasterio, nondum commiserat crimen hæresis, non potest Fiscus accipere pretiũ illius modij tritici promissi: imò tenetur illud soluere conuentui, quia est debitum contractum ante delictum. Hæc est communis opinio Doctorum, maximè Iulij Clari *cit. q.* 78. *num.* 16. vbi citat multos, dicens esse communem opinionem. Idem tenet Bonacina *tom.* 2. *tit. de contract. disp.* 3. *q.* 8. *puncto vlt.* §. 4. vbi dicunt teneri Fiscum soluere debita contracta ab hæretico ante delictum. Cuius causa est, quia reus ante delictum erat verus Dominus suorum bonorum, illorumque habebat verum dominium, & proinde poterat illa donare, obligare, vel alienare. Si autem quæras: & quomodo sciri poterit, an ista alienatio, vel dotis promissio facta

fuerit ante, vel post delictum? Respõdet Bonacina *cit. loco*, quod stante hoc dubio, tenetur Fiscus probare, quod talia debita non fuerint contracta ante delictum, sed post illud. Et idem tenet Sanchez *cit. cap. 22. num. 77.*

Tota dubitatio est, si iste pater fecit istum contractum post iam commissum a se delictum hæresis: an fuerit validus contractus, & potuerit validè se obligare conuentui, ita vt Fiscus teneatur tollere hãc dotem ab illo promissam Monasterio?

Secunda conclusio.

Quamuis iste pater fecerit istum contractum cum Monasterio pro dote filię, post delictum à se commissum, contractus nihilominus fuit validus, & proinde Fiscus non potest illum annullare; sed potius tenetur soluere prædictam dotẽ conuentui ex bonis relictis à patre Iudæo. Hanc conclusionem videtur docere Iulio Clarus *cit. q. 78. num. 18.* vbi agens de Fisco, ponit hæc verba: *Cæterum post commissum delictum regulariter etiam valet alienatio ante sententiam facta titulo oneroso, neque reuocantur alienata, nisi appareat contrahentem fuisse participem fraudis.* Sic ille. Ista verò alienatio, vel promissio dotis fuit facta ante sententiam, cum titulo oneroso, vt diximus, neque constat quod hic interuenerit fraus ex parte conuentus: & ait ibi Iulius Clarus hanc esse opinionem communem. Quamuis autem hic Doctor ibi limitet, hoc non intelligi vbi bona confiscantur ipso iure (quale est crimen hæresis) nihilominus manet hoc fixum ex alio capite; vt enim dicam fuit hoc debitum contractum post delictum, cuius pretium, vel vtilitas conuersa est in bona, & vtilitatem patris: & tunc est obligatio dare satisfactionem creditori Monasterio. Secundò, videtur hæc opinio Farinacij *tomo de Accusation. & delictis quæst. 24. num. 46. & 47.* vbi ait, quod dos data filiæ à patre hæretico non confiscatur: ad quod probandum multa adducit. Et præcipua eius ratio est, quia dotare filias est de lumine naturali, vt patet: at contra lumen naturale non potest ius positiuum disponere, siue sit Ecclesiasticum, siue ciuile, vt habetur *in Clementina* pastorali, *de re iudicata*. Et confirmatur amplius hoc dictum Farinacij: quia si dotem pater hæreticus post delictum dedit filiæ iam coniugatæ, gener istius patris habet ius in tali dote acquisitum, quia fructus dotis dantur marito ad sustentanda onera Matrimonij: & sic constante Matrimonio, non potest à genero auferri. Quod etiam ob eandem causam militat in dote promissa Monasterio pro filia moniali; datur enim talis dos ad sustentanda onera Monasterij pro alenda filia: ac proinde non poterit talis dos auferri à Monasterio. Quod adhuc probatur ex Nauarro *tom. consiliorum lib. 3. tit. de testament. consil. 9.* & ex Rodriguez *tomo 2. qq. quæst. 127. art. 1.* cum alijs ibi citatis dicentibus, quod si cuidam puellæ relinquatur legatum vt nubat, & illa eligat potius profiteri in Monasterio, non perdit legatum: quia (inquiunt) multo magis fauendum est Religioni, quàm Matrimonio. Et proinde cùm non possit Fiscus confiscare dotem datam filiæ à patre hæretico pro Matrimonio: sic non poterit confiscare hanc dotem promissam Monasterio à patre Iudæo pro dote filiæ Monialis. Hæc verò opinio Farinacij dicentis non posse Fiscum auferre dotem datam filiæ à patre hæretico, asseritur etiam à Baiardo *in commento ad Iulium Clarum, quæst. 78.* vbi dicit, quod licet ob crimen læsæ Maiestatis omnia bona patris ita confiscentur, vt nulla portio reseruetur filijs. Nihilominus filiæ fœminæ reseruatur portio pro illa dotanda. Et idem Baiardus *eadem quæst. num. 109.* citans alios, ait non posse Fiscum petere à patre alimenta filij banniti, quia sunt debita iure naturali.

Iam ergo ex prædictis conclusionibus constat non posse Fiscum hanc dotem auferre à Monasterio. Nunc amplius, id confirmo ex communi illo dicto Doctorum in materia de Fisco dicentium, quod licet Fiscus non teneatur soluere debita creditoribus rei condemnati, si

tamen

tamen constiterit, quod pretium, vel emolumentum fuerit datum condemnato ab ipso creditore,& hodie tale pretium, vel emolumentum reperitur inter bona condemnati: vel constat quod tale pretium conuersum fuit in bonum ipsius condemnati, tunc Fiscus tenetur hoc debitum soluere creditori. Sit exemplum: vendiderat hæreticus paulò antè quasdã domos Petro, pro quibus hæreticus recepit pretium, quod hodie extat inter bona hæretici. In hoc casu, si Fiscus velit confiscare prædictas domos, debet soluere Petro pretium illarum,quia pretium, & pecunia data à Petro pro illis hodie reperitur inter bona hæretici. Hęc opinio communis maximè asseritur à Sanchez *tom. 1. Decalogi, lib. 2. cap. 22. à num.* 68. vsque ad finem capitis,vbi citat multos, & graues Doctores explicantes quomodo cognosci possit pretium datum hæretico à creditore extare hodie inter bona hæretici: vel fuisse conuersum in vtilitatem ipsius, tam hæretici, quàm Fisci, qui occupauit locupletiorem substantiam delinquentis. Et ait Sanchez hoc posse cognosci, si delinquens cum illo pretio aluit se, & suam familiam.

Secundò, si cum illa pecunia res suas meliores effecit; vt restaurando agros, oliueta, domos, &c. tunc enim illa pecunia dicitur extare inter bona delinquentis: & cùm cedant in vtilitatem Fisci,tenetur Fiscus illam pecuniam soluere creditori.Quæ omnia applicantur nostro casui in hunc modum. Iste pater Monialis est debitor, & debet Monasterio trecentos aureos pro dote promissa. Isti trecenti aurei hodie extant inter bona istius patris hæretici, siquidem illa nunquam dedit Monasterio, & cum illis aluit familiam, & succurrit necessitatibus domus suæ, propter quod Fiscus confiscauit locupletiorem substantiam hæretici, vt patet, quàm confiscaret si hæreticus soluisset illos trecentos aureos Monasterio. Licet verò conuentus non dederit pecuniam hæretico debitori, donauit tamen rem magno pretio æstimabilem, videlicet obligando se ad alẽdam filiam in tota vita: propter quod iste pater contraxit debitum trecentorum aureorum, quæ non soluit Monasterio, sed illos conuertit in suam vtilitatem:ergo tenetur Fiscus illa soluere Monasterio.

Facit adhuc pro istà sententia, quod tenet Iulius Clarus *quæst.* 78. *in praxi crim. num.* 31. videlicet, quod licet Fiscus præferatur creditoribus ex contractu: id est, quando talis debitor se obligauit per cõtractum. In hoc verò casu iste pater se obligauit per contractum cum Monasterio, idque ante sententiam condemnatoriam. Facit adhuc pro nobis quod tradit Sanch. *tomo* 1. *Decal. lib.* 2. *cap.* 19. citans Curtium, Speculatorem, Nellum, Gigas,& alios dicentes, alimenta debita filijs à parentibus, & singulis annis dari solita,non confiscari: & proinde videtur quod iste redditus trinci promissus Monasterio ab isto patre pro alimento filiæ non sit confiscandus. Facit adhuc quod dicit Molina *tomo* 1. *de iust. tract.* 2. *disput.* 95. *col.*401. & Baiardus *cit. q.* 78. *ad Iulium Clarum, num.* 100. cum Couar. ab vtroque citato,qui omnes dicunt,quod si delinquens fecit aliquam alienationem ex causa necessaria, vt pro alimentis comparandis, tunc talis alienatio valida est, neque à Fisco poterit reuocari. At constat quod iste pater fecit hanc alienationem, vel promissionem Monasterio ex causa necessaria; videlicet pro filia locanda Matrimonio spirituali,& illa alenda in Monasterio: ergo non poterit à Fisco reuocari. Tandem facit ad hoc quod tradit Rebello *tomo de obligat iustit. lib.* 1. *de contract. in genere, q.* 7. *sect.* 2. *num* 26. citans Bartolum, videlicet, quod si socer det dotem filiæ in fraudem creditoris, seu det dotem genero in fraudem creditorum: si gener non fuit conscius talis fraudis,non dabitur actio aduersus eum à prioribus creditoribus. Quod potest nostro casui sic applicari. Si pater istius Monialis quando promisit Monasterio hanc dotem pro filia, iam erat hæreticus, iam fecit hoc in fraudem Fisci, qui erat quasi creditor. Sed promisit, & dedit hanc dotem Monasterio veluti gene-

ro pro sustentanda filia: ergo Fisco non competit actio pro ista dote, quia conuentus non fuit conscius fraudis istius patris, sed accepit illam dotem ab illo, sicut gener accipit dotem à socero pro alenda filia.

Et adhuc pro illo, quod suprà dixi ex Farinacio teneri patrem dare dotem filiæ pro contrahendo Matrimonio, idque ex iure naturali, ad maiorem dicti firmitatem addo, eandem obligationem habere patrem dandi dotem filiæ pro ingressu Monasterij. Sic tenet Sanchez *lib.4.de Matrim.disp.26.num.7.* citans quinque graues Doctores. Imò addit plus obligari patrem ad dotem dandam filiæ pro ingressu Monasterij, si illa liberè eligat Monachatum, quàm pro Matrimonio contrahendo. Quia fauorabilior est ingressus Monasterij, quàm dos pro Matrimonio carnali. Pro quo citat textum vnum iuris ciuilis. Ergo cùm hic pater dederit Monasterio hanc dotem pro recipienda filia ad professionem, non potest Fiscus annullare hanc donationem, seu contractum onerosum factum cum Monasterio. Et sunt valde notanda verba, quibus Sanchez concludit prędictam doctrinam, quæ talia sunt: *Et hac ratione possunt bona restitutioni subiecta distrahi pro dote descendentis à testatore volentis ingredi Monasterium, sicut pro dote ad matrimonium temporale*, &c. Et citat pro hoc Algazer, Antonium Gomez, & Menochium. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

C A S V S C.

De quadam vxore Iudæi condemnati per Dominos Inquisitores.

QVædam mulier non descendens à Iudæis, nupsit cuidam viro descēti à Iudæis, quod illa ignorabat. Cum quo nupta per aliquos annos cohabitauit. Post quos maritus carceri sancti Officij mancipatus est. Inde ad actum publicum adductus per Dominos Inquisitores damnatus est, & declaratus hæreticus cum omnium bonorum confiscatione. Post sententiam, & per actam illius pœnitentiam vxor illius noluit cum illo cohabitare, sed mansit in sua domo separata cum sua medietate bonorum. Iudex sæcularis obligauit vxorem ad cohabitandam cum marito, illumque alendum, sicut nunc cohabitat. Et nupserant antea per contractus medietatis bonorum. Fiscus verò tulit medietatem bonorum mariti.

Quæritur, an possit hæc mulier tali marito cohabitans, de bonis suis, seu de sua illa medietate bonorum, quam maritus gubernat, aliquid clam subtrahere, & dare suis consanguineis, vel insumere in alijs sibi placitis? Et videtur quod non possit: quia maritus habet administrationē bonorum communium, sicut dicitur in iure: & hic maritus hodie habet administrationem istius domus, & bonorum vxoris. Vxor verò non potest donare de bonis communibus sine licentia mariti, iuxta communem Doctorum opinionem, & praxim. Neque obstat quod iste maritus admiserit iam suam medietatem bonorum; nam hoc contigit per casum fortuitum, de quo nemo tenetur: & quando duo coniuges per casum fortuitum amittunt magnam partem substantiæ, damnum hoc attingit vtrumque coniugem ex æquo, & pro rata.

Responsio.

Ante responsionem suppono primò, quod vbi primum aliquis ex coniugibus per sententiam Inquisitorum fuit declaratus hæreticus, coniux innocens absque alia sententia diuortij potest facere diuortium, & viuere sine alio coniuge damnato. Sic expressè tenet Sanchez *lib.1.de Matrim.disput.15.num.20.* citans Castrum, Barbosam, Couar. Graffium, Ludouic. Lopez, Henriquez, Sotum. Idem tenet Repertorium Inquisitorum, verbo, *Fornicatio*, §. *Sed fornicatio*: vbi citat Abbatem, & alios. Idem tenet Rodriguez, *to.3. Addit.ad summam, c.182. concl.4.* & Lessio *lib.2. de statu Religioso cap.41. num.29.* dicens quod ad faciendum hoc diuor-

diuortium sufficit sententia declaratoria criminis. Et probat Sanchez *cit. loco*; quia cum hoc diuortium sit quædam pœna consequens hæresim, eo ipso quod coniux per sententiam declaratur hæreticus, damnatur etiam hæc pœna diuortij, sicut damnatur amissione bonorum,& alijs pœnis hæreticorum.

Secundò suppono, quod iudex sæcularis non poterat obligare hanc mulierem ad recipiendum istum maritum, & cohabitandum cum illo: nam diuortium inter coniugatos est causa Ecclesiastica annexa Sacramento vt patet: iudex verò sæcularis non potest se ingerere in causis Ecclesiasticis,vt est notissimum. Hoc probat efficaciter Sanchez *li.10. de Matrim. disp.8. num.15.* vbi probat cum multis Doctoribus, & textibus, quod iudex sæcularis non potest iudicare de diuortio faciendo ob crimen adulterij,sed quod id pertinet ad iudicem Ecclesiasticum. Quod à fortiori dicendum est in isto casu, in quo diuortium fit ob crimen hæresis, quod est clarè Ecclesiasticum. Cùm ergo solus iudex Ecclesiasticus sit iudex diuortij, ipse solus, non verò iudex sæcularis poterit obligare coniugatos vt cohabitent sine eo quod faciant diuortium propter hæresim. Nam ad eundem iudicem spectat decernere quod non sit faciendum diuortium, ad quem spectat iudicare quod sit faciendum diuortium:iuxta illud commune dictum, contrariorum eadē est disciplina.

Hoc posito, ad quæsitum principale istius dubij, dico mulierem istam licitè posse in secreto surripere bona suæ medietatis, illaque dare consanguineis, vel quibus voluerit. Probo hoc, quia vxor potest donare licitè de suis bonis quorum habet administrationē, qualia sunt paraphernalia, vt dicunt communiter Doctores,maximè Lessius *lib.2. de iniur. Fortun.c.12.dubio 14. §. Si det ex suis*. At ista medietas bonorum, cum qua mansit ista mulier, est propria istius mulieris, illique assignata per Fiscum: & istius medietatis habet hæc mulier administrationem,non verò maritus: nam maritus fuit intrusus in domum illius post hæresim per iudicem sæcularem, vt aleretur ab illa, non verò vt sua bona administraret. Quod iudex sæcularis facere nō poterat, iuxta prædicta in secundo supposito. Cùm ergo hoc dimidium bonorum sit istius vxoris etiam quoad administrationem,sequitur quod possit de ista medietate sicut voluerit, modo in præcedentibus explicato, disponere.

Secundò probatur, quia hæc mulier tenetur isti marito dare alimenta, cùm non habeat vnde sustentetur, vt probat Sanchez *lib.9.de Matrim. disp. 4. num. 27.* pro quo citat vnam legem ciuilem, & Doctores iuris ciuilis. At constat, quod dans alimenta alicui donat de re sua: & de illa re, ex qua dat alimenta, potest cuilibet alteri ad libitum donare. Et sit exemplum in patre dante alimenta filio; potest enim de illis suis bonis quibus alit filium donare alteri sicut voluerit. Dando igitur hæc vxor alimenta marito de suis bonis, poterit etiam de eisdem bonis donare consanguineis, & alijs absque licentia mariti. Tertiò, quando aliqua mulier coniugata scit clarè maritum suum facultates communes prodigere, ludendo, luxuriosè viuendo, & donando prodigè, potest hæc mulier in secreto abscindere, & retinere bona illa mobilia per quæ suam medietatem conseruet illæsam,ne sua dos, vel medietas exhauriatur, vt communiter tradunt Doctores, maximè Lessius *cit. dubio 14. §. 10. si maritus*. At ista vxor scit quod maritus per suā hæresim prodegit medietatē bonorum suorū: & præterea potest timere quod iterum relabetur in hæresim iuxta regulam iuris; *Semel malus semper præsumitur malus*.Si verò relapsus fuerit, iterū Fiscus tollet medietatem medietatis vxoris: ergo potest, hæc vxor abscondere, & clàm surripere quæ bona voluerit de sua medietate. Quartò,facit ad hoc lex Portugalliæ, *lib. 4.Ordin tit. 96.* vbi dicitur, quod quando pater, vel mater dederunt dotem filio pro Matrimonio, vel illi fecerunt donationem notabilem,quę excedat legitimā sibi obuenturam ex morte parētū in tali casu talis filius sic dotatus non poterit

admitti

admitti ad collationem, vel hæreditatẽ cum alijs fratribus, quia iam talis filius abundè suscepit portionem suam: excipit ibi lex, si talis filius velit adducere ad collationem, id quod iam acceperat à parentibus. Et hoc ordinat ibi lex, ne talis filius tollat duas legitimas siue portiones. Hoc videtur applicandum ad nostrum casum: nam iste maritus iam tulit suam medietatem bonorum, vel illã amisit propter hæresim: iam ergo non poterit habere aliam medietatem in medietate bonorum, relicta vxori: sed poterit vxor de sua medietate disponere ad libitum, dummodò det alimenta sufficientia marito. Vltimò facit ad hoc quod tradit Bonacina *tomo 2. disp. 5. circa quartum præceptum Decalogi q. vnica, puncto 7. num. 8.* videlicet, quod si dos data vxori fuit confiscata ob aliquam culpam ipsius maritus non tenetur illi dare alimenta: & citat ad hoc Sãchez, Surdum, & alios. Excipit, modò vxor à parentibus alimẽta non possit obtinere: ergo à simili, neque ista vxor tenebitur alere maritum, qui sua culpa amisit medietatem suorũ bonorum, nisi ipse careat parentibus, qui possint, ac velint illum alere, vel nisi ipse possit de labore suo victum quærere.

Ad primum argumentum in oppositum adductum in principio, negandum est hunc maritum habere hodie administrationem medietatis bonorum istius mulieris, iuxta dicta à nobis in secundo supposito, & in primo nostro argumento. Ratio est, quia iudex sæcularis, qui ipsum coegit ad cohabitandum cum muliere, non potuit illam ad hoc obligare: maximè cùm domini Inquisitores illam ad cohabitandum non obligauerint, ad quos id ex officio pertinebat. Ad secundum dico hunc maritum non amisisse suam medietatem bonorum per casum fortuitum, sed per suam culpam deliberatam. Nam casus fortuitus est ille, qui dicitur inopinatus rei euentus, quem humana diligentia præuidere non potuit, nec vitare, vt turbo, grando, & similes, vt definit Reginaldus *lib. 20. sum. num. 126.* At iste maritus potuit vitare, & debuit præuidere quod ob suam hæresim confiscanda esset sua medietas bonorum: & proinde amissio medietatis bonorum suorum non fuit casus fortuitus. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS CI.

De quodam Clerico indebitè ordinato.

Quidam Clericus suscepit tres gradus tantum Ordinum Minorum, omisso quarto: nec meminit qualis fuerit ille gradus omissus, primusne, tertius, vel quartus. Postea suscepit tres Ordines sacros, & sæpius Missam celebrauit, sciens, & aduertens malum quod faciebat. Quæritur primò, an incurrerit irregularitatem sic celebrando? Secundò, quis possit cum illo dispensare? Tertiò, an debeat iterum recipere omnes quatuor gradus minores, non obstante quod iam tres receperit?

Responsio.

Dico primò, hunc Clericum grauiter peccasse, & incurrisse suspensionem, recipiens tres Ordines sacros non habendo omnes quatuor minores. Hæc conclusio colligitur clarè ex eo quod tradit Nauarrus *lib. 1. consiliorum, tit. de temporibus Ordinat. cons. 35.* vbi ait peccasse mortaliter quemdam Clericum, & incurrisse suspensionem eo quod receperit tres Ordines sacros non habens prius quatuor Ordines minores. Hic autem de quo loquimur, recepit tres Ordines sacros non habens nisi tres Ordines minores. Rationem ibi tangit Nauarrus, dicens quod iste talis fuit ordinatus per saltum: id est, recepit Ordinem superiorem, non habens Ordinem vel Ordines inferiores, vt definitur in capite vltimo de Clerico per saltum promoto. Idem tenet Suarez *tom. de censuris, disp. 31. sect. 1. num. 41.* vbi ait cum Doctoribus, quod septem Ordines ita sunt subordinati inter se,

ter se, vt per minorem ad proximè superiorem sit ascendendum. Hic verò Clericus recepit tres Ordines sacros, qui sunt superiores, non habens omnes quatuor minores, qui sunt inferiores: & sic mansit suspensus ne posset ministrare in Ordine superiori, nec potuit Missam celebrare sine dispensatione.

Dico secundò, quod iste Clericus celebrans Missam non habens quatuor Ordines minores, incurrit irregularitatem. Hæc est certissima: per id quod Doctores communiter dicunt, quod scilicet suspensus ab aliquo Ordine sacro, & in illo ministrans, fit irregularis, maximè si id faciat sciens, vt iste fecit. Sic tenet Nauarrus *in summa, cap. 27. num.* 244. citans Ostiensem, & Panormitanũ. Idem dicunt multi alij Doctores maximè Henriq. *lib. 13. cap. 32. prope finem*. Et iste Clericus celebrauit Missam, & sic ministrauit in Ordine, in quo erat suspensus, idque fecit scienter, ac proinde clarè incurrit irregularitatem.

Tota dubitatio est, quisnam possit cũ isto Clerico dispensare quoad irregularitatem, & absoluere illum à suspensione? Suar *citata disput. 31. sectione eadem, num. 12.* ait Episcopum non posse dispensare cum illo, vt Missam celebret, neque vt recipiat gradum illum Minorum, quẽ omisit. Mouetur ex Concilio Trid. quod *sess. 23. cap. 14. de reform.* ait quod Episcopus possit dispensare cum promotis per saltum, si non ministrauerint. Propter quod (ait Suarez) si taliter promotus ministrauit (vt iste fecit) non poterit Episcopus cum illo dispensare, vt Missam celebret.

Quo non obstante, ego dico tertiò, quod si iste casus est occultus, potest Episcopus in illo dispensare. Sic tenet expresse Henriquez *tom. 2. lib. 14. cap. 6. num. 3. in textu, & in margine*. Pro quo citat Nauarrum dicentem *in summa c. 27. num. 250.* Idem quod tenet Henriq. Idem tenet Rodrig. *in summa cap. 17. de sacram. Ordinis, conclus. 9. prope finem*, citans Henriquez, & citat ad hoc Henriquez Concilium Tridentinum, quod *sess. 14. cap. 6. de reformat.* concedit amplam potestatem Episcopo ad absoluendum, & dispensandum in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus prouenientibus ex delicto occulto, in quibuscunque casibus occultis, Sedi Apostolicæ reseruatis. Hæc verò irregularitas, & suspensio, de quibus agimus, proueniunt ex delicto vt patet: & suppono quod iste casus est occultus. Quæ concessio est amplissima. Et quamuis aliqui Doctores dicant illam concessionem Tridentini factam Episcopis esse reuocatam per Bullam Cœnæ, quæ singulis annis publicatur; non dicunt esse reuocatam in totũ, sed quoad solam absolutionem ab hæresi occulta ibi concessa à Tridentino. Non verò quoad alios casus, & quoad dispensationes. Imò Sanchez *tomo 1. Decalogi, lib. 2. cap. 11. num. 27.* citat vltra quindecim Doctores graues, & recentiores, dicentes prędictam concessionẽ Tridentini etiam quoad absolutionem ab hæresi, non esse reuocatam per Bullam Cœnæ. Et proinde à fortiori poterit hodie Episcopus dispensare cum irregularitate, & suspensione istius Clerici. Locus verò ille Tridẽtini citatus à Suarez, vbi Concilium innuit non posse Episcopum dispẽsare cum Clerico promoto per saltum si ministrauit: intelligi debet, si delictum illius fuit publicum. Nam si fuit secretum, poterit dispensare iuxta amplam illam Tridentini concessionem modò citatam ex eodem Tridentino *sess. 14. cap. 6.*

Et noto pro maiori claritate, quod iste Clericus duo debet petere ab Episcopo; primum vt dispenset cum illo vt possit recipere Ordinem illum minorẽ omissum modo statim explicando, iuxta Suarez *citata sect. 2. num 48 in fine*. Secundò debet petere dispensationem, vt possit celebrare Missam, & in Ordine Diaconi, vel Subdiaconi ministrare, quia in his omnibus erat suspensus per promotionem per saltum.

Vlterius noto quod si iste Clericus existens in hoc statu cantauit solemniter Euangelium, vel Epistolam exercens officium Diaconi, vel Subdiaconi, hoc etiam debet Episcopo explicare vt illum

ab-

absoluat à suspensionibus, & dispenset in irregularitatibus ibi incursis: currit enim eadem ratio in diaconatu, & subdiaconatu ministratis in suspensione, atque in celebratione Missæ à suspenso, vt ex Nauarro, & Maiolo colligit Suarez *cit. sect. 1. num.* 48. Quamuis Suarez ibidem cum Syluestro dicat, quod ordinatus per saltum non incurrit irregularitatem ministrando in Ordine inferiore, quem legitimè suscepit. Opinio verò Nauarri probatur, quia iste suscepit diaconatum, & subdiaconatum per saltum; cùm hi duo Ordines sint superiores ordinibus minoribus: ergo in illis duobus per saltum susceptus mansit suspensus, & eget particulari dispensatione.

Dico quartò, quod iste Clericus debet iterum suscipere omnes quatuor ordines minores, supposito quod non recordetur quem gradum minorum omiserit. Nam stante hoc dubio verè dubitatur de omnibus gradibus minorum Ordinum, & non dubitatur de omnibus minoribus in speciali. Iam verò Ordo sacer de quo meritò dubitatur, an fuerit ritè susceptus, debet iterum recipi sub conditione, vt habetur expresse *in cap.* Veniens *de Presbyt. non baptizato*, vbi Papa iubet, quod si aliquis in Presbyterum ordinatus deprehenderit se non fuisse Baptizatum, baptizetur, & iterum omnes Ordines suscipiat: quia Ordines priores non profuerunt homini non baptizato. Et ait Papa ibidem, quod ista secunda susceptio Ordinum non est iterare Sacramentum Ordinis: quia (ait Papa) *Non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum; nec malè de sacramentis sentitur, cùm illud non Religionis contemptus sed articulus necessitatis reperit*. Et in hoc casu suscipiendo omnes quatuor gradus minorum non iteratur Sacramentum Ordinis, cùm non constet in particulari qui tres Ordines minores fuerint suscepti: & præterea ista secunda susceptio Ordinum Minorum non fit ex contemptu Sacramenti, sed ex necessitate, eo quod de præcepto Ecclesiæ Sacerdos debet habere omnes quatuor Ordines minores. Sed aduerto, quod iste Clericus non debet iterum recipere tres Ordines sacros, quia iam illos clarè, & ritè suscepit, id est, verè suscepit, & ipsorum characteres, quamuis in susceptione peccauerit. Et adhuc dico quod vt securius omnes quatuor Ordines minores possint recipi, seruit quod ait Papa *citato capite* Veniens, videlicet, quod in isto casu: *Quod tutius eligentes seruemus in re dubia quod tutius est; nam in dubijs securior pars est eligenda*. At in hoc casu satis dubium, imò omnino obscurum est quem gradum ex minoribus iste Clericus omiserit: ac proinde tutius tenendum est, videlicet omnes minores Ordines recipiendo, vt satisfiat præcepto Ecclesiæ, quod Sacerdos recipiat omnes septem Ordines.

Neque obstat contra hoc caput *sicut semel*, dist. 68. vbi præcipitur quòd semel consecratus, hoc est ordinatus, in eodem iterum ordine non debet ordinari: & iste iam consecratus, & ordinatus est in tribus Ordinibus minoribus: ergo in illis non debet iterum ordinari; iam enim bis ordinabitur in eodem ordine. Respondetur enim citatum textum prohibentem ne quis bis eundem Ordinem suscipiat, debere intelligi quādo clarè constat aliquem hoc particulari ordine iam esse consecratum, vel ordinatum, secus si dubitetur, an verè fuerit ordinatus, tunc enim repetendus erit Ordo dubius, vt diximus cum alio textu *in cap.* Veniens *de Presbytero non baptizato*. In isto verò casu dubium, imò obscurū est quosnam ordines minores iste receperit. Facit pro hoc exemplum adductū in proximè citato capite *sicut semel*. Ait enim non esse iterandum Sacramentū ordinis, sicut non debet iterari baptismus. At constat ex iure, Doctoribus, & praxi, quod quando est magnum dubiū de valore baptismi collati, reperitur baptismus sub conditione. Et Ecclesia maiores pœnas imponit iteranti baptismū, quàm iteranti sacros ordines receptos. Ergo cùm baptismus dubius possit iterari sub conditione, poterit etiam iterari sub conditione Ordo sacer dubius. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CA-

CASVS CII.

De alio Clerico malè ordinato.

QVidam Clericus ex quodam Episcopatu Insulario, & maritimo obtinuit licentiam à Capitulo suo, Sede vacante, vt posset Ordines tres Sacros recipere de manu cuiuscumque Episcopi. Non tamen expressit licentia an posset Ordines illos recipere extra Tempora, vel absque interstitijs. Cum hac licentia venit in hãc vrbem Olysipponensem, vbi etiam tunc erat Capitulum Sede vacante propter mortem Archiepiscopi. Addit in hac vrbe quemdam Episcopum titularem, qui illi dixit se habere priuilegium Papæ ad conferendos Ordines extra Tempora. Hac de causa recepit tres Ordines sacros extra Tempora, & absque interstitijs. Quo facto vellens occurrere alicui scrupulo, absolui se fecit à quodam Theologo per Bullam Cruciatæ: ait tamen se prædictos Ordines recepisse bona fide: sic ordinatus rediens in Insulam, impetrauit à Capitulo Sede vacante licentiam ministrãdi in prædictis Ordinibus, & Missam celebrandi, quod fecit bona fide. Post aliquod tempus gubernator eiusdem Episcopatus Sede vacante faciens peculiarem informationem de illis, qui Ordines susceperunt Sede vacante, declarauit per sententiam hunc Clericum incurrisse irregularitatem.

Quæritur, an iste Clericus fuerit irregularis in receptione Ordinum extra Tempora, & sine interstitijs? Secundò quæritur, an dato quod incurrerit irregularitatem, potuerit dispensari per Bullam Cruciatæ?

Responsio.

Sit *prima conclusio*. Iste Clericus non incurrit suspensionem, neque irregularitatem suscipiendo tres sacros Ordines sine interstitijs, quidquid sit de peccato quando faceret mala fide. Probatur, quia licet Concilium Tridentinum *sess. 23. cap. 13. & 14.* prohibeat ne Ordines sacri recipiantur nisi seruatis interstitijs, & proinde peccet mortaliter contra faciens, non tamen ibi Concilium vllam pœnam suspensionis, vel irregularitatis imponit contra faciens, vt cernere est in textu, & margine Concilij ibidem. Quando verò lex pœnam non imponit, non debemus non illam imponere, vt Doctores communiter dicunt. Et quod is talis non incurrerit suspensionem ob non seruata interstitia, tenet Zerola *2.p. praxis Episc. verbo* Ordo. §. *Octauo an qui.* vbi ait, quod licet Sixt. V. post Tridentinum imposuerit suspensionem contra recipientes Ordines nec seruatis interstitijs, postea Gregorius XIV. istam suspensionem abstulit. Idẽ tenet Suarez *tom. de censuris disput. 31. sect. 1. num. 43.* dicens suspensionem positam à Sixto V. esse sublatam. Idem tenet Reginald. *tom. 2. lib 32. tract. 2. num. 71. §. Reducitur etiam alia.* & Riccio *3. p. decisionum, decis. 576.* citans Sayrum, & specificat Riccio, quod neque incurritur irregularitas.

Secunda conclusio. Si iste Clericus recepit hos tres Ordines sacros extra Tempora bona fide putans se in hoc nõ peccasse, non incurrit suspensionem, neque irregularitatem celebrando. Ita expressè resoluit Suarez *cit. tomo de censuris disput. 31. num. 31.* & Comitolus *lib. 6. Respons. Moral. q. 37. num* 1. & probabitur clariùs conclusio ex dicendis in conclusione 3. sequenti. Cùm ergo ille de se dicat, quod fecerit hæc omnia bona fide, sequitur nullam pœnam incurrisse. Hoc solum aduerto quod licet iste Clericus dicat se post Ordines sic susceptos procurasse absolutionem sibi dari per Cruciatam, hæc procuratio absolutionis non probat quod habuerit malam fidem: id enim fecit ad cautelam, & maiorem securitatem. Potest autem bene contingere, vt aliquis aliquid faciat cum bona fide, & sine dubio practico, & nihilominus post factum ad cautelam, & securitatem quærat absolutionem, vel dispensationẽ.

Tertia

Tertia conclusio. Iste Clericus recipiens Ordines extra Tempora credens Episcopo titulari dicenti posse se illos conferre extra Tempora, non peccauit, neque incurrit suspensionem. Hæc est certissima, tum ex dictis Suarez *cit. supra disp.* 31. *num.* 31. tum ex communi dicto Doctorum dicentium, quod bona fides, & ignorantia inuincibilis excusat à pœnis, & censuris, & irregularitate, quando irregularitas imponitur ob delictum, de quo late Sanch. *lib. 9. de matrim. disp.* 32. *num.* 15. *& seqq.* citans multos. Hic verò Clericus fidens Episcopi dicenti se posse, habuit bonam fidem, & ignorantiam inuincibilem facti: qualem habet is, qui consuluit Doctorem. Secundò probatur ex eo quod Doctores dicunt in simili materia, videlicet quod recipiens Ordines credens bona fide se habere legitimam ætatem (cùm re vera non haberet) fecit tamen ad id aliquam diligẽtiam, non incurrit suspensionem vel pœnam vllam, propter bonam fidem. Ita Suarez *tomo de censur. cit. disput. num.* 26. citans Nauarrum *in sum. Latina, cap.* 27. *num.* 155. Idem tenet Miranda *tomo* 1. *Manual.q.* 39.*art.*6. citans alios: & Reginald. *cit. tract.* 2.*num.*70.§.*Mouet super.* Hic autem Clericus fecit diligentiam sufficientem consulendo Episcopum titularem. Denique probatur ex illo dicto communi, quod, vbi non est culpa, non datur pœna. At iste fecit bona fide, & faciens bona fide non habet culpam: ergo non incurrit vllam pœnam suspensionis, vel irregularitatis.

Quarta conclusio. Iste Clericus ministrans, vel celebrans Missam post Ordines sic susceptos, non incurrit irregularitatem. Probatur, quia celebrauit bona fide, quæ bona fides excusat ab incursione pœnarum & censurarum, vt copiosè manet probatum in tertia conclusione præcedente. Et præter ibi citatos idem tenet Syluest. *verbo* Irregularitas, §. 13. *vers. Quintum*, & Henriquez *lib.* 14. *de irregular.cap.*7.*num.*1. citans alios *in littera T.* Et probatur, quia iste priusquam celebraret, impetrauit licentiam à Capitulo Sede vacante ad exercendos susceptos Ordines. Et Capitulum Sede vacãte potest omne illud quod potest Episcopus viuens, vt tenet Barbosa *in suis remission. ad Tridentinum cit. cap.*6. *ad Tridentinum.* Denique quod iste in celebrando bona fide, & cum eadem bona fide Ordines recipiendo, non incurrerit irregularitatem, nec suspensionem, probatur per Extrauagantem *ex sacrorum* Pij II. qui imponens suspensionem, & irregularitatem ordinatis extra tempora, ponit hæc verba: *Si in eisdem Ordinibus ministrare præsumpserunt.* Quãdo verò lex Pontificia ponit pœnam aliquam contra eos, qui præsumpserint, non incurrit illam pœnam is, qui fecit bona fide, quamuis haberet ignorantiam inuincibilem, vel etiam vincibilem, vt tradit communis opinio, maxime Henriquez *lib.*13.*de excommunic.cap.*23.*num.*3 citans multos *littera C. in gloss.* dummodò ignorantia non sit crassa, & temeraria.

Quinta conclusio. Dato, & non concesso, quod iste Clericus incurrerit irregularitatem aliquam, non posset dispẽsari ab illa per Bullam Cruciatæ. Hoc expressè tenet, & probat Suar. *tomo de censur. disp.*1 *sect.*3 *num.*5. vbi cum Nauar. cit. ait, quod licet in Bulla Cruciatæ dicatur, quod illam habens, potest absolui à quibusuis censuris & pœnis: ista irregularitas imprimis non est censura, vt patet. Deinde teste Nauar. iuxta consuetudinem & stylum Curiæ in ea generali facultate absoluendi à pœnis, & censuris non comprehenditur irregularitas, iuxta reg. textus *in cap. vlt. de officio Vicarij in* 6. vbi dicitur: *In generali concessione nequaquam illa veniunt quę non esset quis verisimiliter concessurus in specie.* Cuius signũ est; nam interdum in priuilegijs, seu Bullis Pontificijs post illa generalia verba additur facultas dispensandi in irregularitate, quando Pontifex vult illam concedere, vt ex Bulla Iubilæi cõcessi à Clemente VIII. anno 1593. notauit Vgolinus *lib. de censur. tabula* 1, *cap.*20.*num.*2.

Adhuc pro maiori probatione prædictorum, & pro maiori claritate, noto primo quod quando capitulum Sede vacante dedit licentiam isti clerico ad tres Ordi-

Ordines sacros recipiendos, non fuit necessarium, vt in tali licentia diceretur, quod posset illos extra Tempora recipere. Nam imprimis Capitulum Sede vacante non potest talem licentiam cōcedere, iuxta capitulum *de eo*, de temporibus ordinationum. Et prætere- sufficiebat quod Episcopus titularis haberet hoc priuilegium ordinandi extra Tempora. Pro quo facit exem- lum: nam cùm subditus habet peccatum reseruatum, à quo suus Prælatus non potest illum absoluere: sufficit quod subditus adeat Nuncium, vel alium superiorem potentem absoluere, quamuis non habeat licentiam Prælati inferioris vt possit absolui. Et quando in hoc casu esset necessaria expressa licentia Capituli vt posset Ordines istos suscipere extra Tempora, satis constat Capitulum in hoc consensisse tacitè: quia cùm daret licentiam illos assumendi extra Insula, & Olysippone, non debuit velle, vt ille Olysippone maneret tam longo tempore expectans tot interstitia.

Secundò noto, quod licet Concilium Tridentinum dicat quod Episcopi non dispensent in irregularitate, si iam fuit deducta ad forum contentiosum: & irregularitas istius Clerici fuit posita in foro contentioso, vt videtur. Dico quod dato, & non concesso quod incurrerit irregularitatem deductam ad forum contentiosum, si iam iudicium illud finitum est, potest Episcopus cum illo dispensare. Ita tenet Reginaldus *lib. 30. c. 3. sect. 4. num. 29. §. Sextum*, vbi ponit hæc verba: *Si delictum fuit deductum ad forum contentiosum, sed iudicium iam est finitum, probabile est posse Episcopum dispensare in irregularitate ex illo secuta.* Et idem absolutè tenet Sanchez *lib. 2. Decalogi cap. 11. num. 21.* citans alios.

Et quoniam vim magnam fecimus in hoc casu, quod iste Clericus ordinatus sit, & celebrauerit bona fide, addendum censui, quod vt probetur quemlibet habuisse bonam fidem, non sunt necessarij testes, vel contestes: sed sufficit hoc probare per iuramentum rei modo assignato per glossam *capitis 2. de constit. in 6.* de quo videatur Nauar *lib. 1. consiliorum, titulo de constitut. consilio 1.* Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS CIII.

De donatione facta Monasterio pro ingressu, & professione Nouitiæ.

INgressa est quædam fœmina Monasterium Monialium ad profitendum. Mater illius promisit Monasterio, quod in ingressu datura erat prandium omnibus Monialibus in communi, & singulis illarum, & singulis ancillis Monasterij daret certas, & singulas portiones. quæ omnia cum prandio æstimarentur in centum quinquaginta ducatis: & hæc de facto donauit in die ingressus. Promisit etiam eadem mater mille aureos pro die professionis. Ingressa Nouitia post tres menses inuenta est habens defectus naturales, & non esse idoneam ad profitendum: & hac de causa à conuentu eiecta exiuit.

Quæritur an Abbatissa, & Monasteriū teneantur restituere matri Nouitiæ valorem illius prandij, & portionum, quas singulis Monialibus, & ancillis donauit? Et pro parte affirmatiua, quod hæc omnia restituere debeat Abbatissa matri Nouitiæ, videtur probari ex Concilio Tridentino *sess. 25 cap. 16. de regular.* vbi loquens Concilium de Nouitijs masculis, & feminis, qui egrediuntur ante professionem, sic ait: *Præcipit sancta Synodus, vt abeuntibus ante professionem omnia restituantur quæ sua erant.* Quo nihil clarius dici potest ad intentum. Secundò probatur ex eo quod dicit idem Concilium *eodem cap. in principio*: vbi ait, quod nulla donatio, vel renunciatio, vel obligatio facta per Nouitium valeat, nisi facta fuerit per duos menses proximos ante professionem, idque de licentia Episcopi: & quod talis donatio non sortiatur vllum effectum, nisi secuta professione. Et in hoc casu, hæc Nouitia prædicta donauit ante professionem imò ante ingressum.

Tertiò

Tertiò probatur, quia illud prandium, & portiones paruæ ceræ, & similium datæ singulis Monialibus, & ancillis in rigore, & propriè sunt propinæ, quæ olim dabantur in professione, & ingressu Monialium: at constat, quod ex mandato Papæ in hoc Regno Portugalliæ non possunt donari tales propinæ in ingressu vel professione Monialium. Sic enim publicatum, & mandatum est in hoc Regno per Illustrissimum D. Accarambonum Collectorem anno 1616. die 8. Iulij. Cùm ergo hæ donationes, & propinæ sint factæ contra legem Ecclesiæ, sequitur quod non possint acceptari; & quod acceptæ sint restituendæ. Et dico esse legem Ecclesiæ, quia idem D. Collector in suo mandato refert Dominum Papam sic illi mandasse per Breue particulare. Et ideò Collectoris mandatum nõ expirauit extincto eius officio. Quartò, quia istæ propinæ fuerunt datæ Monialibus sub conditione tacita, & virtuali, si professio fuisset subsecuta, vel vt professio haberet effectum: non enim parentes, vel consanguineis taliter donarent, si scirent professionem non sortituram effectum: ergo cùm professio non sit secuta, nec conditio tacita sit sortita effectum, donatio non valuit, & proinde donata sunt restituenda. Quod verò in contractibus dari possit conditio inhærens contractui, & obligans, licet non apponatur, patet ex glossa *in cap. quemadmodum, de iureiurando, in verbo, conditio*: vbi citans quandam legem ciuilem, ponit exemplum dicens, quod in iuramento quod fit ab aliquibus de aliqua re donanda, subintelligitur conditio si nuptiæ fuerint secutæ. Sic etiam videtur, quod in ista donatione facta pro ista Nouitia, fuit intelligenda conditio: si professio fuerit secuta. Cùmque professio non sit secuta, videtur donatio non habuisse effectum.

His tamen non obstantibus dico nec Abbatissam, nec Monasterium non teneri restituere illa, de quibus est quæstio ista proposita. Quæ conclusio satis manebit probata ex solutione argumentorum adductorum proximè in contrariũ.

Et ante responsionem ad illa, suppono duo: primum est diem in qua Nouitia intrat Monasterium, esse nimis diuersam à die, in qua professionem emittit. Nam diuersæ cæremoniæ fiunt in die ingressus ab illis, quæ fiunt in die professionis: & maius festum fit in die professionis, quàm in die ingressus. Secundò suppono, quod Nouitius potest facere donationes in temporibus diuersis. Primò, quando donat ante ingressum Monasterij, sicut mater istius Nouitiæ fecit, donans illas portiones, ceu propinas antequam filia intrasset. Secundum tempus est quando Nouitius iam intrauit, & est in anno Nouitiatus, facit donationẽ, vel renunciationem alicuius rei. Et de hoc secundo modo donandi, quando iam est in Nouitiatu præcipit Concilium Trident. *sess. 25. cap. 16. de regul.* quod Nouitius non faciat donationem aliquam, nisi per duos menses proximè antecedentes professionem, & cum licentia Episcopi: & quod existens in eodem nouitiatu non faciat donationem conuentui, propter rationes ibi assignatas.

Hoc supposito, ad primum argumentum in oppositum adductum, respondeo, verba illa Tridentini iubentis Nouitio abeunti omnia restitui quæ antea donauerat, non esse intelligenda de illis rebus, quas donauit ante ingressum, vel in ingressu Ordinis: sed de illis quas donauit iam existens in Nouitiatu. Probatur hoc clarè ex verbis eiusdem Concilij *cit. cap.* In medio namque dicti capitis iubet Concilium ne parentes Nouitiæ quandiu illa fuerit in Nouitiatu (illius temporis, quo in Nouitiatu steterit) donent aliquid conuentui quocumque titulo, neque conuentus possit recipere sub pęna excommunicationis incurrendæ à dantibus, & recipiente: excepto vestitu, & victu Nouitij: & statim immediatè dicit Concilium: *Vt abeuntibus ante professionem, omnia restituantur quæ erant sua.* Quibus verbis apparet clarè non loqui Concilium, nisi de rebus, quas Nouitius, vel parentes donarunt Monasterio, existente iam Nouitio intra Ordinẽ in Nouitiatu: idque adhuc constat ex

alijs

alijs verbis eiusdem Tridentini: *Temporis quo in probatione est.* Hæc verò Nouitia, de qua agimus, vel parentes illius, donarunt res illas suprà citatas, antequam illa Monasterium intraret. Verba autem legis applicanda sunt ad casum præsentem, de quo lex loquitur, non ad casum diuersum de quo lex non loquitur. Concilium vero ibi loquitur de Nouitio donante, quando iam existit in nouitiatu; non verò de donante ante ingressum Monasterij. Hæc responsio, & solutio clarescet magis ex solutione secundi argumenti sequentis, quod similitudinem habet cum isto.

Ad secundum argumētum dico, quod licet ista donatio non fuerit facta cum licentia Episcopi, nec intra duos proximos menses ante professionem, fuit tamen valida: quia illa verba Concilij, & illæ modificationes, & conditiones positæ à Concilio pro validitate donationis faciendæ à Nouitio, intelliguntur solum, seu requiruntur pro donatione facta Nouitio postquam iam est in nouitiatu, vt probauimus in solutione præteriti argumenti ex verbis eiusdem Concilij; non verò de donatione facta ante ingressum Monasterij. Sic declararunt illustrissimi Cardinales Romæ assistentes pro dubijs Tridentini declarandis. Hæc declaratio ponitur in libro nouo declarationum Cardinalium impresso Antuerpiæ anno 1635. Qui liber *ad cit. cap. 16. Tridentini* inter declarationes Cardinalium ponit hæc verba: *Congregatio Concilij censuit, decretum Concilij Tridentini, cap. 16. sess. 25. de regularibus non habere locum in donationibus, & renunciationibus factis ante susceptionem habitus.* Quo nil clarius dici potuit ad intentum. Et licet aliqui Doctores oppositum sentiant dicentes dictum decretum Tridentini intelligi etiam de donationibus Nouitij factis ante ingressum Ordinis: nihilominus opinio contraria, quam citauimus, & tuemur, quod non sit intelligendum de donationibus factis ante ingressum, defenditur à Sanchez *tomo 2. Decal. lib. 7. cap. 5. num. 9. & seqq.* & citat pro illo decem Doctores graues, & recentiores. Quod verò attinet ad declarationem Cardinalium proximè cit. pro ista opinione, licet aliqui Doctores de illa dubitent, Vega tamen Minimus *in sua summa, verbo* Donatio *casu 3.* dicit quod Pater Passarellus, qui fuit Generalis illius Ordinis, impetrauit prædictam declarationem, sicut idem Pater Passarellus affirmat in sua summa citata per ipsum Vegam.

Ad tertium argumentum concedo has donationes, de quibus agimus, in substantia fuisse propinas: quo non obstante, dico Monasterium illas potuisse recipere, quamuis illæ prohibitæ fuerint per mandatum citatum Illustriss. D. Collectoris, cum decreto Domini Papæ. Ratio est, quia illud mandatum siue lex D. Collectoris non fuit recepta, neque est in vsu, vt patet ex praxi totius Regni: in quo de ordinario in ingressu, & professione Nouitiæ dantur propinæ. Et autem opinio communis, quod quando lex à principio non fuit recepta, vel si non est in vsu, talis lex non obligat. Sic tenet Sà *in Aphorism. verbo* Lex *num. 1. & infra eodem verbo* Lex *num. 19.* dicit, quod consuetudine decem annorum tollitur lex, etiam Ecclesiastica, saltem à principio suæ publicationis: & ista lex prohibens propinas publicata fuit vigesimo abhinc anno: & vsque ad hoc tempus non est seruata vt plurimùm. Et videtur huius opinionis Villalobos *in sua sum. to. 2. tract. 2. difficultate 19. num. 15.* vbi ponit hæc verba: *Mas ya en dia de oi tienen costumbre legitimamente prescripta en muchos monasterios de lleuar propinas de entrada, y cera, y donde la vbiere poderanlo hazer.* Sic ille. Et potest dari exemplum in simili. Nam Papa Clemens VIII. maiori rigore prohibuit omnibus Religiosis peculiari Bulla, ne facerent donationes, vel largitiones munerum, nisi modo in Bulla præscripto. Et tamen ista Bulla hodie non est in vsu, neque pœnæ illius obligant in conscientia in Hispania, teste Sanch. 7. *lib. Decalogi cap. 19 num. 12.* quia non est recepta, nec practicata. Quod autem lex quæ non est in vsu, obliget, probat Sayro *in Claui Regia, lib. 3.*

libro 3. cap. 5. num. 14. vbi multa ad hoc congerit: & maximè citat quamdam legem iuris ciuilis, in quia sic dicitur: *Leges nulla alia de causa nos tenent, quam quod iudicio populi recepta sunt.*

Ad quartum argumentum dico primò has propinas non fuisse datas Monasterio cum intentione principali, vt professio daretur Nouitiæ: sed vt illi daretur ingressus in Ordine, qui, vt suprà diximus, est nimis diuersus à professione. Dos quidem datur cum conditione, vel quasi contractu, vt detur professio: sed propinæ in ingressu dantur vt recipiantur Nouitiæ in Ordine. In hoc verò casu receptio ad habitum sortita est effectum, vt patet. Dos verò promissa de mille aureis pro die professionis, caruit effectu, neque vnquam fuit recepta. Si autem dos foret recepta, professione nō secuta, teneretur Monasterium dotem restituere, quia dos clarè fuit data intuitu professionis. Dictæ verò propinæ sunt datæ intuitu ingressus, qui ingressus habuit effectum, & proinde non sunt restituendæ. Secundò ad idem quartum argumentum respondeo negando, quod in donatione istarum propinatum interuenerit conditio, *Dummodo professio facienda sit.* Et dico quod hic non potuit interuenire iste contractus conditionalis, videlicet, hoc tibi docum conditione, quod dabis mihi professionem. Nam hoc redoleret simoniam, dando scilicet rem temporalem pro spirituali professione, quæ emi non potest. Interuenit ergo hic ex parentum parte Nouitiæ, quadam gratitudo, seu gratificatio liberalis, per quam voluerunt gratis gratificare Monialibus beneficium in recipienda Nouitia ad suam societatem. Quod verò donatur, vel recipitur gratis, & liberaliter, non obligat, vt aliquid damni restituatur, quamuis donans aliquam obligationem imposuisset solùm ex æquitate. Cùm igitur parentes Nouitiæ propinas illas dederint ex liberalitate, & Monasterium fecerit id quod postulatum fuit, admittendo illam ad ingressum, non manet Monasterinm obligatum ad restitutionem, licet professio non fuerit secuta. Imò addo, quod licet Monasterium se obligasset ad dandam illi professionem propter donationem illarum propinarum, & illa exiret eiecta propter culpas, vel ægritudines, adhuc Monasterium non teneretur illi exeunti restituere illas datas propinas, eo quod Monasterium ibi culpam non habuit, & per ipsum non stetit, nec poterat illi donare professionem cum præiudicio Religionis. Facit ad hoc exemplum adductum à Doctoribus in materia de iuramento, maximè Reginaldus *tom. 2. lib. 18. num. 51.* & alij dicentes, quod si ego iuraui Petro me seruaturum secretum in certa materia, & postea ex obseruatione secreti redundat præiudicium in aliquem tertium, vel in aliquam communitatem, in tali casu non teneor seruare iuramentum, nec secretum. Sic etiam in hoc casu quamuis Monasteriū esset obligatum ad dandam professionem isti Nouitiæ, ob receptas propinas (quod nego) adhuc hodie non obligaretur ad illas restituendas; cùm enim illa sit indigna ob mores, & ægritudinem proueniret magnum damnum, & iactura Religionis. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS CIV.

De quodam Religioso adeunte suum Generalem, sine licentia sui Prouincialis.

QVidam Religiosus fuit accusatus apud suum Prælatum localem de quodam delicto, videlicet quod manus violentas grauiter in alium Religiosum iniecerit; & factum est delictum in secreto. Prælatus fecit inquisitionem de delicto, quam inquisitionem adduxit ad dominum Collectorem, seu Nunciū Apostolicum. Qui Dominus Collector videns ex tali inquisitione nihil probari contra Religiosum, commisit illi Prælato vt aliam inquisitionem faceret, & ad se adduceret, vt ipse D. Collector per suum

suum Auditorem sententiā in casu pronunciaret. Fecit Prælatus secundam informationem contra Religiosum, illamque D. Collectori præsentauit: qui nihil adhuc in illa inueniens probatum contra dictum Religiosum, per sententiam publicam illum absoluit, & declarauit illum esse liberum à tali culpa, & à pœna pro tali culpa imposita, illumque iussit redire ad suum conuentum. Interea dum hæc agerentur, & ante sententiam D. Colleris, Prælatus istius Religiosi scripsit ad suum Generalem, illi exponens quod ob inquisitionem à se factam, prædictus religiosus prædictum delictum commiserit. Quod videns Generalis misit litteras suas patentes, per quas iubebat dictum Religiosum exulare à dicto suo conuentu, & in alium transferri, dicens quod ob prædictum delictum hanc illi pœnam iniungebat. Post hoc publicata sententia Domini Collectoris absoluentis illum ab illa culpa, & pœna iubentisque illum reuerti ad suum pristinum conuentum. Ad quem conuentum ille rediens, Prælatus illius conuentus noluit illum admittere, sed illi intimauit, vt iret ad aliū conuentum, ad quem P. Generalis illum relegabat.

Quæritur primò, an Prælatus iste inferior possit, vel debeat non exequi mādatum Generalis transferentis illum ad alium conuentum: & possit dictum Religiosum sinere pacificè habitare in suo priori conuentu?

Secundò quæritur, an dictus Religiosus cum bona conscientia possit non obedire prædicto mandato Generalis.

Tertiò quæritur, an dato quod Prælatus inferior non admittat hunc Religiosum ad habitandum in priori conuentu, neque ille velit illi dare licentiam vt vadat ad Generalem pro recursu obtinendo: neque D. Collector velit in hoc particulari mutationis conuentus se ingerere. Quæritur inquam, an his omnibus concurrentibus possit iste Religiosus cum tuta conscientia, & sine crimine apostasiæ ad Generalem ire pro recursu obtinendo? Et declaro quod iste Religiosus, est Religiosus in Ordine, in quo singuli Religiosi habent filiationem per professionem, & inde particularia emolumenta participant, quæ non habent illi Religiosi, apud quos non est filiatio per professionem.

Responsio.

Dico primò, quod R. Pater Prouincialis, vel quicumque alius Prælatus Generali inferior, hodie nō potest exequi sententiam Patris Generalis de transferendo hoc religioso, ad alium conuentū: sed debet desistere, & patrem Generalē admonere de innocentia istius religiosi per sententiam declarata: & quod Pater Generalis non potest illum punire prædicta pœna. Et quod Prælatus inferior debeat abstinere ab executione mādati, probatur expressè *ex c. si quando, de rescriptis:* in quo Papa scribit cuidam Archiepiscopo, quod si aliquando Papa illi mandet, vt aliquid faciat, ipse Archiepiscopus mandatū reuerenter adimpleat: vel si habet causam ob quam non deceat Papæ mādatum impleri, ad ipsum Papam rescribat causas nō implendi exponens. Et addit Papa hęc verba: *Quia patienter sustinebimus si nō feceris quod nobis praua insinuatione suggestum est.* Ecce ibi Papa mandat Episcopo inferiori, vt si causam habuerit ob quā non deceat impleri mandatū Papę, tale mandatū nō impleat, sed per scriptum Papæ exponat causam ob quam mandatum nō implet. Et glosa eiusdem capituli, in verbo *quia patienter,* citat duos textus iuris canonici, in quibus dicitur, quod non tenemus Prælati mandatum admittere si causa reddatur. At in isto casu constat dari causam vrgentē ob quā non debeat Patris generalis mandatum admitti. Nam cùm ille hunc religiosum mutet ad alium conuentum in pœnā delicti sibi falsò impositi, & à tali delicto sit liber per sententiam domini Collectoris puniretur religiosus sine culpa, si Patris generalis mandatum impleretur: ergo Prælatus inferior debet abstinere ab executione, & Generalem admonere. Eodemque modo P. Generalis admonitus tenetur desistere à tali mandato iuxta dicta in prædicto capitulo

si quando, vbi Papa dicit patienter se laturum si non detur executioni id quod præceperat falsa insinuatione informatus; sic enim in hoc casu debet Generalis patienter ferre non transferri hunc Religiosum ad alium conuentum, sicut mādauerat falsa informatione informatus. Secundò, principaliter probatur cōclusio, ex regula iuris *in 6.* vbi dicitur quod sine culpa non datur pœna. At constat hunc Religiosum non habere culpam sibi impositam: ergo pro illa non debet habere pœnam à Generali mandatam. Tertiò, quia lex fundata in præsumptione non obligat, si cessat præsumptio, vt docent communiter Doctores, maximè Rodriguez *tomo 3. qq. quæst. 54. artic. 6.* citans Nauarrum, & alios. Et Reginaldus *tomo 1. lib. 13. nu. 177. & seqq.* Ergo etiā mandatum P. Generalis, quod est quasi quædā lex particularis, cessabit in hoc casu, cùm cessauerit præsumptio culpæ huic Religioso impositæ. Quartò, quando aliquis iudex absoluit aliquem reum ab aliquo delicto, & declarat illum fuisse immunem ab illo, per consequens absoluit etiam illum à pœna debita tali delicto: sed D. Collector per sententiam absoluit hunc Religiosum à culpa ista sibi imposita, addens quod etiam illum absoluebat à quauis pœna ob illam imponenda: ergo non potest à Patre Generali aliqua pœna ea de causa puniri.

Dico secundò prędictum Religiosum tuta conscientia posse non obedire Patri Generali, vel cuiuis inferiori Prælato obliganti illum adire alium conuentum. Hæc satis constat ex præcedentibus: cùm enim probatum sit non posse Generalem, vel alium Prælatum hunc Religiosum punire propter hanc culpam, de qua est absolutus per sententiam: constat etiam quod non tenetur obedire Prælatis obligantibus illum ad tolerandam pœnam, quam volunt infligere propter culpam falsam. Sic enim Prælatus non potest præcipere, non tenetur subditus obedire.

Dico tertiò. In casu, quo Prælatus inferior nolit desistere ab executione pœnæ exilij à P. Generali decreta: nec D. Collector in illa velit se intromittere, & Prælatus inferior illi deneget licentiam adeundi P. Generalem, potest hic Religiosus tuta conscientia, & sine culpa apostasiæ adire P. Generalem, ad illum informandum, & recursum impetrandum. Sic expressè docet Nauar. *in consilijs, titul. de sent. & re iudic. consilio 1.* citans Panorm. Felin. & Decium. Et idem Nauar. *comment. 2. de regul. numero 61.* quem sequuntur communiter Doctores, maximè Rodrig. *tomo 1. qq. Regular. quæst. 3. artic. 3.* citans Nauarrum, & Banhez. Idem tenet Sayro *in Claui Regia, lib. 12. cap. 17. num. 4.* & Sanch. *lib 6. Decalogi cap. 8. num. 17* & omnino Diana *tract. 2. de dubijs Regular. resolu. 56* & alij communiter. Huius ratio est iuxta Nauarrum, quia Religiosus vexatus grauiter, & iniustè à Prælato inferiori, & nolente inferiori desistere, si caret alio remedio, eundo ad superiorem pro remedio quærendo, per illam arreptionem itineris censetur appellare ad superiorem. Potest enim appellatio fieri verbo, vt dicendo, *appello*, & potest etiam appellatio fieri facto, eūdo scilicet ad superiorem. Remedium verò appellationis non est denegandum Religiosis: de quo ego testificari possum. Nam paucis abhinc annis, Religiosus certæ Religionis in hoc regno Portugalliæ me consuluit, qui à Prælato suo grauatus erat in re graui, nec desistere volebat à grauamine, nec licentiam dare adeundi Superiores: cui ego respondi suprà citatos Doctores Nauar. Sanch. & Rodriguez asserere quod suprà dixi. Cui dictus Religiosus fidens Romam adiuit pro remedio quærendo nulla obtenta licentia adeundi à Prælatis inferioribus. Et Romæ præsentatus officialibus Curię, non est iudicatus, nec reputatus apostata. Et hoc mihi affirmauit quidam officialis Curiæ D. Collectoris istius Regni consanguineus eiusdem Religiosi. At constat, quod hic Religiosus, de quo agitur, est notabiliter grauatus in re graui, eo quod illum velint punire sine culpa, mutando ad alium conuentum

à suo

à suo conuentu, in quo habet filiationem & præterea si vadat ad alium conuentum tanquam punitus à generali, perpetuò dicetur de illo quod commiserit impositum delictum, & sic viuet in perpetua infamia: ergo sic notabiliter grauatus, & non habens aliud remedium, poterit per viam appellationis adire Generalem, idque tuta conscientia, & sine labe apostasiæ. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS CV.

De quadam puella præsentata à patrono vt fiat Monialis.

PAtronus quidam Monasterij Monialium, habens ius ad præsentandum in illo certas puellas, præsentauit prædicto Monasterio certam fœminam vt reciperetur ad habitum. Aliquæ Religiosæ non amicæ presentatę nolunt illi dare suffragium ad ingressum.

Quæsitum fuit primò, vtrùm obligatio sit prius recipere suffragia conuentus ad recipiendam illam quam patronus præsentat. An verò obligentur Moniales ad recipiendam illam, quam patronus præsentat, non receptis, nec expectatis votis, seu suffragijs Monialium.

Secundò quæsitum fuit, an supposito quod suffragia Monialium audita sunt, & maior pars Monialium suffragium negetan possit Prælatus quærere à Monialibus singularibus, ob quas causas suffragium ad ingressum denegauerint.

Tertiò, si Prælatus inuenerit causam ob quam suffragia negata sunt, fuisse friuolam, & iniustam, an possit dictam puellam ad habitum recipere, & Moniales obligare, vt illam ad habitum, & professionem admittant?

Responsio.

Ad primum quæsitum dico, conuentum non teneri admittere Nouitiam præsentatam à patrono sine suffragijs Monialium prius auditis, sed posse, ac debere audire suffragia Monialium pro ingressu, & pro facienda professione. Probatur, quia ius quod habet patronus ad præsentandam feminam, non tollit ius, quod habet conuentus examinandi illam per suffragia conuentus, an sit idonea, & habeat partes requisitas ad seruitium conuentus, poterit enim contingere, vt patronus præsentet vnam valde infirmam, vel inhonestam, vel infimem quod vergat in detrimentum conuentus: & proinde necesse sit Monialium vota audire quæ zelent bonum commune conuentus. Hoc probatur argumento omnino à simili sumpto à Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 9. de reformat.* vbi Concilium dicit, quod non obstante quod patronus præsentet Episcopo Clericum aliquem vt illi conferat beneficium, Episcopus possit ac debeat illum prius examinare, illoque reperto insufficienti, eundem reprobet. Qui est casus omnino similis: nam sicut patronus conuentus habet ius præsentandi Nouitiam: ita Patronus beneficij habet ius ad præsentandum Clericum pro illo beneficio: ergo, sicut Episcopus potest reprobare Clericum non idoneum ad beneficium: ita Monasterium potest reprobare Nouitiam non idoneam præsentatam à patrono. Argumentum vero hoc à simili, est valde efficax, vt habetur in cap *quiescit. 2. quest. 6.* & cap. *multi 2. quæst. 1.* Imò mihi casus iste in praxi oblatus est. Cùm enim ego essem Prouincialis meæ prouinciæ, quædam nobilis femina patrona cuiusdam conuentus Monialium mihi præsentauit puellam vt reciperetur in illo conuentu ad habitum, quam ego nolui recipere, ea sola de causa, quod esset clarè descendens ab vtroque parente descendentibus à Iudæis. Patrona per petitionem querelam de me fecit Domino tunc Collectori, qui mandans vt ego responderem quare illam noluerim recipere: ego respondi quod non erat idonea ob sanguinem maculatum, possemq; me nō idoneam reprobare. Dominus verò Collector meo responso quie-

quietus non me amplius obligauit ad illam recipiendam.

Dico secundò, si aliquæ Moniales publicè resistant, vel negent suffragium pro recipienda ista Nouitia, poterit Prouincialis singulas obligare vt dicant causas ob quas illi suffragium negauerint: & cognito quod sine vlla causa, sed ex malitia suffragium negarunt, poterit nihilominus illam ad habitum recipere. Hanc conclusionem in terminis apud nullum Doctorem inueni. Ego tamen illam clarè deduco ex ijs, quæ Doctores dicunt. Et probatio præcipua est, quia vt ego dixi *in primo meo tomo Dubiorum Regularium, verbo*, Nouitij annus *num.* 54. Religiosus negans suffragium Nouitio idoneo, & benemerito, peccat mortaliter, vt asserunt graues Doctores recentiores ibi à me citati, & vltra illos tenet Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 4. *de voto cap.* 3. *num.* 7. cuius ratio est, quia Nouitius facit quasi contractum cum conuentu, & acceptatur à conuentu, vt si Nouitius sufficiens sit, & culpa careat, acceptabitur ad professionem, & ex hoc quasi contractu tenetur conuentus professionem dare Nouitio idoneo, & habet ius ad professionem. Quia verò Religiosus negans suffragium Nouitio idoneo illi tollit hoc ius, dicunt citati Doctores, quod peccat mortaliter. Eodem modo ista Nouitia præsentata à patrono, si non habet culpas, & est idoneas, habet ius vt recipiatur ad habitum, eo quod patronus habet ius præsentandi illam: ergo peccabit mortaliter Monialis, quæ huic puellæ idoneæ negauerit suffragium ad receptionem habitus, quia per hoc tollit ab illa ius quod habet, vt recipiatur. Et in pœnam huius suffragij indebitè negati, poterit Prælatus per modum restitutionis illam ad habitum recipere. Secundò principaliter hoc probo à simili, nam in *cap. Pastoralis*, iubet Papa puniri certum Episcopum, qui noluit confirmare Clericum idoneum præsentatum à patrono. Et pœna imposita tali Episcopo fuit, vt Clerico sic reprobato donaret aliud beneficium. Eodem modo, vel suo modo, Monialis negans suffragium Nouitiæ idoneæ præsentatæ à patrono, poterit puniri, vel obligari, vt eidem Nouitiæ idoneæ det suffragium in alia occasione.

Dico tertiò: Quod si Moniales malè affectæ perseuerauerint in suo rancore, & tempore professionis maior pars conuentus suffragia neget isti Nouitiæ benemeritæ, idque ex odio, idque constiterit ex probatione clara, poterit Prouincialis illam admittere ad professionem cum solis suffragijs aliarū Monialium sine odio suffragantium, etiam si illæ sint pauciores numero, neque perueniant ad medietatem conuentus. Antequam hoc probem solitis probationibus adduco exemplum ad hoc singulare, cuiusdam casus, qui contigit in mea Prouincia, & fuit talis. In quodam conuentu recepta sunt suffragia ac receptionem cuiusdam Nouitij ad professionem. Et cùm Nouitius esset idoneus, nec haberet defectus, & maior pars conuentus illi suffragia negauit: & proinde Nouitius fuit expulsus. Nouitius sic expulsus adiuit Patrem Generalem, illique suam causam exposuit. Qui Pater Generalis valdè pius, & rectus, destinauit quemdam Patrem pium, & doctum, cui mandauit vt iret ad prædictum conuentum, à quo expulsus fuerat Nouitius, ipsumque conuentum visitaret, obligans singulos sub iuramento, vt indicarent culpas Nouitij, & causas expulsionis. Si verò illi constaret quod maleuolè, & sine culpis illi fuerint negata suffragia, prædictum Nouitium, nullo alio requisito ad professionem admitteret. Piè quidem, & satis iustè. Neque contra hoc facit opinio communis recentiorum, dicentium non posse Prælatum admittere ad professionem Nouitium, cui maior pars conuentus negauit suffragiū. Hæc enim opinio vera est quando maior pars conuentus iustè, & ob defectus suffragia denegauit. Secus si maior pars conuentus iniustè, & maleuolè suffragia denegaret: tunc enim credo posse Prælatum cum illa minori parte conuentus, quæ sanior est, dictum Nouitium ad professionem admittere. Constat hoc

exem-

exemplo ferè simili, quod habetur in capite *Ecclesia vestra*, de electio. in quo Papa de duobus oppositis ad Episcopatum vacantem, quorum vnus habuit pro se 17. suffragia electorum, alius habuit quatuordecim, confirmauit Papa illi qui habuit 14. suffragia, relicto illo qui habuit 17. cuius causa fuit, quia licet maior numerus suffragatus fuerit illi qui habuit 17. suffragia, erant tamen illi 17. suffragatores impediti, & defectuosi, & minus perfecti quàm illi quatuordecim: & notat ibi glossa, quod notetur, ad electionem non semper attendi maiorem numerum eligentium, sed numerum saniorem electorum. Et in cap. *Quia propter*, de electione, dicitur, quod eligatur ille in quem maior, & sanior pars consenserit. Quod multum facit ad casum præsentem. Nam licet maior numerus Monialium huic Nouitiæ suffragium negauerit; iste tamen numerus non est sanior, quia suffragium negauerunt iniustè, sine causa & maleuolè, & proinde non videtur attendendus. Et proinde credo quod si admittatur ad professionem cum solis suffragijs minoris partis, sed sanioris conuentus, professio futura sit valida, iuxta duos textus in exemplũ adductos.

CASVS CVI.

De muliere intrante clausuram Monialium pro vitanda morte.

QVædam mulier coniugata commisit adulterium, propter quod maritus cum ministris iustitiæ illam quærebat ad mortem inferendam. Mulier metu mortis adiuit Monasterium Monialium, & cùm porta clausuræ casu esset aperta, ingressa est parumper: & resistentibus Monialibus, illa clamans obnixè petijt vt sibi misererentur, quia erat in periculo mortis claro, eo quod maritus cum ministris iustitiæ illam à tergo insequebantur, & quærebant ad mortem. Misertæ Moniales tanti periculi, illam introduxerunt ad clausuram. Sed statim consuluerunt suum Prælatũ qui erat Episcopus ordinarius existens in eadem vrbe, illique casum narrauerunt. Episcopus, seu Capitulum Sede vacante, resoluit, & mandauit, vt Moniales intra clausuram illam conseruarent, neque vllo modo illam foras eijcerent. Peruenit hoc ad aures D. Collectoris Apostolici in eadem vrbe commorantis, qui statim monuit Capitulum prædictum, se Collectorem habere epistolam Missam sibi à quodam Cardinale Romæ in qua sibi dicebat à domino Papa præsentem casum cõmissum fuisse Congregationi Cardinalium, qui vnanimiter resoluerunt prædictam mulierem incurrisse excommunicationem: eandemque incurrisse Prælatam, cæterasque Moniales, quæ prædicto ingressui interfuerunt, & patrocinatæ sunt. Et extare hac de re prędictam declarationem, constat ex Bullario Rodriguez *fol.* 1200. vbi inter Bullas D. Papæ Clementis VIII. adducens aliquas declarationes Cardinalium factas tempore prædicti Papæ, ponit hanc sequentem missam ad Episcopum Salmanticensem anno 1604. cuius hæc sunt verba: *Congregatio Concilij respondit nõ licere vllo modo Episcopis, vel permittere, vel licentiam concedere mulieribus, vt ex causis supra narratis (erat autem vnus ex casibus ab Episcopo antea propositus apud Cardinales, lites Matrimoniales adulteriorum, ac dissensionum inter viros, & vxores) Monialium monasteria ingrediantur: imò ingredientes incidere in excommunicationem. Quod si aliquis casus inciderit propter quem expedire videatur concedere talem licentiam, eam omnino obtinendam esse à Sede Apostolica.* Sic ibi.

Ob quam admonitionem factam Capitulo à D. Collectore, prædictum Capitulum Sede vacante præcepit Prælatæ dicti Monasterij, vt prædictam mulierem adulteram à Monasterio statim eijcerent.

E contra verò in libro declarationum Cardinalium nouissimè impresso Antuerpiæ anno 1633. *fol.* 522. *post medium*, inter declarationes Cardinalium *ad c.* 5. *sess.* 25. *de regular*, ponuntur hæ tres Car-

dinalium declarationes. Prima: *Quod mulier coniugata, si sit in Monasterio Monialium, & constituit quod si inde exiverit, versabitur in periculo mortis, in Monasterio relinqui debet. Sed sine ancillis, &c.*

Secunda: *Mulier quæ venit in suspicionem adulterij apud maritum, & ob id timet ne ab eo vis aliqua inferatur, permitti debet vt Monasterium ingrediatur Monialium, si modò constitutiones Monasterij nō repugnent, &c.*

Tertia sic habet: *Insuper mulieres quæ sunt in discordia cum maritis, & eorum sæuitiam timent, si sunt extra culpam, quandiu iustam timendi causam habuerint, debent si sunt in Monasterijs tolerari.*

Ecce vides duas declarationes Cardinalium omnino contrarias, imò & contradictorias: & vt desinas mirari, in eodem libro declarationem Cardinalium *ad cap. 16. sess. 25. de regular. fol. 558. in principio*, circa hoc dubium, videlicet, an Monialis, quæ dubitans de suo baptismo se fecit denuo baptizari, & iterū debebat professionem emittere, deberet expectare alium annum nouitiatus: an verò statim post iteratum baptismum posset professionem emittere? Circa hoc inquam quæsitum, duæ declarationes Cardinalium omnino contrariæ ibi citantur *num.* 8. & 9. quarum prima dicit debere illam emittere secundam professionem statim post baptismum, non expectato alio anno. Secunda declaratio statim num. 9. dicit, debere illam professionem emittere expectato, & peracto alio anno nouitiatus. Quid ergo dicemus ad hæc? Nunquid illi domini Cardinales notandi sunt de obliuione, vel de ignorantia? Absit. Ego *in meo secundo tomo Dubiorum Regularium, verbo* Clausura Monialium. *fol. 26. col. 1.* aliquid dixi de ista contrarietate declarationum Cardinalium pro isto casu. Et dixi ibi securius esse sequi partem negatiuam missam ad Episcopum Salmanticensem, non posse videlicet recipi intra clausuram Monialium mulierem positam in periculo vitæ ob adulterium. Postea tamen re maturius considerata, & quia casus grauissimus est, & potest euenire, visum mihi fuit, aliquid amplius in prædicto casu adnotare: omnia tamen in eo dicenda, subijcio pedibus, ac iudicio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, contra quam nec volo sapere, neque quidquam facere.

Dico ergo primò. Cùm de hoc visæ sint duæ declarationes Cardinalium oppositæ, altera dicens posse admitti intra clausuram mulierem suspectā de adulterio, & positam in periculo vitæ; altera declaratio quæ illud omnino negat. Is qui in praxi quamuis istarum declarationum secutus fuerit, vel consuluerit, non peccabit: probatur, quia ambæ declarationes citantur tanquam declarationes Cardinalium. Et vtraque illarum habet pro se Doctores, & citatur in libris Catholicis, & modernis siue recentioribus: ergo non erit condemnandus qui alterā secutus fuerit, altera reiecta. Confirmatur hoc exemplo claro. Nam quando de aliqua quæstione sunt duæ opiniones æquè probabiles, licitè, ac sine scrupulo potest quis alteram illarum sequi, relicta altera contraria. Sed in hoc casu dantur duæ declarationes Cardinalium, quæ sunt duæ opiniones diuersorum Cardinalium (non enim tales declarationes sunt lex, neque habent vim legis, vt omnes recentiores fatentur;) ergo qui ex his duabus declarationibus contrarijs alteram secutus fuerit, neglecta altera contraria, non erit condemnandus, neque operabitur contra conscientiam. Hoc solum aduerto, quod si constaret quænam ex his duabus declarationibus vltimo, seu posteriori loco resoluta fuerit, seu emanauerit, ista vltima, & non prima tenenda, & practicanda erit. Idque probatur ex eo quod Doctores dicunt in materia de legibus, quod scilicet lex posterior si est contraria legi priori, derogat priori. In hoc verò casu non cōstat quænam ex istis duabus declarationibus fuerit posterior. In Bullario enim Rodriguez de illa Salmanticensi Episcopo missa dicitur quod data fuerit anno 1604. de alia verò opposita in libro declarationum citato, non dicitur quando data fuerit.

Dico

Dico secundò. Conformius est iuri naturali, & iuri positiuo, & dictis grauiorum Doctorum asserere, quod prædicta mulier cuius vita ob adulterium est in claro, & proximo periculo mortis, possit admitti ac tolerari intra clausuram Monialium, quando non datur aliqua occasio euadendi periculum: & proinde secundam declarationem Cardinalium, vel potius tres declarationes suprà citatas, posse ac deberi teneri, & practicari. Hoc satis vt puto probabitur ex sequentibus. Et imprimis, quod hoc sit conformius iuri naturali: probatur, quia de iure naturali est quod vnusquisque propriam vitam conseruet, etiam non seruata lege purè positiua contraria. Vndè extremè egens pane, potest surripere de pane proximi, non obstante lege de non furãdo, idque ob conseruationem vitæ propriæ. Item vnusquisque potest occidere inuasorem suum pro conseruanda propria vita, idque non obstante lege de nõ occidendo: & alia multa ad hoc exempla possent adduci. Cùm ergo mulier, de qua loquimur, insequentibus a tergo marito, & ministris iustitiæ, sit in claro & proximo periculo vitæ, neque habeat aliud remedium euadẽdi, licitè poterit admitti intra clausuram Monialium, non obstante lege positiua Ecclesiæ de non intranda clausura. Nam hæc lex Ecclesiæ prohibens ingressum clausuræ Monialium, est lex solum positiua, & non est de iure naturali, vt claré, & efficaciter probat Bonacina *to. 1. q. 1. de clausura Monialium, puncto* 3. Addo quod ex ingressu feminæ in clausuram Monialium non periclitatur castitas Monialium, qui est finis legis prohibentis talem clausuram. Secundò principaliter hoc probatur ex illa Maxima soleni, & recepussima, quæ dicit: *Necessitas non habet legem*, quæ Maxima habetur in tribus vel quatuor capitibus iuris canonici, videlicet c. *querelam*, de iureiurando, vbi glossa in verbo *non necessitate*, citat quatuor textus iuris canonici, & vnum iuris ciuilis. Et ponit ibidem glossa hoc exemplum. Quidam Clericus sub iuramento promiserat se tali die soluturum certam pensionem: tali die adueniente Clericus nõ soluit pressus magna necessitate: iudicatum fuit quod non fuerit periurus, quia necessitas non habet legem. Ad idem probandum, quod scilicet necessitas non habet legem. Sebastianus Medices *in suo libro de reg. iuris, in regula 2. num. 81.* citat quatuor textus vtriusque iuris, & quinque graues Doctores Iuristas. At ista mulier de qua loquimur, cum circumstantijs narratis, habet necessitatem extremam conseruandi vitam, vt patet: ergo non habet legẽ, id est, non est subiecta legi clausuræ. Hæ duæ rationes videntur conuincere, non peccare hanc feminam, neque illam admittentes ad clausuram.

Fortius adhuc est argumentum, & exemplum adductum a Patre Sanchez. Qui *lib. 6. Decalogi cap. 16. num. 59.* loquens de casu difficiliori, an scilicet malefactor fugiens insequentes ministros iustitiæ, & inueniens apertam portam Monasterij Monialium, possit sine peccato dictam clausuram intrare? Respondet Sanchez posse benè intrare: verba Sanchez volui adducere, quæ talia sunt: *At malefactor ille in eo discrimine constitutus non peccaret ingrediendo, si fores apertas reperiret: tum quia præsentaneum periculum ansam maturioris liberationis præripit. Tum quia ius tuendi vitam, vel grauis corporis damnum, vt si pœna mortis, aut flagellorum, aut triremium plectendus esset, ipsum excusat.* Sic ille. At in hoc exemplo adducto à Sanchez duo maiora, ac duriora considero, quàm in nostro casu. Nam Sanchez id admittit in homine masculo intrante in Monasterium Monialium, vbi posset periclitari castitas Monialium. Nos verò loquimur de ingressu feminæ in clausuram Monialium, ex quo ingressu castitas non potest periclitari. Secundò, considero, quod Sanchez admittit talem ingressum malefactoris in clausuram etiam ob vitandam pœnam flagellorum, vel triremium. Hæc autem mulier erat in claro, & proximo periculo admittendi vitam, quod maius est. Quo verò ad Doctores, qui istius opinionis sunt defensores, potest pro illa citari Sãchez proximè citato loco

qui

qui cum ibi aliam duriorem defendat, vt vidimus, procul dubio hanc etiam defendit. Eandem in terminis docet Azor *tom. 1. lib. 13. cap. 8. quæst. 4* dicens sic declarasse Cardinales. Eandem tenent Nauar. Zerola, Campanill. Barbosa, & Miranda citati à Bonacina *tom. 1. q. 4. de clausura puncto 4. num. 17.*

Firmantur adhuc illa, quæ hactenus diximus per illud quod recentiores Theologi dicunt, videlicet declarationes Cardinalium non esse leges, neque esse peccatum mortale agere contra illas, si in oppositum dentur rationes probabiles. Hoc asserit imprimis Rodriguez *tom. 1. qq. q. 11. art. 2.* vbi duo dicit. Primum est, declarationes Cardinalium, quæ ad instantiam quorundam fiunt, non obligare in foro interiori, neque exteriori: & ita sentire viros doctissimos. Secundum est, neminem damnandum esse in iudicio propter has declarationes, si opposita sententia idoneo, & iuridico fundamento fulcita sit. Opinio verò, seu potiùs declaratio Cardinalium secundo loco pro nobis adducta, habet firmissimum, seu firmissima fundamenta, vt vidimus. Idem etiam affirmat Bonacina *tom. 2. de leg. disp. 1. q. 1. puncto 8. nu. 4.* vbi citans Molfesium, & alios, postquam dixit, prædictas declarationes non obligare tanquam leges, ait aliquos Doctores aliquibus opinionibus adhæsisse contra Cardinalium declarationes.

Iam ergo ex dictis constat responsio ad principale quæsitum positum in principio; dicendum est enim Prælatum istius Monasterij & Moniales illius non incurrisse vllam censuram admittendo hanc fœminam intra clausuram propter clarum periculum vitæ illius, & propter manifestam necessitatem, maximè cum consuluerint suum Prælatum, de cuius licentia illam retinuerunt, & proinde fecerunt bona fide.

CASUS CVII.

An Episcopus possit obligare Recollectos, seu Capucinos vt vadant ad processiones.

EPiscopus quidam vocauit ad processionem Corporis Christi quemdã conuentum Diui Francisci Recollectũ, vulgo, *Capucho*, qui conuentus subiectus erat cuidam prouinciæ Ordinis D. Francisci: quæ prouincia non est recollecta Capucha, sed vadit ad processiones vocante Episcopo. Quæsitum fuit an possit Episcopus hunc conuentum Recollectum, seu Capuchum obligare vt vadat ad processiones?

Et videtur quod possit. Primò, quia prædictus conuentus non est prouincia Recollecta, siue Capucha, sed est subiectus prouinciæ non Capuchæ, quæ vadit ad processiones: & proinde sicut cæteri conuentus eiusdem prouinciæ vadũt ad processiones; ita iste poterit obligari. Secundò probatur, quia in Hispania sunt aliquæ prouinciæ Ordinis D. Francisci, quæ sunt Recollectæ, & Capuchæ, & tamen (vt refertur) vadunt ad processiones publicas, quando ab Episcopo vocantur.

Responsio.

Hoc non obstante, credo quod non possit Episcopus prædictum conuentum obligare vt vadat ad processiones. Pro quo suppono, quod quando Concilium Tridentinum *sess. 25. c. 13. de regular.* dicit posse Episcopum obligare Religiosos vt vadant ad processiones, excipit statim illos qui viuunt in strictiori clausura. Et iste conuentus, de quo agitur, viuit in strictiori clausura, sicut viuunt illi conuentus prouinciarum Recollectarum quæ non vadunt ad processiones. Quo supposito, sic probo intentum. Domini Cardinales Romæ assistentes pro explicandis dubijs Concilij Tridentini,

tini, interroganti, qui essent Religiosi, qui dicendi sint viuere in strictiori clausura, responderunt in quadam sua declaratione, esse illos, qui neque cantant in choro, neque vadunt ad mortuos sepeliendos. At iste conuentus Capuchus, de quo agitur, habet hæc duo: non cantat in choro, neque vadit ad mortuos sepeliendos: ergo non potest obligari ad processiones. Hanc declarationem Cardinalium adducit Capucinus Sorbo ad compendium Mendicantium, verbo, *processiones*, §. *Ac tenentur cantare*, vbi sic ait: *Declarauit tamen sacra Congr. Cardinalium super hoc decretum Concilij, hoc debere intelligi dummodo processiones sint eius generis, quod Bulla supradicta comprehendit. Et dummodo regulares non sint ex illis conuentibus, qui Collectanei nuncupantur, qui in eadem Bulla excipiuntur; videlicet in quibus fratres arctiori clausura degunt, ita vt nec in choro cantent, nec ad mortuos accedant.* Sic ibi Capucinus ex declaratione Cardinalium. Cùm ergo iste conuentus, de quo agitur, hæc duo habeat, quòd non cantat in choro, nec ad mortuos accedit, sequitur quod non possit obligari vt ad processiones accedat. Secundò principaliter idem probatur, nam iste conuentus est in consuetudine, ac possessione à principio suæ fundationis, vt ad processiones non obligetur: cùm ergo consuetudo faciat legem, vel declaret legem, hæc sola consuetudo illos à processionibus liberabit. Antequam adducam textus dicentes quod consuetudo facit legem, suppono quod datur consuetudo positiua, & negatiua, vt tradit Suarez *tomo de legibus lib. 7. c. 5. num. 14.* dicens quod consuetudo positiua est illa quæ consistit in exercitio alicuius actus, seu operis agendi. Consuetudo verò negatiua est illa quæ consistit in abstinendo ab aliquo opere, & ambæ istæ sunt veræ consuetudines. Hoc supposito ista consuetudo negatiua, in qua est iste conuentus non eundi ad processiones ab initio suæ fundationis, eum eximit ab onere illas adeundis: nam consuetudo potest inducere legem, vt habetur in cap. *Consuetudo*, dist. 1. & cap. *In his*, dist. 11. & præterea consuetudo interpretatur legem, vt habetur cap. *Cùm dilectus*, de consuetudine. De quo vide Bonacinam *tom. 2. tit. de leg. disput. 1. q. 1. puncto vltimo* §. 3. Cùm ergo iste conuentus sit in consuetudine negatiua à sua fundatione non accedendi ad processiones sequitur quod ordinarius illum non possit ad illas obligare. Tertiò potest probari à simili: nam maior obligatio est vt conuentus soluat quartam partem funeralium, quàm vt vadat ad processiones: vel saltem est eadem obligatio vtrobique, cùm vtrumque sit præceptum Religiosis per Concilium Tridentinum. Et præterea solutio quartæ est antiquior in Ecclesia, cap. *Dudum*, de sepult. & per alios textus ibi à glossa citatos: adire verò processiones quoad religiosos est recens ex Tridentino. Et præterea solutio quartę funeralis est debita Parocho tanquam præmium sui laboris, quorum neutrum cernitur in materia processionum. At constat ex Tridentino non teneri conuentum Religiosorum ad soluendam quartam funeralem, si sit in consuetudine non soluendi per quadraginta annos, vt patet in Tridentino *sess. 25. cap. 13. de reformat.* ergo à simili, cum iste conuentus ab annis 40. imò in sua fundatione ad processiones non accedat, sequitur quod ad illas non possit obligari. Et hæc conclusio magis probabitur ex dicendis in solutione argumentorum.

Ad primum igitur argumentum concedo quod ex hoc conuentu, de quo agitur, transeunt Religiosi ad alios conuentus eiusdem prouinciæ, qui vadunt ad processiones: sed nego consequentiā, videlicet quod cum isto transitu iste cōuentus Capuchus, seu Recollectus amittat suum priuilegium non eundi ad processiones. Nam istud priuilegium istius conuentus non accedendi ad processiones concessum per Tridentinum, & per declarationem Cardinalium citatam, est priuilegium locale & reale, quod non amittitur per transitum duorum, vel triū Religiosorum transeuntium ab illo ad alios conuentus carentes hoc priuilegio: vel ob transitum ex alijs conuentibus

non

non priuilegiatis ad istum. Nam, vt dicunt Doctores, priuilegia localia, & realia non amittuntur ex eo quod aliquis habitator loci priuilegiati locum mutet. Declaro hoc à simili exemplo claro. Patres Societatis Iesu habent priuilegium non accedendi ad processiones, & ex dicta Religione transeunt multi ad alias Religiones carentes hoc priuilegio: & tamen per hunc transitum Religio Societatis non perdit dictum priuilegium, quia est locale, & reale. Eodem modo iste conuentus Capuchus, de quo agitur, habet priuilegium non accedendi ad processiones iuxta prædicta: quod proinde non amittet, licet aliqui Religiosi ex illo transeant ad alios conuentus carentes illo priuilegio.

Ad secundum argumentũ dico, quod licet in Hispania dentur aliquid conuentus Recollecti, vel Capuchi, qui vadant ad processiones, non potest Episcopus obligare conuentus Recollectos, seu Capuchos istos obligare vt vadant ad processiones. Probo, quia consuetudo vnius Regni, vel Ecclesiæ, vel Prouinciæ non obligat aliud Regnum, Ecclesiam, vel Prouinciam, nisi id Papa præcipiat. Nam Papa permittit vt vnaquæque Ecclesia suas consuetudines seruet, & retineat quando fuerint rationabiles. Habetur expresè in cap. *illud* 12. distinct. cum glossa ibidem, verbo, *Contrario more*: vbi glossa multa pro hoc adducit. Quod adeò verum est, vt neque consuetudines particulares vrbis Romæ obligent in alijs Ecclesijs extra Romam, si tales consuetudines Romæ non sint de iure communi. Pro quo citat multos textus glossa in cap *Noluit* 11. distinct. in verbo, *Et docere*. Præcipuus textus ibi citatus est cap. *de Trina*, de consec. dist. 4. vbi Papa loquens de varijs moribus seruatis in mersione infantis baptizati, innuit clarè se nolle obligare alias Ecclesias ad seruandam consuetudinem, quæ Romę seruatur; intellige, modò seruetur materia, & forma Sacramenti. Vltimò iuuat ad hoc dictum Nauarri *tomo de consilijs ad finem, in commentario de lege pœnali, num.* 32. vbi sic ait: *Consueta minimè sunt mutanda, nisi clarè constet consuetudinem esse intolerabilem cùm legis variè intelligibilis consuetudo sit optima interpres*. At ista consuetudo, quod conuentus, & prouinciæ Capuchæ, seu Recollecti in Portugallia non vadant ad processiones, est consuetudo tolerabilis, & conformis Trident. & declarationi Cardinal. cit. ergo non est mutanda in hoc regno, licet mutata sit in alijs Regnis Hispaniæ.

CASVS CVIII.

De donatione facta per Episcopum pro maritandis consanguineis.

QVidam Episcopus habebat vnum Nepotem & neptem ex fratribus, qui ambo erant nobiles, & pauperes: cùmque propter consanguinitatẽ impediti essent adinuicem contrahendũ Matrimonium, Episcopus illis fecit donationem dotis pro Matrimonio contrahendo inter se: & in scriptura dotis posuit verbum hoc de præsenti: *Donamus pro Matrimonio illorum viginti mille aureos.* Postea supplicauit à Summo Pontifice dispensationem pro illis Matrimonio copulandis ad inuicem: & in supplicatione pro dispensatione exposuit Papæ quod ipse Episcopus ob paupertatem illorum illis constituebat pro dote viginti mille aureos. Dispensauit Papa in impedimento Matrimonij: sed paulò post Episcopus mortuus est antequam actu traderet Nepotibus dictos viginti mille aureos: cùm tamen tempore mortis iam dicto Episcopo ex redditibus Episcopatus essent debiti prædicti viginti mille aurei.

Quæsitum fuit an Episcopus posset facere nepotibus tam amplam donationẽ pro dote Matrimonij: & supposito quod posset, de quibus bonis Episcopi soluenda sit prædicta pecunia?

Responsio.

Dico primò. Prædictum Episcopum validè potuisse se facere illam donationem

nem dotis soluendam ex redditibus Ecclesiasticis. Iste casus in substantia iam à nobis resolutus est in casu 93. quamuis ille ab hoc in multis sit diuersus. Quod igitur iste Episcopus potuerit de redditibus Ecclesiasticis promissam dotem donare, probatur ex Farinacio à nobis etiam citato in dicto casu 93. Qui Farinacius *tomo 2. Decisionum Rotæ, decis. 241.* refert in Rota Romana decisum fuisse, potuisse quemdam Episcopum assumptum ex Ordine Carmelitarum, donare duabus Neptibus ex sorore quasdam amplas domus, quas emerat ex redditibus Ecclesiasticis, quas illis donauit pro dote Matrimonij: idque ibi probat Farinacius per multa quæ adducit, cuius rationem præcipuam mox adducam. Si ergo prædictus Episcopus cùm esset Religiosus ex Ordine Mendicantium potuit validè prædictam donationem facere consanguineis, à fortiori id poterit iste Episcopus, qui non fuerat Religiosus ex Mendicantibus.

Præcipua ratio cui innititur Farinacius, est, quod Prælatus habens administrationem bonorum in vita, æquiparatur vsufructuario, qui potest disponere de fructibus beneficij per donationem inter viuos. Pro quo citat septem Doctores graues, & antiquos. Quod verbis clarioribus, est dicere, quòd Episcopus, & beneficiarius habent Dominium, & sunt verè Domini redditiuum suorum beneficiorum: & sic potest de illis liberè disponere per donationem, vel alium contractum: maximè ad pia opera, quale est maritare pauperes consanguineas. Et addit ibidem Farinacius num. 4. citans Nauarrum, & Sarmentum, nullum Doctorem hoc negare. Cùm ergo iste Episcopus haberet dominium liberum suorum redditiuum Ecclesiasticorum, bene potuit ex illis dotem nepti, & nepoti constituere, maximè cum essent pauperes, & nobiles. Et notandum est, quod hanc dotem nō solum promisit de futuro: sed de facto donauit dicens de præsenti, *Donamus, &c.* Facit etiam quod refert Azor *tomo 2. lib. 7. cap. 9. §. In hac quæstione*, videlic[illegible] & Clericorum Gallia beneficiarij ex[illegible] ciunt Testamentum de fructibu[illegible] [illegible]alia. neficij: quod est plusquam donare iste inter viuos: & licet ipse Azorius dicat, hoc non extendi ad Episcopos, qui nunquam possunt facere Testamentum sine dispensatione Papæ. Nihilominus Nauarrus *consilio 14. de regul. num. 12.* dicit, quod quidam Archiepiscopus qui promiserat in vita quingenta scuta, licet non potuerit illa donare per Testamentum; potuisse tamen illa donare in vita per contractum, quamuis esse Episcopus de Ordine Minorum: & quod post mortem ipsius habebant ius ad petendam illam pecuniam illi, cum quibus fecerat Episcopus contractum. Quod in terminis valde iuuat ad casum præsentem. Vnde per hanc doctrinam Nauarri nepos, & neptis istius Episcopi, cum quibus ipse fecit quasi contractum per donationem dotis, poterunt petere in iudicio pecuniam illam pro dote promissam, licet Episcopus mortuus sit. Secundò principaliter, quod dos ista fuerit valida, probatur, quia fuit facta de licentia Papæ. Nam, vt suprà dictum fuit, quando iste Episcopus petijt à Papa dispensationem pro illorum Matrimonio contrahendo, exposuit Papæ in supplicatione, quod ob paupertatem illorum, ipse Episcopus de bonis suis illis assignabat pro dote viginti mille ducatos: at visa ista supplicatione, & videns & sciens Papa hunc Episcopum de redditibus Ecclesiasticis prædictam donationem facere, nihilominus cum illis dispensauit ad Matrimonium. Ergo etiam tacitè dispensauit cum Episcopo, vt posset prædictam dotem de redditibus Ecclesiasticis donare, dato (& non concesso) quod Episcopus aliàs prædictam donationem non posset facere: & dato quod in supplicatione ad Papam pro tollendo impedimento Matrimonij non petierit dispensationem ad dotem dandam de redditibus Ecclesiasticis. Hoc sic declaro: Quando superior potens dispensare, videt in aliquo opere subesse impedimentum, quod illi non expo-

si quando, vbi Papa dicit patienter se laturum si non detur executioni id quod præceperat falsa insinuatione informatus; sic enim in hoc casu debet Generalis patienter ferre non transferri hunc Religiosum ad alium conuentum, sicut mãdauerat falsa informatione informatus. Secundò, principaliter probatur cõclusio, ex regula iuris *in 6.* vbi dicitur quod sine culpa non datur pœna. At constat hunc Religiosum non habere culpam sibi impositam: ergo pro illa non debet habere pœnam à Generali mandatam. Tertiò, quia lex fundata in præsumptione non obligat, si cessat præsumptio, vt docent communiter Doctores, maximè Rodriguez *tomo 3. qq. quæst. 54. artic. 6.* citans Nauarrum, & alios. Et Reginaldus *tomo 1. lib. 13. nu. 177. & seqq.* Ergo etiã mandatum P. Generalis, quod est quasi quædã lex particularis, cessabit in hoc casu, cùm cessauerit præsumptio culpæ huic Religioso impositæ. Quartò, quando aliquis iudex absoluit aliquem reum ab aliquo delicto, & declarat illum fuisse immunem ab illo, per consequens absoluit etiam illum à pœna debita tali delicto: sed D. Collector per sententiam absoluit hunc Religiosum à culpa ista sibi imposita, addens quod etiam illum absoluebat à quacis pœna ob illam imponenda: ergo non potest à Patre Generali aliqua pœna ea de causa puniri.

Dico secundò prędictum Religiosum tuta conscientia posse non obedire Patri Generali, vel cuiuis inferiori Prælato obliganti illum adire alium conuentum. Hæc satis constat ex præcedentibus: cùm enim probatum sit non posse Generalem, vel alium Prælatum hunc Religiosum punire propter hanc culpam, de qua est absolutus per sententiam: constat etiam quod non tenetur obedire Prælatis obligantibus illum ad tolerandam pœnam, quam volunt infligere propter culpam falsam. Sic enim Prælatus non potest præcipere, non tenetur subditus obedire.

Dico tertiò. In casu, quo Prælatus inferior nolit desistere ab executione pœnæ exilij à P. Generali decreta: nec D. Collector in illa velit se intromittere, & Prælatus inferior illi deneget licentiam adeundi P. Generalem, potest hic Religiosus tuta conscientia, & sine culpa apostasiæ adire P. Generalem, ad illum informandum, & recursum impetrandum. Sic expressè docet Nauar. *in consilijs, titul. de sent. & re iudic. consilio 1.* citans Panorm. Felin. & Decium. Et idem Nauar. *comment. 2. de regul. numero 61.* quem sequuntur communiter Doctores, maximè Rodrig. *tomo 1. qq. Regular. quæst. 3. artic. 3.* citans Nauarrum, & Banhez. Idem tenet Sayro *in Claui Regia, lib. 12. cap. 17. num. 4.* & Sanch. *lib 6. Decalogi cap. 8. num. 17* & omnino Diana *tract. 2. de dubijs Regular. resolu. 56.* & alij communiter. Huius ratio est iuxta Nauarrum, quia Religiosus vexatus grauiter, & iniustè à Prælato inferiori, & nolente inferiori desistere, si caret alio remedio; eundo ad superiorem pro remedio quærendo, per illam arreptionem itineris censetur appellare ad superiorem. Potest enim appellatio fieri verbo, vt dicendo, *appello*, & potest etiam appellatio fieri facto, eũdo scilicet ad superiorem. Remedium verò appellationis non est denegandum Religiosis: de quo ego testificari possum. Nam paucis abhinc annis, Religiosus certæ Religionis in hoc regno Portugalliæ me consuluit, qui à Prælato suo grauatus erat in re graui, nec desistere volebat à grauamine, nec licentiam dare adeundi Superiores: cui ego respondi suprà citatos Doctores Nauar. Sanch. & Rodriguez asserere quod suprà dixi. Cui dictus Religiosus fidens Romam adiuit pro remedio quærendo nulla obtenta licentia adeundi à Prælatis inferioribus. Et Romæ præsentatus officialibus Curiæ, non est iudicatus, nec reputatus apostata. Et hoc mihi affirmauit quidam officialis Curiæ D. Collectoris istius Regni consanguineus eiusdem Religiosi. At constat, quod hic Religiosus, de quo agitur, est notabiliter grauatus in re graui, eo quod illum velint punire sine culpa, mutando ad alium conuentum

à suo

à suo conuentu,in quo habet filiationem & præterea si vadat ad alium conuentum tanquam punitus à generali, perpetuò dicetur de illo quod commiserit impositum delictum, & sic viuet in perpetua infamia: ergo sic notabiliter grauatus, & non habens aliud remedium, poterit per viam appellationis adire Generalem, idque tuta conscientia, & sine labe apostasiæ. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS CV.

De quadam puella præsentata à patrono ut fiat Monialis.

PAtronus quidam Monasterij Monialium, habens ius ad præsentandum in illo certas puellas, præsentauit prædicto Monasterio certam fœminam vt reciperetur ad habitum. Aliquæ Religiosæ non amicæ presentatę nolunt illi dare suffragium ad ingressum.

Quæsitum fuit primò, vtrùm obligatio sit prius recipere suffragia conuentus ad recipiendam illam quam patronus præsentat. An verò obligentur Moniales ad recipiendam illam, quam patronus præsentat, non receptis, nec expectatis votis, seu suffragijs Monialium.

Secundò quæsitum fuit, an supposito quod suffragia Monialium audita sunt, & maior pars Monialium suffragium negetan possit Prælatus quærere à Monialibus singularibus, ob quas causas suffragium ad ingressum denegauerint.

Tertiò, si Prælatus inuenerit causam ob quam suffragia negata sunt, fuisse friuolam, & iniustam, an possit dictam puellam ad habitum recipere, & Moniales obligare, vt illam ad habitum, & professionem admittant?

Responsio.

Ad primum quæsitum dico, conuentum non teneri admittere Nouitiam præsentatam à patrono sine suffragijs Monialium prius auditis, sed posse, ac debere audire suffragia Monialium pro ingressu, & pro facienda professione. Probatur, quia ius quod habet patronus ad præsentandam feminam, non tollit ius, quod habet conuentus examinandi illam per suffragia conuentus, an sit idonea, & habeat partes requisitas ad seruitium conuentus, poterit enim contingere, vt patronus præsentet vnam valde infirmam, vel inhonestam, vel infamem quod vergat in detrimentum conuentus: & proinde necesse sit Monialium vota audire quæ zelent bonum commune conuentus. Hoc probatur argumento omnino à simili sumpto à Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 9. de reformat.* vbi Concilium dicit, quod non obstante quod patronus præsentet Episcopo Clericum aliquem vt illi conferat beneficium, Episcopus possit ac debeat illum prius examinare, illoque reperto insufficienti, eundem reprobet. Qui est casus omnino similis: nam sicut patronus conuentus habet ius præsentandi Nouitiam: ita Patronus beneficij habet ius ad præsentandum Clericum pro illo beneficio: ergo, sicut Episcopus potest reprobare Clericum non idoneum ad beneficium: ita Monasterium potest reprobare Nouitiam non idoneam præsentatam à patrono. Argumentum vero hoc à simili, est valde efficax, vt habetur in cap *quiescit, 2. quest. 6.* & cap. *multi 2. quest. 1.* Imò mihi casus iste in praxi oblatus est. Cùm enim ego essem Prouincialis meæ prouinciæ, quædam nobilis femina patrona cuiusdam conuentus Monialium mihi præsentauit puellam vt reciperetur in illo conuentu ad habitum, quam ego nolui recipere, ea sola de causa, quod esset clare descendens ab vtroque parente descendentibus à Iudæis. Patrona per petitionem querelam de me fecit Domino tunc Collectori, qui mandans vt ego responderem quare illam noluerim recipere: ego respondi quod non erat idonea ob sanguinem maculatum, posseq; me nó idoneam reprobare. Dominus verò Collector meo responso

quietus non me amplius obligauit ad illam recipiendam.

Dico secundò, si aliquæ Moniales publicè resistant, vel negent suffragium pro recipienda ista Nouitia, poterit Prouincialis singulas obligare vt dicant causas ob quas illi suffragium negauerint: & cognito quod sine vlla causa, sed ex malitia suffragium negarunt, poterit nihilominus illam ad habitum recipere. Hanc conclusionem in terminis apud nullum Doctorem inueni. Ego tamen illam clarè deduco ex ijs, quæ Doctores dicunt. Et probatio præcipua est, quia vt ego dixi *in primo meo tomo Dubiorum Regularium, verbo*, Nouitij annus *num.* 54. Religiosus negans suffragium Nouitio idoneo, & benemerito, peccat mortaliter, vt asserunt graues Doctores recentiores ibi à me citati, & vltra illos tenet Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 4. *de voto cap.* 3. *num.* 7. cuius ratio est, quia Nouitius facit quasi contractum cum conuentu, & acceptatur à conuentu, vt si Nouitius sufficiens sit, & culpa careat, acceptabitur ad professionem, & ex hoc quasi contractu tenetur conuentus professionem dare Nouitio idoneo, & habet ius ad professionem. Quia verò Religiosus negans suffragium Nouitio idoneo illi tollit hoc ius, dicunt citati Doctores, quod peccat mortaliter. Eodem modo ista Nouitia præsentata à patrono, si non habet culpas, & est idoneas, habet ius vt recipiatur ad habitum, eo quod patronus habet ius præsentandi illam: ergo peccabit mortaliter Monialis, quæ huic puellæ idoneæ negauerit suffragium ad receptionem habitus, quia per hoc tollit ab illa ius quod habet, vt recipiatur. Et in pœnam huius suffragij indebitè negati, poterit Prælatus per modum restitutionis illam ad habitum recipere. Secundò principaliter hoc probo à simili, nam in *cap. Pastoralis*, iubet Papa puniri certum Episcopum, qui noluit confirmare Clericum idoneum præsentatum à patrono. Et pœna imposita tali Episcopo fuit, vt Clerico sic reprobato donaret aliud beneficium. Eodem modo, vel suo modo, Monialis negans suffragium Nouitiæ idoneæ præsentatæ à patrono, poterit puniri, vel obligari, vt eidem Nouitiæ idoneæ det suffragium in alia occasione.

Dico tertiò: Quod si Moniales malè affectæ perseuerauerint in suo rancore, & tempore professionis maior pars conuentus suffragia neget isti Nouitiæ benemeritæ, idque ex odio, idque constiterit ex probatione clara, poterit Prouincialis illam admittere ad professionem cum solis suffragijs aliarũ Monialium sine odio suffragantium, etiam si illæ sint pauciores numero, neque perueniant ad medietatem conuentus. Antequam hoc probem solitis probationibus adduco exemplum ad hoc singulare, cuiusdam casus, qui contigit in mea Prouincia, & fuit talis. In quodam conuentu recepta sunt suffragia ac receptionem cuiusdam Nouitij ad professionem. Et cùm Nouitius esset idoneus, nec haberet defectus, & maior pars conuentus illi suffragia negauit: & proinde Nouitius fuit expulsus. Nouitius sic expulsus adiuit Patrem Generalem, illique suam causam exposuit. Qui Pater Generalis valdè pius, & rectus, destinauit quemdam Patrem pium, & doctum, cui mandauit vt iret ad prædictum conuentum, à quo expulsus fuerat Nouitius, ipsumque conuentum visitaret, obligans singulos sub iuramento, vt indicarent culpas Nouitij, & causas expulsionis. Si verò illi constaret quod maleuolè, & sine culpis illi fuerint negata suffragia, prædictum Nouitium, nullo alio requisito ad professionem admitteret. Piè quidem, & satis iustè. Neque contra hoc facit opinio communis recentiorum, dicentium non posse Prælatum admittere ad professionem Nouitium, cui maior pars conuentus negauit suffragiũ. Hæc enim opinio vera est quando maior pars conuentus iustè, & ob defectus suffragia denegauit. Secus si maior pars conuentus iniustè, & maleuolè suffragia denegaret: tunc enim credo posse Prælatum cum illa minori parte conuentus, quæ sanior est, dictum Nouitium ad professionem admittere. Constat hoc exem-

exemplo ferè simili, quod habetur in capite *Ecclesia vestra*, de electio. in quo Papa de duobus oppositis ad Episcopatum vacantem, quorum vnus habuit pro se 17. suffragia electorum, alius habuit quatuordecim. confirmauit Papa illū qui habuit 14. suffragia, relicto illo qui habuit 17. cuius causa fuit, quia licet maior numerus suffragatus fuerit illi qui habuit 17. suffragia, erant tamen illi 17. suffragatores impediti, & defectuosi, & minus perfecti quàm illi quatuordecim: & notat ibi glossa, quod notetur, ad electionem non semper attendi maiorem numerum eligentium, sed numerum saniorem electorum. Et in cap. *Quia propter*, de electione, dicitur, quod eligatur ille in quem maior, & sanior pars consenserit. Quod multum facit ad casum præsentem. Nam licet maior numerus Monialium huic Nouitiæ suffragium negauerit; iste tamen numerus non est sanior, quia suffragium negauerunt iniustè, sine causa & maleuolè, & proinde non videtur attendendus. Et proinde credo quod si admittatur ad professionem cum solis suffragijs minoris partis, sed sanioris conuentus, professio futura sit valida, iuxta duos textus in exemplū adductos.

CASVS CVI.

De muliere intrante clausuram Monialium pro vitanda morte.

QVædam mulier coniugata commisit adulterium, propter quod maritus cum ministris iustitiæ illam quærebat ad mortem inferendam. Mulier metu mortis adiuit Monasterium Monialium, & cùm porta clausuræ casu esset aperta, ingressa est parumper: & resistentibus Monialibus, illa clamans obnixè petijt vt sibi misererentur, quia erat in periculo mortis claro, eo quod maritus cum ministris iustitiæ illam à tergo insequebantur, & quærebant ad mortem. Misertæ Moniales tanti periculi, illam introduxerunt ad clausuram. Sed statim consuluerunt suum Prælatū qui erat Episcopus ordinarius existens in eadem vrbe, illique casum narrauerunt. Episcopus, seu Capitulum Sede vacante, resoluit, & mandauit, vt Moniales intra clausuram illam conseruarent, neque vllo modo illam foras eijcerent. Peruenit hoc ad aures D. Collectoris Apostolici in eadem vrbe commorantis, qui statim monuit Capitulum prædictum, se Collectorem habere epistolam Missam sibi à quodam Cardinale Romæ in qua sibi dicebat à domino Papa præsentem casum, cō missum fuisse Congregationi Cardinalium, qui vnanimiter resoluerunt prædictam mulierem incurrisse excommunicationem: eandemque incurrisse Prælatam, cæterasque Moniales, quæ prædicto ingressui interfuerunt, & patrocinatæ sunt. Et extare hac de re prędictam declarationem, constat ex Bullario Rodriguez *fol.* 1200. vbi inter Bullas D. Papæ Clementis VIII. adducens aliquas declarationes Cardinalium factas tempore prædicti Papæ, ponit hanc sequentem missam ad Episcopum Salmanticensem anno 1604. cuius hæc sunt verba: *Congregatio Concilij respondit nō licere vllo modo Episcopis, vel permittere, vel licentiam concedere mulieribus, vt ex causis supra narratis (erant autem vnus ex casibus ab Episcopo antea propositus apud Cardinales, lites Matrimoniales adulteriorum, ac dissensionum inter viros, & vxores) Monialium monasteria ingrediantur: imò ingredientes incidere in excommunicationem. Quòd si aliquis casus inciderit propter quem expedire videatur concedere talem licentiam, eam omnino obtinendam esse à Sede Apostolica.* Sic ibi.

Ob quam admonitionem factam Capitulo à D. Collectore, prædictum Capitulum Sede vacante præcepit Prælatæ dicti Monasterij, vt prædictam mulierem adulteram à Monasterio statim eijcerent.

E contra verò in libro declarationum Cardinalium nouissimè impresso Anterpiæ anno 1633. *fol.* 522. *post medium*, inter declarationes Cardinalium *ad c.* 5. *sess.* 25. *de regular.* ponuntur hæ tres Car-

dinalium declarationes. Prima: *Quod mulier coniugata, si sit in Monasterio Monialium, & constituit quod si inde exierit, versabitur in periculo mortis, in Monasterio relinqui debet. Sed sine ancillis, &c.*

Secunda: *Mulier quæ venit in suspicionem adulterij apud maritum, & ob id timet ne ab eo vis aliqua inferatur, permitti debet vt Monasterium ingrediatur Monialium, si modò constitutiones Monasterij nō repugnent, &c.*

Tertia sic habet: *Insuper mulieres quæ sunt in discordia cum maritis, & eorum sæuitiam timent, si sunt extra culpam, quandiu iustam timendi causam habuerint, debent si sunt in Monasterijs tolerari.*

Ecce vides duas declarationes Cardinalium omnino contrarias, imò & contradictorias: & vt desinas mirari, in eodem libro declarationem Cardinalium *ad cap. 16. sess. 25. de regular. fol. 558. in principio*, circa hoc dubium, videlicet, an Monialis, quæ dubitans de suo baptismo se fecit denuo baptizari, & iterū debebat professionem emittere, deberet expectare alium annum nouitiatus: an verò statim post iteratum baptismum posset professionem emittere? Circa hoc inquam quæsitum, duæ declarationes Cardinalium omnino contrariæ ibi citantur *num.* 8. & 9. quarum prima dicit debere illam emittere secundam professionem statim post baptismum, non expectato alio anno. Secunda declaratio statim num. 9. dicit, debere illam professionem emittere expectato, & peracto alio anno nouitiatus. Quid ergo dicemus ad hæc? Nunquid illi domini Cardinales notandi sunt de obliuione, vel de ignorantia? Absit. Ego *in meo secundo tomo Dubiorum Regularium, verbo* Clausura Monialium. *fol. 26. col. 1.* aliquid dixi de ista contrarietate declarationum Cardinalium pro isto casu. Et dixi ibi securius esse sequi partem negatiuam missam ad Episcopum Salmanticensem, non posse videlicet recipi intra clausuram Monialium mulierem positam in periculo vitæ ob adulterium. Postea tamen re maturius considerata, & quia casus grauissimus est, & potest euenire, visum mihi fuit, aliquid amplius in prædicto casu adnotare: omnia tamen in eo dicenda, subijcio pedibus, ac iudicio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, contra quam nec volo sapere, neque quidquam facere.

Dico ergo primò. Cùm de hoc visæ sint duæ declarationes Cardinalium oppositæ, altera dicens posse admitti intra clausuram mulierem suspectā de adulterio, & positam in periculo vitæ; altera declaratio quæ illud omnino negat. Is qui in praxi quamuis istarum declarationum secutus fuerit, vel consuluerit, non peccabit: probatur, quia ambæ declarationes citantur tanquam declarationes Cardinalium. Et vtraque illarum habet pro se Doctores, & citatur in libris Catholicis, & modernis siue recentioribus: ergo non erit condemnandus qui alterā secutus fuerit, altera reiecta. Confirmatur hoc exemplo claro. Nam quando de aliqua quæstione sunt duæ opiniones æquè probabiles, licitè, ac sine scrupulo potest quis alteram illarum se qui, relicta altera contraria. Sed in hoc casu dantur duæ declarationes Cardinalium, quæ sunt duæ opiniones diuersorum Cardinalium (non enim tales declarationes sunt lex, neque habent vim legis, vt omnes recentiores fatentur;) ergo qui ex his duabus declarationibus contrarijs alteram secutus fuerit, neglecta altera contraria, non erit condemnandus, neque operabitur contra conscientiam. Hoc solum aduerto, quod si constaret quænam ex his duabus declarationibus vltimo, seu posteriori loco resoluta fuerit, seu emanauerit, ista vltima, & non prima tenenda, & practicanda erit. Idque probatur ex eo quod Doctores dicunt in materia de legibus, quod scilicet lex posterior si est contraria legi priori, derogat priori. In hoc verò casu non cōstat quænam ex istis duabus declarationibus fuerit posterior. In Bullario enim Rodriguez de illa Salmanticensi Episcopo missa dicitur quod data fuerit anno 1604. de alia verò opposita in libro declarationum citato, non dicitur quando data fuerit.

Dico

Dico secundò. Conformius est iuri naturali, & iuri positiuo, & dictis grauiorum Doctorum asserere, quod prædicta mulier cuius vita ob adulterium est in claro, & proximo periculo mortis, possit admitti ac tolerari intra clausuram Monialium, quando non datur aliqua occasio euadendi periculum: & proinde secundam declarationem Cardinalium, vel potius tres declarationes suprà citatas, posse ac deberi teneri, & practicari. Hoc satis vt puto probabitur ex sequentibus. Et imprimis, quod hoc sit conformius iuri naturali: probatur, quia de iure naturali est quod vnusquisque propriam vitam conseruet, etiam non seruata lege purè positiua contraria. Vndè extremè egens pane, potest surripere de pane proximi, non obstante lege de non furãdo, idque ob conseruationem vitæ propriæ. Item vnusquisque potest occidere inuasorem suum pro conseruanda propria vita, idque non obstante lege de nõ occidendo: & alia multa ad hoc exempla possent adduci. Cùm ergo mulier, de qua loquimur, insequentibus a tergo marito, & ministris iustitiæ, sit in claro & proximo periculo vitæ, neque habeat aliud remedium euadẽdi, licitè poterit admitti intra clausuram Monialium, non obstante lege positiua Ecclesiæ de non intranda clausura. Nam hæc lex Ecclesiæ prohibens ingressum clausuræ Monialium, est lex solum positiua, & non est de iure naturali, vt clarè, & efficaciter probat Bonacina *to. 1. q. 1. de clausura Monialium, puncto* 3. Addo quod ex ingressu feminæ in clausuram Monialium non periclitatur castitas Monialium, qui est finis legis prohibentis talem clausuram. Secundò principaliter hoc probatur ex illa Maxima soleni, & receptissima, quæ dicit: *Necessitas non habet legem*, quæ Maxima habetur in tribus vel quatuor capitibus iuris canonici, videlicet c. *querelam*, de iureiurando, vbi glossa in verbo *non necessitate*, citat quatuor textus iuris canonici, & vnum iuris ciuilis. Et ponit ibidem glossa hoc exemplum. Quidam Clericus sub iuramento promiserat se tali die soluturum certam pensionem: tali die adueniente Clericus nõ soluit pressus magna necessitate: iudicatum fuit quod non fuerit periurus, quia necessitas non habet legem. Ad idem probandum, quod scilicet necessitas non habet legem. Sebastianus Medices *in suo libro de reg. iuris, in regula* 2. *num.* 81. citat quatuor textus vtriusque iuris, & quinque graues Doctores Iuristas. At ista mulier de qua loquimur, cum circumstantijs narratis, habet necessitatem extremam conseruandi vitam, vt patet: ergo non habet legẽ, id est, non est subiecta legi clausuræ. Hæ duæ rationes videntur conuincere, non peccare hanc feminam, neque illam admittentes ad clausuram.

Fortius adhuc est argumentum, & exemplum adductum a Patre Sanchez. Qui *lib. 6. Decalogi cap. 16. num.* 59. loquens de casu difficiliori, an scilicet malefactor fugiens insequentes ministros iustitiæ, & inueniens apertam portam Monasterij Monialium, possit sine peccatò dictam clausuram intrare? Respondet Sanchez posse licitè intrare: verba Sanchez volui adducere, quæ talia sunt: *At malefactor ille in eo discrimine constitutus non peccaret ingrediendo, si fores apertas reperiret: tum quia præsentaneum periculum ansam maturioris deliberationis præripit. Tum quia ius tuendi vitam, vel grauis corporis damnum, vt si pœna mortis, aut flagellorum, aut triremium plectendus esset, ipsum excusat.* Sic ille. At in hoc exemplò adducto à Sanchez duo maiora, ac duriora considero, quàm in nostro casu. Nam Sanchez id admittit in homine masculo intrante in Monasterium Monialium, vbi posset periclitari castitas Monialium. Nos verò loquimur de ingressu feminæ in clausuram Monialium, ex quo ingressu castitas non potest periclitari. Secundò, considero, quod Sanchez admittit talem ingressum malefactoris in clausuram etiam ob vitandam pœnam flagellorum, vel triremium. Hæc autem mulier erat in claro, & proximo periculo admittendi vitam, quod maius est. Quo verò ad Doctores, qui istius opinionis sunt defensores, potest pro illa citari Sãchez proximè citato loco

qui

qui cum ibi aliam duriorem defendat, vt vidimus, proculdubio hanc etiam defendit. Eandem in terminis docet Azor *tom. 1. lib. 13. cap.* 8. *quæst.* 4 dicens sic declarasse Cardinales. Eandem tenent Nauar. Zerola, Campanill. Barbosa, & Miranda citati à Bonacina *tom. 1. q. 4. de clausura puncto 4. num.* 17.

Firmantur adhuc illa, quæ hactenus diximus per illud quod recetiores Theologi dicunt, videlicet declarationes Cardinalium non esse leges, neque esse peccatum mortale agere contra illas, si in oppositum dentur rationes probabiles. Hoc asserit imprimis Rodriguez *tom. 1. qq. q. 11. art. 2.* vbi duo dicit. Primum est, declarationes Cardinalium, quæ ad instantiam quorundam fiunt, non obligare in foro interiori, neque exteriori: & ita sentire viros doctissimos. Secundum est, neminem damnandum esse in iudicio propter has declarationes, si opposita sententia idoneo, & iuridico fundamento fulcita sit. Opinio verò, seu potiùs declaratio Cardinalium secundo loco pro nobis adducta, habet firmissimum, seu firmissima fundamenta, vt vidimus. Idem etiam affirmat Bonacina *tom. 2. de leg. disp. 1. q. 1. puncto 8. nu. 4.* vbi citans Molfezium, & alios, postquam dixit, prædictas declarationes non obligare, tanquam leges, ait aliquos Doctores aliquibus opinionibus adhæsisse contra Cardinalium declarationes.

Iam ergo ex dictis constat responsio ad principale quæsitum positum in principio; dicendum est enim Prælatam istius Monasterij & Moniales illius non incurrisse vllam censuram admittendo hanc fœminam intra clausuram propter clarum periculum vitæ illius, & propter manifestam necessitatem, maximè cum consuluerint suum Prælatum, de cujus licentia illam retinuerunt, & proinde fecerunt bona fide.

CASVS CVII.

An Episcopus possit obligare Recollectos, seu Capucinos vt vadant ad processiones.

EPiscopus quidam vocauit ad processionem Corporis Christi quemdã conuentum Diui Francisci Recollectũ, vulgo, *Capucho*, qui conuentus subiectus erat cuidam prouinciæ Ordinis D. Francisci: quæ prouincia non est recollecta Capucha, sed vadit ad processiones vocante Episcopo. Quæsitum fuit an possit Episcopus hunc conuentum Recollectum, seu Capuchum obligare vt vadat ad processiones?

Et videtur quod possit. Primò, quia prædictus conuentus non est prouincia Recollecta, siue Capucha, sed est subiectus prouinciæ non Capuchæ, quæ vadit ad processiones: & proinde sicut cæteri conuentus eiusdem prouinciæ vadũt ad processiones; ita iste poterit obligari. Secundò probatur, quia in Hispania sunt aliquæ prouinciæ Ordinis D. Francisci, quæ sunt Recollectæ, & Capuchæ, & tamen (vt refertur) vadunt ad processiones publicas, quando ab Episcopo vocantur.

Responsio.

Hoc non obstante, credo quod non possit Episcopus prædictum conuentum obligare vt vadat ad processiones. Pro quo suppono, quod quando Concilium Tridentinum *sess. 25. c. 13. de regular.* dicit posse Episcopum obligare Religiosos vt vadant ad processiones, excipit statim illos qui viuunt in strictiori clausura. Et iste conuentus, de quo agitur, viuit in strictiori clausura, sicut viuunt illi conuentus prouinciarum Recollectarum quæ non vadunt ad processiones. Quo supposito, sic probo intentum. Domini Cardinales Romæ assistentes pro explicandis dubijs Concilij Tridentini,

tini, interroganti, qui essent Religiosi, qui dicendi sunt viuere in strictiori clausura, responderunt in quadam sua declaratione, esse illos, qui neque cantant in choro, neque vadunt ad mortuos sepeliendos. At iste conuentus Capuchus, de quo agitur, habet hæc duo: non cantat in choro, neque vadit ad mortuos sepeliendos: ergo non potest obligari ad processiones. Hanc declarationem Cardinalium adducit Capucinus Sorbo ad compendium Mendicantium, verbo, *processiones*, §. *Ac tenentur cantare*, vbi sic ait: *Declarauit tamen sacra Congr Cardinalium super hoc decretum Concilij, hoc debere intelligi dummodo processiones sint eius generis, quod Bulla supradicta comprehendit. Et dummodo regulares non sint ex illis conuentibus, qui Collectanei nuncupantur, qui in eadem Bulla excipiuntur; videlicet in quibus fratres arctiori clausura degunt, ita vt nec in choro cantent, nec ad mortuos accedant*. Sic ibi Capucinus ex declaratione Cardinalium. Cùm ergo iste conuentus, de quo agitur, hæc duo habeat, quòd non cantat in choro, nec ad mortuos accedit, sequitur quod non possit obligari vt ad processiones accedat. Secundò principaliter idem probatur, nam iste conuentus est in consuetudine, ac possessione à principio suæ fundationis, vt ad processiones non obligetur: cùm ergo consuetudo faciat legem, vel declaret legem, hæc sola consuetudo illos à processionibus liberabit. Antequam adducam textus dicentes quod consuetudo facit legem, suppono quod datur consuetudo positiua, & negatiua, vt tradit Suarez *tomo de legibus lib* 7.*c*.5.*num*.14. dicens quod consuetudo positiua est illa quæ consistit in exercitio alicuius actus, seu operis agendi. Consuetudo verò negatiua est illa quę consistit in abstinendo ab aliquo opere, & ambæ istæ sunt veræ consuetudines. Hoc supposito ista consuetudo negatiua, in qua est iste conuentus non eundi ad processiones ab initio suæ fundationis, eum eximit ab onere illas adeundi: nam consuetudo potest inducere legem, vt habetur in cap. *Consuetudo*. dist. 1. & cap. *In his*, dist. 11. & præterea consuetudo interpretatur legem, vt habetur cap. *Cùm dilectus*, de consuetudine. De quo vide Bonacinam *tom*. 2. *tit. de leg. disput*. 1. *q*. 1. *puncto vltimo* §. 3. Cùm ergo iste conuentus sit in consuetudine negatiua à sua fundatione non accedendi ad processiones sequitur quod ordinarius illum non possit ad illas obligare. Tertiò potest probari à simili: nam maior obligatio est vt conuentus soluat quartam partem funeralium, quàm vt vadat ad processiones: vel saltem est eadem obligatio vtrobique, cùm vtrumque sit præceptum Religiosis per Concilium Tridentinum. Et præterea solutio quartæ est antiquior in Ecclesia, cap. *Dudum*, de sepult. & per alios textus ibi a glossa citatos: adire verò processiones quoad religiosos est recens ex Tridentino. Et præterea solutio quartę funeralis est debita Parocho tanquam præmium sui laboris, quorum neutrum cernitur in materia processionum. At constat ex Tridentino non teneri conuentum Religiosorum ad soluendam quartam funeralem, si sit in consuetudine non soluendi per quadraginta annos, vt patet in Tridentino *sess*. 25. *cap*. 13. *de reformat*. ergo à simili, cum iste conuentus ab annis 40. imò in sua fundatione ad processiones non accedat, sequitur quod ad illas non possit obligari. Et hæc conclusio magis probabitur ex dicendis in solutione argumentorum.

Ad primum igitur argumentum concedo quod ex hoc conuentu, de quo agitur, transeunt Religiosi ad alios conuentus eiusdem prouinciæ, qui vadunt ad processiones: sed nego consequentiā, videlicet quod cum isto transitu iste cōuentus Capuchus, seu Recollectus amittat suum priuilegium non eundi ad processiones. Nam istud priuilegium istius conuentus non accedendi ad processiones concessum per Tridentinum, & per declarationem Cardinalium citatam, est priuilegium locale & reale, quod non amittitur per transitum duorum, vel triū Religiosorum transeuntium ab illo ad alios conuentus carentes hoc priuilegio: vel ob transitum ex alijs conuentibus

non

non priuilegiatis ad istum. Nam, vt dicunt Doctores, priuilegia localia, & realia non amittuntur ex eo quod aliquis habitator loci priuilegiati locum mutet. Declaro hoc à simili exemplo claro. Patres Societatis Iesu habent priuilegium non accedendi ad processiones, & ex dicta Religione transeunt multi ad alias Religiones carentes hoc priuilegio: & tamen per hunc transitum Religio Societatis non perdit dictum priuilegium, quia est locale, & reale. Eodem modo iste conuentus Capuchus, de quo agitur, habet priuilegium non accedendi ad processiones iuxta prædicta: quod proinde non amittet, licet aliqui Religiosi ex illo transeant ad alios conuentus carentes illo priuilegio.

Ad secundum argumentū dico, quod licet in Hispania dentur aliquid conuentus Recollecti, vel Capuchi, qui vadant ad processiones, non potest Episcopus obligare conuentus Recollectos, seu Capuchos istos obligare vt vadant ad processiones. Probo, quia consuetudo vnius Regni, vel Ecclesiæ, vel Prouinciæ non obligat aliud Regnum, Ecclesiam, vel Prouinciam, nisi id Papa præcipiat. Nam Papa permittit vt vnaquæque Ecclesia suas consuetudines seruet, & retineat quando fuerint rationabiles. Habetur expressè in cap. *illud* 12. distinct. cum glossa ibidem, verbo, *Contrario more*: vbi glossa multa pro hoc adducit. Quod adeò verum est, vt neque consuetudines particulares vrbis Romæ obligent in alijs Ecclesijs extra Romam, si tales consuetudines Romæ non sint de iure communi. Pro quo citat multos textus glossa in cap *Nolue* 11. distinct. in verbo, *Et docere*. Præcipuus textus ibi citatus est cap. *de Trina*, de consec. dist. 4. vbi Papa loquens de varijs moribus seruatis in mersione infantis baptizati, innuit clarè se nolle obligare alias Ecclesias ad seruandam consuetudinem, quæ Romę seruatur; intellige, modò seruetur materia, & forma Sacramenti. Vltimò iuuat ad hoc dictum Nauarri *tomo de consilijs ad finem, in commentario de lege pœnali, num.* 32. vbi sic ait: *Consueta minimè sunt mutanda, nisi clarè constet consuetudinem esse intolerabilem cùm legis variè intelligibilis consuetudo sit optima interpres*. At ista consuetudo, quod conuentus, & prouinciæ Capuchæ, seu Recollecti in Portugallia non vadant ad processiones, est consuetudo tolerabilis, & conformis Trident. & declarationi Cardinal. cit. ergo non est mutanda in hoc regno, licet mutata sit in alijs Regnis Hispaniæ.

CASVS CVIII.

De donatione facta per Episcopum pro maritandis consanguineis.

QVidam Episcopus habebat vnum Nepotem & neptem ex fratribus, qui ambo erant nobiles, & pauperes: cùmque propter consanguinitatē impediti essent adinuicem contrahendū Matrimonium, Episcopus illis fecit donationem dotis pro Matrimonio contrahendo inter se: & in scriptura dotis posuit verbum hoc de præsenti: *Donamus pro Matrimonio illorum viginti mille aureos*. Postea supplicauit à Summo Pontifice dispensationem pro illis Matrimonio copulandis ad inuicem: & in supplicatione pro dispensatione exposuit Papæ quod ipse Episcopus ob paupertatem illorum illis constituebat pro dote viginti mille aureos. Dispensauit Papa in impedimento Matrimonij: sed paulò post Episcopus mortuus est antequam actu traderet Nepotibus dictos viginti mille aureos: cùm tamen tempore mortis iam dicto Episcopo ex redditibus Episcopatus essent debiti prædicti viginti mille aurei.

Quæsitum fuit an Episcopus posset facere nepotibus tam amplam donationē pro dote Matrimonij: & supposito quod posset, de quibus bonis Episcopi soluenda sit prædicta pecunia?

Responsio.

Dico primò. Prædictum Episcopum validè potuisse se facere illam donationem

nem dotis soluendam ex redditibus Ecclesiasticis. Iste casus in substantia iam à nobis resolutus est in casu 93. quamuis ille ab hoc in multis sit diuersus. Quod igitur iste Episcopus potuerit de redditibus Ecclesiasticis promissam dotem donare, probatur ex Farinacio à nobis etiam citato in dicto casu 93. Qui Farinacius *tomo 2. Decisionum Rotæ, decis. 241.* refert in Rota Romana decisum fuisse, potuisse quemdam Episcopum assumptum ex Ordine Carmelitarum, donare duabus Neptibus ex sorore quasdam amplas domus, quas emerat ex redditibus Ecclesiasticis, quàs illis donauit pro dote Matrimonij: idque ibi probat Farinacius per multa quæ adducit, cuius rationem præcipuam mox adducam. Si ergo prædictus Episcopus cùm esset Religiosus ex Ordine Mendicantium potuit validè prædictam donationem facere consanguineis, à fortiori id poterit iste Episcopus, qui non fuerat Religiosus ex Mendicantibus.

Præcipua ratio cui innititur Farinacius, est, quod Prælatus habens administrationem bonorum in vita, æquiparatur vsufructuario, qui potest disponere de fructibus beneficij per donationem inter viuos. Pro quo citat septem Doctores graues, & antiquos. Quod verbis clarioribus, est dicere, quod Episcopus, & beneficiarius habent Dominium, & sunt verè Domini reddituum suorum beneficiorum: & sic potest de illis liberè disponere per donationem, vel alium contractum: maximè ad pia opera, quale est maritare pauperes consanguineas. Et addit ibidem Farinacius num. 4. citans Nauarrum, & Sarmentum, nullum Doctorem hoc negare. Cùm ergo iste Episcopus haberet dominium liberum suorum reddituum Ecclesiasticorum, bene potuit ex illis dotem nepti, & nepoti constituere, maximè cum essent pauperes, & nobiles. Et notandum est, quod hanc dotem nō solum promisit de futuro: sed de facto donauit dicens de præsenti, *Donamus, &c.* Facit etiam quod refert Azor *tomo 2. lib. 7. cap. 9. §. In hac quæstione*, videlicet quod in Hispania, & Gallia beneficiarij ex consuetudine faciunt Testamentum de fructibus sui beneficij: quod est plusquam donare inter viuos: & licet ipse Azorius dicat, hoc non extendi ad Episcopos, qui nunquam possunt facere Testamentum sine dispensatione Papæ. Nihilominus Nauarrus *consilio 14. de regul. num. 12.* dicit, quod quidam Archiepiscopus qui promiserat in vita quingenta scuta, licet non potuerit illa donare per Testamentum: potuisse tamen illa donare in vita per contractum, quamuis esset Episcopus de Ordine Minorum: & quod post mortem ipsius habebant ius ad petendam illam pecuniam illi, cum quibus fecerat Episcopus contractum. Quod in terminis valde iuuat ad casum præsentem. Vnde per hanc doctrinam Nauarri nepos, & neptis istius Episcopi, cum quibus ipse fecit quasi contractum per donationem dotis, poterunt petere in iudicio pecuniam illam pro dote promissam, licet Episcopus mortuus sit. Secundò principaliter, quod dos ista fuerit valida, probatur, quia fuit facta de licentia Papæ. Nam, vt suprà dictum fuit, quando iste Episcopus petijt à Papa dispensationem pro illorum Matrimonio contrahendo, exposuit Papæ in supplicatione, quod ob paupertatem illorum, ipse Episcopus de bonis suis illis assignabat pro dote viginti mille ducatos: at visa ista supplicatione, & videns & sciens Papa hunc Episcopum de redditibus Ecclesiasticis prædictam donationem facere, nihilominus cum illis dispensauit ad Matrimonium. Ergo etiam tacitè dispensauit cum Episcopo, vt posset prædictam dotem de redditibus Ecclesiasticis donare, dato (& non concesso) quod Episcopus aliàs prædictam donationem non posset facere: & dato quod in supplicatione ad Papam pro tollendo impedimento Matrimonij non petierit dispensationem ad dotem, dandam de redditibus Ecclesiasticis. Hoc sic declaro: Quando superior potens dispensare, videt in aliquo opere subesse impedimentum, quod illi non

expo-

exponitur, & nihilominus ipse concedit licentiam vt fiat, censetur clarè dispensare, etiam si talis dispensatio expressè non petatur. Quotiescunque enim Princeps videt aliquid fieri contra legem, & nihilominus concedit vt fiat, censetur clarè dispensare, dispensatione tacita. Ita in terminis tenet Nauarrus *consilio 1. de feudis*, citans Felinum. Et probatur ex regula 43. iuris in 6. *Qui tacet consentire videtur*. Pro quo Suarez *tom. de legibus, lib. 6. cap. 23.* ponit exemplum: vt si concedatur à Papa aliquid subdito, quod sine dispensatione fieri non potest, censeatur ipso facto dispensare. Item si Papa concedat beneficium alicui, quem scit esse irregularem, clarum est quod cum illo dispensat. Et vltra Doctores quos ibi citat Suarez, citat etiam legem, *Quidam*, ff. de re iudicata: vbi ponuntur hæ verba: *Princeps enim qui illi dignitatem dedit, omnia gerere decreuit*. Et idem habetur in lege *Barbarius* ff. de officio prætoris. Ergo cū Papa in hoc casu dispēsans cum his nepotibus ad Mattrimonium, videret, & sciret Episcopum illos dotare de redditibus Ecclesiasticis, dato quod Episcopus talem dotem non posset facere, Papa tamen id videns, & sciens, censendus est dispensare cum Episcopo, vt id posset facere.

Tertiò id probari potest ex *cap. 2. de fideiussoribus*, in quo glossa cum textu referunt, quod duo Clerici receperunt certā copiam pecuniæ cuiusdam mercatoris, promittentes quod illam soluerent vsq; ad certum diem. Et pro se obtulerunt alium Clericum fideiussorem. Adueniente die assignato, duo Clerici nō soluerunt pecuniam: qua de causa Clericus fideiussor soluit pro illis. Mandat ibi Papa vt duo Clerici statim soluant pecuniam Clerico fideiussori. Si verò non soluant, Episcopus illos obliget, vt de redditibus Ecclesiasticis soluant Clerico fideiussori. Ecce quomodo Papa vult vt de redditibus Ecclesiasticis debita Clericorum soluantur, etiam contracta per contractus ordinarios. Debitum verò dotis quod contraxit Episcopus, de quo loquimur, fuit contractum ex causa valde pia, qualis est dotare puellam nobilē, & pauperem consanguineam. Ergo ex redditibus Ecclesiasticis huius Episcopi solui debet tale debitum.

Neque contra hactenus dicta obstat, quod præcipit Concilium Tridentinum *sess. 25. cap. 1. de reformat.* vbi de Episcopis loquens, ait: *Omnino eis interdicitur ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresue suos augeant*. In quibus verbis illis prohibere videtur, ne possint consanguineos dotare pro matrimonio contrahendo, maximè cum tanta dote, quantam hic Episcopus his nepotibus assignauit, viginti scilicet mille ducatorum. Ad quod respondeo ibi Concilium non prohibere ne Episcopi possint dotare consanguineos pauperes, iuxta illorum statum. Sed solum velle Concilium ne Episcopi consanguineos ditent, vel augeant excessiuis dotibus, & donationibus prodigis. Non verò prohibere dotes moderatas attento statu consanguineorum, & nobilitate eorum. Sic tenet Reginaldus *tom. 2. lib. 30. tract. 3. num. 101. & seqq.* addens *eodem num.* quod beneficiarius potest fratrem suum de fructibus beneficij alere in scholis, & ad gradus honorificos scholarum promouere. Et ibidem *num. 102.* cum Nauar. & alijs, ait posse beneficiarium filiam suam spuriam dotare pro matrimonio contrahendo. Quæ omnia maiora sunt, ac difficiliora, quàm Episcopum nobilem dotare nepotes nobiles, & pauperes ad nubendum. Addit adhuc Reginaldus ibidem *num. 103.* quod beneficiarius dotans consanguineam ex redditibus Ecclesiæ potest excedere statum, quem consanguinei habebant in sæculo. Denique in fine istius numeri, ait Reginaldus, quod potest beneficiarius in dotanda consanguinea spectatis omnibus circumstantijs sic donare, vt non sit sibi dedecus propinquos sibi coniunctos adeò abiectos habere.

Dico secundò, hanc dotem promissam ab Episcopo soluendam esse primò de bonis patrimonialibus, si quæ Episcopus in vita habebat. Constat clare, quia bona patrimonialia non sunt bona Ecclesia-

clesiastica, ac proinde de illis liberè potest disponere beneficiarius, iuxta communem opinionem, sicut tradit Ludouicus de Beia *in suis Respons. moralibus, 2. p. casu* 25. Secundò soluenda est dos ista ex redditibus Ecclesiasticis, quos iste Episcopus iam reliquit acquisitos, & emeritos, etiam si actu illos non receperit: iam enim hi redditus sui erant, illosque acquisiuerat, & proinde iam illorum Dominium habebat, & proinde iam erant bona istius Episcopi. Et constat quod bona relicta à defuncto manent hypothecata, & obligata ad soluenda debita contracta à defuncto, vt praxis docet. Tertia, ista dos potest, ac debet solui ex supellectilibus, & mobilibus relictis, qualia sunt vasa aurea, vel argentea, tapetes, & similia. Hæc enim mobilia non sunt dicenda in hoc casu spoliũ pertinens ad cameram Apostolicam, vel Fiscum Apostolicum. Nam hæc bona manent obligata ad soluendum debitum dotis promissæ ab Episcopo. Pro quo notandum est, illud solum vocari spolium debitum cameræ Apostolicæ, quod relictum est à beneficiario, & superest de bonis ipsius seclusis prius debitis beneficiarij. Sic tenet Riccius 5. p. *Decisionum decisione* 2030. citans tres Doctores, dicens, quod camera Apostolica succedens beneficiario, tenetur ad eius debita soluenda. Ergo licet per mortem huius Episcopi manserint bona patrimonialia, mobilia, domus, & redditus Ecclesiastici iam sibi debiti, hæc non pertinent ad spolium Apostolicum, neque ad alium Fiscum, nisi prius debita Episcopi soluantur, qualis est ista dos promissa. Quod magis firmatur ex dictis, nam Fiscus tenetur soluere debita, quæ contraxerat defunctus, cuius bona ad Fiscum perueniunt. Sic tenet expressè Sanch *lib* 1. *Decalogi cap.* 22. *num.* 74. & citat legẽ ciuilem dicentem, quod bona quæ sunt obligata alicui creditori, non pertinent ad Fiscũ: bona a[u]t omnia relicta ab hoc Episcopo sunt obligata ad debitum illud istius dotis soluendum. Vide tamen suprà *casu* 93. *post initium*, §. *Illud imprimis*, vbi diximus constitutiones Apostolicas de spolijs Episcoporum, & Clericorum non habere locum in Portugallia.

Quæris an dato, quod Episcopus iste nulla omnino bona reliquerit, de quibus dos ista solui possit: teneatur Episcopus successor illam soluere? Scio quemdam Doctorem de hoc consultum respondisse affirmatiuè. Cui tamen ego non assentio. Licet enim Prælatus successor teneatur soluere debita antecessoris cõtracta intuitu Ecclesiæ: non tamen tenetur soluere debita antecessoris facta alio intuitu. Alias sequeretur teneri successorem soluere debita antecessoris etiam illicitè, & prodigè contracta. Congruentius ergo ad intentum loquitur Comitol. *lib.* 1. *Respons. Moral.* dicens, quod Prælatus successor non tenetur ad soluenda debita antecessoris, nisi fuerint facta ab illo vt Prælatus est. Sic Comitol. *cit. tom. Resp. lib.* 1. *q* 87. & citat pro hoc vnam decretalem Alexandri V. sic de hac re dicentem: *Sicut filius debita patris soluere tenetur, ita Prælatus sui prædecessoris pro Ecclesiæ necessitate contracta.* Et alia quę ibi citat Comitolus ex quadam glossa pro exemplis. Et in hoc casu Episcopus mortuus non contraxit hoc debitum dotis soluendæ quatenus Episcopus, vel Prælatus erat: sed quatenus consanguineus, neque contraxit hoc debitum pro Ecclesiæ necessitate, sed pro necessitate nepotum. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

CASVS CIX.

De quodam delicto facto de nocte.

IN quoddam conuentu paruo Religiosorum, in noctis silentio quidam Religiosus intrauit cubiculum Prælati, & ostendit illi vulnus graue in facie recens, & accusans quod certus Fullanus eiusdem conuentus illum eodem tempore in facie percusserit, addens se illum clarè cognouisse, eo quòd dictus Fullanus ad se percutiendum cum candela accensa venisset. Surgens Prælatus adiuit cubiculum illius accusati, & illum inuenit

uenir in suo lecto quietum & absque vllo indicio illius delicti. Quo non obstante, Prælatus dictum Religiosum accusatum ob solum dictum accusantis inclusit illum in arcta custodia, iniunctis illi aliquibus pœnitentijs abstinentiæ. Cùmque de delicto inquireret, nihil notabile contra accusatum inuenit, sed tamen à custodia non liberauit. Et declaratur quod Religiosus habebat bonam famã vitæ. Et hoc solum indicium contra illum repertum est, quod scilicet præcedente proxima die dixerit certum verbum leue contra accusantem, cum quo non conuersabatur amicabiliter.

Quæritur, an potuerit Prælatus ob solum dictum istius accusantis, non inuento alio indicio notabili, prædictum Religiosum accusatum punire aliqua pœna notabili?

Responsio.

Respondeo omnino negatiuè. Hanc conclusionem tenet mordicus Mascard. qui egregiè tractauit materiam de probationibus criminum. Iste ergo tantus Doctor *in 3. tom. de probationibus, concl.* 1129. efficaciter probat cum multis Doctoribus, quod assertio sola vulnerati, non concurrente alio indicio notabili, non sufficit vt aliqua pœna detur illi quẽ culpauit, seu accusauit. Exaggerat Mascardus hoc dictum, dicens hoc verum esse, etiamsi accusator id asserat positus in articulo mortis habens sacrosanctam Eucharistiam in manibus, vel illud affirmet cum iuramento. Ratio efficax istius conclusionis est, quia iste sic accusans, vel culpans alium, eo ipso quod asserit se ab illo grauiter vulneratum, ostendit se illius capitalem inimicum: ex graui enim iniuria illata resultat capitalis inimicitia. At constat quod dictum testis inimici capitalis nihil omnino probat contra reum. Et hoc argumentum est insolubile, & ideo non sunt necessariæ aliæ probationes. Et citat Mascardus plusquam duodecim Doctores legistas graues, & addit hanc esse opinionem communẽ.

Quod verò attinet ad id quod culpãs, vel accusans ait, se bene cognouisse dictum Fullanum in hora percussionis, eo quod ille culpans secum afferret candelam accensam: omnino improbabile est, nec veritati consonum, sed forte per tale delictum se prodit. Nullo enim modo credi potest, quod malefactor ne nocte, & in conuentu paruo, vadens facere delictum portaret candelam: sed potius credi potuit, quod extingueret candelas conuentus ne posset agnosci, ac deprehendi. Colligitur hoc manifestè ex illo dicto Christi D. Ioan. cap. 3. *Qui malè agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.*

Quod item dicitur de solo indicio hic reperto, quod scilicet iste Religiosus culpatus die præcedente, dixit illud verbum leue contra accusantem: id non obstat, quia, vt dicitur, vltra quàm quod fuerit verbum leue, non fuit comminatorium. Et prætera cùm constet istum Religiosum culpatum habere bonam famam in conuentu, ista bona fama liberat illum ab illa leui suspicione de verbo illo molesto antea dicto contra accusantem. Probatur hoc ex eo quod ait Riccius 2. *parte Decisionum, decis.* 206. dicens, quod probatio bonæ famæ absorbet famam contrariam. Facit vltimò pro hoc dicto, quod iste culpans, accusans ve istum religiosum, est accusator vt patet: est autẽ inauditum quod dictum solum accusatoris sine testibus, & sine indicijs sufficiat ad condemnandum aliquem.

Sed quia hæc materia potest sæpius euenire circa crimina facta de nocte, in quibus dari non possunt testes oculati, ne crimina maneant impunita, ponam hic breuiter, quæ Doctores dicunt circa probanda crimina facta de nocte. Et antequam illa dicam, suppono esse communem opinionem, quod crimina facta de nocte, seu in occulto indigent minori probatione, cùm enim sint difficilis probationis, si ad illa probanda peteretur plena probatio, multa crimina grauia manerent impunita.

Primũ ergo quod se offert in hac materia, est quod disponit lex istius Regni Portugalliæ *lib. 5. Ordinationis, tit.* 83. vbi dicit,

dicit, quod si de nocte in platea publica aliquis clamans dicat: Fullanus me percutit:& ad talem clamorem aliqui Fullanum viderint stare iuxta ipsum clamantem, crimen manet probatum contra ipsum propè stantem, etiam si illum non viderint actu percutientem. Nam in tali casu contra illum propè stantem, insurgit violenta præsumptio, quod fuerit percussor, eo quod nullus alius ibi inuentus sit qui posset clamantem percutere. At in nostro casu Religiosus iste culpatus à culpante non est visus propè religiosum percussum; sed inuentus est in suo cubiculo iacens,& quietus.

Secundò, si cum del cto facto de nocte concurrat fama vehemens cōtra aliquem, talis fama cum alijs indicijs grauibus sufficit ad condemnationem. Sic probat Baiardus *In comment. ad Iuliū Clarum q.21.n.2.* citans alios. At contra istum religiosum non fuit fama de tali delicto, vt constat, sed solum cōtra illum incepit infamia postquam illum accusator iste culpauit. Constat autē apud omnes, quod vt fama faciat aliquam probationē, debet hęc fama oriri à viris honestis, timoratis, & non suspectis: fama autem hæc contra istum religiosum orta est solùm à suo accusatore, seu culpante, qui proinde est vir omnino suspectus.

Tertiò, potest contingere vt ante crimen factum de nocte, infamatus de crimine dixerit verba iniuriosa contra vulneratum, neque ambo se alloquerentur adinuicem, vel præcesserint minæ de vlciscendo:& tunc hoc graue indiciū sufficit ad torturam, teste Mascardo *to. 2. de probat. concl. 901.* vbi citans Speculatorem dicit, quod si aliquis inuentus sit occisus, sitque probatum, Titium cum illo inimicitias gerere,& quod ab occiso iniuria sibi illata fuit, ex his indicijs solis poterit Titius torqueri. Et in hoc casu nihil tale repertum est contra istum culpatum religiosum.

Quia verò suprà dixi, crimina facta de nocte, seu in abscondito indigere minori probatione, vt puniantur; cito ad hoc solum Mascardum, qui *to. 1. de probat.* circa hanc materiam sic scribit: *Id enim præ oculis semper habendum est, vt ea quæ nō possunt probari per certas probationes, in dubijs probentur per præsumptiones, & coniecturas, vel indicia.* Et per hoc citat duos Doctores,& vnam glossam iuris ciuilis. Idē tenet Mascardus *to. 1. de probat. concl. 461. n. 11.* citans alios. Quod si obijcias dictum illud cōmune, quod probationes ad condemnandum debent esse luce meridiana clariores. Respondeo id intelligi quādo agitur de probando crimine claro, & in publico patrato; tunc enim claræ probationes requiruntur. Secus quando delictum fit de nocte, vel in occulto, tunc enim minores probationes requiruntur, sicut dictum est; aliàs multa crimina grauia impunita remanerent, cum claro, & magno præiudicio Reipublicæ. Sub censura Ecclesiæ,& Doctorum.

CASVS VLTIMVS.

Circa priuilegia viuę vocis oraculo concessa.

IN meo primo tomo Responsionum moralium *casu vltimo*, dixi quod priuilegia viuæ vocis oraculo, quæ S. D. N. Vrbanus VIII. reuocauerat, esse hodie ab eodē D. Papa reualidata, ac denuò cōcessa. Ad id dicendū motus fui, quia vidi epistolā cuiusdā Prouincialis certæ religionis, & alterius patris grauis missā ad quemdā religiosū graue meę prouincię, qui duo id asserebant, esse scilicet dicta oracula viuæ vocis à S. D. N. Vrbano VIII. iterū cōcessa,& reualidata. Hoc idē nouissimè posset confirmari ex libro P. Fratris Ludouici de Cruce de explicatione Bullæ Cruciatæ; in quo prædictus pater *disp. 1. c. 6. dub. 2. n. 13. & 16 fol. 359.* dicit posse hodie Confessores religiosos de licentia Prælatorū dispensare ad petendū debitum cum coniugatis, qui ante matrimonium fecerūt votum castitatis. Item *n. 16.* ait posse eosdem confessores de licentia Prouincialium dispensare ad petendum debitum cum illis coniugibus qui intra quartum gradum ratione incestus affinitatem cōtraxerunt. Citat ad hoc aliquos recentiores,& præcipuè duo

viuæ vocis oracula Pij V. qui id concessit. Et cum his viuæ vocis oraculis transit supponēs illa hodie esse valida, & in suo antiquo robore permanere. Scripsit autem hic Author nouiter Romæ anno 1632. postquam D. Vrbanus VIII. dicta oracula viuæ vocis reuocauerat, cuius patris citatus liber fuit examinatus à Magistro sacri Palatij, & à quinque alij Doctoribus Romæ examinatus, & approbatus. Estque prædictus pater officialis in sacra Pœnitentiaria D. Papę quę omnia satis comprobant sciuisse dictos Doctores hodie priuilegia viuæ vocis oraculo valida esse, & in suo robore persistere, non obstante priore reuocatione illorum facta per dictum D. N. Vrban. VIII. Quod si ita esset, magna profectò foret Religionum quietatio, & animarū sæcularium remedium. Dixi verò suprà, hunc Authorē Romæ scripsisse post reuocationem oraculorum viuæ vocis factam per S. D. N. Vrban. VIII. quia eius reuocatio facta est anno 1631. die 20. Decemb. vt patet ex Bulla ipsius. Prædictus verò pater scripsit hunc librum Romæ an. 1632. mense Maio quarto mēse post dictam reuocationem. Ac proinde certò sciens hic Author dicta viuæ vocis oracula, fuisse reuocata, eoque non obstante citans duo viuæ vocis oracula tanquā valida, videtur supponere scire se eadem viuæ vocis oracula fuisse reualidata, & denuò concessa per S.D.N. Papam.

His non obstantibus, ego vehementer suspicor prædicta viuæ vocis oracula à D.N. reuocata, non fuisse ab illo reualidata, vel denuò concessa. Moueor primò, quia postquam ille meus primus tomus Responsionum exijt in lucem, duo alij patres eiusdem religionis ad me venerunt inuentes se habere epistolam sibi missam à Patre quodam eiusdem religionis Romæ existente, in qua dicebat prædicta viuæ vocis oracula nō esse denuò reualidata, sicut ego olim in meo libro sine fundamento dicebam. Secundò principaliter moueor, quia nō est credendum quòd S. D. N. Vrbanus VIII. in tam breui tempore se mutaret. Reuocauerat enim viuæ vocis oracula anno 1631. mense Decēbri, vt suprà vidimus, & postea anno sequenti 1632. mēse Maiò. iam eam reualidauerat, vt supponit hic Author. Quod non videtur credendū de tanto Pontifice, vt intra quatuor, vel quinque menses duas Bullas contrarias in re tam graui publicaret, cum magnæ leuitatis, & incōstantiæ nota. Tertiò moueor, quia illa reualidatio, & noua concessio priuilegiorum viuæ vocis oraculo nullo modo fuit publicata in Portugallia quod erat necessarium, vt publicaretur, pręcipuè in re tanti momenti, & tam necessaria. Ac proinde credo dicta priuilegia viuæ vocis oraculo hodie non esse reualidata. Nec proinde alicui illa posse prodesse.

Consonat hæc mea admonitio cum eo, quod dicit Molina *to. 4. de iust. disp. 63. n. 2.* vbi citans Nauarrum, qui in quodā consilio dixerat certum quid, quod erat contra quandam declarationem Gregor. XIII. eundemque Nauarrum secuti sunt postea alij recentiores, ait Molina, quod vel Nauarrus illud consilium scripsit ante dictam declarationem Greg. XIII. vel eius notitiam non habuisse, vel denique illud ignorasse eos, qui post Nauarrum scripserunt. Quod suo modo dici potest de citato Patre Fratre Ludouico à cruce, & de illis quos ille citat, quod scilicet, non viderint id quod citant, ac dicunt de reualidatione, vel reuocatione oraculorum viuæ vocis. Sub censura Ecclesiæ, & Doctorum.

Omnia subijcio pedibus, ac iudicio, & censuræ sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM QVÆ IN HOC LIBRO continentur.

Prior numerus paginam, posterior eiusdem paginæ sectionem indigitat.

per

Di-

Licen-

FINIS.